

मिजयभद्रस्वरिस्याद्वादसिद्धान्तश्रेणिग्रन्थाङ्क ४

सूरिपुन्रसुनिमुन्रसुन्रसूरिविरचितम् पद्यत्रयम्

जयानंदकेवलिकचरित्रम्

वयोदृढ-तपोमूर्ति-आगमाद्यनेकग्रन्थसंशोधक-परमपूज्य आचार्यदेवविजयसिद्धिसूरीश्वरा-
न्तेवासि-त्यागमूर्ति-मुनिवर्य-विनयविजयजी शिष्यप्रकाण्ड-परमतपस्वी-शांतमूर्ति
चारित्रचूडामणिविजयभद्रसूरीश्वरप्रथमशिष्यपंन्यासप्रवरसुन्ररविजयजीगणिशिष्य

मुनिवर्यचरणविजयसत्प्रेरणया

प्रकाशकः संशोधकश्च म फ त ला ल झ वे र चं द.

वीर संवत् २४६३
विक्रम सं १९९३

प्राप्तिस्थान-

म फ त ला ल क्ष वै र चं द
नागजीशूदरनीपोळ-अमदावाद

प्रतयः ५००

[पण्यं रुप्यकम् त्रयम्]

मुद्रकः

गोविन्दलाल मोहनलाल जानी

श्री कोश्या प्रिन्टरी

रतनपोळ-आहमदाबाद.

—: आभार प्रदर्शन :-

जयानन्द
॥३॥

परमपूज्य शांतमूर्ति आचार्य श्रीमद् विजय भद्रस्त्रीश्वरजी महाराजना प्रशिष्य मुनिराज श्रीमद् चरणविजयजी महाराजना सदुपदेशथी आ पुस्तक प्रकाशनमां आर्थिक सहाय करनार सदगृहस्थोनी नामावली

५००) स्वर्गस्थ झवेरी श्रेमचंद कल्याणचंदनां धर्मपत्नी रतनबेन छरत-गोपीपुरा

१२५) स्वर्गस्थ झवेरी केशरीचंद खेमचंदनां धर्मपत्नी कवळीवेननीवती झवेरी नवलचंद खीमचंद छरत-गोपीपुरा

१०२॥ शेट खेमचंद कल्याणचंद जरीवाळा

५१) शेट हीराभाइ नगीनदास

छरत-गोपीपुरा

छरत-गोपीपुरा

७७८॥

आ ग्रन्थ प्रकाशनमां उपर्युक्त गृहस्थोनी मदद माटे तेओनो अने मुनिराज श्रीमद् चरणविजयजी महाराज साहेबनो आभार मानीए छीए, अने आ ग्रन्थना वेचाणमां जो कांइ वधारी पडशे तो ते नवा प्रकाशनमां योजाशे

प्रकाशक-

पथयद्द-श्रीजयानन्दकेवलचरित्रस्य संक्षिप्त-हस्यगर्भिताविषयानुक्रमणिका
विषया

प्रथमः सर्गः ।

पत्राङ्काः

मद्गलाचरणम् । श्रीजयानन्द चक्रायुधयो पूर्वभववृत्तान्तः ।
चक्रायुध प्राग्भवे रतिवर्धनपुरे नरवीरनृप । श्रीजयानन्द-
जीवः प्राग्भवे तस्य नृपतेर्भित्तिसुन्दराभिधो मन्त्री । मन्त्रिणो
रति-प्रीती पत्न्यौ । नृपतेर्वसुसारो नास्तिकः पुरोधः ।
अ । तवलराजपिसमीपे मन्त्रिणा पत्नीभ्यां सह सम्यक्त्व-
ग्रहणम् । राजर्षेः केवलज्ञानम् ... १-८
द्वितीयः सर्गः ।

सपरिवारनृप-मन्त्रिणोः केवलिवन्दनार्थं गमनम् ।
नृपस्य गृह्णित्प्रग्रहणम् । सभाया नृपेण मुनीना प्रशंसाकरणम् ।
नास्तिरुपुरोहितेन नास्तिकमतस्थापनम् । मन्त्रिणा युक्ति-
पुरस्सर तत्त्वण्डनम् । पुरोहितस्याऽपमानम् । तस्य नृप-
सभाया रद्विष्कारः ८-१०

जयानन्द
॥४॥

विषयाः

नृपशीर्षवेदनाया दूरीकरणेन पुरोहितस्य पुनः
सम्मानम् । पुरोहितेन नृपसमीपे मन्त्रिपत्न्योः सौन्दर्य-
प्रशंसनम् । भूपस्याऽऽसक्तिः ... १०-१२

पुरोहितकृतकूटलेखेन निर्दोषमन्त्रिणः सदोपता ।
तस्य चारुके क्षेपः । नृपेण तत्प्रिययोस्तःपुरे स्थापनम् ।
शासनदेव्या तयोः शीलरक्षणम् । प्रकाशितरूपटस्य
पुरोहितस्य नृपेण स्वदेशान्निर्वासनम्, मन्त्रिणश्च सम्मान-
करणम् ... १२-१५

अतिवलकेवलिन आगमनम् । मन्त्रिणः प्राग्भवः ।
नृप-मन्त्रि मन्त्रिपत्नीनां शुक्रदेवलौके उत्पत्तिः १५-१९
तृतीयः सर्गः ।

नरवीरनृपजीवस्य शुक्रदेवलौकाद् गगनवह्निभपुरे जन्म ।
तस्य 'चक्रायुध' इति नामस्थापनम् । चक्रायुधस्य
चरित्रम् १९-२३

अनुक्रम-
णिका

॥४॥

विषयाः
चतुर्थः सर्गः ।

पत्राङ्काः

विजयपुरे जयो नाम राजा । तद्भ्राता विजयनामा
युवराजः । जयवृषस्य विमलाराज्ञ्यां सिंहसाराभिधयुनस्य
जन्म २३-२४

विजययुवराजस्य कमलापत्न्याः कुक्षौ मन्त्रिजीवस्य
शुक्रदेवलोकात् च्यवनम् । समये पुत्रस्य जन्म ।
पुत्रस्य 'श्रीजयानन्द' इति नामस्थापनम् । सिंहसारो दुर्गुणी,
श्रीजयानन्दो गुणी । तयोर्मन्त्री । तयोः केवलिसमीपे
देशान् श्रवणम् । प्रथमव्रतपालना-ऽपालनमूचकभीम-
सोमदृष्टान्तः । श्रीजयानन्दस्य प्रतिबोधः २४-२७

पञ्चमः सर्गः ।

उद्धतसिंहसारस्य नगरेऽन्यायकरणाद् नृपेण शिक्षा-
मदानम् । मायाविसिंहसारस्य ऋजुश्रीजयानन्देन सह रहो

विषयाः
पत्राङ्काः

नगराभिर्गमनम् । द्वितीयव्रतपालना-ऽपालनविषये हंस-
काकनिर्देशनम्, आनन्दराजस्य च दृष्टान्तः । २७-३१

तयोर्विशालपुरे गमनम् । तदुद्याने विद्याविलास-
कलाचार्यसमीपे कलाग्रहणम् । नृपेण गजतोलनपरीक्षा-
करणम् । श्रीजयानन्दस्य जयः । नृपकन्याया मणि-
मञ्जर्याः प्राणिग्रहणम् । विशालजयशत्रोः सूरराजस्य
पराजयकरणम् । ३१-३३

षष्ठः सर्गः ।

श्रीजयानन्दसमृद्ध्या सिंहसारस्य खेदः । तयोर्विशाल-
पुराद् रहः प्रस्थानम् । पल्लीशेन चण्डवेगेन बद्धस्य सिंह-
सारस्य मोचनम् । चण्डवेगेन सह पट्टयां गमनम् ।
चण्डवेगशत्रोर्महासेनस्य पराजयकरणम् । आयुःक्षयाद्
मृतचण्डवेगस्य राज्ये सिंहसारस्य स्थापनम् । गिरिमालिनी-

विषयाः
देवीगृहे सुप्तश्रीजयानन्दस्य सिंहसारेण नेत्रोत्पादनम् ।
फायोत्सर्गेण कम्पितासनाया देव्या आगमनम् । तुष्ट-
देवीदत्तौपध्या सनेनत्वम् । देव्याः प्रतिबोधः । तदर्पितम-
हौषधीद्वयलाभः । हेमपुरे सौभाग्यमञ्जर्याः कस्यग्रहणम् ।
रेड्ढणीदेवीप्रतिबोधः । तदर्पितकामितरूपकारिमहौषधी-
प्राप्तिः । हेममभयूपादीनां बोधिलाभः
३३-४१

सप्तमः सर्गः
श्रीजयानन्देन हेमपुरोद्यानगतदुर्जयकोलपराजय-
करणम् । कुमारस्य तापसाश्रमे गमनम् । तत्र तापस-
सेवितव्याघ्रदर्शनम् । व्याघ्रसेवनस्य कारणपृच्छा । हरि-
वीरतापसेन व्याघ्रसेवनकारणकथनम् । हरिवीरस्य
चरितम् । स्वर्णजटकुलपत्यादितापसपञ्चशत्या सह गिरि-
चूडयज्ञस्य प्रतिबोध । कुलपतिपुत्र्यास्तापससुन्दर्याः
पाणिग्रहणम् । कुलपतिदत्तगगनगामिपल्यङ्केन नाना-
तीर्थेषु भ्रमणम् ।

विषयाः

अष्टमः सर्गः

गङ्गदत्तपरित्राजकस्य कुमारसमीपे आगमनम् ।
परित्राजकेन मलयकूटगिरौ महौषधीसाधनायै कुमार-
सहायमार्गणम् । कुमारस्य पल्यङ्केन तत्र गमनम् । उप-
सर्गकर्तुर्मलयमालक्षेत्रपालस्य पराजयकरणम् । गङ्गदत्तस्य
स्वार्थसिद्धिः । कुमारस्य क्षेत्रपालाद् महौषधीपञ्चक-
प्राप्तिः । क्षेत्रपालस्य प्राग्भव सम्यक्त्वप्राप्तिश्च । ५३-५८
कुमारस्य रत्नपुरे गमनम् । तत्र चैत्ये प्राप्तमहौषधीम-
न्त्रसाधना । रत्नपुरस्वामिनो रत्नस्यवृषस्य रतिमाला-
गणिकाकुक्षिसमृद्धतायाः कन्याया रतिसुन्दर्याः पाणि-
ग्रहणम् ।

५७-६३

साधनासिद्धमहौषधीदत्तेन रत्नराशिना कुमारविलासं
दृष्ट्वा रतिमालाया लोभः । छुल्लेन रत्नदात्र्या महौषध्या
हरणम् । कुमारेण दक्षत्वात् तस्याः प्रत्याहरणम्, गणि-

विपयाः पत्राङ्काः
कायाथ शिक्षाप्रदानम् । तृतीयव्रतपालनविषये लक्ष्मी-
पुत्रदृष्टान्तकथनम् ६३-७५
कुमारस्य पद्मपुरे गमनम् । तत्र कुत्सितभिल्लरूपेण
तेन पद्मरथपुत्र्या विजयसुन्दर्याः पाणिग्रहणम् । कौल-
मतानुयायिपद्मरथप्राग्दत्तविषेण विजयसुन्दर्या आन्ध्यम् ।
भिल्लरूपेण कुमारेण गिरिपालिनीदेवीदत्तैपच्या तस्या
नेत्रयोः सज्जनम् । कुमारेण पत्नीप्रार्थनया स्वस्य स्वा-
भाविकरूपकरणम् । कमलसुन्दरीकरग्रहणप्रस्तावः । ७५-८२

नवमः सर्गः ।
विजयसुन्दर्या सह कमलपुरे गमनम् । तत्र ब्रह्म-
वैधत्वं स्थापयतस्तस्य 'ब्रह्मवैश्रवण' इति ख्यातिः ।
ब्रह्मवैश्रवणेन व्याधिग्रस्तस्य कमलभद्रपुत्रस्य सज्जी-
करणम् । ८३-८५
पद्मपुरे पद्मरथस्य ज्यायस्याः पुत्र्या जयसुन्दर्या

विपयाः पत्राङ्काः
नरकुञ्जरेण सह पाणिग्रहणम् । विजयसुन्दरीमातुः
कमलायाः स्वभ्रातुः कमलप्रभस्य गृहे आगमनम् ।
नाटयविधौ पण्डितम्भन्यस्य नटस्य ब्रह्मवैश्रवणेन परा-
जयकरणम् । स्वपुत्र्याः कमलसुन्दर्याः पाणिग्रहणाय
कमलप्रभेण प्रार्थनाकरणम्, अनेकपत्नीपरिग्रहे ब्रह्म-
वैश्रवणेन दुःखविषयत्वख्यापनम् । तद्विषये मदन-
धनदेवयोः कथा ८५-९६

पद्मपुराद् दूतागमनम् । पद्मरथपुत्रपद्मदत्ताय कमल-
सुन्दर्या मार्गणम् । कमलप्रभस्य तद्वचोऽस्वीकारः ।
पद्मरथस्य युद्धायाऽऽगमनम् । ब्रह्मवैश्रवणेन स्वंशशुर-
पद्मरथस्य पराजयकरणम् । पद्मरथस्य मतिवोधः ब्रह्म-
वैश्रवणेन कमलसुन्दर्याः पाणिग्रहणम् । तस्य 'क्षत्रवै-
श्रवण' इति ख्यातिः ९६-१०७

विषयाः

दशमः सर्गः ।

कुमारस्य लक्ष्मीपुरे गमनम् । तत्र श्रीपतिवृषस्य
नाटय-गीत-नादकलादक्षास्तिप्तः कन्याः । तत्कलासु
पणपूर्वकं तासां पाणिग्रहणार्थं राजकुमाराणां पुरोधाने
कलाविलासाह्वकलाचार्यसमीपे कलाग्रहणम् । श्रीजयानन्द-
स्य वामनीश्रूय कलाचार्यसमीपे गमनम् । तत्र स्वस्य कुङ्क-
णकनाम्ना ख्यापनम् । परीक्षासमये वामनेन नाटय गीत-
नादकलासु कन्यानां पराजयकरणम् । वामनस्य जयः ।
नाटयसुन्दरी-गीतसुन्दरी-नादसुन्दरीणां परिणयनम् ।
राजकुमारैः सह युद्धम् । वामनरूपेण श्रीजयानन्देन तेषां
पराजयकरणम् । श्रीपतिभूप्रार्थनया वामनेन स्वस्वामा-
विकरूपमकटनम् ।

एकादशः सर्गः ।

लक्ष्मीपुरे सिंहसारस्य दस्युत्वेन बन्धः । श्रीजया-

पत्राङ्काः

१०८-११९

विषयाः

नन्देन तस्य मोचनम् । सिंहसारस्य कपटजालम् ।
कापट्योद्घाटः । कुमाराराह्वानाय जयराजेन विजयपुरात्
प्रधानपुरुषाणां प्रेषणम् । श्रीजयानन्देन विजयपुरे
सिंहस्य प्रेषणम् । तस्य विजयपुरराज्यावाप्तिः । जयनृपेण
महाजटपार्थे तापसव्रतग्रहणम् ११९-१३१

लक्ष्मीपुरोधाने धर्मप्रभञ्जरेरागमनम् । सूरेदेशना ।
वैराग्येण श्रीपतिवृषस्य दीक्षाग्रहणम् । श्रीजयानन्दस्य
लक्ष्मीपुरराज्यावाप्तिः । विविधदेशसाधनम् । पिनोरागम-
नम् । सिंहसारस्याऽन्यायकथनम् । बद्धस्वजनानां मोचनम् ।
पद्मरथादीनां विजयसुन्दर्यादिस्वस्वपुत्रीभिः सह श्रीजया-
नन्दसमीपे आगमनम् ।

१३१-१३६

पद्मरथस्य ज्यायस्याः पुत्र्या जयसुन्दर्याः सुकृष्ण-
नाम्नो गायनकर्तुः समीपाद् मोचनम् । तस्या जामातृ-
नरकुञ्जररयाऽर्पणम् । उद्याने श्रीजयानन्दस्य वसन्तक्रीडा ।

त्रिपयाः पत्राङ्काः
 त्रयोदशः सर्गः ।
 रथनूपुरनगरे श्रीजयानन्दपार्थे भोगरत्यादीना-
 मष्टानां खेचरेश्वराणामागमनम् । तैः स्वद्धात्रिशत्कन्यानां
 ज्ञानिवचसा श्रीजयानन्देन सह भाविपाणिग्रहणकथनम् ।
 गगनवल्लभपुरात् चक्रायुधदृतस्यागमनम् । वज्रसुन्दर्या
 मार्गणम् । पवनवेगेन तस्याः श्रीजयानन्देन सह भूत-
 पूर्वलम्बकथनम् । वज्रसुन्दरीरूपधारिणः श्रीजयानन्दस्य
 चक्रायुधपुत्र्याश्चक्रसुन्दर्यां नाटयकलाशिक्षार्थं गमनम् ।
 चक्रसुन्दर्यां हरणम् । ... १५२-१५५
 श्रीजयानन्दभूपाल-चक्रायुधखेचरेश्वरयोः सप्त दि-
 नानि यावद् युद्धम् । ... १५५-१८१
 श्रीजयानन्दनृपेन्द्रस्य जयः, चक्रायुधखेचरेश्वरस्य च
 पराजयः । श्रीजयानन्देन चक्रसुन्दर्यादिवहुसहस्रकन्यानां
 पाणिग्रहणम् । ... १८१-१८६

त्रिपयाः पत्राङ्काः
 पवनवेगविद्याथरागमनम् । श्रीनेगे विद्यासिद्धिः ।
 योगिनीहृतप्रतिरक्षा-ऽनुहृद्योपसर्गाः । योगिनीनां वगी-
 कारः । पवनवेगपृथ्वसवेगस्य मोचनम् । दिव्यास्त्रादि-
 समृद्धिप्राप्तिः १३६-१४४
 द्वादशः सर्गः ।
 हेमदृडात्री श्रीजयानन्दसमीपे चन्द्रगतिविद्याथरस्या-
 ऽऽगमनम् । स्वदृजान्तप्रथनम् । पञ्चमप्रतनिरतिचार-
 सातिचारपालनविषये फांशब्द-देशलक्षणात् १४४-१४९
 चन्द्रगतिपत्रीमस्याहरणार्थं वज्रदृडात्री गमनम् ।
 तत्र वज्रमुल्लस्य पराभङ्गकरणम् । चन्द्रगतिपत्न्याश्चन्द्र-
 मालाया मोचनम् । कुमारसत्त्वतृष्टेन वज्रमुखेण कुमारस्य
 चिन्तामणिप्रदानम् । पवनवेगाद्यैः सह वैताड्यमूर्ध्नि चैत्य-
 वन्दनम् । पवनवेगनगरे रथनूपुरे गमनम् । तत्र
 वत्सुन्दरी-चन्द्रसुन्दर्योः पाणिग्रहणम् । वत्सुन्दरीविद्या-
 साधनम् । ... १४९-१५२

विषयाः

चतुर्दशः सर्गः ।

गगनबल्लभपुरे चक्रवलरार्जपरामनम् । सपरिवा-
रयोः श्रीजयानन्द-चक्रायुधयोगमनम् । गुरोर्देशना
चक्रायुधेन स्वराज्ये श्रीजयानन्दस्याऽभिषेकरुणम् ।
चक्रायुधस्य दीक्षाग्रहणम् । ... १८६-१८९

श्रीजयानन्दपार्श्वे गिरिचूडैवस्याऽऽगमनम् । तेन
सह तापसाश्रमेषु गमनम् हेमजटादितापसानां दीक्षा-
ग्रहणम् । तापसपतिपुत्र्या तापसमुन्दर्या सह लक्ष्मीपुरे
गमनम् । पुनसमृद्धया पित्रोर्हर्षः त्रिलण्डसाधनम् ।
श्रीजयानन्दस्याऽर्धचक्रित्वेऽभिषेकः ... १८९-१९१

रतिसुन्दर्याः शीलं परीक्षितुं सुरदत्ताभिधमित्रस्य
रत्नपुरे प्रेषणम् । रतिसुन्दर्याः शीलदाहर्ष्यम् । स्वयं
रत्नपुरे गत्वा रतिसुन्दर्या आनयनम् । विजयपुरात्
प्रधानपुरुषाणामागमनम् । सिंहसारस्याऽन्यायकथा ।

विषयाः

सिंहसारं निग्रहीतुं विजयपुरराज्यं चाऽऽत्मसात्कर्तुं तेषां
विह्वलितः । श्रीजयानन्दस्य विजयपुरं मति प्रयाणम् ।
सिंहसारस्य निग्रहः । तद्राज्ये स्वर्षितुः श्रीविजयस्य
स्थापनम् । श्रीजयानन्दस्य स्वपुरे लक्ष्मीपुरे गमनम् । १९१-२०२
विजयनृपस्य दीक्षाग्रहणम् । लक्ष्मीपुरोद्याने पितृ-
व्यश्रीजयतापसस्याऽऽगमनम् । तस्य श्रीजयानन्देन
प्रतिबोधकरुणम् । आगमसागरसूरेरागमनम् । तत्पार्श्वे
श्रीजयतापसस्य जैनदीक्षाग्रहणम् २०२-२०७

श्रीजयानन्देन स्वराज्ये न्यायमवर्तनम् । उद्याने
चक्रायुधराजर्षेरागमनम् । पूर्वभवपृच्छा स्वसूतवे कुला-
नन्दाय राज्यं दत्त्वा श्रीचक्रायुधपार्श्वे श्रीजयानन्देन
दीक्षाग्रहणम् । श्रीजयानन्दस्य केवञ्जानम् । अनेक भव्य-
प्रतिबोधः मोक्षगमनम् । प्रशस्तिः ... २०७-२१६

आथर्यरं हृदयंगमं भव्यजनप्रसत्तिसंपादनपुरस्सरेण सम्यक्त्वादिधर्मप्रतिपादनप्रवर्णं सुप्रसिद्धमेवेदं जयश्रयीङ्कितं जयानंद-
चरित्रं, एतत्कर्त्तारश्च मुनिसुन्दरस्वरिवराः जन्म-जरा-मरणाद्यनेकदुःखदग्धजगज्जन्तूपकारपरायणजीवातुसदृशानेकग्रन्थसन्दर्भेण
तथा च जनाथर्यरसहस्रावधान-मन्त्र-तन्त्राद्यनेकशक्तिप्रभावेण जैनधर्मप्रासादस्तम्भसदृशाः प्रसिद्धा एव अपि च ग्रन्थकारैरेव प्रत्येक-
सर्गान्ते स्वगुर्नादिनामनिर्देशपुरस्सरं स्वनामनिर्देशं श्लोकमानं च दर्शितं.

स्वकृतप्रसिद्धपद्याख्यां एते ग्रन्थकर्तारः स्वरिवराः द्विपञ्चाशत्तमे पट्टे प्रतिष्ठिताः तद्यथा-पञ्चाशत्तमे पट्टे देवसुन्दरस्वरिवराः
अभुवन् तेषां वि. १३९६ वर्षे जन्म १४०४ वर्षे व्रतं १४२० वर्षे स्वरिपदं, श्रीदेवसुन्दरस्वरीणां च ज्ञानसागरस्वरयः, श्रीकुलमंडनस्वरयः,
श्रीगुणरत्नस्वरयः शिष्यास्तेषां मध्ये ज्ञानसागरस्वरीणां शिष्याः सोमसुन्दरस्वरयः जातास्ते एकपञ्चात्तमे पट्टे प्रतिष्ठिताः तेषां वि० १४३०
वर्षे जन्म वि० १४३७ वर्षे व्रतं, वि० १४५० वर्षे वाचकपदं १४५७ वर्षे स्वरिपदं । तेषां च श्रीमुनिसुन्दरस्वरिवराः १ श्रीजयसुन्दर-
स्वरिवराः २ श्रीभुवनसुन्दरस्वरिवराः ३ श्रीजिनसुन्दरस्वरिवरा ४ एते चत्वारः शिष्याः आसन् तेषां मध्ये द्विपञ्चाशत्तमे पट्टे मुनिसुन्दर-
स्वरिवराः प्रतिष्ठिताः, मुनिसुन्दरस्वरेर्विक्रम० पद्मत्रिंशदधिके चतुर्दशशत १४३६ वर्षे जन्म, त्रिचत्वारिंशदधिके चतुर्दशशत १४४३ वर्षे व्रतं.
पद्मपृथधिके चतुर्दशशत १४६६ वर्षे वाचकपदं, अष्टसप्तत्यधिके चतुर्दशशत १४७८ वर्षे व्रतं, ३२००० टंकव्ययेन वृद्धनगरीयदेवराजेन
तेषां स्वरिपदं कारितं, १५०३ वर्षे काञ्चुलु प्रतिपद् दिने स्वर्गभारु । अष्टोत्तरशतहस्तमितलेख प्रेषणप्रसिद्धाः अष्टोत्तरशतवर्षुलिकानादो-
पलधन्नाः चाल्वेजपि सहस्रावधानधारकाः, सप्रभावं संतिकरमित्तिस्त्वकरणेन योगिनीकृतमार्युपद्रवनिवारकाः मुनिसुन्दरस्वरिवराः अस्य

ग्रन्थस्य कर्तारः प्रसिद्धा एव, एतेषां च एतच्छ्रुतिः न समान्या नातिकाठिन्या नाऽतिसरला यतोऽद्भूतविषयस्थापनरचनया वैराग्य-
पराक्रम-शृङ्गाराद्यनेकरससदभितकथानकप्राचूर्यतया श्रोतॄणां तादात्म्यभावजनकत्वेन सम्यक्त्वमूलद्वादशत्रताराधननिराधनफलप्रकट-
करणेनाराधनायां भव्यजनशक्तिप्रदा

एतत् ग्रन्थमुद्रेणे तिस्रः प्रतयः उपयुक्ता एका पं. हीरालाल हंसराजसत्का मुद्रिता, अन्या पं. वीरविजयोपाश्रयसत्का अमुद्रिता
अपरा च पूज्यपादशान्तमूर्त्तिसिद्धिस्त्रीश्वराणां सत्का अमुद्रिता नवीना, आधा मुद्रिताऽप्यशुद्धा क्वचिच्च द्वादशपद्यादिरहिता क्वचि-
च्चासंगतश्लोककदर्थिता च, द्वितीया पूर्णाप्यशुद्धप्राया किन्तु कठिनशब्दटिप्पणोपेता, तृतीया अशुद्धा संदिग्धा च किन्तु पूर्णप्राया
एतन्मुद्रेणे तिस्रोऽपि प्रतयो योजिताः, पाठान्तराणि टिप्पणानि विषमशब्दपर्यायस्थापनानि च यथास्थले नियुक्तानि, किन्तु
यत्र स्थले सन्दिग्ध-विरोध-न्यूनभावः तत्र मुद्रितगद्यजयानंदकेनलिग्रन्थानुसारेण [ ] एतच्चिन्हेन पूरितोऽपि विद्वद्भिविचार्य
स्फुटीकरणीयः ।

अस्य ग्रन्थप्रकाशने चारित्रचूडामणि-शांतमूर्त्ति विजयभद्रस्त्रीश्वरप्रशिष्य मुनिवर्यचरणविजयाः आर्थिकसाहाय्यार्पणोपदेशतः
यथान्तरे समीचीनसूचनद्वारेण च उपकृतवन्तस्ते न विस्मरणीयाः

एतन्मुद्रेणे अस्माभिर्विहितप्रचुरपरिश्रमेऽपि यन्त्रदोष-अमाऽल्पज्ञानादिप्रचुरकारणेन जनितशुटयः परंपकारपरायणैर्विधुधवांचकैः
क्षन्तव्याः ।

१९९३ श्रावण कृष्णैकादशी
अमदावाद

विदुषां वंशवदः
म फ त ला ल झ वे र चं द गां धी

॥ श्रीपार्श्वनाथाय नमः ॥

सूरिपुरन्दरश्रीमन्मुनिमुन्दरसूरीविरचितम्

श्रीजयानन्दकेवल्लिचरित्रम्.

जयश्रीद्विविधारीणां । यदाज्ञानुष्ठितेर्भवेत् ॥ सर्वज्ञाय नमस्तस्मै । सर्वतत्त्वोपदेशिने ॥ १ ॥ येनैवाऽष्टादशाम्भोधि-
फोटिकोट्टीस्तरोहितः ॥ धर्मः प्रादुरकारि श्री-ऋषभोऽहंद्भुदेस्तु सः ॥ २ ॥ तं श्रीशान्तिजिनं वंदे । यन्नामोच्चारितं सतां ॥
आवेदयति शब्दार्थ-तादात्म्यं शान्तिदानतः ॥ ३ ॥ स श्रीनेमिजिनो जीया-द्योऽजैपीत्तं मनोभवं ॥ सर्वेऽपि सेवका यस्य ।
सुराऽमृतरन्धराः ॥ ४ ॥ श्रीपार्श्वः श्रेयसे सोऽस्तु । नागेन्द्रो यं निषेवते ॥ सप्तभीतिच्छिदे सप्त-मूर्त्तिः सप्तस्फटाछलात् ॥ ५ ॥
अजिष्मगश्रियं धर्म । भजन् यस्य जयत्यरीन् ॥ द्विविधानपि धीरस्तं । श्रीवीरस्वामिनं भजे ॥ ६ ॥ येषां कल्याणकाहेषु ।
प्राप्तेर्देवाप्सरोगणैः ॥ भिद्यते स्वर्भुवोर्भेदः । सर्वेऽहन्तो जयंतुं ते ॥ ७ ॥ मातेव पदविन्यासं । क्वीन् बालानिवाऽऽश्रितान् ॥ या
शास्त्राध्वगतौ शास्त्रि । सा ब्राम्ही रातु मेऽर्थितम् ॥ ८ ॥

अहो यत्सावैत्र्याब्धिं । गाहमानाः सतां धियः ॥ अजडाः स्युः स्तुवे तान् श्री-देवमुन्दरसद्गुरुन् ॥ ९ ॥ यैर्वाङ्म-
 यरसासारा-त्सुधांभोदैरिवोन्नतैः ॥ चक्रेऽम्भामेऽपि गर्जद्भि-र्भयि विद्यालतोद्भवः ॥ १० ॥ जगत्तापहरान् स्फुर्ज-द्विद्युतः
 सुयनागमान् ॥ श्रीज्ञानसागराहांस्तान् । स्तुवे सूरीन् जगद्गुरुन् ॥ ११ ॥ युग्मं ॥ ज्ञानार्काणां पुरो येषा-मुल्मूकंति प्रवादिनः ॥
 विधाचर्यास्ते जयंतु श्री-सोममुन्दरमूरयः ॥ १२ ॥ इति स्तुत्यगणं सुत्वा । मुनिमुन्दरसूरिणा ॥ जैनधर्मोपदेशेन । क्रियते वाक्
 फलेग्रहिः ॥ १३ ॥ यतः—भवदुःखोद्विजां कुर्या-द्यः सत्वानामनुग्रहं ॥ शिवोपायोपदेशेन । नोपकारीह तत्समः ॥ १४ ॥
 नोपकारात् पुरो धर्मो । धर्मदानात्पुरो न सः ॥ उपदेशाच्चिदं तत्तत् । कर्तृश्रोत्रोः शिवं क्रमात् ॥ १५ ॥ जीवाः पुनस्त्रिधा
 भव्या १ । दूरभव्या २ अभव्यकाः ३ ॥ भव्या दुःखोद्विजो मोक्षं । कांक्षन्ति यदि जानते ॥ १६ ॥ ज्ञानार्दौ तदुपाये ते ।
 प्रवर्तन्ते गुरोर्गिरा ॥ कर्मक्षयोपशमत-स्तत्त्वानि श्रद्दधत्यपि ॥ १७ ॥ शिवार्थं दूरभव्यास्तु । नोत्सहन्ते क्रियादिषु ॥ मिथ्यात्वा-
 रम्भमाश्रय । सम्यक्तत्त्वेष्वनाहताः ॥ १८ ॥ येऽहर्द्धर्मद्विपो मिथ्या-क्रियाभिः स्वपारारयः ॥ भ्राम्यन्त्यभव्यास्तेऽनंता-नंतकालं
 भवाध्वगाः ॥ १९ ॥ त्रियेति स्थूलभेदैः स्यु-र्भवस्थाः सर्वजन्तवः ॥ तत्राऽभव्यास्तु नाऽदृष्टं । श्रद्दधुर्बुधैः शिवादिकम् ॥ २० ॥
 प्रायः क्रुरा इमे सर्व-धर्मद्विष्टा गुणोज्ज्विताः ॥ सम्यग्दर्शनमोक्षाप्ति-र्न त्वेषां स्यात्कदाचन ॥ २१ ॥ तृपुरादिसुखे दृष्टे ।
 तदुपायं कथंचन ॥ अधिगत्य प्रवर्तते । केचित्सम्यक्क्रियास्वपि । २२ ॥ तद्वलाच्च लभन्ते ते । यावद् ब्रैवेयकं गति ॥ लब्धीः
 काथिद्वचक्रयाद्या । आमौपध्यादिका अपि ॥ २३ ॥ सर्वेऽप्येतेऽप्यनाद्यंते । भवे गोचरवचिरं ॥ चेख्स्तथा चरिष्यति । चरंति
 च गवौषवत् ॥ २४ ॥ अनंतान् पुद्गलपरा-वर्तीश्च कृतदुष्कृतैः ॥ सदा सहन्ते दुःखानि । वृत्तिर्यद्गारकेष्वमी ॥ २५ ॥

क्रियाऽनवाप्यो धर्म-धियैराक्षेः क्रियेत ये ॥ ते पुद्गलपरावर्त्तो-तर्भव्याः शिवगाः स्मृताः ॥ २६ ॥ तथा चोक्तं—

‘ नो अश्रियावाइ सो भविओ अमविओ वा नियमा कण्हपक्खिओ, फिरियावाइ नियमा भविओ नियमा सुक्कपक्खिओ अतो पुग्गल-परिअट्टय नियमा त्तिअट्टे सम्मत्तिदी वा भिच्छादिदी वा हुत्ता ’ [इति श्रीदशाचूर्णो र्पासरुप्रतिमाधिकारे ॥] सुहृत्तमपि ये सम्यग्-दर्शन तु सृजन्यपि ॥ ते पुद्गलपरावर्त्तो-द्धान्तनिवृत्तिमानुयु ॥ २७ ॥ दृष्टादृष्टसुखेव्ते । सर्वेऽपि स्पृहयालवः ॥ तदुपायार्थिनो धर्मो-पदेशार्हा यथात्रिधि ॥ २८ ॥ यतः-भव्या अपि न सिद्ध्यति । सामग्याः केऽप्यनाश्रितः ॥ ये तु सिद्ध्यति तेऽप्येता । प्राप्तेर निलिगमपि ॥ २९ ॥ सा तु मानुष्यसदेश-श्रुतिश्रद्धादिलक्षणा ॥ अस्यामपि सुदुष्प्राया । धर्मश्रद्धा विशेषत ॥ ३० ॥ रिना गुण्यर प्रायः । ऋथिदर्मं न वेत्ति यत् ॥ न श्रद्धास्मिन्नदुद्धेऽन्ने । नालिकेरशुजामिव ॥ ३१ ॥ सम्यक्त्व-स्यानयं रीजं । श्रद्धैर प्रथिता श्रुते ॥ चतुर्ध्वपि हि मुख्येषु । धर्मोद्भिव्यमुत्तमा ॥ ३२ ॥ श्रद्धयैव ततः सिद्ध्य । जायते धर्मनिर्मिति ॥ न हि न्यूनेऽपि कस्मिंश्चि-देश्चे कार्योद्भवः क्वचित् ॥ ३३ ॥ धर्मश्च बहुधा लोके । ख्यातस्तत्रापि दुःखदः ॥ सर्वेऽप्यसर्वस्मूलः । काम हिंसादिदूषितः ॥ ३४ ॥ सम्यक्त्वाननुगत-स्त्याज्यः सद्भिहितैपिभिः ॥ उपादेयश्चतुःशुद्धि-शुद्धः यनश्चररयम् ॥ ३५ ॥ युग्म ॥ तदुक्तं—

यथा चतुर्भिः कनक परिरुयते । निघर्षण-श्रेद्रनतापताडनैः ॥ तथैव धर्मो विदुषा परीक्ष्यते । श्रतेन शीलेन तपोदयागुणैः ॥ ३६ ॥ ततः परिसाशुद्धोऽह-द्वर्म एव जिनोदितः ॥ हिंसादिदूषणैर्मुक्त । सेव्यो मुक्त्यै तदर्थिभि ॥ ३७ ॥ दानशीलतपो

भाव-भेदात्स च चतुर्विधः ॥ द्विधा वा गृह्यत्यर्ह-भेदाभ्यां भाषितो जिनैः ॥ ३८ ॥ आद्यः सम्यक्त्वसंयुक्त-त्रतद्वादशका-
त्मकः ॥ आद्वादशदिवं दत्ते । सौख्यं मोक्षमपि क्रमात् ॥ ३९ ॥ परः क्षांत्यादिभेदैस्तु । दशधा परिशीलितः ॥ तद्भवेऽपि शिवं
दत्ते । शुद्धः पञ्चमहाव्रतैः ॥४०॥ अद्वां स्वस्मिन् समग्रोऽयं । जनयेत्फलदर्शनात् ॥ तच्च दृष्टान्ततः मायः । प्रतिभाति हृदि स्फुटम्
॥ ४१ ॥ श्रीजयानन्दराजर्षेः केवलज्ञानिनस्ततः ॥ भव्यानां प्रतिबोधाय । चरित्रं किञ्चिदुच्यते ॥ ४२ ॥ यथा पूर्वभवे श्राद्ध-
धर्मेषु प्रियान्वितः ॥ दानशीलादिसंयुक्तं । सिषेवे दर्शनादिकम् ॥ ४३ ॥ स्वर्गश्रीश्रीमौराज्यादि । देवसाहायकादि च ॥
अत्रिप्तसंपदश्चास्मा-द्यथा माप तयोच्यते ॥ ४४ ॥

अस्ति विस्ताराशस्तश्री-जम्बूद्वीपः सुपुण्यभूः ॥ सुदृढतः श्राद्धवत्सप्त-क्षेत्रो पुष्पाति यः श्रिया ॥ ४५ ॥ यस्य द्वीपेषु
मुख्यस्य । तारामौक्तिकमण्डितम् ॥ मेरुदण्डं विधिर्यते । गगनातपवारणम् ॥४३॥ द्वीपान् यः स्वश्रियाऽत्रैपी-च्छेपान् पडिति विश्वकृत्
॥ यत्र रेखा व्यथाद्वर्ष-धराचलमयीति पद ॥ ४६ ॥ यस्य प्रशस्यपुण्यश्री-मतः किल विधिर्यथात् ॥ रसायै जगतीदुर्ग ।
लवणार्णवखातिकम् ॥ ४८ ॥ न यो द्वीपो भवेत्किन्तु । ध्रुवं लवणचारिधौ ॥ विस्वितः स्वर्ग एवेह । श्रीरीदृक्कयमन्यथा ॥ ४९ ॥
तत्रास्ति भरतक्षेत्रं । पवित्रं पुण्यसंपदा ॥ धत्ते वैताड्यदण्डं य-न्निषेधार्थमिवापदाम् ॥५०॥ यत्खण्डानां कलिर्माभू-न्मिथः श्रीमि-
श्रणादिति ॥ जाह्नवीसिन्धुवैताड्य-भितीर्थाताऽन्तरेज्वयात् ॥५१॥ यस्मिन्मध्यम एव स्यात् । खण्डे जन्मार्हतामपि ॥ चैत्याली-
पुष्पमालाभि-स्तदेव विधिनार्चितम् ॥ ५२ ॥ पुण्यश्रीसंविभक्त्यै य-न्मिथः प्रीत्या गतागते ॥ विदेहैरावतेज्विन्दु-सूर्यदूतैर्नु कारयेत्
॥ ५३ ॥ तस्य मध्यमखण्डं य-त्युनन्ति स्वोद्भवादिभिः ॥ त्रिषष्टिर्जिनराजाद्याः । शलाकापुरुषाः खलु ॥ ५४ ॥

तत्रास्ति नगरं रम्यं । रतिवर्द्धननामकं ॥ श्रीभिर्धर्मार्थकामानां । धत्ते यत्सान्वयाह्वताम् ॥ ५५ ॥ यत्र चैत्यशिरःसंस्थैः ।
 कुम्भैः स्फटिकरत्नैः ॥ लक्ष्यतेऽतीन्दुभिर्भाभि-र्न भिज्योत्स्नातमिस्रयोः ॥ ५६ ॥ केदारेष्विव राजन्ते । शस्यथ्रीणां वदावदाः ॥
 यत्रेभ्यगृहशीर्षेषु । सुवर्णकलशाढ्यः ॥ ५७ ॥ उग्रं शतगुणं क्षेत्रे । भस्मसादनले हुतं ॥ वीजं स्यादिति लोकानां । प्रवादं
 श्रद्धीत कः ॥ ५८ ॥ द्वाशिक्षिद्रुतशुकुण्डे । यत्कामस्य हुतं वपुः ॥ जज्ञे कोटिगुणं यत्र । खेलद्युववपुच्छलात् ॥ ५९ ॥ युग्मं ॥ नरवीरो
 नृपस्तत्र । मृत्रामप्रतिमोऽभवत् ॥ तैस्तैरेश्वर्यसौन्दर्य-धैर्यवीर्यादिभिर्गुणैः ॥ ६० ॥ यात्रासु कटकोद्धृत-रजोभिस्थगिते र्वौ ॥
 यस्यं प्रताप एवाति-भानुद्योतावनोत् ॥ ६१ ॥ वने यदरिभूपाना-मातिथ्यात्सुकृतासितः ॥ ददिरे तापसाः प्रीता । यस्मै
 संततमाश्रयः ॥ ६२ ॥ कपिलोऽद्भीचकारैकां । प्रकृतिं त्रिगुणाश्रयां ॥ यस्त्वधात्मकृतीर्वहवी-रसंख्यगुणसंश्रयाः ॥ ६३ ॥
 विश्वे यत्कीर्तितेजोभि-र्घोषिते यदुदीयते ॥ चन्द्राकैस्तद् ध्रुवं ज्योतिः-शास्त्रसंवोधहेतवे ॥ ६४ ॥ बह्व्यः सौभाग्यशालिन्यो ।
 बरेण्यगुणसंपदः ॥ प्रियास्तस्याभवत् कीर्त्ति-सुन्दर्याद्या मनःप्रियाः ॥ ६५ ॥

मंत्री मंत्रविदां धुर्यो । वर्यचातुर्यमन्दिरं ॥ विदुरः सर्वशास्त्राणां । वभूव मतिसागरः ॥ ६६ ॥ वीक्ष्य यस्यांगसौन्दर्यं ।
 कामोऽकामो निजाङ्गके ॥ तत्पत्नवान्न एवाभू द्रुद्रास्यमिद्रुतच्छलात् ॥ ६७ ॥ विद्यासौन्दर्यतो येन गुरुर्जित्वा लघूकृतः ॥
 यत्स्थौ जीवमानः किं । तेन जीव इति स्मृत ॥ ६८ ॥ क्षमी दाता गुणग्राही । शक्तो भक्तो नृपेऽभवत् ॥ ज्ञाता यो व्यवहा-
 राणा-श्रुपायी विनयी नयी ॥ ६९ ॥ राजव्यापारभारं स्वं । यस्मिन्न्यस्याऽखिलं नृपः ॥ निश्चिन्तो निर्भयः स्वैरं । रेभे भोगेज्वह-
 निशम् ॥ ७० ॥ कामस्येव रतिप्रीती । तस्याभूतासुभे प्रिये ॥ प्रीतिमुन्दर्यभिल्याशा । द्वितीया गुणमुन्दरी ॥ ७१ ॥ देवीनां

रूपसर्वस्व-भाच्छिद्येमे व्यधाद्विधिः । देवास्तददुःखतोऽस्वापा-दस्त्रमास्तत्किलाऽभवन् ॥ ७२ ॥ जस्ता स्वस्य वैरुलव्य-प्रवादापाग-
मेच्छया ॥ तयोः सृष्ट्यात्मविज्ञान-शक्तिं घाता ल्वदीदृशत् ॥ ७३ ॥ सौभाग्यान् परं पत्यु-रहाणीं चित्तमेव ते ॥ किन्तु
देवाङ्गनानाम-प्यङ्गसुन्दरतामदम् ॥ ७४ ॥ तद्रूपं श्लाघयतां निन्द्यु-दीनशीलादयो गुणाः ॥ भास्वराणीत्र माणिक्या-न्यलङ्कारं
हिरण्यमम् ॥ ७५ ॥ पुरोधो बहुसारोऽभू-त्तस्य राज्ञः प्रसादभू ॥ निमित्तादिवलेः किञ्चि-दतीतानागतादिवित् ॥ ७६ ॥
राजमन्यादयः सर्वे । धर्माहर्हा अपि सदगुणैः ॥ बोधिसामग्र्यभावेन । पूर्वं मिथ्यादृशोऽभवन् ॥ ७७ ॥ गुणमुक्तः पुरोधोऽस्तु ।
कौलाचारानुगोऽभवत् ॥ भोगसौख्यमयस्तेषां । समयश्च कियानगात् ॥ ७८ ॥ अन्यदा मन्त्रिणो नेहे । ज्ञानत्रितयभासुरः ॥ अहन्
गोचरचर्यायां । सुभगो नवयौवनः ॥ ७९ ॥ राजर्षिस्तपसा दीप्रः । पुण्यराशिरिवाद्भवान् ॥ भिक्षार्थमागमत् कश्चि-न्मासक्षप-
णपारणे ॥ ८० ॥ युग्मं ॥ मन्त्री मुनिं तमालोक्य । सुरूपं शुभलक्षणं ॥ अतिथिं समये भाग्याद् । ज्ञात्वा प्राप्तममोदत् ॥ ८१ ॥
यदाहुर्लौकिकाः—

कोविदो वाऽथवा मूर्खो । मित्रं वा यदि वा रिपुः ॥ मध्याह्नसमये प्राप्तो । वैश्वदेवसभो मत ॥ ८२ ॥ मुनये सोऽथ
दानार्थ-मादिदेशादिमा मियां ॥ दानं ह्यतिप्रियं तस्य । विशिष्याऽतियये पुनः ॥ ८३ ॥ सायि दानमिया हृष्टा । परमान्नं
महर्षये ॥ महाभाजनतो दातुं । इदौके सनिमन्त्रणम् ॥ ८४ ॥ लीलया छर्दयन्तीं तत्किञ्चित्किञ्चिद्विरीक्ष्य तां ॥ मुनिरूचे व्रतस्थस्य
भगिनीदं न शून्यति ॥ ८५ ॥ तद्विमुच्य ततो दातुं । कूरमप्रिस्थभाजनं ॥ यावत्सोपस्थिता ताव-त्स स्माहेप न शून्यति ॥ ८६ ॥
सचित्तस्यगितां दालि । ततः सा दातुमुद्यता ॥ मुनितः शून्यतोत्सुक्त्वा । निषिषेच च तामपि ॥ ८७ ॥ ततः कणस्थितं सर्पिः ।

कणमिश्रां च शरूरां ॥ दधि चाहर्दयातीतं । स न्यपेधीचया गिरा ॥ ८८ ॥ आनिनाय ततो दाहुं । मोदकान् ह्यःकृतानियं ॥
एतेऽपि न हि शुद्धयंती-त्युचे साधुः सहेतुकम् ॥ ८९ ॥

अथामात्येन भार्याभ्यां । त्रिभिः संभूय भक्तितः ॥ तदाशयमविज्ञाय । निर्वन्देऽपि कृतवहौ ॥ ९० ॥ अनाददानं
क्रिमपि । मन्त्री खिन्नो निरीक्ष्य तं ॥ विचिन्त्याऽमङ्गलं रोषा-ज्जगादिवं महासुनिम् ॥ ९१ ॥ युग्मं ॥ एते शुद्धयंति नाहारा-स्तत्र
यद्यमृतोपमाः ॥ विषं शुध्यति तर्कि ते । किं वा नेत्रे गते तत्र ॥ ९२ ॥ रोषाद्भूवे प्रियाप्याद्या । निर्दोक्षिण्या जिनर्पयः ॥ दाक्षिण्यं
हि कुले शुद्धे । तस्वेषां नैव बुध्यते ॥ ९३ ॥ द्वितीयापि प्रियाऽऽचल्यौ । स्फुटालोकेऽपि साम्प्रतं ॥ वदन् न शुध्यतीत्यन्धो ।
भिष्टेभ्यो दीयतामयम् ॥ ९४ ॥ पुरेऽस्मिन् सन्ति पात्राणि पराण्यपि बहून्यपि ॥ तेभ्यो दानं प्रदास्यामः । करिष्यामश्च मङ्गलम् ॥ ९५ ॥
यत्र तत्रापि यदत्तं । दानं स्यात्तन्न निष्फलम् ॥ मङ्गलं च भवेत्तस्मा-त्पात्रे पुण्यं च पुष्कलम् ॥ ९६ ॥ दुर्वाक्यैरिति दुष्कर्म ।
तैरचन्धि दृढं त्रिभिः ॥ तोपरोपावसंभ्रातो । निरगात्तदृष्टहान्मुनिः ॥ ९७ ॥

मन्त्रिणोऽथ गृहे मित्रं । श्राद्धो धर्मरुचिस्तदा ॥ आगात्कार्यविशेषेण । दृष्ट्वा चैनं जहर्ष सः ॥ ९८ ॥ मन्थुवाचाऽऽसनासीनं ।
तमर्हालापतोपितं ॥ भ्रातर्गृहेऽद्यमे कश्चि-द्भिर्भुक्षार्थमागमत् ॥ ९९ ॥ जैनायाऽतितथये तस्मै । प्रियवाग्भिः प्रियाथ मे ॥ भक्त्या निम-
न्त्रणापूर्वं । दानार्थमुपचक्रमे ॥ १०० ॥ तदा च दीयमानेषु । सनिर्बन्धं बहुष्वपि ॥ परमान्नादिभोज्येषु । न किञ्चिदपि सोऽग्रहीत् ॥ १०१ ॥
स एव प्रथमं दान-पात्रमागाद् गृहेऽद्य मे ॥ विधायाऽमङ्गलं तन्मे-ऽधुनैव त्वद्गुर्लतः ॥ १०२ ॥ निर्दोक्षिण्यस्ततः कोऽयं । त्वया

मित्रोपलक्ष्यते ॥ जगाद् श्रावको मन्त्रिन् । संभुत्वा मिलितः स मे ॥ ३ ॥ प्रणतश्च मया भक्त्या । स बाढमुपलक्षितः ॥ आरुर्णय
 सकर्णाऽस्य । चरित्रं चातिचित्रकृत् ॥४॥ तथाहि सिंधुदेशेऽभूत्सौवीराहपुरे नृपः ॥ महानतिबलो नाम्ना । सुतामेव महर्द्धिभिः ॥५॥
 सपक्षः प्रतिपक्षोऽथ । सदक्षोऽस्य न कोऽप्यभूत् ॥ महाग्रहस्तदन्यो वा । किं कोऽप्यर्कस्य सन्निभः ॥ ६ ॥ सोऽन्यदा स्वसभा-
 सीनो । नैर्देशान्तरागतैः ॥ नाट्ये विधीयमानेऽभि-नये सगरचक्रिण ॥ ७ ॥ दृष्ट्वा पुत्रत्रियोगार्त्तचक्रिणोऽपि तथाविधां ॥
 भवं दुःखमयं ध्यायन् । प्राबुद्धाऽऽसन्नसिद्धिक ॥ ८ ॥ युगं ॥ बालं न्यस्य मुतं राज्ये । सद्यः साहसिकाग्रणी ॥ घर्माकरगुरुरूपान्ते
 मात्राजीत्सोऽद्भुतैककृत् ॥ ९ ॥ सोऽभ्यसन् द्विविधां शिक्षा-मधीयानः श्रुतं बहु ॥ जगद्भूतवैराग्य-स्तप्यते द्विविधं तपः
 ॥ १० ॥ महातपःप्रभावाच्च । सोऽप्रमत्ततया सदा ॥ अवाप विविधा लब्धीः । किं दुरापं हि तादृशाम् ॥ ११ ॥ तं विभाव्या-
 न्यदा योग्यं । तादृग्यनश्रुतादिभि ॥ एकाकित्वत्रिहाराय । दुःसाध्यायाऽऽदिशद्गुरुः ॥ १२ ॥ परिपहोपसर्गादि-मृगेभ्यो निर्भयोऽथ
 सः ॥ सिंहवद्विहरन् वीरो-ऽगमद्गजपुरेऽन्यदा ॥ १३ ॥ तपोध्यानपरस्तस्यौ । तत्रोद्यानेऽर्चितः सुरैः ॥ विविधातिशयैः सर्वान् ।
 सुखाङ्गुर्वस्तनूदृतः ॥ १४ ॥ भीमस्तत्रान्ति भूजानिर्भीमः काल इवारिषु ॥ सर्वराजगुणाधारः । सर्वधर्मेषु साम्यदृक् ॥ १५ ॥
 समस्ति मतिसारोऽस्य । सचिवः शुचिधीनिधिः ॥ राज्यभारैरुधौरेयो । राज्ञो मूर्त्तिरिवापरा ॥ १६ ॥

तत्र स्वल्पागसं कचि-द्राजा चौरमघातयत् ॥ अकामनिर्जरायोगात् । प्राप व्यन्तरतां च सः ॥ १७ ॥ विभङ्गज्ञानतो
 मत्वा । प्राग्भव स महीभुजे ॥ चुकोपाऽप्रभवंस्तस्मिन् गजमारिं ततो व्यधात् ॥ १८ ॥ नृपः खिन्नोऽथ तच्छान्त्यै । गजवैद्यादि-
 भिरभृशं ॥ अचीकरद्ब्रह्मपायां-स्त्वैर्बभूव न सा पुनः ॥ १९ ॥ आदिदेश ततो राजा । मन्त्रिणं चातुरीचणं ॥ तदुपायावबोधाय ।

सोऽपि चिन्तापुरोऽभवत् ॥ २० ॥ उद्याने सोऽन्यदा प्राप्तो । गीतातोयध्वनिश्रुतोः ॥ विस्मितोऽगान्धुनेत्ये । देवीनां नाटयमैक्षत
 ॥ २१ ॥ ततो महाप्रभावं तं । मत्वा नत्वा स मौनिनं ॥ गृहीत्वावसरेऽस्यांघ्रि-सृष्टां धूलिं गृहेऽगमत् ॥ २२ ॥ तिलकं स तयाकार्पी-
 त्सर्पामपि दन्तिनां ॥ जाताश्चनीरुजः सद्यो । विशिष्य पटत्र ते ॥ २३ ॥ तं वृत्तान्तं ततो मन्त्री । द्रुतं राज्ञे न्यवेदयत् ॥ अस्तवी
 त्तोऽपि तं हर्ष-विस्मयद्वयवान्मुनिम् ॥ २४ ॥ कारयित्वात्स्रान् भूप-मन्त्रिणौ स्वपुरे ततः ॥ उद्याने सपरीवारो । गत्वा प्राणमतां
 मुनिम् ॥ २५ ॥ पारयित्वाय स ध्यानं । धर्मलाभाशिया मुनिः ॥ अभीणात्तौ यथास्थानं । सर्वे चोपाविशान्मुदा ॥ २६ ॥ आदिदेश
 ततो धर्मं । तदनुग्रहकाम्यया ॥ यतीनां गृहिणां चेति । द्विविधं विस्तरान्मुनि ॥ २७ ॥ संजातप्रत्ययौ धर्मो । मुनेर्माहात्म्यदर्श-
 नात् ॥ श्राद्धधर्मं प्रपेदाते । प्रमुद्धौ भूपमन्त्रिणौ ॥ २८ ॥ तौ चान्येऽपि जनाः सर्वे । यथाशक्ति यथारुचि ॥ धर्मान् प्रपद्य नत्वा
 तं । सुवन्तः स्वगृहान् ययौ ॥ २९ ॥ सर्वत्राऽप्रतिबद्धोऽथ । विहरन्नन्यदा मुनिः ॥ अगादीरपुरे तत्र । नरमारिस्तदाऽस्ति च
 ॥ ३० ॥ बलसारो नृपो दृष्ट्वा । मजा मपीडितास्तया ॥ चक्रे तच्छांत्सुपायौघां-स्तद्विदुक्तान् न सा त्वगात् ॥ ३१ ॥ अन्यदा
 भीमभूपस्य । दूतस्तत्रागत. पुरे ॥ उद्यानस्थं मुनिं दृष्ट्वा-पलश्य प्राणमन्मुदा ॥ ३२ ॥ प्राप्तो राजसभायां स । नत्वा भूमौ
 निविष्टवान् ॥ कार्यं स्वस्वामिनादिष्टं । पृष्टो राज्ञे न्यवेदयत् ॥ ३३ ॥ सोऽथ चात्पीमसंगेऽवकू । गजमारिनिवर्तनं ॥ माहात्म्यं
 च मुनेस्तादृक् । तत्र चाऽगमनं तदा ॥ ३४ ॥ वृत्तान्तमिममारुर्ष्य । विस्मयानंदमेदुरः ॥ दत्वाहमुत्तरं दूतं । सत्कृत्य व्यसृजन्पुः
 ॥ ३५ ॥ मुनेरुद्घोष्य माहात्म्यं । सर्वं लोकैरचीकत् ॥ भालेषु तिलकान् भूप-स्तत्पदसृष्टपृथुलिभिः ॥ ३६ ॥ सर्वैस्तथा कृते
 सद्यो-मारिर्व्यपगताऽखिला ॥ अचिन्त्यमहिमा कोऽपि । विगुह्यतपसां यतः ॥ ३७ ॥ मुनयश्चक्रिणः सैन्य-मपि क्रुद्धा दहन्त्यहो ॥

तपः प्रभावतस्तस्य । समृद्धिं दर्शयन्ति च ॥ ३८ ॥ गत्त्रोद्याने च भूपाया । मुनिं नत्वा विनुत्य च ॥ गृह्णिधर्मं तदादिष्टं । यथा-
शक्तिं मपेदिरे ॥ ३९ ॥ मुनिरप्रतिमद्वात्मा । क्षेमपुर्यां स्थितोऽन्यदा ॥ तदंतः प्रविवेशायं । मासक्षणपारणे ॥ ४० ॥ भ्राम्यन्
गोचरचर्यायां । सूनुनाथ पुरोधसः ॥ गवाक्षस्थेन सोऽदर्शितः । तत्रासत्त्रिमुपागतः ॥ ४१ ॥ तेन मिथ्याहागग्रन्था । जिनधर्मद्विषा
रुषा ॥ धनयौवनमत्तेन । शीर्षं सोऽघात्युपानहा ॥ ४२ ॥ तथापि न चुकोपाऽऽयं । भगवान्मेरुधीरिमा ॥ तस्मिन्नपि कृपां विभ्र-
न्मौनैवाप्रतोऽगमत् ॥ ४३ ॥ तत्तपोमहिमाकृष्टा । सद्यः शासनदेवता ॥ अदृश्याऽप्यच्छिद्रत्पाणी । क्रुधा सूनोः पुरोधसः
॥ ४४ ॥ आक्रंदन् स ततस्तीत्र-व्यथया क्रन्दयन् दिशः ॥ मातपिनादयः सद्यः । संभ्रान्तास्तत्र चागमन् ॥ ४५ ॥
अनुतापी स तेभ्योऽवर्त् । स्वष्ट्रत्तान्तं यथातथं ॥ खिन्नास्तेऽपि ततस्तं । धिक्चक्रिरे बहुधा क्रुधा ॥ ४६ ॥ उपायान्त-
रमप्राप्य । ते चानर्थोपशान्तये ॥ आगत्याथु मुनिं नत्वा । तं कृताञ्जलयोऽवदन् ॥ ४७ ॥ मुने ! महाप्रभावोऽसि । भगवन् ! जगदचितः ॥
तेजोमयोऽपि दुर्लक्ष्यो । बालैर्दूकैरिवांशुमान् ॥ ४८ ॥ ततो बालेन मूढेन । यद्ज्ञानान्यचेतसा ॥ पूजार्होऽप्यपराद्धोऽसि । तत्क्षमस्व
कृपान्निधे ! ॥ ४९ ॥ महतां न चिरं रोषो । विशिव्य मणतेषु यत् ॥ उयैम शरणं तत्रा-मेवातो नोऽनुकम्पय ॥ ५० ॥ बाल-
स्याऽस्य करी सर्ज्जी । कुरूपयेन केनचित् ॥ यतः प्रभुस्त्वमेवान् । नान्यस्य महिमा ह्ययम् ॥ ५१ ॥ मुनिह्वे न मे रोषो । भूतो
भवति भाव्यपि । अस्य शिक्षामिमां चक्रे । किन्तु शासनदेवता ॥ ५२ ॥ आकाशे प्रकृतीभूय । तदा शासनदेव्यवक् ॥ पापं न
सज्जयाम्येनं । जगत्युग्यावहीलकम् ॥ ५३ ॥ ततः पूजोपचाराद्यै-स्तोपिता तैश्चाच सा ॥ यत्रसौ मत्रजत्येत-त्पार्थ्वे तत्सज्जया-
म्यशुम् ॥ ५४ ॥ इत्यपि मतिपन्ने तै-रनाप्यौपाधिकान्तरं ॥ देवी नवीचकारास्या-ऽचिन्त्यशक्तिरियं करी ॥ ५५ ॥ ततः

मनुदिनाः गर्भे । पुण्यदृष्टिरभून्मुनी ॥ अत्यन्तानुगयात्सोऽपि । मुनिं क्षमयतिस्म तम् ॥ ५६ ॥ मुनिना बोधितश्चायं । पित्रायनुमतो
 दूते ॥ मात्रानीर्षिनः मिशा-रेतोः स्यनिररुल्पिनाम् ॥ ५७ ॥ तौ नत्वा च प्रशंसन्तः । सर्वेऽगुः स्वस्वधामसु ॥ चमत्कृताश्च
 भूराया । नेत्रधर्ममुपागमन् ॥ ५८ ॥

नत्र पाणके कृत्वा । सोऽन्यदा विहरन् मुचि ॥ रतिवर्द्धननाम्नीह । नगरे मुनिरागमत् ॥ ५९ ॥
 मनिमां प्रतिपयात्रो-ग्राने निश्चयीः स्थितः ॥ प्राप ध्यानतपोगै-रचधिज्ञानमन्यदा ॥ ६० ॥ मन्त्रिभ्युनिः स एवाऽयं ।
 भाग्याररुदृष्टमागतः ॥ उचोप्यानन्तरं मासं । शुद्धाहारं गवेपयन् ॥ ६१ ॥ साक्षात्कल्पद्रुमधायं महामहिमवारिधिः ॥
 वृलिऽभ्य गुणमीताः । मातिहार्ये सुरा यतः ॥ ६२ ॥ सर्वसाभ्यानुत्तरायं । न तुप्यति न रुष्यति ॥ पूजा निन्दा फले दत्ते । तथापीह
 परत्र च ॥ ६३ ॥ इति आदृष्टुवात् शुत्वाऽ-नुतामभयनिद्वयः ॥ प्रिये अपि तथा पश्यत्र । विस्मितः सचिवो जगौ ॥ ६४ ॥
 हरा ! मित्र मुनीन्द्रोऽय-मत्रानान्यितमानसैः ॥ रोमान्मया प्रियाभ्याम-प्याक्रोशश्चैर्विराधितः ॥ ६५ ॥ आचारादि जिनर्षिणां ।
 रिनिप्याऽस्य च नो वयं ॥ विप्रः क्रियन्मभ्यासाद् । धिमीमः शपतोऽधुना ॥ ६६ ॥ जगौ धर्मरुचिः कश्चि-ल्लुपलुर्न शपत्ययं ॥
 एतन्मेसाकृतो देवा । अपि भाग्यन्त चोऽजयन् ॥ ६७ ॥ परमस्याचहेला स्याद् । दुःखदात्र परत्र च ॥ तदयं क्षम्यतां गत्वा ।
 पापाऽमत्रन्मानये ॥ ६८ ॥ मंत्र्यसादीत्करिप्यामः । सर्वं मित्र ! तवोदितं ॥ स तु किं दीयमानानि । क्षैरेय्यादीनि नाऽग्रहीत्
 ॥ ६९ ॥ आद्वोऽवदययागमे । तानि दर्शयताऽधुना ॥ तैस्तथा विहिते सोऽथ । क्षैरेय्याः पतितान् लवान् ॥ ७० ॥
 भ्रमताः कीटिका चदुरी-रागच्छन्तीथ तेषु तु ॥ मर्धमाना जनैर्वीक्ष्य-दर्शयंस्तानभापत ॥ ७१ ॥ युग्मं ॥ छर्दनं

वदनादान-हेतुहिंसाद्यनर्थकृत् ॥ कूरादेश्चहेत्वग्नि-कायादीनां विराधना ॥ ७२ ॥ आतपेऽथ घृते दग्नि । मुक्त्वाऽलककपोतिकां ॥ कुंभून् सोऽदीदृशतत्र । श्वेतान् हेतुं तदग्ने ॥ ७३ ॥ द्विचत्वारिंशतादोष-सुक्तान् वीक्ष्य स मोदकान् ॥ स्माहैषामग्रहे हेतुं । न जाने भ्रंशते मुनिः ॥ ७४ ॥

एतत् श्रुत्वा च दृष्ट्वा च । दध्यौ मंत्री सविस्मयः ॥ सुमूर्त्ततार्द्धर्मस्या-ऽनीहता च मुनेरहो ॥ ७५ ॥ पात्रेभ्योऽहं विचित्रेभ्यो । दानानि बहुवाऽप्यदां ॥ अत्रैपि नैकशास्त्राणि । नाद्राक्षं त्वीदृशं क्वचित् ॥ ७६ ॥ श्राद्धो-ऽवादीन्मुनिं नन्तुं । यामो दध्मः कृतार्थतां ॥ मन्थुवाचाऽपराद्धस्य । दर्शयामोऽस्य किं सुखम् ॥ ७७ ॥ वभापे श्रावको नैष । दोषदर्शीह का त्रपा ॥ गत्वोद्यानेऽथ ते सर्वे । भक्त्या तं प्राणमन्मुनिम् ॥ ७८ ॥ धर्मश्रमाऽऽशियं सोऽदा-न्मंथ्रूचेऽथ कृताञ्जलिः ॥ भगवन्नपराद्धोऽसि । यदज्ञानैः क्षमस्व तत् ॥ ७९ ॥ तेजसा मुनयः क्रुद्धा । नरकोटीर्दहन्ति हि ॥ मूढेष्वस्मासु दीनेषु । कृपां कुरु कृपानिधे ! ॥ ८० ॥ तत्प्रिये अपि तं नत्वा-ऽस्यनुतापमयाकुले ॥ क्षमयामासतुर्भक्त्या । स्वस्वगर्हापरे मुनिम् ॥ ८१ ॥ मुनिरूचे न मे कोपो-ऽस्तीति मन्न हि वो भयं ॥ स्वरूपं तु न जानीथ । दृशोः शुद्धेऽथ तात्त्विकम् ॥ ८२ ॥ मन्थुवाचाऽऽदशैतन्नः । साधुः प्राह दृशौ द्विधा ॥ बाह्ये चर्मोत्तिके स्थूलाऽऽ-सन्नाल्पार्थपरुशसिके ॥ ८३ ॥ आभ्यंतरीं च सर्वार्थ-दृश्वर्यैः ज्ञानदर्शने ॥ शुद्धि-बाह्या पदार्थानां । चोक्षताभ्यन्तरी पुनः ॥ ८४ ॥ द्विचत्वारिंशता दोष-द्वैयार्थानां विमुक्तता ॥ ततोऽस्माभिर्द्विधा हृग्भ्यां । द्विधा शुद्धिर्बिलोच्यते ॥ ८५ ॥ द्विचत्वारिंशहोपाश्रितं—

“आहारुम्मु १ देसिअ २ । पूइरुम्मे ३ ॥ अमीसजाए अ ४ । ठवणा ५ पाहुडिआए ६ । पाउअर ७ कीय ८ पामिन्वे
 ९ ॥ ८६ ॥ परिअट्टिए १० अभिहइ ११ । भिन्ने १२ मालाहडे अ १३ अचेउजे १४ ॥ अणिसिठ १५ ज्जोअए १६ ।
 सोलस पिट्टगमे दोसा ॥ ८७ ॥ धाई १ दूइ २ निमित्ते ३ । आजीव ४ वणीमगे ५ तिगिच्छा य ६ ॥ कोहे ७ माणे ८ माया
 ९ । लोमे अ १० हवंति दस एए ॥ ८८ ॥ पुर्वि व पच्छा संयव ११ १२ । विज्जा १३ मंते अ १४ बुन्न १५ जोगे अ १६ ॥
 उपायणाउदोसा । सोलसमे मूलरुम्मे अ ॥ ८९ ॥ संक्रिअ १ मक्खिअ २ निक्खिअ ३ । पिहिअ ४ साहरिअ ५ दायगु ६
 म्मासे ७ ॥ अपरिणय ८ लित्त ९ छड्डिअ १० । एतणदोसा दस हवंति ॥ ९० ॥ एवं ४२. संजोअणा १ पमाणे २ इंगाले ३
 ३ धूम ४ कारणे ५ इति पंच ग्रसैपणादोपाय ॥

युष्माभिस्तत्स्वस्पाज्ञैः । क्रोधाक्रोशीं मुया कृती ॥ तच्च क्षान्तं मया सर्वं । सर्वत्र समदर्शिना ॥९१॥ अथोचे श्राद्धमंत्रिभ्यां ।
 ज्ञातं सर्वमिदं मुने ॥ मोदकानामनादाने । परं हेतुमुदाहर ॥९२॥ मुनिर्जगाद दासीभिर्-निशायां द्रविणैर्वरैः ॥ तेषु निर्मयमाणेषु ।
 बुध्रीस्ये धृततापके ॥९३॥ धूमव्याकुलितस्याऽऽस्या-दुपरिस्थस्य भोगिनः ॥ पपात गरलं तीव्र-मुल्लोच्चादेरभावतः ॥९४॥ ततो विपमया
 जाता न ज्ञाताः केनचिच्च ते ॥ स्वसंयमोपयातित्वा-न्नाग्रहीपमिमानिति ॥९५॥ मंत्रीत्यारुण्य दास्याऽऽस्मि-स्तत्रैवाऽऽनायिते द्रुतं ॥
 एरुस्मिन् मक्षिका वीक्ष्य । त्रियमाणा व्यचिन्तयत् ॥ ९६ ॥ अहो ज्ञानं मुनेरस्य । विपमोदकजग्धिजात् ॥ अनेन सकुटुम्बोऽद्य ।
 रसितो मरणाद्दहम् ॥ ९७ ॥ अतृणः कथमस्य स्या-मुपकारशतैरपि ॥ को वा स्वादुपकारोऽस्य । स्वयं विश्वोपकारिणः ॥ ९८ ॥

मित्रवाचा यथा जीव-घाताभावमुपायतः ॥ दासीभिर्भोदकान् सोऽथ । तथा तान् व्युदसीसृजत् ॥ ९९ ॥ भक्त्या नत्वा मुनि
 चाल्यद् । भगवन् ! प्राणदोऽसि यत् ॥ त्वमेव शरणं तन्नः । सर्वेषामपि चांगिनाम् ॥ १०० ॥ उपकारः कृतोऽस्माक-मेको यः
 परमस्त्वया ॥ सम्यग्धर्ममथाऽऽदिश्य । मोहान्धतमसं हर ॥ १ ॥ वभापेऽथ मुनिर्भूत्रिन् ! सर्वथर्भेष्वनुत्तरः ॥ जैन एवेष्टदो धर्मः ।
 श्रुतशीलदयागुणैः ॥ २ ॥ तस्य मूलं च सम्यक्त्वं । तत्त्वश्रद्धानलक्षणं ॥ तत्त्वं च त्रिविधं देव-गुरुधर्मात्मकं मतम् ॥३॥ सम्यक्त्वे
 सति भाग्यात्स्या-द्विरतिः सा पुनर्द्विधा ॥ सर्वतो देशतश्चाद्या । क्षान्त्यादिर्दशधा मता ॥ ४ ॥ स्थूलाऽर्हिसादिका प्रोक्ता-ऽपरा-
 द्वादशधा जिनैः ॥ आदिमा यतिनां योग्या । द्वितीया गृहिणां तथा ॥ ५ ॥ इत्यादि मुनिना प्रोक्तं । स्वरूपफलसाधनैः ॥ चिस्त-
 राद्धर्ममाकर्ण्य । प्रबुद्धः सचिवोऽब्रवीत् ॥ ६ ॥ धीरसाध्यं मुनेर्धर्मं । धर्तुं नैवादिमं क्षमः ॥ देहि मे गृह्णियं त-द्भगवन् !
 मोक्षसाधनम् ॥ ७ ॥

सम्यक्त्वं द्वादशास्थाऽस्य । व्रतानि च मुनिर्ददौ ॥ आवश्यकानि दानादीन् । गुणांश्च तमशिक्षयत् ॥ ८ ॥ स कल्पद्रुमि-
 चाऽत्राप्य ! साङ्गं धर्मं प्रहर्षुलः ॥ मन्वानः कृतकृत्यं स्वं । मुनिं नत्वा गृहं ययौ ॥ ९ ॥ तथैव प्रतिबुद्धे ते । संवेगात्तत्प्रिये अपि ॥
 गृह्णियं प्रपद्यिषिं । नत्वा स्वं सन्न जग्मतुः ॥ १० ॥ मुन्यवज्ञोद्भवं निदा-गर्हणाऽऽलोचनादिभिः ॥ मायस्ते चिक्षिपुः पाप-मत्यल्पं
 त्ववशिष्यते ॥ ११ ॥ तथा धर्मरुचिश्राद्धोऽप्यऽन्येऽप्यानम्य तं मुनिं ॥ यथाशक्त्याऽऽत्तयर्माणो । मुदिताः स्वगृहान् ययुः ॥ १२ ॥
 मन्त्री तत्र स्थितस्योप-वासैर्मांसं मुनेरभूत् ॥ उपास्या श्राद्धसद्भाच्च । सप्रियः श्रात्रकाग्रणीः ॥ १३ ॥ जीवादितत्त्वानि विदन्
 क्रमेणा-भ्यस्तागमः प्रागपि शास्त्रवेदी ॥ क्रियासु सर्वास्वपि जैनधर्मा-नुगासु सोऽभूत्कुशलः समार्यः ॥ १४ ॥ अर्थेषु मूर्खेष्वपि

सोऽस्वलन्मतिः । मपन्नयमादचलः सुरैरपि ॥ अदीदिपच्छासनमर्हतः परं । प्रवादिनां मंत्रिवरो जयश्रिया ॥ १५ ॥ अथ मन्त्री
 मुनेर्मांसं । पर्युपास्त्या निमुञ्च्य सः ॥ पारणाहे स्वयं गत्वा । न्यमन्त्रयत तं गृहे ॥ १६ ॥

रूपयाय मुनीन्द्रोऽपि । त्रिधिना तद्गृहागतः ॥ मंत्रिणा तत्प्रियाभ्यां च । शुद्धभावोल्लसन्मुदा ॥ १७ ॥ दीयमानं महा-
 भरत्या । सर्वदोषविरजितं ॥ सोऽग्रहीत्परमान्नादि । पंचदिव्यानि चाभवन् ॥ १८ ॥ युग्मं ॥ गन्धाम्बुषुष्पहेमानि । वर्षतो
 मरुतोऽम्बरे ॥ दुन्दुभीन् वादयंतो द्रा-गहो दानं मुदाऽधुपन् ॥ १९ ॥ दानस्याऽस्य प्रभावात्ते । त्रयोऽपि समुपार्जितम् ॥ महाभोगफलं
 कर्म । को हि र्धर्मस्ततः परः ॥ २० ॥ स मुनिः पारणं कृत्वो-द्याने विश्वेरुसान्यदृक् ॥ तथैवास्थात्तपोलीनो । महाध्यानासना-
 दिभिः ॥ २१ ॥ तृपोऽथ दुन्दुभिध्वानं । निशम्य सचिबौकसि ॥ क्रिमेतदिति संभ्रांतः । पमच्छ स्वानुगांस्तदा ॥ २२ ॥ मुनि-
 दानादिदृत्वांतं । शाल्वासिंस्मस्तैर्निवेदिते ॥ स दृश्यौ धिङ्मया ज्ञातो-ऽप्येप नेदृग्गुणो मुनिः ॥ २३ ॥ तद्गत्वा सपरीवारः ।
 प्रार्त्तनस्यामि तं मुनिं ॥ इति चिन्तापचिन्ताश्मा । व्यतीयाय दिनं तृपः ॥ २४ ॥ अथ रात्रौ मुनिर्ध्यायन् । सर्वोद्भिभ्यो हितं परं ॥
 शुकृध्यानाऽनुभावेन । केवलज्ञानमासदत् ॥ २५ ॥ स घातिकर्मद्विपतां जयश्रिया । समस्तवेदी सकलार्थदर्शनः ॥ दधत्पुराऽप्यद्भु-
 तत्त्वन्धिषंतपदा । तसुर शुद्धाचरणात्सुतेवितात् ॥ २६ ॥ चारित्र्यमस्तदयं सुरदुमा-दिभिः कथं यात्युपमां मितप्रदैः ॥ यथावदे-
 फाहमपीह सेवितः । शिवाय यः कर्मजयश्रिया भवेत् ॥ २७ ॥

इति तपावृहद्गच्छाधिराजपूज्यश्रीदेवसुंदरस्वरिशिष्यश्रीज्ञानसागरस्वरिशिष्यश्रीसोमसुंदरस्वरिपट्टभृद्भिर्गच्छाधिराजश्रीसुनि-
सुंदरस्वरिभिरचिते श्रीजयानंदराजपिंकेवलचरिते जयशंभूके तत्प्राग्भवमंत्रिजीववोधिबीजलाभातिवलराजपिंकेवल्लिष्टांतसूचित-
यतिधर्मफलवर्णननामा ।

॥ प्रथमः सर्गः समाप्तः ॥

॥ अथ द्वितीयः सर्गः प्रारभ्यते ॥

देयाज्जयत्रियं मे श्री-पार्श्वः महादर्शजितः ॥ दत्ते सूर्या महिम्ना च । महादं यो जगन्वृणाम् ॥ १ ॥ जायमाने
प्रभातेऽय ॥ नेदुर्दुन्दुभयो दिवि ॥ तत्राऽऽजगमुश्च सुत्रामादयो देवाश्चतुर्विधाः ॥ २ ॥ नृत्यगजितगीतादि-पुष्पवृष्टीश्च ते व्यधुः ॥
कृते स्वर्णमये तैश्च । पद्म मुनिरूपाविशत् ॥ ३ ॥ श्रुत्वा दुन्दुभिनादादि । दृष्टोयोतं च दैवतं ॥ यावन्वृषोऽथ संभ्रान्तः । किमेतदिति
पृच्छति ॥ ४ ॥ तावन्मंत्रि नरैर्ज्ञात्वा । तं वृत्तान्तं मुदाकुलः ॥ द्रुतमागत्य भूपालं । प्रणम्यैवं व्यजिज्ञपत् ॥ ५ ॥ देव ! ज्ञानं
समुत्पेदे । मुनेः सर्वज्ञतास्पदं ॥ गत्वा वन्दामहे तं च । कृतार्थाश्च भवामहे ॥ ६ ॥ निशम्यैतत्कृतपातः-कृत्यो भूषोऽथ तत्क्षणं ॥
अज्ञातजित्यर्षोऽपि । भक्त्याऽऽश्रयादिनेदितः ॥ ७ ॥ गजारूढः सितच्छत्र-चामराद्युपशोभितः ॥ सामंतमंत्रिसेनान्या-प्रशोपपरि-

चारयुक् ॥ ८ ॥ बंधुदुष्टद्वन्द्वनयारावो । वायौघञ्चनिताम्बरः ॥ गत्वोद्याने मुनिं नत्वा । विधिनाऽऽध्यास्व तत्पुरः ॥ ९ ॥
त्रिभिवशेषकं ॥

धर्मलाभाऽऽश्रिपं दत्त्वा । मुनिर्धर्मश्रुपादिशत ॥ आसीनेषु यथास्थानं । सुरासुरनरादिषु ॥ १० ॥ संसारेऽस्मिन्नहो भव्या
दुःखैरेकार्णवे सदा ॥ सपायो धर्म एवाऽस्ति । दुःखहान्या सुखाप्तये ॥ ११ ॥ सम्यक्त्वमूलः स द्वेषा । गृहियत्यर्भेदतः ॥ सम्यक्त्वं
दुर्लभं चाऽत्र । चिन्तारत्नमिषेष्टम् ॥ १२ ॥ तदुक्तं-मूलं १ दारं २ परीक्षणं ३ । आहारो ४ भायणं ५ निही ६ ॥ दुष्कृत्स्व वि धम्मस्स ।
सम्मत्तं तं विआहिब्बं ॥ १३ ॥ अस्याः किंचिद्गमनिका-तरेचगुरुधर्माणां ज्ञानश्रद्धोन्नलक्षणं ॥ देवोऽष्टादशदोषैश्च । युक्तः स्वान्मुक्तये
यतः ॥ १४ ॥ हास्यादिषट्कं चतुरः कृपायान् । पंचाश्रवान् प्रेममदौ च केळि ॥ तत्याज यस्त्याजयते च दोषान् । देवः स सेव्यः
कृतिभिः शिवाय ॥ १५ ॥ स चार्हन्नेच संसार-दुःखामयभियम्बरः ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र-पवित्रात्मा गुरुर्भूतः ॥ १६ ॥ अथवा-
श्रव्यापात्रांशुकाहारा-नरुल्याऽन्नाऽऽददीत यः ॥ गृहणानस्तांश्च निर्दोषान् । महाव्रतचरो मुनिः ॥ १७ ॥ तपःश्रुतमनःशुद्धः । सम्य-
ग्धर्मोपदेशकः ॥ तन्न भवान्धि भव्यांश्च । तारयंस्तत्त्वविदुश्चरुः ॥ १८ ॥ धर्मस्तु यतिनां पंच-महाव्रतमयो भवेत् ॥ सर्वहिंसावृत्त-
स्तेयाऽ-द्रव्यमूर्छाविवर्जनात् ॥ १९ ॥ गृहधर्मः स्पृहर्हिंसाऽ-दृत्तस्तेयाऽन्ययोषितां ॥ त्यागो मित्तिर्धनादीना-मित्यणुव्रतपञ्चकम् ॥ २० ॥
परिमाणं गतेर्दिष्टु । तथा भोगोपभोगयोः ॥ त्यागश्चानर्थदण्डानां । स्यादिति त्रिगुणव्रती ॥ २१ ॥ यौषधः पर्वधस्त्रेऽयाऽ-विधिभ्यो
दानमुत्तमं ॥ चतुःशिक्षाव्रती चैवं । सर्वा स्याद् द्वादशव्रती ॥ २३ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ व्रतानि द्वादशाऽमूनि । षड्विधाऽऽवश्यकं
तथा ॥ दानगीकृतपोभावात् । गृहधर्मोऽयमुत्तमः ॥ २४ ॥ अयं चाराधितोऽप्राऽपि । दत्तेऽभीष्टमुल्लवश्रियः ॥ परत्र नृपचक्रित्स्वः-

शिवशर्मणि च क्रमात् ॥२५॥ स्यादुत्कृष्टा गतिः साधु-धर्मस्याराधनाच्छिवे ॥ द्वादशे स्वर्द्धितीयस्य । जघन्या चादिमे द्वयोः ॥२६॥
यथाशक्ति तदारोहो-ऽन्यतरोऽयं प्रयत्नतः ॥ मनुजत्वादिसामग्री । दुर्लभा हस्य साधिका ॥ २७ ॥ इत्यादिविस्तरादुक्ते ।
धर्मतत्त्वे महर्षिणा ॥ श्राद्धधर्ममथादत्त । राजा तत्त्वदशा तदा ॥ ३८ ॥ बहवोऽपि भवोद्विधाः । कुलजाः मात्रजन् परे ॥ केऽपि
श्रावकधर्मं चाऽऽ-ददिरे केऽपि दर्शनम् ॥२९॥ प्रागप्यात्तमहाश्राद्ध-धर्ममंत्र्यादिसंयुतः ॥ नृपोऽन्येऽपि मुनिं नत्वा । मृदिताः स्वान्
गृहान् ययुः ॥ ३० ॥

विजैह्येऽयाऽन्यतो ज्ञानी । जातभूरिपरिच्छदः ॥ न विश्वोपचिकीः कुर्यात् । स्थितिं लोकत्र भानुवत् ॥ ३१ ॥ वसुसारः
पुरोधास्तु । प्राप्तोऽप्यत्र नृपाज्ञया ॥ जहौ नास्तिकतां नैवा-ऽसाध्ये रोगे हि किं भिषग् ॥ ३२ ॥ जैनशास्त्रेष्वधीती स । स्वान्य-
दर्शनतत्त्वचित् ॥ भूपतिर्मन्त्रिणः संगद् । दृढधर्मः क्रमादभूत् ॥ ३३ ॥ अन्येषुर्मन्त्रिसामन्त-श्रेष्ठिसेनेश्वरादियुक् ॥ श्रिया जित-
सुधर्मायां । सभायां धरणीधवः ॥ ३४ ॥ मणिसिंहासने तारा-लंकारः शक्रजित्प्रभः ॥ अध्यास्त विशदच्छत्र-चलच्चामरशोभित
॥३५॥ युग्मं । प्रसृतास्तु विचित्रास्तु । तत वार्चाकथास्वथ ॥ प्रशंसस नराधीशः । साधुश्राद्धगुणान् यथा ॥३६॥ अहो धन्या मुनीन्द्राद्या ।
स्वदेहेऽपि निर्ममाः ॥ परलोकहितैव । कुसुद्वादिशया तपः ॥ ३७ ॥ इत्यादिनृपगीर्य-द्वयथो वृथिकदष्टवत् ॥ मन्वानोऽवसरं
स्माह । वसुसार पुरोहितः ॥ ३८ ॥ स्वामिन् श्वेताम्बरैर्धृतैरिन्द्रजालकलादिभिः ॥ मुग्धोऽयं वच्यते लोकः । कुशास्त्रैर्वञ्चितैः
स्वयम् ॥ ३९ ॥ त्याज्यन्ते संगता भोगाः । कार्यन्ते विविधं तपः ॥ मुधाऽभिमानमात्रेण । लोकात्पूजादिवाञ्छया ॥ ४० ॥
यतो न जीव एवाऽस्ति । पुण्यपापे पुनः कथं ॥ अभावात्परलोकस्य । तत्फलं च व शुभाशुभम् ॥ ४१ ॥ तद्विभेदिति मुधा

श्रोतः । पापजाप्तेस्त्यदुःखतः ॥ क्लिश्यते पुण्यतोऽमुत्र । शर्मणे च वृक्षांघ्रिम् ॥ ४२ ॥ तथा चाहुर्नास्तिकाः—एतावानेव लोकोऽर्थः ।
 यावानिन्द्रियगोचरः ॥ भद्रे ! वृक्षपदं पश्य । यद्वदन्ति बहुश्रुताः ॥ ४३ ॥ पिव स्वाद च चारुलोचने ! । यदतीतं वरगात्रि ! तन्न ते ॥ न हि
 मीरु ! गतं निवर्तते । समुद्रयमात्रमिदं कलेवरम् ॥ ४४ ॥ इति तदैहिकसुखं हित्वा । पारत्रिकसुखाशया ॥ स्याज्जनस्तपसः-
 कर्त्तो—भयन्नष्टः शृगालवन् ॥ ४५ ॥ यदुक्तं—मासं तटाते परिमुच्य जंबुको । मीनोपलम्भाय लघु प्रधावितः ॥ मीनो जलान्तः
 प्रविश्य सत्वरं । मासं च गृध्रो हरतिस्व तवथा ॥ ४६ ॥ हित्वैहिकं वैषयिकं सुखं तथा । येऽमुत्रसौख्यप्रसराय धाविताः ॥ ते वञ्चयन्ते
 स्वमहो सदोभय—भ्रष्टा नरास्वीत्रतपोव्रतादिभिः ॥ ४९ ॥

कर्णमृचि निशाम्यैवं । नृपो वच पुरोधसः । गांभीर्याद्गोपयन् रोपम् । मन्त्रिणो मुखमैक्षत ॥ ४८ ॥ ततो मंत्री वभाषेऽसुं ।
 सर्वविधाविदग्रणीः ॥ स्वसंवेदनसिद्धं किं । जीवं रे मूढ ! निहनुपे ॥ ४९ ॥ को भ्रुङ्क्ते दुःखितेऽप्यंगे । पुत्रजन्मादिना सुखं ॥ दुःखं
 च मुखितेऽप्यस्मिन् । पुत्रमृत्वादिना हि कः ॥ ५० ॥ स्थूलं मेऽङ्गं कृशं वाऽपी—त्यादि स्वस्वामिता मतिः ॥ जीवांगयोर्व्यनक्तयेव ।
 भेदं भूपशुबोरिव ॥ ५१ ॥ सिद्ध एव परलोक । सिद्धे जीवे च शाश्वते ॥ सिध्यतः पुण्यपापे च । सुखदुःखफलेक्षणात् ॥ ५२ ॥
 ततः स्वर्गापवर्गादि—दानात् स्यात्सफलं तपः ॥ हिंसादिपदभोगादि । नरकादेश्च दानतः ॥ ५३ ॥ इत्यादिशास्त्रवचनै—मन्त्रिणा
 हेतुर्गभितैः ॥ महत्प्रतिभश्चक्रे । वसुसारो निरुत्तरः ॥ ५४ ॥ सदस्यैर्धिकृतः सद्यो । राज्ञाऽप्येषोऽपमानितः ॥ निर्गतो व्रीडया
 भूप—सदस्येति न वहिनात् ॥ ५५ ॥ सचिवः सत्कृतो राज्ञा । सभ्यश्चैथ सुसंस्तुतः ॥ जगाम मुदितो धाम । परेऽपि स्वगृहण्यगुः
 ॥ ५६ ॥ एवं विमृज्य भूपोऽपि । सभां कालनिवेदिना ॥ विभ्रसेऽवसरे चक्रे । स्नानाऽर्वाभोजनादिकम् ॥ ४७ ॥

शुर्वादिभ्योऽय विश्वाय । मन्त्री धर्मानुगान् सदा ॥ यथावसरमाऽऽख्याति । विचारान् भृशुजे बहून् ॥ ५८ ॥
 धर्मधर्ममे काले । तेषामित्यविगच्छति ॥ अन्यदा नृपतेरासीत् । प्रगाढा शीर्षवेदना ॥ ५९ ॥ औषधादिवहूपायैः ।
 सद्यो वैधादिभिः कृतैः ॥ तस्यामनुपशान्तायां । भूषोऽस्मार्षीत्पुरोधसः ॥ ६० ॥ स हि जानाति तं मन्त्रं । येन सा शाम्यति द्रुतां ।
 एवं विदितपूर्वी तं । नरैरानूहवन्तुः ॥ ६१ ॥ आगत्य वसुसारस्तां । सद्यो मन्त्रादपानयत् ॥ मणिमन्त्रमहीषद्यो । अचिन्त्यमहि-
 मश्रियः ॥ ६२ ॥ सच्चकार नरेन्द्रस्तं । विकिर्षैर्भूषणादिभिः ॥ महान्तो हि कृतज्ञाः स्युः । सफलाश्रोपकारिणाम् ॥ ६३ ॥ तदादि
 नृपतेरेष । समामेति पुनर्मुदा ॥ प्रविष्टां च जनेज्वाप । ते हि प्रायो नृपानुगाः ॥ ६४ ॥ नीतिकामार्थनाट्यादि-शस्त्रैर्धर्मोक्ति-
 मिश्रितैः ॥ विनोदयत्यं भूष-चितं विधासहेतवे ॥ ६५ ॥ नृपस्याप्रेऽन्यदा मान्यं । तं वीक्ष्य सचिवो जगौ ॥ स्वामिंश्चावाक-
 चांदाञ्च-स्यास्य नो संगमर्हसि ॥ ६६ ॥

इति मन्त्रिगिरं श्रुत्वा । नृपे मौनेन तस्युषि ॥ पुरोया दुर्द्धरक्रोधा-दध्यौ दुर्धीयुरंधरः ॥ ६७ ॥ शुद्धविमकुलोद्भूतो-ऽप्य-
 रमेतेन मन्त्रिणा ॥ राममानोन्मदेनाऽस्मि । नीतघाण्डालतां हहा ! ॥ ६८ ॥ पराभूतोऽस्मि भूषादि-समस्तं रंकवत्पुरा ॥ गरीयान्
 पारकृतो मेऽपि-भवधोजीवितोऽधुना ॥ ६९ ॥ तदेवं सहमानोऽहं । पुरुषाऽधमतां लभे ॥ मानिनो जहति प्राणान् । संहतेऽभिभवं
 न नु ॥ ७० ॥ यतः-वरं प्राणपरित्यागो । न मानपरिस्वडनं ॥ प्राणनाशाक्षणं दुःखं । मानभंगादिने दिने ॥ ७१ ॥ यदुक्तं-
 पादाहृतं यदुपयाय । मूर्धानमधिरोहति ॥ समानादपमानेऽपि । देहिनस्तदरं रजः ॥ ७२ ॥ अल्प्यक्रोपस्य निहंतुरापदां । भवंति
 यस्याः स्वप्नेषु देहिनः ॥ अमर्योऽयं वै जलस्य जंतुना । न जातहादं न च विदिपादरः ॥ ७३ ॥ इति ॥ दर्शनीयं ततस्तेजो ।

न सप्तोऽभिभवः पुनः ॥ पङ्को हि मर्धते पादै-स्तेजस्वी नाऽनलः पुनः ॥ ७२ ॥ तेजस्विनोऽपराधेऽपि । सर्वे हि मुखमीक्ष्यते ॥
 गृहदाहे कूर्तेऽपि स्यान्दादेयः कस्य नोऽनलः ॥७३ ॥ तस्माद्यान्तु सुखं यांतु । श्रियः प्राणा अपि स्फुटं ॥ करिव्ये मन्त्रिणोऽनर्थं
 त्वस्योपायेन केनचित् ॥७४ ॥ उपायात्तीर्यते वाद्धि-र्भयेते च हरिद्विषी ॥ उपायाद्गिरिरिच्छंध्यः । किमुपायान्न सिध्यति ॥७५ ॥
 इति ध्यायन्नयं धाम । धात्रीशानुमतोऽगमत् ॥ तदादि तु छलं नित्य-मन्वेपयति मन्त्रिणः ॥७६ ॥ दुरापाऽवनिभृत्सेवा । नास्ति-
 कृत्वे मया ध्रुवं ॥ तां विना न क्षमे त्वस्याऽ-नर्थयित्ति विचिन्त्य सः ॥ ७७ ॥ शिक्षे कस्यचित्पार्श्वे । गुरोर्जैनीः क्रियास्ततः ॥
 कपटश्रावकीभूय । निःशङ्कं सेवते नृपम् ॥ ७८ ॥ युगं ॥ मन्त्रिवत् श्रावकाचारान् । दर्शयन् कपटादयं ॥ अपीभिणन्तृपं को हि ।
 धर्मदम्भान्न वञ्चयते ॥७९ ॥ जानन्नपि धिया मन्त्री । मायिनं तद्युपेक्षते ॥ नाऽपाकर्तुं विनोपायं । शक्यो हि नृपसमतः ॥ ८० ॥
 धर्मशास्त्रं पुरोधास्तू-पदिशन्नंतरांतरा ॥ कामशास्त्रोपदेशेन । सम्येनृपतेर्मनः ॥ ८१ ॥ धर्मरागो दुराधानः । पापरागस्तु नाद्रिनि ॥
 सुरब्ज्या हि यथा नीली । मञ्जिष्ठा न तथांशुके ॥ ८२ ॥ कामरागं क्रमात्सोऽथ । तथा चित्ते न्यवीविशत् ॥ यथाऽहीयत भूपस्य ।
 धर्मरागः शनैः शनैः ॥८३ ॥ विनश्यति हि मञ्जिष्ठो । रागः कज्जलसंगतः ॥ लभूनादिकदुर्गंधा-दृगन्धथाऽगुरुसंभवः ॥ ८४ ॥ पापो-
 पवेक्षमप्यस्य । स सेहे धर्ममिश्रितं ॥ न जीर्यति विषं कस्य । यत्तांबूलादिमिश्रितम् ॥८५ ॥ अन्येद्युर्मन्त्रिणो गेहे । पुरोधाः काय-
 तोऽगमत् ॥ आसनाऽऽलापदानाद्यै-स्तेनापि बहुमानितः ॥ ८६ ॥ कुर्वीर्थेऽपि यदौचित्यं । श्राद्धः कुर्याददृष्टहागते ॥ किं पुनर्नृप-
 पूज्येऽस्मिन् । श्रुते श्राद्धतया जने ॥ ८७ ॥ यदुक्तं-गेहागयाण उचियं । वसणपाडिआण तह समुद्धरणं ॥ दुहिआण दया एसो ।
 सन्वेसिं संमओ धम्मो ॥ ८८ ॥ स तत्रैतस्ततः पश्य-न्नद्राक्षीन्मन्त्रिणः प्रिये ॥ रूपेणातिरतिमीती । स्त्रिणचूडामणी गुणैः ॥ ८९ ॥

सोऽचिन्तयदहो रूप-मनयोर्जगदुत्तरं ॥ ध्रुवं रूपानुमानेन । संभवन्ति गुणा अपि ॥ ९० ॥ तद्गहो मन्ययं धन्यो । यस्ये-
 ष्मभोगसंगमः ॥ अथवेप्सितकार्यस्य । सिध्युपायमवान्नाम् ॥ ९१ ॥ यत्तत्कार्यं निवेद्यासौ । मंत्रिणाऽथोत्तरेऽर्पिते ॥ जगाम स्वगृहं
 सिद्ध-मित् कार्यं निजं विदन् ॥ ९२ ॥ स लम्बादिबलात्किञ्चि-न्निवेद्याऽनागतादिकं ॥ सदा रंजयति ह्मापं । शुद्धा विद्या हि कामधुक्
 ॥ ९३ ॥ पृष्ठो भूपेन सोऽन्येषु-र्विश्वासाद्दहसि स्थितः ॥ किञ्चिन्न्यूनं ममाऽप्यस्ति राज्ये । वद विदांवर ! ॥ ९४ ॥ उवाच मन्त्रिणि
 द्वेषा-स्तुरोयाः स्वेष्टसिद्धये ॥ अस्ति स्वामिन् ! गजाश्वादि । सर्वमन्यवृषाधिकम् ॥ ९४ ॥ परं सारं पुमर्थेषु । काम एवात्मशर्मकृत् ॥
 प्रमार्थयोर्हि यत्स्य । कामः फलमनन्तरम् ॥ ९६ ॥ साधनेषु च कामस्य । मुख्यं भार्यैव साधनं ॥ सा च ते नास्त्यतो मन्ये ।
 सर्वं राज्यादि निष्फलम् ॥ ९७ ॥ चिस्मितोऽथाऽब्रवीद्राजा । विप्र ! किं भाषसेऽदृतं ॥ संति बह्व्योऽपि मे भार्याः । सुरूपा गुणान्धुराः
 ॥ ९८ ॥ विप्रोऽत्रक संति बह्व्योऽपि । परमेकाऽपि तासु न ॥ तत्र रूयानुरूपाऽस्ति । सत्तामात्रेण किं ततः ॥ ९९ ॥ कोद्रवाद्यैर्हि
 शक्तिः स्यात् । काचौघैरप्यलंकृति ॥ वृहच्छेद क्षारनीराद्यै-र्बलकथैर्विषपुराष्ट्रैः ॥ १०० ॥ परं घृतवरस्वर्ण-द्राक्षाम्बुसुरवाससां ॥
 क्लृप्त्युः कार्याणि नो तानि । न स्त्रीकार्यं च तेऽङ्गनाः ॥ १०१ ॥ राजोचे मत्प्रियाभ्योऽपि । काऽपि त्वाऽपि किमङ्गना ॥ अधिका रूपसौभा-
 ग्य-गुणैर्दृष्टा थृताऽथवा ॥ १०२ ॥ विप्रोऽवादीन्मया स्वामिन् ! । दृष्टे साक्षाद्गुभे स्त्रियौ ॥ यद्रूपं चिन्तयन्मन्य । न तृणायाऽपि ते प्रियाः
 ॥ ३ ॥ याभ्यामुद्यौवनाभ्यां हि । रूपेण चिजितां रमां ॥ हरिर्न बहुमन्येता-ऽस्त्या साऽभूत्ततोऽम्बिरा ॥ ४ ॥ अनर्ह स्वस्य
 मन्नाते । अतिरूपे मुलोऽने ॥ विरूपाक्षो रति-रत्यां चक्रे ह्योचित्यवित्सुधीः ॥ ५ ॥

निगम्यैवं नृपोऽवादीत् । कस्याऽप्यत्ते क्व ते द्विज ! ॥ वन्ये वा परिणीते वा । वरते इति मे वद ॥ ६ ॥ सोऽप्यभाषिष्टदुष्टात्मा ।

पृष्टेनानेनः किं तत्र ॥ अज्ञातं हि वरं तेऽद्रो-ऽशक्तस्याऽनुग्रहस्य च ॥७॥ शुक्रे वदन्मात्रं य-स्तस्यैवोपाजने क्षमः ॥ मोदकादि-
 गुणज्ञानं । तस्य शल्यायते हृदि ॥ ८ ॥ किमेवं भापसे विप्र ! । काऽप्यशक्तिं ममैक्षयाः ॥ स्वप्रेऽर्थेऽनुग्रहं चेति । राज्ञोक्ते स
 मुदाऽवदत् ॥ ९ ॥ यद्येवं शृणु तत्ते स्तः । स्वायत्ते एव ते द्वियौ ॥ यतस्त्वत्सचिवस्यैव । बह्वभे बह्वभे इमे ॥ १० ॥
 तत्रैव किङ्कराऽस्य । तत्कस्तत्र पराक्रमः ॥ उद्यमं तु विधायैते । स्वामिन् ! स्वांतःपुरे नय ॥ ११ ॥ स्वैणेऽनुग्रहमरूपे ते ।
 पौंस्नेऽनुग्रहमरूपिणः ॥ तत्रैवार्हं परं भ्रंते । धवयुक्तौ विधिर्जरी ॥ १२ ॥ यतः—लीलं भाति नाऽस्थाने । स्थाने भाति च
 योजितं ॥ ऐभे कण्ठे मणिघण्टा । भ्राजते न तु गार्दभे ॥ १३ ॥ तवेदं परमं रूप-भैर्भयं सपराक्रमं ॥ राज्यादि निष्फलं सर्वं । यदि
 स्यात्वां न ते प्रिये ॥ १४ ॥ नाऽधिक्यं सः शूरः । पृथ्व्यामप्यधिकश्रिया ॥ किङ्करेऽपि प्रियाऽधिक्यं । सहन् किं त्वं
 न लज्जसे ! ॥ १४ ॥

स्वामितः साविशायिस्त्री-भोगं नर्हन्ते सेवकाः ॥ करोति स्वामितो न्यूनं ॥ स हि वेपथुहाद्यपि ॥ १६ ॥ न चेदं वेत्ति
 चेन्मन्त्री । स्वामिभक्तियोजितः ॥ तत्प्रियोद्दालनात्तस्य । शिक्षां त्वं दातुमर्हसि ॥ १७ ॥ इति विप्रगिरं श्रुत्वा-द्दीप्तकामोऽपि
 भूपतिः ॥ परस्त्रीपरिहारारण्यं । व्रतं लोपस्यामि नो निजम् ॥ १८ ॥ ते तु द्रक्ष्याम्युपायेन । येन केनेति चिन्तयन् ॥ सर्वं साधु
 करिष्यामी-त्युदित्वा विसर्जयाम् ॥ १९ ॥ युगं ॥ अथ मंत्री नृपस्यानु-मत्या चैत्यमचीकरत् ॥ तत्रोत्सवैश्च विम्वानि । जैनानि
 मत्प्रतिष्ठित्वा ॥ २० ॥ सार्धर्षिकाणां वात्सल्यं । कुर्वन्तस्मिन् महोत्सवे ॥ सचिवः स्वगृहे भूषं । न्यमन्त्रयत् भुक्तये ॥ २१ ॥ ततः
 प्रागपि तत्पत्न्यौ । दण्डमुत्क्रान्तुलो नृपः ॥ इष्टं वैद्योपदिष्टं च । मन्वानस्तदुद्गृहेऽगमत् ॥ २२ ॥ तस्मै सपरिगाराय । सचिवः सप्रि-

यस्तदा ॥ आरभ्याऽऽचमनात्सर्व-भातिथ्यमुचितं व्यधात् ॥ २३ ॥ कृतस्नानादिमांगल्यो-ऽध्यास्त स्वर्णासनं दृपः ॥ पृथावय मणिस्थाले । रत्नकबोलाकान्विते ॥ २४ ॥

विषासान्मन्त्रिपल्याद्या । द्वितीयाऽप्यंतरान्तरा ॥ नानाखाद्यादिभोज्यानि । व्यंजनानि घृतादि च ॥ २४ ॥ स्वादन्यसृतव-
त्मीता । क्रमतः पर्यवीचिपत् ॥ मन्त्री बीजयितुं ताल-दृन्तेनाऽढीकृत स्वयं ॥ २६ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ अथ भूपः समीक्ष्येते ।
रूपेणामृतिमे उभे ॥ अभूकामवशो वाचं । श्रद्धानः पुरोधसः ॥ २७ ॥ तथाऽपि संवृताकार-स्वदेकागतमानसः ॥ अयुक्त भोजन-
स्वादं । प्रात्रीशोऽसंविदन्तपि ॥ २८ ॥ ततः सुरभितांबूल । स्वादु चास्वादयन्नयं ॥ चंदनागुरुकपूरा-धंगरागोपशोभितः ॥ २९ ॥
मन्त्रिणा सत्कृतो दिव्य-दुकूलाभरणादिभिः ॥ आजगाम निजं धाम । जातकामस्तयोः स्त्रियोः ॥ ३० ॥ युगं ॥

सोऽन्यदावसरेऽवादी-द्रहः मासं पुरोधसं ॥ बंधो ! मन्त्रिप्रियारूपं । त्वदुक्तं सत्यमैक्षिपम् ॥ ३१ ॥ द्विजोऽवक् किं प्रभुं भक्ता ।
बभ्रयन्तेऽनुनीचिनः ॥ ते तु स्वांतःपुरे नीत्वा । सं मां ते च कृतार्थय ॥ ३२ ॥ जगाद मेदिनीनायः । कुर्वे कथमिदं यतः ॥ परस्त्री-
परिहाराल्य-त्रतभने हि दुर्गतिः ॥ ३३ ॥ अयथाः परमं च स्या-न्मालिन्यं स्वकुलस्य च ॥ स्फुटं तद्ग्रहणे लोका-पवादाश्च मवर्द्धते
॥ ३४ ॥ रहस्त्वग्रहणे शुद्धो । नैवोपायोऽस्ति कश्चन ॥ मन्त्री तु स्वामिभक्तो मे । मित्रं सुश्रावकाग्रणीः ॥ ३५ ॥ धर्मसाहाय्यदानेनो-
पकारी वित्तयी नयी ॥ पराक्रमी च सर्वत्रा-लंकरणश्च बुद्धिभिः ॥ ३६ ॥ युगं ॥ कथमीदृश्यऽदोषेऽपि । दोषारोपादि युज्यते ॥
विषस्ते चात्र विवास-यातपापं करोति कः ॥ ३७ ॥ तदलं पापमूलेन । परस्त्रीग्रहणेन मे ॥ इहाऽन्यत्र विरुद्धं हि । शुद्धबुद्धिः
करोति कः ॥ ३८ ॥

इत्यामाप्यं भूषोक्तं । पुरोधा धाम दुरिथां ॥ अंतर्दुष्टो बहिः शिष्टः ॥ खिन्नः पुनरयं जगौ ॥ ३९ ॥ अवादीर्युक्तियुक्
 स्मिन् । नीतिग्रायं तु नेतसे ॥ स्वसेचकैकात्मत्या-दंतर्हितविचारदृक् ॥ ४० ॥ नीतिशास्त्रानुसारीदं । सकर्णाकर्ण्यतां ततः
 ॥ शिवगदी हि भक्तः स्यात् । हितश्री मृधीः पुन ॥ ४१ ॥ जायते यत्र तत्रापि । यानि रत्नानि ते भुवि ॥ तदधान्यादि-
 यत्नेषां । तमेव यन्निकः प्रभो ' ॥ ४२ ॥ आचारः सर्वभूषानां । मतोऽयं नीतिशास्त्रगः ॥ ततस्त्वद्भूषवानां स्त्री-रत्नानां त्वमसि
 प्रभुः ॥ ४३ ॥ त्वेवेति द्वियः सर्वाः । परल्लो कापि नास्ति ते ॥ मन्त्रिपत्नीग्रहे तेन । व्रतभंगः कथं भवेत् ॥ ४४ ॥ मन्त्री तु
 स्वामिभक्तो मे । इत्यादि श्रद्धे न हि ॥ स चेत्स्यात्स्वामिभक्तस्तत् । स्वप्निये किं न तेऽर्पयेत् ॥ ४५ ॥ किञ्चावेदं कुतोऽपीदं ।
 शेरियोऽस्ति मन्त्र्यसौ ॥ काले त्वमपि बोद्धासे । स्वामिभक्तः कथं ततः ॥ ४६ ॥ तन्मैत्री मायिनाऽनेन । ऋजोस्तव न युज्यते ॥
 ध्यायंस्त्वयि प्रभो ! द्रोहं । कथं सुश्रावकाग्रणीः ॥ ४७ ॥ धर्मसाहायकाद्येव । विश्वासायैव ते सृजेत् ॥ बुद्ध्यादिशक्तिरप्यस्य ।
 ज्ञाने तत्रे गुणाय न ॥ ४८ ॥ सदापोऽयं न विश्वस्तो । विश्वस्तोऽस्मिस्त्वमेव तु ॥ एतत्प्रादुःकरिष्यामि सर्वं तेऽवसरे प्रभो ॥ ४९ ॥

इति श्रुत्वा नृपो दध्यौ । विस्मानंदलेदधत् ॥ इत्येतत्किमु सत्यं स्यात् । काले वा ज्ञास्यतेऽखिलम् ॥ ५० ॥ त्वदुक्तं मित्र !
 कर्त्ताऽस्मि । काले ज्ञात्वा यथायथं ॥ इत्युदित्वा नृपः प्रीतं । विससर्ज पुरोहितं ॥ ५१ ॥ तदादि सचिवे भूयो । भक्ताऽभक्तत्वसंशयात् ॥
 तस्मिन्नाकाम्यया चाथा-दूर्गर्हित्वैव सौहृदम् ॥ ५२ यतो युधि न येषां हृद् । भिद्यतेऽरिभटाद्युधैः ॥ शूराणामपि तेषां द्राग् ।
 खलचार्यैः प्रभिद्यते ॥ ५३ ॥ मैत्रीं चिनाशयत्येव । मविष्टोऽन्तः खलः सर्ता ॥ ईसचञ्चुर्न किं भेदं । विद्यते क्षीरनीरयोः ॥ ५४ ॥
 दुष्टः कष्टाय शिष्टानां । सर्वः किं नु नृपोन्मदः ॥ केवलोऽपि दहत्यग्निः । किं पुनर्वापुसंगतः ॥ ५५ ॥ सतामपि मनः सद्यो ।

विनाशयति दुर्जनः ॥ दुग्धं नकुलसंचारा-दिनाशं नोपयाति किम् ! ॥ ५६ ॥

अयो समरवीरोऽस्ति । नगरे गिरिसंगमे ॥ भूपः प्रचंडदोर्दण्ड-खंडितोर्दण्डशात्रवः ॥ ५७ ॥ तेनाऽन्यदा सैहतस्य । नरवीरस्य
भूपतेः ॥ विरोधोऽभूद्दृष्टं देश-सीमग्रामनिमित्तकः ॥ ५८ ॥ शोधयन्ते तन्नुपादेशा-स्पतोल्यादौ स्थितैर्नरैः ॥ गतागतकृतो लेख-
हारकाः मायदास्तदा ॥ ५९ ॥ शाकिनीवच्छलान्वेपी । मन्त्रिणोऽपचिकीस्तदा ॥ लिलेखाऽवसरं ज्ञात्वा । कूटलेखं पुरोहितः ॥ ६० ॥
मलोभ्य बहुद्रव्येण । निःसं कञ्चिद् द्विजं ततः ॥ शिक्षयित्वा मृपामाये । तस्मै तं स समर्पयत् ॥ ६१ ॥ हेन्नः पलचतुज्जं
च । सोऽदाचस्यै प्रपञ्चयित् ॥ आदाय स्वर्णलेखौ तौ । सोऽपि ग्रामान्तरेऽगमत् ॥ ६२ ॥ तत्र स्थित्वा कियत्काल-मागात्सोऽस्मिन्
पुरे पुनः ॥ दूरदेशान्तरागामि-वेषभृद्बृहलिधूसरः ॥ ६३ ॥ स विशन् गोपुरे रुद्धो । नियुक्तैः राजपुरुषैः ॥ शोधने ददृशे तस्य ।
पार्श्वे लेखः सक्राञ्चनः ॥ ६४ ॥ तत्स्वरूपं च पृष्टस्त्वे-न्न कञ्चित्स भाषते ॥ ततस्तैर्नृपतेरापि । लेखो विप्रश्च हेमयुक् ॥ ६५ ॥
रात्रा क्रोऽसीति पृष्टोऽसौ । जगौ विमोऽस्मि निर्धनः ॥ क्लिश्यन् द्रव्यार्जनोपायै-रत्रैव नगरे वसन् ॥ ६६ ॥ लोकादन्येद्युरश्रौषं ।
पुरेऽस्ति गिरिसंगमे ॥ राजा समरवीराहो । दानी विभेगु भक्तिभृत् ॥ ६७ ॥ दत्ते सोऽपूर्वविमाय । हेन्नः पलचतुष्टयं ॥ ततोऽहं
स्वर्णलोभेन । तत्राऽगं कतिभिर्दिनैः ॥ ६८ ॥ आश्रियं च नृपायाऽदां । पृष्टस्तेनाऽऽगतः कुतः ॥ अवीचं नगरादागं । रतिवर्द्धननामकात्
॥ ६९ ॥ ततः स राजा स्वर्णं मे । दत्त्वैतल्लेखमर्पयत् ॥ उवाच च पुरे तत्र । मत्तिसागरमन्त्रिणः ॥ ७० ॥ वंधो ! लेखस्त्वयाऽप्यर्षोऽयं ।
दर्यो नाऽन्यस्य कस्यचित् ॥ ततस्तं लेखमादाय । समागामत्र हेमयुक् ॥ ७१ ॥ युग्मं ॥ न वेचि लेखमध्यस्थं । स्वरूपमिति वादिनं ॥
नं रिष्ट्य नृपो लेख-मुन्मथाऽऽनययत् ॥ ७२ ॥

स्वास्ति श्रीगिरिसंगमनगराद्राजधिराजः श्रीसमरवीरनामा श्रीमति रतिवर्द्धननगरे निजमांतरमित्रं महामन्त्रिणं श्रीमन्तं
 मतिसागरनामकं सस्नेहमालिङ्ग्य समीतिसमसरं समादिशति यथा—त्रयं सर्वदा कुशलकमलासमालिङ्गनसुभगा विजेजीयामहे,
 भूपाला भरतापि सततं निजरूपानोदन्वनिवेदनेन प्रमोदयद्वीं प्राणनीया त्रयं, कार्यमथ यद्भवता ज्ञापितं तं अहं विचास्यमानं
 राजानमसरं लब्ध्वा न्दत्त्वा तत्र राज्यं प्रदास्यामि, तदसरे भवता सर्वसैन्यपरिवारेण यत्सारेण समागम्यं, परिकरं भिन्दा-
 नोऽस्मीत्यादि, भवता च तत्कार्येषु सर्वदाऽऽहिततया वर्त्तितव्यं, तद्दिनं च ज्ञाप्यं, येन तद्दिनस्योपर्यहं सर्वाभिसारेण समाग-
 च्छामि, कृतार्थश्च भवामि, यद्युभवते भवते राज्यार्द्धं मानितं तन्नियमेन प्रदास्यामीति नाऽत्र संदेहः कार्यः, सर्वदा समाधानमत्रास्ति,
 ससमाधानं विशेषकार्यादिप्रधानं सर्वदा निवेदनीयमिति मंगलम् ॥

इति लेखार्थमात्राय । प्रस्फुरत्क्रोधस्मितः ॥ हो किमेतदसंभाव्यं । यन्न दृष्टं श्रुतं क्वचित् ॥ ७३ ॥ संभवेदीदृशे श्राद्धे ।
 मन्त्रिण्यपि क्रुमीदृशं ॥ अकारणरिपोः कस्याऽप्यस्फुटं कपटं किमु ॥ ७४ ॥ किं वा मेऽत्र विचारेण । जिघृक्षोर्मन्त्रिणः
 मिये ॥ मया लब्धमिदं द्वारं । क्षुधिनेत्र भोजनम् ॥ ७५ ॥ तत्प्रादुर्भूतं लोकेऽमुं । मनुं गृह्णामि तत्प्रिये ॥ भवित्वैवं
 ममेष्टासि—नांपवादश्च भाग्यतः ॥ ७६ ॥ चिचिन्त्यैवं चिरं लेखं । मन्त्रिणस्तमदर्शयत् ॥ पुरोधःरूपं सोऽपि । स्वधिया
 समभाषयत् ॥ ७७ ॥ पंचगिः कुलकं ॥ न खलु च्छलबुद्धीनां । खलानां स्वलना क्वचित् ॥ यत कपटपाण्डित्यं । सुयतं नाटयंति
 ते ॥ ७८ ॥ यदुक्तं—अतिमल्लिने कर्त्तव्ये । भवति खलानामतीन निपुणा धी ॥ तिमिरे हि कौशिकाना । रूपं प्रातिपद्यते दृष्टिः
 ॥ ७९ ॥ नृपं स स्माह दुष्टस्य । नायेदं विद्धि चेष्टितं ॥ ततो भूपोऽप्यभाषिष्ट । क्रोधान्धोऽतीवनिन्दुरम् ॥ ८० ॥ दृष्टागा

अप्यहो घृष्ट ! । किं रे दुष्टस्त्वमेव न ॥ य एवं चेष्टसे लुब्धो । विश्रब्धेऽपि मयि प्रभौ ॥ ८१ ॥ स्वमन्यस्मिन् क्षिपन् दोषं ।
रे मां वंचयसे किमु ? ॥ असभ्यं च ततो लेखं । नृपः सभ्यानदीदृशत् ॥ ८२ ॥

इदं मंत्रिण्यसंभाव्यं । मन्यानास्तेऽप्यमन्यवः ॥ गतिं कामप्यजानानाः । श्यामास्या मौनमादधुः ॥ ८३ ॥ राजा ततः
स्मरक्रोध-विधुरो मंत्रिणं नित्रैः ॥ नरैर्निगडितं कृत्वा । चारकेऽचित्सिपत्तदा ॥ ८४ ॥ आनाय्यांतःपुरेऽक्षेप्सीत् । मिये चाऽस्य
मनःमिये ॥ नष्टे परिकरे चैप । गृहे मुद्रामदीदपत् ॥ ८४ ॥ कृतार्थं मन्यमानः स्वं । विसृज्याऽथ नृपः सर्मां ॥ उदस्यादर्हकृत्येभ्य-
स्वत्कांतागतमानसः ॥ ८६ ॥ ततः खिन्नो महामंत्री । दःशौ धिगधमं नृपं ॥ न गृह्यतेस्म यः कृतै-रुपकारैः सहस्रशः ॥ ८७ ॥
सर्पः खल्यो नृपो बह्नि-र्यो नारी यमो विधिः ॥ शत्रापथ्यांभोविपाश्च, कस्यापि स्वा भवन्ति न ॥ ८८ ॥ प्रपञ्चस्तु नृपस्याऽयं ।
सर्वो हस्तु मम मिये ॥ भोजनावसरेऽप्येतद् । ज्ञातं तद्दृष्टिचेष्टितैः ॥ ८९ ॥ नीतिज्ञोऽपि कुलीनोऽपि । जैनधर्म्यपि भूषतिः ॥
निर्दोषेऽपि मयि स्निग्धे-ऽचेष्टितैवं हहा स्मरात् ॥ ९१ यदुक्तं—

विरग्नयति कल्याकुशलं । हसति शुचि पंडितं विडम्बयति ॥ अधरयति धीपुरुषं । क्षणेन मकरध्वजो देवः ॥ ९२ ॥ तावदेवो
यमति हृदये धर्मरूपाणि तावत्तावन्माता गुरुरपि कुलं वंधुवर्गोऽपि तावत् ॥ यावन्नांतः प्रतनितनयाः काममाजामजस्रं । दुर्वारास्ते
मुमनर्जयिनः कामपागाः पतन्ति ॥ ९३ ॥ अहिल्यायां जारः सुरपतिमूढाल्मत्तनयां । प्रजानाथोऽध्यासीदमजत गुरोरिन्दुबला ॥
इति प्रायः शो वा न पद्मपदेऽकारि न मया । श्रमो मद्वाणानां क इव युवतीन्मादविधिषु ॥ ९४ ॥ इति प्रबोधचंद्रोदये काम-
स्फोक्तिः ॥ पुरोधसोऽप्या दोषः । सर्वोऽयं कौल्यधर्मिणः ॥ यो सुग्रं नृपतिं नाना-कुमपञ्चैरबिभ्रमत् ॥ ९५ ॥ यत् उक्तं

दुः प्रश्रित्वात्रोऽपि । विगतयति शिष्टम् ॥ सौवीरेऽन्तर्गते क्षीरे । विशीर्यत सहस्रशः ॥ ९६ ॥ दोषो रोपोऽथवाऽन्यस्मिन् ॥ युक्तो
 धर्मविदो न मे ॥ कर्म स्वकृतं येन । सर्वस्य मुग्धदुःखकृत् ॥ ९७ ॥ ततः—किं कृपायकृष्टपं कुरुषे सं । केयुचिन्ननु मनोऽरिधि-
 याम्बन् ! ॥ कर्मतोऽधिरुममी न ददंते । तत्र मूढ ! विहितं भवतैव ॥ ९८ ॥ विपरीतेऽधुना भूषे । न त्राणं मम किञ्चन ॥ प्रिययो-
 थापि शील्यस्य । रक्षोपायोऽन्ति कोऽपि न ॥ ९९ ॥ आराद्धस्तचिरं जैनः । शरणं धर्म एव नः ॥ शरणं तं प्रपन्नानां । सुरा हि
 प्रार्थितप्रदाः ॥ २०० ॥ व्यराधयं न चेतिकश्चिद् ॥ कदाप्यामतिपस्यहात् ॥ हृदापि शीलसम्यक्तत्रे । तद् द्राग्नशयतु मे विपत् ॥ १ ॥
 इति ध्यान्या स मत्साह्यः । कायोत्सर्गेण तस्थियान् । तदाऽऽकृष्टाऽधवत्साक्षात् ॥ २ ॥ साऽवोचत्पारपरयोत्सर्गं ।
 गतास्ते रिपद भयं ॥ मातृज्ञाताऽसि भूषेन । सत्कारे विहिते स्वयम् ॥ ३ ॥ इत्युदित्वा गता साऽपि । मन्थुत्सर्गमपारयत् ॥ चित-
 यन् धर्ममाहात्म्यं । विस्मयानन्दमेदुरः ॥ ४ ॥

इत्थं मन्त्रिणः पत्न्या-रप्यन्तःपुरमस्थिते ॥ चक्रुः शीलभंगस्या-शंक्रया परिदेवनम् ॥ ५ ॥ अनुनेतुं तयोः पार्श्वे दासीः
 भ्रैणीन्महीपतिः ॥ ताथाट्टिकिपट्टः कोपा-ट्रोपाद् धिरुकुस्तः स्म ते ॥ ६ ॥ सर्विमानोपमावास । चित्रशालामपि स्थिते ॥ दुखात्ते स्वम्म-
 न्येतां । कारागार इव न्यितम् ॥ ७ ॥ दृश्यन्तुस्ते धरस्याऽऽपन् स्मनादिवियोगिता ॥ तथा दुःखाय नौ नैव । शीलभ्रंशभयं यथा
 ॥ ८ ॥ रिशस्यति यदि क्ष्मापः । शीलमालिन्यमाचयोः ॥ मरिव्यावो द्रुतं नूनं । तदोपायेन केनचिन् ॥ ९ ॥ वरं प्राणपरित्यागो ।
 न तु शीलस्य खण्डनं ॥ प्राणत्यागे क्षणं दुःखं । नरकः शीलखंडने ॥ १० ॥ अनर्थः [अनर्थैः] परिभूतानां । सर्वेषां शरणं नृपः ॥ स एव
 ययमर्थादः । किं त्राणं नौ ततोऽधुना ॥ ११ ॥ अथवा धर्म एवाऽस्ति । त्राणं नौ जगतामपि ॥ चिरुटे संकटे प्राप्ते । रक्षतात्तत्स

एव नौ ॥ १२ ॥ धर्मः सम्यक्त्वशीलादिर्मनसाऽप्यविराधितः । यथाऽऽस्ते नौ तदा, रक्ष्याच्छीलं शासनदेवता ॥ १३ ॥ तावन्न
 पारयिव्यावः कायोत्सर्गं मुनिश्चलं । यावन्तौ भविता नैव । शीलभङ्गभयक्षयः ॥१४॥ ध्यात्वैवं कृतसंश्रे ते । कायोत्सर्गेण तस्यतुः॥
 सैव देवी तदाऽऽकृष्टा । मृत्युसाऽभूत्तयोरपि ॥ १५ ॥ करिष्येऽहं तथा शील-भंगो भावी यथा न वां ॥ उत्सर्गः पार्यतामित्य-
 मुक्त्वा सा च तिरोदधौ ॥ १६ ॥ स्मरात्तोऽथ नृपो घस्र-मतिबाह्व कथञ्चन ॥ तयोः संगमुखं लिप्सु-निश्रयतःपुरमाययौ ॥ १७ ॥
 शय्यास्थोऽथ नृपो दासी-स्ते आनेतुं समादिशत् ॥ आनीते पारितोत्सर्गे । ताभिरेते तदन्तिकम् ॥ १८ ॥ सोत्कण्ठं
 ते नृपः पश्य-न्नद्राक्षीदादिमां तयोः ॥ मुक्त्वा पादमुखं कुष्ठ-ग्रस्तां देव्यनुभावतः ॥ १९ ॥ अपृच्छतां नृपो भद्रे ! ।
 कुष्ठोऽभूत्ते कदा कथं ॥ साऽप्यवादीचिरत्नोऽयं । वैद्याऽसाध्यः स्वकर्मणा ॥ २० ॥ द्वितीयां यावदासन्नो । करोत्यालिङ्गितुं नृपः॥
 तावच्चेदुर्गथा-दुर्दुराद्विधुरोऽभवत् ॥ २१ ॥ पपच्छ च नृपो भद्रे ! । दुर्गधस्ते किमद्रके ॥ साऽवोचत्कर्मणा वैद्या-ऽसाध्यो
 जातश्चिरादयम् ॥ २२ ॥ विरक्तश्चित्रशालायां । प्रेष्येमे स व्यचिन्तयत् ॥ धिग् दैवं दूषितं येन । स्त्रीरत्नद्वयमीदृशम्
 ॥ २३ ॥ भोजनावसरे नैवं । ज्ञातो दोषो मयाऽनयोः ॥ दुक्लान्छादितांगत्वा-दूरस्थत्वाच्च किं किल ॥ २४ ॥ ज्ञातः
 पुरोधसा नैषोऽनयोर्दोषो मुधा ततः, कारिषोऽऽहमग्रं धिक् त-मपरीक्षितवादिनम् ॥ २५ ॥ एतदर्थं मया निन्ये ।
 मन्त्री सर्वगुणोऽपि हि ॥ कण्ठं तथा च मालिन्यं । धर्मः कीर्त्तिः कुलं यशः ॥ २६ ॥ सचिवे वैरिगृह्यत्वा-दिकं मन्येत कोऽपि न ॥
 मन्येत निखिलो विश्वः । कण्ठं तु पुरोधसः ॥२७॥ स ह्यधर्मा सदम्भश्च । मन्त्रिणा धिक्कृतः पुरा ॥ पापे कर्मणि सर्वत्राऽपीदृशा हि
 स्वर्लभंति न ॥ २८ ॥ प्रार्तनिश्चित्य तत्सर्व-मुपायैर्बुद्धिसंभवैः ॥ निर्दोषत्वे न्यसिष्येऽहं । मन्त्रिणं प्राक्तने पदे ॥ २९ ॥ प्रिये

तस्याऽर्षयिव्यामि । शिक्षयिव्यामि दुर्जनान् ॥ विचिन्त्यैवं नृपोऽभैषीत् । खेदाश्रयमयीं निशाम् ॥ ३० ॥

अथो प्रार्तनृपोऽध्यास्त । सर्भां राजन्यमण्डितां ॥ नरैराहूय पप्रच्छ । तं नरं लेखहारकम् ॥ ३१ ॥ रे ! सत्यं वद लेखोऽयं ।
कयं केन तत्राऽर्षितः ॥ अवदन्तं भिया तं च । स नरैर्वहचाडयत् ॥ ३२ ॥ ताड्यमानोऽब्रवीद्विमो । रोरस्ताड्ये शुधा किमु ॥
बहुहेम्ना प्रलोभ्यैत-स्कारितोऽस्मि पुरोधसा ॥ ३३ ॥ पुरोधोऽक्षरसंवादं । लेखे दृष्ट्वा महीपतिः ॥ प्रसरत्प्रतिभः सर्वै ।
निश्चिक्ये तद्यथास्थितम् ॥ ३४ ॥ ततो निगदभगेन । नरैराहूय मन्त्रिणं ॥ क्षमयित्वा नृपो गाढं । सचक्रे भूषणादिभिः ॥ ३४ ॥
समिपं तं गजारूढं । राजन्याऽऽबलिसंयुतं ॥ नृपः प्रैषीदृष्टहे वाद्या-डम्बरेण पुरस्सरम् ॥ ३६ ॥ मन्त्रीप्रिये च वृत्तान्तं ।
देवताभाषणादिकं ॥ मियः पृष्ट्वा च बुध्वा च । धर्ममाहात्म्यमस्तुवन् ॥ ३७ ॥ धिक्कृत्य बहुधा क्रोधा-दंडयित्वा पुरोधसं ॥ स-
लेखहारकं भूपः । स्वदेशान्निरवासयत् ॥ ३८ ॥ नृपस्त्यक्त्वा कुसंसर्गं । प्राग्वन्मन्त्रिण्यवर्चत ॥ राजद्वयविरोधोऽपि । भग्नस्तेन
स्वयुद्धितः ॥ ३९ ॥

अन्येषुः सदसि क्ष्माभृत् । प्रीत्याऽभापत धीसलं ॥ सदोषे ते मिये मन्त्रि-न्नन्यां किं नोपयच्छसे ॥ ४० ॥ मन्यवादीन्महापापं ।
यस्य तस्याऽपि चञ्चने ॥ किं पुनः स्वाभिनस्तेन । वच्मि राजन् ! यथास्थितम् ॥ ४१ ॥ सदोषे नैव ते किंतु । सर्वांगसुभगे परं ॥
तदा तच्छीलरसायै । देव्या ते दर्शिते तथा ॥ ४२ ॥ कथमेवमिति प्रोक्ते । राज्ञा मन्त्रीश्वरो जगौ ॥ कायोत्सर्गादिकं सर्वं । पूर्ववृत्ता-
न्त्वमादितः ॥ ४३ ॥ भूपो दध्याचहो देव्या । भाग्यादस्म्यनुकंपितः ॥ यदेवं बोधितो दुष्टो-ऽप्यहं भस्मीकृतो न तु ॥ ४४ ॥ प्रशंसस
ततस्तेषां । धर्ममाहात्म्यमद्भुतं ॥ अकृत्यकारिणं मन्त्रि-समक्षं स्वं जगर्ह च ॥ ४६ ॥ ज्ञात्वा सम्यक्त्वशीलादि-माहात्म्यं तत्पुरेऽपि च ॥

सर्वशक्त्याऽर्हतं धर्मं । सर्वं प्रायः प्रपेदिरे ॥ ४५ ॥ गुरुष्वर्धेऽन्यदाऽऽलोच्य । परस्त्रीकामनादिजं ॥ अक्षिपत्पातकं भूपः । प्रायश्चि-
त्तादिभिर्वहु ॥ ४७ ॥ संजातद्रुद्रिमा धर्मं । पुण्याशीनिवांगिनः ॥ वृषः प्रति पुरग्रामं । विहारान्निरमापयत् ॥ ४८ ॥ अपूपुजद्गुरुन्
भवत्या । द्वेषा मुनिजनैः सह ॥ करमुक्तीष्टदानाद्यैः । मुलाचक्रे सधर्मिणः ॥ ४९ ॥ तीर्थयात्रादिपुण्यानि । दीनदानानि च व्यधात् ॥
प्रावीष्टदमारिं च । दयालुर्निजनीवृत्ति ॥ ४९ ॥ नित्यमित्यखिलैः पुण्यैर्यथोपात्तैर्यथोचितैः ॥ समयं गमयन् राजा-ऽपूरयद्यशसा
जगत् ॥ ५० ॥ चतुर्भिः कलापरुम् ॥ सचिवोऽप्येवमेवैता-न्यखिलानि विशेषतः ॥ सर्वशक्त्या व्यधात्पुण्यान्युग्रभावः प्रियान्वितः
॥ ५१ ॥ आर्चतां त्रिःसमं भूपा-मात्यौ तौ प्रत्यहं जिनान् ॥ द्विः प्रत्यक्रामतां प्रत्या-ल्व्यानोत्सर्गादिकारिणौ ॥ ५२ ॥ अपुषोपधतां
पर्य-स्वतिथ्यादिषु दापिनौ ॥ विदधाते बहुन्येवं । पुण्यान्येतौ परण्यपि ॥ ५३ ॥ पुण्यान्येवमकार्षीं ते । भावान्मन्त्रिप्रिये अपि ॥
॥ कियतीस्तेऽजयन् वर्ष-क्रोडीर्धर्ममयीरिति ॥ ५४ ॥

अन्येषुः केवली तत्रो-द्याने सोऽतिबलो गुरुः ॥ भगवान् समवासार्षीद् । भूयो भूरिपरिच्छदः ॥ ५५ ॥ ततो
वर्द्धापितो राजा । सद्योऽप्युद्यानपालकैः ॥ ददौ तेभ्यो महादानं । मुदितः पारितोषिकम् ॥ ४६ ॥ ततः सचिवसामन्त-सेनान्यादिदृत्तो
वृषः ॥ आगात्केवलिनं नन्तुं । सर्वद्धर्षा सह नागरैः ॥ ५७ ॥ स त्रिःप्रदक्षिणीकृत्य । नत्वा स्तुत्वा च तं गुरुं ॥ परिवारादिभिः
साकं । यथास्थानमुपाविशत् ॥ ५८ ॥ धर्मलाभाशिषं दत्त्वा-ऽनुग्रहंस्तास्ततो गुरुः ॥ भवांभोधितरीतुल्यां । प्रास्तावीद्धर्मदेशनाम्
॥ ५९ ॥ तथाहि-

सृहां मुखेज्वेव सृजंति देहिनो । ददाति तान्यार्हतधर्म एव तु ॥ तमेव सेवन्वमतो बुधा यतः । सुखश्रियः प्राप्नुत शाश्वतीरपि

॥६०॥ भोगा भ्रन्त्या यपुरप्यनित्यं । राज्यश्रियो गत्वरंपक्तिमुल्याः ॥ अगतरं धर्ममतो भजध्व-मगत्वरानंदपदाय सम्यक् ॥६१॥
 सम्यग्भिन्नयेति नृपादयस्ते । विशिष्य संविग्नहृदो वभूवुः ॥ अथो अपृच्छत्सचिवो मुनीन्द्र ! । भवांतरे कीदृगहं वभूव ॥ ६२ ॥
 ततः सदःप्रवोषाय । निनाचांमहिमोक्तये ॥ उवाच केचली मन्त्रिपार्षभं भगवानिति ॥ ६३ ॥ तथाहि-

वभूव भरतेऽथैव । नगरे रत्नसंचये ॥ नृपतिर्नरदचाल्यः । ख्यातो वित्रस्तशात्रवः ॥ ६४ ॥ तस्यासीन्वृषतेर्मान्यो । नंदनो
 नाम मालिकः ॥ अभूतां च प्रिये तस्य । सुनंदासुभगाभिन्ने ॥६५॥ मालतीयूथिकारुंद-चंपकादिद्रुमान्वितात् ॥ नृपदचान्महारामात् ।
 मृट्टिं प्रापितात्स्वयम् ॥६६॥ नित्यमृचित्यपुष्पाणि । ग्रथिताग्रथितान्यथं ॥ देवपूजांगभोगादी । पूरयत्यवनीशितुः ॥६७॥ युग्मं ॥
 उचंसादीनलंकारान् । पौष्यान् पुष्पशय्यादि । नृपतिं रञ्जयत्ययम् ॥६८॥ तत्रोद्याने महाचैत्य-प्रतनेऽ-
 भ्रन्तिरेऽन्यदा ॥ पूज्यमानं युगादींशं । पौरैः प्रौढतमर्द्धिभिः ॥ ६९ ॥ स वीक्ष्याऽचितयत्कश्चि-दयं देवो महानहो ॥ य एवं पू-
 ज्यतेऽस्याऽर्चा । सफला भविता ततः ॥ ७० ॥ विचिन्त्येत्यहंतोऽग्रेऽयं । वीजपूरमढौकयत् ॥ दौक्यमानानि लोकैस्ता-न्यवेक्ष्यो-
 षमभावतः ॥ ७१ ॥ दिने तस्मिन् यूपोऽस्मै । पौष्पालंकाररञ्जितः ॥ प्रसादमधिकं चक्रे । मेने सोऽर्चाफलं ततः ॥ ७२ ॥
 तदादि रुद्रुमैः पत्रैः । फलश्रैय विशेषतः ॥ आनर्चान्महमहंतं । तद्गुणाग्रविदन्तपि ॥ ७३ ॥ अधिकं राजमानादि । दृष्ट्वा तस्य
 प्रिये अपि ॥ निनमानर्चतुर्दृष्टफले कार्येऽलसो हि कः ॥ ७४ ॥ तस्य चैको भुजिष्योऽभू-त्सुकुठः कठिनाशयः ॥ उद्वहत्ययमा-
 रामा-त्सुष्यभारं पुरागमे ॥ ७४ ॥ अन्यदाऽयं शिरोन्यस्व-पुष्पभारः पुरं व्रजन् ॥ अमिलन्मालिकेनोक्तः । पुरोगेणाऽष्टुः क्रुथा
 ॥ ७६ ॥ त्वस्तिं नैपि किं मूढ ! । किंवा निगडितोऽस्य रे ॥ अतिक्रामति भूपस्य-देवार्चाऽवसरो यतः ॥७७॥ अनेन वचसा क्रुद्धः ॥

पुष्पभारं विमुच्य सः ॥ गत्वा देशान्तरे तादृक्-संसर्गाचापसोऽभवत् ॥ ७८ ॥ मालिकोऽप्यतिकोपित्वा-तद्युपेक्ष्य दुराशयं ॥ तमु-
त्पाद्य स्वयं गत्वा । भूभुजे समढौक्यत् ॥ ७९ ॥ प्रभावाज्जिनपूजाया-स्तस्य च श्रीरवर्द्धत् ॥ इहाऽपि विहिता भावात् । सा हि
कल्पलतायते ॥ ८० ॥ दृढया च श्रीसुखादीनां । विशिष्योत्पन्नभावनाः ॥ प्रत्यहं विदधुः पूजा-मार्हतौ तेऽधिकाधिकाम् ॥ ८१ ॥

मालिकः स प्रूर्यायु-र्मन्त्रिस्त्वमुदपद्यत् ॥ ते च प्राग्भवत्पत्न्यौ ते-ऽत्राऽपि पत्न्यौ बभूवतुः ॥ ८२ ॥ तापसः सोऽपि
चाऽज्ञान-तपस्तप्त्वाऽऽयुषः क्षये ॥ पुरोधः समभूत्ते प्राग्-भवसंस्कारतो द्विपन् ॥ ८३ ॥ त्वया निगडितोऽसीति-गिराऽयं धि-
वकृतः पुरा ॥ राज्ञा निगडयामास । तत्त्वां कूटप्रपञ्चतः ॥ ८४ ॥ यद्गिराऽप्यर्ज्यते कर्म । तत्साक्षादेव शुज्यते ॥ एवं विज्ञाय भो
विज्ञा । कुरुध्वं योगसंघतिम् ॥ ८५ ॥ इति श्रुत्वा जगौ मन्त्री । मुने ! यद्गदितं त्वया ॥ जातजातिस्मृतिः सर्वं । पश्यन्स्मि तथैव
तत् ॥ ८६ ॥ अव्यक्ताया अपि श्रीम-ज्जिनार्चायाः फलं यदि ॥ एवं नृभवभोगादि । व्यक्ताया भावि तत्कुर्यात् ॥ ८७ ॥ इत्यादि
चिन्तयत प्राग्-भवं श्रुत्वा स्वमंत्रिणः ॥ नृपादयोऽधिकं प्रापुः । संवेगं भवभीरवः ॥ ८८ ॥ प्रतिपद्य यथाशक्ति । धर्मं शर्मकरं
ततः ॥ नत्वा केवलिनं जग्मु-र्नृपमंत्र्यादयो गृहान् ॥ ८९ ॥ जातजातिस्मृती वाचा । गुरोर्मंत्रिमिये अपि ॥ संवेगं परमं प्राप्ते । नत्वा तं
प्रापुर्गृहम् ॥ ९० ॥ बभूवुर्वहवः पुत्राः । क्रमान्दृष्टिमन्त्रिणोः ॥ कलायौवनरूपाढ्याः कन्यास्ते परिणिन्वरे ॥ ९१ ॥ अन्येद्युर्भवैराग्या-
द्राजा मन्त्री च नन्दने ॥ राज्यं व्यापारभारं च । न्यास्यद् ज्येष्ठे निजे निजे ॥ ९२ ॥ ब्रह्मचर्यं प्रपद्याऽथ । सचित्तपरिहारिणौ ॥
अरंभाद्विरतौ प्रायो । जज्ञाते नृपधीसत्त्वौ ॥ ९३ ॥ नित्यमर्हद्गुरुपास्ति-सुसमाहितमानसौ ॥ तादृक्पुण्यपरीवारौ । स्वाध्यायध्यानवत्परौ
॥ ९४ ॥ समयं गमयंतौ ता-वन्येद्युः पौपथौरुसि ॥ प्रपन्नपौपथौ रात्रौ । कायोत्सर्गेण तस्थुः ॥ ९४ ॥ युगं ॥ तावत्त्राप्रिह-

जम्भो । प्रनष्टपत्रनेस्तिः ॥ ज्वलपत्र सर्वतो गेहान् । हाहाकारपरि पुरे ॥ ९६ ॥ बहु विधाप्यमानोऽपि । भटधूलिजलादीभिः ॥
 रद्दिप्लुः शैपथागारं । सोऽभ्यायन् दृष्टो जनै ॥ ९७ ॥ ततो नृपपरीवारः । पौपवी पौपधस्थितः ॥ कभापे भयसंत्रान्त-मानसः
 प्राणमंगयी ॥ ९८ ॥ स्वामिन्नायात पुराग्नि-रभित पौपथालयं ॥ इतो नियोहि नियोहि । सहसा सह मन्त्रिणा ॥९९ ॥

इति शुरुनापि दृष्टान्नि । दृश्यन्तुभूषमन्त्रिणो ॥ अयोत्सर्गः मतिज्ञात-स्तद्भङ्गः क्रियते कथम् ॥३००॥ मृत्युर्वा जीवितं वास्तु ।
 न नु पौपथलहनं ॥ युक्तं चंक्रमणाद्रात्रौ । धर्मो यज्जीविताधिकः ॥ १ ॥ सर्वत्र सुलभाः प्राणाः । शुद्धो धर्मस्तु दुर्लभ ॥ प्राणा-
 नेऽपि ततो रक्ष्यो । धर्मो यः शिरश्चर्मकृत् ॥ २ ॥ नहृक्तेऽप्यथ नियोतौ । न यावन्पृथीसत्त्वौ ॥ तावत्पौपधिकाः सर्वे । परेऽपि
 क्व न्निर्ययुः ॥ ३ ॥ ततोऽग्निं प्रसृतं यीक्ष्य । समं जनभयार्यैः ॥ निश्चित्य मरणं याव-देतावनशनीयत ॥४ ॥ तावन्नाऽग्निं क्व-
 चित्कोल्य-हठं न च जनोद्भवं ॥ सर्वे तौ परिवारादि । स्वभारस्थं त्वपश्यताम् ॥४ ॥ अस्मत्सौभाय देवेन । केनापीदं तु दर्शितां ॥
 इति तौ रिस्मयापन्नौ । यावच्चिन्तयतः क्षणं ॥ ६ ॥ तात्कथित्पुरः पुष्प-वृष्टिं तदुपरि व्यधात् ॥ प्रणम्य तौ कभापे च । सर्वतो
 घोतयन् दिशुः ॥ ७ ॥ निश्चलत्रतयोरथ । सौभर्मोधिपतिः स्वयं ॥ पौपधत्रतदाहर्षं । वां प्राशंसत्समौढपर्यदि ॥ ८ ॥ एतदश्रद्धानो-
 ऽत्राऽऽ-गत्य पयंक्षिपीत्यहं ॥ परीक्षायां तु निर्व्यूढी । युगमेव नमोऽस्तु वाग् ॥ ९ ॥ इत्युक्त्वा दुंदुभिञ्चान-रत्नस्वर्णादिवर्षणैः ॥
 कृत्वा रिभचमत्कारं । प्रणम्यैतावगात्सुरः ॥ १० ॥

उत्सर्गं पौपधं चेतौ । प्रपूर्वाचसरे ततः ॥ गृण्वानौ धर्ममाहात्म्य-प्रशसां जनतामुखात् ॥ ११ ॥ पारणं चक्रतुः पाप-चारणं
 मृनिदानतः ॥ व्यथनामन्यदा सर्वाः । श्रातरूपतिमा अपि ॥ १२ ॥ युगं ॥ प्रतिमाशैवं-दंसण १ वय २ सामाह्य ३ । पोसह ४

पडिमा ५ अर्वांभ ६ सच्चित्ते ७ ॥ आरंभ ८ पेस ९ उद्विष्ट-वज्रए १० समणभूए अ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ तपः कृत्वाऽवनुकाळे । मत्वाऽऽयुः
 प्रांतमात्मनः ॥ विधायाराधनां शुद्धाऽ-नशनं च समाहितौ ॥ १४ ॥ परमेष्ठिस्त्रिरध्याना । विहाय नृत्तन्मिमौ ॥ उत्पन्नौ त्रिदिवे
 शुके । शक्रसामानिकौ सुरी ॥ १५ ॥ तथैव मन्त्रिणः पल्या-वपि धर्मात्सुसेवितात् ॥ तत्रैव मन्त्रिदेवस्या-ऽनायेवां सुहृदौ सुरौ
 ॥ १६ ॥ ततो जयजयाराव-सुखरैः सेवकारैः ॥ अप्सरोभिश्च सस्नेहं । स्तूयमानगुणा इमे ॥ १७ ॥ नवीनोत्पन्नकृत्यानि । पूर्वं
 कृत्वा यथाविधि ॥ युञ्जते यानि सौख्यानि । तानि वाचामगोचरः ॥ १८ ॥ नंदीश्वरादितीर्थेषु । यात्रा पुण्यानि कुर्वते ॥ शृण्वन्ति
 तीर्थकृत्यार्थे । धर्मं ते शुद्धदर्शनाः ॥ १९ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ अमेयसुखलीनानामेवं तेषां क्षणादिवत् ॥ वर्षकोटयोऽप्यसंख्याता ।
 यांति ते नो विदंत्यपि ॥२०॥ प्राग्भवे मुनिदानादौ । हार्दश्रद्धाविशेषतः ॥ मन्त्रिजीवोऽधिकं किंचि-त्सुरसौख्यमभुङ्क्त सः ॥२१॥

पुरोधा वसुसारोऽथ । राज्ञा निर्वासितस्तदा ॥ भ्राम्यंश्चित्रेषु देशेषु । न क्वापि स्थानमासदत् ॥२२॥ सुगान् दुर्वासनाभिः
 स । वासयन् दुष्टचेष्टितः ॥ रौद्रार्त्तध्यानयुग्ं मृत्वाऽऽ-दिमं नरकमासदत् ॥२३॥ क्षेत्रजं विविधं तत्र । परसाधार्मिकैः कृतं ॥ मियथ
 विहितं दुःखं । स सेहे प्राच्यकर्मणा ॥ २४ ॥ उद्धृत्य नरकात्तस्मा-द्भवांस्त्रिपर्यक्षसंख्यशः ॥ प्रपूर्यं क्वाऽपि विप्रोऽभू-न्निःस्वो
 दुःखी स दुर्भगः ॥ २४ ॥ दौस्थ्यदिदुःखनिर्विण्णः । संगमात्तादृशो गुरोः ॥ पारित्राज्यं प्रपेदेऽसौ । तपस्तेपे च दुस्तपम् ॥२६॥
 ततो ज्योतिष्कदेवोऽभू-धूमकेतुरिति श्रुतः ॥ भुङ्क्ते स बहुधा सौख्यं । मिथ्यादृष्टिर्महर्दिकः ॥ २७ ॥ अथ सोऽतिबलो नाम्ना ।
 वृषमन्यादिबोधकृत् ॥ राजर्षिः केवलज्ञानी । विजहार चिरं भुवि ॥ २८ ॥ दानदिधर्मस्य फलं निशम्य । चारित्र्यधर्मस्य च तत्त-

देव निद्रम्य । तत्राभियोगं भविनः कुरु ३ । जयश्रियं कर्मरिपोर्भगध्वम् ॥ ३० ॥

इति तपागच्छनायकश्रीशुद्धनिष्ठुंदरसूरिविरचिते राजाधिराजश्रीजयानंदराजर्षिचरिते जयश्रियंके तत्प्राग्भवयनरवीरनृपभवद्वय-
चतुसारापुरोहितस्वरूपाऽतिवलराजर्षिदृष्टांतचारित्र्यमभावादिवर्णननामा द्वितीयः सर्गः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

***

॥ अथ तृतीय सर्गः ॥

जयश्रीदोऽस्तु मेस श्री-नेमिर्नव्यांजुदप्रभः ॥ श्रेयोबह्वीप्ररोहाय । यः स्मृतोऽपि सदा भवेत् ॥१॥ अथाऽस्ति जंबूद्वीपेऽस्मिन् ।
भरतक्षेत्रमध्यगः ॥ वैताद्वयः प्रौढशोभाद्वयः । शैलः पूर्वांपरायतः ॥ २ ॥ नानाशस्यफलोपेत-क्षेत्रेऽस्मिन् भारते विधिः ॥ विप-
त्स्युनिपेयार्थं । पत्ते दण्डं तु यं सदा ॥३॥ पृथु पंचाशतं मूले । योजनानि दशोपरि ॥ पंचविंशतिमुच्चो यो । व्याप पूर्वांपरांबुधो
॥ ४ ॥ क्रीदतिक्रन्नरयुग्माणां । यत्राऽर्द्धदृगुणागानि ॥ गीतैः कृतप्रतिश्रुद्धि-र्गायंतोश्च गुहा अपि ॥ ५ ॥ यत्रादिमे श्रेणियुग्मे ।
पंचाशत् पष्ठिरेव च ॥ पुराणि भाति खेदानां । स्वर्णरत्नमयैर्गृहैः ॥ ६ ॥ सौधैर्मन्दलोकपालाऽ-भियोगिकुरुसुरालयाः ॥ द्वितीये तु
श्रेणियुग्मे । नानाशिमणीमयाः ॥ ७ ॥ सिद्धायतनयुरुसिद्ध-कूटादिनवकूटभृत् ॥ शिरो विभ्राजते यस्य । क्रीडहेवाप्सरोगणैः ॥८॥

सप्तस्त्यत्रोत्तरश्रेण्यां । मणिस्वर्णमयान्धैः ॥ नित्योद्योतमयं रम्यं । पुरं गगनवल्लभम् ॥९॥ अतिमानुषभैर्यस्मि-न्नित्यालोके

मणीशूहैः ॥ विभागं जानते कोका । न तु लोका दिनोपयोः ॥ १० ॥ यस्मिन् प्रोष्ठोसिनोर्धमो-द्वीक्ष्यार्थस्मरसंपदः ॥ तेषां
कारणकार्यत्वं । जनैः साक्षात्प्रतीयते ॥ ११ ॥ सहस्रायुधनामाऽभूत्तस्य विद्याधराग्रणीः ॥ अधीशः शश्वदानंद-मयी. कुर्वन्निजाः
प्रजाः ॥ १२ ॥ यत्प्रतापस्य भानोश्च । विश्वे द्योतिद्युतोऽप्ययं ॥ भेदः सदोदितो ह्याद्यः । परस्त्वपरथा यतः ॥ १३ ॥ तस्या-
भून्मालिनी नाम्ना । शीलादिगुणमालिनी ॥ कांता कांतानुरक्तांतः-करणा करुणान्विता ॥ १४ ॥ साऽन्यदा चक्रिणं स्वप्ने-ऽद्रा-
क्षीदाल्यच्च भूसुजे ॥ चक्रधामं भाचिनं पुत्रं । सोऽप्युचेऽथ जहर्ष सा ॥ १५ ॥ नरवीरवृत्तस्याऽयो । जीवः शुक्रदिवश्च्युतः ॥ सुरः
कुक्षाववातारी-चस्याः पूर्णे सुरायुषि ॥ १६ ॥ सद्दिने सुमुहूर्ते च । तस्याः पुत्रस्ततोऽजनि ॥ सर्वलक्षणरम्यांग-तेजोभिर्भासयन्
दिश ॥ १७ ॥ पिता जन्मोत्सवं चक्रे । वर्द्धापनरुसंकुलं ॥ वाद्यनादमयं दाना-ध्यानंदितजनत्रजम् ॥ १८ ॥

पिताऽथ सुभगाकारं । तं नेत्रानंदिनं सुतं ॥ चक्रे चक्रायुधं नाम्ना । मातृस्वमानुसारतः ॥ १९ ॥ ब्रह्मे पाल्यमानोऽयं ।
धात्रीभिः म्रियदर्शनः ॥ प्रजामनोरथै सार्द्ध-मिव कल्पद्रुमाङ्कुरः ॥ २० ॥ उचिते समये कष्टं । विनैवाऽचैष्ट शिष्टीः ॥ सरूलाः स
कलाचार्या-च्छास्त्रज्ञह्यनुगाः कलाः ॥ २१ ॥ समयेऽथ पिता तस्मै । सौभाग्यनिधये ददौ ॥ प्रज्ञप्याद्या महाविद्या । विनीताय
सहस्रशः ॥ २२ ॥ लीलयाऽसाधयत्सोऽपि । समप्रास्ता यथाविधि ॥ सिद्धाथ भाग्यसत्वाभ्यां । तत्सिद्धिस्तद्वशा यतः ॥ २३ ॥
सिद्धयंति स्म ततश्चाऽस्य । दिव्यास्त्राण्यप्यनेकशः ॥ पूर्वपुण्यानुभावेन । किं दुःसाध्यं हि तादृशम् ॥ २४ ॥ अप्सरोजित्वरीरूपैः ।
कनीर्विद्याभृता क्रमात् ॥ स्वयंवराः पिता तेन । शतशः पर्यणाययत् ॥ २५ ॥ ताभिः स्नेहार्द्रचित्ताभिः । स्वर्वधूर्भिर्जन्यतवत् ॥
सर्वगीणमभुक्तैप । चिरं भोगसुखाद्ययम् ॥ २६ ॥

अन्येधुरागमत्तत्र । चारणश्रमणो गुरुः ॥ भुवनानन्दनो नाम्ना । ज्ञानवान् सपरिच्छदः ॥ २७ ॥ सहस्रायुधभूपोऽथ । विद्या-
धरगान्धितः ॥ सर्वदर्यां तं गुरुं नत्वा-ऽश्रौषीद्धर्मं सुतादियुक् ॥ २८ ॥ प्रबुद्धो लघुरुर्मत्वा-द्राज्ये चक्रायुधं सुतं ॥ विन्यस्य
तद्गुरुरूपते । स प्रात्राजीघ्रयाविधि ॥ २९ ॥ चक्रायुधनेद्रोऽपि । सम्यक्त्वादि प्रपद्य सः ॥ गुरुं प्रणम्य पित्रादीन् । महर्षींश्च
गृहेऽगमत् ॥ ३० ॥ प्रपन्नं यथाशक्ति । धर्मानन्येऽपि भूरिः ॥ व्यहारीषीचाऽन्यतो गुरुः ॥ ३१ ॥ सहस्रा-
युधराजपि-र्हिहरन गुह्या सह ॥ अभ्यस्य द्विविधां शिक्षां । संवेगरसवारिधिः ॥ ३२ ॥ अधीत्यांगान्ययं पूर्वा-प्यपि नानातपोरत ॥
प्रमादपुरुषदं भेजे । क्रियत्तादृग्गुणे हि तत् ॥ ३३ ॥ युग्मं ॥

अथ चक्रायुधः क्षमाभृ-न्महादोर्दण्डविक्रम ॥ विद्यादेव्याप्तचक्रेण । समभूत्सान्वयाभिधः ॥ ३४ ॥ कृत्वान्यान्यपि रत्नानि ।
ऋत्रिमाणि स विद्यया ॥ चक्रित्वं ख्यापयामास । स्वस्य सर्वान् जयन्नुपान् ॥ ३४ ॥ अन्यदा समियो नंदीश्वरे गत्वाऽर्चयञ्जिनान्
भवत्याहतां पुरः सम्यक् । सोऽजर्त्तीत्सुमनोहरम् ॥ ३६ ॥ अवीवदन् विचित्राणि । सम्यग् वाद्यानि तत्प्रियाः ॥ जगुश्च जिनगीतानि ।
तैर्नाटयश्रीर्यद्धत ॥ ३७ ॥ नाटयभक्तिं च तां वीक्ष्य । कश्चित्तस्मै सुरोऽनुपत् ॥ स कामितकरो विद्या-महद्भक्तिवशाद्ददौ ॥ ३९ ॥
ससाधनविधिं चक्री । गृहित्वा विनयेन तां ॥ जिनान् देवं च तं नत्वा । सम्रियः स्वपुरे ययौ ॥ ४० ॥

अन्यदा सुरदत्तां तां । विद्यां साधयितुं कश्चित् ॥ स शाल्लवने शैले । तपोध्यानैः प्रचक्रमे ॥ ४१ ॥ लंकेशः शतकंडोऽथ ।
भैरो नत्वा जिनेश्वरान् ॥ आगमत्सम्रियस्तत्र । व्योम्ना लंकां प्रति ऋजन् ॥ ४२ ॥ विद्यां साधयतस्तस्य । सप्तमेऽहनि मूर्द्धनि ॥
खेटेद्रगतकण्ठस्य । विमानं गच्छतोऽस्त्वलत् ॥ ४३ ॥ विलोकयऽथः स तं ज्ञात्वा । ध्यानस्थं तरुणा सह ॥ विद्याविकुर्वितैर्नागै-र्ब-

ष्वागादंघितः क्रुधा ॥४४॥ एवमप्यचलध्यान-स्याऽस्य खेटपतेस्तदा ॥ विद्या सिक्पेथ सा नागान् । चित्रास्य विलसद्द्रुतिः ॥३४॥
 वत्स ! सत्वेन तेऽतुल्यं । मत्प्रसादाज्जगज्जय ॥ स्पर्तव्याऽहं त्वया कार्यं । प्रोच्येति च तिरोदधौ ॥४६॥ युगं ॥ प्रज्ञप्त्या खेटराजो-
 ऽपि । शतलंकेन्द्रचेष्टितः ॥ प्राविशत्स्वपुरे तुष्टो । दृढब्रह्मीकृतमद्रलः ॥ ४७ ॥

पत्तिखेटयुगं तस्य । तमन्येद्युर्व्यजिज्ञपत् ॥ संत्यनन्यसमाः कन्या । अष्टायोध्यापतेः प्रभो ! ॥४८ ॥ सप्तद्वीपीभुवां स्त्रीणां ।
 सम्राऽस्सरसामपि ॥ आच्छिन्नै रूपसारैर्नु । विहिता या जगत्कृता ॥ ४९ ॥ स्त्रीषु सर्वोत्तमास्वास्त्वं । पुंशु सर्वोत्तमोऽर्हसि ॥
 पाणौ कुर्विति यदेवे । योज्यते शतपत्रकाः ॥ ५० ॥ निशम्येति पुरायेष । दिग्गन्त्रायाधिकीर्भृशं ॥ प्रत्ययोध्यापुरीं चक्रे । प्राचल-
 त्पौढसेनया ॥ ५१ ॥ उद्यानं प्राप्तवांस्तत्र । पश्यन्नासाकुलं पुरीं ॥ श्रीचंद्रस्य तदीशस्य । दूतेनेदमजिज्ञपन् ॥५२ ॥ कन्याष्टस्युतं
 दण्डं, देहि द्रागेहि वा युधे ॥ न्याय्ये पथि स्थिता भूषा-च्छलान्न महरति यत् ॥ ५३ ॥ तत् श्रुत्वा विक्रमाक्रान्त-दिक्चक्रः सोऽ-
 भिमानवान् ॥ कन्याप्रदानं दूरेऽस्तु । न दंडमपि दित्सति ॥ ५४ ॥ मेलयित्वा महानीकं । ततो युद्धाय निर्ययौ । भीष्मधानीकयो-
 रासी-द्रणो यमकुलोत्सवः ॥ ५५ ॥ अभांक्षीद्वीरहीरोऽथ । श्रीचंद्रः खेटराइवलं ॥ सह तेन ततश्चक्री । युयुधे दुर्धरक्रुधः ॥ ५६ ॥
 धनुर्वर्भशिरत्नाण-च्छेदधैश्चक्रिणा नृपः ॥ भृशं व्याकुलितः पूर्वा-राढं सस्मार नाक्लिम् ॥ ५७ ॥ श्रीचंद्रः स्माह तं प्राप्तं । कथञ्चा
 खेटेन्द्रमर्षय ॥ सोऽचादीन्नात्र भाग्याढये । प्रभवाम्यन्यदर्थ्यताम् ॥ ५८ ॥ नृपोऽवक्त् तद्गुरोः पार्थिवे । मुंच मां प्रवजामि यत् ॥
 इशाऽभूत्र च पश्यमि । येन नाऽन्यपराभवम् ॥५९॥ स्वशक्त्या चक्रिणोऽस्त्राणि । स्तंभयित्वा ततः सुरः ॥ तमुत्पाटय गुरोः पार्थिवे ।
 तत्पुरोपवनेऽमुचत् ॥ ६० ॥ संविभ्रः प्रागपि क्ष्माष्ट-द्विशिष्य च गुरोर्गिरा ॥ मात्राजीत्सर्वनिस्संगो । धीरस्तद्भवसिद्धिकः ॥ ६१ ॥

स्यन्नितामस्तनभक्ती । तपदद्या पुरः स्थितं ॥ माहिपीदिस्मितः खेदां-स्तत्स्वरूपमुत्सया ॥६२॥ तैस्तथा तत्स्वरूपोक्तौ ।
 विम्बितभक्ती सैन्यपुरु ॥ गत्या तत्र गुरुं तं च । स राजर्षिमयंदत ॥ ६३ ॥ वीश्याथ भूयुजः सत्त्वं । मंत्र्याद्या भोगनिःस्पृहाः ॥
 शोषिता गुरुणा पंच-शतानि मात्रगन्मुदा ॥ ६४ ॥ वृत्तं श्रुत्वेदमस्यांतः-पुर्यस्तत्र समागताः ॥ गुरुप्रबोधिताः पंच-शतसंख्याः
 मात्रतुः ॥ ६५ ॥ राजर्षि क्षमपित्ताऽथ । राज्ञे न्यस्य च तल्लुतं ॥ तद्गुरोरोदाद्य ताः कन्या-शक्ती निजपुरीमगात् ॥ ६६ ॥

भूतरेष्यमेमाऽऽसीत् । श्रीचंद्र प्रबलो नृपः ॥ जिनेऽत्र ते जिताः सर्व । मुथा किं कीदृशुद्वैः ॥ ६७ ॥ जेयास्तु प्रबलाः
 खेदा । नृपो ध्यात्वेति सोऽन्यदा ॥ स्मृत्वागः शतकंडस्याऽचल्लङ्कां प्रति क्रुया ॥६८ ॥ तमायांतं चरैर्ज्ञात्वा । बहुनिदुर्गं समंततः ॥
 स्रपुयां योजनेः पट्टया । लंकेद्यो विद्यया व्यथान् ॥६९ ॥ अथ विप्रसमहनाया-ऽदृश्येऽस्मिन्नग्रसैनिकैः ॥ आस्फाल्य दहमानैस्तद् ।
 वृत्तं व्यापृष्ट्य चक्रिणे ॥ ७० ॥ ज्वालिनीविद्यया खेट-राजो विध्यापित्ताचिपः ॥ मृत्तिरुभांडवद्वज्र-मुद्गरेण वभञ्ज तम् ॥७१॥
 भंगरा दूर्गं समायांतं । मत्या चक्रायुधं नृपं ॥ शतकंडोऽतिदर्पिष्ठो । महासैन्योऽभिनिर्ययो ॥ ७२ ॥ घोरस्तत्सैन्ययोर्जज्ञे । रणो त्रिध-
 भयंकरः ॥ धृगं भुजगजोन्मत्त-भद्रानामुत्सवोपमः ॥ ७३ ॥ क्षणाच्च भटशश्वौघ-यातितेभाऽवपत्तिभिः ॥ क्रीडोर्वीच कृतांतस्य ।
 रणभूमिरभूत्तदा ॥७४ ॥ एवं जाले रणे घोरं । भग्ने लंकापतेर्भले ॥ स एव स्वयमुत्तस्थौ । निजं संधीरयन् बलम् ॥७५॥ विदधाने
 नरासारं । वीरेऽस्मिन्नुन्ननेऽन्दवर ॥ भद्रानामगलन् जं-फलानीव मनोमदाः ॥ ७६ ॥ अभांक्षीत्स द्विपत्सैन्यं । रंभावन-
 मिनेभराट् ॥ ततः स्वयं समुत्तस्ये । क्रुथा चक्रायुधो युधि ॥ ७७ ॥ अन्वभानि तव स्याम । ध्यानस्येन मया पुरा ॥ इंद्रयुद्धेऽयुना
 वीर ! । पुनस्तत्प्रकृहीकुरु ॥ ७८ ॥

इत्यादिवचनान्यस्य । मर्मवेधीनि जल्पतः ॥ सह श्रीशतकंठेन । घोरं रणमजायत ॥ ७९ ॥ तयोः सैन्ये च तद्युद्ध-चित्रे-
 षाविस्तृताहवे ॥ तद्द्रवाणमंडपच्छन्ना-कृतपे शर्मणा स्थिते ॥ ८० ॥ अथ लंकापतेश्चापं । शरैश्चक्रायुधोऽच्छिदत् ॥ युयुवे तं नवं
 लात्वा । सोऽच्छेत्सीच तमप्ययम् ॥ ८१ ॥ एवं सप्ताच्छिनचापान् । शतकंठस्य चक्रभृत् ॥ ततोऽसौ शरसंधाना-यक्षमोऽगनि विह्वलः
 ॥ ८२ ॥ ततश्चक्रायुधेषुश्च-द्विधासर्पान् सहस्रशः ॥ स तानतिवसत्सग्रा । भीष्मान् गरुडविद्यया ॥ ८३ ॥ आप्रेय्यादीनि विद्यास्ता-
 ण्यभुंक्तस क्रुधा ततः ॥ चक्रो प्रतिजघनैता-न्यपि प्रत्यायुधैः रयात् ॥ ८४ ॥ लोहभारसहस्रात्म-मुद्गरेण ततः क्रुधा ॥ मौलावता-
 डयच्चक्रा-युध लंकापतिर्वली ॥ ८५ ॥ न तथा प्राभवत् सोऽपि । चक्रिणे क्रितु तत्क्रुता ॥ एष मूर्च्छां क्षणं भुंक्त्वा-ऽभुंचन्नारीमि-
 वाऽपियाम् ॥ ८६ ॥ स्ववज्रमुद्गारेणाऽयं । लंकानाथ जघान च ॥ तद्घातव्यपयाऽयाऽऽस्यात् । सचद्रक्तः स मूर्च्छितः ॥ ८७ ॥ तथा-
 भूतमिमं विद्या-निगडैर्वटपादपे ॥ दीनं पथुमिवाऽद्यत्रा-चक्रो शक्रपराक्रमः ॥ ८८ ॥ मुक्त्वाऽनाऽऽरक्षकान् रात्रौ । सैन्यमाभास्य
 तस्य च ॥ निःशंक्रः सोऽभजन्निद्रा सुखमंतःस्ववाहिनीम् ॥ ८९ ॥

निदध्यौ शतबंगोऽथ । स्वकृत्तैरेव कर्मभिः ॥ अहो जीवाः सहस्येय । दुःखान्यत्र परत्र च ॥ ९० ॥ पराभविष्यं चेन्नेमं ।
 मूढो भ्यानस्थित तदा ॥ नाभविष्यत्तदेम मे । दुःखं दोषो ममैव तत् ॥ ९१ ॥ ययैतदुक्कृतं कर्म । सग्नो जज्ञे फलेप्रहि । आरंभा-
 दीनि कर्माणि । भविष्यति तयैव हि ॥ ९२ ॥ महारंभाल्मकं राज्यं । त्यक्त्वा दीक्षागुपादे ॥ ध्यात्वेति धीरधीर्लोचं । पंचमुष्टिं
 चकार सः ॥ ९३ ॥ ततो भावमुनेस्तस्य । सग्नः शासनदेवता ॥ वं गच्छित्वा ददुर्वैषं । ततोऽयं यत्यभूद् द्विधा ॥ ९४ ॥ कायो-
 त्सेरणेण तत्रैव । स तस्थौ सर्वसाम्यदृक् ॥ सत्त्वृत्तिर्ह्यसावेव । घोरैष्वासनसिद्धिषु ॥ ९५ ॥

आरक्षकेभ्यस्त्वद्भृत् । ज्ञात्वा चक्रो मुविस्मितः ॥ सेनाद्वययुतः प्रात-स्तत्राऽगत्य ननाम तम् ॥९६॥ तं स्तुत्वा क्षमयित्वा
 च । लंकांतः स प्रविश्य च ॥ श्रीकंडं तत्स्रुतं राज्ञे । प्रपन्नाहं न्ववीविशम् ॥ ९७ ॥ परिणिन्द्ये स तद्वत्ताः । शतं सर्वगुणाः कनीः
 ॥ अन्यानपि ततो द्वीप-नायरान् लीलयाऽजयत् ॥ ९८ ॥ ततः सर्वा वधूर्लात्वा । वैताढ्ये चक्रुश्चर्या ॥ स तत्र दक्षिणश्रेणौ ।
 महासरसि तस्थिमान् ॥ ९९ ॥ सहस्रं खेचरेन्द्राणां । केल्यै तत्रागताः कर्नीः ॥ सुल्भाः स्वानुरक्ताश्च । निबुध्योपजहार सः ॥१००॥
 तद्भृत्ते सौविदेशकी । तत्पितृणां निवेदिते ॥ तत्रैत्य युध्यमानांस्तान् । काकनाशमनाशयत् ॥ १ ॥ तदा च दक्षिणश्रेणेः ।
 सेव्यो निखिल्लेखरैः ॥ अधिपो वह्निवेगोऽस्ति । नगरे रथनूपुरे ॥ २ ॥ तैर्मत्वा स्वरुनीवृत्तं । प्रभवेऽस्मै निवेदितं ॥ चक्रिणो-
 ऽप्रापयत्कोथा-दिति द्रुतमुखेन सः ॥३॥ कर्नीर्हृद्वता मुञ्च । सज्जो भव रणाय वा ॥ सोऽप्यदो ज्ञापनं मेने । क्षुधितस्य निभंत्रणम्
 ॥ ४ ॥ ततश्चाऽसौ ससैन्योऽगा-न्नगरे रथनूपुरे ॥ वह्निवेगोऽपि तं सद्यो-ऽभ्यपियेगद्वलोन्मदः ॥ ५ ॥ तद्दिने दाख्यो जातः ।
 संग्रामस्तदनीरुयोः ॥ वह्निवेगो ददर्शाऽत्र । पत्नीभादीन्मृतान् बहून् ॥ ६ ॥ कृपालुश्चक्रिणं सोऽवक्त् । किमावां परमार्हितौ ॥ पत्नी-
 भादीन्गुया हन्व-स्तदलं सैन्ययोधैः ॥७॥ युध्यावहे द्रुद्रयुद्धे-नैवाऽवां वीरुंगवौ ॥ संविभागं न कांक्षन्ति । जयस्य हि जिगीषवः
 ॥८॥ प्रपेदे चक्रभृत्तया-ऽयुध्येतां तौ शराशरि ॥ खड्गाखड्गि चिरं वीरी । दंडादंडि गदागदि ॥९॥ नाऽजीयत परं कथि-त्केनापि
 समनिक्रमः ॥ उभयोः सिंहयोर्युद्धे । सद्यः कः केन जीयते ॥ १० ॥ खिन्नश्चक्री ततोऽस्मारपी-चक्रं तत्रागमज्ज्वलत् । तेन सर्वो-
 जसा वह्नि-वेगं हृद्याऽऽजयान सः ॥११॥ ततोऽपतन्मूर्च्छितोऽयं । वातोऽधृतजरद्भुवत् ॥ सार्धमिकथिया चक्री । चेलेन तमवी
 जयत् ॥१२॥ वह्निवेगः समुत्तस्थौ । लब्धसंग्रस्ततो बली ॥ वज्रकायशिरं मूर्च्छी । न भजेच्छुद्धश्राद्धवत् ॥ १३ ॥ चक्रिणं स

तथा वीक्ष्य दध्यौ पित्रा समं यदि ॥ प्रात्रजिष्यं ततोऽद्रक्ष्यं । नाभिभूतिमिमा रणे ॥१४॥ चक्राहतोऽमरिष्यं वा । यदि तद्दुर्गतौ
ध्रुवं ॥ प्रायास्य पुण्यहीनानां । राज्ञा स्यात्किमु सद्गतिः ॥१५॥ चेष्टया चानया चक्री । कृपालुर्जनवत्सलः ॥ संतोष्येनं प्रणामार्थै-
स्तत्कुर्वेऽवसरोचितम् ॥ १६ ॥

ध्यात्वेति तमय स्माह । राजंस्त्व कृपादुभृता ॥ स्फुटं कृतापराधेऽपि । याऽहीयत न मय्यपि ॥ १७ ॥ न युध्ये बंधुना
सद्धि । ततो राज्यं गृहाण मे ॥ व्रतमेप चरिष्यामि । नमामि त्वां महाबलम् ॥ १८ ॥ चक्री स्माह न मे कार्यं । तव राज्येण
भुंक्ष्व तत् ॥ प्रणाममेकमिच्छामि । स च राजन् ! कृतस्त्वया ॥१९॥ ततोऽसौ चक्रिणं नत्वा-भ्यर्थ्य च स्वपुरेऽनयत् ॥ स्वान्य-
खेटकुलोद्भूताः । कन्याः पंचशतान्यदात् ॥ २० ॥ पूर्वं हठहतास्ताश्च । मुदा तत्पितरो ददुः ॥ दक्षिणश्रेणिगाः सर्वे । त प्रणेमुश्च
खेचराः ॥ २१ ॥ हस्त्यश्वाद्युपदा मौढां । चक्रुश्चाज्ञावशंबदाः ॥ कन्याश्चादुः सहस्राणि । रूपयौवनशालिनीः ॥ २२ ॥ ददौ मुह्य-
पुराण्यष्टौ । वह्निनवेगाय चकष्टत् ॥ शेषाणि शेषखेटेभ्यो । राजरीतिरियं यतः ॥ २३ ॥

अथ गत्वोत्तरश्रेण्यां । तत्खेटान् लीलयाऽजयत् ॥ उपयेमे च तैर्दत्ताः । सहस्रं सोपदाः कनीः ॥२४॥ पोडशास्य सहस्राणि ।
सर्वा स्वयंवराश्च ताः ॥ नित्ययौवनरूपार्थैः । पत्न्योऽभूवन् गुणैर्वराः ॥ २५॥ या कामितकरी विद्या । पूर्वमाराधिताऽभुना ॥ तद्ब-
लेन जिगायाऽसौ । विपमानपि वैरिणः ॥ २६ ॥ एवं सर्ववृषान् जित्वा । निजे गत्वोत्सवैः पुरे ॥ पूर्णां राज्यरमायेप । बुभुजे
चक्रवर्त्तिवत् ॥ २७ ॥

तदादिबह्विवेगोऽय । संक्षिप्तो विरते भवात् ॥ प्रत्रज्यार्थो प्रतीक्षेत । परं गुर्वागमं सुधीः ॥ २८ ॥ पितरं स्वं महावेगं ।

चतुर्नारं गुहं ॥ आगतं स्वपुरोयाने-ऽन्यदा श्रुत्वा जहर्ष सः ॥ २९ ॥ तत्र गत्वा मुदा नत्वा । तं पार्श्वं तस्य 'धीनिधिः ॥
 प्राग्गतसप्तशत्या स । पुंसा रीणां च संयुतः ॥ ३० ॥ श्रीचंद्रश्रीवह्निवेग-श्रीसहस्रायुधास्त्रयः ॥ राजर्षयः शिवं प्रापु-श्रारिनात्-
 द्रोऽप्यहो ॥ ३१ ॥ लंकेगोऽपि शिवं यातः । संयमाहर्षचभिर्भैः ॥ एवं चारित्र्यधर्मस्य । महिमा बुभ्र्यतां बुधाः ॥ ३२ ॥ निज्जलं-
 पृथ्विधर्मपालनात् । खेटराह निरुपमाः प्रथीयसीः ॥ एवमत्र बुभुजे त्रियोऽथवा । श्रुद्धर्ममहिमा प्रमातिगः ॥ ३३ ३मितप्रमाणाः
 खट्ट ते जल्पदयो । मितप्रभावा सुरपादपादयः ॥ फलैर्मितैरेव फलंति च द्रुमास्त्रिधाऽपि नो धर्मजयत्रियो मितिः ॥ ३४ ॥

इति तपागच्छाधिराजश्रीमुनिमुंदरमूर्तिचिरचिते श्रीजयानंदराजर्षिकेवलचित्रे जयश्र्यङ्के सहस्रायुधादिराजर्षिचतुष्टयचरित्रेण
 चारित्र्यधर्ममहिमरणनामा श्राद्धधर्मकलितश्रीचक्रायुधचरित्रवर्णनामा च तृतीयः सर्गः समाप्तः ॥ अं १५० ॥

॥ अथ चतुर्थः सर्गः प्रारभ्यते ॥

देवकुलपाटनमणिः, श्रीऋषभः श्रेयसां ततिस्तन्यात् । मूर्त्तेरपि यस्यादेः महिमाद्यैर्नेति नो कश्चित् ॥ १ ॥

अयास्ति भरतेऽत्रैय । मिजयादिपुरं पुरं ॥ त्रिया सर्गपुराणां य-द्विजयात्सान्वयाह्वयम् ॥ १ ॥ वर्णिकाभिव नाकस्य । त्रिधि-
 र्यदुष्यदीदृशात् ॥ तदर्थिकानां दानादि-पुण्यागदरष्टद्वये ॥ २ ॥ यत्र चैत्याहृकोट्टौकः-केलिवापीवनश्रियः ॥ पश्यंतः प्रशशंसुः

स्वां । देवा नेत्राऽनिमेषताम् ॥३॥ यत्र प्रत्यक्षमीक्षित्वा । धर्मार्थमफलान्यपि ॥ नास्तिको नास्ति कोऽपि स्म । तत्त्वश्रद्धानतो ध्रुवम्
 ॥ ४ ॥ जयस्त्वत्राऽभवद्राजा । राजमानो जयश्रिया ॥ भ्राताऽस्य युवराजश्च । विजयो विजिताऽमुद्गत् ॥ ५ ॥ सन्न्यायरुचिभिः
 पृथ्वीं । सूर्यचंद्रमसोरिव ॥ तयोर्द्योतयतो नैव । काप्यनीतितमोऽभवत् ॥ ६ ॥ सुहृदां द्विपतां चापि । ददतुः क्षितिमेव यो ॥ तुष्टौ
 रूष्टौ च विल्यातौ । सविवेकौ तथाऽप्यहो ॥७॥ सर्वभीतिगदान् हर्षु । भुवि पाद्गुण्यभेयजैः ॥ आश्विनाविव यो धातु-नियोगादव-
 तेरतुः ॥ ८ ॥ तयोर्वभूवतुः पत्न्या । विमलकमलाभिधे ॥ भर्त्रोः सर्वार्थदृश्वर्यै । राज्यलक्ष्मीदृशाविव ॥ ९ ॥ हरदग्धं स्मरं
 त्यत्त्वा । रतिमीती किल श्रिते ॥ निःसपत्नसुखार्थं यच्छलात्कांतं पृथक् ॥१०॥ सुखसुप्ताऽन्यदा रात्रौ । विमला स्वप्नमैसता ॥
 तद्यथा शूकरः सिंह-युतः स्वांतिक्रमागमत् ॥११॥ उत्संगं शूकरोऽध्यास्ता-न्यत्र काऽपि हरिस्त्वगात् ॥ प्रबुद्धा भर्तुराचख्यौ । स्वप्नं
 तं सा यथातथम् ॥१२॥ जयो राजाऽप्यवादीचां । शूकराभः सुतस्त्व ॥ गुणैः कस्यार्थिदन्यस्या । भावो सिंहोपमः पुनः ॥ १३ ॥
 तयोः पुनर्मियः मीत्या । भविता सहचारिता ॥ इति स्वमार्थमाकर्ण्य । साप्यभूद्धर्षलेदमाकृ ॥ १४ ॥ जीवोऽप्य वसुसारस्य ।
 भूमकेतुसुरस्तदा ॥ ज्योतिष्कायुः प्रपूर्याऽस्याः । कुक्षौ रात्राववातरत् ॥१५॥ हिसाद्रोहादिभावेषु । मातुरासंश्र दोहदाः १ क्रूरतानय-
 नैष्ठुर्या-दयो दोषाश्च गर्भजा ॥ १६ ॥ समयेऽमृत पुत्रं सा । दास्या बद्धीपितो नृप ॥ तस्यै दत्त्वा महादानं । सुतजन्मोत्सवं
 व्यथात् ॥ १७ ॥ हरेर्दर्शनमात्रेण । मातुः स्वप्ने नृपो व्यथात् ॥ सिंहसरेति नामाऽस्य । मृतोः सिंहगुणाशया ॥ १८ ॥

कमलाप्यन्यदा रात्रौ । शयिता सुखसंगता ॥ सिंहकोलाबुपेतौ प्राग् । कोलः काऽप्यन्यतोऽगामत् ॥ १९ ॥ सिंहस्तूत्संगम-
 ध्यास्त । सौम्यदृग् बलवानिति ॥ स्वप्नं वीक्ष्य १ प्रबुद्धाऽवक ॥ पत्ये हर्षोच्छ्वसत्तनुः ॥२०॥ युग्मं ॥ युवराजोऽप्यवक् भावी ।

१ क्रौर्याविजयनै° ख । ३ प्रबुद्धाऽऽरयत् ख ।

पुत्रः निहसमस्त्र ॥ अपूर्वस्याधिदन्यस्याः । कोलाभो भविताऽथवा ॥ २१ ॥ स्वमार्थमिति संश्रुत्य । सुसुदेऽतितरामियं ॥ अथ
 सप्त दद्यांभोधिः । प्रपूर्वायुर्महासुखैः ॥ २२ ॥ मत्तिसागरमंत्रीश-जीवः शुक्राच्च्युतः सुरः ॥ तस्यामेव तमस्विन्या-मस्याः
 शुभाचयातत् ॥ २३ ॥ युग्मं ॥ वर्द्धमाने च गर्भेऽस्या । येऽभूवन् दोहदाः शुभाः ॥ धर्मशौर्यानुगास्तेऽपि । युवराजेन पूरिताः
 ॥ २४ ॥ समये सा च मुल्लभे । पुत्रं प्रागृत भासुरं ॥ नन्दनोर्वीव कल्पद्रुं । दिगेंद्रीव च भास्करम् ॥ २५ ॥

अथ शंखपुराधीशो । मानवीरोऽस्ति भूपतिः ॥ जयाय द्विपतस्तस्य । यातं जयमहीपतिम् ॥ २६ ॥ विनयाद्विनिवार्याथु ।
 युराजश्चमृदुतः ॥ गत्वा युद्धेन तं बध्वा-ऽनैपीदृभूपातिके भटः ॥ २७ ॥ तावद्द्विर्द्विपितौ भूप-युवराजौ भुजिष्यया ॥ मुदा तदा
 च संपन्न-कमलापुत्रजन्मना ॥ २८ ॥ तावदन्यागमदासी । तथा बर्द्धापितौ नृपौ ॥ क्षेपार्थं नाभिनालस्य । सूनोजातस्य साम्प्रतम्
 ॥ २९ ॥ धरिष्यां खन्यमानायां निधिकुम्भः स्फुटोऽभवत् ॥ भुत्वेति हृष्टौ तौ सौख्ये । तमनीनयतां नरैः ॥ ३० ॥ युग्मं ॥ पितृनामां-
 क्तिं रत्न-पूर्णं वीक्ष्य च तं नृपौ ॥ ऊचतुः सुतपुण्येन । निधिलब्धो गतोऽप्यहो ॥ ३१ ॥ ततोऽरिजयपुत्रश्री-प्राप्तिहेतुवयी मुदा ॥
 दासीभ्यां प्रददाते तौ । ययेष्टं पारितोषिकम् ॥ ३२ ॥ समंतादमितागच्छद्बर्द्धापनकवन्धुरां ॥ वन्दिमोक्तजयारावां । गीतनाट्य-
 मनोरराम् ॥ ३३ ॥ युगपद्वादितानेरु-वायनादध्वनद्विशं ॥ दीयमानमहादान-नंगमानाऽखिलप्रज्ञाम् ॥ ३४ ॥ ययेष्टार्थो-
 गमपीतो-दृगीर्यमाणसदाशियं ॥ तौ व्ययतां मुदा पुत्र-जन्तोत्सवपरंपराम् ॥ ३५ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ दत्तदंडं प्रपन्नाज्ञा-सेवं
 सुमुग्धुत्र तौ ॥ मानवीरं नृपं साकं । चारकस्थैः परैरपि ॥ ३६ ॥ अरेर्विजयकारित्वा-स्सर्वानंदस्य दानतः ॥ दानमानादिभिः
 प्रीत-सर्वस्वजनसंमतम् ॥ ३७ ॥ श्रीजयानंद इत्यस्य । सर्वलक्षणशालिनः ॥ मूनोस्तौ चक्रतुर्नाम । भाग्यसैभाग्यमालिनः

॥ ३८ ॥ युग्मं ॥ अवर्द्धतामथो भूप-युवराजतद्भ्रवौ ॥ धात्रीभिः पाह्यमानौ तौ । सह पित्रोर्मनोरथैः ॥ ३९ ॥ क्रीडन्तौ पांशु-
भिधित्रैः । क्रमात्क्रीडनकैरपि ॥ प्रायः सहचरौ जातौ । तौ कलाग्रहणोचितौ ॥ ४० ॥ ततस्त्वाचार्यपदभूयः । कलाचार्याय धीमते ॥
शास्त्रशस्त्रानुगा. सोऽपि । कमादध्यापिपत्कलाः ॥ ४१ ॥ यथाचार्यं यथाभाग्यं । जातौ तौ च कलाविदौ ॥ सत्त्वरार कलाचार्ये ।
ततो भूपो धनादिभिः ॥ ४२ ॥

अथाप्तयौवनौ कीडा-सरोवापीवनाद्रियु ॥ चिक्रीडतुः समं मित्रै-स्तौ यथर्तुं यथोचितम् ॥ ४३ ॥ एवं कलादिसामग्री-सम-
त्वेऽपि तयोः पुनः ॥ भेदोऽभूल्लकृतेः सा हि । कर्मभेदेन भिद्यते ॥ ४४ ॥ तथाहि-आद्यः क्रौर्यरतो लोको-द्वेजको दुर्नयादि-
भिः ॥ निर्धर्मा दुर्भगः किञ्चि-द्विनीतोऽप्रियंवदः ॥ ४५ ॥ युवराजसुतस्वासी-द्रुपन्यक्कृतमन्मथः ॥ लीलाललितलात्रण्य-सुभगः
शुद्धर्मधीः ॥ ४६ ॥ विनीतः सत्यगीः शूरो-ऽन्योपकारी प्रियंवदः ॥ उदारप्रकृतिः सौम्यः । कृतज्ञो जनताप्रियः ॥ ४७ ॥ युग्मं ॥
निशाम्यन् श्रीजयानन्द-स्याऽथ लोकसुखाद्गुणान् ॥ सिद्धान्तः खिद्यमानोऽस्मिन् । प्रीतिं धत्तेस्म कृत्रिमाम् ॥ ४८ ॥ कुमार श्रीजयानन्द
। ऋतुप्रज्ञः स्वभावतः ॥ दयावकृत्रिमां प्रीतिं । तस्मिन्नपि गुणैकदृक् ॥ ४९ ॥ सर्वो हि स्वानुमानेन । गुणान् दोषान्थ पश्यति ॥
ईक्षते गुणिनं गुण्यः । सर्वं पापथ पापकम् ॥ ५० ॥

अन्यदा तौ वसंतौ । क्रीडयोपवने स्थितौ ॥ निशि शृशुवतुर्दोव्य-गीतवाद्यध्वनिं क्वचित् ॥ ५१ ॥ ततः साहसिकावेतौ ।
तन्निदानुसारतः ॥ प्रयातो कैतुकादूरम् । प्रसौ केलिगिरेः शिरः ॥ ५२ ॥ तत्रोत्सर्गेण लीनस्य । ध्याने कस्याप्युपेःपुरः ॥
अपश्यतां सुरं देवी-युतं तेजोऽस्तभास्करम् ॥ ५३ ॥ पट्टं वादयत्येष । नृत्यत्येका सुरी पुनः ॥ ताः घोषवतीं वंशं । तिल्लोऽन्या

गदयन्ति ७ ॥ ५४ ॥ गायन्ति च गुणान् साधो । सर्वेऽपि ऋषिभक्तिः ॥ इत्येतौ नाटकं तत्राऽ-पश्यतां विश्वभोहनम् ॥ ५५ ॥
 अगस्य समवासास्य । शुक्यानानुभासः ॥ उत्पेदे केवलज्ञानं । सुराश्चाऽऽथतुर्षिधाः ॥ ५६ ॥ कृत्वा ते केवलज्ञानो-
 त्मांस्पूर्वराष्ट्रान् ॥ नत्वा चोपादिगन् देमां-नुनासीनमुनेः पुरः ॥ ५७ ॥ धर्मलाभाशिवं दत्त्वा । मुनिस्त्रेयां तयोरपि ॥
 आरुण्यो रिसराद्रर्षे । सम्पत्तवाऽऽश्रुतवादिभूम् ॥ ५८ ॥ मनुजः श्रीजयानन्द- सतः सम्यक्त्वमग्रहीत् ॥ पप्रच्छ च सुरः कोऽयं । नाथ
 नाटयं चरार यः ॥ ५९ ॥

मुनिराम्यञ्जयतोऽहं । नैताड्ये मेचराग्रणी ॥ उपरागं खेदंष्ट्रना । प्रबुद्धः प्रात्रजं जगत् ॥ ६० ॥ गुर्नादिष्टोऽन्यदैकाकी । मिहरन्
 श्रुतपारगः ॥ चतुर्मास्यामुषोप्याऽय्यां । गुहायां विध्यभूभृतः ॥ ६१ ॥ अस्ति तस्या गुहायास्तु । योजनद्वितयान्तरे ॥ नगरं गिरिदु-
 र्गाहं । गुनन्दन्त्र भूपतिः ॥ ६२ ॥ अभूता सेनको तस्य । भीमत्सोमाह्वयी भटौ ॥ दर्याः क्रोशांतरं चाऽस्य । राह्यस्तिष्ठति गोकुलम्
 ॥ ६३ ॥ तद्रक्षायं नृपादोग्रा-त्प्रायस्ती तत्र तस्थुः ॥ अन्यदा मृगयार्थं च । गुहासन्नमुपागतौ ॥ ६४ ॥ मृगयूथं च तौ दृष्ट्वा ।
 चत्न चागानमुभ्रतां ॥ नाणस्तेनोऽप्यदूरेऽपि । कस्याऽप्येणस्य नाऽलगत् ॥ ६५ ॥ त्रिस्मिती तौ तथा दृष्ट्वा । ततोऽम्मत्पार्थ-
 मागतं ॥ मृगयूथं शृणोतिस्म । प्रमदाद्धमेदेशनाम् ॥ ६६ ॥ प्राप्ती तापपि तत्पृष्टा-नुगी नः प्रेक्ष्य दध्यतुः ॥ महिम्नाऽस्य मुनेर्नूनं ।
 मृगाणां नाऽलगन् शराः ॥ ६७ ॥ तपस्विनो हि त्रिधेयां । निग्रहाश्रुहक्षमाः ॥ ततो निस्मितर्भितांत-रुणौ नः प्रणेमतुः ॥ ६८ ॥
 ऊचुथ धमम्याऽऽग-स्तपस्विन्निदमानयोः ॥ आनां मा भससात्कार्पी-र्हनिष्यागो न ते मृगान् ॥ ६९ ॥ धर्मलाभाशिपाऽऽनंद्य ।
 प्रोक्तौ तौ कृपया मया ॥ युवाभ्यामभयं किंतु । धर्मतत्त्वं निशम्यताम् ॥ ७० ॥

जीवाः सुखप्रिया नित्यं । सर्वेऽपीच्छन्ति जीवितं ॥ तेषां तदपहारेण तन्मास्तं नरकातिथी ॥७१॥ मांसाहारेण जीवानां ।
परस्त्रीगमनेन च ॥ पंचेन्द्रियवधेनापि । घृवं स्यान्नरके गतिः ॥७२॥ तथा हिंसानिषेधेनाऽऽरोग्यमायुर्वलं यशः ॥ रूपं नित्यसुखं
श्रेयः । परमं देहिनां भजेत् ॥ ७३ ॥ धर्मं श्रुत्वेति तौ बुद्धौ । सददर्शनमणुव्रतं ॥ प्रपद्याद्यं पलाहार-नियमं च विदांवरौ ॥७४॥
मुदाऽस्मान् भक्तितो नत्वा-ऽगच्छतामाश्रयं निजं ॥ प्रतिपन्नं च तं धर्मं । परिपालयतोऽनिशम् ॥ ७५ ॥

तयोर्वृत्तांतमन्येद्यु-र्विदित्वा च कुतश्चन ॥ मिथ्यादृग् हिंसकः क्षमापः । कोपात्तावेवमादिशत् ॥ ७६ ॥ मृगमांसादने
वाञ्छा । ममाऽद्यास्तीति हे भटौ ॥ मृगान् मृगयया हत्या । पृथगानयतं द्रुतम् ॥७७॥ प्रपद्येमं नृपादेशं । मृगा नैवाऽद्य लेभिरे ॥
इत्यमुत्तरायिष्यावो । ध्यात्वैत्येतौ गतौ वने ॥ ७८ ॥ दैत्राद् दृष्ट्वा मृगान् भीमो-ऽचिंतयद्यदि हन्म्यमून् ॥ तदा व्रतक्षतिर्नो
चेत् । ग्रभोः कोपो दुरायतिः ॥ ७९ ॥ परतंत्रस्य वा दोषो । न मे कोऽपि व्रतक्षतौ ॥ व्रतं फलिष्यति त्रेत्य । कोपस्त्वद्यैव हि
ग्रभोः ॥ ८० ॥ ततो निषिध्यमानोऽपि । सोमेन बहुधाऽप्यसौ ॥ हत्वा वाणैर्गृहित्वा च । मृगान् राज्ञे समर्पयत् ॥ ८१ ॥

प्राणप्राणकृते स्वस्य । परप्राणान् कथं हरे ॥ ममेव हि प्रियाः प्राणाः । परेषामपि देहिनाम् ॥ ८२ ॥ कुप्यतु क्षमापतिर्मा
वा । प्राणान् वा हरतां मम ॥ मृगव्यापादनेनाऽहं । भनञ्जि न पुनर्व्रतम् ॥ ८३ ॥ तदुक्तं-निन्दन्तु नीतिनिपुणा यदि वा
स्तुवन्तु । लक्ष्मीः समाविशतु गच्छतु वा यथेष्टं ॥ अद्यैव वा मरणमस्तु युगान्तरे वा । न्यायात्पथः प्रविचलंति
पदं न धीराः ॥ ८४ ॥ निमित्तमासाद्य जवेन किंचन । स्वधर्ममार्गं विसृजंति वालिशाः ॥ तपःश्रुतज्ञानधनास्तु साधनो । न
यांति कृच्छ्रे परमेऽपि विक्रियाम् ॥८५॥ इति ध्यात्वा मृगान्मुक्त्वा । सोमोऽप्यागत्य सत्त्वान् ॥ नरेशस्य मृगाऽलाभो-त्तरं कृत्वा

गृहं यया ॥ ८६ ॥ अकंठं बुभुजे राजा । भीमानीतं मृगामिषं ॥ अत्रुभुजञ्च तं तुष्टः । सौवाज्ञापालनोद्यतम् ॥ ८७ ॥

अथाऽप्राधीत् क्षितीशस्तं । सोमः किं नाऽऽनयन्मृगान् ॥ ईर्ष्याया स यथाभूतं । जगौ रुष्टो नृपोऽप्यवक् ॥ ८८ ॥ याहि रे मद्भद्रान् लात्वा । मदाज्ञालोपिनं द्रुतं ॥ सोमं जगहि दास्यामि । ग्राममेकं वरं तत्र ॥ ८९ ॥ ततस्तद्ग्रामलोभेन । राजाद्विष्टैर्भटैः सह ॥ सोमं हंतुं गृहं तस्य । यावदभ्येत्युदायुधः ॥ ९० ॥ तावत्प्रागपि शंकात्तो । मत्वाऽऽयातं कुतोऽपि तं ॥ नंष्ट्वा सोमो गिरौ गंतु-मयासीन्नगराद्बहिः ॥ ९१ ॥ भीमोऽप्यनुपदं तस्य । धावमानो भट्टैर्युतः ॥ ददर्शाञ्जनिद्रोरे तं । नश्यंतं भयविह्वलम् ॥ ९२ ॥ रे दुष्ट ! तिष्ठ भूपाले । काले क्रुद्धे कियद्भुवं ॥ याताऽसि हत एवाऽसि । मीलिता एव यद्वयम् ॥ ९३ ॥ इत्यादि भट्टैर्दस्य । श्रुत्या श्रुतिकटृगिरः ॥ विशिष्य त्वरया नश्यन् । साध्वमाऽऽकुलमानसः ॥ ९४ ॥ अकस्मात् पथि मंडूकीः । सर्वतोऽपि चलाचलाः ॥ सुखस्मा लक्ष्योऽद्राधी-त्सोमः स विगतांतराः ॥ ९५ ॥ त्रिभिविंशेषकम् ॥ दयालुः स ततो दध्या । त्वरया यामि चैद्गिरौ ॥ तद्भवामि भटाऽप्राहः । स्थपुटो निकटे ह्ययम् ॥ ९६ ॥ परमेता विनश्यति । भेक्यः पद्भिर्द्रुतं गतौ ॥ प्रपन्नं तु त्यजाम्येष । प्राण-त्यागेऽपि न व्रतम् ॥ ९७ ॥ इत्यादि सप्तवान् ध्यात्वा । साकारानशनं श्रितः ॥ कायोत्सर्गेण तस्थौ स । ध्यानेन परमेष्ठिनाम् ॥ ९८ ॥

ततो भीमादयः क्रूराः । शूरास्ते तमुपागताः ॥ विदधुर्विविधान् शस्त्र-धातांस्तस्मिन् जिघांसवः ॥ ९९ ॥ परं नैकोऽपि तस्यांगे । शस्त्रघातोऽलगत्किल ॥ व्योम्नोऽभृत्पुष्पष्टिस्तु । प्रसरद्दुंदुभिध्वनिः ॥ १०० ॥ द्रुतांतमिममालोक्य । यावत्ते विस्मिता हृदि ॥ तावन्निपेतुः पापाणा-स्तच्छीपेषु समंततः ॥ १०१ ॥ ततस्तैर्हन्यमानास्ते । क्रंदंतो भयविह्वलाः ॥ पश्चाद्गत्वा जगू राज्ञे । दृत्तान्तं तं यथास्थितम् ॥ २ ॥

सोमपाश्वेऽथ दीप्रागी । देवी काचित्समागमत् ॥ मङ्गकीरपहृत्यैषा । तुष्टा तद्धर्मतो जगौ ॥ ३ ॥ धीर ! हे पारयोत्सर्ग !
मङ्गकीदृशान्मया ॥ प्रतिपन्नत्रतस्यैर्य-परीक्षा विहिता तव ॥४॥ प्रातस्ते भविता राज्यं । संप्रत्युपसुनिं त्रज ॥ निशि स्थेयं त्वया
तन्नेत्युदित्वा सा तिरोदधौ ॥ ५ ॥ पारयित्वा ततः सोमः । कायोत्सर्गं मुदाकुलः ॥ ज्ञातोपसर्गघृत्तान्तो । ननमागत्य मामिह ॥६॥
निशायामथ जाताया । सोऽपृच्छन्मा सविस्सयः ॥ भगन् ! देवता केयं । मम जीवितदायिनी ॥७॥ अवोचमहमेहैपैत-द्रुगुहाधि-
ष्ठायिका सुरी ॥ मद्गिरा प्राप्तधर्मत्वा-द्भक्तिं धत्से मृशं मयि ॥ ८ ॥ धर्मस्य प्रतिपत्तिं वा । मत्वा पप्रच्छ मामियं ॥ प्रपन्नं
भगवन्नेतौ । नतं किं पालयिष्यतः ॥९॥ मयाऽऽब्ययि विराद्वाऽऽद्य । आरद्धा त्परो नतं ॥ ततोऽद्यावसरे देवी । परीक्ष्य त्वां तुतोप
सा ॥ १० ॥ ततो हृष्टः स जीवादि-विचारान् निरिधान् हृदि ॥ श्रुत्वा धरन्मयाख्याता-स्त्रियामामत्यचिक्रमत् ॥११॥

अथ सोमस्य रक्षादि । विमृशन् देवताकृतं ॥ भीतो भूपः पलाजीर्ण-जातगूढनिष्ठचिक्रुः ॥ १२ ॥ तस्यामेव मृतस्तम्बां ।
द्वितीये नरकेऽगमत् ॥ अत्युग्रं हि श्रुटित्येव । पापं फलति पुण्यवत् ॥ १३ ॥ भीमोऽपि स्वामिभक्त्येव । तथैव मृतवान्निशि ॥
तत्रैव चागमद्दोरं त्रतमंगादिपाप्मभिः ॥ १४॥ प्रातस्तन्मृतिकृत्यानि । कृत्वाऽथ सचिवादयः ॥ अपुत्रत्वान्पृष्याऽस्य । राजायोग्यं
व्यलोकयन् ॥ १५ ॥ अविदन्तश्च तं पञ्च । ते दिव्यान्यध्यवासयन् ॥ पुरान्निर्गत्य तान्यद्रि-प्रति यावचलं त्यहो ॥१६॥ ताव-
त्खुड्मन्साराथं । सोमोऽभ्यायान् पुरं प्रति ॥ निभाल्य गजराजेनाऽ-भियुक्तः कुंभवारिणा ॥१७॥ आरोपितः स्वपृष्टेऽथ । चलच्च-
मरशोभितः । छत्रमस्य शिरस्यस्थाद् । हेपा च तुरगो व्यधात् ॥ १८ ॥ अथोचे व्योम्नि सा देवी । भो लोकाः श्रृणुताऽलि-
लाः ॥ राजाऽसौ वो मयाऽदायि । सोमः सर्वगुणान्वितः ॥१९॥ संडयिष्यति योऽस्याऽऽज्ञा । करित्ये तं यमाऽतिथिं ॥ इत्युक्त्वा-

गहिना देवी । इष्टाः संज्ञमंध तम् ॥ २० ॥

पंचपुष्टज्यारां । राघघ्नानप्वनन्मः ॥ प्रत्रियेश पुं सोऽथ । महद्भयां नृपत्रेभ्रम च ॥ २१ ॥ ततः सिंहासनासनिो-ऽभि-
पिक्तः गनिरादिभिः ॥ प्रग्ननाग प्रजाः सोऽथ । नयधर्मगुगाकृताः ॥ २२ ॥ एवं मोमो दृढाराद्ध-दयाधर्मादिहाऽप्यभृत् ॥
गज्यभाग् भूषमीमां च । हिमया नरऋतिथी ॥ २३ ॥ मां नत्वेन सदा खुङ्क्ते । गुहास्थं सोमभूपतिः ॥ देवीप्रभावतो युद्धं ।
रिनाऽप्यपग्नयद्रिपून् ॥ २४ ॥ प्रास्त्रयदस्मारिं स्वे । देशे दृष्टदयाफलः ॥ मियेने च यथायोगं । गुरून् सुश्राद्धधर्मकृत् ॥ २५ ॥
परं धर्ममयं गज्यं । निरं भुक्त्वायुषः धये ॥ सौधमे त्रिदशो जज्ञे । शक्रमामानिकः श्रिया ॥ २६ ॥ विहरन् सुचिरं देशे-ऽब्रह-
मत्रागमं पुनः ॥ देवः सोऽजधिना मत्वाऽऽ-गत्व मां प्राणमन्मुदा ॥ २७ ॥ स्मृत्वा पूजोपकारं च । चक्रे नाटयादि भक्तितः ॥
मन्त्रं गुरुरेताया । दयायाश्च फलं बुधाः ॥ २८ ॥ नित्यं कुरुते धर्म-मूले श्रेष्टसुसप्तदे ॥ श्रुत्वं श्रीजयानंदो-ऽवादीदधि-
रुधर्मधीः ॥ २९ ॥ युग्मं ॥ गम्यस्त्वं भूपयिष्यामि । त्रिना युद्धादिकारणं ॥ स्थूलहिंसानृतस्तेया-न्यस्त्रीत्यागादिभिः प्रभो ! ॥ ३० ॥
ज्ञान्ते पालयेः गम्य-गिमं धर्मगुरुद्रुमं ॥ यदस्माचे भविष्योऽत्राऽ-भुत्र चेष्टसुसप्तश्रियः ॥ ३१ ॥ तथेति श्रीजयानंदः । प्रति-
पद्य गिरं मुनेः ॥ कृतार्थं मन्यमानः स्वं । तं नत्वाऽगाद् गृहे प्रगे ॥ ३२ ॥ गुरुकर्मा तु साधोस्त-त्योक्तमश्रद्धानकः ॥ सिंह-
मारः प्रणम्यामुं । आत्रा मह गृहेऽगामन् ॥ ३३ ॥ सम्यस्तत्वादिगुगान् प्राप्य । मुनिं नत्वा सुरादयः ॥ प्रापुर्निजं निजं स्थानं
च्योम्नाऽन्यत्र च सोऽप्यगात् ॥ ३४ ॥ प्रपन्नधर्मनिय पालयन् परान् । गुगान् शयन् श्रीगुरुदेवभक्तिभृत् द्विपज्ज-
यश्रीप्रदपिक्रमोऽभय-ऽज्जगज्जनेष्टो युरराजनेद्वनः ॥ ३५ ॥

इति श्रीतपागच्छाधिराजश्रीशुनिसुंदरद्वारिविरचिते श्रीजयानंदकेवलचित्रिने प्रथमव्रतपालनापालनमहात्म्यसूचकभीमसोमदृष्टा-
तश्रीजयानंदप्रतिबोधादिवर्णननामा चतुर्थः सर्गः ॥ श्रीरस्तु ॥ ग्रंथाग्र १३८ ॥

अथ पंचमः सर्गः प्रारभ्यते

त्रिध्रुवनविभवस्तार्थि—प्रभवो वः संतु शाश्वतश्रीदाः ॥ यैर्धर्मतीर्थपोतैः । सुतरश्चक्रे भवांभोधिः ॥ १ ॥ अन्येद्युर्जयराजेन
राज्ययोग्यं बुधत्सुना ॥ कश्चित्सासुद्रिकोऽपृच्छ । लक्षणानि कुमारयोः ॥ २ ॥ तौ सर्वाङ्गं समालोक्य । सोऽपि भूयं र्होऽवदत् ॥
लक्षणानि नराधीश! । निरणैपं कुमारयोः ॥ ३ ॥ संति तादंशि तान्यगे । सिंहसारस्य सर्वतः ॥ यैर्भावी लोकविद्वेष्यः । स्वजनाऽ-
नर्थकारणम् ॥ कृन्ध्नः कुरधीः स्थान—भापदां च पदे पदे ॥ प्रेत्यदुर्गतिगामी च । धर्मद्वेषात्स पाप्मभिः ॥ ५ ॥ युग्मं ॥
भावी च श्रीजयानंदः सर्वांगिणैः सुलक्षणैः ॥ विश्वस्याऽपि सुखाकर्त्ता । त्रिखंडपृथिवीपतिः ॥ ६ ॥ सेव्यः सर्वधराधीशे—र्धनासु-
पकारकृत् ॥ नयधर्मप्रतापश्री—यशोऽम्भोधिः शिवंगमी ॥७॥ युग्मं ॥ तदुक्तं हृदि कृत्वा तं । सत्कृत्य व्यसृज्जन्तृपः ॥ अन्यदा
विजनं कृत्वा । विजयायाऽनुजन्मने ॥८॥ नैमित्तिकोक्तं तत्सर्वं । प्रेम्णाऽख्यद्रोप्यमप्यसौ ॥ तच्च तांबूलदासी च । विश्वासात्स्थापि-
ताऽशृणोत् ॥९॥ यथावसरसुर्वीश—स्ततो नैमित्तिकोदितं ॥ नानापरीक्षणोपायै—निश्चित्य समवीवदत् ॥१०॥ अथ क्रीडन् पुरि
सिंह—सारो निःशंकमुन्मदः ॥ खैरं गृह्णाति हृद्वादे—र्धनारीभूषणादिकम् ॥११॥ घटान् स्फोटयति स्त्रीणां । नर्त्तयंस्तुरगान् पथि ॥

मरुता हरेते नारीः शकटान् लुंढयत्यपि ॥ १२ ॥ असेत्याद्यनयात्पौराः । कुद्धा भूयं व्यजिज्ञापन् ॥ स तानाऽऽश्वास्य सत्कृत्य ।
 प्रीतिं धिक्चकार च ॥ १३ ॥ एवं द्वित्रिःकृतेऽन्येद्यु-र्यांती दातुं महीभुजे ॥ तांबूलदासी तांबूलं । मुषिता तेन तद्बलात्
 ॥ १४ ॥ कुपिता सावददृष्टा । सत्यं नैमित्तिकोदितं ॥ धनैः प्रलोभ्य पृष्टाऽथ । तेन व्यक्त्या जगाद तत् ॥ १५ ॥ यतः—
 न तरुस्तटिनीतिटे चिरं । न खले प्रीतिरयात्मनीन्दिरा ॥ न च धमरसोऽतिलोभके । न च गूढं हृदि तिष्ठति
 न्निःश्रयाः ॥ १६ ॥ एतन्मनसि कृत्वैप । दास्युक्तं दुर्मना गतः ॥ साऽपि तस्य तमन्यायं । भ्रूयते प्राग् न्यवेदयत् ॥ १६ ॥
 भूयोऽपि द्राक् तमाकार्य । गाढक्रोधादभाषत ॥ पाप रे दुर्नयैः पौरा-भुजेजयसि नित्यशः ॥ १७ ॥ निर्मलेऽपि कुले
 जातः कलंकयसि दुष्ट ! तत् ॥ गृहेऽपि चेष्टसे दुष्टं । निषिद्धोऽपि न तिष्ठसि ॥ १९ ॥ दूरं निर्याहि चेत्क्वाऽपि । यदि स्थास्य-
 स्यत्यतः परं ॥ छेत्स्ये तत्ते श्रुती नासां । न पुत्रेऽप्यनयं सहे ॥ २० ॥ मय्येकाकीनि भूपादि-द्वेष्ये देशांतरे गते ॥ राजा स्यात्
 श्रीजयानंदो । भूपलोकाऽनुरागतः ॥ २१ ॥ नयामि सह यद्येनं । राज्यस्याऽवसरे तदा ॥ देशांतरेऽपि संतं मा-माकारयति भू-
 पतिः ॥ २२ ॥ आवाभ्यां हि परो नास्ति । राज्ययोग्योऽस्य भूपतेः ॥ पूर्वजाचारतश्चाति-यौवनोऽयं तपस्यता ॥ २३ ॥
 ध्यात्वैवं श्रीजयानंदं । सोऽन्यदा स्माह मायया ॥ आतर्देशांतरं यावः । स्वस्य व्युत्पत्तिहेतुना ॥ २४ ॥ तत्राऽऽश्रुतानि दृश्यंते ।
 शिष्यंते ह्यतुलाः कलाः ॥ परीक्ष्यंते च भाग्यानि । सुजना दुर्जनास्तथा ॥ २५ ॥ नानातीर्थानि वंद्यन्ते । भवेत्क्लेशसहं वपुः ॥
 ज्ञात्वा धूर्त्तादिदृष्टांतान् । नैपुण्यं चाप्यतेऽद्भुतं ॥ २६ ॥ एवं देशांतरे प्राप्या । गुणा नैकत्र तु स्थितौ ॥ एकाकी न यियासा-
 मि । त्वद्वियोगाऽसहस्त्वहम् ॥ २७ ॥ आतस्तदेहि सत्रैव । यावो देशांतरे क्वचित् ॥ प्रब्रूषिन्नाद्यनापृच्छथ । तत्पृच्छा स्व-

लयेयतः ॥ २८ ॥

अथ तस्य विदन् स्नेहं । स्वगोचरमकृत्रिमं ॥ सरलप्रकृतिः सौम्या-कृतिः सुकृतिनां वरः ॥२९॥ प्रपेदे श्रीजयानन्द-स्तद्विगरं
तां ततोऽन्यदा ॥ सरइगौ तौ विनिर्यातौ । निशि केनाऽप्यलक्षितौ ॥३०॥ युग्मं ॥ कियत्यध्वन्यतिक्रांते । कथानुकथनागते ॥
धर्माधर्मनिचारेऽथ । युवराजाऽङ्गजो जगौ ॥३१॥ स्फुरति वेरमन्यभितः श्रियोऽर्थिता । मुखे गिरः श्लाघ्यतमा धियो हृदि ॥ तनौ च
सौभाग्यरसांऽसयोर्मलं । यशांसि दिक्ष्-हर्तधर्मतः सताम् ॥३२॥ सुखानि दत्ते हरते विपत्तती-स्तनोति भद्राण्यशिवानि नाशयन् ॥
सहाऽऽधिमिर्व्याधिगणान्निहंति यो । धर्मं भजंत्यार्हतमेव तं बुधाः ॥३३॥ बह्वनि पृच्छ्यः खनयो मर्णान् दुमाः । फलानि मुक्ताः
क्विल तात्रपर्णिकाः ॥ लताः प्रह्वनानि गजांश्च विध्यभूः । पुण्यात्मनां विभ्रति मुक्तयेऽङ्गिनाम् ॥ ३४ ॥

सिंहसारो जजल्पाऽथ । आतः सत्यं वचस्तव ॥ समीक्ष्यते परं संप्र-त्यधर्मादेव संपदः ॥ ३५ ॥ यदन्यायपुपां लक्ष्म्या ।
वीक्ष्यते कुरकर्मणां ॥ विपदो धर्मभाजां च । यौवराजस्ततोऽवदत् ॥ ३६ ॥ पुण्यं पापानुबंधि स्यात् । पापं पुण्यानुबंधि च ॥
तयोर्विद्धि क्रमादेत-त्फलं प्राग्भयमृष्टयोः ॥ ३७ ॥ एतद्भवकृते पुण्य-पापे भोग्ये भवतिरे ॥ आम्नव्रीह्यादिदृष्टांता-त्तरफलं हि
तदैव न ॥ ३८ ॥

अथाऽभाषिष्ट द्रुष्टात्मा । भूपभूः प्रेम दर्शयन् ॥ आत्रोः किं नौ विवादेन । मिथः प्रेमहरो हि सः ॥३९॥ पृच्छ्यते कोऽपि
विद्वस्तत्तदुक्तं च प्रमाण्यते ॥ आजनात् श्रीजयानंदो-ऽप्येवमस्त्वित्यभाषत ॥४०॥ भूप्रजानुरागाद्यै-स्तस्य राज्याहतां विदन् ॥
अपहर्तुं पणादेतां । तल्लोचननिघृत्सकः ॥ ४१ ॥ पारिषेप्यात्तथा स्वस्य । राज्यप्राप्तिं विभावयन् ॥ ततोऽभाषिष्ट पापैक-निष्टो

दुष्टो नृपात्ममजः ॥ ४२ ॥ युग्मं ॥ विना पणेन कः स्थेय-स्ताज्जितेन निजाक्षिणी ॥ देये इत्येव नौ सोऽस्तु । प्रपेदे श्रीजयोऽपि तत् ॥ ४३ ॥

अथ ग्रामटके गत्वा । तद्ग्रामे ग्रामठक्कुरं ॥ निविष्टं ग्राम्यसंयुक्तं । दृष्ट्वा सिंहो ननाम तम् ॥ ४४ ॥ ग्रोचे चाहं शुभं वच्मि । पापाद्धर्मादयं पुनः ॥ तद्भोः सत्यवचाः कोऽत्र । संतो वदत धीधनाः ॥ ४५ ॥ तस्य सदृषेपस्य । मायानत्या-दिरञ्जितः ॥ अलपठक्कुरो ग्राम्याऽ-नुमत्या सत्यवान् भवान् ॥ ४६ ॥ ततस्तं मुदितो नत्वा । सिंहो आत्रा सहाऽचलत् ॥ किय-दूद्रे गतो नेत्रे । ययाचे श्रीजयं कुधीः ॥ ४७ ॥ सोऽप्यजल्पज्जडा ग्राम्या । निर्धर्माणो विदिति किं ॥ कूटससाक्ष्ये हि तेषां धी-र्गर्वा न स्पलति कमचित् ॥ ४८ ॥ ग्राम्योक्तौ विश्वसीस्तन्मा । हंसकाकानिदर्शनात् ॥ सिंहोऽवक् हंसकाकौ कौ । श्रीजयः स्माह तौ शृणु ॥ ४९ ॥ तथाहि—

ग्रामे धन्यपुरेऽस्त्येको । नित्वागाधजलो हृदः ॥ तत्राऽन्तधारिणं मीनं । दृष्ट्वा लातुं द्विकोऽपतत् ॥ ५० ॥ मीनोऽथातर्नि-लिन्ये द्राक् । विलन्नपक्षस्ततो द्विकः ॥ तरणोऽह्यनाऽशक्तो । यावन्मज्जति वारिणि ॥ ५१ ॥ हंसो हंसीगिरा तावदागत्य तद-धोमूनि ॥ निजपृष्टे तमारोप्य । वहिः कल्यायाऽकृपत् ॥ ५२ ॥ स्वस्थीभूतस्ततो हंसं । सहंसीकं मुदाऽनयत् ॥ द्विको वटे निजावासे ग्रीत्या चावर्जयत्क्षणम् ॥ ५३ ॥ आत्राचञ्च्वा समानीय । फलान्युपचिकीर्द्विकः ॥ अब्रुभुजत्सहंसीकं हंसं प्रीतिः फलं हृदः ॥ ५४ ॥ अथ हंस्या समं हंसो । यावदुडुह्यते ततः ॥ प्रिये! यासि किमित्युक्त्वा । हंसी तावद् द्विकोऽरुणत् ॥ ५५ ॥ हंसोऽनर्वात्प्रियेयं मे । न च ते त्वद्विलक्षणा ॥ द्विकोऽल्पत्सरूपा स्यात् । स्वसा नाऽन्यकुला प्रिया ॥ ५६ ॥ न चेत्प्रत्येपि तत्पृच्छा-ऽस्मत्करग्रहदृथ्वनः ॥

ग्राम्यांस्ते हि प्रमाणं नौ । वादं धिगुपकारिणाः ॥५७॥ प्रपन्नैतद्द्विगरं हंसं । पित्राद्याज्ञाप्रदानतः ॥ द्विकोऽवधरुध्य तत्रव । ग्रामान्तः
स्वयमागमन् ॥५८॥ ज्ञापयित्वा निवादं स्वं । स ग्राम्यान्तृगिराऽब्रवीत् ॥ कूटेनाऽप्यत्र साक्ष्येण । सत्यीकार्योऽहमेव भोः ॥५९॥ नो
चेदशुचयिष्यामि घटान् स्त्रीणां शिरःस्थितान् । यशंश्च व्यथयिष्यामि । व्रणक्षोदादिभिर्मृशम् ॥६०॥ नृनारीणां शिरस्सूयविश्य यास्यामि
च द्रुतं । भक्षयिष्यामि धान्यादीन्न्यातपादिगतानि च ॥६१॥ बालादिभ्यो ग्रहीष्यामि । चञ्च्वाऽऽहत्याशनादिकां । लोकानुद्वेजयिष्यामि
पररप्यनयर्मृशम् ॥६२॥ नृगिरा विस्मिता ग्राम्या-स्ततो भीतास्तदुक्तिभिः ॥ धर्माधर्माधवेदित्वा । कूटसाक्ष्यं प्रपेदिरे ॥६३॥ ततस्तौ
सममागत्य । तान्न्यायं समपृच्छतां ॥ ऊञ्जुस्तेऽद्राक्ष्म काकस्या-ऽनया सह करग्रहम् ॥ ६४ ॥ काकोऽवग् दुःखिनं हंसं ।
गृहाण स्वां प्रियां सुहृत् ॥ न कुर्वे प्राणदे द्रोहं । ग्राम्या ह्येवं परीक्षिताः ॥ ६५ ॥ ग्राम्यानप्यथ स स्माह । भो भोः स्वल्पेऽपि
कारणे ॥ कूटसाक्ष्यभृतां भावि । दुःखं वोऽत्र परत्र च ॥ ६६ ॥ कूटसाक्ष्यसमं पापं । जगत्यपि न विद्यते ॥ हिंसादीनां हि
संपां । भवेत्तस्मात्समुद्भवः ॥ ६७ ॥ संहसोऽथ द्विकः क्रोधात् । कुतोऽप्यानीय चञ्चुभिः ॥ वर्षित्वांगारराशिं तद् । ग्राम्यगेहान-
जिज्वलत् ॥ ६८ ॥ मृताश्च दुर्गतां ग्राम्याः । कूटसाक्ष्येन तेऽगमन् ॥ इति ग्राम्यकथां श्रुत्वा । आतर्मा तेषु विश्वसीः ॥ ६९ ॥
इति श्रुत्वोचिमान् सिंहः । किं मां कूटकथानकैः ॥ प्रतारयसि यन्नैव । चेष्टते पशवो नृवत् ॥ ७० ॥ जगाद श्रीजयानन्दः । सत्य-
मेतत्परं तथा ॥ हंसकाकावचेष्टतां । यतस्तत्कारणं शृणु ॥ ७१ ॥ तथाहि—

ग्रामेऽस्मिन् श्रीमुखो यक्षोऽर्च्यते देवकुले जनैः ॥ नंदीयक्षश्च तस्याऽस्ति । मित्रं नंदिपुरे वसन् ॥७२॥ तद्गृहे श्रीमुखोऽ-
न्येद्युः । प्राप्तः प्रीत्या जगाद तं ॥ वंधो ! नैपि मे स्थाने । सोऽवग् ग्राम्येऽस्य दृग्भिषया ॥ ७३ ॥ अट्टव्या ह्यमी धर्म-विवेक-

ज्ञानार्थीभुजः ॥ श्रीभुजः प्राह न प्रत्येभ्येतद्विना परीक्षणम् ॥ ७४ ॥ ततस्त्वौ तत्परीक्षार्थं । ग्रामे गत्वाऽर्घ्यतिष्ठतां ॥ हंसकाको
 स्थिनी गृहेऽप्येतां न तथाऽखिलम् ॥ ७५ ॥ हंसकारुण्यमेवं । आतस्तद्विद्धि संगतां ॥ नोचमास्तु वदंत्येनाऽनृतमानंद-
 गजनम् ॥ ७६ ॥

कोऽप्यमानंदराट् मिह-नेत्युक्ते श्रीजयोऽनदत् ॥ अभून्दिपुरे भूशृ-दानंदाहो यथार्थंवाक् ॥ ७७ ॥ उत्तमोऽयं प्रकृत्याऽपि ।
 मिश्रिष्याहंतथर्मभृन् ॥ पापभीस्त्रिपि प्रौढो । बलभाग्यपराक्रमः ॥ ७८ ॥ द्वात्रिंशच्छुषणो भूरि-भूपैः सेव्यः सुखिप्रजः ॥ धृते
 चांगे महर्द्धित्वात् । कोटिमूल्यमलं कृतिम् ॥ ७९ ॥ सालंकारोऽज्ज्वदा केल्यै । ससैन्योऽगात्पुराद्वह्निः ॥ यावत्कारयते चैप ।
 वाजिनां निरिथा गतिः ॥ ८० ॥ तानदुत्पत्य से वाजी । निन्येऽटव्यां तमेककं ॥ दुष्टं ज्ञात्वा तमुत्प्लुत्य । मुक्त्वा भूपोऽपतद्भुवि
 ॥ ८१ ॥ वाजिन्यंतर्हिते राजा । यावद्भ्राम्यति तिसितः ॥ चत्वारो दस्यस्ताव-तमभ्यगुरुदायुधाः ॥ ८२ ॥ तथाप्यक्षुभितो
 धैर्या-श्रेन्ऋस्तैर्न्यगायहो ॥ प्राप्तोऽस्यलंकृतो भाग्यात् । शृणु नश्चरितं पुनः ॥ ८३ ॥ वयं ह्यरपुरेशस्य । सेवकाः क्षत्रपुंगवाः ॥
 राजा निर्मागिताः केनाऽ-प्यागसाऽस्थाम भूधरे ॥ ८४ ॥ ज्ञात्वाऽपि गुरुतो धर्ममन्यथा वृत्त्यभावतः ॥ सर्वस्तेयोज्ज्वनाऽशक्त्या-
 गृह्णीम नियमासिति ॥ ८५ ॥ भूपादन्यस्य न ग्राहं । धनं स्तेयेन तद्ग्रहे ॥ अल्पर्द्धयो हि पीड्यन्ते । न भूपस्तु महर्द्धिकः ॥ ८६ ॥
 मदा लघुलघुस्तैर्य-र्द्ध्यानं धृत्त्यभावतः ॥ चिरदृचीच्छया कार्या । लक्षस्याधश्चुरा न तत् ॥ ८७ ॥ ततः सुलक्षणः कस्त्वं ।
 किंमूल्याऽलंकृतिथ ते ॥ सत्यं वद महान्तो हि । न कदापि मृषा गिरः ॥ ८८ ॥ मम गृहंतलंकार-मेते स्वाऽऽजीविकाकृते ॥ वक्ष्ये
 कोटिभ्यमानार्थं । पापमूलं तु नाऽनृतम् ॥ ८९ ॥ गत्वरं हि धनं सर्वं । सत्यधर्मस्त्वगत्वरः ॥ धनात्प्राप्यं मितं शर्म । सत्यधर्मोऽनंत-

कम् ॥ ९० इति ध्यात्वानृपोऽदी-न्तृपोऽहं हयकर्मणात् ॥ अटव्यामागमं कोटि—मूल्या चालं कृतिर्मम ॥ ९१ ॥ उक्त्वेत्येभ्यो
त्रिष्टुभ्यो—ऽलं कृतिं स्वयमार्षयत् ॥ मुदितास्तेऽगमन् क्वाऽपि । भूयालोऽपि वनेऽभ्रमत् ॥ ९२ ॥

तापसाश्रममासाद्या—ऽनंसीत्कुलयति ततः ॥ सोऽवक् कस्त्वं किमत्रागाः, खट्वचान्तं जगावयम् ॥ ९३ ॥ ततः कुलपतिः
प्राचे । वनेऽभिन्नस्ति राक्षसः ॥ तापसेभ्योऽपरं लब्धं । मनुष्यं भक्षयत्यसौ ॥ ९४ ॥ ततस्तापसवेपं त्वं । गृहाणेति नृपोऽग्रहीत् ॥
तद्वचं तं ततः कृत्वा । फलाहारं सरस्यगात् ॥ ९५ ॥ यावत्सज्जति स स्नातुं । राक्षसस्तावदागमत् ॥ ग्राह चागाः कुतो भिक्षो ! ।
ननोऽत्र नृशु मत्कथाम् ॥ ९६ ॥ एकैकं प्रत्यहं प्सामि । मानुषं दिनतृप्तये ॥ ॥ वर्षं तृप्यामि जग्ध्वा तु । द्वात्रिंशच्छणं नृपम्
॥ ९७ ॥ ज्ञात्वेदं ग्लक्षणं प्सातु—भीहे नंदिपुराधिपं ॥ पुरस्थे सपरीवारे । न तस्मिन् प्रभवामि तु ॥ ९८ ॥ कुतोऽप्यश्रावि स
त्यथाऽऽ—नीतोऽरण्येऽत्र वाजिना ॥ वद जानासि चेत्क्वाऽपि । तं मुनिर्हि यथास्थवाग् ॥ १०० ॥ इत्याकर्ण्य नृपो दध्यौ । यदि
वच्मि यथातर्थं ॥ तदा मां भक्षयत्येप । नो चेत्यापं मृपोक्तिजम् ॥ १ ॥ अथवा प्राणमात्रार्थं । न वक्ष्याम्यनृतं वचः ॥ प्राणे-
भ्योऽपि गरीयान् य—द्धर्मः स्वर्गादिदानतः ॥ २ ॥ भक्षयित्वैप मामिष्टं न परान् भक्षयिष्यति ॥ पुण्यमेतद् द्वितीयं मे । भावि दि-
ष्ट्या दयोद्भवम् ॥ ३ ॥ निश्चित्यैवं नृपोऽवोच—द्धर्मवरिशिरोमणिः ॥ अहमेव स भूपोऽसि । कुरु क्रव्याद्यथारुचि ॥ ४ ॥ प्राचेऽसृक्पुो
मुनिं नाऽद्मि । ततः सत्वानिधे ! वद ॥ तवेदं कृत्रिमं मौनं । किं वा धीमन्नकृत्रिमम् ॥ ५ ॥ नृपोऽवादीन्मुनिर्नोऽसि ॥ आर्त्यैतद्वल्कलादि
तु ॥ अथां मुनिगिरा संप्र—त्येवाऽथोवाच कौणपः ॥ ६ ॥ क्षुधा तद्भक्षयिष्यामि । त्वामिष्टं स्मर देवतं ॥ व्युत्सृज्यांगं नृपोप्यस्था-
धिन्तयन् परमेष्ठिनः ॥ ७ ॥ रक्षो घोराद्दृहामाद्यै—र्भीषणं स्फोटयन्नमः ॥ स्फुटीकृत्य रटान् स्थूलान् । जिघत्सुस्तमथावत ॥ ८ ॥

तथाप्यक्षोभवान् भूपः । पुरावत्सपुराद्वहिः ॥ क्रीडंतं वाजिनाऽद्राक्षीत् । स्वं ससैन्यं सभूषणम् ॥ ९ ॥ रक्षोऽरण्याद्यधपश्यन् पश्यन्
 रात्पुष्पवर्षणम् ॥ किमेतदिन्द्रजालाभ-मित्यध्यायत्सविषयः ॥ १० ॥

ततो व्योमगतौ देवौ । ददर्शात्यंतभास्करौ ॥ एकोऽवादीत्सुरस्तत्र । नृपाकर्णय नौ कथाम् ॥ ११ ॥ उधानेऽत्रैव चैत्येऽ
 च्यौ । नंदीयक्षो जनैरहं ॥ ग्रामे श्रीशुसयक्षेण । मित्रेणाऽऽकारितोऽगमम् ॥ १२ ॥ परीक्षिताथ तद्ग्राम्याः । कूटसाक्ष्याद्यथास्पदं ॥
 ततोऽवादीदयं बंधो ! । त्वत्पुरे संति कीदृशाः ॥ १३ ॥ मयाऽख्यार्युत्तमाः संति ॥ नृपाद्याः सत्यवादिनः ॥ आख्यदेप कथं
 सत्यं । चिंताचक्राकुले नृपे ॥ १४ ॥ ततस्तव परीक्षार्थं । समित्रोऽत्राऽहमागमं ॥ आवामद्राक्षन् चाऽश्वेन । क्रीडंतं त्वां नराधिप !
 ॥ १५ ॥ ततस्ते सत्यवादित्वं । पर्येक्षिष्यहि सात्त्विक ! ॥ हयोत्पाताऽटवीचौर-शुनिकौणपदर्शनैः ॥ १६ ॥ ततो धन्यस्त्वमेवाऽसि । प्राणां-
 तेऽपीति सत्यवाक् ॥ इहाऽमुत्र च ते राजन् ! । भविष्योऽभीष्टसंपदः ॥ १७ ॥ सर्वारिजयकृत्खड्गं । निःशेषामयहन्मणिं ॥ नद्रो-
 याऽर्षयित्वा तौ । मुदागतां निजं पदम् ॥ १८ ॥ वृत्तांतं वीक्ष्य तं सर्वाः । प्रजा भूषं मुदाऽस्तुवन् ॥ राजा चानुत्तरं राज्यं । शुद्धक्ते
 पुण्यानुभावतः ॥ १९ ॥ वशितैस्तेन खट्वेन । सेव्यमानः स राजकैः ॥ प्रवीणोऽन्योपकारेषु । मणिनोह्लाधयन् प्रजाः ॥ २० ॥
 सम्बन्त्वाशुव्रतासक्तः । सप्तश्रेष्ठ्यां वपन् धनं ॥ धर्मकर्ममयं चायु-श्चिरं शुक्त्वाऽगमद्विवम् ॥ २१ ॥

श्रीजयः पुनरप्याह । सत्तमाः सत्यवादिनः ॥ ततः क्वाऽपि पुरे गत्वा । प्रक्ष्यावो नरसुत्तमम् ॥ २२ ॥ भग्ने तेन विवादे नौ ।
 प्रमाणीकृत्य तद्गिरम् ॥ पणं सत्यापयिष्यावः । सिंहोऽप्योमित्यभाषत ॥ २३ ॥ चलंतौ तौ ततोऽगतां । श्रीविशालं पुरं क्रमात् ॥
 तत्रोधाने निरैक्षेताम् । कलाचायं महाशम् ॥ २४ ॥ स च विद्याविलासाहो । धनुर्वेदादिकाः कलाः ॥ पाठयेन्नुपपुरादी-

शङ्कान् पंचशतीमितान् ॥ २५ ॥ मत्वा तं श्रीजयानंदः । सर्वशास्त्रविशारदम् ॥ नत्वा सिंहयुतोऽपृच्छ-द्विवादविषयं नयम्
 ॥ २६ ॥ कलाचार्योऽब्रवीत्सर्व-शास्त्रलोकमतं ह्यदः ॥ शुभं धर्मादधर्मांघा-ऽशुभमत्र परत्र च ॥ २७ ॥ श्रुत्वैवं श्रीजयानंदो-
 ऽनुप्यन्मम्लौ परः पुनः ॥ ग्रामर्चेतां कलाचार्यान्तिकेऽध्येतुम् कलाश्र तौ ॥ २८ ॥ आवर्जयन् कलाचार्यं । छात्रांश्च विनया-
 दिभिः ॥ श्रीजयो वासैररत्नै-रप्यधैयष्टाऽखिलाः कलाः ॥ २९ ॥ क्रमात्पाठयति छात्रान् । कलाचार्यनिदेशतः ॥ एवं जज्ञे च
 संप्रपाम् । गोऽभीष्टः सुभगाग्रणीः ॥ ३० ॥ प्रास्पद्धत्तेन सिंहोऽथ । शिक्ष्यमाणोऽनिशं कलाः ॥ अल्पा अध्वैष्ट यद्विद्या । गुण-
 भाग्यानुसारिणी ॥ ३१ ॥ निशालजयनामाऽत्र । धात्रीशस्त्रस्तशात्रवः ॥ छात्राणां कुलेते मासे । पृष्टे पृष्टे परीक्षणम् ॥ ३२ ॥

अन्यदावमरे प्राप्ते । तत्रोद्याने धराधिपः ॥ स्नेहात्पुत्रादिकांश्छात्रान् । परिचिक्षिपुरागमत् ॥ ३३ ॥ कलाचार्योऽपि भु-
 पाऽग्रे । छात्रान् कृत्वा यथास्थिति ॥ न्यस्य तालतरोर्मूर्ध्नि । शिखिपिच्छं जगाविमान् ॥ ३४ ॥ किं किं पश्यत तेऽप्यूचू-स्ताल-
 पिच्छतरुजान् ॥ पश्याम इति तत् श्रुत्वा । स च किंचिदखिद्यत ॥ ३५ ॥ तन्निर्देशततस्तेऽपि । शिखिपिच्छादि विव्यधुः ॥
 न च केऽपि यथादिष्ट-पिच्छतंतून् धनुर्धराः ॥ ३६ ॥ ततोऽयं भीजयं स्माह । किं किं हे वत्स ! वीक्षसे ॥ सोऽवादीत्पिच्छमैवैकं ।
 वीधेऽमोदत तद्गुरुः ॥ ३७ ॥ अथ यागतिथं तन्तुं । विधुं पिच्छेऽदिशद्गुरुः ॥ इषुणा श्रीजयानंदो-ऽविध्यत्तावतिथं द्रुतम्
 ॥ ३९ ॥ अमुक्तैः पाणिमुक्तैश्च । यंत्रमुक्तैस्तथाऽऽयुधैः ॥ पर्यधिष्ट नृपश्छात्रान् । पद्मपत्रच्छिदादिभिः ॥ ४० ॥ पद्मपत्रशते याव-
 त्तिथं गुरुरनिच्छिदत् ॥ चिच्छेद श्रीजयस्ताव-तिथं खड्गेन नाऽपरम् ॥ ४१ ॥ चक्रेण कस्मुक्तेन । सप्ततालांश्च सोऽच्छिदत् ॥
 शुकत्या च गिरिशिर्पिस्थां । शिलां दूरादचूर्णयत् ॥ ४२ ॥ ततस्तुरगयुद्धेन । योधयन्नजयद्भटान् ॥ नानाशस्त्रैर्महावीर्यो । युगपच्च

सहस्रशः ॥ ४३ ॥ ततोऽथं कारयन् धारा-गतिं पवनरंहसं ॥ विलग्य वटशाखायां । पद्भ्यां तमुदपाटयत् ॥ ४४ ॥ प्रपात्य गजपुद्गेन । वीरानाऽऽघोरणादिकान् ॥ लीलयोदक्षिपत्पद्भ्यां । श्रीजयः प्रतिदंतिनः ॥ ४५ ॥ ततो भूपादयः सर्वे । विसिता मुदिताथ तं ॥ तुष्टुवृषिविधिं मौलीन् । धुन्वानाः सिंहमंतरा ॥ ४६ ॥ इत्यनन्यसमान् दृष्ट्वा । तस्य वीर्यकलागुणान् ॥ कोऽयमि-
त्यवनीनिता । चित्रात्पग्रच्छ पाठकम् ॥ ४७ ॥ स जगाद विदेशीयः । कोऽपि क्षत्रियपुंगवः ॥ सवन्धुर्मकलापाठं । कुरुते वेदमि-
नाऽधिरुम् ॥ ४८ ॥ ततः सर्वेषु तं ज्ञात्वा । निःसमानं कलागुणैः ॥ राज्याहं राजपुत्रं च । निश्चिन्त्ये लक्षणैर्नृपः ॥ ४९ ॥
सत्कृत्याऽऽदिश्य छात्राणा-मध्येतुं विविधाः कलाः ॥ प्रपूज्य च कलाचार्यं । नृपः प्राप स्वमंदिरम् ॥ ५० ॥

श्रीजयोऽथ गुरोस्तस्मा-द्गीतनाट्यादिका अपि ॥ द्वासप्ततिमपि प्राप । कला विधोचराः क्रमात् ॥ ५१ ॥ नैपुण्यात्पाठयं-
दछात्रान् । प्रयासं दलयन् गुरोः ॥ प्रीतितात्मा प्रीणयामास । समस्तं पुरमप्यसौ ॥ ५२ ॥ परीक्षायै धियोऽप्यस्य ॥ नृपोऽथेत्युदघो-
पयत् ॥ तस्मै देददर्थितं देशं । यो मे तोलयति द्विपम् ॥ ५३ ॥ श्रीजयोऽथ नृपं साह । तोलयिव्याम्यहं गजं ॥ आरोपितगजां-
नावं । ततोऽमुञ्चत्सरोजले ॥ ५४ ॥ मज्जनावधिरेखाङ्कं । कृत्वैनामानयद्वबहिः ॥ गजमुत्तार्य नीरे तां । पुनः प्रक्षिप्य तारकैः ॥ ५५ ॥
ररावोथ वृडेधाव-चावछोष्टैरवीभरत् ॥ बहिर्नीत्वा पुनस्तांस्तान् लोष्टान् विद्वैरत्तूलत् ॥ ५६ ॥ युग्मं ॥ तद्भारसंख्यया हस्ति-
भारं चाख्यत्स भूभुजे ॥ तं बुद्धिविस्मितो भूपो । बहुमानाद् गृहेऽनयत् ॥ ५७ ॥

स्तानादि कारयित्वाऽथ । भोजयित्वा महाशयं ॥ गुरुणा गौरवणैः । स्वसौधेऽतिष्ठिपन्नृपः ॥ ५८ ॥ अनिच्छंतमपि क्षमा-
भृद्-ज्ञात्वा सर्वगुणोत्तरं ॥ साक्षाद्विशारदं दृष्ट्वा । कलासु निखिलास्त्रिमम् ॥ ५९ ॥ रूपेणाऽतिश्रियोऽथाऽस्या-ऽऽनुरूपायाः कला-

गुणः ॥ सुताया मणिमंजरीः पाणिग्रहमकारयत् ॥ ६० ॥ देशमेकं ददौ युक्तं । पत्न्यश्वेभरथव्रजैः ॥ सभोगोपस्करप्रौढं । सौधं
चामी नरेश्वरः ॥ ६१ ॥ सौधे तत्र लसन्नेप-स्तया पत्न्या ननोडया ॥ सर्वांगीणसुखान् भोगान् भुञ्जानः सेवते नृपम् ॥ ६२ ॥
जित्वाऽनेकनृपादेशान् । वशीकृत्य च भूपतीन ॥ स प्रापयन्तुपं स्वं च । प्रतिष्ठां परमां क्रमात् ॥ ६३ ॥

प्रयातं नृपमन्येषु-जैतुं स्वरनृपं द्विपं ॥ निपिध्य प्रिनयनैप । चचाल सह सेनया ॥ ६४ ॥ मत्वा स्वरस्तमायांत-मभ्यागादभिमामनतः ॥
रणस्तत्सैन्ययोश्चाऽभू-ज्जगतीक्षोभकारकः ॥ ६५ ॥ भग्ने स्वकटके क्रुद्धः-स्वेनोत्तथे कुमारराट् ॥ तथा च युयुधे वैरि-सेनाऽनेशश्चाभितः
॥ ६६ ॥ युध्युत्तथे ततः स्वर-स्तयोश्चाभुद्रणो महान् ॥ वभ्रूयुः शरमयथ । भूव्योमहरितोऽखिलाः ॥ ६७ ॥ चिच्छेदाऽथ कुमारोन्द्रः ।
सप्तचापान् द्विपः क्रमात् ॥ वभञ्ज च रथं वर्म-शीपीणि चाच्छिनच्छरैः ॥ ६८ ॥ ततोऽसौ खड्गमुद्यम्य । कुमारं प्रत्यधावत ॥ कुमारोऽपि
स्वसद्गणेन । तत्सद्गं संडशो व्यधात् ॥ ६९ ॥ कुमारो मुद्गरैर्णवं । मुद्गरं गदया गदां ॥ चूर्णीकृत्य द्विपं चक्रे । व्याकुलं
निगताऽऽयुधम् ॥ ७० ॥ किमेभिरवलैः शस्त्रैः । प्रबलाः संति मे भुजाः ॥ इत्यागान्मह्युद्देन । योद्धुं स्मरोऽभिमामनतः ॥ ७१ ॥
नीतिवेदी कुमारोऽपि । तथैव युयुधे चिरं ॥ तं मुप्यथा हृदि चाहत्याऽ-पातयन्मूर्च्छितं भूवि ॥ ७२ ॥ बध्वा निगडबंधेन । सञ्जायि-
त्या च वारिणा ॥ तत्सेन्याऽभयदः पथा-द्गत्वा राजे समार्षयत् ॥ ७३ ॥ दत्तदंडं च तं राजा । कुमारवचसाऽमुचत् ॥ रीतिर्ह्येषा
रुपादूनां । प्रणतेषु हितैपिणाम् ॥ ७४ ॥ बालेनापि जितोऽसीति-चैराग्याद्गुरुसन्निधौ ॥ राजन्यस्तसुतः स्वरः । प्रात्राजीच्छिवमाप
च ॥ ७५ ॥ आतृस्नेहशक्तेन । दीयमाना अपि त्रियः ॥ सिंहस्त्वर्ष्याभिमानाभ्या-मगृह्णंस्तं निपेयते ॥ ७६ ॥

एवं नराः पुण्यमशाद्भवन्त्यहो । अतर्कितोपस्थितभोगमाजनं ॥ भजंति च द्वेषिजयश्रिया समं । कलागुणानुत्तरभाग्यसंपदः
 ॥७७॥ इति श्रीतपागच्छाधिराजश्रीमुनिसुंदरखरिविरचिते श्रीजयानन्दराजपिकेवाल्लिचरित्रे जयश्रुद्धे हंसकाकनिदर्शनेन श्रीमदानं-
 दराजदृष्टान्तेन द्वितीयत्रतपालनाऽपालनफलदर्शन-श्रीजयानन्दकुमारकलाग्रहणमञ्जरीप्रथमपत्नीपरिणयनव्यावर्णननामा पञ्चमः
 सर्गः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥ ग्रन्थाग्रं १९५

॥ अथ षष्ठः सर्गः प्रारभ्यते ॥

श्रेयःश्रीवृषभस्तनोतु भगवान् गां प्राप्य यः केवला-वस्थायां समजीजनद् गुरुतरंतं कश्चनैकं वृषम् ॥
 विश्वाधाररुरः शिवाध्वपथिकान् ससारधोराऽटवी-पारं प्रापयतिस्म यश्चिरमहो भव्यानसंख्यानपि ॥१॥
 अथोक्तिनेन भाग्येन । गुणैर्वरिजयैर्मुदं ॥ राज्यदृष्टिकरो भूपं । पौरांश्च श्रीजयोऽनयत् ॥२॥ याति चैवं सुखात्काले । श्रीजयस्य समृद्धिभिः ॥
 सिद्यते सततं सिंहो । घूकवद्भानुमानुभिः ॥३॥ यतः-खलः खिद्यत एवान्य-ऋद्धिभिः सत्कृतोऽप्यलं ॥ पश्यन् शस्यश्रियः
 शुप्येत् । सिक्तोऽपि हि यवासकः ॥४॥ ततो देशांतरे नीत्वा । तं वियोजयितुं श्रिया ॥ इच्छन्मायामयोऽन्येधू-रहस्येव जगाद सः
 ॥५॥ भ्रातः ! सरसि भो देशे-ध्वाश्रयलोकहेतवे ॥ निर्गतौ स्वस्तदा नूनं । सहेवाऽवां निजात्पुरात् ॥६॥ तदावः कौतुकं यन्मे ।
 विचित्राश्रयदर्शने ॥ विना देशांतरे भ्रान्ति । तच्चैकत्र न पूर्यते ॥७॥ प्राप्तौ तदाश्रयौ ह्यत्रा पितरश्चेद्विदन्ति नौ ॥ बालयंति तदा पश्चात् कौतुकं

तत्र पूर्यते॥८॥ नायासि सुरगृध्रुधे-द्यास्याम्येकाक्यहं तदा॥क्रैवलं त्वद्वियोगेन । भावि दुःखमनुत्तरम्॥९॥ प्राप्तं मदाशयैवेनं । ग्रहिणोम्ये-
 क्रुं कयम्॥घ्यात्वेवं श्रीजयोऽवादीत् । प्रयास्यावः सहैव भोः ॥१०॥ ततः प्रस्थानसामग्रीं । रहसि श्रीजयोऽकरोत् ॥ वासौकोद्धार-
 न्नारायो । श्लोकमेकं लिलेख च ॥११॥ तद्यथा-रत्वा जलाशयेष्वष्टौ । मासांश्चित्रेषु कौतुकात् ॥ वर्षासु कुरुते हंसः । स्वपदे
 मानसे रतिम् ॥१२॥ वञ्चयित्वा परिवारं । पत्नीं च निशि सायुधः ॥ निरगादथ सिंहेन । सहैव श्रीजयः पुरात् ॥१३॥ पुराग्रामा-
 करादीथ । ग्राम्यन्ती ती यदृच्छया ॥ विलोकेते महाबाहू । आथर्यादीन्यनेकशः ॥१४॥

इतथ स्वपतिं प्रात-रदृष्ट्वा मणिमञ्जरी ॥ विलक्षद्दयाऽप्राक्षी-दक्षा सा स्वपरिच्छदम् ॥१५॥ सोऽप्यनाप्यैव तच्छुद्धिं । भूषायेदं
 न्यवेदयत् ॥ अशुशुधरैः सोऽपि । तं पुत्रमिवनादिषु ॥ १६ ॥ अलाभेऽभूच्च शोकार्तः । तावचं मणिमञ्जरी ॥ वीक्ष्य श्लोकं
 विभाव्याऽर्थं । भूषादीन्निपुणाऽभणत् ॥ १७ ॥ देशेषु कौतुकाद् भ्रान्त्या । वर्षास्वेप्यति मत्प्रियः ॥ ततश्चिचे धृतिं कृत्वा । तेऽस्थुः
 सर्वे यथास्थिति ॥ १८ ॥

अथाऽरण्येऽन्यदा सिंह-श्रीजयौ प्रापतुः क्रमात् ॥ सिंहश्चाऽऽल्यदधर्मेण । सहे कष्टमहं वने ॥१९॥ त्वं तु धर्मपरः किं तत्सहसे
 श्रीजयोऽयदत् । पापिनस्ते सहे संगत्तसंगो हि विपत्परः॥२०॥ यतः-तेजोमयोऽपि पूज्योऽपि पापिना नीचघातुना अयसा
 संगतो वह्निः सहते घनताढनम् ॥२१॥ महतोऽपि कुसंसर्गा-न्महिमा हीयते किला॥कियन्नन्दति कर्पूर-गन्धो
 लघुनसंद्गतौ॥२२॥ तवः पापरतिः क्रोध-स्फुरदोष्टुटः स्फुटम्॥सिंहोऽवादीद्विवादो ना-वधाप्येवं भृशायते॥२३॥ अहं पापाच्छुभं वच्मि
 । त्वं तु धर्मादियस्यदः॥ नाऽत्र स्थेयाः प्रमाणीस्युस्तेषां वाचो ह्यनेकथा ॥२४॥ किंतु द्रव्यं विना नौ यः । प्रदास्यत्यद्य भोजनं ॥ प्रमाणं

तस्य पक्षोऽत्र पणस्तत्पूर्वं एव तु ॥२५॥ आमेवं श्रीजयेनोक्ते । सिंहः प्रसुदितो जगौ ॥ अद्य तावत्पुरो ग्रामे । यामि शक्तिं परीक्षितुम् ॥२६॥ त्वं तु किञ्चिद्द्विलम्बेन । भोक्तुं आतरिहापतेः ॥ मया सिद्धयति चेन्नैव । भोज्यं तत्त्वं प्रसाधयेः ॥२७॥ तस्मिन्मयाऽद्य सिद्धे तु । सः स्वां शक्तिं प्रदर्शयेः ॥ इत्युक्त्वा श्रीजयं मुक्त्या । द्रुतं सिंहः पुरोऽगमत् ॥२८॥ स^१ यान् भ्रान्त्या महाराण्ये । पापीव नरकेऽप-
तत् ॥ नारैकस्त्रि भिष्टश्च । वद्वोऽलङ्कारलोभतः ॥२९॥

पृथ्वीशब्धं डसेनोऽथ । शतकूटगिरिप्रभुः ॥ अवस्कंदाय निर्यातो । नन्दिशालपुरं प्रति ॥३०॥ भिल्लैः सिंहश्च तस्यापि । ते हि तत्क-
टकाग्रगाः ॥ ज्ञात्वा कोलाहलध्वन्या-द्युक्तिभिः श्रीजयोऽपि तत् ॥३१॥ सिंहं खेहादयलुत्वा-द्वीरो द्रुतमधावत् ॥ मिलित्वाऽवक्
आतरं मे । लत्वा भिल्लाः क्व याथ रे ! ॥३२॥ तस्याप्यलङ्कृतौ लुब्धा । भिल्ला ववल्लिरे ततः ॥ भटाग्रण्याः सहाऽनेन । युद्धेऽदौकन्त
च द्रुतम् ॥३३॥ ते हतप्रहतास्तेन चक्रिरे चाणवर्षिणा ॥ दृष्ट्वं चण्डसेनोऽथ । क्रुधा योऽधुमदौकत ॥३४॥ तेन संधीरिता भिल्लाः
शृंगनार्दनदहरि ॥ उपास्थिपन्त युद्धाय । क्रुद्धाः सर्वेऽधिकं पुनः ॥३५॥ दुर्वारैर्युगपद्धारैः । समन्तात्प्रसरैः शरैः ॥ ततोऽघ्नन् श्रीजयो ।
भिल्लान् । कालवचैर्व्यभाव्यत ॥३६॥ स्वभटैस्तमजस्र्यं द्राग् । मर्त्यं मत्वाऽद्भुतौजसं ॥ चण्डसेनः समीरुचे । कस्त्वं किं हंसि मे भटान्
॥३७॥ सोऽप्यवादीद्भवद्भिर्यो । वद्वोऽस्त्यस्याऽनुजोऽस्म्यहं ॥ मुक्त्वेमं यात निर्भीका । हतैः किं मे हवैरिभिः ॥३८॥ व्याहारीचंडसेनो-
ऽथ । गृहाण आतरं निजं ॥ विभुश्च रणसंरम्भं । प्रीतिरस्त्वावयोश्चिरम् ॥३९॥ ओमित्युक्त्वा रणस्तेन । मुमुचे विपुलैजसा ॥ पृथ्वीशे-
नाऽपि सिंहस्त-द्वुगुणविसितचेतसा ॥४०॥

पल्लीशोऽथ स्वकार्यायाऽभ्यर्थ्य तौ विनयाद्वहु ॥ निजपल्लीमनेनायी—दग्रामे कारितभोजनौ ॥४१॥ तत्र तस्योपरोधेन ।
तिष्ठतः सुखिनाविमौ ॥ श्रीजयाच्छिद्धते काञ्चिद्बुधनुर्विधां च भिष्टराद् ॥४२॥ मृगयाचौर्यधाट्यादौ । सिंहो यात्यमुना सह ॥ कुरुते
नीचकर्माणि । श्रीजयस्तु कदापि न ॥४३॥

अथ महस्रहूटाद्रौ । महासेनोऽस्ति पल्लीराद् ॥ चण्डसेनस्य सह तेन । वैरमस्ति भृशं तदा ॥४४॥ चण्डसेनोऽन्यदा सिंह-
युक्तमभिषेणयन् ॥ श्रीजयं व्याजहारैरिह । सहायो भव मे युधि ॥४५॥ स्वार्थसिद्धयै स्थापितोऽसि । पल्ल्यामस्यां मयोत्तम ! ॥ प्रार्थना-
भङ्गमीरुस्त—स्रपेदे श्रीजयो वचः ॥४६॥ ततः सर्वाभिसारेण । सोऽभ्यमित्रीयतामगात् ॥ गिरिं सहस्रहूटाख्यं शृङ्गध्वानैः प्रपूरयन्
॥४७॥ महासेनोऽथ तं ज्ञात्वा । प्राप्तं भिष्टचमूढतः ॥ संघोऽपि निर्ययौ पल्ल्या भटमन्यः समन्युधीः ॥४८॥ वसानाश्वित्रकव्याघ्र-
गजणादिपशुत्तचः ॥ नानानिधलतारुकि—पिच्छवेष्टितमौलयः ॥४९॥ नाहलाः काहलानादै—मिलिताः कुधा ॥ वाढं डुढौ-
किरे योढुं । सनद्धा विविधायुधैः ॥५०॥ गर्वाद्गर्जरैस्तेषां । भुजास्त्रोटैः कट्टृक्तिभिः ॥ वाधनादैर्धनुर्ध्वानै—जगजुर्गिरयोऽभितः
॥५१॥ स्वामिमक्ता मदोन्मत्ताः । पुवङ्गवत् ॥ क्रोधाद्युधिरैर्योधा । आहूयाऽऽहूय विद्विपः ॥५२॥ कुतैः केचिच्छरैरन्ये । शस्त्रैः
सङ्गादिभिः परे ॥ जेजीयांचकिरे शत्रू—नुत्पुत्योत्पुत्य सर्वतः ॥५३॥ एवं घोरे रणे जाते । महासेनभटैः स्फुटं ॥ चण्डसेनबले
भग्ने । मदकोलाहलः कृतः ॥५४॥ समीक्ष्य स्वचमूं भग्नां । सिंहो योद्धुमुपास्थित ॥ धैर्यात्संधीरयन् भिष्टान् । वर्षपं च शिलीमुखान्
॥५५॥ तेन धीरेण भिष्टौघ—सहितेनेपुवर्षणैः ॥ उपटुता द्विपो नेशू—रजांसीव पयोमुचा ॥५६॥ दृष्ट्वा स्वकटकं भग्नं । महासेनो भटो-
त्पटः ॥ प्रचंडोदण्डोर्दण्ड—संडिताऽऽण्डश्याग्रः ॥५७॥ सिंहं निहन्तुमुत्तस्थौ । द्रुतं शरभवद्युधि ॥ वर्षन् शिलीमुखांस्तर्पा—दिवाऽसृक्

पितृतो द्विपाम् ॥५८॥ युगं ॥ सिंहस्य सोऽच्छिद्वेषान् । काणान् भिक्षान् शैरव्यधात् ॥ हरन् वीरगणप्राणा-नत्रणांत्वासयन्
 रिपून् ॥ ५९ ॥ सिंहं स द्रागधनुश्छित्वा । भित्त्वा च कवचं शैरः ॥ व्याकुलीकृत्य बध्वा च । स्वसैन्येऽनीनयद्भटैः ॥ ६० ॥
 चंडसेनस्तथा दृष्ट्वा । सन्नद्धो योद्धुमुद्यतः ॥ द्रागाह्वास्त महासेनं । योधाप्रणयं क्रुधोद्भूरः ॥ ६१ ॥ उभावपि ततो धीरौ । सिंधु-
 राविव दुर्धरौ ॥ स्पद्धाघोष्युं डुढौकाते । दधानौ मदमत्तताम् ॥ ६२ ॥ गर्जन्तौ गर्जयन्तौ च । गर्वाद्गिरिगुहागणं ॥ शराणां धोर-
 णीस्तिर्यग् । धीरौ धाराधराविव ॥ ६३ ॥ वर्षन्तौ भीषणं रोषा-द्विदधाते चिरं रणं ॥ धोरं युयुधिरे वीराः । परेऽप्युभयपक्षगाः ॥ ६४ ॥
 युगं ॥ महासेनो महौजस्वी । चंडसेनमथाऽकरोत् ॥ विधुरं तद्वनुश्छेद-चर्मभेदादिकृच्छरैः ॥ ६५ ॥ अभञ्जि तस्य सेनाऽपि । महासेन-
 स्य सैनिकैः ॥ शरकुन्तकृपाणादि-शस्त्रौघैर्दारुणे रणे ॥ ६६ ॥ आदायान्यद्बनुर्धैर्या-ञ्चण्डसेनोऽथ सायकैः ॥ महासेनस्य चिच्छेद ॥
 चापं पापमिव व्रती ॥ ६७ ॥ महासेनः शिलाखण्डे-नैतं हंतिस्म मूर्द्धनि ॥ तवृधातव्यथया चण्ड-सेनोऽपतच्च मूर्च्छितः ॥ ६८ ॥

महासेनश्च तं याव-द्वबुद्धुमेति मुदोन्मदः ॥ कुतोऽप्यापत्य तं ताव-दाह्वास्त श्रीजयो रयात् ॥ ६९ ॥ महासेनोऽप्यमर्षेण ।
 चापमास्त्राल्य कोपतः ॥ सह तेन महःशाली । योद्धुं क्रोधादधावत ॥ ७० ॥ श्रीजयस्तममापिष्ट । नाहं हन्मि निरागसं ॥ भिह्लं
 विशिष्य च क्षत्रं । कुलं ह्येवं कलङ्कयते ॥ ७१ ॥ भ्रातृबन्धापराधेऽपि । कियत्कालमुपेक्षितं ॥ हनिष्याम्यधुना तु त्वां । नो चेत्कुरु
 ममोदितम् ॥ ७२ ॥ सन्धेहि चण्डसेनेन । सिंहं मुश्च च मेऽग्रजं ॥ पक्षीराज्यं चिरं मुद्दक्ष्व । राजन् ! निःशंकमानसः ॥ ७३ ॥ महासेनो-
 ऽप्यवग् मानी । क्षत्रत्वं ज्ञास्यते युधि ॥ को मृगेण हरेः सन्धिः । कः सिंहान्मोचयेन्मृगम् ॥ ७४ ॥ एवं नैवोद्विजे युद्धा-द्वीर ! यु-
 ध्यस्व किं गिरा ॥ फलेन द्रुवते सन्तो । न गिरा हि निजान् गुणान् ॥ ७५ ॥ पादाक्रान्तैरिव व्यालः । फूत्कारादिव हव्यशुक् ॥

नीचाह्वानादिवेभारिः। श्रीजयोऽदीप्यत क्रुधा ॥७६॥ स्पद्धोद्भ्रमयुध्येतां । ततो द्वावपि तौ भटौ ॥ महोत्साहौ महौजस्कौ । महामानौ
 महायुधौ ॥७७॥ द्वयोरपि भटाग्रण्यो-स्तयोर्युद्धे शराशरि ॥ भरिभूत्सर्ववीराणां । सुराणामपि पश्यताम् ॥७८॥ तदा सन्नह्य सर्वेऽपि ।
 चलयोरुभयोरपि ॥ स्वामिश्रोत्साहिताः शूराः । क्रूरा योद्धुं ङुढौकिरे ॥७९॥ श्रीजयो बाणजालेन । सर्वदिक्षु प्रसारिणा सर्वतोऽपातयद्वीरान् ।
 वज्रेण हरिर्गिरीन् ॥८०॥ न रोद्धुं वा न सोढुं वा । तद्बाणान् कोऽप्यशशकीत् ॥ त्यक्त्वाऽऽह्वं च हेतीश्च । केऽप्यस्थुर्निर्भयाः
 परम् ॥८१॥ युध्यमानो न कोऽप्यासी-स्महासेनबले भटः ॥ अङ्कितो यो न तद्बाणै-र्न हतः कृपया यदि ॥ ८२ ॥ ततो भ-
 ग्नं बलं सर्वं । स्वामालोक्याऽधिकक्रुधा ॥ सर्वशक्त्याऽमुचद्बाणान् । महासेनो निरन्तरान् ॥८३॥ श्रीजयो लीलयाऽप्येतां-श्चिच्छेदा-
 र्द्धपथे शैरः ॥ धनुर्वर्मादि च छित्वा । व्याकुलीकृतवानिमम् ॥८४॥ धैर्यात्ततोऽसिमुद्यम्य । वीरस्तं सोऽभ्यधावत ॥ श्रीजयः स्वासि-
 नाऽच्छेत्सी-त्तस्याऽसिमपि खंडशः ॥८५॥ निरायुधं च तं दृष्ट्वा । मुक्त्वाऽसिं श्रीजयो हृदि ॥ मुष्ट्याऽऽहत्य भ्रमन्नेत्रं । मूर्च्छालं मु-
 व्यपातयत् ॥८६॥ बन्धयित्वा स्वभिल्लितं । प्रगुणीकृत्य चांयुनः ॥ पानेन बहुमान्याय । चण्डसेनाय चार्पयत् ॥८७॥ महासेनस्य
 सैन्यान् स । नश्यतः समधीरयत् ॥ सिंहमानाथ्य तैर्वन्धां-श्छित्वा प्रागुणयत्पुनः ॥८८॥ अहो जागरितं भाग्यै-रहो तुष्टाश्च देवताः ॥
 यन्नाथः प्रापिपेऽसाभिः । प्राणा नः क्वाऽन्यथाऽधुना ॥८९॥ इत्यादि श्रीजयं स्तुत्वा । महासेनं प्रगृह्य च ॥ निजीकृत्य च तत्पल्लीं ।
 तस्यां न्यस्य च कञ्चना ॥९०॥ श्रीजयं सेवमानोऽथ । ससिंहः सह सेनया ॥ चण्डसेनो निजां पल्ली-भागमत्सोत्सवं मुदा ॥९१॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥
 चण्डसेनस्य सेवां च । प्रपन्नं दण्डदायिनं ॥ अमृशुचत्महासेनं । श्रीजयो नतवत्सलः ॥९२॥ तदादि चण्डसेनोऽथ । राज्यजीवितदायिनं ॥
 मन्यमानः कृतज्ञत्वात् । श्रीजयं स्वप्रभूयति ॥९३॥ दध्यौ सिंहस्तु धिग्मां यं । श्रीजयो द्विरमोचयत् ॥ बन्धतोऽपि प्रतिस्पद्धि-कृतो

मोक्षोऽतिदुःखकृत् ॥९४॥ मत्सैवं तस्य वैलक्ष्यं । हर्तुं तत् श्रीजयोऽवदत् ॥ मा विपादं कृथा वन्धो ! । स्वस्मिन् पराभवं स्मरन्
 ॥९५॥ यतः-जयः पराजयो वा । यद्गणे कालाचयेक्षया ॥ जयं पराजयं चाऽपि युद्धे यो धे स्तु चाऽश्रुते ॥ ९६ ॥ गहने यद्यपि
 क्वाऽपि हरिः फालच्युतो भवेत् । तथापि दलयत्येव कुम्भानुन्मत्तहस्तिनाम् ॥ ९७ ॥ इत्यादि श्रीजयेनोक्तं । तस्यैष्योमेव
 निर्ममे ॥ असाध्ये ह्यामये जायुः । प्रायः स्यादपहेतवे ॥ ९८ ॥ श्रीजयो निभृतं तिष्ठ-त्येवमद्भुतकार्यपि ॥ नाऽसाध्येऽपि कृते कार्ये ।
 सर्वा हि सयविस्सयी ॥ ९९ अथवानुधुरः कार्ये । महत्यपि कृते महान् ॥ पीताब्धिरपि पीताब्धिः । प्रयत्नाहृष्यतेऽपि खे
 ॥ १०० ॥ द्विपति प्राणदानोप-कारिणेऽपि खलाग्रणीः ॥ तस्मै द्रुहति सिंहस्तु । नात्मीयो हि खलोऽग्निवत् ॥ ११ ॥ यियासन्नपि
 सदेशे । क्वाऽपि म्लेच्छेष्वरक्तिः ॥ चण्डसेनस्य दाक्षिण्या-देवाऽस्थात् श्रीजयोऽत्र तु ॥ २ ॥

कियत्यय गते काले-ऽन्यदाकसिकगूलतः ॥ परासुथण्डसेनोऽभू-दीदृशी हि भवे स्थितिः ॥ ३ ॥ ततस्तस्याऽनपत्यत्वान्मत्वाह
 विक्रमादिभिः ॥ भिष्ठास्त्वं प्रार्थयन्ते स । पक्षीराज्योरीकृते ॥ ४ ॥ स तु नैपीत् कुराज्यं त-त्तोऽन्याहाविभावनात् ॥ सिंहसारं तदि-
 च्छन्तं । भिष्हराज्ये न्यवीविशत् ॥ ५ ॥ ततो गर्वं प्रमोदं च । धारयन् मनसि स्फुटं ॥ असावऽपालयत्पृष्ठीं । निःशंकः क्रूरकर्मकृत्
 ॥ ६ ॥ राज्याधारममुं मुञ्च-न्न दुष्यामीति चिन्तयन् ॥ देशान्तरे स्वयियासां । सोऽन्येद्युः ग्राह तत्पुरः ॥ ७ ॥ नूनं देशान्तरे यातो । ज्ञातः
 पित्रादिभिः क्वचित् ॥ आकार्याऽवसरे सौव-राज्येऽसौ स्थापयिष्यते ॥ ८ ॥ विमृश्येत्यल्पत् सिंहो । दर्शयन् प्रेम मायया ॥ त्वत्स्ने-
 हार्यक्तपित्रादि-र्वियोगं ते कथं सहे ॥ ९ ॥ ततोऽस्थात् श्रीजयः स्निह्यन् । कियतो वासरावृजुः ॥ ऊचे सिंहोऽन्यदा गर्वा-दधर्मा-
 द्राज्यमाप्नुवम् ॥ १० ॥ हसित्वा श्रीजयोऽवादी-द्गर्वितोऽसीयताऽप्यहो ॥ अथवा खलखण्डेऽपि । लब्धे रङ्कः प्रमोदते ॥ ११ ॥

ततो जातोप्रकोपोऽपि । सिंहोऽभूत्संवृताकृतिः ॥ आकारं संवृणोत्योतु-जिघत्सुर्मूपकं न किम् ॥ १२ ॥

सिंहः कृत्वा सितं प्रेम-दर्शनाचमरञ्जयत् ॥ कियद्दक्षानतिक्रम्याऽ-न्येद्युथ निजगाद तम् ॥१३॥ आतरत्र गिरौ क्रोशां-
तरे द्रुटेऽस्ति देवता ॥ पक्षीशैरर्चनीयोरु-प्रभावा गिरिमालिनी ॥ १४ ॥ अद्य कृष्णचतुर्दश्यां । सिसाधयिपुरस्म्यहं ॥ मन्त्रमेकं
पुनस्तस्या-स्तद्भवोचरसाधकः ॥ १५ ॥ ओमेवं श्रीजयेनोक्ते । तेन खड्गमृता समं ॥ सपूजोपस्करः सिंहः । सायं देवीगृहेऽगमत्
॥ १६ ॥ देवी सोऽभ्यर्च्य निद्रयस्या । दंभान्मंत्रं पुरोऽजपत् ॥ श्रीजयः खड्गमुद्यम्या-ऽभवचूत्तरसाधकः ॥ १७ ॥ निःशंकं
सात्विको भ्राम्यन् । परितो देवतालयं ॥ त्रासयन् त्रेतभूवादीन्युपसर्गान्निवारयन् ॥१८॥ युगं ॥ निशीथानन्तरं सिंह-स्त्यक्त्वा
ध्यानं जगाद तं ॥ मन्त्रो यामद्वयेनाऽपि । सिद्धो मे त्वत्प्रभावतः ॥ १९ ॥ अतः श्रान्तोऽधुनाऽशङ्कं । स्वपिहोपोऽसि रक्षकः ॥
मंत्रजागरिकां जाग-म्यत्र मंत्रे ह्ययं विधिः ॥२०॥ तदाशयमजानानः । स्वसदृक्स्नेहचिन्तया ॥ आर्जवात् श्रीजयोऽस्थाप्सी-त्रिदश्रौ
च द्रुवं ततः ॥ २१ ॥ मन्वानोऽवसरं सिंहः । क्रूरः प्राप्य छलं ततः ॥ लब्धलशो द्रुतं शश्या । नेत्रे तस्योदपाटयत् ॥ २२ ॥
दुष्ट ! निन्दसि मे पक्षं । राज्यं चाऽपि मदोद्भूतः ॥ न दत्से हारिते नेत्रे । गृहीते तद्वलान्मया ॥२३॥ अन्धो धर्मफलं भुङ्क्ष्व । धर्मादेव
त्रियस्य वा ॥ इत्युक्त्वासावगात्पल्ल्यां । प्रस्थान इव दुर्गतेः ॥ २४ ॥

पुरा मंत्रिभवे साधो-नेत्रे किं ते गते इति ॥ तेनाऽऽक्रोशेन यत्पापं । कर्माज्यज्ञानतः क्रुधा ॥२५॥ क्षपितं तत्तदा निंदा-
गर्हणालोचनादिभिः ॥ लेशस्त्ववाशिपत्स्य । स तस्याऽदाचदा फलम् ॥ २६ ॥ ततस्तीव्रव्यथाक्रान्तः । श्रीजयो ध्यातवांस्तदा ॥
धिर्मां यद् व्यथसं क्षेवं । खलेऽस्मिन् शास्त्रेद्यपि ॥ २७ ॥

जीपं भोजनमात्रेयः । कपिलः प्राणिनां दया ॥ बृहस्पतिरविश्वासः । पञ्चालः स्त्रीषु मार्विवम् ॥ २८ ॥
 भोज्यमात्रप्रदानेऽपि । श्वानः स्निहति भर्त्सरि ॥ सिंहो जीवितदानेऽपि । मयि त्वेवमवर्त्तत ॥ २९ ॥ यद्वा ममैव दोषोऽयं ।
 निजप्राक्कृतकर्मणः ॥ नाऽकृतं भुज्यते कर्म । कृतं भुज्यते एव हि ॥ ३० ॥ क्षेत्रकालसहायादि-सामग्रीं हि शुभाशुभं ॥ कर्म स्वफलदानाय ।
 संयोजयति देहिनम् ॥ ३१ ॥ क्षेत्रकालादिसामग्र्या । पक्वं कर्म शुभाशुभं ॥ सुज्ञानस्त्वं क्षणमपि । मा प्राणिन्नक्षमां कुरु
 ॥ ३२ ॥ उक्तं यतः—पुनरपि सहनीयो दुःखपाकस्तवाऽयं । न खलु भवति नाशः कर्मणां सञ्चितानां ॥ इति
 सह गणयित्वा यद्यदायाति सम्यक् । सदसदिति विवेकोऽन्यत्र भूयः कुतस्ते ॥ ३३ ॥ आपद्यपि मया धार्यं । धैर्यं
 चिन्हं हि तत्सतां ॥ कम्पन्ते वायुना वृक्षा । न तु शैला मनागपि ॥ ३४ ॥ क्षय्यं कर्म च धर्मेण । तृणकूटमिवाऽग्निना ॥ सद्ब्रथानेनैव
 साध्योऽयं । दधे हृदि तेदेव तत् ॥ ३५ ॥ सम्यक्त्वं निश्चलं मेऽस्ति । मनोवाञ्छितदायकं ॥ तेदेवास्त्वधुना प्राणं मापञ्ज्वर
 रसायनम् ॥ ३६ ॥ सोढव्या च व्यथा कर्म-द्विपज्जयचमूनिभा ॥ इति ध्यात्वाऽथ सत्वात्स । कार्योत्सर्गमधारयत् ॥ ३७ ॥
 परमेष्ठिमहामन्त्रं । ध्यायन्नेकाग्रमानसः ॥ शत्रौ भित्रेऽदधात्साम्यं । समयज्ञा हि कोविदाः ॥ ३८ ॥

तस्य सम्यक्त्वसद्ब्रथान-प्रभावत्किंपितासना ॥ जगद् द्रुतमागत्य । देवी सा गिरिमालिनी ॥ ३९ ॥ दुरवस्थामिमां हर्तुं ।
 भद्र ! सत्पुरुषस्य ते ॥ प्रादुरासमहं देवी । स्वस्य पूजां तु कामये ॥ ४० ॥ शूनैकेन च मे पूजां । त्वं प्रपद्यस्व यत्तव ॥ अधिष्ठी
 प्रगुणीकुर्वे । पूर्णोत्सर्गोऽथ सोऽवदत् ॥ ४१ ॥ अधिवधांतु मे प्राणा । जातु हन्मि तु नान्निनं ॥ बलिभोज्यं प्रणामं च । सा ययाचे

ततः क्रमात् ॥ ४२ ॥ सम्यक्त्वम्लानिभीरुल्ल-त्तुर्वे मिथ्यादृशे न ते ॥ गदिते श्रीजयैर्नैवं । क्रोधाविष्टा जजल्प सा ॥४३॥
यदि प्रणाममात्रं मे । न कर्त्ताऽसि सुदुर्मते ! ॥ तदा मदीयावज्ञायाः । फलं पश्यदुराशय ! ॥४४॥

त्रिभुवितवती साऽथ । त्रातमुद्धुरदृक्कृतिं ॥ पतच्छैलशिलाघोर-घोषभापितद्वैतम् ॥४५॥ तेनोत्पाद्य नमस्येष । आमि-
तोऽपि महाव्यथः ॥ अलुब्धहृदयः पाणि-पुटे द्रेत्रे तथा पतन् ॥४६॥ साथोऽवादीन्महाभाग ! । तुष्टाऽहं तव सत्त्वतः ॥ गृहाण चौ-
पथीमस्या रसात्प्रगुणयाऽक्षिणी ॥४७॥ तद्दत्तामौषधीं लात्वा । वर्षयित्वा च वारिणा ॥ नेत्रयुग्मे प्रचिक्षेप । क्षिप्रं मुदितमानसः
॥ ४८ ॥ दिव्यनेत्रो वभूवैपो-ऽपश्यदीप्रां सुरीं पुरः ॥ मणिमन्त्रौषधीनां हि । महिमा वचनातिगः ॥ ४९ ॥

देव्यथोवाच रक्षार्थं । यस्यैवं क्लिश्यसेऽनिशं ॥ सम्यक्त्वं किं नु तद्ब्रूहि । श्रीजयोऽथ मुदाऽब्रुत् ॥५०॥ तत्त्वरूपं तु
सम्यक्त्वं । तत्त्वं देवादयस्त्रयः ॥ इत्यादि गदिते तेन । श्राद्धधर्मे सविस्तरम् ॥५१॥ श्रवणात् श्राद्धधर्मस्य । पटुसंस्कारजागरात् ॥
अविज्ञानविज्ञात-प्राग्भवा सा सुरी जगौ ॥५२॥ प्राग्भवे श्राविकाऽभूवं । सम्यक्त्वत्रतधारिणी ॥ पुत्रमान्धेऽन्यदाऽप्राक्षं । लिङ्गिन
तत्प्रतिक्रियाम् ॥ ५३ ॥ परित्याद् सोऽपि भूतादि-दोषमुक्त्वा मदर्थितः ॥ मन्त्रचूर्णादिभिर्भाग्य-वशेन तमसज्जयत् ॥५४॥ ततः
प्रीत्याऽर्थितां भिक्षां । तस्मै नित्यं ददाम्यहं ॥ सोऽपि स्वयं धर्ममाख्याति । शौचमूलं यदा तदा ॥५५॥ अस्य शौचमयो धर्मो ।
जैनो मलमयः पुनः ॥ सत्यः कोऽत्रेत्याभागेनाऽकार्पं संदेहमन्यदा ॥ ५६ ॥ एवं शंकातिचाराद्यै-स्तदाऽनालोचितगुरोः ॥ चिरं
विराध्य सम्यक्त्वं । देव्यहं गिरिमालिनी ॥५७॥ बहुदेवीपरीवारा । महद्द्विगिरिनायिका ॥ जाता मिथ्यादृशां मौलिः । ऋक्कर्मवि-
धायिनी ॥ ५८ ॥ त्वद्गिरा त्वधुना मेऽभू-त्सम्यक्त्वेन समं स्मृतिः ॥ मतिश्रुतावधीनां द्राक् । तदज्ञाननिवृत्तितः ॥ ५९ ॥

ततः सम्यग् निजग्राह्य-भ्रष्टतनिवेदनात् ॥ त्वदायत्तं विधामि स्वं । शिक्षया ते^१ कृतार्थितम् ॥ ६० ॥ ^२त्वत्साक्ष्यं ते गुरोः पार्श्वे ।
 बुद्धा ^३सम्यक्त्वमघतः ॥ अतः परं करिष्यामि । न हिंसादि कदाचन ॥ ६१ ॥ ^४तथा प्राक्कृतहिंसोत्थं । कथं पापं क्षियाम्यहं ॥
 कुमारो^५ऽवग्यो देवि ! । कुर्वं निजशुद्धिकृत् ॥ ६२ ॥ अहंचैत्ये^६ष्वथो कुर्या । नानार्चादिप्रभावनाः ॥ संघे च धर्मसाहाय्यं । दुरंतदु-
 रितापहम् ॥ ६३ ॥ ओमित्युक्त्वाऽवदेही । क्व त्वां मुञ्चाम्ययं जगौ ॥ धन्याऽसि त्वं प्रबुद्धा य-न्मुञ्च हेमपुरे तु माम् ॥ ६४ ॥

साथ धर्मगुरोस्तस्यौ-पथीं विघ्नापहारिणीं ॥ सर्वांगीणमलंकारं । दिव्यनेपथ्यमप्यदात् ॥ ६५ ॥ औपथीद्वयसंपुक्तं ।
 प्रातरुत्पाटय साऽशुचत् ॥ इमं हेमपुरोद्याने । ग्रणम्य च तिरोदधौ ॥ ६६ ॥ स प्राविक्षत्पुरस्यात-दिव्यनेपथ्यमंडनः ॥ मोहयन्
 जनतां सर्वा । श्रियं तस्य विलोकयन् ॥ ६७ ॥ अद्राक्षीद् द्यूतपट्टं चो-पविष्टस्तत्र कौतुकात् ॥ भ्रूणं स पणं कृत्वा । रेमे राजसु-
 तादिभिः ॥ ६८ ॥ अजेपीदशभिर्दयै-र्दशलक्षीमहारयन् ॥ सर्वस्वाऽपहृतेर्भीत्या । दिदिवुर्नाग्रतस्तु ते ॥ ६९ ॥ सोऽथार्हद्वगुरुगी-
 तानि । गान्धर्वेभ्योऽश्रूणोत्ततः ॥ लीलया दशलक्षीं^७तौ । याचकेभ्योऽददात्पुनः ॥ ७० ॥

अथोदारचरित्रं तं । श्रुत्वा हेमग्रंभो नृपः ॥ आंकारयत्स्वपार्श्वे सो-ऽप्यागमत्तत्र साहसी ॥ ७१ ॥ अद्भुताकारलावण्यं ।
 दिव्यालंकारवाससं ॥ युवप्रष्टमिमं सभ्याः । समीक्ष्या^८ऽचिन्तयंश्च ते ॥ ७२ ॥ यद्येप दत्तः किमथाऽद्वितीयो । यदि स्मरः किं न हि

^१ यदृत्तार्थय २ त्वत्साक्षि ३ सम्यक्त्वमादिपि तथा हिंसानियेध च निरागस्तत्रसेदितम् । ४ दिश ५^०ऽवग् न देवानां तपो भवति शुद्धिकृत् ६^०पु तत्कुर्यात्
^७क्षयैहिपता॥खिला ८ किमिहा.

मीनयेतुः ॥ सुधाकरश्रेतिकमलाञ्छनस्ततः । प्रभापतिश्रेतिकमतापकारी ॥७३॥ ऊर्वेव सूर्वा यदि मानवोऽयं । धृंदारकश्वेत्रपुमस्ततो
 ध्यां ॥ चेन्नागलोकं जनुपा पुनाति । वभूव नीचोऽपि तदा स उच्चः ॥७४॥ कुमारोऽथाऽनमद्भूपं । सोऽप्यालिङ्ग्य सविस्सयः ॥
 अर्द्धासनोपवेशाय । न्यमन्त्रयत तं मुदा ॥७५॥ विनयेन कुमारोऽथ । भूपाऽग्रे नीचमासनं ॥ अध्यासीनो नृपेणोक्तः । कच्चिचक्षुश-
 लग्नसि ! ॥७६॥ सोऽप्यवादीन्महाराज ! । ममाऽद्य सफलं जनुः ॥ सफले लोचने चाऽपि । यत्वं नयनगोचरः ॥७७॥ यतः-
 तीर्थानां प्रथमं तीर्थं । भूपतिर्नयपावनः ॥ प्रणतो यश्च तत्कालं । दत्तेऽभीष्टाऽद्भुतश्रियः ॥७८॥ राजाऽवादीन्महाभाग!
 । दिव्या काचिच्चाकृतिः ॥ विनयाद्या गुणाश्चाऽपि । मिथः सुभगयन्त्यहो ॥७९॥ आदेया हि विनाकारं । सन्तोऽपि न तथा गु-
 णाः ॥ पेयं शुच्योपे नो नीरं । विपमस्थानसंगतम् ॥८०॥ नैव मूर्च्छिस्तव काऽपि धात्रा । लावण्यपीयूषसरस्यकारि ॥ मज्जंति यस्यां
 जगदंबकानि । विराममिच्छन्ति न चैकदाऽपि ॥८१॥ कुमारोऽवक् प्रभो ! सौम्य-दृशा वः सुभगोऽभवं ॥ चन्द्रश्चन्द्रिकया किं न । प्रापये-
 त्कुमुदश्रियम् ॥ ८२ ॥ एवं सप्रीतिवार्त्ताभिः । कियद्वेलाव्यतिक्रमे ॥ पपाठाऽवसरावेदी । तत्र मङ्गलपाठकः ॥ ८३ ॥

क्षमामृतां मौलिविलासिपादः । सुजन् दिशः सौवमहःप्रदीप्राः ॥ धत्ते नृप द्वेषितमोऽपहारी । मध्याह्नभानुस्त्वमिव प्रतापम्
 ॥८४॥ ततो मध्याह्नकृत्याय । विस्तुज्य नृपतिः सभां ॥ चक्रे स्नानादिकं सत्रा । कुमारेण यथाविधि ॥ ८५ ॥
 शुभत्या तल्पगतो राजा । निटरासीनमाह तं ॥ कारणेनाऽत्र येन त्व-माहूतो वत्स ! तत् शृणु ॥८६॥ संति सौभाग्यशालिन्यो ।
 राश्यः पंचशतानि मे ॥^१ ललिता^२ विमला^३ लीलावती^४ कैलिकलादयः ॥८७॥ तासां पुत्राः शतं संति । भानु^५ भांडुधर^६ स्तथा । भानुवीरः

१ सुमानुषः । वरदत्तः स दत्तकौ १ ॥८८॥ सुपेणो० रवितेजाश्च ० । सुभीमः सुमुखादयः १० ॥ तेषामुपरि चैकैव । पुत्री सौभाग्यमञ्जरी
 ॥८९॥ ललितापट्टराज्ञीभू-दिव्यरूपा धियो निधिः ॥ चतुःपष्टिकलाभिज्ञा । सर्वाङ्गीणगुणोत्तरा ॥९०॥ लावण्यैकखनिर्विश्व-हृदयाह्ला-
 दिनी सदा ॥ चित्तविश्रामभूरस्ति । मदादीनां प्रियंवदा ॥९१॥ सा वाञ्छति वरं दान-युद्धवीरमथेदृशं ॥ प्राप्तुकामस्तभारत्स ।
 १ शुभदां कुलदेवताम् ॥ ९२ ॥ उपवासत्रयब्रह्म-ध्यानमौनजपादिभिः ॥ संतुष्टा सा तृतीयस्यां । निशि स्वप्ने जगाद माम् ॥९३॥
 युग्मं ॥ युवराजगृहद्वारा-सन्ने यो धूतपट्टके ॥ दिव्यालंकारनेपथ्यः । खड्गमृत्सुभगाकृतिः ॥९४॥ दशलक्षी जयत्याशु । दत्तेऽथि-
 म्यथ लीलया ॥ पतिः सौभाग्यमञ्जर्याः । स भावी भुवनोत्तरः ॥९५॥ युग्मं ॥ मुदाऽथाऽहं प्रगेऽभ्यर्च्य । देवीं पारणकं व्यधां ॥ तदा-
 दि धूतपट्टेऽर्धेदेवये चाङ्गजादिभिः ॥९६॥ पुमानीदृग् यदायाति । निवेद्यो मे द्रुतं तदा ॥ इत्युक्त्वा प्रत्यहं स्थास्नून् । पदातींस्त-
 न्न चाऽमुचम् ॥ ९७ ॥ निवेदिते च तैरथ । द्राक् त्वामाचीकरं मुदा ॥ उपयच्छस्व मे पुत्री । स्वानुरूपगुणां ततः ॥ ९८ ॥

व्याजहार कुमारेऽथ । राजन् ! दत्से कथं सुतां ॥ गुणान् वंशादि चाऽज्ञात्वा । मह्यं यच्छास्त्रवागियम् ॥९९॥ कुलं शीलं चपुर्वि-
 ब्या । वयो वित्तं सनाथता ॥ वरे सप्त गुणा मृग्या-स्ततो भाग्यवशा कनी ॥२०॥ राजाऽजल्पत्तवाकार-विवेकाद्यैः सुरीगिरा ॥
 ज्ञातमेव कुलादीति । प्रार्थनां मा कृथा वृथा ॥२०१॥ जोषं स्थिते कुमारेऽथ । नृपो ज्योतिषिकापिते ॥ सुलभेऽचीकरत्नेन । तस्याः
 पाणिग्रहोत्सवम् ॥२०२॥ अदात्तस्मै पुरग्रामः पच्यथरथदन्तिनः ॥ दासान् दासीस्तथा सर्वः भोगाङ्गोपस्करं मुदा ॥२०३॥ नृपदत्ते
 ततः सौधे । सार्द्धं पत्न्या नवोढया ॥ कुमारेऽपि यथाकामं । विलसन् भजते नृपम् ॥२०४॥ तदादि तु नृपस्याऽस्य । सर्वाङ्गीरवर्द्धत ॥

तेन श्रीवदनेत्याहं । तस्य चक्रे धराधवः ॥२०५॥

भूपोऽन्येद्युर्धमापे तं । वत्साचारोऽस्ति नः कुले ॥ उद्धाहाऽन्तरं बद्ध्वा सह श्रौढोत्सर्वैर्वरः ॥२०६॥ अर्चते पशुनैकेन । मासान्तः
कुलदेवतां ॥ तद्युवां श्वथतुर्दश्यां । तामर्चेत मुदा निशि ॥२०७॥ कुमारो व्याहरद्भूपं । न कुर्वे नैव कारये ॥ जात्वहं नाऽनुमन्येऽपि । घातं
जन्तो निरागसः ॥२०८॥ नास्ति हिंसासमं पापं । नरकादिप्रदानतः ॥ न चाऽहिंसासमं पुण्यं । दानात्स्वर्गापवर्गयोः ॥२०९॥ अमृतं नो-
रगाद्धवना-नैवापथ्याद्गदक्षयः ॥ साधुवादो विवादान्न । न शान्तिः प्राणिनां यथात् ॥२१०॥ अभ्यधाच्च धवो धात्र्या । भोज्यखाद्या-
दिभिस्त्वदा ॥ अर्चेतं निविधैस्तां सा-ऽनर्थं दत्ते ह्यनर्चिता ॥२११॥ अभ्यघच कुमारोऽपि । मिथ्याद्द्वेवताय यः ॥ तत्तज्ञो नुतिमात्रं
नो । कुर्वे सोऽर्चामि तां कथम् ॥२१२॥ देवोऽर्हन् यस्य तु ज्ञाता । गुरुधर्मश्च तार्चिकः ॥ तस्याऽनर्थाय नेन्द्रोऽपि । प्रभुः केयं व-
राकिणा ॥२१३॥ ग्रहाः प्रसन्ना वशवर्तिनः सुरा । न दुष्टभूयाः प्रभवन्ति नो खलाः ॥ नश्यन्ति विन्ना विलसन्ति संपदो । हृदि स्थिते
यत्र जिनः स पूज्यते ॥२१४॥

जामातुराधिकं वक्तु-मप्रभूण्युर्नृपोऽथ तं ॥ गृहे ग्रेष्य गतो देव्या । गेहे तामब्रवीन्नुपः ॥२१५॥ जामाता यस्त्वयाऽदायि । सैव
त्वां देवि ! नाऽर्चति ॥ ततः स त्वं च जानीथस्त्वद्भक्तोऽपि करोमि किम् ॥२१६॥ नत्वा देवी गृहेऽयासी- द्भूपः स्वोचितकृत्यकृत् ॥
तमस्विन्यां कुमारोऽपि । देवीं सत्रत्ययां विदन् ॥२१७॥ शङ्कमानो मनाग्जैनी-मर्चा पट्टे निवेशितां ॥ अभ्यर्च्योत्तमपुष्पाद्यै-र्दहनं धूपं
सुगन्धि च ॥२१८॥ जिनध्यानैकलीनात्मा । तस्यौ निष्कंपमानसः ॥ द्वितीये ग्रहरेऽद्राक्षी-द्भूम्यां व्याप्नुवतीं दिशः ॥२१९॥ तया व्या-
कुलितः कोला-हली परिकरोऽनशत् ॥ संभाव्येमां कृतां देव्या । कुमारो दधियवान् सुधीः ॥२२०॥ न मे भीर्ष्यायतोऽर्हन्तं । सम्य-

मन्वस्यिरपेतमः ॥ स्रयोत्सर्गं ततस्तस्यौ । ध्यायन् पञ्चनमस्क्रियाम् ॥ २२ ॥ धूम्यापगमे ज्वालाः । प्रससुस्तत्र सर्वतः ॥ ततः प्रादुरभू-
 देती । रौद्ररीरूपधारिणी ॥ २२ ॥ मूढकामशिरस्ताल-मानाग्निः कन्दरोदरी ॥ घोरा कीलनिर्भदन्ते-रप्रस्थानोपमेक्षणा ॥ २३ ॥ चक्र-
 त्रिन्वलिनिर्मित्र-न्मद्रमरुक्कान्वितः ॥ उड्गामरशुजादण्डे-श्रुतुभिर्भृशभीषणा ॥ २४ ॥ उद्यद्गुरुक्रोहं-स्फुरद्गुमडमारवैः ॥ विस्पष्टमद्दहा-
 मेषाऽऽम्भोदयन्ती नभस्तटम् ॥ २५ ॥ साय ग्राह कडुध्यानं । रे रे द्रुष्ट ! परां श्रियं ॥ मयैव प्रापितोऽस्येतां । मामेव च विगर्हसे ॥ २६ ॥
 मंत्रत्यपि परां पूजां । प्रणतिं च उरुन् मे ॥ न चेन्मरिष्यमि ज्ञाता । न सुत्रामाऽपि मत्कुधि ॥ २७ ॥ तथाप्यधुभिते मौनि-न्यस्मिन्
 ना प्रोन्मिपद्रुपा ॥ पर्यं ज्वलनं मौला-यस्य ज्वालाकरालितम् ॥ २८ ॥ जिनध्यानानुसंधान-धाराधरपराहतः ॥ विलीनस्तत्क्षणादेष ।
 ह्यभं गामुनचतः ॥ २९ ॥ पोरं गर्जनं घरिणीं म । पुच्छच्छोटेः प्रकंपयन् ॥ ससज्ज भक्षितुं याव-दाहत्य नररायुधैः ॥ ३० ॥ तावच-
 स्याज्यन् दंष्ट्रा । भद्राश्च नरराः सराः ॥ जिनध्यानानुभावेन । ततो द्राक् सोऽप्यपासता ॥ ३१ ॥ दर्पात्साथाऽमुचत्सर्पान् । फूत्कारै-
 र्भिलांचरान् ॥ प्राष्टुपेयनवांभोद-सोदराभ-पुष्पतः ॥ ३२ ॥ शतशो मणिभिर्दीप्ता । यमदोर्दण्डसोदराः ॥ तेऽपि स्फुटस्फटाटोपाः । को-
 पात् दारु तमयेष्टयन् ॥ ३३ ॥ अदशनं दर्शनमोगी-शंष्टं वेष्टमपीडयन् ॥ स्फटाच्छटभिर्जघ्नुश्च । गदाभिरिव सर्वतः ॥ ३४ ॥ दन्ताः
 पंतुस्तस्तेषां । स्फुटाम्योमणयोऽश्रुटन् ॥ भद्रान्यस्थीनि निःशेषं । तस्य तु ग्राभवन्न ते ॥ ३५ ॥ ततो नष्टेषु तेज्वेषा । देवी दध्यौ सवि-
 स्मया ॥ ध्यानस्यैवाऽनुभावेन । ननाऽस्मिन् प्रभगाम्यहम् ॥ ३६ ॥ वाधिष्ये ध्यानमेवास्या-ऽनुकूलाचरणरहं ॥ ततोऽहं प्रभविष्यामि ।
 ध्यात्वयं दिव्यरूपमृत् ॥ ३७ ॥ अङ्गालङ्कारतेजोभिस्तमोहृत्कमलेक्षणा ॥ कामक्रीडावनी चन्द्र-सुसी सर्वाङ्गसुंदरी ॥ ३८ ॥ सलीलग-
 तिरभ्येत्य । रणन्मञ्जीरचारिमा ॥ साऽगोचरमधुरं स्वामिन् ! । क्षमस्वाऽगो ममाऽखिलम् ॥ ३९ ॥ सुभगं सात्त्विकं त्वां च । पती

यंती स्मरातुरा ॥ सौभाग्यं वीक्ष्यमाधात्ते । सत्त्वं पर्येक्षिपि त्विति ॥३८॥ प्रपद्य दयितां तन्मां । स्निग्धां सुग्धां ३ तवाऽनुगां ॥ नृ-
भवेऽपि मुदा शुद्धश्च । भोगान् दिव्यान् सुदुर्लभान् ॥३९॥ तव दास्यं विधास्यामि । लास्यं दिव्यं च नित्यशः ॥ गास्याम्यग्रे च ते
गीतं । यथा प्रीतं भवेन्मनः ॥४०॥ स एवं विविधैः काम—जागरुर्कैर्चोभैरः ॥ चाल्यमानोऽपि न ध्याना—च्छेकं चालयितुं
तया ॥ ४१ ॥ विस्मिता मा ततोऽभाणीत् । संवृत्याकारमात्मनः ॥ सम्यग् तुष्टाऽस्मि ते सत्त्वा—न्नोपसर्गं सृजाम्यतः ॥४२॥ वद
ध्यायसि मन्त्रादि । किं न यत्प्रभवाम्यहं ॥ कस्ते धर्मोऽर्चसे येन । न मामप्युपकारिणीम् ॥ ४३ ॥

इति तद्वचनं श्रुत्वा । कायोत्सर्गं प्रपार्य च ॥ कुमारोऽवग् जगत्पूज्यान् । ध्यायामि परमेष्ठिनः ॥४४॥ ध्यानाद्विलीयते ये-
षां । दुःखं त्रैयमपि ध्रुवं ॥ क्षणादाध्यात्मिकं चाऽधिदैविकम् चाधि—दैहिकं ॥४५॥ धर्मश्चाहर्हित्प्रणीतो मे । दयामूलो जगद्धितः ॥
त्याज्यं मिथ्याहगर्चादि । यस्मिन् सम्यक्त्वधारिभिः ॥ ४६ ॥ भद्रे ! कारय मा हिंसां । यदीच्छस्यात्मनो हितं ॥ अमरा अपि
हिंसातः । प्राप्नुयुर्नरकं क्रमात् ॥ ४७ ॥ शृच्छन्त्यै स ततस्तस्यै । शुद्धं श्रीधर्ममार्हतं ॥ आचक्षे दया हिंसा—फलव्यक्ती-
मिनिच्य च ॥ ४८ ॥

प्रशुद्धा सा प्रपेदेऽथ । सम्यक्त्वं विरता वधात् ॥ कुमारवचनात्पूर्व—कृतहिंसोत्थयापहत् ॥४९॥ अर्हत्पूजादि संघे च ।
धर्मगाहाख्यरूपादि च ॥ ५० ॥ प्रतिपद्य सुभावेन । जैनधर्मकधीरभूत् ॥५०॥ युग्मं ॥ ददौ च गुरुभक्त्यास्मै । सा दिव्यामीपधीं यथा ॥

३. मनोनुगा ३ भौतिकं ४ विशिष्य ५ आशुवान् मिथो धर्मदानोरी कृतितद्य तो

श्रिगमि न्यन्मया रूपं । यथेच्छं स्वान्ययोर्भवेत् ॥५३॥ दत्त्वाऽलंकारनेपथ्ये । चर्पित्वा पुष्परमणीन् ॥ दुन्दुभि वादयित्वा तं । नत्वा
 चान्दये १ मुरी ॥५४॥ गत्वा रातो गृहे तं सा । शेपे जागर्षि वेत्ववर् ॥ स स्माहौकसि जामातुः । पश्यन् धूम्यादि किं शये ॥५५॥
 माऽमणरप्रतिदूलातु-दूलेः मात्त्रिमत्तमः ॥ उपसर्गर्न सोऽक्षोभि । धर्मं मां प्रत्यपीपदत् ॥५६॥ राजन् ! जीवदयामूलं । तत्पार्था-
 दर्ममाहृतं ॥ त्वमपि प्रतिपद्यथा । देवीत्युक्त्वा तिरोदधे ॥ ५७ ॥

प्रातर्भूपादयः मंत्रे । निशाष्टचं उभुत्सवः ॥ मुदिता दुन्दुभेर्नादैः । कुमारगारमागमन् ॥५८॥ कुमारं वीक्ष्य ते नव्य-दिव्या-
 न्कुरारामं ॥ तत्र रत्नादिपुञ्जाथाऽऽश्रयानन्दोऽद्वय ययुः ॥५९॥ अस्त्युत्थानादिनिनयी । पृच्छत्यथ महीश्रुजे ॥ कुमरोऽपि निशावृत्तं ।
 यथावयमगोत ॥ ६० ॥ ततः सत्तं कुमारस्या-ऽस्तामिपुर्भूदादयः ॥ जिनधर्मानुभावं च । चमत्कृतहृदो भृशम् ॥ ६१ ॥ धर्मं
 यावत्प्रपित्यन्ते । कुमारोऽप्युक्त्वा नृपादयः ॥ व्यजिज्ञपद्धराधीशं । तावदुधानपालकः ॥ ६२ ॥ आगादेव ! तवोधाने । नाम्ना धर्मयथा गुरुः ॥
 ज्ञानी चन्द्रपरीभारः । श्रीधर्म इव मूर्त्तिमान् ॥ ६३ ॥ कुमारवचनात्तत्र । भूमिपालादयो मुदा ॥ गत्वा गुरुमवन्दता-ऽऽशृण्वन् धर्मं च त-
 न्मुगात् ॥ ६४ ॥ उच्छ्वा सतिस्तरं धर्मं । तत्प्रभावं विभाव्य च ॥ सम्यक्त्वाद्यं प्रपद्याऽमी । अगमन् स्वस्वधामसु ॥ ६५ ॥ नृपोऽस्य
 पुत्रा अपि राजनर्याः । पौराथ दूरात्कुमृतानि मुक्त्वा ॥ तदादि संवीक्ष्य कुमारवृत्तं । जिनैकधर्मप्रवणा यभूयुः ॥ ६६ ॥ एवमत्र गम-
 यन् गमयं श्री-धर्मकर्ममयमिद्वजयश्रीः ॥ सर्वलोकमहितो विदितः श्रीवर्द्धनेति स कुमारवरोऽभूत् ॥ ६७ ॥

इति तपागच्छाधिराज-श्रीमुनिसुंदरखरिचरिते श्रीजयानन्दराजपिकेनलिचरिते जयश्रुद्धे श्रीजयानंदकुमारस्य महासेनपल्लीश-

विजय-गिरिमालिनीदेवीप्रतिबोध-तदपित्तमहौषधीद्वयलाम-हेमपुराऽऽगमन-सौभाग्यमञ्जरीद्वितीयपत्नीपरिणयन-रेल्लणीदेवीप्रतिबोध-
तदपित्तकामितरूपकारिमहौषधीप्राप्ति-हेमप्रभभूपादिवोधिलाभादिवर्णननामा षटः सर्गः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥ ग्रन्थाग्र० २७५ ॥

॥ अथ सप्तमः सर्गः ॥

मा त्याक्षीर्जिन नस्त्वदेकशरणान् गीर्वाणसञ्चारित-स्वर्णाभ्भोजमिपान्नवापि निधयो विज्ञप्तिमित्याहताः
मन्ये यस्य सुभक्तितश्चरणयोः सेवां वितन्वन्ति य-त्ते सेवाप्रवणाय।वाञ्छितरमादत्तः स शान्तिः श्रिये ॥१॥
अथाऽरिविजयादीनि । कुर्वन् कार्याणि नित्यशः । कुमारोऽपि त्रिणदभूषं । गुणैश्चाऽशेषतः प्रजाः ॥२॥ नरेन्द्रोऽन्येद्युरास्थानी ।
सुधर्माभामुपाविशत् ॥ युक्त्या पुत्रशतं चाऽग्रे । श्रीवर्द्धनकुमारयुक् ॥३॥ भूप्रमुधानपालोऽथाऽऽ-गत्यौत्सुभ्याद्वयजिज्ञपत् ॥ देव !
क्रीडावनं तेऽद्य । कोलैर्नकेन भज्यते ॥४॥ स धौरैर्धुरारारै-स्त्रासयत्रिर्जरानपि ॥ कालो रूपान्तरेणैव । भाषयेत भटानपि ॥५॥
शुत्वैवं तं नृपः क्रुद्धो । हन्तुं यावद् यियासति ॥ तावन्निषेध्य तं पुत्राः । शतं विनययुक्तिभिः ॥ ६ ॥ सन्नह्य गजवाज्याद्यै-र्दधुस्त-
स्याऽभ्यमैन्वतां ॥ कुमारस्तु पशुत्वेनौ-जस्यपि तमुपैक्षत ॥ ७ ॥ अयुत्सुरपि ह्येव । कौतुकयान्वगाच्च तान् ॥ पुत्रा राज्ञो वने
दृष्ट्वा । कोलमाहंत दुर्द्धरम् ॥ ८ ॥ त्रिभिर्विशेषकमर्थतः ॥ अभ्यापतन्तं तं कोप-करालाक्षमपि स्फुटं ॥ वष्टुपुर्गुगपद्वबाण-श्रेणीभू-
जानिखनवः ॥९॥ दंष्ट्राभ्यां खण्डयश्चक्रे । सोऽपि ता उत्पतन् पतन् ॥ पश्यतामेव तेषां च । हस्त्यश्वादीनपातयत् ॥१०॥ गदासुवृगर'खड्

गादि-घातानप्यवधीरयन् ॥ आहत्य नखरैर्वीर-हृदयानि व्यदारयत् ॥११॥ क्षणं भुवि क्षणं व्योम्नि । कोलः फालाकुलो बली ॥
 भुरि मध्ये तथाऽन्तेषु । बलंगंथाऽर्द्धांशं योधुभिः ॥ १२ ॥

एवं व्याकुलीतान् राज-कुमारान् भयविह्वलान् ॥ श्रीजयः शूरकोटीर-स्रातुं तं प्रत्यधावत ॥ १३ ॥ दृष्ट्वा निरायुधं
 भ्रूस्थं । कुमारो रणनीतिवित् ॥ मुक्त्वाऽश्वं रड्गमावध्य । कट्यां दंष्ट्रिणमाहृत ॥ १४ ॥ दत्त्वा फालं कुमारस्यो-परि यावत्पत-
 त्यं ॥ स तावन्मुष्टिनाऽऽहत्य । तदंष्ट्रे खण्डशो व्यधात् ॥ १५ ॥ तथाऽप्यूर्जस्वलत्वेन । कोलमात्मनि पापति ॥ कुमारशरणे धृत्वा ।
 चक्रप्रममविभ्रमत् ॥ १६ ॥ तथा चोत्क्षिप्य तं दूरा-दौर्जस्वत्किरिचं बली ॥ यथासौ सप्ततालान्ते क्रूरक्रन्दोऽपतद्भुवि ॥ १७ ॥
 मग्नास्थिनखरो 'मंद-स्ततोऽसौ गहनेऽविशत् ॥ दूरात्प्रासयितुं तं च । कुमारोऽप्यन्वधावत ॥ १८ ॥ प्रविष्टो गहनेऽसौ च ।
 कोलं तं नेक्षते क्वचित् ॥ ऐभिष्टाऽभ्यापतन्तं च । गजं श्वेतं चतूरदं ॥ १९ ॥ वीक्ष्य कैलासशैलामं । कुमारस्तममोदत ॥ अमिमुष्टि-

प्रहाराद्यै-र्वशीकृत्याऽऽरूरोह च ॥ २० ॥

आरुह्याऽचालयत् स । मुष्ट्या हेमपुरं प्रति ॥ अथावद्गजराजश्च । बलाद् दूरं वनं प्रति ॥ २१ ॥ कियद् भुवमतिक्रम्य । वेगेन
 जितवायुना ॥ उत्पत्य गगनेऽचाली-त्स सपथ इवाचलः ॥ २१ ॥ कुमारस्तस्य पृष्टस्यो । 'वामत्हरानिवाऽचलान् ॥ सरांसि गोष्प-
 दानीव । सरितः सारिणीरिव ॥ २३ ॥ बालक्रीडापुराकारान् । पुरग्रामाकरादिकान् ॥ दूर्वास्तंवानिवाक्रीडान् । याति पश्यन् समं-
 ततः ॥ २४ ॥ युग्मं ॥ वैरी कोऽप्येव वाद्धर्थादी । माक्षेप्सीदपहत्य मां ॥ विचिन्त्यैवं जयानेभं । बज्रेणेव स मुष्टिना ॥ २५ ॥

अप्रभृण्युर्नलं तस्य । सोढुं घातात्तिविह्वलः ॥ गतः स क्वाऽप्यनाधारं । तं विहाय विहायसि ॥२६॥ कुमारस्तु पतन् विघ्न-वा-
रिणीमौषधीं स्मरन् ॥ अपतत्सरसि क्वाऽपि । तीर्त्वा तच्च तटेऽगमत् ॥२७॥ मार्गग्रामादिवीक्षार्थं-मारोह महावंटं ॥ अपश्य-
च्चिरुटे ग्राम-मेकं तन्मार्गमप्ययम् ॥ २८ ॥ यावद्वियासया तत्र । वटात्सोऽवरुक्षति ॥ उत्पत्य व्योम्न्यगात्ताव-न्त्यग्रोधोऽपि
तदन्वितः ॥ २९ ॥ द्रुतं गत्वा महारण्ये । गिरेः कस्याऽपि निष्कृटे ॥ वटस्तस्थौ कुमारोऽस्मा-दवरुह्याऽप्रमदने ॥३०॥ कृताल-
वालसेकादि-वृक्षाद्यङ्कैर्निबुध्य सः ॥ जगाम तापसैः पंच-शत्याकर्णैस्तदाश्रमान् ॥ ३१ ॥

तत्राऽऽसीनं महातल्पे सेव्यमानं स तापसैः ॥ व्याघ्रमेकं समालोक्य । विस्मितस्तैरथोच्यत ॥३२॥ एवेहि स्वागतं तेऽक्षि-सुधावृष्टे! नरर्यभ!
॥ एवं संसंभ्रमं तं चाऽ-भ्युत्थायाऽऽलिङ्ग्य तापसाः ॥३३॥ समुपावेशयन् प्रीत-हृदया उचितासने ॥ कोऽयं व्याघ्रः किमासेव्यः ।
इत्यप्राक्षीततः स तान् ॥ ३४ ॥ युग्मं ॥ कथंयं महती तां तु । वक्ष्यामो भोजनं कुरु ॥ इत्युक्त्वा गौरवात् प्रीता । इममस्नपय-
न्निमे ॥ ३५ ॥ अब्रुभुजंस्ततो मिष्टैः । फलाद्यैः पायसेन ते ॥ नीवाराऽरण्यमाहिपी-पयोनिष्पादितेन तम् ॥३६॥ ततो वर्यासना-
सीनं । कुमारं तापसो युवा ॥ हरिवीराह्वयः सर्वं । व्याघ्रादिचरितं जगौ ॥ ३७ ॥

अभून्महापुरे भूपः । स्वर्गधिकारिवभवे ॥ रूपैश्चर्यादिभिः शक्र-विजयी नरसुन्दरः ॥ ३८ ॥ पुत्रादिभ्योऽप्यतिस्नेह-पात्रं
शत्रियपुङ्गवः ॥ हरिवीराभिधो बाल-मित्रं सेनाधिपोऽस्य च ॥ ३९ ॥ इतश्च भृशुजः प्रीति-पात्रं मस्यस्य मातुलः ॥ भोगराजो
नृपो भोग-पुरेशः स्वजनाऽग्रिमः ॥ ४० ॥ सोऽन्येद्युर्भरिणा सूर-पालेन पृथिवीशुजा ॥ गत्वा भोगपुरे सूर-पुराधीशेन दो-

म्मता ॥४१॥ मानी युद्धार्थमाहूतोऽभिगम्य युयुधे चिरं ॥ भयो न्यूनबलत्वेन । पुरस्यान्तस्ततोऽविशत् ॥४२॥ ततो गूढं ग्रथनैः स ।
 माग्निनेयं बलोचरं ॥ त्राणायाञ्जह्वत्तस्य । नृपेन्द्रं नरसुन्दरम् ॥४३॥ धीरवीराग्रणीरेप । धन्यमन्यो व्यचिन्तयत् ॥ उपतस्थेऽद्य
 भाग्येन । स्वजनोपकृतिक्षणः ॥ ४४ ॥

किं तद्राज्यं रमा सा किं । यतो नोपकृतिः परे ॥ सर्वेपूपचिकीर्षन्ति । महान्तः किं पुनर्निजे ॥ ४५ ॥
 ध्यात्वैवं मातुलं त्राहुं । यावद्भूपो यियासति ॥ सेनानीस्तावद्दूचे को । भेके ताक्ष्यस्य विक्रमः ॥ ४६ ॥ अहं खरपुरे ग-
 त्वा । खरपालं विजित्य च ॥ भवतो मातुलं त्रास्ये । ददस्वाऽऽदेशमीश्वर ! ॥ ४७ ॥ अनुमत्यं ततः प्रीत-स्तस्मै बलमदान्मृपः
 ॥ गजान् रथाव् सहस्रे द्वे । पंचलक्षीं च वाजिनाम् ॥ ४८ ॥ कोटीः पञ्च च पचीना-मेवं सेनान्वितस्ततः ॥ हरिवीरो नृपं
 नत्वा-ऽचालीद् भोगपुरं प्रति ॥४९॥ ततो गत्वा महायोधी ॥ महामानी महाबलः ॥ वीरग्रामणीसुर्वीरं । खरपालं स आहूत ॥५०॥
 ज्ञात्वा तं भोगराजोऽपि । वृत्तान्तं पृतनायुतः ॥ अमिलत्स्य सेनान्यः । सोत्कण्ठं संमुखं गतः ॥ ५१ ॥

खरपालबलेनाऽथ । समगस्त तयोर्बलं ॥ सौत्सुक्यमपराम्भोधिरिव पूर्वाम्बुराशिना ॥५२॥ दृक्कानिस्वाननिःस्वानैः पटुभिः
 पटहस्वैनैः ॥ काहलाभेरिनदैश्च । जगर्जुः ककुभोऽखिलाः ॥५३॥ हास्तिकं हास्तिकेनाऽश्वे-नाऽश्वं रथ्या च रथ्यया ॥ पादातेन च पादातं ।
 डुढौके रणकर्मणि ॥५४॥ खड्गाखड्गि क्वचिच्छुक्ता-कुंति क्वाऽपि शराशरि ॥ चिरं युयुधिरे योधा । विविधं सैन्ययोर्द्वयोः ॥५५॥ क्षीणेज्वस्त्रेषु
 केचिच्च । तेषामसारतो मिथः ॥ बाहुबाहव्ययुध्यन्त । मुष्टामुष्टि पदापदि ॥ ५६ ॥ दंतादंति तथा केश-केशि केचिन्नखानखि ॥
 शूरा विदधिरे युद्धं । शीर्षाशीरि च केचन ॥ ५७ ॥ अभाङ्क्षुर्मुद्गैः केचि-द्रथान् दारु पर्यटानिव ॥ अपीपतन् गदाघातैः । शृ-

ज्ञार्णान् गिरेर्गजान् ॥ ५७ ॥ हयानुत्पाद्य पादैः खे । श्रौज्ज्ञान् क्षुद्रोपलानिव ॥ केऽपि चक्रभ्रमं धृत्वा । पदोर्योधानविभ्रमन्
 ॥ ५८ ॥ मूर्च्छिताः पतिताः केचिद्दृगुग्रपक्षानिलैर्भटाः ॥ सज्जिताः पुनरप्युच्चैर्युध्यन्ते स नवा इव ॥५९॥ पतितैः पत्तिह-
 स्त्यश्च-गणैर्भैरै रथायुधः ॥ रणभूर्दुश्चरा जज्ञे । नृत्यत्रेतत्रजैश्च खम् ॥ ६० ॥ एवं घोरे रणे जाते । खरपालस्य सैनिकैः ॥ भ-
 षं रिपुबलं वीरै-भरुि किञ्चिदपासत् ॥ ६१ ॥ गजद्रवोर्दुरं खर-पालसैन्यं तमोदत ॥ दृष्ट्वैवं भोगराजोऽपि । धीरयन् सुभटा-
 न्निजान् ॥ ६२ ॥ दुर्द्धरं रथमारूढः । क्रुद्धो योद्धुमधावत ॥ अभिमानधनो धीरान् । गणयंस्तुणवद् द्विपः ॥ ॥ ६३ ॥ युग्मं ॥
 तस्य तत्सुभटानां च । सततापातिभिर्घनैः ॥ मर्माविद्भिः स्वरचारै-दुर्भुखैनिष्ठुरैरितैः ॥६४॥ युगपन्मार्गणैः स्फुर्ज-त्प्रधाना ध-
 र्मधारिणः ॥ अभज्यन्त परोन्माद-दानवीरा अपि द्रुतम् ॥६५॥ युग्मं ॥ भज्यमानान्निरीक्ष्याऽथ । खरपालो निजान् भटान् ॥ अढौ-
 क्त रथारूढः । श्रौढमानः क्रुधा युधे ॥ ६६ ॥ नंष्ट्वा सकृदगा दूर्ग-मधुना तु क्व यासिरे ॥ परादासादितोष्मा हि । कियत्तपति
 बालुका ॥ ६७ ॥ भोगराजं निगद्वैवं । समाह्वास्ताऽऽहवाय सः ॥ तदवज्ञागिरा सोऽथ । कोपेनाऽग्निरिवाऽञ्चलत् ॥६८॥सकृत्फाल-
 च्युतोऽप्याऽऽशु । द्वीपी हन्ति कपीन्न किं ॥ परतोऽपि प्रतप्तं किं । तृणौघं न दहत्ययः ॥६९॥ उदित्वैवं समं तेन । युद्धेऽढौकत
 भोगराद् ॥ तेजस्वी ननु तेजस्वि-कृतावज्ञां सहेत कः ॥ ७० ॥ एकसंख्योऽप्यसंख्यानां । तयोरसीन्द्रयावहः ॥ तदा भीतिव
 शरणां । तन्द्राऽनेशद्रणार्थिनाम् ॥७१॥ शूरेण खरपालेन । चिच्छेदेऽथ धनुः शरैः ॥ श्रान्तस्य भोगराजस्य । रथोऽभञ्जि च भाण्ड-
 वत् ॥ ७२ ॥ विभिदे च शिरस्त्राणं । नर्म निर्माय वर्म च ॥ भोगराजो भयाभोग-व्याकुलो यावदित्यभूत् ॥ ७३ ॥ स्वं रथं
 तावदक्षेप्सी-द्वरिवीरस्तदंतरा ॥ इढौके खरपालेन । सह योद्धुं च दुर्धरः ॥७४॥ त्रियसे परकार्ये किं । मूढ ! खरो जगाद तं ॥

सेनानीरुचिवान् स्वाऽन्य-कार्पणां न भिदा सताम् ॥७५॥ मृतिस्तु न तवेच्छातः । किन्तु देवान्भवत्यतः ॥ युध्यतामावयोर्येन ।
 प्रायते तव शुभाशुभम् ॥ ७६ ॥ इढौकाते ततो योष्युः । सस्पद्ध तावमर्पणौ ॥ बाणैस्तयोः समन्ताच्च । चक्रे गगनमण्डपः ॥७७॥
 तदा मटञ्जुजास्फोटै-र्गजगर्जाऽश्वहेपितैः ॥ घोरजितूर्यनिर्घोषैः पुस्फोटे च नभोऽभितः ॥ ७८ ॥ सेनान्या युगपन्मुक्तैः । परितः
 प्रसरैः शरैः ॥ ह्यस्य चतुरङ्गापि । व्यङ्गा प्रायोऽभवच्चमूः ॥ ७९ ॥ सरथा विरथास्त्रेषुः । सादिनः ह्यीववादिनः ॥ तदत्रैः पचय-
 ध्वाऽपि । संभावितविपत्तयः ॥ ८० ॥ एवं सैन्येन सेनान्यः । ह्यरपालपताकिनी ॥ तथाऽभज्यत सङ्ग्रामाघरज्यत

यथाभवम् ॥ ८१ ॥

अथैवं ह्यरसेनान्योः । सुचिरं युध्यमानयोः ॥ जयश्रीरन्तरेऽथाऽस्थाद् । वरणार्थमजानती ॥ ८२ ॥ मिथश्चिच्छेदतुर्हेती- स्तौ
 हेतूनिव वादिनौ ॥ गृह्णन्तावपि मुञ्चतौ । न तौ कैरपि लक्षितौ ॥ ८३ ॥ चापान् सप्त क्रमेणात्तान् सेनानीस्तस्य चिच्छिदे ॥
 ततः सविधुरो दध्यौ । वेपमानवपुभिया ॥ ८४ ॥ यद्यद्गृह्णाम्यहं शस्त्रं । द्रुतं तत्तच्छिनस्यं ॥ श्रान्तोऽहं भाति चाऽघाऽपि ।
 नव्योत्थित इव त्वयम् ॥ ८५ ॥ चमूर्भगा च मे भावी । मृत्युस्तत्तिष्ठतो ध्रुवं ॥ जयभद्राणि चाऽऽमोति । जीवन्नेव पुनः पुमान्
 ॥ ८६ ॥ शौर्यस्यैवं संप्रयोगो-ऽस्थाने श्वापदचेष्टितं ॥ न चातुलबलादस्मा- ह्यज्जापसरतोऽपि मे ॥ ८७ ॥ विमृश्यैवं भटान्
 काथि-द्भक्तान् क्षिप्त्वाऽन्तरे नृपः ॥ बालयित्वा रथं पथा-त्सुरपालोऽनशद् द्रुतम् ॥ ८८ ॥ चमूरप्यन्ववगादेनं । सा हि राजानु-
 यायिनी ॥ अन्वेत्य भोगराजोऽपि । ससैन्यस्तामणुष्टयत् ॥ ८९ ॥ अमूसुचद्रजानधान् । वर्मास्त्रालङ्कृतीरपि ॥ अयोद्भन्
 जीवतोऽमुश्च-न्नश्यतां सुकरं हृदः ॥ ९० ॥ ततो जयजयाराव-मुत्खरैर्वन्दिभिः स्तुतौ ॥ ध्वनन्मङ्गलतूर्यै-र्ददानावार्थितं मुदा

॥ ९१ ॥ सेनानीर्भोगराजश्च । पुरे नृत्यत्पताकिने ॥ प्राविशतां महैश्वित्रै-दृद्धस्त्रीकृतमङ्गलौ ॥ ९२ ॥ युग्मं ॥

भोगराजोऽय सेनान्यं । राज्यजीवितदायिनं ॥ स्तुवन्नप्रीणयत्प्रीत्यो-पचारैर्विविधैः सुधीः ॥ ९३ ॥ इयेप च कृतज्ञत्वा
दातुं सर्वोचमां कर्त्ता ॥ महोपकारिणे तसै । सम्यान् पप्रच्छ चाऽन्यदा ॥ ९४ ॥ अहो कस्याऽपि कन्याऽस्ति । सेनानीः प्रीयते
यया ॥ दूरदत्तो यभापेऽय । नृपतिर्दण्डनायकः ॥ ९५ ॥ राजन् ! कन्या ममाऽस्त्यस्याऽ-नुरूपा सुभगाभिधा ॥ तामानाय्य रही
दृष्ट्वा मुरूपां सुमुदे नृपः ॥ ९६ ॥ अदाच्च हरिवीराय । तां स्वयं बहुमानतः ॥ समानकुलशीलानां । योगो हि श्लाध्य-
तेऽधिकम् ॥ ९७ ॥

लभे देवदत्तेऽय । नृपादेश्चादचीकरत् ॥ दूरदत्तस्तयोः पाणि-ग्रहणं विविधोत्सवैः ॥ ९८ ॥ ददौ च हरिवीराय । जामा-
त्रेऽधरयादिकं ॥ दूरदत्तो यथाशक्ति । धनं च करमोचने ॥ ९९ ॥ भोगराजनृपोऽप्यस्मै । पुरग्रामहयादिकं ॥ वस्त्रालङ्कारदासाद्य
-मप्यदाद् बहुमानतः ॥ १०० ॥ तत्र स्थित्वा क्रियत्कालं । तया सह नवोढया ॥ स्वपुरं प्रति दण्डेशो । यावत्प्रस्थानुमुद्यतः ॥ १०१ ॥
मन्दाऽभृतुमगा तान-त्साद्धं तेन यियासया ॥ शिक्षां नापेक्षते च्छन्न । स्त्रीणां नैसर्गिकं हि तत् ॥ १०२ ॥ सा तुन्दं दुष्यती-
त्येन-चादिनी मञ्चकेऽपतत् ॥ पित्राधास्तत्प्रतीकारान् । बहुधाऽचीकरस्ततः ॥ १०३ ॥ तथापि च्छन्ननैवोच्चैः । क्रन्दत्येपाधिकाधिकं ॥
दर्शयन्ती मृगं स्नेहं । पत्यौ दम्भाच्च वक्ति तम् ॥ १०४ ॥ अहो मे भाग्ययोगेन । पतिः सर्वोत्तमोऽभवः ॥ धिगत्राऽवसरे त्वासी-
न्मान्यं पापेन केनचित् ॥ १०५ ॥ औत्सुक्यं चैवमेवाऽस्थात् । श्वशुरादिनतौ मम ॥ श्रुत्विति तद्वचस्तस्याः । स्नेहं स्वास्मिन् विभाव्य
च ॥ १०६ ॥ गन्तुं पुरे स्वस्वामि-दर्शनायोत्सुकोऽप्ययं ॥ प्रत्येक्षित पुनःकत्य-प्यहानि तडपेक्षया ॥ १०७ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ ना-

भूतथापि सोऽद्या-ऽनिच्छन्ती भोजनाद्यपि ॥ जाग्रत् स्वपिति यः शक्यः । किमुत्थापयितुं हि सः ॥ १०८ ॥ ग्लानायाश्चालने
 मार्गे-ऽनर्थो माभूत् श्रमादिभिः ॥ आरोग्यं ज्ञापयिष्यामो । ग्रहीतुं 'पुनरापतेः ॥ १०९ ॥ अशुरादिभिरित्युक्त्वा । गन्तुकामस्ततोऽ
 न्यदा ॥ जामाता स तथा युक्ति-दर्शी तैः सत्कृतस्तदा ॥ ११० ॥ भूपमापृच्छय तदत्तं । नरसुन्दरभूभुजे ॥ गजाघादाय सोऽचाली
 -ऽससैन्यः स्वपुरं प्रति ॥ १११ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ तं च दूरगतं ज्ञात्वाऽऽश्रित्य काञ्चित्प्रतिक्रियां ॥ सुभगा प्रगुणीभृता । स्वैरिणी
 हृद्यमोदत ॥ ११२ ॥ गीतैः सा मधुकण्ठस्य । रज्यन्त्युपचरत्यमुं ॥ नानाकामोपचाराद्यैः । सोऽपि तां तद्वशंवदः ॥ ११३ ॥ नैपुण्या-
 चेन चासक्ता । सा क्रीडन्त्यपि नित्यशः ॥ कैश्चिन्नाऽलक्षि धाताऽपि । स्त्रीचरित्रे हि सुहृयति ॥ ११४ ॥

अथ तामृशुरुल्ल्याघां । जामात्रेऽजिज्ञपत् पिता ॥ तद्रूपमोहितः सोऽपि । तामानेतुमुपागमत् ॥ ११५ ॥ मुदितः सुरदत्तस्तं ।
 सेनान्यं सपरिच्छदं ॥ प्रतिपत्त्युपचाराद्यै-र्हरिवीरमपिप्रिणत् ॥ ११६ ॥ दृष्ट्वा तं सुभगा मम्लौ । भोगीन्द्रमिव दीपिका ॥
 अदीदृशद्बहिर्दृष्ट्या । मुदं स्नेहं च सा यतः ॥ ११७ ॥ चेतसा हसति रोदिति चाऽक्षणा । व्यत्ययं च कुरुते निजकार्यात् ॥ दुर्व-
 ज्ञानपि वशीकुरुते नून ॥ कस्यचिन्न हि वशा । तु वशा स्यात् ॥ ११८ ॥ स्नेहकामोपचारैश्च । पतिं साऽरञ्जयत्तथा ॥ न कोऽप्य-
 भ्येति कस्याऽपि । दुर्विकल्पो यथा हृदि ॥ ११९ ॥ प्रतिष्ठासुरभूधाव-द्धरिवीरस्तया सह ॥ दम्भग्रहिलतां ताव-द्भृशसुरीचकार सा
 ॥ १२० ॥ कम्पयन्ती शिरो यत्तत् । प्रलयन्त्यड्ढहासकृत् ॥ अधिभ्यां भापयत्यन्यान् । भाजनानि भनक्ति च ॥ १२१ ॥ हन्ति बालादिका-
 न्निव । संवृणोत्यङ्गवाससी ॥ सम्याऽसभ्याश्च दत्ते च । गालीः स्वान्याऽविभागतः ॥ १२२ ॥ मुहुर्मुहुर्विना हेतुं । भृशं हसति रोदिति ॥ कर-

तालं ददाना च । नृत्यत्युच्चैश्च गायति ॥१२३॥ भापते जातु च प्राप्त-चैतन्येवान्तरान्तरा ॥ क्रीडन्त्या दीर्घिकायां मे-ऽवस्थेयं
 ही क्षभृदिति ॥१२४॥ ततः पित्रादयस्तस्याः । सिन्धुा दोषादिशङ्कया ॥ अचीकरन् प्रतीकारान् । विविधान् मान्त्रिकादिभिः ॥१२५॥
 दोषान् देवीप्रहरेत-शाकिनीव्यन्तरादिकान् ॥ वदन्तो बहवः स्वस्वा-म्नायैस्तां प्रतिचक्रिरे ॥१२६॥ उन्मादसान्निपातादीन् । विचि-
 रित्स्य महार्पथः ॥ प्रयोगश्च व्यचिकित्मन् । बहून् घस्रांश्चिकित्सकाः ॥१२७॥ कुलदेव्यादिपूजादी-न्यकार्थां पितरावपि ॥ हरि-
 गीरोऽपि देवेभ्यो । मेने नानोपयाचितम् ॥१२८॥ तथापि न गुणस्तस्याः । कर्तुं कैरप्यशक्यत ॥ किमज्ञातनिदाने हि । दोषे कुटुम्बः
 प्रतिक्रियाः ॥१२९॥

निलक्षो हरिर्वीरोऽथ । व्यमृक्षत् श्वसुरीकृमि ॥ लज्जे चिरं स्थितो मा मां । हसिषुः शालकादयः ॥१३०॥ अतिरूपां
 मतीं स्निग्धां । प्रियां चेतोऽनुगां कथं ॥ संजातेदृग्दशां द्रष्टुं ॥ क्षमे च कठिनोऽपि ही ॥१३१॥ लज्जे मित्रादिषु . स्वौके-ऽपी-
 दस्याऽऽनीतयाज्जया ॥ मुक्तेमां यामि तल्लोकै-ऽनीशो दर्शयितुं मुत्सम् ॥१३२॥ द्विरस्या ह्येवमापतेः । कर्म मे हास्यभूर्जने ॥
 तन्वाऽलदृध्यं गुराणाम-प्यथ किं मादृशाङ्गिनाम् ॥१३३॥ तदुक्तं-

नमस्यामो देवान् ननु हतविधेस्तेऽपि ब्रह्मणाः । विधिर्वन्धुः सोऽपि प्रतिनियतकर्मफलदः ॥

फलं कर्मायत्तं यदि किममरैः किं च विधिना । नमस्तत्कर्मभ्यः प्रभवति न धेभ्यो रिपुरपि ॥ १३४ ॥

स्वकर्मोपप्लुतस्याऽथ । गन्तुं मे संगतं गृहे ॥ ध्यात्वेत्ययं तथा कर्तु-मापृच्छत् श्वशुरादिकान् ॥१३५॥ आनेतुं शीघ्रमा-
 गच्छे-श्रौतृणां प्रगुणां पुनः ॥ इत्युक्त्वा तेऽप्यमन्यन्त । तं यान्तं ममयेक्षिणः ॥१३६॥ ततोऽसौ चलितः प्राप-त्कियद्विर्वासैः

पुरं ॥ स्वजनेभ्योऽजीहि तच्च । तस्या मान्द्यमनागमे ॥१३७॥ तां च जानन् सर्ती स्निग्धां । चक्रेऽस्या रूपमोहितः ॥ कुदेवव-
 लिपूजादी-नुपायान् संगमेच्छया ॥१३८॥ बहून्पृच्छद्वैवज्ञांस्तथा शकुनिकानपि ॥ मेनेऽतिशायिदेवेभ्यः । उपयाचितकान्यपि
 ॥१३९॥ तत्संगमाप्तिवादिभ्यो । ददौ हृष्यन् धनादि च ॥ विचारं स्त्रीषु रक्तानां । तिरोधत्ते स्मग्रहः ॥१४०॥ स्वस्थाऽभूत्सुभगा
 प्राग्भू । ज्ञत्वा प्राप्तं च तत्र तं ॥ स्वायत्तं मान्द्यमानेतुं । सुशकं प्रेषितुं च यत् ॥१४१॥ द्रुढिमानं विनिर्णीय । तद्बुष्पाटवस्य
 ते ॥ पित्राद्या मुदितास्तस्याः । कियत्कालप्रतीक्षणात् ॥१४२॥ आजूहवन्नैस्तामा-नेतुं जामातरं ततः ॥ बुदाऽऽगात्स च मूर्खो
 हि । [नितं प्रत्येति भट्टकम्] ॥१४३॥ युग्मं ॥ अत्रीणन् प्रतिपत्त्याद्यैः । छरदत्तादयश्चिरं ॥ तं वीक्ष्य सुभगाऽप्यासी-द्धर्षलज्जाकुला
 भृशम् ॥१४४॥ सरस्नेहोपचाराद्यैः । सा तथोपाचरच्च तं ॥ यथाभूत्तद्वशः सोऽलं । जगद्वाऽवशयन् स्त्रियः ॥१४५॥

मान्येद्युस्तर्होऽभाणीत् । समये चलता प्रिय ! ॥ मधुरुण्ठस्त्वया मार्ग्यःसहायः पितुरन्तिके १४६ । यदेप सर्वमार्गज्ञः । शक्तो भक्तश्च
 नेतरि ॥ वेचेकं मार्गमासनं । येनाप्यं द्राग्महापुरम् ॥१४७॥ प्रपदे तद्वचोऽयं यज्जडाः स्त्रीषुद्विजीविनः ॥ श्वशुरावापप्रच्छे च ।
 प्रतिश्रुस्ततोऽन्यदा ॥१४८॥ बल्लालंकारमाल्याद्यै-स्तं सत्कृत्य सगौरवं ॥ प्रस्थातुमन्वमन्येतां । तावाशीमुखराननौ ॥१४९॥
 ताभ्यां दात्ताद्विदाने स । मधुरुण्ठमयाचत ॥ दत्तमाकार्य चाऽचाली-चौ नत्वा सपरिच्छदः ॥१५०॥ चाल्यमानामथो दत्ता-नर्घ्याऽ-
 रट्टारवाममं ॥ सुमगां तौ पदा नम्रां । मुदाऽन्वशिष्यतामिति ॥१५१॥ वत्से पत्न्यौ भवेर्भक्ता । स्त्रीणां सैव हि दैवतं ॥ यतोऽ
 ब्राह्मन् च प्राप्यं । श्रमिष्टं भोगपुण्यजं ॥१५२॥ सदाचारः सदा पाल्यः । सर्वेषां स हि जीवितं ॥ भूष्यते येन रूपादि-गुणीधो
 नानिच राः [मणिना वपुः] ॥१५३॥ तथा चोक्तं-

अभ्युत्थानमुपागते गृहपतौ तद्भाषणे नम्रता, तत्पादार्पितदृष्टिरासनविधिस्तस्योपचर्या स्वयम् ॥
सुप्ते तत्र शयीत तत्प्रथमतो मुञ्चेत शय्यामिति, प्राञ्चैः पुत्रि! निवेदिताः कुलवधूः शुद्धांतघर्मा ह्यमी ॥१५४॥
निर्व्याजा दयिते ननान्दु नता, स्वश्रूषु भक्ता भवेः । स्निग्धा बन्धुषु वत्सला परिजने स्मेरा सपत्नीष्वपि ॥
पत्युर्मित्रजने सनर्मवचना खिन्ना च तद्द्वेषिषु, स्त्रीणां संवननं नतश्रु ! तदिदं वीतौषधं भर्तृषु ॥ १५५ ॥ इत्यादि
॥ स्नेहच्छिषामदातां तौ । तादृक्पुत्र्या अपीदृशीं ॥ नैवाऽत्यम्युयुतो ह्यब्दो । वर्षन् स्थानं विलोकयेत् ॥ १५६ ॥ शिक्षामेतां प्रपेदे
सा । नम्रमौलिर्मुहुर्मुहुः ॥ स्त्रीणां जगद्धञ्चिकानां । नाऽवञ्च्यौ पितरावपि ॥ १५७ ॥ नत्वा तौ प्राचलत्साशुः । पत्या सह
सतीव सा ॥ पित्राद्या वलितस्तौ च । संप्रेष्य कियतीं भुवम् ॥ १५८ ॥ सेनानीर्मधुकण्ठोक्ते । मार्गे पत्न्याऽन्वितश्चलन् ॥ देवता-
र्चादिसाफल्यं । मेने तत्संगमान्मुदा ॥ १५९ ॥ अर्द्धमार्गे व्यतिक्रान्ते । तटस्थवनगह्वरां ॥ वीक्ष्य रम्यां नदीं तस्थौ । भुक्त्यै
भूरिपरिच्छदः ॥ १६० ॥ भुक्तः सुभगयाऽभाणि । स्वामिन् ! रम्या नदी ह्यसौ ॥ सुदुराश्च वने वृक्षाः । क्रीडावोऽत्र क्षणं ततः
॥ १६१ ॥ शूराग्रण्यामुदत्ते च । मधुकण्ठाऽङ्गरक्षके ॥ आन्तरे सेवके रक्षा-परे लज्जाभये तु न ॥ १६२ ॥ ततोऽसौ प्राविशत्केल्यै ।
मुदा नदां तथा सह ॥ स्मरक्रीडा प्रियानुना । रागिणां ह्युत्सवायते ॥ १६३ ॥ रत्वा चाद्भिः कियद्वेलं । सोऽविशद्वनगह्वरे ॥ रेमे
तत्राऽपि च स्वैरं । विविधं रमणीरतः ॥ १६४ ॥ क्रीडन्तं सपत्नीक-मरक्षन् दूरतो भटाः ॥ रक्षामिपाद्रथारूढो । मधुकण्ठोऽ
प्युपाऽभ्रमत् ॥ १६५ ॥

अथ याऽमेव्यतिक्रान्ते । भटास्तिस्मिन्ननिर्गते ॥ दध्युर्धोरेऽप्यरण्येऽयं । शुग्धः खेलति किं चिरम् ॥१६६॥ विलम्ब्याऽथ
 कियञ्जात-शङ्कास्ते तमशब्दयन् ॥ शब्दाऽदाने प्रविशयान्त-र्धणं विष्वग् व्यलोकयन् ॥१६७॥ सेनान्यं सुभगां चाऽपि । क्वाऽपि
 नैधन्त ते पुनः । खड्गं प्राप्य क्वचित्तस्याऽनिष्टं खिन्नाः शशङ्किरे ॥१६८॥ पिपृक्षवोऽथ तच्छुद्धिं । मधुकण्ठं व्यलोकयन् ॥^१ तमप्य-
 नाप्य शोकार्त्ता । विकल्पान् विविधान् व्यधुः ॥१६९॥ तत्पदाद्यप्यपश्यन्त-स्ते किं कर्त्तव्यताजडाः ॥ जातायामथ यामिन्या-
 मशोचन् केवलं बहु ॥१७०॥ त्रियामी शतयामाभां । व्यतिक्रम्य कथञ्चन ॥ सर्वेऽप्यनाप्य तच्छुद्धिं । तेऽनन्यगतयोऽचलन्
 ॥१७१॥ क्रमान्महापुरं प्राप्ता । भूपालाय यथेक्षितं ॥^२ उदत्ताक्षाश्च सेनान्यः । स्वरूपं तन्न्यवेदयन् ॥१७२॥ भूपस्ततः
 शुचाक्रान्तः । शैलपुरवनादिषु ॥ सुचिरं लक्षशः शूरैः । सर्वतस्तमशोधयत् ॥१७३॥ तथाप्यनाप्य तच्छुद्धिं । तस्मिन् बालसखे
 नृपः ॥ पुत्रादिभ्योऽप्यतिस्नेहा-द्विललाप चिरं शुचा ॥१७४॥ कुटुम्बमपि सेनान्यो । रोदं रोदं चिरं स्थितं ॥ एकाक्येव
 सहत्यङ्गी । दुःखं प्राप्तं हि कर्मणः ॥१७५॥ मन्याद्यैर्बोधितोऽथाऽन्यं । सेनान्यं न्यस्य भूपतिः । क्रमात् शोकोज्जितो रेमे ।
 सर्वाङ्गीणसुखीश्रिया ॥ १७६ ॥

व्यतिक्रामति कालेऽथाऽ-न्येद्युर्गजजिघृक्षया ॥ प्रापत्तदर्हसामग्या । विन्ध्योर्व्यां सैन्ययुग् नृपः ॥१७७॥ गृह्णतोऽस्य
 गजांस्तत्राऽ-न्येद्यु रम्ये पटौकसि ॥ सुखासीनस्य भूपस्य । परीवारसुजः पुरः ॥१७८॥ शबरः कश्चिदागत्य । कपिनाटयमदी-
 दशत् ॥ नृत्यन्ति वानरास्तत्र ॥ वानर्यथातिचित्रकृत् ॥१७९॥ वादयन्ति च वाद्यानि । घृत्कुर्वन्त्यन्तरान्तरा ॥ मिथो बल्गन्ति

युध्यन्ते । तुम्बन्त्याऽलिङ्गयन्ति च ॥१८०॥ उच्छलन्ति विचित्राणि । ददते करणान्यपि ॥ एवं चित्रीययन्तिस्म । ते जनान् सकला-
नपि ॥१८१॥ रञ्जितोऽथ नृपोऽभीष्टं । शवरायाऽददाद्धनं ॥ अथ मुख्यक्रपित्तत्रो-त्फुल्लाक्षो वीक्ष्य भूपतिम् ॥१८२॥ अश्रुधाराः
किरन् धात्री-धवाऽग्रे सोऽपतद् द्रुतं ॥ एवं सुहृदुहः कुर्वन् । व्यसिष्मयत भूपतिम् ॥१८३॥ युग्मम् ॥ अशक्तो नृगिरा वक्तुं ।
चेष्टाभिस्तु वदन्नपि ॥ नाऽब्रूवुधत् स्वाशयं स । कांश्चिद्विदुः प्रशुतामिति ॥१८४॥ तं साकूतं हृदा ज्ञात्वा । नाटयाश्चर्याय तद्युतं ॥
शवरायाऽर्पितं दत्त्वा । कपिवृन्दं नृपोऽग्रहीत् ॥१८५॥ 'ददौ स केलिवीराय । शिक्षारक्षादिहेतवे ॥ [आनन्दा]पुराप्यनेकनमार्थापशुरक्षा-
धिकारिणे ॥१८६॥ गजान् बहून् गृहीत्वाऽथ । कियद्भिर्वासैरनृपः ॥ आजगाम निजं धाम । स्मते चाऽनिशं सुखम् ॥१८७॥
वीक्ष्य चाऽवसरं केलि-वीरो नृर्चयते, कपीन् ॥ रल्यन् दत्तेऽधिकं ग्रासं । त्रस्मै तेभ्यश्च भूपतिः ॥१८८॥ स्निहन्नज्ञाततत्त्वोऽपि ।
तद् दृष्ट्वा भूभुगन्यदा ॥ कृष्यग्रण्ये मणिस्वर्णाऽ-लंकृवीर्निरस्मीमपत् ॥१८९॥ स्या विधाय ताश्चान्तः सदसं भूभुजे मुदा । कपिनृ-
चादनुस्वर्णकारोऽन्येद्युरढौकयत् ॥१९०॥ गृहीत्वा ताः स्वहस्तेन । दत्त्वाऽस्मै पारिवोषिकं । परिधापयितुं लग्नः सर्वाङ्गेषु कपेनृपः ॥१९१॥
कण्ठे त्रैवेयकं क्षेप्तुं । ग्राच्यं वलयमायसं ॥ तस्य यावन्तृपोऽभाङ्क्षीत् । कपिस्तावदभूत्पुमान् ॥१९२॥ हरिवीरो नमतीत्यु-त्तैष
राधे नमोऽकरोत् ॥ किमेतदितिसम्भ्रान्ता । नृपाद्या च समाऽभवत् ॥१९३॥ रुदन्तं तं समुत्थाप्या-ल्लिलिङ्ग ग्रीतिमान् नृपः ॥
आश्वास्य संभ्रमस्नेह-वाग्भिरासयदासने ॥१९४॥ अवीवदन् नृपादेशा-द्बहुवाद्यानि वादकाः ॥ अगायन् गायकाः, पेठु-र्भङ्गलानि
च वन्दिनः ॥१९५॥ ज्ञात्वा वृत्तान्तमस्य द्राम् । मुदाऽऽगत्य कुटुम्बकम् ॥ कण्ठे लग्नं रुदित्वा च । विदधे मङ्गलावलीम् ॥१९६॥

अथ पप्रच्छ तं भूपः । किमिदं चरितं तव ॥ असंभाव्यमहो मित्र ! । यत्र दृष्टं श्रुतं क्वचित् ॥१९७॥ हरिवीरोऽभणत्
 स्वामिन् ! । कर्मणां किं नु दुर्लभं ॥ क्षिप्तोऽहं येन तिर्यक्त्वे । तस्माच्चाऽद्य त्वयोद्धतः ॥१९८॥ शौर्ये च धैर्ये च धने च पूर्णे-
 ऽप्यैश्वर्ययोगेऽप्यखिले बले च ॥ मित्रे च भूपेऽपि हरिः कर्मित्वे । नृत्यत्यहो कर्मगतिर्विचित्रा ॥१९९॥ तदुक्तं—यन्मनोरथ-
 शतैरगोचरो । यत्स्पृशन्ति न गिरः कवेरपि ॥ स्वप्नवृत्तिरपि यत्र दुर्लभा । हेलैवैव विदधाति कर्म तत् ॥ २०० ॥
 ततो यथान्धभूवं त-तथा वच्मि शृणु प्रभो ! ॥ केल्यै मेऽन्तर्वर्णं प्राप्तिं । यावद्भावि श्रुतं त्वया ॥ २०१ ॥ अग्रतः शृणु
 भूपाल ! । प्रविष्टो गहने तदा ॥ जानानस्तां सतीं स्निग्धां । करे धृत्या नवां प्रियाम् ॥ २०२ ॥ स्मरचेष्टाप्रियालापै-मोहयन्तीं
 सुदुर्बुहः ॥ चंदनामोदसुभगै-मधुरैर्मलयानिलैः ॥ २०३ ॥ नृत्यत्पल्लवमालाभि-लंताभिश्च मनोरमान् ॥ बन्धुरान् कोकिलारवै-स्तरून्
 पश्यन् स्मरातुरः ॥ २०४ ॥ यावद्भ्रमामि सा ताव-दमणत्कामगद्गदं ॥ माधवीमण्डपे रम्ये । प्रियाऽस्मिन् रम्यते क्षणम् ॥ २०५ ॥
 पंचभिः कुलकं ॥ ततस्तदनुदृत्त्याहं । पृष्ठवैः स्रस्तरे कृते ॥ स्रत्केलिसुखं भजे । प्रेमसारं तया सह ॥ २०६ ॥

अथ वीक्ष्य कर्पीस्तत्र । अमतः सा जगाद् मां ॥ स्वामिन् ! पापां यदा मांघान्त्वं मां सुक्त्वा यदा गतः ॥ २०७ ॥ तदा
 दैवात्पट्टभूता । त्वत्संगसुखवञ्चिता ॥ विखिन्नाऽन्येद्युद्राक्ष-महं भिक्षार्थमागताम् ॥ २०८ ॥ पुरिव्राजिक्रिकामेका-मौषधीग्रन्थिवन्धुरां
 ॥ विश्वां विज्ञाय तामिष्ट-दानादिभिरुपाचरम् ॥ २०९ ॥ युग्मं ॥ तुष्टा सान्येद्युरूचे मां ! किमाराधोपि मामिति ॥ तद् प्रयोजनं
 किञ्चित् । क्षमाऽहं सर्वकर्मसु ॥ २१० ॥ ततोऽभाणि मया मात-गदो मे । व्यथयत्यथ ॥ कामजः प्रियसद्भो मे । यथा स्यात्तत्तथा

कुरु ॥२११॥ ततः सा बलयं लोह-मौषधीर्गभितं ददौ ॥ ऊचे चाऽस्मिन् समीपस्थे । न स्युर्विन्ना गदा अपि ॥२१२॥ प्रभवन्ति
न दुष्टाश्च । तिर्यग्रसुरादयः ॥ ततः प्रपूज्य नत्वा च । व्यमृजं तां मुदाकुला ॥२१३॥ बलयस्य महिम्नाऽऽप-मारोग्यं संगमं च ते ॥
परं त्वमेव मे 'नाथ-स्त्वच्छिवं च विलोकये ॥ २१४॥ तत्तत्क्षेप्यामि ते कण्ठे । समये साम्प्रतं पुनः ॥ मुञ्चाम्युच्छीर्षिके रत्या ।
खेदितोऽसि चिरं मया ॥ २१५ ॥ ततः स्वपिहि निःशंकः । कप्यादिभ्यः क्षणं सुखं ॥ इत्युक्त्वा दर्शयित्वा च । तन्ममोच्छीर्षिके-
ऽमुचत् ॥२१६॥ ततोऽस्याः लेहवागमूढो । विथ्रब्धोऽशयि निद्रया ॥ साक्षेप्सीत्तच्च मत्कण्ठे । प्रायो निद्रा हि वैरिणी ॥२१७॥
यावज्जागमिं तावत्स्वं । कपीभूतं निभालये ॥ तामदृष्ट्वा च खिन्नोऽस्या धावन्ननुपदं द्रुतम् ॥२१८॥ व्रजन्ती मधुकण्ठेन । रथारूढां
सहैधिपि ॥ पश्यन् ससंभ्रमं स्निग्धं । दीनोऽवादिपि चानया ॥२१९॥ युगमं ॥ एकाङ्गो मूढ ! रे स्नेहः । कियन्निर्वहते चिरं ॥
त्वद्विवाहाघन्वमंसि । पित्रादिवशगैव हि ॥२२०॥ अहं बाल्यादपि स्वैर-चारा दुःशीलतापदं ॥ मधुकण्ठे भृशं गीत-कलाढ्य
मधुरस्वरे ॥१२१॥ निजे गृहजने रक्ता । पतीयन्ती तमेव च ॥ पाणिग्रहमन्येऽहं । स्वैराचारार्थमेव नो ॥१२२॥ रूपं मेऽत्य-
दभुतं वीक्ष्या-ऽञ्जात्वैवं चरितं पुनः ॥ पाणिग्रहादिकार्येषु । स्वजनैर्बह्वृमानिपि ॥२२३॥ आद्याल्यान्मधुकण्ठानु-रागादिचरितं
ततः ॥ विस्तरात्स्वं समाल्याय । पुनरप्यथ साऽभणत् ॥२२४॥ विश्वासायैव सर्वेषां । त्वयि स्नेहाघदीदृशं ॥ विफलः प्रेषितोऽपि
द्वि-रायान् यन्नैव तिष्ठसि ॥२२५॥ तत्परित्राजकादत्त-बलयेन कपीकृतः ॥ तिर्यक्तं भुङ्क्ष्व यच्छिक्षां । विना प्रत्येति नो जडः
॥२२६॥ न वेत्सि चेन्मदाकृतं । द्विर्दशितमपि स्फुटं ॥ अनन्यगतिक्वायास्त-दोषो मे नेतिचेष्टने ॥२२७॥ क्वचिद्रत्वा घनैः

स्वेर-मानीतैः पितृवंचनात् । क्रीडिष्यावस्त्वमप्यीत्थं । स्वेच्छं क्रीड कपित्रजैः ॥२२८॥ निगद्यैवं मम तथा । प्रेरितो मधुकण्ठकः ॥
 ॥ अचीचलदिशीष्टायां । रथं पवनरंहसा ॥ २२९ ॥ ततः क्रीधान्धितः फालै-दूरं गत्वा पुनः पुनः ॥ नखैर्व्यदारयं द्राक् तौ
 'प्रतोदेनाऽऽहतोऽप्यहम् ॥२३०॥ सप्रतीकारसङ्गेन । मूर्ध्नि तेनाहतः क्रुधा ॥ ततोऽहं मूर्च्छितोऽप्यम-मसजं चानिलैर्निशि ॥२३१॥
 प्रातः कुङ्कुम्बविभागाऽन्नः । कपियूथं निरीक्ष्य च ॥ युधा निर्घाट्य यूथेशं । कपिभिररमे चिस्म् ॥२३२॥ अन्येद्युः शबरः काञ्चित् ।
 सयूथं मां प्रमादिनं ॥ गृहीत्वा कूटयाशेन । चिरं नृत्ताद्यशिक्षयत् ॥२३३॥ तेन चाऽऽपि तव स्वामि-स्त्वया चाऽद्य नरीकृतः ॥
 इति मे चरितं मत्वा । मा काञ्चित्स्त्रीषु विद्यसीत् ॥२३४॥ अथवा विपयासक्तः । कां नामोति विडम्बनां ॥ प्रायो विषयसंसक्ताः ? ।
 स्त्रियोऽपि प्रभवन्ति यत् ॥ २३५॥ यतो हि नष्टशास्त्रादि-दृष्टिमत्तान्धमूढवत् ॥ सर्वस्वं स्त्रियमैवैकां । पश्यन् प्राणी विचेष्टते ॥२३६॥
 इति श्रुत्वा नृपोऽवादी-न्मा विपीद सुहृद्दर ! ॥ सुशीलिताः प्रियाः कृत्वा । शुद्धश्च भोगानशङ्कितः ॥ २३७॥ सोऽप्या-

इति श्रुत्वा नृपोऽवादी-न्मा विपीद सुहृद्दर ! ॥ सुशीलिताः प्रियाः कृत्वा । शुद्धश्च भोगानशङ्कितः ॥ २३७॥ सोऽप्या-
 ल्यदुर्लभं किञ्चि-न्न मे त्वयि सति प्रभो ! । भोगानां साधनं सुख्यं । स्त्रियस्ताभ्यो विभोमि तु ॥२३८॥ ततः सर्वाः स्त्रियस्त्य-
 क्त्वा । चरिष्यामि वने तपः ॥ इहाऽशुभ्र च सौख्यायाऽ-नुसन्त्यस्व तदत्र माम् ॥२३९॥ निशम्यैवं नृपो दृष्यौ । हा विरक्तः
 सुहृन्मम ॥ अथवेद्यं न को दृष्टा । विरज्येत सचेतनः ॥२४०॥ मया धनैर्गजैरश्वैः । पत्तिभिः सबलोऽप्ययं ॥ यथा न शकित-
 स्त्वा । स्त्रीमात्रकृतदुःखतः ॥२४१॥ जीवाः सर्वेऽपि निस्त्राणा-स्तथैवाऽस्मिन्नहो भवे ॥ दुःखैरार्त्ताः कदर्थ्यन्ते । विविधैः कर्मवै-
 रिभिः ॥२४२॥ इन्द्रोऽपि कीदृतां याति । नरकं चक्रवर्त्यपि ॥ पृथ्वीनाथोऽपि पत्तित्वं । धनाढ्योऽपि दरिद्रताम् ॥२४३॥

नीरोगोऽपि सरोगत्यं । दौर्भाग्यं सुभगोऽपि च ॥ सर्वसुख्यपि दुःखित्वं । समर्थोऽप्यसमर्थताम् ॥ २४४ ॥ तदेवमत्राऽमुत्रा
 ऽपि । तत्कर्मविवर्त्ततः ॥ अवश्यगत्वरेष्वेवास्था । का सुखेषु विवेकिनाम् ॥ २४५ ॥ विषयग्रामसेवां हि । मन्यन्ते सुखमङ्गिनः ॥ तदप्राप्तिं च ते
 दुःख-मित्यहो जन्मिनां स्थितिः ॥ २४६ ॥ तन्मुधा विषयेष्व्याशा । दुःखमूलं हि साऽङ्गिनां ॥ तामेव वागुरां कृत्वा । स्त्रीव्याधा घ्नन्ति
 तान्मुगान् ॥ २४७ ॥ पित्रादीन् वञ्चयित्वाऽयं । यथा तिर्यक् कृतोऽनया ॥ कुर्यात्काचिचथा मां चे-न्मृत्युं घर्मादि वा क्व तत् ॥
 ॥ २४८ ॥ एकस्यामपि चेन्नार्यां । रक्तोऽयं दुःखभागभृत् ॥ तज्जगद्विश्चिकास्वासु । रमे वहीष्वहं कथम् ॥ २४९ ॥

एवं भवसुखोद्धिमो । यावद्धयायति भूविभुः ॥ तावद्बद्धोऽपितः कैश्चिन्नियुक्तपुरुषैरिति ॥ २५० ॥ स्वामिन् ! हेमजटो नाम्ना ।
 तापसः सपरिच्छदः ॥ प्राप्तोऽस्ति पुरसीमायां । ज्ञानध्यानगुरुर्युः ॥ २५१ ॥ नृपः श्रुत्वेति मन्वानो । घृतपूरे सितान्वयं ॥ नन्तुं तं
 सपरिवारो-ऽचलचापसधर्मभाग् ॥ २५२ ॥ गत्वा सीमि तरोर्भूले । निषण्णं तं नृपोऽनमत् ॥ दत्त्वा सोऽप्याशिषं स्माह । धर्मं तस्मै
 निषेदु ॥ २५३ ॥ नायं क्षेयः कोविदैर्मन्यैर्देहः । कामैः कष्टैर्विद्वसुजां चे किलार्हाः ॥ नेयः श्लाघां सत्तपोभिर्विशुद्धै-
 र्यैरात्माऽयं शर्म मुक्तेर्लभेत ॥ २५४ ॥ चपलं धनमायुरल्पकांस्वजनाः स्वार्थपरा वपुः क्षयि ॥ ललनाः कुटिलाः कुतः परा-
 भवभीविघ्नभृते भवे सुखम् ॥ २५५ ॥ श्रुत्वेत्यधिकसंवेगान्न्यस्य राज्ये सुतं नृपः ॥ हरिवीरादियुजैन-धर्माऽज्ञस्तापसोऽभवत् ॥ २५६ ॥

तदा स्वर्णजटेत्येत-दाल्यां प्रादाद्गुरुर्भुदा ॥ पट्टराश्यपि राज्ञोऽस्य । प्रतिबुद्धा पतिव्रता ॥ २५७ ॥ तपोविघ्नभिया गर्भ-
 मशुत्सवा सुरसुन्दरी ॥ तापसी सह तेनैव । बभूव भवभीरुधीः ॥ २५८ ॥ युग्मं ॥ ततो हेमजटः स्वर्ण-जटाधैस्तापसैवृतः ॥ वने

पञ्चशतीसंख्यै-रनाऽऽगत्य तपस्यति ॥२५९॥ गर्भेऽन्येद्युः स्फुटीभूते । पृथा साऽवग् यथास्थितं ॥ समये शुभलग्ने च । दिव्या पुनीमजीजनत् ॥२६०॥ बभूधे पाल्यमाना सा । तापसीभिः सुलक्षणा ॥ पुण्यलावण्यवह्नीव । नाम्ना तापससुन्दरी ॥२६१॥ समये तत्पिता स्नेहा-चां प्रज्ञाजितशरदां ॥ सद्गुणाढ्यां चतुःपाष्टि-मप्यथाऽपीपठकलाः ॥ २६२ ॥

काले हेमजटः स्वर्ण-जटायाऽथ निर्जं पदं ॥ दत्त्वा पल्यङ्कविद्यां च । व्योमगां साधनान्विताम् ॥२६३॥ लिभे सुरतनूं [त्रु]योग-विधेस्तत्तनाऽऽत्मनस्तनूं [त्रु] ॥ ततः कुलपतिः स्वर्ण-जटस्तान् शास्ति तापसान् ॥२६४॥ युग्मं ॥ अन्येद्युस्तद्विरेर्भूमि । चैत्ये तापसर-थितुः ॥ गिरिचूडस्य यक्षस्य । पुरो ध्यानासनादिभिः ॥२६५॥ विद्यामाराद्धुमारेभे । विधिवत्ताष्टुपोष्य सः ॥ तस्या लक्षजपे पूर्णे-ऽहन्येकविंशो सुरोऽतुपत् ॥ २६६ ॥ अदात्पल्यङ्कमसै स । यथेच्छं व्योमगामिनं ॥ नत्वा स्तुत्वा च यक्षेशं । तापसः पारणं व्यधात् ॥ २६७ ॥ स तं पल्यङ्कमध्यास्य । दूरेऽप्यद्रिवनादिषु ॥ तीर्थानि वन्दते स्वैरं । विमानारूढखेटवत् ॥ २६८ ॥

प्राप्तसौभाग्यसीमाऽथ । तनया तस्य यौवनं ॥ यद्रूपन्यक्कृता दुःखात् । कमला चपलाऽभवत् ॥२६९॥ गुणरूपकलास्तस्या । एवं चेद् द्विद्विरूपतां ॥ प्रत्येकं दधते तर्हि । सोपमाः स्युर्नचाऽन्यथा ॥२७०॥ तस्याथ व्याकुलो वप्ता-ऽनुरूपपरिचिन्तया ॥ आम्यन् पल्य-ङ्कगो नाना-भूपपुत्रान् विलोकते ॥२७१॥ क्वाऽपि राजकुलेऽन्येद्युर्दण्डं कमपि भूपजं ॥ गतः प्रत्यागतश्चाऽयं । व्याघ्ररूपेण तल्पगः ॥२७२॥ तं दृष्ट्वा तापसा भीत्या । नश्यन्तस्तेन संज्ञया ॥ सन्धीरिताः स्थिताः सोऽपि । भूमावित्यलिखन्नखैः ॥२७३॥ शप्त्वा व्याघ्रीकृतः स्वर्ण-जटो देवेन केनचित् ॥ नरोऽहं धर्मतत्त्वज्ञा-द्भावीत्याऽऽनयताऽत्र तम् ॥२७४॥ तापसेभ्यः परो धर्म-तत्त्वज्ञः को भवेदिति ॥ प्रायुंक्षत स्वमन्त्राद्यां-स्तेऽतः कार्यं तुनाऽसिधत् ॥ २७५ ॥ सांख्यौलूक्याऽक्षपादादि-मतस्यैरपि कारिताः ॥ एवमेव

प्रतीकाराः प्रायुर्विफलतामिह ॥२७६॥ ततश्चिन्ताकुलाः सर्वे-ऽनासाधौपयिकान्तरं ॥ मदाद्यास्तापसाः जग्मु-र्गिरिचूडस्य मन्दिरम् ॥२७७॥ शुचयस्तत्पुरो दर्भ-संस्तरस्था उपोषिताः ॥ जपध्यानासनाचाँधै-स्तमारास्तुः प्रयत्नतः ॥ २७८ ॥ तुष्टः सोऽष्टोपवासान्ते ऽप्राक्षीदिवः प्रयोजनं ॥ तेऽप्यवोचन् स्वरूपस्थ-मसत्कुलपतिं कुरु ॥ २७९ ॥ देवः प्रोचे न चेयं मे । शक्तिर्व्याघ्रीकृतो ह्ययं ॥ मरुता महता तस्माद् । ब्रूत भोः किं करोमि वः ॥ २८० ॥ तेऽवदन्निष्टसिद्धये तद्धर्मतत्त्वज्ञमानय ॥ जगौ देवस्तमानेष्ये । विश्वाय ज्ञानिनो गिरा ॥ २८१ ॥ ततः काऽपि क्षणं गत्वा । पुनरागत्य सोऽवदत् ॥ संगन्ता वः स्वयं तुर्ये । सोऽह्नीत्युक्त्वा च खेऽगमत् ॥२८२॥ पारणाहाचुरीयेऽह्नि । तापसेषु मदादिषु ॥ मार्गं विलोकयत्स्वध । त्वं दिष्टयाऽऽगाः कुतश्चन ॥ २८३ ॥ स्वरूपस्थं कुलपतिं कर्तुं शक्नोषि भद्र ! चेत् ॥ तदा कुरु सतां कृत्यं । परोपकृतिरेव हि ॥ २८४ ॥

व्याघ्रस्य चरितं चित्रं । हरिवीरमुख्यादिति ॥ श्रुत्वा स विस्मयं सर्व-मयं तान् प्रत्यथाऽवदत् ॥२८५॥ विधास्ये वोऽर्थितं सर्वं । यदि सर्वज्ञदेशितं ॥ धर्मतत्त्वं प्रपत्स्यध्वे । सम्यक् संग्रति मन्मुसात् ॥२८६॥ तेऽप्युचुर्यदि नः कार्यं । करिष्यसि कृतिस्ततः ॥ भावी त्वमेव देवोक्त्या । तत्त्वज्ञः सुगुरुश्च नः ॥२८७॥ कुमारः साह तदह्नि-फलाद्यानयत द्रुतं ॥ तदुक्तं तेऽपि चानिन्यु-र्धह्नि कुण्डाद्यपि व्यथुः ॥२८८॥ एते ग्राह्याः प्रवोध्याथाऽऽ-डम्बरेणेति चिन्तयन् ॥ कुमारोऽप्यकरोत् १ स्नात्वा । मुद्राध्यानासनादिकम् ॥२८९॥

ॐ नमोऽर्हद्भ्यः ॐ ह्रीं सर्वसंपद्वशीकरेभ्यः, ॐ ह्रीं नमः सर्वसिद्धेभ्यः सिद्धानन्तचतुष्टयेभ्यः, श्रीं नम आचार्येभ्यः पञ्चाचार-धरेभ्यः, ॐ नम उपाध्यायेभ्यः सर्वविघ्नभयापहारिभ्यः, ॐ नमः सर्वसाधुभ्यः सर्वदुष्टगणोच्चाटनेभ्यः, सर्वाभीष्टार्थान् साधय

साधय, सर्वविघ्नान् स्फोटय स्फोटय, सर्वदुष्टानुच्चाटय उच्चाटय, एनं स्वं रूपमानय हूँ फुद् फुद् स्वाहा ॥
इत्यादिमन्त्रानुचार्य । हुत्वा पुष्पफलादि च ॥ तं पुरःस्थापितं व्याघ्र-मसकृत् पाणिना स्पृशन् ॥२९०॥ औपचीं रेह्मणी-
दत्तां । यथेच्छं रूपकारिणीं ॥ नैपुण्यान्न्यस्य तच्छिष्ये । तं प्राग्रूपं नरं व्यधात् ॥२९१॥ दृष्ट्वा कुलपतिं पूर्व-रूपं सर्वेऽपि तापसाः॥
नेमुः प्रमुदितास्तार-कुमारस्तुतिकारिणः ॥२९२॥ सोऽपि सोत्कण्ठमालिङ्ग्य । कुमारमवदन्मुदा ॥ नमो हारितमानुष्य-चिन्तारत्न-
प्रदाय ते ॥ २९३ ॥

अथाऽपृच्छन् कुलपतिं । कुमारस्तापसाश्च ते ॥ कथं ते व्याघ्रतैपाऽभू-दित्याद्योऽभ्यधात्ततः ॥ २९४ ॥ कन्याया
वरवीक्षार्यं । आम्यन् पर्यङ्कगोऽन्यदा ॥ गगनाद्भ्रष्टपर्यङ्को । न्यपतं गिरिमूर्धनि ॥२९५॥ तत्राऽद्राक्षं तत्क्षणे स्वं । व्याघ्रीभूत-
मथो मुनिं ॥ शिलास्थं ध्यानगं जैनं । तदग्रे चाग्रिमं सुरम् ॥२९६॥ देवीचतुष्टयीकृत-गीतवाधलयानुगं ॥ मोहनं विश्वनेत्राणां ।
नृत्यन्तं दिव्यभङ्गिभिः ॥२९७॥ युग्मं ॥ अयमेव ममार्क्य-दागसा केनचिन्मुनिः ॥ विचिन्त्येति प्रणम्याऽऽख्यं । रुदन् दुःखात्स्वभा-
पया ॥२९८॥ भगवन्नपराद्धं किं । मया यन्मामपीपतः ॥ त्वं व्याघ्रत्वमनैपीथ । प्रसीदाऽथ नृतां नय ॥२९९॥ मुनिर्जल्प
संकल्प-मात्रमप्यत्र नैव मे ॥ किं चैतत्त्रिदशोऽकार्पी-देप रोपात्कुतश्चन ॥३००॥ नाट्यं कृत्वा स्थिते देवे । विदित्वा समयं ततः ॥
पुनस्तं मुनिमप्राक्षं । कोऽयं कस्माच्चुकोप मे ॥ ३०१ ॥ आरणत्करुणासारः । सुरवृत्तं मुनिर्यथा ॥ खेटैश्वर्यं परित्यज्य । प्रव्रज्या-
महमाददे ॥३०२॥ क्रमादधीतसिद्धान्तो । 'द्विविधोरुत्पः परः ॥ विहरे बोधयन् भव्या-नेकाकी गुर्वनुज्ञया ॥३०३॥ अन्यदा गगने

गच्छन् । गिररस्यैव मूर्द्धनि॥महन्तमिममद्राक्षं । हन्यमानं मृगारिणा ॥३०४॥ तत संजातकारुण्यो-ऽवतीर्य द्रुतमम्बरात् ॥तपःप्रभा-
 वतः सिंहे । नटे स्वस्थस्य हस्तिनः॥३०५॥सर्वाङ्घ्रिधमणात्सर्व-पापव्युत्सर्जनादिकं।कारयित्वाऽऽददे पञ्च--परमेष्टिनमस्कृतिम्॥३०६॥
 ॥ युग्मं ॥ शुभष्यानान्मृतः सोऽभू-त्सौधर्मे त्रिदशोत्तमः ॥ मणिचूडाभिधः पञ्च-परमेष्टयनुभावतः ॥ ३०७ ॥
 यदुक्तं-नाणाविहपावपराणो वि, जं पाविऊण अवसाणे । जीवो लहइ सुरत्तं तं सरसु मणे नमोष्कारम् ॥१॥
 देवीकृतजयारावः । स प्राक्पुण्यं विचिन्तयन् ॥ ज्ञानाद् ज्ञात्वोपकारं मे । द्रागाऽऽगत्याऽत्र भक्तिः॥३०८॥ तेजोभिर्मासय-
 न्नाशाः । प्रशान्तं मां शिलास्थितं ॥ नत्वाऽऽख्याय स्वदृत्तान्तं । मुदाऽनृत्यपुरो मम ॥३०९॥ युग्मं ॥ पर्यङ्कच्छायामालोक्य ।
 त्वामायान्तं ममोपरि ॥ मत्वाऽऽशातनया क्रुद्धः । शप्त्वाऽनैपीदृशामिमाम् ॥३१०॥ एवं मुनिगिरं श्रुत्वा । नत्वा तं विनयात्सुरं ॥
 वर्षन्नश्रूणि दीनोक्तिः । शापमोक्षमयाचियि ॥ ३११ ॥ अल्पकृपया स्वर्गी । राज्यभोगादि मूढ रे ॥ त्यक्त्वाऽपि त्वं न जानासि
 तत्त्वान्याशातयन्नुपिम् ॥३१२॥ निष्कलं मा तपः कार्पी-र्षेद्र 'व्रजाऽऽश्रमं निजं ॥ प्राग्वत्पर्यङ्कमारुह्य । मत्प्रभावेण सञ्जितम् ॥३१३॥
 मासान्ते तत्त्वेदी त्वां । स्वभावस्यं करिष्यति ॥ तस्मात्तत्त्वानि विज्ञाय । दद्यास्तस्यै निजां कनीम् ॥३१४॥ ततस्तथाऽहमव्राऽऽगां ।
 सर्वं वो ज्ञातमग्रतः ॥ इत्याकर्ण्य चमचक्रुः । कुमारस्तापसाश्च ते ॥३१५॥ ततः कृत्वोत्सवान् हर्षा-त्तापसीगीतमङ्गलान् ॥
 कुमारं धर्ममप्राहुः । सर्वे संभूय तापसाः ॥३१६॥ दिदेश विस्तरात्सोऽपि । द्विविधं धर्ममार्हतं ॥ ऊरीचक्रुश्च ते बुद्धाः ।
 सम्यक्त्वाणुव्रतादिकम् ॥ ३१७ ॥

अथ कुलपतिः प्रोचे । कुमरोक्तोऽसि नाकिना ॥ मत्कन्यायाः पतिर्भावी । तचां परिणय द्रुतम् ॥३१८॥ इत्याकर्ण्य
 कुमरोऽपि । यावद्वक्ति न किञ्चन ॥ तावत्सुमनसां वृष्टि-स्तन्मृद्धि व्योमतोऽभवत् ॥३१९॥ तां वीक्ष्य तापसा याव-त्समीक्षन्ते
 चमत्कृताः ॥ गिरिचूडसुरस्तावत् । श्राद्भूयेत्यभापत् ॥३२०॥ भो भो मुनिर्मयाऽपृच्छ । ज्ञानी तत्र गिरौ स्थितः । कथमेव नरो
 भावी । सोऽवक् तच्चज्ञसंगमात् ॥३२१॥ ततोऽप्राधं कथं ज्ञानी । मया ज्ञेयः स तत्त्ववित् ॥ स साह कोलरूपं त्वां । यो जेष्यति
 नरेन्द्रभूः ॥३२२॥ ततोऽहं राजधानीषु । भञ्जन्नुपवनावलीः ॥ कोलरूपेण वभ्राम । कोऽप्यजैपीन्न मां पुनः ॥३२३॥ ततो हेम-
 पुरेऽजैपीद्भूपारामप्रमर्दिनं द्राग्मां दोर्मात्रश्लोऽयं । नटे भूपशुवां शते ॥३२४॥ अपहृत्येभरूपादि-माययाऽयं ततो मया ॥ आनिन्ये
 सर्वदो व्योम्ना । कृच्छ्राद्धो हितकाम्यया ॥३२५॥ सौन्दर्योदायशौर्योप-कारसद्भर्मतादिभिः ॥ गुणैर्नान्योऽस्य तुल्योऽस्ती-त्यनुभूतमिभिदं
 मया ॥३२६॥ अदृश्यः कौतुकादत्राऽऽ-गतः कुलपतेरहं ॥ स्वभावापादनाद्येत-दद्राक्षमखिलं समुत् ॥३२७॥ अश्रौपं च भवद्भ्योऽहं-
 द्धर्ममेतेन देशितं ॥ ततः श्रुद्धसंस्कारः । प्राग्जन्माऽचिन्तयं मुदा ॥ ३२८ ॥ तथाहि—

पुरे धन्यपुरे धन्या-भिधानो धनवान् पुरा ॥ अजनीह जनी तस्य । नाम्ना वसुमती सती ॥३२९॥ सुहृत् श्रावकसंसर्गा-
 दन्यदा संगमे गुरोः ॥ ततः श्रुत्वा स सम्यत्त्व-मूलं धर्मश्रुपाददे ॥३३०॥ अन्यदा तस्य जायाया । देहे प्रादुरभूद्रूजा ॥ तस्याः
 शान्त्यै स सदैवै-श्रिकित्सामप्यचीकरत् ॥३३१॥ भिपग्भिर्भाषितैर्वीर्य-वद्भिर्विधिविधभेषजैः ॥ तदेहे ददृशे नैव । गुणः कोऽपि कथं-
 चन ॥३३२॥ तथापि तद्दृढप्रेम्णा । सोऽपृच्छन्मान्त्रिकादिकान् ॥ स्वस्वाम्नायाः कृतास्तैश्च । न त्वेभ्यः कोऽप्यभूद्गुणः ॥३३३॥
 ततः स गाढं तत्स्नेह-ग्रहिलात्मा पदे पदे ॥ पुरे परिभ्रमन्नाख्य-जटिकार्पटिकानपि ॥३३४॥ उजागरोजितैर्जातु । प्रयोगैर्जे-

जयीति यः ॥ मञ्जायाया रुजं न्यक्षां । लक्षं तस्मै ददाम्यहम् ॥३३५॥ इति श्रुत्वा ततः कश्चित् । स्फुटीभूय जटी तदा ॥
तमब्रवीत्क्षणाद्दीतामयां कुर्वे तव प्रियाम् ॥३३६॥ परं सत्यप्रतिज्ञः स्याः । सोपचारश्च चेन्मयि ॥ तदाकर्ण्योऽऽदरात्सोऽपि ।
तथेति प्रत्यपद्यत ॥३३७॥ विनयेन गृहं नीत्वा । तं स्वजायामदर्शयत् ॥ सन्तोष्य तं च भक्त्या तत्-प्रतीकारमकारयत् ॥३३८॥
तेन प्रयुक्तैरगैद-स्तद्भ्रादृगमद्भदः ॥ संहृष्टः प्रेक्ष्य सजां तां । केकी कादम्बिनीमिव ॥३३९॥ क्रमाचद्वपुराप्यायि । तैर्वनं
चारिदैरिव ॥ तस्यायुर्वैदवैदग्ध्य-दर्शनाच्च चमत्कृतः ॥३४०॥ स्थापयामास तं मास-माग्रहादत्र जट्यपि ॥ स्वधर्ममुच्चाऽहर्द्धर्म
निर्ममे श्रेष्ठिनं श्लथम् ॥ ३४१ ॥ युग्मं ॥ ततोऽनालोच्य पापं त-त्यान्तेऽसौ सन्मतिर्मृतः ॥ गिरिचूडसुरः सोऽहं । जातस्तत्पुण्य-
योगतः ॥३४२॥ युष्माभिः सह बुद्धश्च । प्रपेदे शुद्धदर्शनं ॥ श्रादुरासं गुरोः शीर्षे । पुष्पवृष्टिं विधाय च ॥३४३॥ देवोक्ताय वरा-
याऽसौ । दद्वृचं तापससुन्दरीं ॥ कृतार्थः स्याद्यथोद्ब्राह्मः । स्वोपकारिणमुत्सवैः ॥ ३४४ ॥

श्रुत्वेति कुलपत्याधाः । कन्यां तां प्रत्यपीपदत् ॥ मुदाऽभ्यर्थ्य कुमारं द्राक् । सामग्रीं च सुरोऽकरोत् ॥३४५॥ रत्नस्तम्भ-
स्थमुक्ताक्षक्-तोरणे स्वर्णमण्डपे॥देवीभिस्तापसीभिश्च । गीयमानोरुमङ्गलम्॥३४६॥ अथान्तदुन्दुभिध्वान-सुरवन्दिजयारवं ॥ चित्रा-
न्मिलितगीर्वाण-विधामृद्गणसंस्तुतम् ॥३४७॥ कुर्वत्युत्सवमस्वप्ने । तापसाः पर्यणीनयन् ॥ कुमारेण कर्त्ता दिव्यवत्त्राभरण-
भूषिताम् ॥ ३४८ ॥ ददौ देवः कुमाराय । वत्त्राकल्पादि दैवतं ॥ तुष्टः कुलपतिश्चाऽपि । पत्यङ्कं व्योमगामिनम् ॥३४९॥

अथ तत्र वने रम्ये । गिरिचूडेन निर्मिते ॥ स्वर्विमानोपमे हर्म्ये । सप्तभौमे हिरण्मये ॥३५०॥ स्वाद्यखाद्यादिसामग्या ।
सर्वाङ्गीणसुखाकरे ॥ तदेवपरिचारेण । सेव्यश्चिन्तितदायिना ॥३५१॥ रूपात्यप्सरसा पत्न्या । तया स्निग्धनवोढया ॥ कुमारो

विलसन् दिव्य-भोगसौल्यानि देववत् ॥ ३५२ ॥ उवास तापसप्राप्त-धर्मवृद्धिविधित्सया ॥ नानातीर्थानि पल्पङ्क-चलान्निन्त्यं
 च यन्दते ॥ ३५३ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ युतो वा रहितो वाऽपि । पत्न्या स्वीरं कदाचन ॥ क्रीडत्यमरवन्नाना-नदीवाद्द्विवनादियु
 ॥ ३५४ ॥ जैनधर्मविधिं सम्यक् । स शिक्षयति तापसान् ॥ दीक्षां जैनीं फलं चास्या-स्तेषामुपदिशत्यपि ॥ ३५५ ॥ क्रमादधीत-
 सिद्धान्ताः । सर्वानुष्ठानवेदिनः ॥ तेऽप्यर्हच्छासने दक्षाः । प्रविश्रजिष्वोऽभवन् ॥ ३५६ ॥ एवं नरा धर्ममहामहिम्ना । 'सदा समाप्त-
 स्थितिभोगयोगाः ॥ सेव्याः सुरैरप्युरीक्रियन्ते । स्वयं सुखैः स्वर्गिजयश्रियैर्द्वैः ॥ ३५७ ॥ इति श्रीतपागच्छाधिराजश्रीमुनिसुन्दर-
 ष्वरिविरचिते श्रीज्ञयानन्दराजर्षिकेवलचरित्रे जयश्रूङ्के श्रीजयानन्दकुमारस्य देशान्तरचर्यायां हेमपुरपुरोद्यानगदुर्जयकोलविजय-
 तापसाश्रमगमन-स्वर्णजटकुलपत्यादितापसपञ्चशतीसहितगिरिचूडयक्षप्रतिबोध-कुलपतिपुत्रीतापससुन्दरीवृतीयपत्नीपरिणयन-कुल-
 पतिदत्तपल्पङ्कविद्याऽन्वितगतगनगामिपल्पङ्कचलनानातीर्थनमस्करणादिवर्णननामा सप्तमः सर्गः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥ ग्रन्थाग्रं ३६५ ॥

॥ अथाष्टमः सर्गः प्रारभ्यते ॥

यो देवान्तरदृन्दवर्त्तिविविधाऽनेकप्रभावप्रभा-प्रस्थानप्रतिपन्थितां प्रथयति श्रीष्मोऽत्र भीष्मः कलिः ॥
 यन्माहात्म्यभरः स्फुरत्यपभयं तत्राऽप्यहो सर्वगः । सर्वं शीतलयन् जगत् सुखयतादस्मान् स पार्श्वप्रभुः ॥ १ ॥
 अथाऽन्येद्युरिहावासे । सप्तमीं भूमिमास्थितः ॥ यावद्भद्रासनासीनः । कुमारोऽत्रं विलोक्ते ॥ २ ॥ तावदेकं परित्राजं ।

सुरूपं यौवनोद्धरं ॥ ददर्शाऽवतरन्तं खात् । स्वसमीपं प्रति द्रुतम् ॥ ३ ॥ तत्राऽऽगत्य मुनिस्तस्यै । दत्ताशीर्दापितासने ॥ निविष्टः
 सस्पृहं तस्य । मुखाम्भोजं विलोकयन् ॥ ४ ॥ कुमारः साह कस्त्वं भो ! कुत आगाः ! किमिच्छसि ! ॥ ब्रूहि प्रयोजनं येन ।
 तद्वैमि कृतार्थताम् ॥ ५ ॥ अधुध्ये ह्यर्थितामात्रं । व्यक्त्या[ज्ञात्वा]नत्वाऽर्थ्यमिद्वितैः ॥ तस्य ज्ञानेऽप्यदानेन । दानिवादः कलङ्कयते ॥ ६ ॥
 याश्चालजां प्रापितेनाऽ-र्थिना यदधमर्ज्यते ॥ विलम्ब्य ददतोऽप्येत-न्नाऽपैति सुकृतं कुतः ॥ यदुक्तं-प्रापितेन चटुकाकुविडम्बं
 लम्भितेन बहुयाचनलज्जां ॥ अर्थिना यदधमर्ज्यते दाता । तन्न लुम्पति विलंब्य ददानः ॥ ७ ॥ याचमानजनमा-
 नसवृत्तेः । पूरणाय वत जन्म न यस्य ॥ तेन भूमिरिह भारवतीयं । न द्रुमैर्न गिरिभिर्न समुद्रैः ॥ ८ ॥ मीयतां
 कथमभीप्सितमेपां । दीयतां द्रुतमयाचित एव ॥ तं धिगस्तु कलयन्नपि वाञ्छामर्थिवागवसरं सहते यः ॥ ९ ॥ कथमस्याऽर्धितं
 बुध्ये । ददे च द्रागयाचितं ॥ कुमारे चिन्तयत्येवं । तस्मिन्[त्रैध]रीराशिरोमणौ ॥ १० ॥ परित्राद् स मुदाऽवादी-नैवाऽसाध्यं न किञ्चन ॥
 शूरः परोपकारी च । न त्वत्तः परमः परः ॥ ११ ॥ शृणु वच्मि स्ववृत्तान्त-मभूद्गङ्गातटे गुरुः ॥ भद्रदत्ताभिधस्तस्य । गङ्गोदत्तोऽसि
 शिष्यकः ॥ १२ ॥ गुरुदत्तौपधीकल्पा-हृष्ट्याम्यायौपधीरहं ॥ गिरौ मलयकूटाद्देवे । सन्ति ता विविधाः पुनः ॥ १३ ॥ लक्ष्याः
 स्युर्विधिना सम्यग् । साधिता एव ताः परं ॥ ततस्तत्राऽसकृद्गत्वा । प्रारंभे साधना मया ॥ १४ ॥ परं मलयमालोऽस्य । क्षेत्रपालो
 निरेः प्रभुः ॥ भाषयत्युपसर्गेमां । न ताः साधयितुं क्षमे ॥ १५ ॥ गुर्वाभ्रायकृतस्वाद्भि-लेपाद्योजनमम्बरे ॥ एकैकोत्पाततो याऽमी
 त्युर्व्यां बंभ्रमाम्यहम् ॥ १६ ॥ प्राप्तोऽद्याऽस्मिन् वने वीक्ष्या-ऽसम्भवं स्वर्णमन्दिरं ॥ अवेदं तापसप्रश्नाद् वृत्तं लोकोचरं तव ॥ १७ ॥
 अपि देवैरजय्यं त्वां । निबुध्य तदुपागमं ॥ याचितुं स्वार्थसिद्धं य-द्याश्चामर्हति न हिये ॥ १८ ॥ भद्र ! शकनोपि चेज्जतुं ।

क्षेत्रपं तद्भवौपधीः ॥ मम साधयतो विमान् । हर्षुमुत्तरसाधकः ॥ १९ ॥ कुमारः स्माह विश्वोप-चिकीर्षोरेतदल्पकं ॥ तत्कार्य-
 श्रेद्धिजित्येन्द्र-मपि तत्साधयामि तम् ॥ २० ॥ सोऽभ्यधात्साधु साध्वेत-त्संभवत्यखिलं त्वयि ॥ योजनानां शते दूर-मितो
 भवति सोऽद्विराद् ॥ २१ ॥ साधना चाऽसितद्वाद-श्यह्न्यारब्धा त्रिभिर्दिनैः ॥ सिद्धिं चतुर्दशीरात्रौ । यति निर्विघ्नता यदि
 ॥ २२ ॥ अद्य चाऽऽस्तेऽष्टमी कृष्णा । तत्सज्जीभव सन्मते ! ॥ प्रातः स्कन्धेऽधिरोष्य त्वां । यामि व्योम्ना दिनैस्त्रिभिः ॥ २३ ॥
 स्मित्वाऽवदत्कुमारोऽथ । याहि स्वार्थं प्रसाधय ॥ स्वशक्त्यैव समेष्यामि । द्वादश्यामुदये रवेः ॥ २४ ॥ नाऽत्राऽर्थे संशयः
 कायौ । न चलत्येव यत्सतां ॥ प्रतिपन्नं युगान्तेऽपि । भूमेर्वादिनिदर्शनात् ॥ २५ ॥ श्रुत्वेति मुदितः सोऽगात् । खगत्योपस्कराऽ-
 न्वितः ॥ तत्राऽऽप्त्यै मिलनस्थानं । सुविज्ञाप्य नृपाङ्गजम् ॥ २६ ॥ प्रिये ! मलयकूटाद्रौ । गत्वा स्थित्वा दिनत्रयं ॥ विद्यासाधक-
 सान्निध्यं । कृत्येष्यामि रयादिह ॥ २७ ॥ परोपकारपुण्यस्य । त्वमप्यंशमवाप्नुयाः ॥ पित्राद्यैः पाल्यमानाऽत्र । तावत्तिष्ठेः समाहिता ॥ २८ ॥
 इति प्रज्ञाप्य पत्नीं स्वा-मगादेकादशीनिधि ॥ कुमारोऽप्यथ तत्राऽद्रौ । पल्येङ्केनाऽकुतोभवः ॥ २९ ॥ संगोष्य क्वाऽपि
 पल्येङ्कं । साधकं सोऽमिलत्प्रगे ॥ आख्यच साधयेष्टं भोः । श्रीजये मयि रक्षके ॥ ३० ॥ आरेभे मुदितः सोऽपि । स्तुवंस्तत्स-
 त्यसाहसे ॥ विधिना साधनां विमान् । श्रीजये मति सायुधे ॥ ३१ ॥ तृतीयेऽहन्यथ भूतेष्टा-निधि प्राच्यामुदैक्षत ॥ कुमारोऽ-
 भ्यायतीं घोरां । धूम्यामन्धितदिङ्मुखाम् ॥ ३२ ॥ स प्राग्देव्यपितौपध्याः । सांनिध्यादकुतोभवः ॥ नमस्कारजपात्तां द्राग् । धीरः
 प्रत्यवधीद् द्रुतम् ॥ ३३ ॥ ततः सोऽवहितः पश्य-न्नग्निं धूम्यानुगं क्षणात् ॥ प्राग्वत्प्रत्यक्षिपद् भीष्म-मडुहासमथाऽगृणोत् ॥ ३४ ॥
 यावत्तेनाऽपि न क्षुभ्य-त्येप धीरितसाधकः ॥ तावद्ब्योम्नीत्यभूद्ब्राह्मणी । प्राणिनां च हृदेकभित् ॥ ३५ ॥

किमत्रि साधकं पूर्व-मथवीत्तरसाधकं ॥ श्रीजयः स्माह प्रापाणा-नद्धि नाऽऽवां वशे तव ॥ ३६ ॥ कथमत्ति मृगः सिंहं ।
मृगं वा सिंहरक्षितं ॥ जयामि शक्रमप्येष । त्वञ्जये का पुनः कथा ॥ ३७ ॥ पुनर्गीः खेऽभवत्कि रे-ऽन्यार्थं मूर्खे ! सुमूर्पसि ॥
किं न वेत्सि न मौखर्यं-जग्याः स्युनिर्जराः क्वचित् ॥ ३८ ॥ त्रज दूरं त्यज स्थैर्यं । यन्न त्वां हन्म्यनागसं ॥ साधकं तु
हनिष्यामि । सागसं त्वग्यवत्यपि ॥ ३९ ॥ अयं हि मद्विरेरिच्छु-रादातुं विविधौषधीः ॥ न मेऽर्चाघ्नुरोद्विधां । साधयन्निति हन्यते ॥ ४० ॥

हसित्वाऽऽह कुमारोऽपि । किमदृश्यो भवस्यथ ॥ वीरश्चेद्भव दृश्यस्त्वं । यथा ते वेद्मि वीरताम् ॥ ४१ ॥ तर्जितः
श्रीजयैर्नव-ममरः सोऽपि कोपिहृद् ॥ दृश्योऽभूत्कोलरूपेण । कम्पिताद्रिः पदाहृतैः ॥ ४२ ॥ कुमारोऽभ्यापतन्तं त-मञ्जन-
गिरिगोत्रिणं ॥ पोत्रिणं वीक्ष्य दुर्द्वेषं । सतर्पं समरं समम् ॥ ४३ ॥ समं तेन चिकीर्षुः सन् । देवीदत्तौषधीमलात् ॥ विधाय शौकरं
रूपं । युधे कुद्धोऽभ्यधावत ॥ ४४ ॥ युग्मं ॥ ततो द्वावप्ययुधेतां । मिलितौ तौ मदोद्गुरौ ॥ सुधोरैर्घुर्घुरारौ-र्गर्जयन्तौ गिरेर्दरीः
॥ ४५ ॥ दंष्ट्राभ्यां तौ मिथो म्रन्तौ । दारयन्तौ नखैः खरैः ॥ बलगन्तौ त्रिचटन्तौ च सस्पद्धौ जयगर्वितौ ॥ ४६ ॥
कम्पयन्तौ गिरेर्धात्री-मुत्प्लुत्योत्प्लुत्य पाततः ॥ महाकायौ महौजस्कौ । चक्राते दारुणं रणम् ॥ ४७ ॥ युग्मं ॥ 'बला-
द्भ्रमद्भ्रान्नाऽथ दंष्ट्राभ्यां । द्रुतं दैवतदंष्ट्रिणं ॥ अजैपीत् श्रीजयो दंष्ट्री । नष्टः कथात्वसौ रसन् ॥ ४८ ॥ ततः सुरः स 'करटी-भूय
प्रादुरभूत्पुरः ॥ तथैव करिरूपेण । कुमारस्तमयोधयत् ॥ ४९ ॥ 'अचलाप्यचलद्वयोम । पुस्फोटे च तयोर्युधि ॥ अपतन् गिरि-
नृङ्गाणि । गर्जितादिभिरुर्जितैः ॥ ५० ॥ भग्नदन्तं तुटच्छुण्डं । सर्गाङ्गस्फुरितव्यथं ॥ अनीनशक्तुमारैभः । प्रतीभं भाग्यवान् क्षणात्

१ महत्वाऽथ दष्टे प्रत्यन्तरे २ गन ३ पृथ्वी

॥ ५१ ॥ ततस्तौ सिंहरूपेण । पुच्छाच्छोटस्फुटद्विरि । विविधं युयुधाते द्राक् । सुरसिंहस्त्वभज्यत ॥ ५२ ॥

सर्वयुद्धेष्वजय्यं तं । दृष्ट्वाऽथ क्रोधमृदुशृणं ॥ प्रादुरासीत्सुरः कृत्वा । रूपं विश्वभयावहम् ॥५३॥ तथाहि—तालोचस्थूल-
जङ्गामृन्महीमृत्कन्दरोदरः ॥ पृथ्वायतशिलोरस्को । लम्बातिक्रशकन्धरः ॥५४॥ स्फुटं कटाहयुग्माऽऽस्यः । कीलकाभरदावलिः ॥
अग्निस्थानेक्षणः स्थूल-तुच्छचिर्पटनासिकः ॥ ५५ ॥ वटशाखाभदोर्दण्ड-स्वप्नमूटकमुण्डकः ॥ पिशङ्गस्थूलकेशौघो । निम्नगण्डो
विलथतिः ॥ ५६ ॥ स्थूलरज्जूपमस्नायु-लेंटिकाङ्गुलिसन्ततिः ॥ पात्रयुग्मांजनश्यामो । रौद्रवीभत्सदर्शनः ॥५७॥ नादयन्तं
गूहाः स्वीय-नादैर्दमलकं मणिं ॥ नागान् स्फारस्फटाटोपान् । फूत्कारै रोदसीमृतः ॥५८॥ सुद्वरं करवालं च । चतुर्भिः पाणिभिर्दधन् ॥
स दिशः पद्भुजाघाताऽ-दृहासैर्गर्जयन् जगौ ॥ ५९ अहं मलयमालोऽस्य । क्षेत्रपालो गिरेर्विसुः ॥ त्वया साद्धं व्यधां युद्ध-केलिं
कोलादिरूपमाक् ॥ ६० ॥ अदीदृशं च यत्स्वाभि-भवं तत्केलिदृद्धये ॥ ततस्तैजित्वरंमन्यो । मास्मभूर्मूढ ! रे मुधा ॥ ६१ ॥ न
विनष्टं किमप्यघा-प्ययेथाधेज्जिजीविषुः ॥ परार्थं हि मुमुषुं त्वां । न बालं मे द्रतो यशः ॥ ६२ ॥

उवाच श्रीजयो युद्धान्-न्येवं ते केलयेऽभवन् ॥ मम त्वन्योपकाराय । पूर्यते न त्वया तु सा ॥ ६३ ॥ यतः—दैत्यारिर्वा
हरो वा सुरपतिरपि वा सम्भृतः स्वास्त्रपङ्क्त्या । विश्वस्याऽप्यन्तकृद्वा समहिपगमनोऽन्योऽपि वा लोकपालः ॥
निष्ठेचेत्सङ्ख्यसङ्ख्याविदतुलबलतां ख्यापयन् मदृहगत्रे । किञ्चित्तत्पूर्यते भो मम मुजयुगलस्योर्जितस्फुटित्त-
केली ॥ ६४ ॥ न वर्षुर्वयसोः स्फात्या । जीयते किन्तु तेजसः ॥ बालस्याऽपि रवेः पादा । मूर्धा धार्या हि भूधरैः ॥६५॥ यदुक्तं—

हस्ती स्थूलशिराः स चाङ्कुशवशः किं वज्रमात्रो गिरि-दीपे प्रज्ज्वलिते प्रणश्यति तमः किं दीपमात्रं तमः ॥
कल्लोलोल्ललितो द्रुतं हि गलितो चार्द्धिश्च कुम्भोद्भुवा । तेजो यस्य विराजते स बलवान् स्थूलेषु कः प्रत्ययः ॥६६॥
मृत्युरप्यथ्यते धीरैः । परोपकृतये यतः ॥ स्थिरधर्मयशःप्राणाः । प्राणन्त्येव मृता अपि ॥ ६७ ॥ जयो वा मरणं वा मे । युद्धैव
ज्ञास्यते परं ॥ स्वौजः प्रत्येपि चेन्न प्राग्-युद्धैर्युध्यस्य तत्पुनः ॥ ६८ ॥

स एवं तजितोऽनेन । समुत्पाटयाऽसिमुद्गरौ ॥ क्रोधान्धः क्षेत्रपो हन्तुं । कुमारं प्रत्यधावत ॥६९॥ तद्रूपसदृशं रूपं । कृत्वौ-
पध्याऽसिमृत्करः ॥ उपतस्थौ कुमारोऽपि । योद्धुं स्मृतनमस्कृतिः ॥ ७० ॥ दाक्ष्याद्द्वञ्चयमानौ तौ । घातान् दत्तान् मिथः क्रुधा ॥
सङ्गारयन्नि चिरं वीरौ । युयुधाते मदोद्गुरौ ॥ ७१ ॥ दुर्जयं श्रीजयं मत्वा । क्षेत्रपस्तु छली बली ॥ वाघध्यानैः श्रुती विध्वन् ।
नागीरङ्गानि दंशयन् ॥ ७२ ॥ आम्रन्मुद्गरखड्गाभ्यां । चतुर्भियुगपद्भुजैः ॥ युयुधे सर्वशक्त्यैवं । भापयंस्त्रिदशानपि ॥ ७३ ॥
अर्थोजसा विघ्नहरौ-पध्या । धर्मोजसाऽपि च ॥ कुमारः करवालेनाऽ-भेत्सीङ्गमलकं द्रुतम् ॥७४॥ नागांश्च खण्डशश्वके । मुद्गरं चाप्य-
चूर्णयत् ॥ शतखण्डं व्यधात् खड्गं । किं हि पुण्यैर्न साध्यते ॥ ७५ ॥ निरस्त्रमथ वीक्ष्येभं । कुमारोऽप्यसिमत्यजत् ॥ इति तल्ली-
लया कुन्दो-ऽश्रस्त्रयत्क्षेत्रपस्तलम् ॥ ७६ ॥ कुमारोऽप्यात्तवृक्षेण । तद्दृष्ट्वं द्रागचूर्णयत् ॥ एवं नवनैवरातै-र्बृक्षैर्युद्धमभूच्चिरम् ॥ ७७ ॥
ततः स्थूलशिलाभिस्ता-चयुत्सातां समत्सरी ॥ देवतैर्विसितस्वान्तैः । स्तूयमानौ मुहुर्मुहुः ॥ ७८ ॥ सोल्लासौ मल्लयुद्धेन । बुढौकते

१ हस्ती स्थूलतमः स चाङ्कुशवशः किं वज्रमात्रो गिरिः । वज्रेणाऽपि हताः पतन्ति गिरयः किं वज्रमात्रो गिरिः ॥ दीपे प्रज्ज्वलिते प्रणश्यति
तमः किं दीपमात्रं तमस्तेजो यस्य विराजते स बलवान् स्थूलेषु कः प्रत्ययः ॥६६॥ एताप्येव प्रत्ययान्तरं

दृढं ततः ॥ स्फुर्यो भुजाभिरास्फोद्य । स्फोटयन्तौ पदैर्भुवम् ॥ ७९ ॥ कुक्कुटोत्पातमुत्पत्यो-त्पत्य मुष्टिप्रहारिणौ ॥ पतन्तावुत्प-
 तन्तौ द्राग् । लक्षितौ तौ न कैरपि ॥ ८० ॥ मिथः समभिहारेण । लुठन्तौ भुव्युपर्यधः ॥ युद्धेऽप्याश्लेषविश्लेषा-द्यन्वभृतां रताविव
 ॥ ८१ ॥ भुजास्फोटपरस्कन्धा-घातमुष्टिप्रहारजैः ॥ निनादैः सिंहनादोत्थै-श्चाऽपि विश्वभयङ्करैः ॥ ८२ ॥ जगजुर्गिरयः क्षमा चाऽ-
 चलद्भ्रिचिता दिशः ॥ उद्वेला वार्द्धयोऽभूवन् । सरितश्च विसंस्थुलाः ॥ ८३ ॥ पेतुः फलानि वृक्षेभ्यः । शैलानां शृङ्गतः शिलाः
 ॥ प्रेताश्च नष्टुः प्रीता । नेशुर्भीताश्च तद्युधि ॥ ८४ ॥ घातं घातं कुमारोऽथ । मुष्ट्याद्यैः श्रान्तनिस्सहं ॥ क्षेत्रपं गगने दूरा-
 छीलयाप्युद[लीलयत्]ललयत् ॥ ८५ ॥ पतितो घोरनिर्घोष-चूर्णितोरुशिलश्च सः ॥ जाततीव्रव्यथश्वासी-देवत्वान्न तु खण्डशः ॥ ८६ ॥

ततः सुरः कुमारस्ये-त्यवेक्ष्य महिमौजसी ॥ चमत्कृतः स्वरूपस्थो । जितमन्यस्तमभ्यघात् ॥ ८७ ॥ अयि वीर ! त्वमेवाऽसि
 । भुव्यजय्यः सुरैरपि ॥ सुरासुरनरेषु प्राक् । न केनाऽपि जितोऽस्मि यत् ॥ ८८ ॥ जिते मयि जगत्सर्वं । जितं मन्ये त्वया ततः ॥
 धर्मो मन्त्रोऽथवा कस्ते । यद्गलद्गलवानिति ॥ ८९ ॥ मत्वा मुक्तकलं शान्तं । शीतं धर्मार्थिनं च तं ॥ जगाद् श्रीजयः सम्यग् ।
 धर्मं स्वाभाविकाऽऽकृतिः ॥ ९० ॥ देवो मे वीतरागोऽस्ति । गुरुधारित्रयुक् पुनः ॥ सम्यक्तवादिर्दयाल्वोऽर्हद्-धर्मस्तस्माज्जयाम्यहम्
 ॥ ९१ ॥ ततोऽसौ धर्ममाकर्ण्योऽऽ-दिष्टं तेन सविस्तरं ॥ मुदितः क्षेत्रपोऽभागीत् । साधुसाध्वसि बोधितः ॥ ९२ ॥ अभूवं प्राग्भवे
 श्राद्धो । धर्मदत्तोऽहमुद्धिमान् ॥ निरीक्ष्याऽन्येष्टुरुधाने । मासक्षपणकारिणम् ॥ ९३ ॥ चतुःकोटिधनत्यागा-दात्तदीक्षं धनेश्वरं ॥
 ध्यानलीनं परिव्राजं । निशंकं निश्चलासनम् ॥ ९४ ॥ नत्यर्थागतलोकानां । पुरो गार्हस्थ्यसौहृदात् ॥ अहो त्यागी तपस्व्येप ।
 ध्यानी चेति तमस्तवम् ॥ ९५ ॥ मत्वा श्राद्धैरपि स्तुत्यं । तमारचस्तन्नुपादयः ॥ इति तुर्यातिचारेण । मिथ्यात्वस्य प्रवर्तनात्

॥ ९६ ॥ सम्यक्त्वं स्वं विराध्याऽहं । मिथ्यादृग् क्षेत्रपोऽभवं ॥ सम्यगाराधिते ह्यसिन् । जीवो वैमानिको भवेत् ॥९७॥ यदुक्तं-
सम्मदिष्टी जीवो । विमाणवज्जं न वंधए आडं ॥ जइ नचि सम्मत्तजढो । अहव न वद्धाडओ पुब्बि ॥ ९८ ॥
विरोधिते च सम्यन्त्वे । नीचं देवत्वमश्नुते ॥ दुर्लभा चास्य बोधिः स्या-दनन्तश्च भवभ्रमः ॥९९॥ तेनाऽतिचारमात्रेण । धर्मो
हाराधितो मया ॥ नापतं दुर्गतौ तेन । बोधित्वं चाधुनाऽऽप्नवम् ॥१००॥ त्वदुक्तं धर्ममाकर्ण्य । जातात्संस्कारजागरात् ॥ अवेदं
संनिदा सर्व-भेतदारख्यं च तेऽधुना ॥ १ ॥ तत् त्वमेवोपकारी मे । सुहृद् वन्धुर्गुरुश्च मे ॥ मह्यं प्रयच्छ सम्यक्त्वं । नियमांश्च
यथोचितान् ॥२॥ देवेनेत्युदितं श्रुत्वा । प्राशंसत् श्रीजयोऽपि तं । धन्यस्त्वं यत्प्रबुद्धोऽसि ॥ सुमनाश्चाऽपि सान्वयाः[यः] ॥३॥ ददेऽस्मै
स च सम्यक्त्वं । हिंसादिनियमानपि ॥ तान्याश्रुत्य सुरोऽवक् स्वां । धर्मदातुर्न तेऽनृणः ॥ ४ ॥ वरं वृणु तथापि त्वं । तं दत्त्वाऽ-
र्चाभि यद्गुरुं ॥ अभापत कुमारोऽथ । याच्यं किञ्चिन्न मेऽस्ति भोः ॥ ५ ॥ तथापि साधकायाऽस्मै । वाञ्छिता वितरौपधीः ॥
यदेतदर्थ एवाऽस्य । मम चाऽयमुपक्रमः ॥६॥ देवोऽजल्पत्प्रदास्येऽहं । नाऽस्य स्थास्यन्ति ताः परं ॥ न हि भाग्यं विना देवै-र्दत्त-
मप्यवतिष्ठते ॥ ७ ॥ तास्ततोऽस्म्यनुजानामि । सङ्गृह्णतु स्वयं त्वयं ॥ उपलभ्य यथाभाग्य-मौपधीकल्पपण्डितः ॥८॥ इमाः
परं गृहीत्वा प्राक् । त्वमप्यनुगृहाण मां ॥ साराभिर्मद्विराभि-र्यतः स्यादचित्तो गुरुः ॥ ९ ॥ इत्युक्त्वा स कुमाराय । ददौ
पञ्च वरौपधीः ॥ अग्रहीत्सोऽपि सन्तो हि । प्रार्थनाभङ्गभीरवः ॥१०॥ देवोऽवादीत् कुमारसां । महिमाद्यद्भुतं शृणु ॥ या पीता
द्व्यङ्गुलस्थूला । चतुरङ्गुलमायता ॥११॥ द्वादशसहस्रजप-सिद्धैतन्मन्त्रयोगतः ॥ रत्नपञ्चशतीं सैपाऽ-चिता दत्ते दिने दिने ॥१२॥
तन्महामन्त्राऽयं—३० महाभैरवि क्षौ क्षौ क्षः श्रियं चितर वितर स्वाहा ॥

गन्त्रमाणा पत्ता शोणा । तर्थाव्याति किं ददे ? ॥ उक्तेऽर्धे द्विगुणं लाहि । त्रिगुणं वेति भाषते ॥ १३ ॥ मन्त्रभाष्य-
 ॐ मन्त्रादिनि श्रौं श्रौं मन्त्राश्रयं यद यद स्वाहा ॥ दत्ते तु न किमप्येषा । कौतुकादिप्रयोजना ॥ मन्त्रस्य
 सापत्नादिप्या-घस्याः मंत्रं च पूर्वम् [२] ॥ १४ ॥ शुभ्रा तदर्थमानाऽन्या । सर्वरोगापहारिणी ॥ विषं च निखिलं हन्ति । स्वावं
 जन्मं तथा ॥ १५ ॥ पातत्रणादिहृत्सद्यः । स्वांशुसेकेन देहिनां ॥ गते चाप्यक्षिणी दत्ते । नैनाऽस्याः काऽपि साधना [३] ॥ १६ ॥
 युग्मं ॥ तदर्थमाना नीलाऽन्या । स्वमन्त्रेणाऽभिन्त्रिता ॥ चेतनस्येतरस्याऽपि । न्यस्यते यस्य मस्तके ॥ १७ ॥ पुत्रकादि यथाष्ट-
 मतीतानागतापि ॥ स वक्ति ज्ञानिवत्सम्यग् । मन्त्रे प्राग्च साधना ॥ १८ ॥ मन्त्रश्चाऽयं-ॐ महद्घण्टे चण्डे चण्डशास्त्रे
 प्रभाषं यदयदं ॐ स्वाहा [४] पञ्चमी स्वाम्युना हन्तिदोषान् श्यामरुचिर्दुतं दुष्टकार्मणदुर्मन्त्र-चूर्णोपध्यादिसंभान् [५] ॥ १९ ॥

पुं विधिप्रमाणादि । कुमारो हृदि धारयन् ॥ क्षेत्रपालाऽन्वितो हृष्टः । साधकस्याऽन्तिकेऽगमत् ॥ २० ॥
 देवीनादीरुमागतु-मानाशुशोऽस्मि भद्र ! तोऽध्यानं मुक्त्वा ममादेशाद् । गृहाण स्वैरमौषधीः ॥ २१ ॥ मुदाऽसौ [स्य] साधकोऽप्यर्चो ।
 चक्रं ग्राह्यं भूपजं ॥ मंत्रं कौंयं वदन्नेनं । नत्वा चान्तर्दधे सुरः ॥ २२ ॥ साधकोऽपि गिरौ तस्मिन् । भ्रान्त्वा भ्रान्त्वा यथा-
 विधि ॥ यथाभाग्यमत्रापाऽल्प-महिमाः कियतीरिमाः ॥ २३ ॥ ततः कुमारमेत्याऽऽल्यत् । सोऽपि सिद्धं ममेप्सितं ॥ त्वत्प्रभावादयो
 यामि । मंत्रं पदं तदनुज्ञया ॥ २४ ॥ सहस्रं तं कुमारोऽपि । प्रेष्यान्योपकृतेः समुत् ॥ आगात्पल्यङ्कगो रत्न-पुरस्थोपवनेऽम्बरे ॥ २५ ॥
 तत्राऽद्राधील नैत्यं त-ह्यंघनाशातनाभिया ॥ अवतीर्याऽविशत्तस्मिन् । विधिना चाऽनमज्जिनम् ॥ २६ ॥ विभाव्य योग्यतां तत्र ।
 पत्न्यङ्क विषट्ग्य सः ॥ यत्नात् संगोप्य च काऽपि । शुचिः सर्वं विधिं विदन् ॥ २७ ॥ श्रियुगादिलिनस्याऽग्रे । मन्त्रांस्त्रीनप्यसाध-

यत् ॥ उपोषितस्त्रिरात्रेण । जिनध्यानैकतत्परः ॥ २८ ॥ मुदाऽहन्तं ततोऽभ्यर्च्य-^१ऽकार्पात्पारणकं फलैः ॥ रत्नपञ्चशतीं चाप-
दाधौपध्या यथाविधि ॥ २९ ॥

कृत्वाऽथाऽष्टाह्निरूपाजू-त्सवं तस्मिन् पुरेऽविशत् ॥ निःस्वश्राद्धगृहेऽवात्सीद् । गृहीते भाटकादयं ॥ ३० ॥ गोशीर्षचन्दन-
स्याऽर्ह-त्र्यतिमा सुलधीयसीं ॥ कारयित्वा प्रतित्थाप्य । गुरुणा नित्यमर्चते ॥ ३१ ॥ तदर्चानन्तरं चाधौ-पधी दत्तेऽचिताऽन्वहं ॥
रत्नपञ्चशतीं सारा । पुमर्थत्रयसाधिकाम् ॥ ३२ ॥ हैमे समुद्रके न्यस्याऽ-भ्यर्च्य तामौपधीयुतां ॥ स सुरक्षे पदे गर्भ-गेहगे तं च
मुञ्चति ॥ ३३ ॥ स च श्राद्धकुटुम्बेन । नित्यं भक्त्योपचर्यते ॥ वधितेनेप्सितैर्दानै-स्तैस्त्वथा हि वशं जगत् ॥ ३४ ॥ कृत्वा भूरि-
परीमार-मर्धभ्योऽपीप्सितं ददन् ॥ स सैरं गीतनाट्याद्यै । रमते श्रीपथादिषु ॥ ३५ ॥ श्रीविलासेति तस्यार्थि-गृहेषु श्रीविला-
सनात् ॥ नाममौलमजानानै-र्जनीः सान्वयमौच्यत ॥ ३६ ॥

अथ तत्राऽस्ति पुंरत्नं । नाम्ना रत्नरथो नृपः ॥ दत्ते ^१नाकस्थितिं [मुष्टुः] सौव-प्रजाना द्विपतां च यः ॥ ३७ ॥ यस्यैश्वर्याङ्गसौन्दर्ये
। गाम्भीर्यं शौर्यमुत्तमं ॥ अद्यापि पठितुं मन्ये । विडौजा भजते गुरुम् ॥ ३८ ॥ अभूत् क्ष्मा कंपमानाऽस्मि-^२न्नभिषेणयति
द्विपः ॥ सर्वाप्यनुनृता तेषा । स्वाऽन्यव्यक्तिर्हि न स्त्रियः ॥ ३९ ॥ प्रतापाचिन्मतो यस्य । रजोभिश्च चमूद्भूतैः ॥ गङ्गायां ^३घोष
इत्यासी-ल्लक्षणा निष्प्रयोजना ॥ ४० ॥ स्वौजसो यद्द्विपद्भूषा । यावत्स्वाह्मपावृणन् ॥ द्राम्गौर्वाहिक इत्येत-ल्लक्षणेदाहतीर्युधि
॥ ४१ ॥ तस्मिन् विजययात्रासु । चलिते सह सेनया ॥ द्वये पिदधते नाम । रूढमेवाऽचला ध्रुवम् ॥ ४२ ॥ गणिका रति-

१ प्रजाना पते न अत्रस्थिति अक दुल पने स्वर्गस्थिति । २ रिपो सेनया सह गमन ३ घोषस्त्वामीरपन्का

माताऽग्नि । तत्र रूपनिनाप्यराः ॥ तद्द्रुपुमनोहंसा । न या सौभाग्यवाहिनीम् ॥ ४३ ॥ कलाभिर्यो चतुःपट्टया । विशुद्धाभिः
 रत्नाग्रुनं ॥ चित्ताऽग्नेः कृतवाहं । नरुदम्मादपीपतत् ॥ ४४ ॥ सातिरूपकलावच्चा-दनुरेक्तेन भूभुजा ॥ सतीवान्तःपुरेऽन्यासि
 । मराणमराप्रदा ॥ ४५ ॥ चित्रैः कामोपचारैः सा । विनयादिगुणैरपि ॥ कलादाहस्यौचितीभिश्च । नृपं मृशमरञ्जयत् ॥ ४६ ॥
 कलादनीननसम्भो । भूपः पुत्रीं गुल्भणा ॥ शुक्तौ मुक्तामिव स्वाति-जलमुग् भास्वरद्युतिः ॥ ४७ ॥ पुत्र्याः पुराप्यभावेन ।
 तामान्मुदिनो ह्येदं ॥ व्यदीघपन्मेदिनीन्दु-स्तजन्मोत्समादरात् ॥ ४८ ॥ यतः—दृष्टावातपमस्तं । मधुराहारै महार्थतां
 स्पर्धे ॥ ज्ञान्तरसे यस्य रुथा-मिच्छंति च पुत्रिणः पुत्रीम् ॥ ४९ ॥ ततः स^३गौत्रासुवामा । सुदिने सुक्षणे क्षणात् ॥
 न्यनान् भोत्रपित्ताऽऽल्पत् । ता नाम्ना रतिसुन्दरीम् ॥ ५० ॥ धात्रीभिः पाल्यमानाथ । वष्टये स्वर्लतेव सा ॥ अत्यन्तं
 भूपनंरिष्टा । ननतायनोत्समा ॥ ५१ ॥ वयसा स्पर्द्धयेवाऽस्याः क्रमाद्बृद्धिरे गुणाः ॥ रूपसौन्दर्यलावण्य-दाक्षिण्यविनयादयः
 ॥ ५२ ॥ कन्यग्रहणयोग्यं सा । प्रपेदे चतुरं वयः ॥ सर्वोत्तमकलाचार्या-याऽर्पित्ता नृपस्ततः ॥ ५३ ॥ कलाः साऽपीपठत्सर्वाः ।
 न्यनैरपि दिनेरिमां ॥ भारत्याः प्रह्वया जैत्री । पात्रीं विनयसंपदः ॥ ५४ ॥ चतुःपट्टिकलाभिश्चा । त्रिवर्गानुगशास्त्रवित् ॥
 विनाऽग्निलिगाना । नीतिरीतिविशारदा ॥ ५५ ॥^१ सम्यग्दर्शनी तत्त्वाना । त्रिदुरेन्दुशुखी क्रमात् ॥ द्वित्वं बभार भारत्या ।
 न गरीदंस्तु लेख्यः ॥ ५६ ॥ ता प्राच्यभयसस्कारा-ज्जैनेनाध्यापनादपि ॥ जिनधर्मेऽधिकं सक्ता । भक्ताऽभूत्परमेष्ठिषु ॥ ५७ ॥
 ईदृगरूपगुणाऽप्यन्या । काप्यभून्नृनिताऽथना ॥ इति ज्ञातुं तु वाग्देवी । धारयेत्पुस्तकं करे ॥ ५८ ॥ ततः सर्वांग्यूरूपाया-स्तस्या

दृष्टुं वरं नृपः ॥ प्रैपीदियो दिशं दूतान् । न त्वाऽऽपुस्तेऽपि तत्समम् ॥ ५९ ॥

अथान्यदाऽन्यराज्ञीनां । दृष्ट्वेष्वर्पाममुचन्तृपः ॥ रतिमालामदूरे च । बाह्यावासेष्ववासयत् ॥ ६० ॥ प्रागधीतकलाभ्यास-
स्वैर्षार्थं रतिसुन्दरीं ॥ भूमानु^१पतदं^२ तन्मातुः पार्श्वे सो] न्यासत् । पूरयन्नेतयोर्धनम् ॥ ६१ ॥

अथ चन्द्रेधरी तस्य । भूपतेः कुलदेवता ॥ सप्रत्ययाऽर्च्यते लोकै-स्तत्पुरोधानचैत्यगा ॥ ६२ ॥ तत्रासादेऽन्यदा कश्चि-
द्यातुर्मसीमुपोपितः ॥ स्वाध्यायध्यानलीनोऽस्था-द्रमत्तो महाशुनिः ॥ ६३ ॥ रज्यमाना गुणैस्तस्य । स्वाध्यायार्थविभावनत् ॥
संधिदा प्राग्भवं साऽवेत् । संस्कारोज्जागरादिति ॥ ६४ ॥ तथाहि—

अभून्नन्दिपुरे पुत्री । देवशर्मद्विजन्मनः ॥ सुरूपा नन्दिनी नाम्ना । सोपयेमे सुशर्मणा ॥ ६५ ॥ गतेऽब्देऽत्रियतैपोऽपि ।
दैयादीदृग्भवस्थितिः ॥ दुःखिता बोधिता पित्रा । तस्यौ सा तद्गृहे ततः ॥ ६६ ॥ अतिदंस्तद्गृहासन्नो-पाश्र्वये गुरवोऽन्यदा ॥
घर्मगुप्ताभिधास्तैः स । प्रबोध्य श्रावकीकृतः ॥ ६७ ॥ तत्सुताप्यात्सम्यक्त्वाऽ-शुव्रता शीलशालिनी ॥ साध्वीभ्योऽनुष्ठितेर्ज्ञात्री
। पित्रादेशत्तपस्यति ॥ ६८ ॥ साधीतक्रियदाप्तोक्तिः । पोढावश्यकतत्परा ॥ भक्ता देवे गुरौ चाल्पा-रम्भाऽभूत् श्राविकोत्तमा
॥ ६९ ॥ अधीत्यादिपरां वीक्ष्य । तद्विभ्राऽऽशङ्कया पिता ॥ निषेध्य गृहकर्मादि । घर्मण्वेव न्ययुङ्क्त ताम् ॥ ७० ॥ कालाद्
गुर्वाघसामग्या-ऽध्ययनादिक्रियां विना ॥ आसन्नमठवासिन्या । परित्राजिकया सह ॥ ७१ ॥ प्रियालापादिभी रज्य-माना
गोष्ठयादि कुर्वती ॥ मातिचरेः स्वसम्यक्त्वं । पुत्रि ! पाखंडिसंस्तवात् ॥ ७२ ॥ इति पित्रा निषिद्धाऽपि । गाढप्रीतिप्रतारिता ॥

नामुद्यत्गमनि तस्याः स्वभावो हि श्रियामयम् ॥ ७३ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥

अयाऽस्ति तस्याः सावित्री । ब्राह्मणी प्रातिवेशिकी ॥ तप्तुत्रो यद्दत्तश्च । तत्प्रियाऽऽस्तऽऽनाह्वया ॥ ७४ ॥ परं न रोचतेऽस्मै
मा-न्येष्टुर्पामगमत् पिता ॥ नन्दिन्यास्तां सदा पश्यन् । स तस्यामन्वरज्यत ॥ ७५ ॥ विषीदंस्तदनाप्त्या च । कृशांगः समभू-
दुभृन्नं ॥ मात्रा पृष्टोऽन्यदा चण्व्यौ । श्रुक्त्वा लज्जां स्वमाशयम् ॥ ७६ ॥ साऽवादीन्मा विपीद त्वं । पूरयिष्ये त्वदीहितां ॥ ततो-
ऽन्येष्टुर्वादीत् मा । विस्रब्धां नन्दिनीं रहः ॥ ७७ ॥ वत्से ! धन्याऽसि मत्पुत्रो । यत्नां कामयते युवा ॥ साररूपमिमं श्रित्वा ।
यौनं म्वं कृतार्थय ॥ ७८ ॥ रूपमेतत्सलावण्यं । यौवनं विभवोन्मदं ॥ निष्कलं हि विना कान्तं । भोगाश्च सुलभा न तु ॥ ७९ ॥
नपोभिस्त्रअरयोग्ये-भोगार्हं कि वयो मुधा ॥ मुग्धे ! क्षिपसि दोपस्तु । न चाल्ये त्वत्पतेर्गृतेः ॥ ८० ॥ यदुक्तं-पत्यौ प्रव्रजिते क्लीबे
। प्रणष्टे प्रतिते मृते ॥ पंचस्थापत्सु नारीणां । पतिरन्यो विधीयते ॥ ८१ ॥ निशम्येत्यवदत्कुद्धा । नन्दिनी श्राविकोचमा ॥ ही
र्थिकं मापते मृटे ! । वचः श्रमणदुःश्रवम् ॥ ८२ ॥ प्राणान्तेऽपि हि किं सत्यः । शीलं लुम्पति मुक्तिदं ॥ लोकद्वयविरुद्धेऽर्थे । को
रमेत त्रिविक्रयीः ॥ ८३ ॥ तदुक्तं-चरं प्रविष्टं ज्वलितं हुताशनं । न चाऽपि भग्नं चिरसञ्चितं व्रतं ॥ वरं हि मृत्युः सुचिशुद्ध-
कर्मणा । न चाऽपि शीलस्मयलितस्य जीवितम् ॥ ८४ ॥ न कामशास्त्रानुष्ठानै-र्नरको विनिवार्यते ॥ शीलश्रंशेन जीवानां तत्र पात-
स्तु निश्चितः ॥ ८५ ॥ इति प्रतिहता मौनं । कृत्वा सावित्र्यगात्ततः ॥ उक्तिप्रत्युक्तयश्चाऽऽसन् । पुनर्द्विस्त्रियोरिति ॥ ८६ ॥
तत् स्वाऽन्वाभ्यमिदं कार्यं । मत्वा सावित्र्युपाचरत् ॥ तां परिव्राजिकामस्या । जानाना नन्दिनीं वशम् ॥ ८७ ॥ तुष्टाऽप्राक्षीदियं
कार्यं । सा मोहग्रहिलाऽगृणात् ॥ प्रतिपादय नन्दिन्या । मातः ! कन्तं मदङ्गजम् ॥ ८८ ॥ ओमित्युक्त्वा विसृज्येमा-मथ सा स्ववशां

शुनी ॥ कृत्वेष्टाः पादपातादि-चेष्टाः स्पष्टमशिक्षयत् ॥ ८९ ॥

अथाऽन्यदा सा नन्दिन्याः । स्वान्तिकागमनक्षणे ॥ तां दृक्क्षिप्तौपधां साशुं । शुनी स्वाऽङ्घ्रयोपतयत् ॥ ९० ॥
नन्दिनी तां तथा वीक्ष्याऽ-प्राक्षीद्रोदिति किं शुनी ॥ ततस्तपस्विनी स्माह । ममाऽस्याश्च कथां शृणु ॥ ९१ ॥ अभूतां द्वे सुते
पृथ्वी-पुरे दत्तद्विजन्मनः ॥ ऊढाद्यैकाऽग्निदत्तेन । पुत्रास्तस्यास्त्रयोऽभवन् ॥ ९२ ॥ पत्न्यौ मृते च निर्वेदात् । सा परित्राजिकाऽभवत्
॥ अथास्या भगिनी लञ्ची । परिणिन्येऽग्निशर्मणा ॥ ९३ ॥ पणमास्या विधया साभू-दैवं को लङ्घितुं ह्यलं ॥ अतिरूपाऽन्यदा
यूना । हरिदत्तेन रागिणा ॥ ९४ ॥ प्रार्थ्यमानाऽपि नैच्छत् । भिया शीलत्रतक्षतेः ॥ नाऽवेद् धूर्त्तौक्तिभिर्मूढा । पापं भोगा
न्तरायजम् ॥ ९५ ॥ ज्यायसीं भगिनी वीक्ष्य । नैवाऽपुत्रा तपोऽर्हति ॥ तथेति वारिताप्यालात् । पारित्राज्यं स्वरथिनी ॥ ९६ ॥
पदे पदेऽर्थ्यमानाऽपि । तरणैर्मोहितैश्चिरं ॥ नैच्छत्कदाग्रहाद्भोगान् । भाग्यैरुपनतांश्च सा ॥ ९७ ॥ तपः कृत्वा कियत्काल-
मिति सा स्वायुपः क्षये ॥ शुनी जज्ञेऽत्र मां जामिं । वीक्ष्य प्राग्भगमस्सत् ॥ ९८ ॥ ततो हारितमानुष्यं । कर्म भोगान्तरायजं ॥
शोचन्ती पतिता मेऽङ्घ्रयो-दुःखाद्रोदिल्यनारतम् ॥ ९९ ॥ ततस्त्रमपि केनाऽपि । प्रार्थ्यसे यदि सुन्दरि ! ॥ तदा भोगान्तराय
मा । कार्पीः शास्त्रनिनारितम् ॥ २०० ॥

इत्यादिकल्पितान्यस्याः । कपटिन्या निशम्य सा ॥ अचालीदचिराद्धर्मात् कियत्सत्त्वं हि योपिताम् ॥ १ ॥ दुष्पालं पालयत्येषा
। नन्न चेदभगच्छुनी ॥ ज्ञानदटं हि नो मिथ्या । तन्मे का भविता गतिः ॥ २ ॥ इह लोके महाकष्टं । तपोब्रह्मादिनिर्मितौ ॥
परत्र गतिरेषा चेद् । शुद्धे भोगांस्ततो न किम् ॥ ३ ॥ चिन्तयन्तीति सन्देह-शल्या नन्दिन्यगाद्गृहे ॥ तच्चिचमिद्विज्ञैर्ज्ञात्वा

। सावित्र्यै च त्रितिन्यवरु ॥ ४ ॥ सावित्री तन्मुदाऽन्येद्युः । प्राग्वत्प्रोवाच नन्दिनीं ॥ मुक्तधर्माऽभ्यधात्साऽपि । वन्ध्वादिभ्यां
 विभेम्यहम् ॥ ५ ॥ सावित्र्यै प्रयास्याव-स्तीर्थयात्राच्छलात्तथा ॥ यथा शङ्किष्यते नैव । विशुद्धिं [विरुद्धं] तव कथन ॥ ६ ॥ ततो
 देशान्तरे गत्वा । भुङ्क्ष्य भोगान् सुदुर्लभान् ॥ परं पित्रर्षितं द्रव्यं । निजहस्तगतं कुरु ॥ ७ ॥
 तयैवं प्रतिपन्नेऽथ । सावित्री स्वार्जनच्छलात् ॥ पुत्रं देशान्तरेऽप्री-चद्वधूं च पितुर्गृहे ॥ ८ ॥ नन्दिन्या ग्रहणार्थं च ।
 यावन्निष्ठति सा गृहे ॥ सा च द्रव्यकृते तावत् । तत्राऽगात्सुत्रतार्थिका ॥ ९ ॥ तात्पार्थोशिक्षिताऽधीताऽ-हर्द्रमार्तुष्ठितिश्रिता ॥
 नन्दिन्यनसीत्तां पूर्व-श्रीत्याऽऽगत्याशु भाग्यतः ॥ १० ॥ अप्राक्षीद्धर्मनिर्वाहं । दत्त्वा धर्माशिपं च सा ॥ साऽपि वार्त्ताप्रसङ्गेना
 -ऽगूढहृत् स्वाशयं जगौ ॥ ११ ॥ कर्णौ पिधाय साध्व्याख्य-दाः किं मुग्धे ! विमुह्यसि ॥ श्रुताऽधीताऽहर्दुक्ताऽपि । पाप्मभिः
 कल्पितोक्तिभिः ॥ १२ ॥ रक्ता द्विष्टा विमूढाश्च । चक्रुः शास्त्राणि कानि न ॥ नैतेषां प्राग्भवज्ञानं । कपटे पटिमाऽस्ति तु ॥ १३ ॥
 यदि पुत्रैर्भवेत्स्वर्ग-स्तन्नागी शूकरी शुनी ॥ कुक्कुटी खर्यजाधाश्च । जीवाः प्राग्यान्ति धामनी ॥ १४ ॥ ततः श्रद्धेहि सार्वोक्तं ।
 धेहि शीले दृढं मनः ॥ न मिथ्या कारणाऽभावा-द्वीतरागो हि भाषते ॥ १५ ॥ यदुक्तं-रागाद्वा द्वेषाद्वा । मोहाद्वा
 चाक्रयमुच्यते ह्यनृतं ॥ यस्य तु नैते दोषा-स्तस्याऽनृतकारणं किं स्यात् ॥ १६ ॥ जिनशोवाच दौःशील्या-न्नुनारी-
 णामिहापदः ॥ नृस्यग्रिरूपसंगाधै-र्दुःखं प्रेत्य च नारके ॥ १७ ॥ स्त्री स्यात्तिर्यक्षु दुःशीला । खर्युष्टी तुरगी मृगी ॥ शूक्य-
 जापि वा भार-यहनाद्युग्रदुःखमाक् ॥ १८ ॥ कथञ्चिन्नृभवेऽप्यासे । वन्ध्या निन्दुर्गराद्गता ॥ बालरुण्डा कुरण्डा वा । दुर्गन्धा
 दुर्भगाऽथवा ॥ १९ ॥ कुरूपा कडुवाग् योनि-रोगा कुष्ठादिरोगिणी ॥ हीनाङ्गी निष्कलाऽवीरा । दुष्कुलाभिभवाऽऽस्पदम् ॥ २० ॥

दुर्जीनाऽप्यायुरिष्टैः स्वैः । पुत्राद्यैश्च वियोगिनी ॥ स्त्री दौःशील्यादिभिर्दार्ढ्य-दुःखान्यनुभवेदिति ॥ २१ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥
 निन्द्यं स्त्रीजन्म तत्राऽपि । वैधव्यमतिदुःखकृत् ॥ तत्र बाल्यमपुत्रत्वं । नैःस्वयं निर्धर्मता क्रमात् ॥ २२ ॥ चतसृष्वेवमापत्सु ।
 पातितं पापरुर्मणा ॥ तच्छीलिनोद्धरात्मानं । नावेवाब्धौ पतापतम् ॥ २३ ॥ श्रुत्वेत्यादि यतिन्युक्तं । भीता सा नरकाद्भृशं ॥
 आसीद्धर्मं च शीले च । स्थिरचिन्ता ततः परम् ॥ २४ ॥ साऽभाषीद्भ्रगवत्यस्मि । रक्षिता साधु दुर्गतेः ॥ उपदेशसुधादानैः ।
 बुबोधगरनाशनात् ॥ २५ ॥ तां नत्वा च गता गेहं । सावित्रीमन्यदाऽभणत् ॥ नीचाचारं न घासे । न वाच्याऽस्मिस्त्वया पुनः ॥ २६ ॥
 घेत् द्रूपे तत्तवाऽनर्थं । कारयिष्ये स्वबन्धुभिः ॥ सावित्र्यथ विलक्षास्या । विम्यती सुतमन्यगात् ॥ २७ ॥ विहृतास्वपि साधीपुः नन्दिनी
 धर्मतत्परा ॥ प्राग्बन्धुक्तावलीरत्ना-चल्यादि कुल्ले तपः ॥ २८ ॥ पाखण्डिन्या दृढं रूढ-प्रीत्या संगं तु नाऽत्यजत् ॥ दौःशील्य-
 प्रेरणां ज्ञात-तद्भावा साऽपि नाऽकरोत् ॥ २९ ॥ एवं विराध्य सम्यक्त्वं । परपाखण्डसंस्तवात् ॥ पालितश्राद्धधर्मोऽपि । सहस्रं
 शरदामियं ॥ ३० ॥ मृत्वा चन्द्रेऽधरी देवी । यभूवाऽल्पसमृद्धिका ॥ वञ्चिता कल्पसौख्येभ्यः । सम्यक्तत्वादिविराधनात् ॥ ३१ ॥
 युगं ॥ इति सा प्राग्भवं मत्वा । देवी नत्वा च तं मुनि ॥ तस्मै स्ववृत्तमाख्याय । बुद्ध्या सम्यक्तत्वमग्रहीत् ॥ ३२ ॥ उपासिते
 चतुर्मासीं । विहृते चान्यतो मुनौ ॥ सहस्रश्लादिभिस्तीर्थं । प्रभावयति सार्हती ॥ ३३ ॥

अथ सप्रत्ययां श्रुत्वा । जनात्तां रतिसुन्दरी ॥ अनुरूपं वरं लिप्सु-स्तातचिन्ताच्छिद्रेऽर्चति ॥ ३४ ॥ तुष्टा साऽप्यन्यदा
 स्वप्ने । तामनादीदिति स्फुटं ॥ भूपाऽग्रे त्वयि नृत्यन्त्या । स्तम्भादुचीर्यं पुत्रिके ॥ ३५ ॥ चामराभ्यां यकं वीणा-वादकं वीजयि-
 प्यतः ॥ अर्द्धचक्रिममो भर्ता । स भावी प्राग्भवस्य ते ॥ ३६ ॥ प्रबुद्धा प्रातरहन्तं । देवीं च मुदिताऽर्चयत् ॥ नैक्षतेऽन्यं

तदोद्योगा । विना पूर्वभवप्रियम् ॥३७॥ प्रेष्यादिरपि चाऽस्मोति । प्रवेशं नैव तद्गृहे ॥ दासीभिरपसर्यन्ते । तद्गतगतयोर्नराः ॥३८॥
 क्रियत्येवं गते काले । तत्राऽगाद्विजया नदी ॥ नाट्यदक्षा महाराष्ट्रात् । स्वाऽहंभूरिपरिच्छदा ॥ ३९ ॥ चारिं नीरं च
 साऽशुञ्चत् । प्रतोल्यां राजवेश्मनि ॥ यो मां जयति नाट्येन । तस्य दासी भवाम्यहम् ॥ ४० ॥ दासीं कुर्वं जितं चेति । प्रतिज्ञा-
 युज्युषोप सा ॥ तत्सन्धां च पुरे राजा । पठहेनोदघोपयत् ॥ ४१ ॥ परं नाऽऽविरभूत्कश्चि-चां जिगीपुस्ततो नृपः ॥ विपसाद
 कलाभिः स्वं । न्यूनं संभावयन् पुरम् ॥ ४२ ॥ सत्वेति पितृवैलक्ष्यं । विनेतुं रतिसुन्दरी ॥ आगत्य व्याहरत्तात ! । लीलयाऽपि
 जयाम्यमूम् ॥४३॥[नृसभायां परंपरं नरसभे नैव । नृत्याम्यथ नृपो जगौ ॥ ससम्यस्य पितुर्मैऽग्रे । नृत्येदूरस्थितौ नृणाम् ॥४४॥
 प्रतिपद्येति नृत्याऽहं । सा निर्णाय गृहेऽगमत् ॥ उक्ते नृत्यदिने राजा-ऽऽजृह्वद्विजयां ततः ॥ ४५ ॥ रतिसुन्दर्यपि सुखा-सना-
 ऽरूढा नृपाज्ञया ॥ सनाट्योपस्करा तत्र । याति सारपरिच्छदा ॥४६॥ न मे नाट्यानुरूपाऽऽस्ते । वीणाया वादिका परं ॥ इति
 चिन्तापुरा किञ्चित् प्रतीहारीभिरघ्ननि ॥ ४७ ॥ पुनः पुनः दूरो-त्सार्यमाणनरांश्चिरात् ॥ श्रीविलासोऽथ तत्तादृग् । दृष्ट्वा
 मध्ये चतुष्पथम् ॥ ४८ ॥ किमेतदिति चित्रेणाऽप्राक्षीत्कञ्चित्स्वपार्श्वगं ॥ सोऽप्याख्यद्रतिसुन्दर्या । वृत्तान्तं तदिनावधि ॥ ४९ ॥

चतुर्भिः फलापकं ॥

अथ सर्वकलावित् स । तत्राट्याऽऽलोककौतुकी ॥ प्रवेशाऽसंभवात्पुंसः । स्त्रीरूपं विजनेऽसृजत् ॥ ५० ॥ कुतोऽप्यभिमतो
 वीणां । नीत्वा तत्पेटकेऽमिलत् ॥ आगाच रतिसुन्दर्या । सह भूपसभे सुधीः ॥ ५१ ॥ कृतायां नाट्यसामग्र्यां । कियत्सभ्ययुतो
 नृपः ॥ अतिष्ठिपन्नान् किञ्चिद् । दूरे नाट्यादिदृश्यनः ॥५२॥ विजयां सपरीवारो-पस्करामथ भूपतिः ॥ प्रागादिदेश नाट्याय ।

साऽपि नान्दीमचीकरत् ॥ ५३ ॥ 'सावय मंभाम० । प्रारेभे नर्चितुं नाना-करणादिमनोहरं ॥ यथानुरूपमारब्ध-गीतवाद्यल-
याऽनुगम् ॥ ५४ ॥ रञ्जयन्ती सभां सर्वां । सा चित्रैकरसात्मिकां ॥ अनर्चीद्वंशमल्लाऽसि-क्षुरिकाग्रादिषु क्रमात् ॥ ५५ ॥ ततस्त-
ण्डुलपुञ्जस्थ-द्वचीषुष्ये ननर्त्त सा ॥ प्रतिनाट्यं नृपादिभ्यो । लेभे दानं महाद्भुतम् ॥ ५६ ॥ श्रूनखाङ्गुलिभङ्गान् सा । नृत्यन्ती
ऋतयान् व्यधात् ॥ तद्वैतथ्यं सदस्यांश्चाजिज्ञपद्रतिसुन्दरी ॥ ५७ ॥

भूपादेशान्ननर्त्ताऽथ । लीलया रतिसुन्दरी ॥ सर्वात्राद्यविधींस्तांस्तान् । मोहनान्मरुतामपि ॥ ५८ ॥ कुमारस्त्री च नृत्य-
न्त्यां । तस्यां वीणामवीवदत् ॥ तद्द्वनिश्च सकर्णानां । श्रवणेव्यसुधायत ॥ ५९ ॥ स कोऽप्यत्राऽभवन्नादो । दुरापो यः
सुरैरपि ॥ पशवोऽपि गजाश्वाद्याः । स्तब्धास्तेन नरास्तु किम् ? ॥ ६० ॥ नाट्यं च रतिसुन्दर्या-स्तेनाऽभूत्तादृग्द्भुतं ॥ रम्भामपि
जयत्येषा । येन किं विजयां पुनः ! ॥ ६१ ॥ देवीप्रभावात्ते स्तम्भा-दुत्तीर्य मणिपुत्रिके ॥ चामराभ्यामुभे व्याज-स्त्रीमवीजयतां तदा
॥ ६२ ॥ तद् दृष्ट्वा विसिताः सर्वे । दध्यौ च रतिसुन्दरी ॥ अहो देव्युक्तिसंवादो । जातः स्त्री तु पतिः कथम् ! ॥ ६३ ॥ मायेयं
काऽपि वा यद्वा । यद्भावं ज्ञास्यते स्वयं ॥ कार्येयं सुगृहीता तु । स्थाप्या च स्वान्तिके मया ॥ ६४ ॥

अनृत्यदथ नैपुण्या-द्विजया पद्मतन्तुषु ॥ तृतातन्तुषु नर्चित्वा-ऽजैपीतां रतिसुन्दरी ॥ ६५ ॥ अभूजयजयारावो । जगदानन्दनस्ततः ॥
तस्यै महाप्रसादं च । ददौ हर्षमयो नृपः ॥ ६६ ॥ रतिमाला नृपादेशात् । कुर्वाणा विविधोत्सवान् ॥ आनन्दैकमयी निन्ये । स्वाऽऽवासे
रतिमुन्दरीम् ॥ ६७ ॥ तदादिष्टाः प्रतिहार्यः । सभक्तिवहुमानतः ॥ सहैवाऽऽजृह्वन्माया-नारीं तां मुखराः स्तवैः ॥ ६८ ॥ स्त्रीरूपेण

१ एतन्नान्दीसूचकं पद्यमनिर्दिष्टं सर्वप्रतिषु २ नृत्य दृष्टचालनविशेष ३ अशुब्दान् ४ छला-उर्णनाभ-मर्कटकेति

कुमारोऽथ । गत्वा ताभिः समं कियत् ॥ वित्रास्य नागरूपेण । ताः स्वरूपः स्वधाम्न्यगात् ॥ ६९ ॥ दासीत्वं प्रतिपद्याऽग्रे ।
 चारिणीं दण्डधारिणीं ॥ विजयां रतिमालाऽथाऽ-मुञ्चन्नीत्वा गृहावधि ॥ ७० ॥ सर्वतोऽपि विलोक्याऽथ । मायानारीमनाप्य तां ॥
 दास्यस्ता रतिमुन्दर्यै । तत्स्वरूपं न्यवेदयन् ॥ ७१ ॥

तत् श्रुत्वा साऽथ दुःखार्ता । प्रतिज्ञामिति चक्रुपी ॥ तामदृष्ट्वा न भोक्ष्येऽहं । व्याकुलास्तास्ततोऽभवन् ॥ ७२ ॥ साथोप-
 रुध्यमानाऽपि । रतिमालादिभिर्भृशं ॥ मुञ्क्ते नैव यदा दास्य-स्तदा राज्ञे न्यवेदयन् ॥ ७३ ॥ व्याकुलस्तां पुरे सोऽपि । सर्वतोऽ-
 शोधयन्नरैः ॥ त्र्यहृणाऽपि च न प्राप-दसद्रूपं किमाप्यते ॥ ७४ ॥ निराहारां चतुर्थेऽहनि । स्वसिन्धेकान्तरागिणीं ॥ सन्दिग्ध-
 जीवितां श्रुत्वा । तां कुमारः कृपापरः ॥ ७५ ॥ प्राग्भवस्नेहरागाच्च । तदुञ्जीवनकाम्यया ॥ प्राग्बन्धारीतनुर्भूत्वा । तस्थिवानुपत-
 द्गृहम् ॥ ७६ ॥ युग्मं ॥

वीक्ष्य दास्योऽथ तां माया-नारीं द्रागुपलक्ष्य च ॥ आहूय रतिमुन्दर्याः । सौधं मानादुपानयन् ॥ ७७ ॥ काचित्प्रागेव
 गत्वाऽऽशु । तामवद्वापयन्मुदा ॥ साप्यानन्दमयीभूय । ददेऽस्यै स्वामलङ्कृतिम् ॥ ७८ ॥ तां सा सोत्कण्ठमभ्यागा-द्वर्षस्नेहा-
 कुला हृदि ॥ वीक्ष्य द्वारागतामद्ध्ययोः । [पतितोत्थाय चाऽवदत्] पतित्वा च मुदाऽवदत् ॥ ७९ ॥ सखि ! स्वागतमेहोहि । मम जीवितदा-
 यिनि ! ॥ भाग्यैर्जागरितं ह्यद्य । यत्वर्यैपाऽन्वकम्पिषि ॥ ८० ॥ ततः सान्तर्गृहं नीत्वा । पल्यङ्के तां मुदाऽऽसयत् ॥ अपिप्रिणाद्विनोदौश्च ।
 धर्मशास्त्रकलानुगैः ॥ ८१ ॥ स्नपयित्वा स्वहस्तेन । तामाहारान् सुधोपमान् ॥ भोजयित्वा च सा भक्ति-नैपुण्याद् बुभुजे स्वयम्
 ॥ ८२ ॥ ततः साऽभ्यर्थ्य भक्त्या तां । मायानारीं स्वसन्नानि ॥ अतिष्ठिपदर्थैपाऽपि । स्थिता प्राग्भवमोहतः ॥ ८३ ॥ ततः

साऽपि नान्दीमचीकरत् ॥ ५३ ॥ 'सावय भंभाम० । प्रारेभे नर्चितुं नाना-करणादिमनोहरं ॥ यथानुरूपमारब्ध-गीतवाद्यल-
याऽनुगम् ॥ ५४ ॥ रञ्जयन्ती सभां सर्वा । सा चित्रैकरसात्मिकां ॥ अनर्चीद्विशमहाऽसि-श्रुरिकाग्रादिषु क्रमात् ॥ ५५ ॥ ततस्त-
ण्डुलपुञ्जस्थ-हृचीपुण्ये ननर्च सा ॥ प्रतिनाट्यं नृपादिभ्यो । लेभे दानं महाद्भुतम् ॥ ५६ ॥ श्रूनखाङ्गुलिभङ्गान् सा । नृत्यन्ती
भवितयान् व्यधात् ॥ तद्वैतध्यं सदस्यांश्चाऽजिज्ञप्द्रतिसुन्दरी ॥ ५७ ॥

भूषादेशान्ननर्चाऽथ । लीलया रतिसुन्दरी ॥ सर्वाभ्राद्यविधींस्तांस्तान् । मोहनान्मरुतामपि ॥ ५८ ॥ कुमारस्त्री च नृत्य-
न्त्यां । तस्यां वीणामवीचदत् ॥ तद्द्वनिश्च सकर्णानां । श्रवणेण्वसुधायत ॥ ५९ ॥ स कोऽप्यत्राऽभवन्नादो । दुरापो यः
सुररपि ॥ पशवोऽपि गजाश्चाद्याः । स्तब्धास्तेन नरास्तु किम् ? ॥ ६० ॥ नाट्यं च रतिसुन्दर्या-स्तेनाऽभूत्तादृगद्भुतं ॥ रम्भामपि
जयत्येषा । येन किं विजयां पुनः ! ॥ ६१ ॥ देवीप्रभावात्ते स्तम्भा-दुत्तीर्य मणिपुत्रिके ॥ चामराभ्यामुभे व्याज-स्त्रीमवीजयतां तदा
॥ ६२ ॥ तद् दृष्ट्वा विस्रिताः सर्वे । दध्यौ च रतिसुन्दरी ॥ अहो देव्युक्तिसंवादो । जातः स्त्री तु पतिः कथम् ! ॥ ६३ ॥ मायेयं
काऽपि वा यद्वा । यद्भावं ज्ञास्यते स्वयं ॥ कार्येयं सुगृहीता तु । स्थाप्या च स्वान्तिके मया ॥ ६४ ॥

अनृत्यदथ नैपुण्या-द्विजया पद्मवन्तुषु ॥ *ल्लतातन्तुषु नर्चित्वा-ऽजैपीतां रतिसुन्दरी ॥ ६५ ॥ अभूज्जयजयारावो । जगदानन्दनस्ततः ॥
तस्यै महाप्रसादं च । ददौ हर्षमयो नृपः ॥ ६६ ॥ रतिमाला नृपादेशात् । कुर्वाणा विविधोत्सवान् ॥ आनन्दैकमयी निन्ये । स्वाऽऽवासे
रतिसुन्दरीम् ॥ ६७ ॥ तदादिष्टाः प्रतिहार्यः । सभक्तिवद्गुमानतः ॥ सहेवाऽऽजूहवन्माया-नारीं तां मुखराः स्तवैः ॥ ६८ ॥ स्त्रीरूपेण

१ एतन्नान्दीसूचकं पद्ममनिर्दिष्टं सर्वप्रतिषु २ नृत्ये हस्ताचालनविशेषः ३ अशुभान् ४ ल्लता-उर्णनाम-मर्कटकेति

कुमारोऽथ । गत्वा ताभिः समं कियत् ॥ विनास्य नागरूपेण । ताः स्वरूपः स्वधाम्न्यगात् ॥ ६९ ॥ दासीत्वं प्रतिपद्याऽग्रे ।
 चारिणीं दण्डधारिणीं ॥ विजयां रतिमालाऽथाऽ-मुञ्चन्नीत्वा गृहावधि ॥ ७० ॥ सर्वतोऽपि विलोक्याऽथ । मायानारीमनाप्य तां ॥
 दास्यस्ता रतिमुन्दर्यै । तत्स्वरूपं न्यवेदयन् ॥ ७१ ॥

तत् श्रुत्वा साऽथ दुःखार्ता । प्रतिज्ञामिति चक्रुषी ॥ तामदृष्ट्वा न भोक्ष्येऽहं । व्याकुलास्तास्वतोऽभवन् ॥ ७२ ॥ साथोप-
 रुच्यमानाऽपि । रतिमालादिभिर्मृगं ॥ भुङ्क्ते नैव यदा दास्य-स्तदा राज्ञे न्यवेदयन् ॥ ७३ ॥ व्याकुलस्तां पुरे सोऽपि । सर्वतोऽ-
 शोधयन्नरैः ॥ त्र्यहेणाऽपि च न प्राप-दसद्रूपं किमाप्यते ॥ ७४ ॥ निराहारां चतुर्थेऽङ्घ्रिनि । स्वसिन्नेकान्तरागिणीं ॥ सन्दिग्ध-
 जीवितां श्रुत्वा । तां कुमारः कृपापरः ॥ ७५ ॥ प्राग्भवस्नेहरागाच्च । तदुज्जीवनकाम्यया ॥ प्राग्बनारीतनुर्भूत्वा । तस्थिवानुपत-
 द्गृहम् ॥ ७६ ॥ युग्मं ॥

वीक्ष्य दास्योऽथ ता माया-नारीं द्रागुपलक्ष्य च ॥ आहूय रतिमुन्दर्याः । सौधं मानादुपानयन् ॥ ७७ ॥ काचित्प्रागेव
 गत्वाऽऽशु । तामवद्वार्ययन्मुदा ॥ साप्यानन्दमयीभूय । ददेऽस्यै स्वामलङ्कृतिम् ॥ ७८ ॥ तां सा सोत्कण्ठमभ्यागा-द्धर्पस्नेहा-
 कुला हृदि ॥ वीक्ष्य द्वारागतामद्भ्रयोः । [पतितोत्थाय चाऽवदत् ॥ ७९ ॥ सखि ! स्वागतमेवेहि । मम जीवितदा-
 यिनि ! ॥ भाग्यैर्जागरितं ह्यद्य । यत्पर्ययाऽन्वकम्पिपि ॥ ८० ॥ ततः सान्तर्गृहं नीत्वा । पत्यङ्के तां मुदाऽऽसयत् ॥ अपिप्रिणद्विनोदैश्च ।
 धर्मशास्त्रकलानुगैः ॥ ८१ ॥ स्नपयित्वा स्वहस्तेन । तामाहारान् सुधोपमान् ॥ भोजयित्वा च सा भक्ति-नैपुण्याद् बुभुजे स्वयम्
 ॥ ८२ ॥ ततः साऽभ्यर्च्य भक्त्या तां । मायानारीं स्वसन्ननि ॥ अतिष्ठिपदर्थैपाऽपि । स्थिता प्राग्भवमोहतः ॥ ८३ ॥ ततः

प्रीतिप्रवृद्धया ते । कृत्रिमाऽकृत्रिमस्त्रियौ ॥ विनोदैर्धर्मकामार्थ-शास्त्राद्यनुगतैर्मिथः ॥ ८४ ॥ प्रीयमाणे बहून् घस्रान् । सौख्यैक्येन व्यतीयतुः ॥ सामुद्रिकविदन्येषु-र्दधौ च रतिमुन्दरी ॥ ८५ ॥ युग्मं ॥ सर्वेष्वङ्गेषु तान्यस्या । लक्ष्यन्ते लक्षणान्यहो ॥ भवित्री चभिराज्यश्री-यं; सा स्त्रीत्वे त्वसंभवा ॥ ८६ ॥ विभाव्यन्ते पुमहार्थं । गतिचेष्टास्वरादयः ॥ तदत्र कृत्रिमं स्त्रीत्वं । जाने केनाऽपि हेतुना ॥ ८७ ॥ इति निश्चित्य सा स्नेह-स्मेरा स्मितमुखी जगौ ॥ स्वामिन् ! देवीगिरा ज्ञातः । प्राग्भवीयोऽसि मे पतिः ॥ ८८ ॥ यथा प्रादुरकार्षीस्त्वं । कलास्नेहाद्यकृत्रिमं ॥ तथा स्वामाधिकं रूपं । दर्शयाऽनुगृहाण माम् ॥ ८९ ॥

इत्यभ्यर्थनयाऽऽरूढ-प्रौढस्नेहवशादयं ॥ चक्रे स्वामाधिकं रूप-मनुरूपं गुणाश्रियः ॥ ९० ॥ जितेन्द्रस्मरदत्तत्रि । तस्य रूपं निरूप्य सा ॥ आनन्दैकमयीभूता । रोमाञ्चिततनुर्जगौ ॥ ९१ ॥ अद्य पुण्यविभवः फलितो मे । देवताश्च तुलुपू रचितार्चाः ॥ लोरुलोचनचक्रैरकचन्द्रो । नेत्रयोरमृतसूर्यदर्भूमं ॥ ९२ ॥ श्रीजयोऽपि निजगाद मृगाक्षि ! । त्वग्ययं सुभगिमासृतवाप्यां ॥ व्यथमन्मम मनःकलहंसः । पङ्किलाऽम्भसि अमंभ्रमसुचैः ॥ ९३ ॥

एतदासीमुत्पाद् ज्ञात्वा । रतिमालाप्यवेक्ष्य तं ॥ न्युच्छनानि तयोः कृत्वा । विदधे विविधोत्सवान् ॥ ९४ ॥ बद्धार्पितोऽथ दामीभि-र्भूपः संमदमेदुरं ॥ देव्याऽऽदिष्टोऽद्य ते पुञ्याः । पतिः प्रादुरभृदिति ॥ ९५ ॥ ताम्यो दत्वाऽर्थितं मत्वा । स्वरूपं चाऽखिलं मुदा ॥ नैराजहृवव् भूपः । सौत्कण्ठः सादरं च तम् ॥ ९६ ॥

रान्नाऽऽहृतः कुमारोऽथ । यावद्भक्त्या निनंसति ॥ तावद्विश्वोत्तराकारं । नृपः प्रीत्याऽऽलिलिङ्ग तम् ॥ ९७ ॥ प्रणयप्रमदोत्साहान् हृद्यमाव इनाऽखिलान् ॥ कियतोऽथ बहिश्चक्रे । नरनाथो वचच्छलात् ॥ ९८ ॥ अद्य नः फलवती क्षणसृष्टि-र्धीक्षितोऽसि यदनु-

त्तरूपः ॥ किं तवाऽद्य सुभग ! प्रतिपत्तिं । कुर्महे हृत्हृदः सुभगिन्ना ॥ ९९ ॥ प्रश्नमर्हति न ते कुलादि मे । यत्सुरी न विपरीत-
वाग्भवेत् ॥ जन्मना त्वमपुनाः पुनः पुन-र्यत्पुरं वद विदग्ध किं हि तत् ॥ १०० ॥

सोऽप्युवाच विजयादिपुरीयो । देशदर्शनकुतूहलकाङ्क्षी ॥ चंभ्रमन् बहुसमृद्धिसमेतं । श्रान्तुवं तव पुरं नृपशक्र ! ॥ १ ॥
इत्याद्यालापपीपूष-यानगोष्ठीं विधाय तं ॥ भूपस्तेन सह स्नान-भोजनाद्यैरपिप्रिणत् ॥ २ ॥ जगादावसरे चैता-मुपयच्छस्व
मे कर्णी ॥ एपोऽप्याऽऽल्यत्किमज्ञात-कुलाय ददसे सुताम् ॥ ३ ॥ देव्या गीश्च गुणाश्चैते । प्रकृतिश्चाकृतिश्च ते ॥ कुलं तव
जगुस्तन्न । प्रार्थनां भङ्क्वमुमर्हसि ॥ ४ ॥ इत्याकर्ण्येयुषा जोषं । कुमारेण नराधिपः ॥ सुलग्ने तनयां नानो-त्सवैधिः पर्यणीनयत्
॥ ५ ॥ ददौ भूपो गजाश्चादि । कुमरो नाऽग्रहीद्बहु ॥ निर्बन्धादाऽऽददे चाऽष्टौ । सर्वसारपुराणि सः ॥ ६ ॥ तान्यकार्षीत् त्रिया-
साच्च । साप्यभ्यां तेषु चिन्तिकां ॥ सप्रियो नृपदत्ते स । सौधे सोपस्करेऽवसत् ॥ ७ ॥ स्निग्धया प्राग्भवाऽऽभ्यासात् । स रूपा-
द्यतिरम्भया ॥ सर्वकामगुणोपेतो । रेमे पत्न्या नवोढया ॥ ८ ॥ पञ्चधा बुभुजे शर्म । नाकीव विपयाऽनुगं ॥ सर्वोत्तमं यथाकामं ।
क्रीडन् वापीवनादिषु ॥ ९ ॥ कदाचिन्नर्चयन् पत्नीं । स्वयं वाद्यानि वादयन् ॥ गायन् देवगुरून् भक्त्या । मोदते मोदितप्रियः
॥ १० ॥ अर्थिभ्यो गीतनृतादौ । दीनादिभ्योऽपि चेप्सितं ॥ यच्छन् यथेच्छं लेभेऽसौ । धर्मकीर्तिरनुत्तराः ॥ ११ ॥ दानवत् [श्राद्धेव]
प्रत्यहं देव-पूजागुरुनमस्कृतीः ॥ सुकृती कृत्यविनैवा-ऽकृत्वाऽभुञ्जीत कर्हिचित् ॥ १२ ॥

देवतावसरं कृत्वा । गुप्ताऽपवरकेऽथ तत् ॥ सङ्गोप्य तालकं दत्त्वा । दत्ते पत्न्याश्च कुञ्चिकाम् ॥ १३ ॥ गोपायति स्वत-
न्वादौ । तां सा जीवितवद् दृढं ॥ स च प्राग् विधिनाऽऽप्तानि । रत्नानि च यथारुचि ॥ १४ ॥ व्यापारयति पत्न्यै वा । समर्प-

यति कर्हिचित् ॥ सा हि दक्षाऽनुकूलाऽस्य । वपुर्मन्त्रिण भिद्यते ॥ १५ ॥ सुतास्नेहाद्गृहासत्ते-
 तदावासे । विनोदैथाऽवतिष्ठते ॥ १६ ॥ भक्त्या जामातरं श्रीणा-त्यपि विश्रब्धमानसं ॥ उद्गृहीतं पुरद्वयं । दत्ते पुत्र्यै
 त्वलेख्यकम् ॥ १७ ॥

कियत्येवं गते काले । दध्यौ सा विस्मिताऽन्यदा ॥ भूपदत्तं न गृह्णाति । नैपोऽर्जति धनं स्वयम् ॥ १८ ॥ पुराऽऽष्टकस्य
 नादत्ते । नामाऽपि क्व स्वमार्गणं ॥ नित्यं विलसति स्वैरं । दानमोगैश्च देववत् ॥ १९ ॥ तदभ्येति कुतोऽप्यस्याऽऽ-श्रयं धनम-
 नर्गलं ॥ तवस्तं साऽन्यदाऽग्राधीत् । कोऽस्त्यध्वा ते धनागमे ॥ २० ॥ सोऽप्यृचेऽस्त्यमितं पित्रा । दत्तं खं स्वार्जितं च मे ॥
 ततोऽन्यदाऽऽख्यदूर्त्ता सा । तदश्रद्धयती मृताम् ॥ २१ ॥ पतिं पृष्ट्वा धनोपायं । वद यन्मेऽस्ति कौतुकं ॥ साऽख्यत् प्रश्नेन किं
 यन्नौ । सर्वमिष्टं हि पूर्यते ॥ २२ ॥ क्रुद्धा व्याचष्ट दुष्टे ! किं । क्रुद्धौ धृत्वाऽसि वद्विता ॥ एतावदपि यन्मातु-र्न पूर्यसि
 कौतुकम् ॥ २३ ॥ दाक्षिण्यादाह सरला । क्रुतज्ञा रतिमुन्दरी ॥ यावदभ्यासतो मात-र्वेधि तावद्दाम्यहम् ॥ २४ ॥ तथाहि—

देवतावसरं कृत्वा । मत्पतिर्गुप्तवेरमनि ॥ सङ्गोप्याऽस्माच्च रत्नानि । बहून्यादाय निस्सरन् ॥ २५ ॥ तालं दत्त्वाऽथ
 संमाल्याऽ-र्पयते मम कुञ्चिकां ॥ गोपायितुं भोग्यशेष-रत्नान्यपि च कर्हिचित् ॥ २६ ॥ कदाचिच्च गृहीत्वा ता-न्येति व्यापार-
 यत्यपि ॥ यथेच्छं दानमोज्याद्यै-र्नाधिकं वेद्म्यतः परम् ॥ २७ ॥ देवतावसरे किञ्चि-द्धनोपायं विभाव्य तत् ॥ ज्ञेचेऽम्बा दर्शयै-
 तन्मे । देवतावसरं सकृत् ॥ २८ ॥ आख्यत्युन्नी न जीवन्ती । करोम्येवं कथंचन ॥ माताऽवक् कुञ्चिकां तर्हि । सकृद्वत्से !
 ममाऽर्पय ॥ २९ ॥ साऽऽख्यन्मयि न जीवन्त्यां । सेधिताऽयं मनोरथः । रहस्यं न हि कस्याऽपि । भेद्यं किं प्रेयसः पुनः ॥ ३० ॥

रुज्यत्वम्बाऽथवा तुज्य-स्वेपा प्राणाल्यवेऽप्यहं ॥ पतिद्रोहं न कुर्वे यत् । प्राणाः पत्ये मयाऽपिताः ॥ ३१ ॥
 ज्ञात्वेति रतिमाला त-त्रिर्णयं कपटे पट्टः ॥ तां सुतात्वेन विश्वस्तां । स्वसुतामृजुमन्यदा ॥ ३२ ॥ चन्द्रहाससुरासिक्त^१-
 मस्यै भोज्यमवृधुजत् ॥ तयाऽऽच्छादितचैतन्यां । क्षीयक्लेशशयिष्ठ ताम् ॥ ३३ ॥ युग्मं ॥ तद्वपुःशोधनाल्लब्ध्वा । रतिमालाऽथ
 कुञ्चिकां ॥ तया तालकमुद्धाद्य । देवतास्थानमैक्षत ॥ ३४ ॥ वीक्ष्य तत्रौपधीं दिव्यां । तां संभाव्य च रत्नदां ॥ गृहीत्वा
 पूर्ववचने । सर्वे तद्गोपनादिकम् ॥ ३५ ॥ मुदिता कुञ्चिकां प्राग्वत् । पुत्र्यास्तन्वां जुगोप सा ॥ अथोत्तस्थौ विनिद्रा सा । समये
 लब्धचेतना ॥ ३६ ॥ कुञ्चिकातालकाद्यं च । प्रागवस्थं समीक्ष्य सा ॥ किञ्चिच्छङ्कान्तरं नाऽऽपत् । को हि धूर्तैर्न वञ्च्यते ॥ ३७ ॥

द्वितीयेऽह्नि कुमारोऽपि । देवतावसरक्षणे ॥ अर्चित्वा प्रतिमां जैनी-मैक्षताऽचतुर्भौषधीम् ॥ ३८ ॥ तामललब्ध्वा
 सशङ्कोऽय-मप्राक्षीत्प्रोयसी ततः ॥ चकिता चतुराचल्यौ । मातृकर्म विभाव्य सा ॥ ३९ ॥ प्रवेशो नाऽत्र कस्याऽपि । न मुञ्चे
 क्वाऽपि कुञ्चिकां ॥ अचेतनापराह्नुयस्थां । मातृदत्तसुरावशात् ॥ ४० ॥ तदा किञ्चिच्छलं मात्रा । कृतं यदि भविष्यति ॥
 तत्र वेद्मीङ्गितान्यस्या-स्तादृशानि हवैक्षिपि ॥ ४१ ॥ त्रिभिविंशोपकं ॥

सा दृत्तान्तं धनोपाय-प्रश्नाद्यमखिलं जगौ ॥ तत् श्रुत्वा सोऽपि मेने ता-भौषधीं तत्प्रसूहताम् ॥ ४२ ॥ अप्राक्षी-
 दौपधीशुद्धि । श्वश्रूमवसरेऽथ सः ॥ सापि कर्णो पिधायाऽऽख्य-दाः शान्तं पापमुचकैः ॥ ४३ ॥ पर्याप्तं तव दानेन । मानेन च मनोरम ! ॥
 मा योजय ममात्मान-मनेनाऽनयवर्त्मना ॥ ४४ ॥ राज्ञि त्वयि च सर्वेष्ट-करे स्तैन्यं करोमि किं ॥ स्तैन्यनामाऽपि नो वेत्ति ।

कश्चित्परिकरेऽपि मे ॥ ४५ ॥ नैनाऽन्यो देवतागार-स्याऽऽसन्नेऽप्येति कश्चन ॥ पत्नीं तु चिन्तिकां तस्य । पृच्छ स्वां यदि
शङ्कसे ॥ ४६ ॥ श्रुत्वं श्रीजयो दध्यौ । धिगिमां दुष्टचेष्टितां ॥ यदेपा दोषमाख्याति । स्वसुताया अपि क्रुधा ॥ ४७ ॥ न
दास्यति विनोपाय-मौपधीं तामियं कुधीः । उपायातु गृहीत्वा तां । रत्नदां शिक्षयाम्यमूमू ॥ ४८ ॥ ध्यात्वेत्यूचे ततोऽन्यत्रा
-ऽऽल्लोकिये मातरौपधीं ॥ विष्टुज्य मुदितां तां च । स्वार्हकृत्यानि सोऽकरोत् ॥ ४९ ॥

अन्यदा देवतासन्न-न्यौपधीं वाक्पटुं रहः ॥ क्षिप्त्वा सह सहस्रेण । रत्नानां स ततः परम् ॥ ५० ॥ आर्हतीं प्रतिमां भक्त्याऽ-
चिन्त्वा तामौपधीं तथा ॥ वक्तयं देहि रत्नानां । देवि ! पंचशतानि मे ॥ ५१ ॥ साऽप्युच्चैराह किं वत्स ! । नादत्से तत्सहस्रकं ॥
देहीत्युक्त्वा तदादाय । नियुङ्क्ते च यथोचितम् ॥ ५२ ॥ देवताज्वरं प्रागत् । तालकादिप्रदानतः ॥ संयम्य सोऽन्वहं स्थाने ।
स्फुटदृष्ट्या न मुञ्चति ॥ ५३ ॥ रहोऽन्येद्युः त्रियां सोऽवक् । गोपायेः कुञ्चिकां तथा ॥ यथाग्वा वेत्ति तद्योगा-दीक्षते देवसन्न
चेत् ॥ ५४ ॥ तदोपेक्ष्य स्वयं तिष्ठे-रजानानेव दूरगा ॥ पतिचेतोऽनुगा साऽपि । तत् श्रुत्वा कुरुते तथा ॥ ५५ ॥ युग्मं ॥
रत्नान्यादाय निर्यान्तं । नित्यं निध्याय दध्युषी ॥ रतिमाला कथं त्वस्य । रत्नासिद्धिगुणा बहो ॥ ५६ ॥ ततः सा विसिता-
ऽन्येद्यु-देवतासन्नक्षणे ॥ रहः स्थित्वाऽगृणोद्बुर्चा । तस्यौपध्याथ भाषितम् ॥ ५७ ॥ सा प्राग् स्वारौपधीं वीक्ष्य । विफलां साधनां
निना ॥ दध्यौ प्राग् युग्ममौपधयो-देवतावसरं हभूत् ॥ ५८ ॥ तत्राऽदात्रेव दुर्देवाद् । दृष्टात्ता च मयादितः ॥ दात्री सत्या
च वाचाऽन्या । भयौत्सुक्यान्न चेक्षिता ॥ ५९ ॥ ततः साऽसौ ददात्यर्चा-विशेषादधुनाधिकं ॥ अत एव गतौपध्य-न्वेपणेऽस्याऽऽ-
दतिर्गता ॥ ६० ॥ कथमप्यनयोः कार्यः । परावर्त्तोऽधुनाऽपि तत् ॥ चिन्तामणेर्लोभयोगे । को हि तुष्यति कर्करात् ॥ ६१ ॥

क्षमिताऽनुमता ताम्यां । ध्यधाद्भुत्स्यादि तद्गृहे ॥ ७६ ॥

सोऽन्यदावसरे तस्या । हितोदकमुपादिशत् ॥ मातः क्षमस्व पूज्याऽपि । यन्मयाऽसि विडम्बिता ॥ ७७ ॥ प्रतिबोधकृते
 हेन-मकार्यं ते दुरापदं ॥ अदत्तात्फलं विद्धि । दुरुदकमिहाऽपि तत् ॥ ७८ ॥ परत्र नरकं धोरं । दौर्भाग्यं निःस्वतादि च ॥
 अदत्तात्फलं मत्वा । कः सुधीस्तादपीच्छति ॥ ७९ ॥ अदत्तं नैव गृह्णन्ति । प्राणनाशेऽपि येऽप्यपि ॥ तान् लक्ष्मीपुश्ववल्लक्ष्मी-
 र्धुणोत्यत्र परत्र च ॥ ८० ॥ तथाहि--

पुरन्दरपुरस्पर्द्धि-^१श्रीमद्वस्तिपुरं पुरं ॥ रूपेण नाम्ना धाम्ना च । राजा तत्र पुरन्दरः ॥ ८१ ॥ तस्याऽस्ति राज्ञी पौलोमी ।
 पौलोमीव वपुष्मती ॥ चतुर्यौदार्यसंपन्ना । शालिनी शीललीलया ॥ ८२ ॥ श्रेष्ठी सुधर्मा सान्वर्थ-नामा तत्र पवित्रधीः ॥
 अर्हद्भक्तः कृपासक्तः । सद्गुरौ चाऽनुरक्तहृत् ॥ ८३ ॥ धन्याऽस्ति गेहिनी तस्य । गेहे नीतिविचक्षणा ॥ तया समं समाङ्गल्यं । समयं
 गमयत्ययम् ॥ ८४ ॥ क्रमात्क्षीणधनः श्रेष्ठी । सोऽभूच्छामान्तरायतः ॥ न तत्याज तथाप्यार्ह-द्धर्मं सुखिग्धवन्धुवत् ॥ ८५ ॥ किन्तु
 स्वसाकृतं सं । सुकृतं स्याद्यथा यथा ॥ पडावश्यकदेवार्चा-दिके स यतते तथा ॥ ८६ ॥ युग्मं--

अन्यदानन्यसामान्य-पुण्याढ्याऽपत्यद्वचके ॥ स्वप्ने तदयिता पद्म-हृदं सत्पद्मैक्षत ॥ ८७ ॥ तं स्वप्नमलपत्पत्ये । सा
 प्रमोदेन मेदुरा ॥ सम्यग् विमृश्य तस्याऽर्थं । पत्न्यै सोऽपि मुदा जगौ ॥ ८८ ॥ अधीणलक्ष्मीलावण्य-पुण्यसन्निधिसन्निधिः ३ ॥
 समये स मयेह त्व-त्प्रसूतः प्राप्स्यते सुतः ॥ ८९ ॥ तस्योक्तमित्युभाऽऽकर्ण्योऽऽ-कर्ण्य कर्णागृतं ततः ॥ साऽत्यन्तं मुदिता जज्ञे ।

१ धीपथ इति प्रत्यन्तरे भिया इन्धे श्रीपथ ३ एतानि सन्निधौ-समीपे यस्य

निजज्ञेयार्थनिश्चयात् ॥ ९० ॥ गर्भं गर्भाशये वस्त्रे । द्वेषा रत्नं खनीव सा ॥ ततश्च तस्याः सर्वाङ्ग-शोभा काऽप्यमिताऽभवत्
 ॥ ९१ ॥ कान्तिः कान्ततमा ताव-ह्लावण्येन सहोद्रता ॥ सौभाग्यमस्फुरद्भाग्य-मप्यस्या मेधया समम् ॥ ९२ ॥ इत्यङ्गेऽस्याः
 शुभा भावाः । आसंस्तस्याऽनुभावतः ॥ फलपुष्पश्रियोपेताः । सश्रीकाः स्युर्न किं लताः ॥ ९३ ॥ अर्थतः त्रिभिविधोपकम् । 'इत्य-
 ङ्गस्य तस्याऽऽशु । प्रस्फुरच्छुभभाग्यतः । अनेशत् क्षुद्रदारिद्र्यं । दूरतः श्रेष्ठिसत्त्वनः ॥ ९४ ॥ प्रत्यहं प्रतिपण्यं च । क्रये वा विक्र-
 येऽपि वा ॥ लाभं सोऽलभत श्रेष्ठी । व्यवसायपरायणः ॥ ९५ ॥ गर्भद्वेषा समं पित्रो-रासीत्सीमातिगं सुखं ॥ स्वाजन्यं सज्जनैः
 सज्जां-गतासन्मानताद्यपि ॥ ९६ ॥

पूर्णेऽथ समये सौम्ये । मासि विवासिताऽशिवे ॥ पक्षे च्चलक्षे कल्याण-योगानामतिथौ तिथौ ॥ ९७ ॥ चारे सारे पवित्रे च ।
 नक्षत्रे शोभनेऽहनि ॥ करणे शरणे श्रीणां । शुभयोगोपयोगयोः ॥ ९८ ॥ निर्दोषे सबले शुद्धे । लग्ने सर्वगुणे शुभे ॥ शुद्धितोदित-
 सुस्थान-स्योच्चस्थनिखिलग्रहे ॥ ९९ ॥ राजन्वति सति प्रास्त-भयविग्रहविद्वरे ॥ श्वाथार्थोत्पत्तिभिः प्रीत-जने अनपदेऽसिले
 ॥ १०० ॥ सुगन्धिशीतलमृदु-स्पर्शे वाति समीरणे ॥ सुलक्षणे क्षणे प्रात-र्मुखे ग्राह्यता सा सुतम् ॥ १ ॥ पञ्चभिः कुलकं ॥ तन्मातुः
 क्काऽपि नो वाधा । पुत्रपुण्यानुभावतः ॥ तज्जन्मना समं हर्षो-त्कर्षः किन्तु तदोदितः ॥ २ ॥ भास्वता तेन पूर्वेव । दिदीपे
 साधिकाऽधिकं ॥ रत्नेनेव रानिदीपि-नेव वेदमगतावनिः ॥ ३ ॥

केनाऽप्यानन्दितः श्रेष्ठी । सुतजन्मप्रकाशनात् ॥ स्थितः स्थाने कचिद्ग्रेह-बाह्यांगणगवादिके ॥ ४ ॥ सुतजन्मप्रकाशनेन । तुष्टः

क्षमिताऽनुमता ताभ्यां । व्यथाद्भुक्त्यादि तद्गृहे ॥ ७६ ॥

सोऽन्यदावसरे तस्या । हितोदकमुपादिशत् ॥ मातः क्षमस्व पूज्याऽपि । यन्मयाऽसि विडम्बिता ॥ ७७ ॥ प्रतिबोधकृते ह्येव-मकार्षं ते दुरापदं ॥ अदत्तात्फलं विद्धि । दुर्लभमिहाऽपि तव ॥ ७८ ॥ परत्र नरकं घोरं । दौर्भाग्यं निःस्वतादि च ॥ अदत्तात्फलं मत्वा । कः सुधीस्तदपीच्छति ॥ ७९ ॥ अदत्तं नैव गृह्णन्ति । प्राणनाशेऽपि येऽप्यपि ॥ तान् लक्ष्मीपुञ्जवह्छक्ष्मी-वृणोत्यत्र परत्र च ॥ ८० ॥ तथाहि---

पुरन्दरपुरस्पर्द्धि-^१श्रीमद्धस्तिपुरं पुरं ॥ रूपेण नाम्ना घाम्ना च । राजा तत्र पुरन्दरः ॥ ८१ ॥ तस्याऽस्ति रात्री पौलोमी । पौलोमीव वपुष्मती ॥ चतुर्यौदार्यसंपन्ना । शालिनी शीललीला ॥ ८२ ॥ श्रेष्ठी सुधर्मा सान्वर्थ-नामा तत्र पवित्रधीः ॥ अर्हद्भक्तः कृपासक्तः । सद्गुरौ चाऽनुरक्तहृत् ॥ ८३ ॥ धन्याऽस्ति गेहिनी तस्य । गेहे नीतिविचक्षणा ॥ तथा समं समाङ्गल्यं । समयं गमयत्ययम् ॥ ८४ ॥ क्रमात्क्षीणधनः श्रेष्ठी । सोऽभूच्छाभान्तरायतः ॥ न तत्याज तथाप्यर्ह-द्धर्मं सुस्तिग्धनन्धुवत् ॥ ८५ ॥ किन्तु स्वसात्कृतं सर्वं । सृकृतं स्याद्यथा यथा ॥ पडावश्यकदेवार्चा-दिके स यतते तथा ॥ ८६ ॥ युग्मं---

अन्यदानन्यसामान्य-पुण्याढ्याऽपत्यद्भक्तके ॥ स्वप्ने तद्वयिता पद्म-हृदं सत्पद्ममैक्षत ॥ ८७ ॥ तं स्वप्नमलपत्पत्ये । सा प्रमोदेन भेदुरा ॥ सम्यग् विमृश्य तस्याऽर्थं । पत्न्यै सोऽपि सुदा जगौ ॥ ८८ ॥ अक्षीणलक्ष्मीलावण्य-पुण्यसन्निधिसन्निधिः^२ । समये स मयेह त्व-स्प्रसृतः प्राप्स्यते सुतः ॥ ८९ ॥ तस्योक्तमित्युमाऽऽकर्ण्योऽऽ-कर्ण्य कर्णासृतं ततः ॥ साऽत्यन्तं मुदिता जज्ञे ।

१ श्रीष्य इति प्रत्यन्तरे धिया इष्य श्रीष्य २ एतानि सन्निधौ-समीपे यस्य

निजज्ञेयाऽर्थनिश्चयात् ॥ ९० ॥ गर्भं गर्भाशये वस्त्रे । द्वेधा रत्नं खनीव सा ॥ ततश्च तस्याः सर्वाङ्ग-शोभा काऽप्यमिताऽभवत् ॥ ९१ ॥ कान्तिः कान्ततमा ताव-ह्लावण्येन सहोद्रता ॥ सौभाग्यमस्फुरद्भाग्य-मप्यस्या मेघया समम् ॥ ९२ ॥ इत्यङ्गेऽस्याः शुभा भावाः । आसंस्तस्याऽनुभावतः ॥ फलपुष्पश्रियोपेताः । सश्रीकाः स्युर्न किं लताः ॥ ९३ ॥ अर्थतः त्रिभिविंशेषकम् । 'इत्य-ङ्गजस्य तस्याऽऽशु । प्रस्फुरच्छुभभाग्यतः । अनेशत् क्षुद्रदारिद्र्यं । दूरतः श्रेष्टिसम्पन्नः ॥ ९४ ॥ प्रत्यहं प्रतिपण्यं च । क्रये वा विक्रयेऽपि वा ॥ लाभं सोऽलभत श्रेष्ठी । व्यवसायपरायणः ॥ ९५ ॥ गर्भवृद्ध्या समं पित्रो-रासीत्सीमातिगं सुखं ॥ स्वाजन्यं सज्जनैः सज्जां-गतासन्मानताद्यपि ॥ ९६ ॥

पूर्णेऽथ समये सौम्ये । मासि विघ्नासिताऽशिवे ॥ पक्षे ष्वलक्षे कल्याण-योगानामतिथौ तिथौ ॥ ९७ ॥ चारे सारे पवित्रे च । नक्षत्रे शोभनेऽहनि ॥ करणे शरणे श्रीणां । शुभयोगोपयोगयोः ॥ ९८ ॥ निर्दोषे सवले शुद्धे । लग्ने सर्वगुणे शुभे ॥ शुदितोदित-सुस्थान-स्वोच्चस्थनिखिलग्रहे ॥ ९९ ॥ राजन्वति सति प्रास्त-भयविग्रहविद्बारे ॥ शस्यार्थोत्पत्तिभिः प्रीत-जने जनपदेऽखिले ॥ १०० ॥ सुगन्धिशीतलमृदु-स्पर्शे वाति समीरणे ॥ सुलक्षणे क्षणे प्रात-भुखे प्राप्त सा सुतम् ॥ १ ॥ पञ्चभिः कुलकं ॥ तन्मातुः काऽपि नो बाधा । पुत्रपुण्यानुभावतः ॥ तज्जन्मना समं हर्षो-त्कर्षः किन्तु तदोदितः ॥ २ ॥ भास्वता तेन पूर्वेव । दिदीपे साधिकाऽधिकं ॥ रत्नेनेव खनिदीपि-नेव वेदमगतावनिः ॥ ३ ॥

केनाऽप्यानन्दितः श्रेष्ठी । सुतज्जन्मप्रकाशनात् ॥ स्थितः स्थाने क्वचिद्ग्रेह-बाधांगणगवादिके ॥ ४ ॥ सुतज्जन्मप्रकाशनेन । तुष्टः

श्रेष्ठी स तत्क्षणं ॥ तस्मै बहुधनं दातुं-कामः कामं सुदं दधत् ॥ ५ ॥ यावता स्वान्तिके स्वार्थ-स्थानं पश्येन्सुहृत्सुहृः ॥ तावता
स स्वदानेच्छा-मात्रं तत्राऽऽप नो धनम् ॥ ६ ॥ धनं यस्य न दानेच्छा । प्रायस्तस्याऽत्र दृश्यते ॥ दानेच्छा यस्य च प्राय-स्तस्य
तन्नाथनाऽस्ति चेत् ॥ ७ ॥ दानस्यऽवसरे दातु-र्देययोगः सुदुर्लभः ॥ स तु चेत्प्राप्यते तत्राक्-पुण्यैरेव पैः परम् ॥ ८ ॥ इत्या-
मृश्य स देयार्थी-ऽप्राप्त्याभूद्विमना मनाक् ॥ न्यग्न्युत्थ शुभूर्भूमिम् । व्यलिखत्साङ्गुलीनखैः ॥ ९ ॥ त्रिभिविंशेपकं ॥ तत्कालं
तत्सुताऽनल्प-पूर्वपुण्यप्रभानतः ॥ कीटिकान्गरद्वार-निभं लेभे विलं ततः ॥ १० ॥ पुनर्विलेखनाज्ज्ञे । पृथुद्वारमिदं क्षणात् ॥
तत्राऽद्राक्षीदयं स्वर्ण-द्रव्यं नव्यं प्रमातिगम् ॥ ११ ॥ ततः स्वपुत्रनिःसीम-भाग्याकृष्टमवेत्य तत् ॥ प्रकृष्टविस्सायादृष्ट-मनाः श्रेष्ठी
व्यचिन्तयत् ॥ १२ ॥ निस्सीमोत्तमपुण्यानां । सीमाऽऽसीन्मानवेष्वयं ॥ ममाऽऽत्मज मा तज्जन्म-महेन महताऽसुना ॥ १३ ॥
निर्मातुमुचितेनाद्य । महिमाऽस्य महात्मनः ॥ प्रकाशनीयः सपदी-त्यूचे तं तिष्ठ भो बहिः ॥ १४ ॥ अनाययिष्ये ब्रह्मादी-त्याद्युत्त्वा
तं निस्तुज्य च ॥ ततः स्थानात्तदादृ च लक्षाद्यप्रमितं धनम् ॥ १५ ॥ त्रिभिविंशेपकं ॥ चारु चीवरभूपाद्यं । खाद्यं सर्पिर्गुड्वादि च ॥
आनागयाऽमितमेतस्मै । परेभ्यश्च यथोचितम् ॥ १६ ॥ यथेष्टं स ददौ सर्वत्राऽपि त्रापितवानपि ॥ तच्छुद्धे तूर्यनिर्घोष-द्वैतं च
प्राश्चुराचिरम् ॥ १७ ॥ पित्रादीनां मनस्तुच्चै-र्भवानन्दो ह्यनुत्तरः ॥ एहि याहीति वाचश्च । स्वजनानां ॥ १८ ॥ सन्तुष्टः
सधनस्त्रीणां । मधुरो धवलघनिः ॥ नाटकप्रेक्षणादीनि । जायन्ते च दिने दिने ॥ १९ ॥ महेभ्यानां ण्म्यश्चाऽऽ-यान्ति वृद्धा-
पनान्यपि ॥ एवं दशदिनीं चक्रे । पित्रा तज्जननोत्सवः ॥ २० ॥ अर्थतो-
लोत्सवान् ॥ नृस्य जन्मदिवसांस्त्वास्तान् यथाकालं पित्वाऽऽकरोत् ॥ २१ ॥

अन्यदा स सुधीर्दध्या-चञ्जामलवपुःश्रियः ॥ ममाऽऽत्मजस्य जन्माद्य-दिनादारभ्य तद्विलत् ॥ २२ ॥ प्रत्यहं स्वहया
 लक्ष्मी-गृह्यते भुज्यते सदा ॥ नियुज्यते च सत्पात्रे । दीनादिषु पितृज्यते ॥ २३ ॥ एवमादीयमानाऽपि । लक्ष्मीर्न हीयते मनाक्
 ॥ महोदधेरिवाद्य-मुदकं हि सुबह्वपि ॥ २४ ॥ स्थित्या गत्याथवोत्पत्त्या । यत्पृथ्व्यां वस्तु विद्यते ॥ स्वामी हि पार्थिवस्तस्य ।
 तदेतस्याऽप्यसंशयम् ॥ २५ ॥ इदं च पार्थिवायोक्त-मेव मे सौख्यदं भवेत् ॥ अन्यथा तददत्त्वा-दत्राऽमुत्राऽपि दुःखदम् ॥ २६ ॥
 सुश्रावकत्वात् स श्रेष्ठी । सदुपायनपूर्वकं ॥ नृपं विज्ञापयामास । यथास्थितनिवेदनात् ॥ २७ ॥ नृपोऽपि न्यायवत्त्वेन । तस्य
 तद्य दृढव्रतं ॥ अदचपरिहारारुष्यं । दृष्ट्वा हृष्टस्तम्यधात् ॥ २८ ॥ भार्गवैकधाम्नः सन्नाम्न-स्तव पुत्रस्य पुण्यतः ॥ प्रादुर्भूता
 प्रभृता चेत् । श्रीरित्थं साऽस्तु ते ततः ॥ २९ ॥ नृपप्रसादं निःसाद-मासाद्य निरवद्यधीः ॥ सोत्सवाऽडम्बरं सोऽपि । स्ववेदम
 मुदितोऽविशत् ॥ ३० ॥

ततश्च सुमुहूर्त्तेऽह्नि । स्वजनान् भोजनादिभिः ॥ उपचर्योपवेश्याऽथ । सुधर्मश्रेष्ठयुवाच तान् ॥ ३१ ॥ यस्मादिनात्प्रभृत्येपो-
 ऽवतीर्णो मत्कुले सुतः ॥ अधीण एव मे लक्ष्मी-पुञ्जः स्फुरति तदिनात् ॥ ३२ ॥ तदस्य धर्मसाम्राज्य-भाजः सौभाग्यसेवधेः ॥
 मत्पुत्रस्याऽस्तु वः साक्षा-ल्लक्ष्मीपुञ्जंति नाम तत् ॥ ३३ ॥ पितृमनोरथशतैरुचितैः स साकं । 'माकन्दकन्दविशदाङ्कुरवत्कुमारः ॥
 प्रामोति सुन्दरतराऽवयवः प्रवृद्धि । लोकमृणप्रगुणसद्गुणसंगतात्मा ॥ ३४ ॥ तस्याङ्गसौन्दर्यमपि क्रमेण । स्पृद्धीदिवाऽवर्द्धत
 सार्द्धमङ्गै-स्तदङ्गसौन्दर्यमिवाऽऽर्यलोक-दृग्मानसेष्वप्रतिमः प्रमोदः ॥ ३५ ॥ दन्तोद्गमाऽङ्घ्रिन्यसनाशनादौ । पितृप्रयुक्तोत्सव-सुख-

णाभिः ॥ प्रशंसनीयं स्वजनप्रमोद-प्रदायि तस्य प्रथमं वयोऽभात् ॥ ३६ ॥ सवयोभिः समं बाल्य-वयः क्रीडामनोहरं ॥ हरन्
सतां मनांस्येप । कियदप्यत्यवाहयत् ॥ ३७ ॥ पिताऽध्यापयितुं विद्या-स्तधोग्यमवगत्य तं ॥ अनीपिल्लेखशालाया-मुपोपाध्याय-
मुत्सवैः ॥ ३८ ॥ विनयेन नयेनाऽय-मुपाध्यायमुपाचरत् ॥ तथा यथा स तुष्टोऽस्मै । विद्याः सर्वा ददौ मुदा ॥ ३९ ॥ न तच्छास्त्रं
न सा विद्या । विद्यते न च तद्धनं ॥ यन्नाऽविन्दत बुद्ध्याऽयं । सर्वविद्याविशारदः ॥ ४० ॥ उपाध्यायोऽस्य साक्ष्यासीत् । सर्व-
विद्यासु केवलं ॥ यतः स्वयंवरास्तास्तं । दत्तवाच इवाऽगमन् ॥ ४१ ॥ लीलया कलयामास । सकलाः सकलाः कलाः ॥ शिश्नाय
स्पर्द्धयेवाऽऽसां । जिनधर्मकलाप्यमुम् ॥ ४२ ॥

संप्राप्तसर्वविद्याब्धि-पारः सारसुखरुमधीः ॥ स्वैरं सुखेन वेदमाट्टा-दिषु क्रीडत्यनारतम् ॥ ४३ ॥ प्रभ्रम्रहेलिकाकाकाव्य-तर्क-
गोष्ठिपुरस्सरैः ॥ तैस्तेर्वहुविधैर्विद्या-रसैः स्वं सरसं सृजन् ॥ ४४ ॥ कलाभ्यासैरनेकैश्च । गीतनाट्यानुगैरपि ॥ विनोदैर्मोदयन्
मित्र-मनांसि च कदाचन ॥ ४५ ॥ मित्रैः सह सहर्षं स । तत्पुरोपवनादिषु ॥ क्रीडन्नन्येद्युरेकत्र । दृष्ट्वा वन्दितवान्मुनिम् ॥ ४६ ॥
त्रिभिविंशेपरुं ॥ मुनिना तेन धर्माशी-र्देदेऽस्मै भद्रकात्मने ॥ गृहियधर्मस्य शास्त्रिश्च । बाल्येऽप्यादत्त चैप तम् ॥ ४७ ॥ ततश्चा-
ऽस्य परा भक्ति-र्चितरागे गुरोरपि ॥ पित्रोश्च तद्वचस्यास्था । सम्यक्त्वे च स्थिरा स्थितिः ॥ ४८ ॥ देदीप्यमाना देहश्री-स्तस्याऽ-
भूद्यौवनागमे ॥ प्रभामभासिभागा किं । न नमःश्रीर्दिनागमे ॥ ४९ ॥ रूपश्रीकलितं लीला-ललितं सौम्यदर्शनं ॥ तं विवाहयितुं
वत्सा । चित्ते यावदचित्तयत् ॥ ५० ॥

१ यथ नाऽविन्ननाप्य चेत् इति प्रत्यन्तरे २ अहोचकार

सर्वाङ्गीणगुणागारं । तं कन्यावरमिच्छवः ॥ तावदष्टमेहेभ्यास्त-द्रुहेयुगपदाजगमन् ॥ ५१ ॥ धनेश्वरस्तथा पृथ्वी-
 धरः २ साधुर्यशोधरः ३ ॥ श्रीधरः ४ श्रीपतिः ५ श्रेष्ठी । धनदश्च ६ धनावहः ७ ॥ ५२ ॥ जिनदासः ८ श्रियां वास । इत्येते
 व्यवहारिणः ॥ जगति यथार्थारख्याता । विख्यातास्त्यागलीलया ॥ ५३ ॥ विपुलाया अलंकारा । उदारा दिग्गजा इव ॥ चातुर्या-
 दिगुणाधाराः । श्रेष्ठिनं तं मुदाज्जमन् ॥ ५४ ॥ त्रिभिविशेषकम् ॥ जगुश्च कर्तुकामाः स्मः । पाणिग्रहमहोत्सवं ॥ त्वत्सुतस्य सुर-
 पाभिः । कन्याभिः समं समं ॥ ५५ ॥ रूपश्री १ रूपरेखा २ च । पद्मा ३ पद्मावती ४ तथा ॥ धनश्री ५ मर्दनश्रीश्च ६ । लक्ष्मी
 ७ लक्ष्मीवतीत्यपि ८ ॥ ५६ ॥ इत्येता नामतः सर्व-सम्मताः सन्ति नः सुताः ॥ सुशीलाः सारसौभाग्य-भाग्यप्रभृतिसद्गुणाः
 ॥ ५७ ॥ रूपसौन्दर्यालिन्यः । सलीलाः सत्कलोज्ज्वलाः ॥ तदासां स्वसुतेनाऽऽशु । पाणिं ग्राहय सोत्सवम् ॥ ५८ ॥ त्रिभिविशेषकं ॥
 ततः स्योद्धहसुद्धाह-योग्यं तांश्चेभ्यकुञ्जरान् ॥ स्वाजन्यस्थानमालोष्य । श्रेष्ठीमवदत् स तान् ॥ ५९ ॥ भवदागमनं मान्यं । हेतु-
 नाज्जेन हर्षदं ॥ क्षुधितस्याऽध्वनीनस्य । भोक्षतुमामन्त्रणं यथा ॥ ६० ॥ पुत्राम्बप्रश्नकन्येक्षा-माङ्गल्यविहिगादिभिः ॥ निर्धार्य
 धार्यं यद्युक्तं । तद्विधित्ताम्यमत्सरम् ॥ ६१ ॥

अथ तेऽपि तथा सर्वं कारयित्वा शुभेऽहनि ॥ तं तत्सुतेन कन्यानां । विवाहं प्रत्यपीपदन् ॥ ६२ ॥ अथ ते मुदिताः
 सर्वे । सम्बधदृढतां मियः ॥ प्रथमं प्रथयामासुः । सर्वस्वजनसाधिकम् ॥ ६३ ॥ ततश्चैतेऽपि सर्वेषु । स्वस्वावासेषु सर्वतः ॥ शोभां
 विचित्रचित्राद्यै-र्मण्डपैस्तोरणैरपि ॥ ६४ ॥ अन्यामपि विवाहाहार्णं । कारयामासुरादरात् ॥ सारां समग्रां सामग्री-मिति ज्ञाः प्राग्
 यदूचिरे ॥ ६५ ॥ युगमं ॥ संबधदृढिमा^१ सुलभघटना^२ सस्पर्शनं^३ भर्मणि^४ । गेहालंकृति^५ शाक^६ पर्यट^७ वटी^८ पववान्नपाक-

क्रियाः८ ॥ वासः९ काञ्चनपत्रपूररचना^{१०-११} वीवाहसंवाहनं^{१२} । सम्यक्स्तंभं^{१३} जवार^{१४} मंडप^{१५} कुसुमादिक्रियाऽऽ^{१६} मंत्रणं^{१७} ॥६६॥ वेदीमण्डपतोरणादिरचना^{१८} वर्ण^{१९} स्तथोद्वर्णकः^{२०} । शृङ्गारश्च चतुर्विधो^{२१} वरवधूयुग्मस्य लग्नक्षणे ॥ व्युच्छेदं वरागमो^{२२} ऽर्थमहिमा^{२३} मातुर्गृहावेशनम्^{२४} । हस्ते कंकणहस्तलेप^{२५} समयव्याधोप^{२६} पाणिग्रहाः^{२७} ॥ ६७ ॥ एवं च विज्ञदैवज्ञदत्तलग्ने शुभे दिने ॥ सधवा धवलध्वानैर्दिवीकण्ठो]नैकचर्योजितारवैः॥६८॥ स्थाने स्थाने महादानश्रीणिताऽशेषमार्गैः ॥ महेभ्यसुख्या सख्यातलोकलोचनलोभनैः ॥ ६९ ॥ गीतसंगीतविस्तार-सुभगैर्दुभुतोस्तवैः ॥ सर्वस्वजनसत्कार-सर्वाचारपुरस्सरम् ॥ ७० ॥ कन्याभिस्ताभिरष्टाभिः । समं समभवन्महान् ॥ लक्ष्मीपुञ्जस्य तत्पित्राऽऽ-ह्लादकारी करग्रहः ॥ ७१ ॥ सुवर्णमणिमाणिक्या-ऽदूप्यदूप्यादिकं बहु ॥ लक्ष्मीपुञ्जुभाराय । श्वसुरा ददिरे मुदा ॥ ७२ ॥

शुवतीमोहन कामो-जीवनं यौवनं वनं ॥ प्राप्य मत्तेभवत्ताभि-र्वशाभिः सह खेलति ॥७३॥ ताभिः प्रियाभिरष्टाभि-रभिराम-गुणद्विभिः ॥ शचीपतिरिवोपेतः । शचीभिः सोऽप्यदीप्यत ॥ ७४ ॥ तरुण्योपचिताङ्गीभिः । सुधामधुरगीतिभिः ॥ पतित्रताभिः स्वप्रेय-धिरचौरीभिरप्ययम् ॥७५॥ प्रेयसीभिः समं ताभि-र्बुद्धेके भोगान् यथासुखं ॥ दत्तदुःखप्रवासेषु । दिव्यावासेषु देववत् ॥७६॥ युग्मं ॥ पितृप्रासादात्प्राक् पुण्या-नुभावात्परमाच्च सः ॥ चिन्तायिमुक्तचित्तः सन् । दिव्यं सुखमविन्दत ॥७७॥ सुखेन लक्ष्मी-पुञ्जस्य । जायमानेऽप्यभेनेहसः ॥ सुबहवतिक्रमेऽप्यस्य । न धर्मः कोऽप्यहीयत ॥७८॥ यतः-सामग्निग अभावे चि ह्नु । वस-णे चि सुहे वि तह कुसंगे वि ॥ जस्स न हायइ धम्मो । निच्छयओ जाण तं सट्ठं ॥ ७९ ॥ प्राक्पुण्यवित्तसंपत्तिः ।

१ सम्यक्वेदि २ मुखेनोजायमानेन प्रत्यन्तरे उपायमानेन-देदीयमानेन ३ काञ्चस्य

गर्तः मुग्गमन्तः ॥ तस्याऽऽमप्लनस्युर्ण्यः । समं समलिता द्रुतम् ॥ ८० ॥ तं तादृक्सुखिनं भाग्य-सौभाग्यादिगुणावहं ॥
 अर्हद्वैतं तं दृष्ट्वा । मर्ते नन्मानयन्ति तम् ॥ ८१ ॥ तस्माद्दर्मधराः कर्म-कराद्या अपि जज्ञिरे ॥ लोकेऽपि व्यवहारो यत्-सर्वे
 मुग्ग्यानुयायिनः ॥ ८२ ॥ प्राग्जन्मपूर्णपुण्यद्वि-प्रमानात्मभवन्ति न ॥ प्रवेष्टुं हि कदाप्यस्य । देहे गेहेऽपि चाऽऽपदः ॥ ८३ ॥
 मंपदः प्रत्युनाऽऽयान्ति । समप्रास्तं स्वयंरराः ॥ बल्लयो द्रुमिव नद्योऽब्धि-मिव घामिन तारकाः ॥ ८४ ॥ लक्ष्मीरप्यनुरक्तेव ।
 प्रमक्तेर श्रितेर वा ॥ मणिमन्त्रौषधीचूर्ण-योगैः स्तं वदितेर वा ॥ ८५ ॥ भृशं रसानुविद्धेवाऽ यत्रा सुदृढवागिव ॥ रश्मिवद्वेव
 वा लब्धा-म्यादेव मुगितेव वा ॥ ८६ ॥ क्रिमु वा हृतसंकेता । किं वा कर्मणिता किल ॥ नियंत्रिता वा निगडै-र्धृता वा कीलि-
 ताज्य मिम् ॥ ८७ ॥ दत्तदक्षिणहस्तेव । प्रीत्या पाणौ कृतेव वा ॥ तदीयवेषम बाऽत्याक्षी-दक्षीणा पुण्ययोगतः ॥ ८८ ॥ सुपात्र
 मित्रदीनार्थि-स्याङ्गभोगनिजादिषु ॥ सा नित्यं दीयमानाऽपि । त्वैधत ह्यधिकाधिकम् ॥ ८९ ॥ मा मंस्था क्षीयते लक्ष्मीः ० ॥
 तरङ्गिणीर तद्वह्नी-र्जाता सर्वोपकारिणी ॥ सर्वसौख्यान्हा(तर्क्ति)सुक्त-वियर्ययमद्वचयत् ॥ ९० ॥ तत्त्वक्तं चेदं-गृहकूपी कृपणानां
 । लक्ष्मीर्न्यवहारिणां नगरवापी ॥ चिदुद्यगणैः किल कथिता । तरङ्गिणीव क्षितीशानाम् ॥ ९१ ॥ सज्जनाः सज्जनाश्चापि ।
 यगिरुष्याय योदिद्यः ॥ तद्वह्नीया सुखनिर्वाहा । धर्मादिप्रापिताः परम् ॥ ९२ ॥ लक्ष्मीः सैव हि या स्वाऽन्य-जनेभ्यः शर्मधर्मदा ॥
 निरुपाधिधर्तुर्वर्गे-समृद्धिस्तद्वताऽऽप्यते ॥ ९३ ॥ तथोक्तं-सा लक्ष्मीर्या धर्मकर्मोपयुक्ता । सा लक्ष्मीर्या बन्धुवर्गोपयुक्ता
 ॥ सा लक्ष्मीर्या स्वांगभोगप्रसक्ता । याऽन्या मान्या सा तु लक्ष्मीरलक्ष्मीः ॥ ९४ ॥

पुत्रप्राग्भवधर्मस्य । फलमेवमवेक्ष्य सः ॥ श्रेष्ठी सुधर्मा निर्माति । चतुर्धा धर्ममादरात् ॥ ९५ ॥ नित्यं धर्ममिवानन्दा-
 द्रव्यवसायमनेकथा ॥ करोति कारयत्यन्यै-र्मन्यैरपि स कोटिशः ॥ ९६ ॥ कोटिकोटीः पुनर्वह्नी-रुपर्जयदयं स्वयं ॥ तमात्मजं
 परं भ्रेम्णा । तच्चिन्तायां न्ययुङ्क्त न ॥ ९७ ॥ सुखितः पुत्रपुण्येन । चिन्तां धर्मार्थयोश्चिरं ॥ निर्माय कृतनिर्माय-धर्मः सौधर्ममाप
 सः ॥ ९८ ॥ तदेकपुत्रसन्तुष्टा । तन्माता शीलशालिनी ॥ गार्हस्थ्यमनुपाल्याऽर्ह-द्धर्मात् स्वःशर्मभागभूत् ॥ ९९ ॥ तयोरुपरमे-
 ऽप्यस्य । न चिन्ता क्वाप्यभूत्क्वचित् ॥ सतां हि पुण्यं सर्वत्र । पितृभ्रातृसुहृत्समम् ॥ १०० ॥ लक्ष्मीस्त्रीसुतसन्ताना-दुपाधिसकलं
 सुखं ॥ यशःकीर्त्तिमहत्वाद्य-प्यस्य सर्वातिशाय्यभूत् ॥ १ ॥

अन्यदा पश्चिमे यामे । यामिन्या जाग्रतः सतः । धर्मध्यानपरस्याऽपि । चिन्ता तस्येत्यजायत ॥ २ ॥ जन्मादिमदिना-
 दप्याऽऽ-रम्याऽऽभ्याधवन्नुभिः ॥ कुतः स्वयमियं साक्षाद् । भूयोऽभूत् श्रीरिहाऽक्षया ॥ ३ ॥ तस्येति ध्यायतः कश्चित् ।
 तत्क्षणं दिव्यदेहभृत् ॥ ज्ञानीव सशयोच्छेद-पटुः प्रादुरभूत्पुरः ॥ ४ ॥ प्राप्त किमेप देवर्षि-र्देवो वा दानवोऽथवा ॥ योगीन्द्रो
 वाऽन्यरूपस्थः । किं वाऽयं स्वचरेश्वरः ॥ ५ ॥ यः स कोऽप्यस्तु किन्तु स्या-त्तेजस्वी निस्समाकृतिः ॥ उदारः सद्गुणः कश्चि-
 देयामेकतरो ह्ययम् ॥ ६ ॥ स्वसन्नयागतः शत्रु-रपि पूज्यः सतां मतः ॥ किं पुनश्चैप वाऽज्ञात-गुणोऽप्यर्च्यो मणिर्न किम् ॥ ७ ॥
 क्षणं ध्यात्वेति विनयात् । स नत्वा तं कृताञ्जलिः ॥ आख्यत्के यूयमर्थः कः । कुतः स्थानादिहागताः ॥ ८ ॥ तस्येति विनया-
 कीर्णा । वाणीमाकर्ण्य तं प्रति ॥ प्रतिनम्य प्रमुदितः । स व्यक्तं व्याहरत्ततः ॥ ९ ॥ सुरः सुरंगः प्राग्जन्म-जन्मत्वत्सनेहरज्जुभिः ॥ अत्राऽहं
 भिन्नत्वाऽऽकृष्टः । समागां स्वास्पदान्मुदा ॥ १० ॥ स्वान्ते ते संशयः शङ्कु-रिव दुःखाकरोति यः ॥ ततश्चैतं समुद्भूतुं वचनं मेऽद्य वैद्यति ॥ ११ ॥

अतस्त्वमवधानेन । मधुक्कमधुना गृणु ॥ तथाहि जंबूद्वीपेऽत्र । भरतार्द्धे च दक्षिणे ॥ १२ ॥ मध्ये मध्यमखण्डस्य । मणि-
 पूरपुरं पुरा ॥ अभूत्तत्र च भूपालः । श्रीपालः कालचद् द्विपाम् ॥ १३ ॥ धन्योऽवदान्यमूर्द्धन्यो । मान्यो धनपतिर्द्विधा ॥ नाम्ना-
 ऽर्थेन च सार्थेश-स्तत्राऽऽस्ते वासकृत्कृती ॥ १४ ॥ प्राणेभ्योऽपि प्रिया तस्य । प्रिया प्रीतिमती सती ॥ सम्यग्नामाढ्यसुत्रामा
 । तयोर्गुणधरः सुतः ॥ १५ ॥ द्वासप्ततिः कलात्तस्य । सोमस्याऽप्यमलाः सदा ॥ स्फुरन्तिस्साऽखिला विधा । इव हृद्या गुरोरेव
 ॥ १६ ॥ क्रमात्स यौवनं प्राप्तः । पित्राऽऽशु परिणायितः ॥ महोत्सर्वैर्हेभ्यानां । धन्याः कन्या गुणोत्तराः ॥ १७ ॥ प्रेयसीभिः
 समं ताभिः । समन्तादप्युपासितः ॥ भोगान् स स्वेच्छया भुङ्क्ते । नित्यमर्जति च श्रियः ॥ १८ ॥ क्रीडाकृतेऽन्यदा सोऽपि ।
 सभित्रादिपरिच्छदः । गच्छन् स्वच्छमतिः ह्यरिं । विशदं विशदाशयम् ॥ १९ ॥ न्वाणश्रमणं ज्ञान-चतुष्टयविराजितं ॥ दिष्ट्या
 दृष्ट्वाऽभिगम्याऽऽशु । सादरः सन्नवन्दत ॥ २० ॥ युग्मं ॥ तस्मै धर्माशिषं दत्त्वा । विदित्वा भद्रकं च तं ॥ गुरुर्दयाऽनृतार्चैर्य-
 न्नद्रक्ष्यार्थपरिश्रहान् ॥ २१ ॥ पञ्चाऽपीमान् यमान् देश-सर्वभेदान् सविस्तरं ॥ नानानिदर्शनाऽऽख्यात-फलं चाख्यत तं प्रति
 ॥ २२ ॥ स धर्मोपनिषद्भृतां । तदीयां धर्मदेशनां ॥ सम्यक् श्रद्धाय सन्ध्याय । स्वबुद्धौ स्वे हृदि न्यधात् ॥ २३ ॥ ततः सम्य-
 क्तवमादत्त । व्रतानि च यथारुचि ॥ अभक्ष्याऽनन्तकायादि-नियमांश्चोचितान् स तु ॥ २४ ॥ अदत्तादानरूपं च । स तेऽप्यग्र-
 हीद् व्रतं ॥ विशिष्य निरतीचारं । रुच्या परमयाऽऽत्मनः ॥ २५ ॥ सोऽपृच्छत्तत्स्वरूपं श्री-गुरुंस्तस्य तितिक्षया ॥ तेऽप्युचुः गृणु
 वत्स ! त्वं । तार्क्षीयिकमणुव्रतम् ॥ २६ ॥ मणितृणादिमात्रस्या-ऽप्यन्यसम्बन्धिनः सतः ॥ तन्नाथेनाऽवितर्णस्या-ऽज्ञादानं यत्तदेव
 तत् ॥ २७ ॥ त्रिविधेन त्रिधाऽपि स्या-चत्केपाश्चित्कथञ्चन ॥ द्विधाऽपि त्रिविधेनैत-दिति वा देशतस्त्विदम् ॥ २८ ॥ अन्येऽपि

बहवो भेदाः । संभवन्त्यत्र ते परं ॥ अर्हास्तेषामसत्वाना-मित्यथो गृणु तत्फलम् ॥ ३९ ॥ एषु भेदेषु ये येन । प्रपन्ना यादृशा
यदा ॥ 'आराद्धाश्च विराद्धाश्च । तेऽनुरूपफलप्रदाः ॥ ३० ॥ तथाहि—

पतितविस्मृतनष्टहताहित-स्थितमदचमिहाऽन्यघनाद्यपि ॥ अणुतमं यदिवाऽनणु लति यः । स पतिता नरके नरकेसरी
॥ ३१ ॥ विविधबन्धवधैश्च स पीड्यते । बहुविधाऽसुखदौःस्थ्यदरिद्रताः ॥ बहुभवारतिभीतविदुर्गति-प्रपतनाऽहितसंहतिसंगमाः
॥ ३२ ॥ द्वितयलोकविनाशकलङ्किता-सुकृतमूलविमूलनमूर्खताः ॥ धृतिमतिप्रभृतिक्षतयः क्षणात् । तमनुयान्ति तथा ऽच विप-
त्तयः ॥ ३३ ॥ त्रिभिर्विदोषकं ॥ इति विमृश्य हितं परकीयकं । सकलवस्तु वृणाद्यपि ये मुदा ॥ परिहरन्ति विवेकदृशः सदा ।
नियमतोऽभिमता जगतोऽपि ते ॥ ३४ ॥ यथौचित्याचाराद्वेऽस्मिन् । द्वेषाऽपि शिवसंपदः ॥ पुंसां लोकद्वयीसिद्धि-श्चाऽपि सर्व-
शुभावहा ॥ ३५ ॥ अनर्थसार्थाः पृथवोऽप्यपार्थाः ३ । एव प्रथन्तेऽत्र विवर्णवान् ॥ अर्थाः समर्थोऽस्त्रिपुमर्थसिद्धये । सिन्धूदभारा
इव न क्षयन्ति ॥ ३६ ॥ स्थिताः स्थिरा एवं जगत्यदत्त-स्यागं प्रतिज्ञाय कुलाद्रिवधे ॥ अनन्तवन्नित्यमनन्तमेकं । यशो जग-
द्व्यापि जयत्यमीषाम् ॥ ३७ ॥ तेजस्विना महिभिरग्निमवदादिमास्ते । सौम्यात्मनां तुहिनरग्निमवदग्निमास्ते ॥ सर्वोपकारकरणोद्य-
वजीवितानां । धुर्येव वारिदवरा इव ते भवन्ति ॥ ३८ ॥ तृतीयाणुव्रतस्येति । पालनाऽपालनोद्भवे ॥ शुभाशुभे फले श्रुत्वा ।
तत्सम्यक् पालयेद्भिरम् ॥ ३९ ॥ तथेति प्रतिपधाय-ममायं सपरिच्छदः ॥ तान् वन्दिन्त्वाऽगमद्वेष्टम् । स स्वं तद्भावभावितः ॥
॥ ४० ॥ विधायान्वाधया धर्मा-द्यर्थास्त्रीन् सफलान् स च ॥ लक्ष्म्यानन्त्येऽपि भाग्यं स्वं । परीचिक्षिपुर्न्यदा ॥ ४१ ॥ माता-

१ तेषां विराप्थात्पदानां । फलं गृणु शुभाशुभं-इति पाठान्तरं । २ विपदोऽखिलाः प्र० ३ निष्फला ४ आकाशवत् । ५ सूर्यः ६ चन्द्रः

पितृनथाऽऽपृच्छ्य । प्रियाः स्वाः स्वजनानपि ॥ प्रणितान्यगणेषानि । पणित्वा लामदान्यपि ॥ ४२ ॥ असाद्देशान्तरे दूरे । पुरं
 पृथ्वीप्रतिष्ठितं ॥ प्राश्रुतैः प्रभुमानन्ध । पुरान्तत्तदनुज्ञया ॥ ४३ ॥ भाटकात्तगृहे पण्या-न्यानाय्य सपरिच्छदः ॥ नित्यं देवान्
 गुरुंथाऽर्चन् । धर्मनिष्ठः स विद्यति ॥ ४४ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ वणिक्पुत्रान् श्रियां पात्री-कुर्वन्मधुरया गिरा ॥ मित्रीकुर्वन्
 बहून् लोकान् । धर्मशास्त्या पवित्रयन् ॥ ४५ ॥ करोति कारयत्येतै-र्व्यवसायाननेकशः ॥ व्यवहारस्य शुद्धयैव । साधर्म्यस्य हि
 जीवितम् ॥ ४६ ॥ युग्मं ॥ ततः साऽपि प्रयत्नेन । साध्या हि गृहमेधिनां ॥ तृतीयत्रतसम्बन्धाऽ-तिचाराणां विवर्जनात् ॥ ४७ ॥
 न्यूनाधिकतुलामाने १ । स्तेनाऽऽनीतादिसंग्रहः २ ॥ प्रतिरूपक्रिया ३ स्तेना-ऽनुज्ञाऽऽ रिष्टपभृगमः ५ ॥ ४८ ॥ इति पञ्चाप्य-
 मूर्न् व्यस्तान् । समस्तांश्चाऽपि वर्जयन् ॥ पूर्णप्रसिद्धिमाहात्म्यः । सुखेन श्रियमर्जति ॥ ४९ ॥ युग्मम् ॥ अमेयां श्रियमर्जित्वा ।
 जित्वा भाग्येन दुर्दशाः ॥ विशांपतिं वशीकृत्य । तत्र धर्मोन्नतीर्व्यधात् ॥ ५० ॥ नरेन्द्राऽनुमतः पित्रा-द्याहूतश्च स सार्थपः ॥ पूर्वं
 प्रस्थाप्य सार्थं स्वं । सर्वं पश्चात्ततोऽचलत् ॥ ५१ ॥

अथो वाजिनमारुह्य । जवेनाऽध्वनि स व्रजन् ॥ ग्रामाकरपुराऽरण्या-द्यतिक्रामन् यथाक्रमम् ॥ ५२ ॥ प्रातः कुतश्चिन्नगरा-
 भिर्गित्यानन्दिनि वने ॥ दूरान्तरावधि प्राप्तुं । जवाद्यावत्प्रयात्पयम् ॥ ५३ ॥ युग्मम् ॥ तावत्पथि पुरः पश्य-त्यश्वारूढः स
 कुण्डले ॥ रम्ये मणिमये दिव्य-देव्याः कर्णच्युते इव ॥ ५४ ॥ ते तारतेजसी सारे । अपि वीक्ष्य तदा ततः ॥ अर्कालोकादिव दृशौ ।
 निरीहोऽयं न्यवर्त्तयत् ॥ ५५ ॥ मणिमालामयं हारं । सारं चाऽग्रे स दृष्टवान् ॥ मणिरत्नसुवर्णैर्घैः । पूर्णं कुम्भमपि क्रमात् ॥ ५६ ॥

स्वाचत्रतास्थां मनसि । कृत्वैतां निःस्पृहाऽग्रणीः ॥ दृपत्पूर्णनिधिं रञ्जु-मालामिव च सोऽत्यजत् ॥५७॥ सोऽचिन्तयच्च किमिदं । कथं चाऽगात्पुरो मम ॥ एतत्त्रयमिति ज्ञातु-मीहे किं वेति चिन्तया ॥ ५८ ॥ सोऽथ विस्मयविस्मेर-मना मार्गमतिव्रजन् ॥ अकस्मात् श्रान्तमद्राधीत् । सवेगमपि तं हयम् ॥ ५९ ॥ अश्वादुत्तीर्य तस्थौ स । यावच्चिन्ताऽऽकुलः किल ॥ तावत्तक्षणमेवैतं । गतप्राणमिवैक्षत ॥ ६० ॥

स विच्छायमुखः खेद-भेदुरो हृदि दधिवान् ॥ किमश्वोऽयं तृपाद्यर्था । मूर्च्छितो वा मृतोऽथवा ॥ ६१ ॥ अचेतनीकृतः किं वा । क्षुद्रदेवेन केनाचित् ॥ इत्यादि क्षणमामृश्य । दैवं प्रत्यवदत्तदा ॥ ६२ ॥ युष्मं ॥ रे दैव ! किमकार्षीस्त्व-मकाले संहर-भ्रष्टुं ॥ जात्यं तेजस्विनं सर्व-लक्षणाढ्यं तुरङ्गमम् ॥ ६३ ॥ वक्रवक्त्रमपि स्वामि-भक्तं चित्तप्रियङ्करं ॥ रङ्गाद्रतिकरं मार्ग-सहायं बलवत्तरम् ॥ ६४ ॥ कृशकर्णं मृदुमध्य-संस्थानं विपुलासनं ॥ ऋद्धिदं मांसलं सर्व-गुणोपेतं सुखावहम् ॥ ६५ ॥ त्रिभिविंशोपकं ॥ मदपेक्षानिमुक्तश्रेत् । त्वमेवमकृथास्तदा ॥ कुर्वीथाः स्वेप्सितं किन्तु । मा म्लानिं सुकृतस्य मे ॥ ६६ ॥ इत्यात्मसाक्षिकं प्रोच्य । विनाऽर्थं स्वस्य दुष्करं ॥ मार्गोच्छ्रयनमित्यत्रा-ध्वन्यः कोऽपि भियग्वरः ॥ ६७ ॥ यद्येत्योपकृतिप्रह्व-थिकित्सत्यौषधैर्हयं ॥ जीनयत्यपि चाऽसौ त-ददामीयन्मितं धनम् ॥ ६८ ॥ युग्मं ॥ प्रतिज्ञापूर्वमालोच्ये-त्येतद्भ्राम्यन्नितस्ततः ॥ आलोकयति सर्वा अ-प्याशा आशावशो भृशम् ॥ ६९ ॥ वेला बह्व्यप्यतिक्रान्ता । तस्यैवं कुर्वतः सतः ॥ नाऽऽयासीत् पथिकस्तत्र । पथि कश्चि-जनस्तदा ॥ ७० ॥ परं चिरं प्रयासोत्था । तृया तस्याऽपिबत्सुखं [भवत्भृशं]॥तयादितः स सार्थेशः । श्रान्तोऽपि वनमभ्रमत् ॥ ७१ ॥ पथः शुद्धिं प्रथयितुं । परं नोपरतस्ततः ॥ न चाऽलभत तच्छुद्धिं । न मर्मज्ञं विना हि सा ॥ ७२ ॥ ततः खिन्नः क्वचित्सान्द्र-

च्छायोच्छाये तरोस्तले ॥ तिष्ठत्यागत्य यावत्स । तावदम्भोमृतं द्रुतिम् ॥ ७३ ॥ तच्छालालम्बिनं पश्य-स्यूधर्घ्याऽऽलोकी गल-
 झलं ॥ कस्याऽयं केन वा पूर्णः । पायसाऽस्य पतिः पुनः ॥ ७४ ॥ क्व गतः स च चेद् दृग्भ्यां । दृश्यते प्रार्थ्यते तदा ॥ निपी-
 यते च पानीयं । वृद्दुःखं चाऽपनीयते ॥ ७५ ॥ इत्यन्तःकरणस्याऽन्त-धर्घ्यात्वा सत्वाधिकः स तु ॥ यावत्त्रोपविष्टस्तद्-द्रुमशा-
 राग्रगः शुरुः ॥ ७६ ॥

नृमार्यैव सुव्यक्तं ।^१ तावत्त्र च तं प्रति ॥ उवाच वृषितोऽत्यन्तं । दृश्यते तादृगिद्भितैः ॥ ७७ ॥ ऊर्ध्वं द्रुतौ च
 दृष्ट्वाऽम्भः । पिपासुरपि नाऽपिवः ॥ किन्वेवमेवासीनश्च ।^२ यत्तस्याऽऽचक्ष्व कारणम् ॥ ७८ ॥ अन्यच्चाऽत्र द्रुमे मेऽस्ति । कुलाय
 स्वकुलायकृत् [वासो नित्यं स्वीयैः सह] ॥ वसामि तत्र स्वैरं चाततस्त्वमातिथिर्मम ॥ ७९ ॥ पुण्यैरेवाऽऽप्यते सद्भि-र्यादृशस्तादृशोऽतिथिः ॥
 भनादृशस्तु सर्वाऽय-गुणः किमिति कथ्यते ॥ ८० ॥ महानुभाग भोः पुण्य-ज्योत्स्नाज्योत्स्नापते ततः ॥ यत्तत्सत्कमपि ह्येत-दम्बुस्त्वं
 पिव सत्वरम् ॥ ८१ ॥ एकाश्रयत्वसम्बन्धा-दनुगाप्युचिताऽस्य मे ॥ अतो मयि कृपां कृत्वा । तृपां हत्वा सुखी भव ॥ ८२ ॥
 तृपायामधृतिर्गाढा । तस्यां सत्यां न धर्मधीः ॥ ततश्च धृतिमान् भूत्वा । पुनः पुण्यं समाचरेः ॥ ८३ ॥ तदुक्तं—सव्वत्थ
 संजमं । संजमाओ अप्पाणमेव रक्खिस्वज्जा ॥ सुच्चइ अइवायाओ । पुणो विसोही नयाऽविरई ॥ ८४ ॥

हे कीरकुलकोटीर ।^३ यदुक्तं किल कोविदैः ॥ गृणु तत् त्वं न जानासि । तत्त्वं धर्मगतं यतः ॥ ८५ ॥ यत्त्वया मे हितं प्रोचे ।
 न तत्त्वविदां हितं ॥ यतस्त्वं न हतेर्नापि । तज्जलस्याऽधिपत्यभाक् ॥ ८६ ॥ यथ यस्याधिपस्तेन । यद्दत्तं श्रद्धया सतां ॥

^१ तावत्सद् भाववेदिवद् प्रत्यन्तरे । ^२ तना^० प्रत्यन्तरे ३ प्र० कुडीराकूटसविदं

स्वामिदत्तया तत्रा-ऽदचदोपो न विधते ॥ ८७ ॥ अदत्तं नाददेऽत्रेति-प्रतिज्ञातवतां सतां ॥ लोकद्वयेऽपि सर्वाः स्युः । संपदस्त-
 त्पदाश्रयाः ॥ ८८ ॥ अदत्तग्राहिणां नृणां । न गुणः कोऽपि गण्यते ॥ न सुखं न यशो न श्री-र्न धर्मः किन्तु दुर्गतिः ॥ ८९ ॥
 अदगादानदोपस्त्वा-रूढः सकृदपि ध्रुवं ॥ आजन्मार्जितसत्कीर्तिं । तत्क्षणादेव लुम्पति ॥ ९० ॥ ततश्च तत्ते सम्बन्धि । न जलं
 नाददे च तत् ॥ त्वद्वचसाप्यथो नैव । प्राणान्तेऽपि पिबाम्यहम् ॥ ९१ ॥ मरणं सकृदेव स्या-ञ्जलापाने तृपोदयात् ॥ सकृदप्य-
 तिचारेऽस्य । तत्कर्त्ता तदनन्तभाग् ॥ ९२ ॥ त्रिधापीत्यस्य तद्दार्ढ्य-चतः सार्थपतेस्तथा ॥ कथां कथयतस्तथ्यां । साकं शुक-
 म्बुन्तिना ॥ ९३ ॥ क्षणाददृश्यीभूतेऽस्मिन् । विसितस्य पुरः पुमान् ॥ कुतोऽप्याविरभृत्कश्चि-दकस्मादप्यचिन्तितः ॥ ९४ ॥ युगं ॥

आगत्य सत्यसन्धाय । नमस्तस्यै विधाय सः ॥ तमभ्यधात्तमेवैकः सात्विकः स्वत्रते दृढः ॥ ९५ ॥ इत्यादितत्कृतां श्लाघां । स्वां श्रुत्वा
 सार्थपोऽलपद् ॥ त्वमप्यसि गुणीहाऽन्य-गुणान् दृष्ट्वा च मोदसे ॥ ९६ ॥ परं भवते पृच्छामि । चरित्रं चित्रकृत्तव ॥ वद कस्त्वं
 किमर्थं च । तवाऽत्रागमनं कुतः ॥ ९७ ॥ सोऽप्याख्यत् शृणु भो भद्र-प्रकृतेऽनिकृते कृतिन् ! ॥ तथाहि भरतेऽत्रैव । वैताढ्यो
 धरणीधरः ॥ ९८ ॥ तत्राऽस्ते दक्षिणश्रेण्यां । यथार्था विपुला पुरी ॥ चन्द्रविधाधरेन्द्रस्य । राजधानी सुविश्रुता ॥ ९९ ॥ तस्यां
 विशदनामाऽभूद्विधाधरनरोचमः ॥ विमला मणिमालेव । मणिमाला च तत्प्रिया ॥ १०० ॥ तयोस्तनूजः सूर्योऽहं । समये ग्राहितः
 कलाः ॥ अध्यापितश्च सर्वाणि । शास्त्राण्यध्यापकाऽन्तिके ॥ १ ॥ भित्यतीताः प्रतीताश्च । प्रज्ञप्तिप्रमुखाः सुखात् ॥ पित्रादिदत्ता-
 श्रितार्थ-दात्रीविद्या असाधयम् ॥ २ ॥ तद्गलाल्लीलया शैला-द्यास्पदेष्वीप्सितेष्वहं ॥ विचरन् स्वेच्छया नित्यं । विलसामि वसामि
 च ॥ ३ ॥ शक्तित्रयाढ्यः कस्याऽपि । किमपि स्थाम धाम वा ॥ प्रायो न मन्ये प्रौढोढ-रामाभिश्च समं रमे ॥ ४ ॥

अन्यदा विमलाचार्य-सन्निधौ धर्मदेशनां ॥ श्रुत्वा प्रमुद्धस्त्यक्तद्धि-दीक्षामादत्त मे पिता ॥ ५ ॥ स्वात्मनि द्विविधामाधाद्-
 ग्रहणसेवनादिकां ॥ यथाज्ञापयमयं शिक्षां । सद्गुरुस्नाराराध च ॥ ६ ॥ तपःसंयमसंपन्नाऽ-नेकलब्धिर्गुणोदधिः ॥ गुरुप्रसादसम्प्राप्त-
 सर्वसातिशयश्रुतः ॥ ७ ॥ विनयद्विसमृद्धः स्वोत्कृष्टानुष्ठाननिष्ठधीः ॥ धीरः परीपहाऽधोभ्यः । प्रसादमदमुक्कहत् ॥ ८ ॥ क्रमेण
 स्वगुरूपान्ते । प्राप्ताचार्यर्षदः क्रमात् ॥ चारुचारित्र्यवैशद्या-ऽव्याप्तज्ञानचतुष्टयः ॥ ९ ॥ भव्यप्राणिप्रबोधार्थं । पृथिव्यां विहरंश्चिरं
 स्वव्याहारैः सुधासारै-रिव तां सरसां सृजेत् ॥ १० ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥

अथाऽहं गृहवासान्त-र्वसन् पितृधूरां धरन् ॥ कुर्मतः कुसंगाच्च । कुतश्चिचौरतां दधौ ॥ ११ ॥ विद्याबलैरनेकैश्च । स्वयं
 धत्समनर्गलं ॥ भूपादीनां भूचराणां । निरन्तरमपाहरम् ॥ १२ ॥ चौर्यबुद्ध्या च मे क्रौर्य-महायं मानसेऽवसत् ॥ दोषाश्चाऽन्येऽपि
 तत्खेहा-दिव तत्र स्थिति व्ययुः ॥ १३ ॥ सत्यसन्मतिसन्तोष-क्षमादमदयादयः ॥ गुणाः सर्वेऽव्यतो भीताः । प्रोपिता श्रुपिता इव ॥ १४ ॥

अस्मिन्नवसरे सार-मद्भाग्याऽऽकारिता इव ॥ महर्षयो मञ्जनकाः । पूज्या विशदद्भयः ॥ १५ ॥ प्राप्नुवन् विपुलापुर्या-
 मार्याणां निकरैः सह ॥ निशम्यागममुद्धान-पालादेः समहोत्सवम् ॥ १६ ॥ खेटेन्द्राद्यैर्मयाऽन्यैश्च । सर्वैः सह परिच्छदैः ॥
 गत्वाऽमी वन्दिता भक्त्या । प्रमुदा संस्तुतास्तथा ॥ १७ ॥ युग्मम् ॥ तद्धर्मदेशनाबुद्धा । वहवोऽपि प्रपेदिरे ॥ सम्यक्तत्वदेश-
 चारिता-द्युचितं स्वरुचेरि मे ॥ १८ ॥ गतेषु तेषु स्वस्थान-भयो मरां महाहितं ॥ धर्मोपदेशमादिश्य । अन्यशिक्षापुरस्सरं ॥ १९ ॥
 सरङ्गं ग्राहितः स्तैन्य-नियमं नयमञ्जुलं ॥ तैर्द्वेषा पितृभिः पूज्यैः । सोऽहं मोहं च मोचितः ॥ २० ॥ युग्मम् ॥ अदत्तपरिहारस्य

पालने ते निदर्शनं ॥ ते मह्यं दर्शयामासु-र्मद्वत्रतस्यैर्यसिद्धये ॥ २१ ॥ लोकद्वयहितां न्यक्षां । गुरोः शिक्षां समीक्ष्य च ॥ स्वचि-
चेऽहं वहन् भक्तिं । प्रपेदे तन्निदेशतः ॥ २२ ॥ क्रिचेदं चेतसि स्वीये । चिन्त्यांचकृवानहं ॥ सकृत्परीक्षे तं तात-निदर्शित-
निदर्शनम् ॥ २३ ॥ किमाकारः किमाचारः । कीदृग्दार्ढ्यश्च स व्रते ॥ महर्षयोऽप्यमी श्लाघां । कुर्युर्यस्य निदर्शनात् ॥ २४ ॥
त्रिमृश्येति वने यान्तं । भवन्तं समुपस्थितः ॥ अदीदृशं पथि भ्रष्टान् । मणिकुण्डलसेवधीन् ॥ २५ ॥ तान् दृष्ट्वाऽपि तदादाने ।
न मनार्त्ते मनोऽभवत् ॥ त्वद्दुःखाय च जात्याऽश्व-मपि तेऽदर्शयं मृतम् ॥ २६ ॥ सम्पृत्येतं च जीवन्तं । दर्शयामि स्वविधया ॥
तन्मुदाऽश्वं तमारुह्य । बन्धो ! व्रज निजं पुरम् ॥ २७ ॥ तथा तव तृपार्चस्य । जलापूर्णदृष्टौ दृशं ॥ दापयित्वा शुकीभूय । मुदाऽहं
त्वां न्यमन्त्रयम् ॥ २८ ॥ तथाऽपि न त्वयाऽप्यपि । परादत्ततया पयः ॥ मर्षितैषा तृपा किन्तु । दुर्द्धर्षाऽपीति कौतुकम् ॥ २९ ॥

कर्यं वा न भवान् भद्र ! । भविनां भ्रुवि भद्रभूः ॥ सत्यप्रतिज्ञ एवं यः । स्वव्रतं निरवाहयत् ॥ ३० ॥ जात्य^१जांबूनद-
सेव । परीक्षिवं मया कृता ॥ स्वसिन्नेवाऽनघा श्लाघ्या-ऽनर्घ्यता च त्वया दधे ॥ ३१ ॥ गुरोर्गिरां प्रतिष्ठाऽऽप्सीत् । सन्धया
सिद्धयाऽनया ॥ अथेदानीं ददे तुभ्यं । मिथ्यादुष्कृतमात्मना ॥ ३२ ॥ तृतीयाऽणुव्रतस्येति । दार्ढ्यमाढ्यतमं तव ॥ दृष्ट्वा तुष्टोऽ-
स्मि तत्किञ्चि-दादायाऽनुग्रहाण माम् ॥ ३३ ॥ इत्युक्त्वाऽहं नभोगामि-विधां पठितसिद्धिदां ॥ सद्यः[प्रादां]प्रादान्मुदा भक्तिं । कर्तुं
तुभ्यं सधर्मणे ॥ ३४ ॥ अन्यदप्युचितं विद्या-मंत्रौपध्याघनेकधा ॥ भक्त्या दत्त्वा धनं भूरि । दातुं तु त्वामयाचिषं ॥ ३५ ॥
विद्यामादाय तत्सर्वा । मां सन्तोष्य त्वमप्यथ ॥ अपृच्छः स्वच्छधीर्मां भोः । कस्येदं निखिलं धनम् ॥ ३६ ॥ श्रुत्वेति त्वां प्रति

श्रोत्रे । मर्मवेदं हि सम्प्रति ॥ परं पुरा ममाऽन्येषा-मप्यत्र गृहितं कियत् ॥ ३७ ॥
 इत्यारुण्यं ग्राह सार्थ-वाहः साहसिकाग्रणीः ॥ हेऽ खेचराचरन्नेव-मश्रुपे वचनीयताम् ॥ ३८ ॥ एकतः कौतुकं धर्म-तत्त्वं
 तं चिन्दसेऽन्यतः ॥ रूपेव कुरूपे तस्मा-द्विपर्ययमपर्ययम् ॥ ३९ ॥ चौर्यागतश्रिया सार्द्धं । संगतं शुद्धमप्यदः ॥ अशुद्धं ते धनं
 जज्ञे । मधेनेनाऽखिलं पयः ॥ ४० ॥ प्रतिपन्नोऽसि चेद्धर्म-मन्तिके स्वपितुरोः ॥ तं च प्रतिष्ठां नेतुं चेद् । वाञ्छा स्वच्छात्मनो-
 ऽस्ति ते ४१ ॥ यदि चौर्यान्निवृत्तोऽसि । सवृत्तो भविताऽसि चेत् ॥ तदा लोचमिदं सर्वं । स्थाने स्थापय सत्वरम् ॥ ४२ ॥ यद्य-
 दीपं धनं किञ्चिद् । ज्ञायते सप्यतेऽथवा ॥ अधुक्तं वाऽथ युक्तं वा । तत्र प्रापयाऽखिलम् ॥ ४३ ॥ इत्थंकारं त्रिधा शुद्धया ।
 कृते तस्मिन्त्वाऽधुना ॥ निपुलः पुण्यसंभारः । ल्यातिः प्रीतिश्च सर्वतः ॥ ४४ ॥

गिराऽथ सार्थया सार्थ-वाहस्यैवं प्रशस्यया ॥ प्राप्तप्रीतिरहं सर्वं । तथैवाऽकरवं क्षणात् ॥ ४५ ॥ ततः सुकृतिनां सर्व-कृतिनां
 चाग्रणीर्भवान् ॥ स्वचित्कल्पितसार्थ-स्याऽश्वजीवितदातरि ॥ ४६ ॥ विमृश्याऽऽवश्यदेयत्व-मन्यथा तु व्रतव्यथां ॥ मयि तावतिथं
 निजं । दातुं मम पुरोऽकरोत् ॥ ४७ ॥ बह्वाग्रहेऽपि नाचं त-न्मया कियदपीत्यदः ॥ त्वया मत्साधिकं धर्म-स्थानेषु व्ययितं
 मुदा ॥ ४८ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ संकथाः प्रथयित्वैव-मावां मुदितमानसौ ॥ स्वस्थाने प्रापतां पाप-तापहृद्धर्मचिन्तकौ ॥ ४९ ॥
 स्वस्थानसंस्थोऽपि तथा तथा भवान्वाप्य धर्मावसरात् परःशतान् ॥ अर्हद्विहारप्रतिमादिमानि सत्-पात्राणि सप्ताऽपि सदाप्यपू-
 षुपत् ॥ ५० ॥ दीनादिदानान्यपि सर्वदाप्यदाः । सम्यग्व्रताऽभिग्रहपालनं व्यधाः ॥ पुरः पुनर्भद्रं यथा यथा वृथा । भवन्त्यनर्था

धनसार्थमोषिणः ॥ ५१ ॥ नन्दीश्वरद्वीपसुराद्रिशृङ्गं-जयोज्यंतादिसमग्रतीर्थान् ॥ कृताऽकृतान् व्योमगविधयाऽथ । पूजोत्सवैः
सुप्रथिताननार्षीः ॥ ५२ ॥ मन्त्रौषधिप्रभृतिसर्वमथो नभोग-विद्यादिविचमखिलं च कृतार्थयित्वा ॥ तत्तत्परोपकृतिभिः कृतिनां
मदापि । सं जीवितं सुचरितैर्भरितं व्यधास्त्वम् ॥ ५३ ॥

भागात्समाराध्य चिरं स दान-शीले तपो भावनयाऽन्वितं च ॥ निधाय धर्मं धनमुज्ज्वलं स्व-मायुः प्रपूर्य त्वमभूरि-
हैयः ॥ ५४ ॥ सेटः पुनः सबृगुरुदेशितं तं । धर्मं विशुद्धं विधिवद्विधाय ॥ स्वायुःक्षयेऽभूवमहं महर्द्धिः । पल्यायुवान् व्यन्तरनि-
जेन्द्रः ॥ ५५ ॥ त्वया पुरा जन्मनि सार्थवाह-भवे स्वरुच्या सुकृतं कृतं यत् ॥ तस्माद्भवेऽस्मिन्नवतारघस्रात् । प्रभृत्यभूते सक-
लार्थमम्पत् ॥ ५६ ॥ अहं पुनः प्राग्भवरूढधर्म-स्नेहादिहाऽऽगत्य गृहे त्वदीये ॥ अधीणलक्ष्मीः परमादरेणाऽऽ-विर्भावयामास
सुराय शशत् ॥ ५७ ॥ इत्युक्त्वा व्यन्तराधीश-स्तत्सन्देहं निरस्तवान् ॥ दिव्यनेपथ्यहारादि-दानैश्च तमतोपयत् ॥ ५८ ॥ ततो
गवस्तमापृच्छथ । स्वस्थानं व्यन्तरामरः ॥ लक्ष्मीपुञ्जमहेभ्योऽपि । मुदितः प्राग्भवथुतेः ॥ ५९ ॥ विमृशंश्च क्षणं तत्र । लेभे जाति-
सृष्टिं ततः ॥ सर्वं सुरोक्तं निश्चित्या-ऽर्द्धद्वर्मेऽतिदृढोऽभवत् ॥ ६० ॥ युग्मं ॥ असुञ्चन् सततं धर्म-मकुर्वन् गहिता क्रियाः ॥
अनर्गलं दददानं । शिष्टानां सद्गतिं सृजन् ॥ ६१ ॥ स तु सातोदयाद्भोग-फलकर्माऽनुभावतः ॥ समग्रां भोगसामग्रीं । चिरं
प्राप्याऽकृतार्थयत् ॥ ६२ ॥ युग्मम् ॥

अन्यदा तु गिरः प्राप्य । 'गुरोर्भानोरिव प्रभाः ॥ प्रभात इव तच्चित्तेऽ-भूद्विवेकः प्रकाशवत् ॥ ६३ ॥ ततः सरङ्गसंवेग-

१ मानोर्मानमिग गुरोर्गिरं त्वन्येऽगुगमे इति प्रत्यन्तरे

जलक्षालितकरमलः ॥ लघुकर्मा महेभ्यः स । महेभ्यः सप्रथां मुदा ॥६४॥ तपस्यामाददे तस्याऽ-म्यर्णे चेभ्यजनैः समं ॥ अध्ये-
ष्टिकादद्याद्ग्यादि । तपश्च बहुधा व्यधात् ॥ ६५ ॥ त्रिभिविशेषकं ॥ प्रपाल्य शुद्धचारित्रं । मृत्वाऽन्तेऽनशनादिना ॥ द्वादशे त्रि-
दिवे देव-श्रियं सम्प्रापदुत्तमाम् ॥ ६६ ॥ अब्धीन् द्वाविंशतिमायु-र्भुक्त्वा देवभवे ततः ॥ नृपीभूय यथाख्यात-चारित्र्याऽवाप्त-
केऽनलः ॥ ६७ ॥ पृथ्व्यां विहृत्य सम्बोधय । भव्यान् सेत्स्यत्ययं ततः ॥ भविताऽष्टगुणः सिद्धः । सिद्धानन्तचतुष्टयः ॥ ६८ ॥
भो भो भव्याः पूर्वघृत्तान्तकान्तं । लक्ष्मीपुञ्जस्येति घृत्तं विदित्वा ॥ तत्त्वाभ्यासान्निर्मिमीध्वं प्रयत्नं । तार्त्चीयीकाऽणुत्रताराध-
नाय ॥ ६९ ॥ ग्रहणत्यागयोरेव-मदत्तस्य निदर्शनात् ॥ प्रबुद्धा निषिषैषयाऽ-प्यदत्तादानमाभवम् ॥ ७० ॥ प्रपेदेऽन्यदपि श्राद्ध-
योग्यं धर्ममियं मुदा ॥ तदा गिरा कुमारस्य । सत्सङ्गो हि सुरदुमः ॥ ७१ ॥ एषा बधूवरौ तौ च । धर्मसाधर्म्यतस्ततः अवर्तन्त
मिथः प्रीत्या । सुखसर्वस्वसङ्गताः ॥ ७२ ॥

धर्मसौख्यमये काले । व्यतिक्रान्ते कियत्यथ ॥ कुमारोऽन्येद्युरद्राक्षी-न्निशि स्वप्ने क्वचित्तुरे ॥ ७३ ॥ गिरेः कस्यचिदा-
सन्ने । कुरूपं भिक्षुरूपिणं ॥ आत्मानं दधत् मूर्ध्नि । काष्ठभारं चतुष्पथे ॥ ७४ ॥ युगम् ॥ स प्रबुद्धस्ततो दध्यौ । मनोवागो-
चरातिगः ॥ अहो असंभवी स्वप्ने । न जाने किंफलो ह्ययम् ॥ ७५ ॥ दक्षिणाऽक्षि क्षणं तस्य । तत्साक्षीव तदाऽस्फुरत् ॥ तन्नि-
मिचां स निश्चिक्ये । स्रोपायाऽव्यभिचारिताम् ॥ ७६ ॥ कारयित्वा ततः प्रौढं । पटं तत्र च नैपुणात् ॥ [दक्षैरा]कारुणालीलिरत्सवं ।
यथाष्टं पुरादिकम् ॥ ७७ ॥ नगक्रीडासरोवापी-चतुष्काङ्कगृहादिभिः ॥ लिखितैर्वर्णकैर्वर्णैः स पटोऽभून्मनोहरः ॥ ७८ ॥
अथास्ति तत्पुरोधाने । चैत्यं श्रीऋषभप्रभोः ॥ स तद्द्वारमिल्द्वारं । सत्रागारमचीकरत् ॥ ७९ ॥ तत्पुरः पीठमेकं स ।

धृतरौरस्रत्रयत् ॥ सममप्यसमं श्रेष्ठं । वृत्तं सञ्जनचित्तवत् ॥ ८० ॥ नानास्थानाऽऽगतान् सार्व-दिकान् दीनादिकानपि ॥ नित्यं भोजयितुं सत्रे-ऽथाऽदिशत्स स्वकिङ्करान् ॥ ८१ ॥ तं चित्रितपटं पीठे । विस्तारयितुमन्वहं ॥ तान् दर्शयितुमादिक्ष-दयं दक्षान् स्वसेवकान् ॥ ८२ ॥ एवंकृते च यः कोऽपि । स्थिरदृष्टिर्निरीक्ष्य तं ॥ तत्पुराद्यभिधां ब्रूते । मेलनीयः स मे जनः ॥ ८३ ॥ उपद्रवेभ्यः सर्वेभ्यः । प्रयत्नेन निशास्वपि ॥ रक्षानियुक्तैर्युष्माभिः । पालनीयः पटः स तु ॥ ८४ ॥ इत्यादि शिक्षिता दक्षा-स्ते कुमारस्य सेवकाः ॥ यथादेशमिदं सर्व-मन्वतिष्ठन् शुदा सदा ॥ ८५ ॥ ततश्च चैत्ये सत्रे च । गतागतकृतो जनाः ॥ तं विलो-क्योच्छसच्चित्रा-श्चित्ररूपाण्यवर्णयन् ॥ ८६ ॥

अन्यदा पथिकाः केचि-द्भूलिधूसरवाससः ॥ दूरागतास्तमीक्षित्वा-ऽवोचन् विस्मेरविसया ॥ ८७ ॥ अहो निवासस्थानं नः । केनाऽप्येतद्यथास्थितं ॥ श्रीपद्मपुरमालेखि । ज्ञानविज्ञानधीमता ॥ ८८ ॥ पटस्य पालकाः प्रोचुः । के यूयं कुत आगताः ॥ स्नाद्गुप्ते पद्मपुरतः । केनाऽप्याऽऽलिलिखेऽत्र यत् ॥ ८९ ॥ नृभिर्नियुक्तैः द्राक् चोप-कुमारं तेऽथ निन्यिरे ॥ तद्विस्मयादिदृष्टचान्तः । समुत्तसै न्यवेदि च ॥ ९० ॥

पान्यान् सन्तोष्य पप्रच्छ । कुमारोऽथ प्रभोदमाक् ॥ व्यक्त्या पद्मपुरादीनां । स्वरूपं तेऽप्यथो जगुः ॥ ९१ ॥ योजनानां शतेऽस्त्यसात् । पुरात्पद्मपुरं पुरं ॥ आलेखिताऽनुसारीश्रि । पद्मकूटाऽद्विसन्निधौ ॥ ९२ ॥ तस्मिन्निदिवैजैत्रद्वौ । राजा पद्मरथाह्वयः ॥ जयतीन्द्रं प्रतापश्री-रूपैर्धर्यादिभिर्गुणैः ॥ ९३ ॥ सर्वोच्च्वलगुणस्याऽपि । परं तस्य विधोरिव ॥ अस्ति नास्तिकधर्मित्व-कलङ्कः कर्मणां वशात् ॥ ९४ ॥ इत्याद्याकर्ण्य दत्त्वाऽहं । दानं तान् विसमर्ज सः ॥ अन्येद्युश्च प्रियां साह । तस्मिन् जिगभिषुः पुरे ॥ ९५ ॥

प्रियेऽयुक्तं नमस्कृत्य । तीर्थं यावदुपैम्यहं ॥ तावत्तिष्ठेः प्रह्वपार्धं । कलाभ्यासं वितन्वती ॥ ९६ ॥ दानादीनि च कुर्वीथाः । पुरा-
 ट्टकमवर्धनैः ॥ विपण्णापि हि सा मेने । पत्युराज्ञां पतिव्रता ॥ ९७ ॥ रहः पत्यङ्कमारुह्य । कुमारोऽथाऽन्यदा निशि ॥ अगमन्न-
 भसा तस्मिन् । पद्मकूटगिरौ द्रुतम् ॥ ९८ ॥ पत्यङ्कं क्वाऽपि सङ्गोप्य । भिष्टरूपं स कुत्सितं ॥ कृत्वा मेलितकाष्ठानां । मूर्ध्नि न्यस्य
 च भारकम् ॥ ९९ ॥ प्रातः पद्मपुरस्यान्तः । प्राविशदुर्दशाग्रणीः ॥ गत्वा चतुष्पथे चाऽस्या-द्विक्रेतुं दारुभारकम् ॥ १०० ॥

अथ तत्राऽऽगताः केचिद् । ददृशू राजपुरुषाः ॥ तं कुरूपेषु सीमानं । स्थूलपिङ्गलकुन्तलम् ॥ १ ॥ कटाहकतलाभाऽऽस्यं ।
 पृथुस्यपुठमस्तकं ॥ पिङ्गाधं [ततं विलग्न] कननं चिच्छ-भवनाटं पिचण्डिलम् ॥ २ ॥ दन्तुरं श्यामलम्बोष्णं पृथुस्थूलपदद्वयं ॥ धारितोष्ट्रगति
 श्यामं । वीभत्सं कडुदुःखरम् ॥ ३ ॥ दृश्यस्थूलस्नसाजालं । स्फुटकङ्कालभैरवं ॥ कुलक्षणसमग्राङ्गं । मूर्त्तं पापमिवोत्थितम् ॥ ४ ॥
 पिशाचमिव दुष्प्रेक्ष्यं । दौर्भाग्यमिव पिण्डितं ॥ लतावेष्टितमूर्द्धनं । शीर्णकौपीनवाससम् ॥ ५ ॥ तमवेक्ष्य सधूत्कार-मपि ते
 जगदुर्नराः ॥ त्वामाऽऽह्वयति भो भूप-स्तदेहि नृपसंसदम् ॥ ६ ॥ स जगौ क नृपः क्वाऽहं । क मे भूपसभाऽऽगतिः ॥ अर्थ-
 श्रेदारुभिस्तानि । गृहीत्वा मां विमुञ्चत ॥ ७ ॥ ते जगुर्भद्र मा भैपी-स्त्वयैवार्थस्तदेहि भोः ॥ प्रसादं ते नृपः कर्त्ता । ततस्तैः
 स सहाऽगमत् ॥ ८ ॥ नीत्वा सदसि सद्यस्तै-र्दक्षितः । तस्यौ सोऽप्युपदीकृत्य । भूपाऽग्रे दारुभारकम् ॥ ९ ॥

जगादाऽवनिभृत्कस्त्वं । किं नामा वससि क्व च ॥ सोऽवदत्पिठराभिष्यो । भिल्लोऽहं दुर्विधाऽग्रणीः ॥ १० ॥ वसामि
 पद्मकूटाद्रे-र्दर्यां गेहाद्यभावतः ॥ जीवामि च पुरस्याऽन्तः । प्रत्यहं काष्ठविक्रयात् ॥ ११ ॥ राज्ञाऽभाण्यथ किं भद्र ! पुरे मेऽप्यसि

दुःखितः ॥ नाऽहं सहे हि कस्याऽपि । दौःस्थ्यं स्वपुरवासिनः ॥ १३ ॥ सोऽद्यादीत्स्वनिभेऽप्यसिन् । पुरे दुःख्यसि कर्मभिः ॥
 तदाक्रे जलपूर्णैऽपि । चातकृत्वपितो न किम् ॥ १४ ॥ नृपतिः साह याचस्व । यत्किञ्चित्ते हि रुच्यते ॥ स साहोदरपूरं स्व-
 मर्जामि दारुविक्रयात् ॥ १५ ॥ न हि भाग्याधिकं नृणां । तिष्ठत्यजितमप्यदः ॥ चातकैः पीतमप्यम्यु । गलरन्ध्रेण नैति किम् ॥ १६ ॥
 तप्यि तुष्टेऽपि तद्भूय ! । याचे किञ्चिद्धनादि न ॥ परं ममाऽस्ति नो धान्य-रन्धनी तत्प्रदेहि ताम् ॥ १७ ॥ ददामीत्युक्त्वा
 भूमर्चा । पुत्रीं निजयसुन्दरीं ॥ आहूयोवाच हे पुत्रि ! । जिनयमर्मात्सुखं यदि ॥ १८ ॥ ततस्ते [प्रभुरेपोऽ]प्रचुरः सौऽस्ति । तत्सुखं सुहृद्व-
 तत्सुखं ॥ इमं वृणु वरं भिच्छ-सीदग्ं प्राप्यः पुरेऽत्र नः ॥ १९ ॥ अस्मादपि सुखं भावि । धर्मं तदायिनि स्थिते ॥ साधनान्तर-
 योगेऽस्या-नुभवे हेति संशयम् ॥ २० ॥ अविपण्णा सुता ग्राह । यदादिशति मे पिता ॥ करिष्येऽहं तदेवैष । धर्मो हि कुलयो-
 पिताम् ॥ २१ ॥ कुरूपमपि तं वीक्ष्य । प्राग्भवस्नेहजागरात् ॥ अलिहत्सा भृशं तसिन् । सोऽपि तस्यां तथैव च ॥ २२ ॥ ततः
 सा महसा गत्वा । भिच्छस्याऽस्याऽतिकर्कशं ॥ जग्राह पाणिना पाणिं । वृत्तोऽयमिति वादिनी ॥ २३ ॥ तदा मौहूर्तिकः कश्चि-
 द्रहोऽयादीत् समीपगान् ॥ साम्प्रतं स मुहूर्चोऽस्ति । येन कन्याविवाहितः ॥ २४ ॥ वरश्चक्री भवेद्राज्ञी । वधूः स्त्रीषु गुणोत्तमा ॥
 निराहस्त्वेपथिवाढ्यो । न जानेऽस्य फलं ततः ॥ २५ ॥ युग्मम् ॥ ततः प्रवर्द्धमानेर्व्या-कोपः स्वाऽपत्यसाहसात् ॥ सविस्मया-
 बुले सर्व-राजान्यौघे नृपोऽवदत् ॥ २६ ॥ वरवेपानुसारेण । यद्बधूर्वेपमर्हति ॥ तदस्यै शटिकां काचि-दुःस्थार्हां दत्त भो भटाः ॥ २७ ॥
 अयधव्यान्वोघाय । बलये च कथीरले ॥ आनिन्युस्तत्त्रयं तेऽपि । कुतश्चिन्नीचगेहतः ॥ २८ ॥ राजाऽऽज्ञया ततः सा तां । शटिकां
 बलये च ते ॥ परिधायाऽनुचत्पूर्व-वेपालङ्कारडम्बरम् ॥ २९ ॥ जगाद स ततो राज-न्नाहमर्हाभि ते सुतां ॥ किं खरस्य गले

कैथि-द्रघ्यते मणिघण्टिका ॥ ३० ॥ काणां कुब्जां तथा इयामां । दासीं काञ्चिन्ममादर्षय ॥ प्रिया काकस्य काक्यर्हो । शस्यते
 न तु हंसिका ॥ ३१ ॥ रूपसाराण्युपादायाऽ-प्सरसां या विधिर्व्यधात् ॥ तत्ताः क्षिता लघुभूता-स्तृणवद्वायुना तु खे ॥ ३२ ॥
 पूर्णचन्द्रमुखी पद्म-नेत्राऽखिलसुलक्षणा ॥ सर्वाङ्गसुभगाऽऽकारा । लावण्यरसकूपिका ॥ ३३ ॥ राजहंसगतिः प्राज्ञा । पिकवन्मधुर-
 घ्वनिः ॥ चतुःपष्टिकलादक्षा । धर्मज्ञा धर्मचारिणी ॥ ३४ ॥ जयन्ती निजरूपेण । रतिप्रीतिरमा अपि ॥ क्वाऽसौ तव नरेन्द्रस्य ।
 तनया विनयादिभूः ॥ ३५ ॥ दुर्भगः क्व च भिल्लोऽहं । दारुभारपरिग्रहः ॥ सीमा सर्वकुरूपेषु । निर्लक्षणाशिरोमणिः ॥ ३६ ॥

मन्त्रिणोऽप्यवदन् खिन्ना । हाहारवपरे जने ॥ राजन्नर्हसि नाऽपत्ये । दुर्विनीतेऽप्यतिक्रुधम् ॥ ३७ ॥ परिणामहितं चैत-
 न्नैव भावि कुकर्म ते ॥ लोकधर्मविरुद्धं हि । विपदे स्यात्प्रभोरपि ॥ ३८ ॥ राजा प्रोचे न मे दोषः । खल्योऽप्यस्तीह मन्त्रिणः ॥
 भिल्लोऽयं जैनधर्मिण्या । स्वयमेवाऽनया वृतः ॥ ३९ ॥ भूपानां रीतिरैव । यत्कन्याः स्युः स्वयंवराः ॥ भाग्यजे कर्मणि त्वत्र ।
 साक्षिमात्रं भवाम्यहम् ॥ ४० ॥ साह भिल्लं च भूभृद्भोः ! । मद्रुक्तं नाऽन्यथा भवेत् । भुङ्क्ष्व सौख्यं यथाभाग्यं । भजन् सर्वकला-
 मिमाम् ॥ ४१ ॥ पुत्रीमप्यभ्यधाद् भूपो । भद्रे ! पण्डितमानिनि ॥ पित्रवद्वाकुलाचार-विनयाऽतिक्रमादिजम् ॥ ४२ ॥ फलं भुङ्क्ष्व
 भजन्तीमम् । पतिं भिल्लं स्वयं वृतं ॥ इति दृष्टफलं कुर्या । धर्मं च स्वैरमाहृतम् ॥ ४३ ॥ युग्मम् ॥ जगौ सा सर्वथा तात ! । न त्वं
 कार्येऽत्र दुष्यसि ॥ विधाता सुखदुःखानां । कर्मभ्योऽस्ति परो न हि ॥ ४४ ॥ कुलमुद्योतयिष्ये तत् । पितुरादेशकारिणी ॥ पितृ-
 दत्तं सुरीयन्ति । पतिं सत्यो हि कुत्सितम् ॥ ४५ ॥ तद्विराऽथ घृताऽऽहुत्या । क्रुधा सोऽग्निरिव ज्वलन् ॥ यामत्रयेण नेत्रोप-घात-
 कृद्भरभावितम् ॥ ४६ ॥ ताम्बूलं भोजनान्तेऽदात्तस्यै शुद्धवराय च ॥ अभापिष्ट च त्वं याहि । सवधूको निजं पदम् ॥ ४७ ॥ युग्मम्

राजाज्ञां स प्रपद्याऽथ । प्राचलत्स्वपदं प्रति ॥ तस्याऽनुगामिनी जज्ञे । छायेव नृपनन्दिनी ॥४८॥ भ्रूशृदुर्चैर्जगौ भो भोः ।
स वध्यथौरवन्मम ॥ योऽनुगन्ताऽन्योः किञ्चित् । प्रदाता वा धनादिकम् ॥ ४९ ॥ ततः क्रुद्धनृपाङ्गीत्या । सचिवादिषु मौनिषु ॥
आक्रोशत्सु रहः सर्व-पौरेषु च नृपाऽऽधमम् ॥ ५० ॥ ददत्सु विविधं देवा-द्युपालम्भाथ सर्वतः ॥ सोऽस्थाद्देवकुले गत्वा । सबधूकः
पुराद्राहिः ॥ ५१ ॥ सती साऽथ निजोत्संगे । तस्य न्यस्य पदौ मुदा ॥ कराभ्यां जितपद्माभ्यां । पस्पर्श स्मेरितस्सरम् ॥ ५२ ॥
तथा दृष्ट्वा जनाः सर्वे । दूरस्था भ्रूशृतो भयात् ॥ सतीत्वं तुष्टुवुस्तस्या । निनिन्दुश्च नृपाऽधमम् ॥ ५३ ॥

अथ पप्रच्छ भिद्यस्तां । भद्रे ! देवाङ्गनोपमां ॥ मह्यं सर्वाऽपकृष्टाय । भूपः किं भवतीमदात् ॥ ५४ ॥ सा जजल्प गृणु स्वा-
मिन् ! । सम्वन्धोऽस्ति महानयं ॥ अस्मिन् पद्मपुरे राज्यं । युञ्जन् पद्मरथोऽस्स्ययम् ॥ ५५ ॥ गुणैर्नयप्रतापाद्यैः । सुखाकुर्वन्नपि
प्रजाः ॥ जहाति कौलधर्मं तु । न कथञ्चित्कुलागतम् ॥ ५६ ॥ उभे रमयतश्चित्तं । पत्न्यौ तस्य गुणोत्तरे ॥ पद्मा सौभाग्यस्त-
प्राभा । कमला चाऽमलाशया ॥५७॥ प्रत्युर्थं सृजत्याधा । कमला चाऽहर्तं रहः ॥ सुश्राद्धकुलजातत्वा-दुपदेशाच्च सद्गुरोः ॥५८॥
पद्मायाः पद्मदत्ताल्यो । निनयादिगुणोत्तरः ॥ पुत्रोऽभूत्तनया चाऽस्याः । सुरूपा जयसुन्दरी ॥ ५९ ॥ कमलायाः सुतेवाऽभूत् ।
क्रमाद्विजयसुन्दरी ॥ घात्रीभिः पाल्यमाने ते । पाठार्हं प्रापतुर्नयः ॥६०॥ निजात्मजाऽथ पाठार्थ-मुपाध्यायस्य पद्मया ॥ अपि
मिथ्यादृगग्रन्थै । इदृशां हीदृशे रतिः ॥ ६१ ॥ पुनर्जनकलाचार्या-याऽध्यापयितुमार्पिपत् । स्वां सुतां कमला ते चाऽध्वेयातां शा-
स्त्रमादरात् ॥ ६२ ॥ मातुः संसर्गतो मुख्यो-पदेशात्पाठकस्य च ॥ कौलधर्मरताद्याऽभू-त्तथैवाऽन्याऽहती परा ॥ ६३ ॥ पाठका-
भ्यां ततो मानो-रपिपे प्राप्स्यौवने ॥ तावपिश्रिणतामन्वे । यथेच्छं प्रीतिदानतः ॥ ६४ ॥

अथालङ्कृत्य ते पाठ-परीक्षायै सपाठके ॥ चिन्तायै च वरस्याऽम्बे । त्रेपिष्टासुपभूपतिम् ॥ ६५ ॥ प्राप्ते च त्रेक्ष्य ते खेहा
दुत्सङ्गेऽध्यासयन्नुपः ॥ पाठस्वरूपमप्राक्षी-दर्दमालाप्य पाठकौ ॥ ६६ ॥ सर्वशास्त्रकलापाठे । ताभ्यां निगदिते नृपः ॥ परीक्षायै
कनीयोग्यं । समस्यापदमार्पित् ॥ ६७ ॥ पिख्वइ सुख्वसयाई । इत्याकर्णार्थादिमा द्रुतं ॥ समस्यां तामपूरिष्ट । पितुर्भक्ता-
ऽस्य धर्मगा ॥ ६८ ॥ तथाहि—

तुह संकरु तुह बंभ निव । तुह पुरिस्तुत्तम ताय ॥ तुञ्ज पसाइणे सञ्चपया । पिख्वइ सुख्वसयाई ॥ ६९ ॥
इत्याकर्ण्य नृपः सर्वे । सदस्याद्याश्च सर्वतः ॥ तुष्टुवुस्तां समस्यां च । पाठकं च प्रमोदिनः ॥ ७० ॥ परं जहास कन्याऽन्या ।
तथा दृष्ट्वा च भूपतिः ॥ प्रपच्छ कारणं हास्ये । साऽवक् तात ! न किञ्चन ॥ ७१ ॥ निर्वन्धे च कृते पित्रा । साऽवदत्तात ! कौतुकं ॥
नीतियास्त्राऽऽद्यभिज्ञोऽपि । प्रज्ञाविजितवाक्पतिः ॥ ७२ ॥ त्वाद्दृशो विदुरोऽप्येव । मत्स्वस्त्रा चाद्रुमात्रतः ॥ समस्यापूरणादेवं ।
मोघते चेत्किमुच्यते ? ॥ ७३ ॥ प्रशंसन्ति सदस्याऽऽद्या । अपि तत्प्रपराद्भुखाः ॥ एवं जगत्यतत्वज्ञे । तद्द्वैर्विचिष्यते कथम् ? ॥ ७४ ॥
असमञ्जसमालोक्य ततो नर्मागतं मम ॥ राज्ञेचे तर्हि तच्योक्त्या । समस्या पूर्यतां त्वया ॥ ७५ ॥ पित्रादेशं समासाद्य । हृष्टा
तां साऽप्यपूरयत् ॥ आर्हताध्यापकाऽत्राप्त-जिनधर्मैकतत्त्वधीः ॥ ७६ ॥ तथाहि—

जिणवर जसु हीयडे वसे । जिणमुणिजिणतत्ताई ॥ तं पंडियजण उभयभवि । पिख्वइ सुख्वसयाई ॥ ७७ ॥
श्रुत्वा च पाठरुस्तस्याः सदस्याश्चाऽपि केचन । नृपभीत्या स्थिता जोपं । दधतोऽपि चमत्कृतिम् ॥ ७८ ॥ भूपोऽप्राक्षी-
त्क्याऽपूरि । तास्विकी भोः समासदः ॥ नृपचिचाऽनुरोधेन । ते प्रोचुः प्राच्यया यतः ॥ ७९ ॥ अनुमतिं तद्भुक्तेऽर्थे । नृपो लब्धी

ततोऽनदत् ॥ समालोकनिरुद्धं किं । रे रे वदसि कद्वदे ! ॥ ८० ॥ न्यगदत्सा मया प्राग-प्यूचे तत्त्वपराङ्मुखाः ॥ ऐहिकार्थाय
सर्वेऽपि । चादुमानकृतो जनाः ॥ ८१ ॥ ततः स्नाऽनज्ञया धर्म-पक्षपातेन च क्रुधा ॥ सोऽवादीत्त्वं प्रसादेन । कस्यैवं सुखिताऽसि
रे ! ॥ ८२ ॥ अव्रवीत्साऽप्यहं तात ! । जनताश्चाऽसिला अपि ॥ स्वस्वकर्माऽनुभावेन । सुखदुःखान्यवाप्नुमः ॥ ८३ ॥ त्वत्प्रसादा-
त्सुखं चेत्स्या-चत्किं स्युः केऽपि दुःखिताः ॥ सर्वत्र ह्येकरूपोऽय-मिति तात ! निबुध्यताम् ॥ ८४ ॥ ततोऽधिकं नृपः क्रुद्धो-ऽवद-
देनं यदि स्थितिः ॥ वरिष्यसि वरं तत्कं । त्वदत्तमिति साऽब्रवीत् ॥ ८५ ॥ नृपोऽवोचदिहाऽहं किं । प्रभवामि सुताऽधमे ! ॥
साऽनू त्वमपि तं कर्म-चशादेव प्रदास्यसि ॥ ८६ ॥ अभाणीत् क्रोधतो भूमृ-चहिं याहि निजं पदं ॥ आहूताहं वरे प्राप्ते । तद्वि-
वाहार्यमापतेः ॥ ८७ ॥ प्रमाणं मे त्वदादेशः । सा विनीता जगाविति ॥ ततो राज्ञा विसृष्टे ते । स्वं पदं प्राप्य खेलतः ॥ ८८ ॥

अथाऽदिशद्भटान् भूपो । भो भो भ्रान्त्वा पुरादिषु ॥ दुःस्थः सर्वाऽपकृष्टो द्राक् । काश्चिदानीयतां नरः ॥ ८९ ॥ ततस्ते
त्वां यथा निन्यु-र्यथा विजयसुन्दरी ॥ दत्ताऽहं तुभ्यमाकार्यं । विदितं ते तयाऽखिलम् ॥ ९० ॥ इत्याकर्ण्यऽवदद्भ्रूलो । विस्मया-
दिरमातुलः ॥ एवं पितुरपि क्रोधः । सदपत्येऽहो कथम् ! ॥ ९१ ॥ अथवा किमकृत्यं स्यात् । क्रूराणां कौलघमिणां ॥ जैनं धर्म
निना काऽस्ति । विवेको विश्वपावनः ॥ ९२ ॥ स दध्यां च परीक्षेऽस्या । दृढतां स्नेहशीलयोः ॥ करिष्यामि ततः प्रीतिं । रीति-
र्षोषा निवेकिनाम् ॥ ९३ ॥ अथ तस्यास्तदा तादृग्-विपताम्बूलभक्षणात् ॥ व्यथाः प्रादुरभूदक्ष्णो-स्तीत्रा भिच्छं जगौ च सा ॥ ९४ ॥
स्वामिन्नस्य नृपस्याऽस्ति । गरस्तादृग् निहन्ति यत् ॥ जग्धो नेत्रे त्रिभिर्यामै-र्देयो विश्वस्त्वैरिणाम् ॥ ९५ ॥ ताम्बूलान्तः स
तं मेऽदाद् । शतस्तद्भक्षणे च सः ॥ भृशुलः कोपचेष्टाभि-स्तथा च वदनाकृतेः ॥ ९६ ॥ पितुः प्रसादं मन्वाना । तथापि तद-

भक्षयं ॥ दत्ते शुभाशुभे बुद्धी । कर्मव हि शुभाशुभम् ॥ ९७ ॥

अथ तस्य प्रभावान्मे । व्यथेते लोचने तथा ॥ यास्यतस्ते तथा मन्ये । धिग्मे देवं पराङ्मुखम् ॥ ९८ ॥ कथं पूर्य्यते
हाहा ! त्वच्छुश्रूषामनोरथः ॥ जाता ते भारभृताऽसि । जीवितं किं विनाक्षिणी ॥ ९९ ॥ निगद्वैवं भृशं नेत्र-व्यथावृद्धयाति-
दुःखिता ॥ मन्दं मन्दमरोदीत्सा । रोदयन्ती पशूनपि ॥ १०० ॥ प्राग्भवे मन्त्रिपत्नीत्वे । मुनिभिक्षागतोऽवदत् ॥ नाहरोऽयं सदो-
पत्वात् । शुद्धयतीति पुनः पुनः ॥ १ ॥ दिवालोके विशुद्धेऽपि । वदनो शुद्धयतीत्ययं ॥ भिल्लेभ्यो दीयतामन्ध । इत्याकुश्यत
यत्तया ॥ २ ॥ ततोऽर्जितं यदुष्कर्म । तद्भवेऽक्षपि तत्तया ॥ तत्तत्तपोऽनुतापाद्यैः । शिष्टकस्त्वस्य कोऽप्यणुः ॥ ३ ॥ तद्विपाका-
त्तदा तस्या । दुष्टादुदयमीयुषः ॥ पत्नीभावोऽपि पत्युस्त-द्विह्यस्याऽभूत्सुदुःखदः ॥ ४ ॥ पितृदत्तगरादप्यु-दभून्नेत्रव्यव्यथाऽपि च ॥
गिराऽपि यतिनामाशा-त्तना स्यादिति दुःखदा ॥ ५ ॥ पञ्चभिः कुलकं ॥

ज्ञानार्थं तत्स्वरूपस्य । राज्ञाऽथ प्रेषिता नराः ॥ रहःस्थास्तत्तथा मत्वा । गत्वा राज्ञे व्यजिज्ञपन् ॥ ६ ॥ क्रोधान्धो निर्घृणः
सोऽपि । श्रुत्वा तन्मुमुदे मनाक् ॥ अनुतापो हि पापानां । दुरापः पापनिर्मितौ ॥ ७ ॥ अथ स्वेष्टक्रियाविघ्न-करणाऽऽशङ्कया क्वचित्
कन्याम्बा कमला राज्ञा । प्रैपि प्राकार्यदम्भतः ॥ ८ ॥ सा स्वधामागता पुत्री-वृत्तान्तं सर्वमादितः । व्यक्तं दास्यास्तमाकर्ण्य ।
दुःखतो मूर्च्छिताऽपतत् ॥ ९ ॥ दासीभिर्विहितैरर्हो-पचरैरुज्जिजीव च ॥ विलप्य च महोत्कण्ठा । दासीद्वययुताऽथ सा ॥ १० ॥
पुत्रीं द्रष्टुं रहस्तासि-न्नेव देवगृहेऽगमत् ॥ दूरस्थाऽपि ततो मत्वा । तत्स्वरूपं तथाविधम् ॥ ११ ॥ दुःखक्रोधद्वयं प्राप्याऽऽ-गत्य
राज्ञान्तिकेऽवदत् ॥ धिक् त्वां दुर्मतिकं सर्व-विरुद्धाऽकृत्यकारिणम् ॥ १२ ॥ ईदृशैव निजेऽपत्ये । वण्डाला अपि कुर्वते ॥ विड-

म्बित्वं मत्पुत्री । किं राजन्नन्धिताऽथ किम् ॥ १३ ॥ यथास्थिताऽर्थादिन्या । कोऽनयाऽकारि दुर्नयः ॥ कर्मणा सर्वान्दिघेनाऽ-
नेन श्वश्रे पतिष्यसि ॥ १४ ॥ उदरे धुरिकां क्षिप्त्वा । मरिष्यामि त्वहं द्रुतं ॥ इत्युक्त्वा धुरिकां यावत् । क्षिपति सा निजोदरे ॥ १५ ॥
तावदुदाह्य तां भूपो । जगाद गृणु सुन्दरि ! ॥ क्रोधान्धेन मया तादृक् । कुकर्म विहितं तदा ॥ १६ ॥ सचिवोक्तैर्जनोक्तैश्च ।
निन्दाक्रोशैः पदे पदे ॥ अनुतसोऽधुना त्वस्मि । विशिष्य तु तवेरितैः ॥ १७ ॥ संशोच्य प्रातरानेष्ये । सुतां स्वां बहुमानतः ॥
सजयिष्यामि तन्नेत्रे । द्विधाप्यस्त्यौषधं हि मे ॥ १८ ॥ तां दास्यामि च कस्मैचि-द्वराय नृपसूनुवे ॥ स्यात्प्रमाणं न यत्कार्यं ।
कोपराभस्य निर्मितम् ॥ १९ ॥ राज्ञेत्याश्वासिताऽश्रेत । राज्ञी किञ्चित्समाहिता ॥ कथंचिन्निराया रात्रि-दुःखितायाः प्रयात्विति ॥ २० ॥

अथ सा ध्यामलीभूत-लोचना नृपनन्दना ॥ निन्दन्ती स्वाजितं कर्म । विललापेति दुःखिता ॥ २१ ॥ विराधितः किं
मयका जिनाधिपो । जितेन्द्रियो वा किमु गार्हितो गुरुः ॥ उपाद्रवं सङ्घमवज्ञयाऽथ किं । यदित्यभूवं घनदुःखभाजनम् ॥ २२ ॥ हहा पितः !
किं जनिताऽथ पालिता । त्वयाम्ब ! किं किञ्च मृता न शैशवे ॥ यदित्यवापं सुखधर्मवजितां । दशामिमां पूर्वकुतैः कृकर्मभिः ॥ २३ ॥
भटा महान्तो भरतादयोऽप्यहो ! त्वयाभिभूत्यादिसुदुःखिताः कृताः ! न तैर्विधैः तृप्यसि यत्कृपोचिते । विडम्बनामित्यबलाजने न्यथाः ॥ २४ ॥

विलपन्ती विभाव्यैवं । भिद्यस्तामुल्लसत्कृपः ॥ गिरिमालिन्यवाप्तौप-ध्यम्बुनाऽसज्जयद् दृशौ ॥ २५ ॥ ततः सा जातनि-
र्बाध-दिव्यनेत्रा मुदाऽवदत् ॥ अहो महाप्रभावोऽसि । कर्मणाऽनेन बल्लभ ! ॥ २६ ॥ दुःसाध्यमीदृशं यत्ना-दाराद्विहिं सुरैरपि ॥
दामीयं सौवशुश्रूषा-क्षमाऽकारि यदाभवम् ॥ २७ ॥ भिद्यो बभाण काष्ठार्थं । भ्रमता गिरिमूर्द्धसु ॥ ज्यायःशबरवैद्यस्यो-पदेशेन
महौपधी ॥ २८ ॥ अथशुद्धगभावेयं । लतागुल्मेषु कुत्रचित् ॥ प्राप्तोपलक्षिता चिह्नै-र्गृहीता च यथाविधि ॥ २९ ॥ गोपायिता

बहुकालं । फलवत्यधुना त्वभूत् ॥ विश्वाङ्गुणशालिन्या-स्त्वलोचनदानतः ॥ ३० ॥ परं निःस्वः कुरूपोऽहं । कुलजातिगुणो-
 ज्जितः ॥ महाभूपाङ्गजायास्ते । भद्रे नाऽहामि भर्तृताम् ॥ ३१ ॥ भिल्लो विडालयामि त्वां । रूपात्यप्सरसं कथं ॥ कथं पापमुपा-
 र्जामि । युधा कृत्वा च जन्म ते ॥ ३२ ॥ शिरीषसुकुमाराङ्गी न स्पृष्टाऽसि स्वेः करैः ॥ त्वं बहसि कथं दारु-भारं दुर्गाद्रिमूर्द्धतः ॥ ३३ ॥
 याहि तद्भूपतेः पार्श्वे । रोपः शान्तोऽस्य सम्भवी ॥ स हि तिष्ठति नाऽपत्ये । चिरं पित्रोरिति श्रुतिः ॥ ३४ ॥ जनापवादसंतप्तः ।
 शमितश्च त्वदम्बया ॥ स गन्ता त्वद्वियोगार्चः । प्रमोदं तव दर्शनात् ॥ ३५ ॥ सखेहं क्षमयित्वा त्वां । कस्मैचिद् भूपद्मनवे ॥
 वराय चाऽनुरूपाय । दास्यति प्रथितोत्सवम् ॥ ३६ ॥ करग्रहणमात्रेण । परिणीतं पतिं तु मां ॥ मदाज्ञया 'चलन्त्यास्ते । न तु
 दोषोऽस्ति कश्चन ॥ ३७ ॥ तदेहि नृपसद्मान्त-सुञ्चामि त्वां रहोऽधुना ॥ विजने राजमार्गे न । लज्जा केनाऽप्यदर्शनात् ॥ ३८ ॥
 अहं च तन यास्यामि । यत्र कोऽपि न भोत्स्यते ॥ इति श्रुत्वा विखिन्ना सा । जगौ गद्गदया गिरा ॥ ३९ ॥

एवं किं भापसे स्वामिन् ! । वज्राघातनिभं गिरः ॥ ३९ ॥ श्रूयन्तेऽपि सतीत्वप्रतिलोमगाः ॥ ४० ॥ सकृदेव प्रदीयन्ते कन्याः
 सत्कुलसंभवाः ॥ पितृदचं न मुञ्चन्ति प्राणान्तेऽपि पतिं च ताः ॥ ४१ ॥ पतिस्त्वं मे गतिस्त्वं मे यादृशस्तादृशोऽपि तत् । शरणं
 त्वद्वियुक्ताया यमो संयमोऽथवा ॥ ४२ ॥ एवामकर्ण्य तच्छीलस्नेहद्रिडिमभृद्भिः । मायाभिल्लो जगौ खिन्नः । विसयानन्दमेदुरः ॥ ४३ ॥
 यदि तत्त्वमिदं भद्रे ! खलु तन्मातुराशिपः । तुतुपुः कुलदेव्यश्च । पुण्यानि च जजागरुः ॥ ४४ ॥ कृत्रिमं भिल्लरूपं मे कारणेन कृतं
 हृदः । पश्य स्वाभाविकं रूपं । दर्शयाम्यधुना तव ॥ ४५ ॥ इत्युक्त्वा स व्यधाद्रूप । दिव्यं स्वाभाविकं निजं ॥ मुह्यन्ते येन देव्योऽपि

किं पुनर्मातुषन्वियः ॥ ४६ ॥ रत्नोद्योतेन तद्वीक्ष्य । सानन्दं यमवेदयत् ॥ कुमाररूपवत्तस्य नोपमानं जगत्यपि ॥ ४७ ॥ हर्ष-
गद्गदश्रुचे सा किमतेन्नाटकं प्रिय ! ॥ विमोहयसि यन्मात्रं । नानारूपैः सुपर्शवत् ॥ ४८ ॥

अभाषिष्ट कुमारोऽथ । क्षत्रियस्याऽङ्गजोऽस्म्यहं ॥ कलाविज्ञानविद्यादि-पाठार्थं कौतुकादपि ॥ ४९ ॥ आम्यन् विविधदेशेषु ।
क्वाप्यस्यैपि कलागणं ॥ अथापमौपयीथापि । विचित्रमहिमान्विताः ॥ ५० ॥ आराद्धदेवतादत्त-पल्पङ्केन खगामिना ॥ पश्यन्
गिरिपुरादीनि । प्रापं रत्नपुरेऽन्यदा ॥ ५१ ॥ पर्यणीपं पुरे तत्र । भूपजां रतिसुन्दरीं ॥ वसन् भूषापितावासे । नानाभोगसुखे-
ज्जमे ॥ ५२ ॥ तदक्स्वमोपलम्भाच्च । तद्विधावाय तादृशं ॥ भोग्यं चेक्षितुमौपध्या । कृत्वा रूपमिहागमम् ॥ ५३ ॥ इत्यादिनिज-
इगान्त-मास्त्रणं तु यथायथं ॥ हर्षस्नेहवशादेय-स्तस्याः सर्वमजागदीत् ॥ ५४ ॥ तमाकर्ण्य नवानन्दो-ल्लसदङ्गी जगाद सा ॥
प्रिय ! सत्यं मुनेर्जज्ञे । वचस्तद् ज्ञानवारिधेः ॥ ५५ ॥ यतोऽन्येष्टुः पुरोधाने । प्राप्तं ज्ञाननिधिं गुरुं ॥ दासीनिवेदितं नन्तुं । मदम्बाऽ-
गान्मया सह ॥ ५६ ॥ नत्वा च देशानां तस्य । श्रुत्वाऽष्टृच्छन्मम प्रभुः ॥ भगवन् ! कर्मणा मेऽभू-त्केनचिन्वास्तिकः पतिः ॥ ५७ ॥
अहं च मम पुत्री च । कुर्महे धर्ममार्हतं । ततः कोऽस्याः पतिर्भावी । स्नेहो ह्यस्यामणुः पितुः ॥ ५८ ॥ मुनिर्जगाद पुत्री ते ।
धर्मशीला मुलक्षणा ॥ भरताद्वर्षतेर्मान्या । महाराज्ञी भविष्यति ॥ ५९ ॥ पुनः पप्रच्छ माताऽथ । मेलिष्यति कथं नु सः ॥ मुनि-
राल्पदिहोद्याने । चैत्यमस्त्यादिमार्हतः ॥ ६० ॥ चक्रेश्वर्याश्च तत्राऽस्ति । प्रतिमा तत्कृताऽर्चया ॥ देव्या संतुष्टया योगो । वरेणाऽस्याः
करिष्यते ॥ ६१ ॥ श्रुत्वेतन्मुदिता चाम्बा । नत्वा तं गृहमागमत् ॥ तदादि चार्चिते देवीं । भक्त्या चोपस्करैर्वरैः ॥ ६२ ॥ तन्मन्ये
तुष्टयाऽद्रायि । भाग्यश्रेतिया मम ॥ स्वमोऽयं तरुण्या स्वामिन् ! । योगोऽयमभवद्यतः ॥ ६३ ॥ निशम्यैवं कुमारोऽवक्त् । जैन-

परमाञ्जुरगतः ॥ साप्त्रभूदानयोः सर्वं । तथैव च भविष्यति ॥ ६४ ॥

यास्याः साम्प्रतं स्थाने । केनाऽप्यनुपलक्षितौ ॥ ज्ञापयिष्यामि न स्वं च । विना ते पितृशिक्षणम् ॥ ६५ ॥ न शिक्ष-
यितुमर्हामि । मन्तोः प्राप्तिं विना हि तं ॥ नाऽधुना स स्फुटः कश्चि-छुभ्यते यं स मन्यते ॥ ६६ ॥ तल्लब्ध्वाऽवसरे मन्तुं ।
शिक्षयिष्यामि तं मृशं ॥ बोधयिष्याम्यर्हद्वर्मं । हरिष्ये चाऽस्य कौलताम् ॥ ६७ ॥ उपकारात्परं कृत्यं । नाऽऽस्ते यत्परमं सतां ॥
परमो नोपकारोऽस्ति । धर्मदानात्परः पुनः ॥ ६८ ॥ ततो विभ्रनिवारिष्या । महौषध्याऽनया प्रिये ! ॥ रक्ष्यमाणा क्षणं तिष्ठे-रिह
मर्मभयोऽद्रिता ॥ ६९ ॥ यावद्दोषायितं स्वस्य । पत्यङ्गाभरणाघहं ॥ आनयामि त्वदर्हाश्च । दुःकूलाइलकृतीः पुरात् ॥ ७० ॥

ओमित्युक्ते तथा सोऽथ । तां समर्प्य महौषधीं ॥ गत्वा पत्यङ्गमादाय । सालङ्कारः पुरेऽगमत् ॥ ७१ ॥ चतुल्के तत्र
कस्याऽपि । महैभ्यस्वाऽऽपणे गतः ॥ अयाचतेऽमृत्युनेन । दुःकूलाऽऽभरणानि तम् ॥ ७२ ॥ ततो रत्नस्वरूपेण । मूल्येन द्विगुणेन
सः ॥ वणिक् लोभाद्ददौ तस्यै । दुःकूलादि यथार्थितम् ॥ ७३ ॥ सर्वाङ्गालङ्कृतीश्चाऽपि । कारिताः स्वधकृते ॥ नव्याः सर्वोत्तमाः
सोऽदात् । किं हि द्रव्यान्न सिद्धयति ॥ ७४ ॥ ततस्तत्सर्वमादायाऽऽगत्य देवकुले द्रुतं ॥ मुदितो मुदितां पत्नीं । कुमारः पर्यधा-
पयत् ॥ ७५ ॥ पत्न्या सह क्षपां क्षिप्त्वा । पत्यङ्केसुखनिद्रया ॥ व्योम्ना चिचल्लिपुत्राक्षि । मुहूर्त्ते स तयौच्यत ॥ ७६ ॥ यास्यावः
क्वाऽधुना सोऽपि । जगौ रत्नपुरे पुरे ॥ यत्राऽस्ति त्वमिवाऽमीष्टा । पत्नी मे रतिसुन्दरी ॥ ७७ ॥

अथाऽभ्यधादियं स्वामिन् ! । विज्ञप्यं किञ्चिदस्ति मे ॥ अहं परोपकारक-परस्य तव तत् गृणु ॥ ७८ ॥ कमलादिपुरीभूपः ।
पुरेऽस्ति कमलप्रभः ॥ स च मे मातुलस्तस्याऽऽदिमा प्रीतिमती प्रिया ॥ ७९ ॥ जयम्बरः सुतस्तस्याः । क्रूरो दुर्नयदुर्भगः ॥ अस्ति

कर्मवशात्किञ्चि-दामयाढ्योऽग्रियंवदः ॥ ८० ॥ परा भोगवतीत्यस्ति । सुरूपा सुभगा प्रिया ॥ साऽतिभक्ताऽत्यभीष्टा च । मन्मा-
तुश्चारुभाषिणी ॥ ८१ ॥ तस्या विजयस्त्रय । पुत्रोऽस्ति सुभगोत्तमः ॥ ओजस्वी विनयी दाता । तन्मातुश्चाऽतिबल्लभः ॥ ८२ ॥
आत्ते चैकाऽनुजा तस्य । स्वसा कमलमुन्दरी ॥ वयोरूपकलाधर्मै-र्मत्समा निस्समा गुणैः ॥ ८३ ॥

अन्यदा च नृपोऽप्राधी-त्कञ्चिन्नैमित्तिकोत्तमं ॥ राज्याहं वद मे पुत्रं । सोऽवदद्गुणिनं लघुम् ॥ ८४ ॥ निशम्यैवं मुदा
राजा । सत्कृत्य विससर्ज तं ॥ श्रुत्वा कुतोऽपि तत्प्रीति-मती त्वेवमचिन्तयत् ॥ ८५ ॥ सञ्जे भोगवतीपुत्रे । सति सर्वगुणाऽन्विते ॥
रोगिणो मम पुत्रस्य । राज्यस्याऽऽशाप्यसंभवा ॥ ८६ ॥ अविनीते पुराऽप्यस्मि-न्नल्पस्नेहं मनः पितुः ॥ नैमित्तिकवचोऽप्यासीत् ।
धारक्षेपोपमं व्रणे ॥ ८७ ॥ नरेन्द्रोऽयं तु धर्मिष्ठो-ऽवसरे प्रव्रजिष्यति ॥ नाऽहं प्रव्रजितुं शक्ता । तादृक्शक्त्याद्यथाभावतः ॥ ८८ ॥
सापत्न्यं राज्यश्रद्धीदं । दुःखं च तनयं निजं ॥ पश्यन्त्या मे तदा चित्ते । कीदृशी भविता धृतिः ॥ ८९ ॥ सपत्न्याः सुतमेतं
त-त्स्वन्नो राज्यचिन्तदं ॥ हन्मि केनाऽप्युपायेन । विषधं व्यङ्ग्यामि वा ॥ ९० ॥ मोहान्धा सा ततः काञ्चि-दाराराध कपालिनीं ॥
पापां तदिष्टदानाद्यै-श्चूर्णयोगादिवेदिनीं ॥ ९१ ॥ तुष्टा साऽन्येष्टुराचष्ट । सरि ! मत्तः किमिच्छसि ॥ यतः प्रीणासि माभवं ।
येनाऽर्थो वद तं ददे ॥ ९२ ॥ राज्ञी जगद यधेवं । मत्पुत्रस्य तदोद्धर ॥ सपत्नीपुत्रशल्यं द्राक् । साऽजल्पदिदमल्पकम् ॥ ९३ ॥
जग्धं यत्कुरुते स्तम्भं । 'करात्रीणां गृहाण तत् ॥ चूर्णं देयाथ भोज्यान्त-धैरिणः स्वार्थसिद्धये ॥ ९४ ॥ प्रसादं साऽथ मन्वाना ।
हृष्टा राज्ञी तदग्रहीत् ॥ सत्कृत्वा च तथा साऽपि । मुदिताऽगात्कपालिनी ॥ ९५ ॥ तदाद्यथ सपत्न्यां सा । माथया तत्सुतेऽपि

१ प्राणित्योप्राणाभिति प्राण्यक्रानो समाहारेऽपि कराष्ट्रिभ्रवत्सादाऽसहृद्वये च इत्येकनेपे पठ्ठीबहुवचने च कराष्ट्रिणीगामिति सिद्ध

च ॥ विश्वासाय तयोः स्नेहं । दर्शयत्याधिकाधिकम् ॥ ९६ ॥

अन्येद्युः पर्वणि क्वाऽपि । न्यमन्त्रि स्वगृहे तथा ॥ रात्री भोगवती पुत्र-युता स्नेहकिरा गिरा ॥ ९७ ॥ विश्वस्ता सरला
प्राप्ता । तद्गृहं भोजनाय सा ॥ हैममासनमध्यास्ते । तद्भदेव सुतोऽपि च ॥ ९८ ॥ महागौरुत्वभक्तिभ्यां । राक्षी प्रीतिमती तयोः ॥
विधिवत्सर्वकृत्यानि । भोजनाहोणि कुर्वती ॥ ९९ ॥ पर्यवेपयदेतस्या । मोदकान्मोदिताशयान् ॥ कृतान् कपालिनीदत्त-चूर्णपि-
श्रान् सुत्तस्य च ॥ १०० ॥ तान् परां च सुधास्वादां । युक्त्वा रसवतीभिमौ ॥ सत्कृतौ भक्तभूपाद्यै-द्विविधैर्गृहमीयतुः ॥ १ ॥
ततो विजयद्वारस्य । कुमारस्य शनैः शनैः ॥ स्तम्भोऽभूत्पाणिपादस्य । तच्चूर्णस्याऽनुभावतः ॥ २ ॥ कर्तुं किञ्चिन्न पाणिभ्यां ।
पादाभ्यां चलितुं न च ॥ मनागपि स शक्नोति । कटरे कर्मणां गतिः ॥ ३ ॥ स तन्माता नरेन्द्रश्च । भेजुव्याकुलतां ततः ॥
चिचिषांश्च प्रतीकारान् । वैद्यादिभिरर्चीकरन् ॥ ४ ॥ विना प्रीतिमतीमेकां । सर्वाश्चिखिदिरे प्रजाः ॥ स्वस्वविज्ञोदितायोप-चारायो-
पाक्रमन्त च ॥ ५ ॥ कृतैर्मान्त्रिकवैद्याद्यै-रुपचारैरेकेषा ॥ न च तस्य गुणः कोऽपि । जज्ञे कर्मवशो हि सः ॥ ६ ॥ कुमारः
पितरौ चाऽस्य । प्रीतिमत्यां च शाङ्किताः ॥ तद्भोजनानुजातत्वा-चेष्टितैरपि तादृशैः ॥ ७ ॥

अथ तद्विषयेऽप्राधी-त्कञ्चिन्नैमित्तिकं नृपः ॥ व्याहार्यत्स कृतं नार्यो । दोषं तं दुष्टचूर्णजम् ॥ ८ ॥ दिव्यौषध्यनुभावेन ।
भाविन्यस्य नीरोगता ॥ असाध्यता ह्यपि प्राय । इतरैरौषधादिभिः ॥ ९ ॥ युग्मम् ॥ तं सत्कृत्य विष्टुज्याऽथ । नृपो दासीनिवे-
दितं ॥ प्रीतिमत्याः कपालिन्या । सह सङ्गं निबुध्य च ॥ १० ॥ नरैः कपालिनीं तां चाऽऽ-कार्यं बाढमताडयत् ॥ ततः सम्पन्-

तयाऽऽख्यायि । राश्यै चूर्णाऽर्पणादि तत् ॥११॥ युग्मम् ॥ धिक्कृत्य स तदा प्रीति-मतीं क्रोधान्पृस्ततः ॥ निरवासयदेयाऽपि । दुःखिताऽगात्पितृगृहम् ॥ १२ ॥ तत्राऽपि सहते लोक-धिकारान् विविधानियं ॥ भृशं कटुफलं घोरं । पापं ह्यत्र परत्र च ॥१३॥ स्पृहयन् यदधान्यऽधीः सृजे-द्धनभोगादि तदश्रुते न वा ॥ यदि वा चपलं च पापजा । इह चाऽमुत्र च यातना ध्रुवाः ॥ १४ ॥

अथो भूपतितद्वर्ग्य-पौरा निजगदुर्मिथः ॥ अहो दौष्ट्यं हृदः स्त्रीणां । साहसिक्यमहो महत् ॥१५॥ धिग्धिगैहिकसौख्याऽणु गृध्रवः पापजन्तवः ॥ कुर्वते कर्म तद्येन । लभन्ते नरकव्यथाः ॥ १६ ॥ युग्मम् ॥ अथ देशान्तरात्काश्चि-त्तादृगायाति कर्हिचित् ॥ उल्लाधयति यः पुत्रं । ममेमं पुरोत्तमः ॥१७॥ एवमालोच्य यः काश्चि-त्पदुयत्यङ्गजं निजं ॥ ददेऽसौ सह देशेन । कर्नी कमल-सुन्दरीम् ॥ १८ ॥ इति भूपः प्रतिज्ञां खां । पटहेनोदधोपयत् ॥ वाधते सर्वतथैपः । पक्षे पक्षे त्र्यहं त्र्यहम् ॥ १९ ॥ त्रिभिर्विजे-पकं ॥ वृत्तान्तथाऽन्यदा प्रेम्णा । मातुलाऽऽहूतया मया ॥ बुबुधे स्थितया मातृ-कुलाऽऽवासेऽखिलोऽप्ययम् ॥ २० ॥

मया सहैकपत्यं च । प्रीत्या कमलसुन्दरी ॥ ऐहिष्ट भ्रातृदुःखात् ॥ न किञ्चन तदाऽनदत् ॥ २१ ॥ ततस्तत्र पुरे गत्वा । भ्रातुरुल्लाधनान्ममा[सर्वलोक] सार्वलोक्ययुतं मातृ-पक्षं स्वामिन् सुखाकुलाः २॥ सामर्थ्यमत्राऽपि तु निश्चिनोमि । तवैश मल्लोचन-दानशक्त्या ॥ तदस्ति विश्व किमु वस्तु किञ्चित् । कल्पद्रुमो यददितुं न शक्तः ॥२३॥ तवेहमानस्य परोपकारं । होकं स भावी परमः प्रियैव ॥ अयं कुमारो नयधर्मशीलः । सुखी सुखं प्रापयिता प्रजा यत् ॥ २४ ॥ श्रुत्वेति पत्न्या गदितं कुमार-स्तस्मिन्पुरेऽयं गमनं प्रपेदे ॥ तथा प्रियाऽऽप्त्या स परीक्ष्य भाग्यं । निजं जयश्रीद्धमवाप्तहर्षः ॥ २५ ॥

इतितपापक्षपुत्र्यश्रीदेवसुन्दरस्वरि० श्रीज्ञानसागरस्वरि० शिष्य श्रीसोमसुन्दरस्वरिपट्टभृद्च्छाधिाराजश्रीमुनिसुन्दरस्वरिविरचिते श्रीजया-

नन्दराजपिकत्रलिचित्रे जयशयङ्के श्रीजयानन्दकुमारस्य देशान्तरचर्यायां गङ्गदत्तपरित्राजकोपकार-मलयमालक्षेत्रपालजय-तदपितसम-
हिममहौपधीपञ्चकप्राप्ति-तत्पूर्वमन्त्रिभवपत्नीद्वयजीवतिमुन्दरीविजयमुन्दरीमहाज्वादातसोत्सवपाणिग्रहण-लक्ष्मीपुञ्जदृष्टान्त-चृतीयत्र-
तपालनफलदर्शन-कमलमुन्दरीकरग्रहणप्रस्तावनादिवर्णनो नामाष्टमः सर्गः समाप्तः श्रीरस्तु ॥ ग्रन्थाग्रं ९४२ ॥

॥ अथ नवमः सर्गः प्रारभ्यते ॥

यः प्रत्यूहसमूहमांहसमतिव्यूहैः सहाऽपोहति । प्रीतिं प्रापयते परामभिसतत्रेणिप्रदानैः समं ॥
सौभाग्याऽभ्युदयैश्च सार्द्धमधिकां दत्तेऽत्र नीरोगतां । विश्वे पार्श्वजिनेशितुः स महिमा निर्मातु वः संपदः ॥१॥

अथ स श्रीजयानन्द-कुमारः प्रियया सह ॥ व्योम्ना पत्यङ्कमारुह्याऽ-गात्पुरे कमलात्पुरे ॥ २ ॥ पत्यङ्कं क्वाऽपि सङ्कोप्य ।
तत्रोद्याने धियां निधिः ॥ चक्रे स शबरं रूपं । दर्शनीयं मनाग् निजम् ॥ ३ ॥ प्रियां च शवरीरूपां । दर्शनीयां चकार सः ॥
कुतश्चिन्मेलिताऽनेकौ-पथिग्रन्थि स्फुटां दधत् ॥ ४ ॥ प्राविशत्सदलङ्कारो । दुक्कलाभरणेद्धया ॥ पुरेऽस्मिन् प्रियया सार्द्धं । तत्पुर-
द्वर्यां सविस्मयः ॥ ५ ॥ महेभ्यस्याऽथ कस्याऽपि । विशालं वीक्ष्य मन्दिरं ॥ भाटकेन स वासार्थं । ययाचे चित्रशालिकाम् ॥६॥
महेभ्यः स्नाह कस्त्वं भोः । कुतश्चागात्पुरादथ ॥ सोऽवादीतशबरोऽस्म्येष । वैद्यः सर्वौषधादिवित् ॥ ७ ॥ कौतुकी सप्रियो भ्राम्य-
न्नानादेशान्तरेष्वथ ॥ सश्रीकेऽस्मिन् पुरे वस्तुं । याचे जातरुचिः पदम् ॥ ८ ॥ शुद्धोऽवादीद्गृहेऽथ । याहि रे भिल्लपाटकं ॥
भिल्लो ह्यशुचिरज्ञातो । मद्गृहे प्राविशः कथम् ? ॥ ९ ॥ लक्षार्थं भाटकेऽथाऽदात् । तस्मै रत्नं स लीलया ॥ स्यास्यामि दिवसान्

स्वल्पा-नेवाऽऽहमिति ब्रुवन् ॥ १० ॥ ततः सविस्मयाऽऽनन्दो । गृहनाथोऽप्यचिन्तयत् ॥ किमयं धनदः साक्षा-द्विद्याभृत्कि
'क्षितीश्वरः ॥ ११ ॥ ईदृशी दानलीला हि । न क्वाऽप्यन्यत्र दृश्यते ॥ सगौरवमथाऽवादीद् । भिन्नराजं वणिग्गरः ॥ १२ ॥ गृहाण
मद्गृहे स्वीरं । चित्रशालां मनोहरां ॥ शुचयो हि गुणेष्वेव । जातौ शुच्यशुची न तु ॥ १३ ॥ ततः स चित्रशालायां । सप्रियोऽ-
स्थाघथासुखं ॥ गृहस्योपस्करं चाऽस्मै ॥ सर्वं रत्नैर्वणिग् ददौ ॥ १४ ॥

अथ तत्र वसन् रत्नैः । पूर्यमाणमनोरथः ॥ मनोऽनुकूलया पत्न्या । नव्यया स्नेहसारया ॥ १५ ॥ रूपातिरम्भया साकं ।
शुद्धक्ते भोगान् महेन्द्रवत् ॥ दिव्यौषध्यादिभिलेकि । विविधानामयान् हरन् ॥ १६ ॥ स्वस्मिन् शबरवैद्यत्वं । ल्यापयन् प्रियया
सह ॥ अगृह्णन् किमपि प्रौढो-पकारेषु कृतेऽपि ॥ १७ ॥ स्वयं पत्न्या च वीणादि । वादयन् गाययन्नपि ॥ गायकेभ्योऽपि
गीतानि । शृण्वन् श्रुतिसुधाभिव ॥ १८ ॥ नर्तयश्च नटीवृन्दं । दददानान्यनर्गलं ॥ शबरवैश्रवणेति-कृताहो मुदितैर्जनैः ॥ १९ ॥
पौराणामितरेषां च । चित्रकृच्चरितैर्निजैः ॥ तन्नाम्ना ल्यातिमान् स्वीरं । सर्वत्र विलसत्यपि ॥ २० ॥ षड्भिरर्थतः कुलकं ॥

अन्यदा तत्पुरोधाने । भरतेश्वरनिर्मितान् ॥ आर्यवेदान् बहूश्छत्रान् । पाठयन्तं द्विजोत्तमम् ॥ २१ ॥ दृष्ट्वा कश्चिन्महाप्रज्ञ-
स्तानध्येतुमियेष सः ॥ विप्ररूपं विना वेदा-ध्ययनं नेत्यचिन्तयत् ॥ २२ ॥ युगम् ॥ ततोऽन्येद्युर्मिषं किञ्चित् । कृत्वाऽऽपृच्छय
गृहाधिपं ॥ दत्त्वा चोपस्करं तस्मै । सप्रियो निशि निर्ययो ॥ २३ ॥ स्थित्वोद्याने च तां रात्रिं । प्रातः स्वं विप्ररूपिणं ॥ प्रियां
च ब्राह्मणीरूपां । हेतुमुक्त्वा चकार सः ॥ २४ ॥ ततो मध्यमरूपौ तौ । सालङ्कारौ सयौवनौ ॥ प्रविश्य तत्पुरस्याऽन्तः । कस्याऽपि

वणिजो गृहे ॥ २५ ॥ पूर्ववद्रत्नदानेन । प्रीतेन भृशसुन्दरे ॥ भाटकेनाऽर्षिते तेन । सोपस्करमतिष्ठताम् ॥ २६ ॥ युग्मम् ॥ सुपरी-
 स्य 'भुजिष्यादीन् । कृत्वा निजपरिच्छदे ॥ स्थापयन् दयितां वृद्ध-विज्ञस्त्रीरक्षितां गृहे ॥ २७ ॥ सम्पूज्य रत्नदानेनो-पाध्याया-
 द्विनयी ततः ॥ अर्षिते विधिना वेदा-स्त्रीतिथर्मप्रकाशकान् ॥ २८ ॥ भाग्यात्पदानुसारिण्या । प्रज्ञयाऽल्पैरपि द्युभिः ॥ सोऽव्यैष्ट
 सकलान् वेदान् । सर्वच्छात्रप्रशंसितः ॥ २९ ॥ अचिन्त्वा च महादानै-गुरुं छात्रान् प्रमोघ च ॥ प्राप्तो गेहे महाभोगान् । प्राग्वद्-
 भुङ्क्ते यथारुचि ॥ ३० ॥ स्थापयन् ब्रह्मवैद्यत्व-सुपकुर्वन् जनव्रजं ॥ पूर्ववद्गीतनाट्याद्यै । रमते श्रीपथादिषु ॥ ३१ ॥ भजे
 ख्यातिं पुरे चाऽस्मिन् । ब्रह्मवैश्रवणेति सः ॥ रैत्नादिमहादान-प्रीतार्थिप्रथिताह्वयः ॥ ३२ ॥ पटहं वाघमानं स । गृष्वानोऽप्यु-
 पभूषति ॥ स्वस्मिन् राज्यकनीलोभा-शङ्कोत्पत्तिभिर्यैति न ॥ ३३ ॥ अयं सुरः किं स हि नैव भूस्पृक् । किमाश्विनेयः स हि
 नैकचारी ॥ किं वा नृधर्मा स पुनः कुबेरः । कोऽयं ततो ह्यद्भुतभागधेयः ॥ ३४ ॥ भैषज्यं दानलीला च । सर्वे चाऽस्मिन् कला-
 गुणाः ॥ सन्ति येऽन्यत्र ते क्वाऽपि । न दृष्टा नैव च श्रुताः ॥ ३५ ॥ पूर्वं त्वीदृग्गुणो दृष्टः । शबरो नेक्ष्यतेऽधुना ॥ तद्रूपान्तरमृ-
 च्छक्त्या । किमन्योऽयं स एव वा ॥ ३६ ॥ एवं विकल्प्यमानोऽयं । सर्वतः सर्वनागैः कञ्चित्क्रीडापदं पीठं । श्रीपथेऽध्यास्त
 सोऽन्यदा ॥ ३७ ॥ कौतुकाद्वादयन् वीणां । गायन्मित्रैः समं सुदा ॥ पौरश्रुतिसुधावर्ष । कुर्वाणो यावदस्ति सः ॥ ३८ ॥ दासी-
 वृन्दगता कुञ्जा । दास्येका तावदागमत् ॥ तत्र गीतरसाकृष्टा । तस्यौ नीरार्थमियूती ॥ ३९ ॥

वीक्ष्याऽप्राधीत्स विप्रस्तां । काऽसि त्वं साप्यररणीत् ॥ भोगवत्या महाराश्या । दास्यस्मि स जगावथ ॥ ४० ॥ किं रे कुञ्जाऽसि

साऽराणी-द्वातदोषेण सोऽभणत् ॥ पुरेऽत्राऽपि न केनाऽपि । हले किं नु चिकित्सिता ॥ ४१ ॥ साभाणीद्बहुभिर्वित्री-र्बहुधाऽस्मि
चिकित्सिता ॥ परं भमादृशः कोऽपि । नाऽमिलन्मन्दभाग्यतः ॥ ४२ ॥ ततः स्वाम्यर्णमाकार्य । तां स्नसाजालमर्मसु ॥ आहत्या-
हत्य नैपुण्या-न्मुष्टिभिर्द्रागसज्जयत् ॥ ४३ ॥ ततः सा सरलीभूता । मुदिता तमवावचीत् ॥ कोऽप्यलक्ष्यस्वरूपोऽसि । पौरभाग्या-
दिहागतः ॥ ४४ ॥ मत्वेकेनाऽपि देवानां । सुसाध्यं पाटवं हरिः ॥ प्रैपीदुपचिकीः पृथ्व्या-स्त्वामिहैकं नु दत्तयोः ॥ ४५ ॥ तदेहि
नृपतेर्गेहं । तत्सुतं पटय द्रुतं ॥ भव भूपकुलाऽम्यर्च्यः । पौरैस्त्वर्च्यः पुराऽप्यसि ॥ ४६ ॥ सोऽवदद्याहि हंजे ! त्वं । नाऽर्थो राजकुलेन
मे ॥ राश्यम्यर्णमगात्तूर्णं । सा ततो विस्तृतोदका ॥ ४७ ॥ तां वीक्ष्याऽरंणीद्राज्ञी । काऽसि त्वं साप्यवंमणीत् । किं स्वामिनि न
जानासि । तय दास्यस्मि कुब्जिका ॥ ४८ ॥ विस्मिता साऽवदद्राज्ञी । किमरे ऋजिमा ? तव ॥ साऽप्यभाणीदिमां मेऽदाद् । ब्रह्म-
वैश्रवणो भिषक् ॥ ४९ ॥ स कुत्राऽस्तीति राश्योक्ते । श्रीयथेऽस्तीति साऽनदत् ॥ राश्युवाच स शक्नोति । पुत्रं पटयितुं न वा ॥ ५० ॥
दास्यवादीन्न सामर्थ्यं तद्विश्वेऽप्यस्य यन्न हि ॥ ततो गत्वा द्रुतं राज्ञी । भूमजे तन्न्यवेदयत् ॥ ५१ ॥

राजाऽप्याजूहवचं द्राग् । मुदितः प्रेष्य धीसखान् ॥ सोऽपि तैर्बहुमानेनाऽऽकारितो भूपसंसदि ॥ ५२ ॥ औपधीग्रन्थियुग
यज्ञो-पवीतादिद्विजांकभृत् ॥ आगत्य नरनाथाय । ददावित्याशिसं मुदा ॥ ५३ ॥ तथाहि-भुञ्जानो हितमितपक्वमेव सात्म्य्यात् ।
कुर्वाणः अममुपसीह वामशायी ॥ स्त्रीसिवानिलमलमूत्रशाल्यमुज्जन् । त्वं नेतर्गदगणवज्जयाऽरिचक्रम् ॥ ५४ ॥ आशि-
पाऽपीति मैपज्य-तत्प्रोक्त्या भिषजां वरं ॥ मत्वा तं बहुमानेना-ऽध्यासयत्कनकासनम् ॥ ५५ ॥ अप्राधीद्भद्र ! कोऽसि त्वं । हुतश्रागा धियां-
निधे ! ॥ स्वनासाज्जनताभाग्यैः । किं सुखाकुरेपे पुरम् ॥ ५६ ॥ सोऽप्यवोचद् द्विजन्माऽस्मि । गिरिपल्ल्यां वसन्नहं ॥ तातैव-

घोषदेशेन । जानामि त्रिनिधौषधीः ॥ ५७ ॥ सुचिरं तत्कृते भ्रान्त्वा । नानागिरिवनादिषु ॥ उपलक्ष्य च ताः सम्यक् । नैकाः
 'संगृहिता मया ॥ ५८ ॥ ताभिरुल्लाषयन् लोकान् । परोपकृतिकौतुकी ॥ पुराग्रामादिषु भ्राम्य-न्नत्राऽऽगां स्वर्जयिश्चियि ॥ ५९ ॥
 अथोचे तं नृपः साधो ! । परोपकृतिकौतुकी ॥ इत्युक्तं यत्तयेदानीं । तद्वि सत्यापय द्रुतम् ॥ ६० ॥ अस्ति पुत्रस्य मे गात्र-
 सङ्कोचात्मा महामयः ॥ निजौषधादिसामर्थ्या-च्चं साधोऽपनय द्रुतम् ॥ ६१ ॥ आकृत्या च प्रकृत्या च । गिरा च त्वां महाशय ! ॥
 मन्ये त्रिशोपकारक-निष्ठनि.शेषशक्तिरुम् ॥ ६२ ॥ व्याजहार द्विजः सोऽथ । दर्शय स्वाङ्गं नृप ! ॥ साध्यं चेदाऽऽमयं जाने ।
 तदा प्रतिकरोमि तम् ॥ ६३ ॥ सह तेन ततो भूशृ-द्रत्नाऽमात्यादिसंयुतः ॥ अदीदृशत पुत्रं स्वं । भिषजा तेन तादृशम् ॥ ६४ ॥
 मायात्रिोऽवद्राज-न्नामयो विपमो ह्ययं ॥ केवलैर्नौषधैः साध्यो । [मन्त्रोणापितचूर्णजः] मन्त्रौजायितचूर्णजः ॥ ६५ ॥ व्यपनेष्ये ततो
 मन्त्रौषधैश्च प्रयत्नतः ॥ आनाययत् विचित्रं त-न्मंत्रपूजाद्युपस्करम् ॥ ६६ ॥ राज्ञाऽप्यानायिते तस्मिन् । विज्ञायाऽऽडम्बरार्हतां ॥
 ज्वन्यन्तरितो भूत्वा । दूरयित्वा मनगं जनान् ॥ ६७ ॥ मण्डलं विपुलं कृत्वा । चन्दनैर्दीपिताऽनले ॥ ७० ॥ नमो अर्हते ॐ
 ही-सिद्धस्यश्च नमो वपद् ॥ ६८ ॥

इत्याद्युचारयन्मन्त्रान् । ध्यानशुद्रासनादियुक् ॥ कर्पूरगुरुपुष्पाद्यै-र्होमं कुर्वन् बलिं क्षिपन् ॥ ६९ ॥ संस्थाप्य मण्डलासत्तौ ।
 सोपष्टम्भं नृपाङ्गजं ॥ महौषध्यम्बुधाराभिः । सेकं सेकमसज्जयत् ॥ ७० ॥ अपनीते च नेपथ्ये । यावदायाति पार्थिवः ॥ कुमार-
 स्तावदुत्थाय । नमश्चक्रे पितुः पदौ ॥ ७१ ॥ गाढमालिङ्ग्य सस्नेहं । सुतं तं च भिषगरं ॥ कनकासनमध्यास्त । सह ताम्भ्यां

महीपतिः ॥ ७२ ॥ सचिवादिपरीवारो-ऽप्याययौ प्रमदाऽऽकुलः ॥ आतोद्यानि विचित्राणि । निनेदुर्नादिताम्बरम् ॥ ७३ ॥ अगा-
यन् गायनाः श्रौचैः । पेटुर्मङ्गलपाठकाः ॥ जगुर्मङ्गलगीतानि । सानन्दाः सर्वतः स्त्रियः ॥ ७४ ॥ हर्षोत्कर्षाद्व्यधान्माता । सुतस्य
न्युच्छनान्यथ ॥ अन्या अपि व्यधू राश्यो । वर्द्धापनमहोत्सवम् ॥ ७५ ॥ हर्षाद्व्यमयो भूपो । मायाविप्रमथाऽवदत् ॥ अहो भाग्य-
भरोऽस्माकं । येनाऽसि मिलितोऽधुना ॥ ७६ ॥ अहो ते मन्त्रवादित्व-महो समहिमौषधी ॥ अहो परोपकारित्व-महो सुभगता
गिराम् ॥ ७७ ॥ सर्वराज्यप्रदानेऽपि । भवामस्तव नाऽनृणाः ॥ दम्बस्तथाऽपि शक्यहं । प्रीता द्विजपते ! वयम् ॥ ७८ ॥ गृहाण दे-
शमेकं त-द्यथारुचि नरोत्तम ! ॥ इत्युक्त्वा भूपतिर्यावत् । सचिवाद्याः परेऽपि च ॥ ७९ ॥ रत्नालङ्कारवस्त्रादि । तस्मै दातुं ङुढौ-
किरे ॥ किमप्यगृह्णन् स प्रोचे । मायाविप्रो महीपतिम् ॥ ८० ॥ उपकारे कृते सन्तः । पुण्यमेकं विहाय किं ॥ किञ्चिद्गृह्णन्ति
राजेन्द्र ! । काऽपि पुण्यार्थवृत्तयः ॥ ८१ ॥ चिकित्साद्यजितं प्राग-प्यस्ति निर्वाहकृद्भनं ॥ कोऽर्थोऽधिकेन मेऽनेन । तद्वि लोभा-
दिदृष्टिकृत् ॥ ८२ ॥ भूयसाऽपि हि लोभेन । नैव लोभो निरस्यते ॥ न हि मात्राऽधिको जय्यो । मात्राहीनेन केनचित् ॥ ८३ ॥
आत्मानं सुखयाम्येष । सन्तोषेणैव तन्नृप ! ॥ जीयते हि सुरेन्द्रोऽपि । सन्तोषोद्भवशर्मणा ॥ ८४ ॥ वैप्रथर्मक्रियाविघ्न-कृता देशेन
किं नु मे ॥ तथापि समये राजन् ! ज्ञास्येऽहं तद्विधावपि ॥ ८५ ॥ राजतीर्थेक्षणं मेऽभू-त्सार्वलोक्यप्रमोददं ॥ धर्म्यं च विहितं कर्म ।
किमीहे तदतः परम् ॥ ८६ ॥

इत्यादि तद्विरा तादृग्-दानालंकरणादिभिः ॥ तमनीहं भृशाल्बं च । निबुध्य व्याहरन्नृपः ॥ ८७ ॥ पश्चादप्यस्तु देशादे-
रूरीकारो यथोचितं ॥ सम्प्रति क स्थितोऽसीति । बृहि विप्रस्ततोऽवदत् ॥ ८८ ॥ भाटकाचे वणिगणेहे । तिष्ठामि त्रियया सह ॥

प्याजहार नृपो घासि । नित्यं विष्ट ममैव तत् ॥ ८९ ॥ तयोरीकृते तेन । भूपः प्रेष्य सुखासनं ॥ दासीघृन्दं तथा वीणां ।
 नद्रिग नद्रियामपि ॥ ९० ॥ तत्प्यानात्सममानाय । चद्रुमानाद् द्विजोत्तमं ॥ स्वावासे चित्रशालादौ । भूपतिस्तमतास्थपत् ॥ ९१ ॥
 अरिगत्त्वमृत्युय । तं स्नानं भोजनादि च ॥ स राजगौरमप्रीत-स्तत्र चास्थाघयासुप्तम् ॥ ९२ ॥ अन्यदा भूपतिभोग-चल्या
 निनाम मन्त्रिभिः ॥ ममं व्यचारयदेश्यो । दासतेजस्मै महानपि ॥ ९३ ॥ कन्या पुनः कथं देया । विप्राय गुणिनेऽपि च ॥ भि-
 धागृलोद्भूतो । राजरून्यां क्रिमर्हति ॥ ९४ ॥ मन्त्रिणोऽथाऽवदन्नेप । निप्रमात्रं न संभवी ॥ लक्ष्मणैः शौर्यघृत्स्यादि-गुणैश्च नृपतो-
 चिर्तः ॥ ९५ ॥ तदस्मं दीयते कन्या । स्वामिन् कमलसुन्दरी ॥ प्रतिज्ञां हातुमर्हन्ति । न ह्यमोघगिरो नृपाः ॥ ९६ ॥ ततो भाग्यं
 तु रन्यायाः । प्रमाणमथ भूपतिः ॥ राज्ञी चैषां प्रपेदाते । वाक्यं तत्सन्नयानुगं ॥ ९७ ॥

अथ पम्पुरे पद्म-स्थो राजा निजां सुतां ॥ ददौ तादृशभिधाय । रमसेन तथा रुपा ॥ ९८ ॥ राज्ञीमन्व्यादिवाम्भिः स ।
 गंजातानुजयः प्रगे ॥ नैरशोधयद्विध्या-द्यास्पदेऽन्यसिलेषु तौ ॥ ९९ ॥ स च भिद्यः सुता साऽपि । काऽपि प्रापि परं न हि ॥ ततो
 नानापुत्रग्राम-गिरिपङ्कीमनादिषु ॥ १०० ॥ नरान् स्वान् सर्गतः प्रैषी-च्छोधनाय तयोर्नृपः ॥ न च ते लेभिरे काऽपि । तौ दूरे-
 ऽपि निरादपि ॥ ११ ॥ ततो राजा सुतास्नेहात् । शुशोच चिरदुःखमाक् ॥ स्वं कुकर्म च तत्तादृक् । कालात् शोकोज्जितोऽप्यभूत् ॥ १२ ॥
 सोऽय स्वां ज्यायमीं पुत्रीं । भूपः सेवार्थमीयुषे ॥ नरसिंहस्य पुत्राय । पुरन्दरपुरेशितुः ॥ १३ ॥ नरकुंजरसंज्ञायाऽ-नुरक्तां जयसुन्दरीं ॥
 ददौ व्यथाग सानन्द-स्तद्विवाहमहोत्सवम् ॥ १४ ॥ सत्कृतोऽथ भृशं राज्ञा । सजायः स्वपुरेऽगमत् ॥ भुङ्क्ते च स महाभोगां-
 स्तथा सह ननोडया ॥ १५ ॥

अथ सा कमला राज्ञी । तयोः शुद्धयनवासितः ॥ पुत्री नियोगदुःखार्त्ता । रोदं रोदं चिरं स्थिता ॥६॥ एवं विडम्बिता पुत्री-
त्यतिक्रुद्धाऽपि भूश्रुञ्जि ॥ कियतोऽजीगमद् घसान् । स्वांगजामेलनाऽऽश्रया ॥ ७ ॥ यदा च जयसुन्दर्याः । पाणिग्रहमहोत्सवः ॥
प्रारंभे बहुधा गीत-वाधनाद्यादिवन्धुरः ॥ ८ ॥ तदा तं वीक्षमाणा सा । सपत्न्याश्च तथा मुदं ॥ स्मृत्वा पुत्रीं निजां तस्या-स्ता-
दृशीं च विडम्बनाम् ॥ ९ ॥ मृशं पुनर्नवीभूतं-त्रोधेष्यशोकदुःखतः ॥ तत्र स्थातुमशक्ता द्राग् । गृहीत्वा स्वं परिच्छदम् ॥१०॥
अनुज्ञाप्य च राजानं । चलिता शीघ्रवाहनैः ॥ संकटे शरणं स्त्रीणां । पितुरेव गृहं यतः ॥११॥ ततस्तत्राऽगमत्स्वीय-भ्रातुर्भूमि-
भुजः पुरे ॥ दास्या चाऽज्ञापयत्तस्मै । तदुद्याने निजाऽऽगमम् ॥ १२ ॥ पंचभिरथतः कुलकं ॥

ज्ञात्वा मातां च तां भूपः । सान्तःपुरपरिच्छदः ॥ तत्र सन्मुखमागत्य । प्रणनाम मुदाकुलः ॥१३॥ततो दत्त्वाश्रिपं भ्रातुः ।
कण्ठे लम्बा रुरोद सा ॥ तमथाऽऽश्वास्य भूपालो । निवार्य रुदितं च तत् ॥१४॥ उपविश्याऽऽसनं जामि-मासयित्वाऽन्वयुद्धं च ॥
तत्स्वरूपमजानानः । संभ्रान्तोऽनीदृगीक्षणात् ॥१५॥ किमकस्मादनाहूताऽ-प्यागमः किञ्च रोदिषि ॥ वृत्तान्तं साऽथ तं पुत्र्याः ।
सर्वमामूलतोऽवदत् ॥१६॥ तमाकर्ण्य नृपः खेदा-दुदसाक्षः स्वसुः पतिं ॥ निनिन्द कौलधर्माणं । मन्यार्दीश्व चट्टक्तिकान् ॥१७॥
स धैर्यमनलंब्यास्य । स्वसारं स्नेहतोऽवदत् ॥ सा विपीदः स्वसरिति । कर्मनाऽत्राऽपराध्यति ॥ १८ ॥ यदुक्तं-नित्यं नियत्याः
परवत्यशेषः । कः संविदानोऽप्यनुयोगयोग्यः ॥ अचेतना सा च न वाचमर्ह-द्वक्तानुवक्तश्चक्रमकर्म मुद्धक्ते ॥ १९ ॥
तथाप्यनसरोपायौ । प्राप्याऽयं शिक्षयिष्यते ॥ दर्पान्मे स्वसु^१जामेत्यो-र्य एवं स्माऽपराध्यति ॥ २० ॥ सर्वतः शोधयिष्यामि ।

^१ मातायां भागेनी अत्र कर्मणि स्म योगे षष्ठीद्विर्वचनम्

चानयिष्यामि जाभिजां ॥ प्रगुणीकारयिष्यामि । ब्रह्मवैश्रवणेन ताम् ॥ २१ ॥ कोऽसाविति तथा प्रोक्ते । तद्बृहत्तान्तं नृपोऽवदत् ॥
 द्यनोश्च प्रगुणीकारे । विस्मयाऽऽनन्ददायिनम् ॥ २२ ॥ प्रागुण्यं भ्रातृजस्याऽथ । श्रुत्वा स्नेहात्सविस्मया ॥ आनन्दं प्राप हर्षोत्का ।
 पुत्रीदुःखं व्यसस्मत् ॥ २३ ॥

राश्योऽथ भोगवत्याद्याः । प्रणेमुस्तां सगौरवं ॥ सापि चालिङ्गनाशीभिः । प्रेम्णा ता अप्यपिप्रिणत् ॥ २४ ॥ अथो सुखास-
 नारूढां । स्वसारं सपरिच्छदां ॥ स्वावासे भूधवोऽनैपीत् । सगौरवमहोत्सवम् ॥ २५ ॥ ततो विजयभूरं सा । प्रणम्रं भ्रातृजं निजं ॥
 शिरस्याघ्राय सस्नेहं । नानाशीर्भिरमूमुदत् ॥ २६ ॥ चक्रे बद्धापनं चाऽस्य । मणिशुक्ताफलादिभिः ॥ न्युञ्चनानि च कुर्वाणा
 कुलभाग्यादि तुष्टुवे ॥ २७ ॥ ब्रह्मवैश्रवणस्याऽपि । चक्रे बद्धापनादि सा ॥ गुणैः परोपकाराद्यैः । स्तुवती तं मुहुर्मुहुः ॥ २८ ॥
 संप्रीण्य स्वजनान् सर्वान् । निजपैत्र्यकुलानुगान् ॥ आलापाद्यैर्यथाहं सा । तस्यौ भ्रातृगृहे सुखम् ॥ २९ ॥ ब्रह्मवैश्रवणस्याऽथ ।
 विप्रिरूपामियं प्रियां ॥ दर्शं दर्शं स्फुरत्स्नेहात् । पार्श्वे चाऽतिष्ठिष्टद्रु ॥ ३० ॥ प्रीणाति प्रेमवार्त्ताभिः । स्वाम्या तामुपलक्ष्य सा ॥
 तां चाऽन्यरूपघात्रीं सा । नोपलक्षयति प्रस्रः ॥ ३१ ॥

अथ नैमित्तिकं स्रुतोः । स्वरूपं प्रोक्तपूर्विणं ॥ जामेय्याः शुद्धिमप्राधी-द्राजाहूय सगौरवम् ॥ ३२ ॥ स निमित्तवशाच्चाख्य-
 त्सघवा सा महद्भिष्टृत् ॥ कालेन कियताऽत्रैव । सुखिताऽऽत्मा मिलिष्यति ॥ ३३ ॥ अधिकं च न जानामि । तं सत्कृत्य विसृज्य
 च ॥ राज्ञा तदुक्तमाचख्यौ । भगिन्यै साऽप्यमोदत ॥ ३४ ॥ नरानुद्यमिनः क्षमाभृत् । प्रेष्य सर्वासु दिक्ष्वथ ॥ नानादेशपुरग्राम-

सरःशैलवनादिषु ॥ ३५ ॥ दूतांश्च सर्वगान् प्रेष्या^१-चरोधेऽपि भृशुजां ॥ प्रेम्णा सर्वप्रयत्नेन । स्वां जामेयीमशोधयत् ॥ ३६ ॥
लेभे नास्याः पुनर्भूयः । शुद्धिमात्रमपि क्वचित् ॥ तटस्थेऽपि यदज्ञानं । छद्मस्थेष्वपराध्यति ॥ ३७ ॥ ब्रह्मवैश्रवणश्चाऽपि । शोधनं
न न्यपेधयत् ॥ कोलशिक्षा विना नावि-र्भविष्यामीति सन्धया ॥ ३८ ॥

अथ वैदेशिकः कश्चि-त्स्वाऽहसर्वपरिच्छदः ॥ तत्राऽऽप्ययौ नटोऽन्येद्यु-भृशं विभ्रत्कलामदम् ॥ ३९ ॥ विज्ञो जयति मां
नाट्य-कलया यो जगत्यापि ॥ तस्य दासो भवाम्येष । प्रतिज्ञा ख्यापयन्निति ॥ ४० ॥ नीरचारी नृपावासद्वारे दर्पान्मुमोच सः ॥
नृपोऽत्रादीत्सकृन्तृत्य । ज्ञायते येन ते कला ॥ ४१ ॥ नृत्यन् स्र्च्यसिक्तुन्ताग्रा-दिषु विज्ञानलीलया ॥ विविधैः करणैश्चाऽयं । सर्भां
सर्वामरञ्जयत् ॥ ४२ ॥ कुर्वन्नभिनयं वीर-चरित्राणामनेकधा ॥ पुष्यन्नरसांधक्रे । सदस्यांस्तन्मयानयम् ॥ ४३ ॥ नाट्यान्ते च
महादानं । नृपाद्याः प्रीणिता ददुः ॥ विस्मिताः प्रशशसुश्च । भृशं सर्वेऽपि तत्कलाम् ॥ ४४ ॥ मुखमोटनकं चक्रे । ब्रह्मवैश्रवणः पुनः ॥
भ्रूमङ्गादिषु वैतथ्यं । यथास्थानं प्रदर्शयन् ॥ ४५ ॥

जगाद नरनाथोऽथ । खनटादीन् विलोकयन् ॥ यो नृत्येन जयत्येनं । कोऽपि सोऽस्ति पुरेऽपि मे ॥ ४६ ॥ सन्ति राज्ञो
विचित्राऽऽस्ते । नटाद्या नाट्यवेदिनः ॥ परं जेतुमशक्तास्तं । सर्वे तस्थुरधोमुखाः ॥ ४७ ॥ ब्रह्मवैश्रवणोऽथाऽयक् । राजन् काऽस्मिन्
कला नटे ॥ लीलयाऽपि जयाम्येनं । यदि दत्से परिच्छदम् ॥ ४८ ॥ व्याहरन्तृपतिः स्रैर । गृहाण पुरूपस्त्रियः ॥ पेटकेभ्यो नटा-
दीनां । शिक्षयेथ मदाज्ञया ॥ ४९ ॥ कुमारोऽप्यवदत्तर्हि । करिष्ये सप्तमेऽहनि ॥ नाट्यं तादृग् यतः सधो । मदीऽस्य व्यपया-

स्यति ॥ ५० ॥ तत्रप्रतिष्ठासिति श्रुत्वा । नटः सोऽप्यद्वि सप्तमे ॥ आगमादि प्रतिज्ञाय । विसृष्टो भृशुजाऽगमत् ॥ ५१ ॥ कुमारो-
 ऽपि नटादीनां । पेटकंम्यः परीक्षया ॥ गृहीत्वा कतिचिद्यूनो । युवतीश्च महामतीन् ॥ ५२ ॥ कृत्वा सद्यः कविः सौव-चरित्रस्यैव
 चानकं ॥ अध्याप्य नाटकं सम्यक् । शिक्षयित्वा च तत्कलाम् ॥ ५३ ॥ मेलयित्वा च सामग्रीं । ज्ञापयित्वा च भृशुजः ॥ कर्तुं
 सर्वोत्तमं नाट्य-मुपतस्येऽद्वि सप्तमे ॥ ५४ ॥ राजाप्यासनमध्यास्त । विपुले रंगमंडपे ॥ राजवर्ग्यान्महेभ्यादीन् पौरांश्चाह्वन्यतं च
 तम् ॥ ५५ ॥ सच्छिद्रकजचन्यंत-र्ललनाश्चाऽप्याऽतिष्ठिपत् ॥ स्वसृपत्नीकनीमुख्या-श्छिद्रैर्नाट्यावलीकिनीः ॥ ५६ ॥

समायामिति पूर्णायां । कौतुकाकुलचेतसि ॥ कुमारो नाट्यमारेभेऽपूर्वरंगादिपूर्वकम् ॥ ५७ ॥ नटीस्थानस्थितां पत्नीं । पा-
 त्राणि विविधानि च ॥ भूमिकासु विचित्रासु । प्रयुञ्जानो यथाविधि ॥ ५८ ॥ मृदंगवंशवीणादि-चित्रतोद्यनिनादमृद् ॥ मधुरध्व-
 निगंधर्व-गीताऽऽरावमनोहरम् ॥ ५९ ॥ विचित्रकरणाऽऽकीर्णं । सम्यक्ताललयानुगं ॥ कुर्वन्मायाचतुर्नाट्यं । स्ववृत्तमभिनिन्दिवान् ॥ ६० ॥
 तथाहि-विजयपुरे जयविजयौ । भूपौ प्रथमस्य सिंहसरोऽभूत् ॥ तनयः परस्य जज्ञे । यथागुणी श्रीजयानन्दः ॥ ६१ ॥ केवलि-
 पाशे धर्म-प्रतिपत्तिनिशि गिरो यथा चाऽऽसीत् ॥ देशान्तरे च गमनं । विद्याध्ययनं विशालपुरे ॥ ६२ ॥ उद्वाहो नृपकन्यायाः ।
 पत्न्यां गिरिमालिनीप्रबोधश्च ॥ कनकपुरे द्यूतं नृप-कन्यापरिणयनरं ह्यणीबोधौ ॥ ६३ ॥ गीतिः ॥ शूकसुद्धं तापसप्रति-बोधस्तत्सु-
 ताकरग्रहणं ॥ युधि मलयमालविजयो । महौपधीदानरत्नपुरगमनम् ॥ ६४ ॥ नाट्यं रतिसुन्दर्याः । करग्रहो भिल्लरूपकरणादि ॥ इत्या-
 घटिलमदीदृश-दभिनयविधिना यथास्थितं स बटुः ॥ ६५ ॥ गीतिः ॥ ततः पद्मपुरे भिल्ल-रूपेण नृपकन्यकां ॥ परिणिन्ये यथा
 देव-कुले सा च यथान्विता ॥ ६६ ॥ औपध्या च यथा चक्रे । तां पुनर्नवलोचनां ॥ तथैवाऽभिनयं सर्वं । स यथास्थमदीदृशत् ॥ ६७ ॥

परं निजप्रियामातु-स्तदेकन्यस्तद्वक्तया ॥ तन्नाटयं जवनीछिद्रेः । पश्यन्त्या श्रान्तिहेतवे ॥ ६८ ॥ चक्रे पद्मपुराद्याह्व-पराव-
र्त्तमयं यथा ॥ अस्ति भोगपुरे भोग-दत्तो नास्तिकभूपतिः ॥ ६९ ॥ सुदामा सुभगा कन्ये । सुजयाविजयोद्भवे ॥ आद्याऽदायि
नेन्द्राय । क्रुधा भिष्टाय चाऽपरा ॥ ७० ॥ परावर्त्तेऽपि चाऽऽह्वानां । यथार्थेऽभिनये सति ॥ उपभिल्लं सुतां वीक्ष्य । सम्यग्
विजयसुन्दरीम् ॥ ७१ ॥ भृशमुजागरलेहा । भाग्याद् दृष्टाऽस्यहो सुते ॥ इत्यादिवादिनी काण्ड-पटान्निर्गत्य सत्वरम् ॥ ७२ ॥
तस्याः कण्ठे विलग्नोच्चै-र्यावद्रोदिति दुःखतः ॥ औपध्या ब्राह्मणीं चक्रे । तावन्मायावदुः प्रियाम् ॥ ७३ ॥ तां जगाद च
किं मात-श्रान्ताऽस्येषा हि मे प्रिया ॥ सुभगा भूमिकायुक्ता । न पुनस्तनया तव ॥ ७४ ॥ नहि नाटये कृतं रूपं । सम्य-
ग्भवति किञ्चन ॥ ततः खेदाद्भ्रुतत्रीडा-व्याकुला तां सुमोच सा ॥ ७५ ॥ दध्यौ च तनयैषा मे । किं स्याद्रूपान्तरस्थिता ॥
मम स्नेहोऽधिको ह्यस्यां । लसत्यादर्शनादपि ॥ ७६ ॥ किं वा प्रिया द्विजस्याऽस्य । ज्ञास्यते चाऽग्रतोऽखिलं ॥ इति ध्यात्वा
तथैवैषा । पुनर्नाटयं व्यलोकत ॥ ७७ ॥ सोऽपि चक्रे देवकुले । सुभगासज्जनावधि ॥ चदुः साभिनयं नाटयं । विरराम ततस्ततः ॥ ७८ ॥
ततः सर्वसदस्यानां । विशेषाऽऽश्चर्यहेतवे ॥ भल्लग्रन्यस्तस्रच्च्यग्र-पुष्पोपरि ननर्त्त सः ॥ ७९ ॥ सोऽपि मायावदुर्नाटये । यं पुषोप
रसं यदा ॥ तदा तन्मयतां प्राप-द्वेद्यान्तरवेदनाम् ॥ ८० ॥ भ्रूभंगादि न तन्नाटये । वितथं सूक्ष्ममप्यहो ॥ अलक्षि दक्षिणैः
क्वाऽपि । निष्कलंका हि तत्कला ॥ ८१ ॥ अगृह्णति बटौ किञ्चि-न्तृपमंभ्यादयो ददुः ॥ पेटकेभ्यो नटादीनां । महादानानि वि-
स्मिताः ॥ ८२ ॥ पुरः कलावतस्तस्य । सर्वानपि कलावतः ॥ सर्ववारिनिधेग्रे । कूपानिव च मेनिरे ॥ ८३ ॥
ततस्तस्य बटोर्नाटय-कलयाऽथ चमत्कृतः ॥ प्राग्नाटः स्वं जितं मत्वा । पादयोः पतितोऽवदत् ॥ ८४ ॥ दासोऽस्येष तव ब्रह्म-भाप्राणा-

त्गपरिच्छदः ॥ हिमयद्भानुभिर्मानी-रगलन्मे कलामदः ॥८५॥ बटुर्जगाद कोऽर्थो मे । ब्रह्मणः किङ्करैर्नट ! ॥ स्थानं याहि न याद्वश्व-
 ऽग्निमागधिकरूलाः क्रियुः ? ॥८६॥ ततोऽगात्स्वपदं हृष्टो । विष्टुष्टः क्ष्माश्रुता नटः ॥ विष्टुज्य पर्यदं राजा-ऽप्राक्षीचं कमलान्वितः ॥८७॥
 भ्रान्ननृपाद्गजः कोऽयं । त्वं यस्याऽभिनयं व्यधाः ॥ स च देवदुलात्प्रात-भिष्टोऽगात्सप्रियः क्व च ॥ ८८ ॥ व्याजहार बटुः
 पृच्छ्या । मप्रियः कौतुकादहं ॥ युर्वन् निचित्रनाटयानि । प्रायं भोगपुरेऽन्यदा ॥ ८९ ॥ तत्र स्थानांतराऽभावा-न्निशि देवकुले
 यसन् ॥ मिथो त्रिलक्षणे बाढं । वीक्ष्य तस्मिन् दम्पती ॥ ९० ॥ सचित्रो भिह्लमप्राक्षं । कुरूपस्याऽपि ते कथं ॥ ईदृग्देवांगना-
 रूपा । प्रियेति वद मित्र ! भोः ॥ ९१ ॥ ततः सौज्वक् चरित्रं स्वं । यादक् तत्राऽऽगमावधि ॥ तत्तादक् स्वहृदि न्यास्यं । चित्र-
 छन्नाद्रियेत कः ? ॥९२॥ स चाऽहं च ततोऽस्वाप्सवः । सप्रियो सुखनिद्रया ॥ न जाने प्रातरुत्थाय । सपत्नीकोऽगमत्क्व सः ॥९३॥
 अहं श्रान्ततया सुप्तो । गते तस्मिन्नजारं ॥ सप्रियश्चलितः प्रातः । क्रमाद् भ्राम्यन्निहागमम् ॥ ९४ ॥ चरित्रं चित्रकारित्वा-
 दम्पनेपं च संग्रति ॥ तस्यैवं विदितं याव-दग्रतो वेत्ति सैव तु ॥ ९५ ॥

श्रुत्वेति दध्यतुः क्ष्माश्रुत् । कमला च सविस्मयो ॥ नाऽहो रूपानुसार्यस्य । दानलीलाधनादि तत् ॥ ९६ ॥ किमयं चित्र-
 रूपेण । दृश्यते भिह्ल एव सः ॥ किं वा सम्यग् द्विजः कोऽपि । गहनं ह्यस्य चेष्टितम् ॥ ९७ ॥ विप्ररीरूपा न्वियं सैव । किं स्या-
 द्विजयसुन्दरी ॥ अन्या वा काऽपि को वेत्ति । चरित्रं हि कलावताम् ॥ ९८ ॥ एतौ वा भवतां यौ वा । तौ वा ज्ञातमिदं पुनः ॥
 केनाऽपि सत्कलाभाग्य-निधिना नृपहनुना ॥९९॥ उपयेमेऽन्यरूपेण । ध्रुवं विजयसुन्दरी ॥ सुखिता दिव्यनेत्रा चा-स्तीति हर्षो-
 ऽबुश्रुतो हि नौ ॥ १०० ॥ ज्ञास्यते चाग्रतोऽप्यस्मिन् । बटावत्रैव तस्थुषि ॥ कन्यादानेन तत्स्थाप्यः । प्रतिज्ञाऽपीति पूर्यते ॥१॥

इत्यालोच्य बटुं साह । राजा ब्रह्मन् ! कला तव ॥ अपूर्वा काऽपि या पृथ्व्यां । न दृष्टा न श्रुता क्वचित् ॥२॥ एकयाऽपि त्वया
नाट्य-कलया राज्यमद्य नः ॥ विज्ञानिसंपदा सर्व-राज्येज्वरोपि ह्यन्नतिम् ॥ ३ ॥ द्वासप्तत्या कलाभित्ते । जगद्भासयतोऽभितः ॥
शशलक्ष्मा समः किं स्यात् ? । षोडशैव कला दधत् ॥४॥ ततः स्थातव्यमत्रैव । त्वया मित्र ! मदन्तिके ॥ सर्वेददर्शनेभ्योऽपि ।
दर्शनं ह्यतिशायि ते ॥ ५ ॥ ओमिति प्रतिपेदाने । तस्मिन् स्वं स्वं ग्रहपुलाः ॥ ययुर्भूपादयो धाम । सुखरास्तत्कलास्त्वैः ॥ ६ ॥
तदादि वर्द्धमानेन । त्रेम्या तां च बटुप्रियां ॥ कमलाऽस्थापयत्पुत्री-मिवोपस्वं विशेषतः ॥ ७ ॥ ग्रीत्याऽऽलापादिभिः सा च ।
तया सह तथाऽतुपत् ॥ यथा सुधारसाऽऽस्वाद-राज्यलाभादिभिर्न तु ॥ ८ ॥ प्रोचे धात्रीमथान्येष्टुः कनी कमलसुन्दरी ॥ तमेव
रमणीयन्ती । बटुं तन्नाट्यरञ्जिता ॥ ९ ॥ मातर्दत्ते किमस्मै मां । द्विजायाऽद्यापि नो नृपः ॥ प्रतिज्ञातार्थनिर्वाहे । संतो हि चिर-
यन्ति न ॥ १० ॥ श्रुत्वेत्याख्यत्तदम्बा भू-शुजे सोऽप्यजरीहृपीत् ॥ आशयं तनयायास्तं । विहाय स्वाशयाऽनुगम् ॥ ११ ॥ अन्ये-
द्युर्मन्त्रिसामंत-श्रेष्ठिसेनेधराऽऽदिभि ॥ समाजे भूपितेऽध्यास्त । स्वर्णसिंहासनं नृपः ॥ १२ ॥ ब्रह्मवैश्रवणश्चाऽपि । मान्यः सर्वस-
भासदां ॥ आसांचक्रे नृपासत्तौ । प्रदायाऽऽशियमासने ॥ १३ ॥ तमथोचे नृपो ब्रह्मन् ! । पाणौ कुरु मदङ्गजां ॥ रूपेणाऽप्सरसां
जैत्री । समग्रगुणशालिनीम् ॥१४॥ प्रतिजानीहि तदानं । सज्जयाञ्चक्रुपे सुतम् ॥ भूमिमेर्वादिवत्संधा । न चलत्येव यत्सताम् ॥१५॥
बटुरूचे पुराऽप्यस्ति । विप्री मे धान्यरन्धनी ॥ अधिका तु न सामान्य-जनानां युज्यते प्रिया ॥ १६ ॥ मदनस्य कथां श्रुत्वा ।
कः क्रियाद्ब्रह्मभाद्रयं ॥ कोऽसाविति नृपेणोक्ते । विप्रः प्रोचे च तत्कथाम् ॥ १७ ॥

शुद्धज्ञानक्रियाभ्यां यः प्राप्य मोहजयश्चियं ॥ परां ज्ञानरमां लेभे । तस्मै सर्वविदे नमः ॥ १८ ॥

अर्थयन्तंऽद्विनः शुभा-भ्यर्घ्यमद्ययमेव तत् ॥ परमेकांतिकात्यन्तं । निरुपाख्याऽनुपाधिजं ॥ १९ ॥ कामजे विपरीतेऽस्मा-
 द्रमन्ने दुर्षियः गुणे ॥ न मतं कृतिनामेतज्जिद्वि स्त्रीश्रुत्यसाधनम् ॥ २० ॥ स्त्रियश्च कुटिलाः क्रूराः । परिणामेऽतिदुःखदाः ॥ मदनो-
 पनंदश्च । दृष्टान्तोऽत्र निग्रम्यताम् ॥ २१ ॥ स्त्रीणां दुश्चरितं दृष्ट्वा । भोगेभ्यो विरमंति ये ॥ ते स्युः श्रेयःश्रियां पात्रं । तावे-
 याऽत्र निदग्धनं ॥ २२ ॥ तथाहि भरतेऽत्रैव । सन्निवेशे कुशस्थले ॥ समभून्मदनो नाम । श्रेष्ठी मदनरूपभाक् ॥ २३ ॥ ३तस्य
 चण्डाप्रचण्डाक्षे । यथार्याये स्वमानतः ॥ अभूतां मदनस्येव । रतिप्रीती इव प्रिये ॥ २४ ॥ क्रमाच्चण्डाप्रचण्डाहे । पत्युः प्रेमा-
 म्पदं भृशं ॥ मियश्च कलहायंते । ते दीस्तेरपि कार्णीः ॥ २५ ॥ भृशं कोपाभिमानाभ्यां । निपिद्धे च न तिष्ठतः ॥ प्रचण्डां
 निरुद्रप्रामा-न्तरे सोऽस्यापयचतः ॥ २६ ॥

कृत्वाऽऽक्षां नियमं चक्रे-कस्यास्तिष्ठत्ययं गृहे ॥ अन्यदा तु प्रचण्डाया । गृहे केनाऽपि हेतुना ॥ २७ ॥ स्थित्वैकमधिकं
 पत्नं । चण्डायाः स गृहेऽगमत् ॥ सण्डयन्ती कणान् साऽपि । तमागच्छन्तमैक्षत ॥ २८ ॥ युग्मं ॥ ततः सा सुशलं तस्या-भिसुखं
 प्राधिपरकुधा ॥ इष्टा दुष्टा प्रचण्डा ते । किमत्रैपीति चादिनी ॥ २९ ॥ तद्वीक्ष्य व्याकुलो मीत्या । स नष्ट्वा कियतीं भुवं ॥
 यानदिलोक्ते पथा-चावत्तत्सर्पमक्षत ॥ ३० ॥ धावमानं च तं दृष्ट्वा । स्फटाऽऽटोपभयङ्करं ॥ द्रुतं विशिष्य नष्ट्वा स । प्रचण्डाया
 गृहेऽगमत् ॥ ३१ ॥ तं तथा वीक्ष्य साऽप्यास्यद् । भीतिश्चासाकुलः कथं ॥ प्रिय ! सत्वरमत्रागा-श्चण्डावृत्तं च सोऽप्यवक् ॥ ३२ ॥
 सामदद्भव तत्स्वस्थो । नेतरिकश्चिद्भ्रयावहम् ॥ तानद्भुजङ्गमो रौद्र-स्तद्गृहांगणमागमत् ॥ ३३ ॥ तं च वीक्ष्य कुधा साऽपि ।

शरीरोदार्चनोद्भवान् ॥ पिण्डानभ्यक्षिपत्सद्य । भृशुभृतैश्च तैरहिः ॥ ३४ ॥ न्यधाति खण्डशः कृत्वा । मदनश्च चमत्कृतः ॥ गतेषु
चशुषु षाडपि । दध्या नानारसाकुलः ॥ ३५ ॥ युग्मं ॥ चण्डाकीपात्प्रणष्टस्य । मचण्डा मे शरण्यभृत् ॥ कोपिष्यति यदैपाडपि ।
तदा कः शरणं पुनः ॥ ३६ ॥

प्रियकारिण्यपि प्रायो । न कुप्यति कदापि यः ॥ दुर्लभोऽसौ भुवीदृक्कु-योपा क्रोत्स्यति नो कथम् ? ॥ ३७ ॥ राक्षस्यौ
तदिमे त्यक्त्वा । यामि देशांतरे क्वचित् ॥ त्याज्यं सोपद्रवं राज्य-मप्यात्मकुशलाय यत् ॥ ३८ ॥ इति ध्यात्वा रहोऽन्येद्यु-र्गृ-
हीत्वा स्वं धनं बहु ॥ निर्ययौ मदनो देशा-न्तरे भ्रमति चेच्छ्या ॥ ३९ ॥ कियद्दिवर्षैः सोऽथ । दिवो जैत्रं निजश्रिया ॥ सं-
क्रान्तपुरमागत्यो-द्यानेऽशोकं व्यशंथमीत् ॥ ४० ॥ तावत्त्रेयुषा भानु-दत्तेन श्रेष्ठिनौच्यत ॥ मदन ! स्वागतं ते भो । एहि यावो
निजं गृहम् ॥ ४१ ॥ स्वनामग्रहणाऽऽह्वाना-दिभिरेप चमत्कृतः ॥ सह तेनाऽगमत्स्य । मन्दिरं सुन्दरं श्रिया ॥ ४२ ॥ श्रेष्ठी विधाप्य
तं स्नान-भोजनादि मगौरवं ॥ पुरस्कृत्याऽऽज्ञां पाणौ । कुरुष्वेमां जगाविति ॥ ४३ ॥ सोऽपि तां पक्वविम्बोष्ठीं । चन्द्रास्यां पद्म-
लोचनां ॥ रूपेणाऽतिरति वीक्ष्य । श्रेष्ठिनं विस्मितोऽवदत् ॥ ४४ ॥ कथं जानासि मे नाम ? । किं करोषि च गौरवं ? ॥ अज्ञातकुल-
शीलस्य । किं च दत्से सुतां निजाम् ? ॥ ४५ ॥ श्रेष्ठयवोचच्चतुर्णां मे । पुत्राणामुपरीप्सिता ॥ सुता विद्युल्लताह्वया । जज्ञे नानोपया-
चितः ॥ ४६ ॥ प्राणेभ्योऽपि ममाऽभीष्टा । पाठिताः सकलाः कलाः ॥ यौवनस्था यदा साऽभृत् । तदैवं हृद्यचिन्तयम् ॥ ४७ ॥
देया याग कर्मैचित् । पुत्रीयं लोकरीतितः ॥ न वियोगमहं चाऽस्याः । सोढुं क्षणमपि क्षमे ॥ ४८ ॥

ष्वं चिन्ताहुरं शो मां । निनिद्रं शयितं निद्रि ॥ आगत्य कुलदेव्यूचे । यत्स ! चिन्तां करोपि किम् ? ॥ ४९ ॥ प्रातरतत्पुरोधानि ।
 किङ्किद्विस्मारहस्तले ॥ मदनं प्राच्ययामान्ते । कन्याहं लप्स्यसे वरम् ॥ ५० ॥ विशुद्धकुलजाताय । तस्मै सर्वगुणाऽऽत्मने ॥ देयाः
 कन्यां ग च स्थाप्यः । स्वीकसेयाऽचियुक्तये ॥ ५१ ॥ इत्युक्त्वा देव्यगादद्य । तद्वचःकारकोऽप्यहं ॥ तदादेशाहं दे पुत्री-भिमां
 पणियस्य तव ॥ ५२ ॥ त्यक्तपूर्वकलेनेण । कियन्ते समयं मया ॥ वण्ठेनेव क्व च स्थेय-मेकमेन त्रियां विना ॥ ५३ ॥ इदृग् च
 देनाऽऽदिष्टा । दुप्रापाऽपि ममाऽभवत् ॥ सुप्रापा भाग्ययोगेन । मनोत्रिथामभूः कनी ॥ ५४ ॥ तदेतां परिणीयाऽत्र । तिष्ठामि धन-
 भोगयुक् ॥ इति प्यात्वा प्रपदे त-न्मदनः श्रेष्ठिनो वचः ॥ ५५ ॥ ततः श्रेष्ठी विवाहैतां । तेन हर्षोत्सवाद्दयात् ॥ ददे तस्मै धनं
 गेहो-पस्करं च प्रमातिगम् ॥ ५६ ॥ आवासे श्रेष्ठिना दत्ते । मदनोऽपि नवोढया ॥ तया सखेहया साकं । शुद्धे भोगान् यथा-
 रुचि ॥ ५७ ॥ भोगा यद् यत्र तत्राऽपि । भवन्त्याऽकस्मिका नृणां ॥ पुण्यस्यैव प्रभावोऽयं । ततः कुरुत तज्जनाः ! ॥ ५८ ॥

एवं गुरमये याते । समयेऽस्य कियत्यथ ॥ आगाद्वियोगिनीकालो । वर्षाकालोऽन्यदा क्रमात् ॥ ५९ ॥ तस्मिन्निश्चयन्यदा
 कान्तं । स्मृत्या स्मरवशां वशां ॥ वियुक्तां रुदतीं काञ्चित् । स गवाक्षस्थितोऽगृणोत् ॥ ६० ॥ दध्यौ चैषा कथा प्रत्यु-र्वियोगा-
 तस्मरपीडिता ॥ रोरुद्रीति तथा मन्ये । नारीभिः सोऽतिदुःस्तहः ॥ ६१ ॥ ततो ये द्वे मया मुक्ते । प्रियखेहवशे चिरं ॥ स्मृत्या मां
 ते स्मरार्चयन्ते । कथमद्य भत्रिप्यतः ॥ ६२ ॥ कथंचित्तत्सकृत्त्वा । चिरादाश्वासयामि ते ॥ विशिष्याऽनपराधां च । प्रचण्डा-
 मुपकारिणीम् ॥ ६३ ॥ इति स्मृत्या प्रियायुग्म-वियोगभवदुःखतः ॥ अमुञ्चदशुधारां स । वाससा लोचनेऽस्पृशत् ॥ ६४ ॥ तं च
 विद्युद्धताऽद्राक्षीत् । क्षुब्धाऽप्राक्षीच हे प्रिय ! ॥ उदितं रुदितं किं ते-ऽधुनैवाऽकस्मिकं हहा ! ॥ ६५ ॥ अवदन्नपि तद्धेतुं । निर्वन्धे

तु कृतैस्वदत् ॥ सर्वं व्यतिकरं पूर्व-पत्न्योस्तत्स्मरणादि च ॥ ६६ ॥ यद्येवं न हि किं तत्र । गत्वा नाऽश्वासयस्यमू ? ॥ तयेत्युक्ते-
ऽनदत्सोऽपि । यदि त्वमनुमन्यसे ॥ ६७ ॥ तदा यामीति सा श्रुत्वा । स्त्रीस्वभावाद्भृशोऽभ्युत्थिता ॥ दृष्ट्वौ कुर्वेऽस्य शुश्रूषां । सर्वां
दासीनं सर्वदा ॥ ६८ ॥ विनयाऽतिक्रमात्स्नेह-प्रातिकूल्यं कदापि च ॥ नर्मणाऽपि गिरा वाऽपि । क्वाऽपि नाऽण्वप्यदीदृशम् ॥ ६९ ॥
तथाप्येष स्मरत्यद्य । श्राक्पत्न्योस्तादृशोऽपि ॥ नाऽहं स्मरन्वथां पृथ्वीं । सोढुं क्षणमपि क्षमे ॥ ७० ॥ कालः स्मरससश्चाऽयं ।
निलोज्ज्वलदागलिः ॥ ततो विस्मारयाम्येनं । कालक्षेपं विधाय ते ॥ ७१ ॥ विचिन्त्येत्यवदत्साऽथ । प्रिय ! प्रावृषि संप्रति ॥ विपमा
गिरिवाहिन्यः पन्थानः पङ्कदुर्गमाः ॥ ७२ ॥ ततः प्राप्ते शरत्काले । प्रवासं कर्तुमर्हसि ॥ ततस्तस्थौ तदुक्त्या सः । कामी हि स्त्री-
वचोमग्नः ॥ ७३ ॥ प्रावृषं गमयामास । यथाभोगसुखं स च ॥ गन्तुमापृच्छतैतां तु । दृष्टुमुत्कंडुलः प्रिये ॥ ७४ ॥ साऽपि किञ्चि-
द्विचिन्त्याऽऽशु । तं गन्तुं चाऽन्वमन्यत ॥ करम्बं चाग्रिमं कृत्वा । शम्बलं प्रचुरं ददौ ॥ ७५ ॥

तदाऽऽदायाऽथ सोऽचालीद् । ग्राममेकमवाप्तवान् ॥ मध्याह्ने तत्सरस्तीरे । विश्राम तरोस्तले ॥ ७६ ॥ स्नात्वा देवगुरुन्
स्मृत्वा । भोक्तुं चेच्छन्नचिन्तयत् ॥ यदि प्रदायाऽतिथये । भुञ्जे स्याच्चद्विवेकिता ॥ ७७ ॥ यान्तं देवकुलात्तावद् । ग्रामान्तर्भक्ष्य-
हेतवे ॥ कञ्चिज्जटाधरं दृष्ट्वा । स निमन्त्रितवान्मुदा ॥ ७८ ॥ यथाश्रद्धं ददौ तस्मै । १दानशौण्डः करम्बकं ॥ क्षुधितः सोऽपि
तत्रैव । द्राग् भोक्तुमुपचक्रमे ॥ ७९ ॥ मुहूर्त्ते च मदनो याव-त्तावत्कश्चिश्चुतं ३ व्यधात् ॥ मत्वाऽपशकुनं तच्च । प्रत्यैक्षिष्ट क्षणं
सुधीः ॥ ८० ॥ तान्दुशुक्ता करम्बं त- ३मृणः स तपस्व्यभूत् ॥ प्रचचाल च संकाश-नगराभिमुखं द्रुतम् ॥ ८१ ॥ मदनस्तं

१ बटुमद ३ भाग्या ' छीक ' ३ भाग्या घेटो

तथा वीक्ष्या-ऽमोघं चेचं करम्बकं ॥ अभविष्यं ततो नून-महमप्येवमूरुणः ॥८२॥ दयादानमहिम्नाऽस्या । विपदस्त्वस्मि रक्षितः ॥
 भिचिन्त्य नेति यात्येप । बरेत्याथार्यात्तमन्वगात् ॥ ८३ ॥ युगं ॥ जवाद् द्वात्रपि तौ यान्तौ । संकाशपुरमीयतुः ॥ गेहे विद्युच्छ-
 तायात्र । प्राविशत् द्रुतमूरुणः ॥ ८४ ॥ को घृत्तान्तो भवेदस्ये-त्तीक्षितुं 'गृहतो बहिः ॥ रहः क्वाऽपि स्थितः सम्पक् । पश्यतीमं
 मन्मियः ॥ ८५ ॥

विद्युद्धताज्य तं स्वौकः । प्राप्तं वीक्ष्योरुणं क्रुधा ॥ पिषाय सत्वरं द्वारं । दण्डेनाऽताडयद् दृढम् ॥ ८६ ॥ त्यक्त्वा निरपराधां
 मां । सापराधे अपि प्रिये ॥ रेरे रमयितुं यासि ? । न व्यरंतीचिरादपि ॥ ८७ ॥ मुशलं किमु मे नास्ति ? । परं तेन न हन्म्यहं ॥
 मर्षुः प्राणापहारं किं । करोमीति घृणावशात् ॥ ८८ ॥ चण्डाया मुशलाद्भ्रीतः । प्रचण्डां शरणं श्रितः ॥ मया नु हन्यमानस्त्वं ।
 किं नु शरणं प्रपत्स्यसे ? ॥ ८९ ॥ वादंवादमितीमं सा-ऽताडयच्च मुहुर्मुहुः ॥ आरसन्तं च तं श्रावं । श्रावं लोकोऽभिलषुनः ॥ ९० ॥
 जजल्प किमरे मूढे ! । ताडयस्यगृणे ! पशुं । बिभेपि हत्यया नाऽस्य । वणिक्कुलभावाऽपि किम् ? ॥ ९१ ॥

ततश्च साप्यसिञ्चत-मभिमन्त्रितवारिणा ॥ उरणोऽभूद्यथारूपो । भस्माक्ताद्गो जटाधरः ॥ ९२ ॥ वीक्ष्य तं च जनोऽ
 प्राधी-द्भ्रदन्त ! किमिदं तव ॥ ततः सोऽपि स्वदृत्तान्तं । यथागद्गदमूचिवान् ॥ ९३ ॥ यः खादति करम्बं स । धकुम्बं सहती-
 ति च ॥ तदाद्याभागको लोका-देप प्रबध्ते शुबि ॥ ९४ ॥ तपस्वी चाऽनशत्सद्यो । भीत्या तरललोचनः ॥ विस्मितोऽगात्पदं लोको ।
 दध्यौ निद्युहता ततः ॥ ९५ ॥ धिग्धिग् निरपराधोऽयं । तपस्वी पीडितो मया ॥ न जाने क्व गतो भर्ता । मिलिष्यति पुनर्न

वा ॥ ९६ ॥ शिक्षया तं वशीकृत्य । भोक्ष्ये भोगान् यथारुचि ॥ एवं मनोरथो व्यर्थो । ममाऽभूद्भुना किल ॥ ९७ ॥ अभूजने
ममोद्घाटो । वियोगोऽपि धवेन च ॥ तज्जज्ञे हस्तयोर्दाहः । प्रौत्स्यन्त 'पूपकाश्च हा ॥ ९८ ॥

मदनोऽय निरीक्ष्यैत-दृष्यौ नानारसाकुलः ॥ अनयाऽनेन वृत्तेन । निजिते प्राक्प्रिये मम ॥९९॥ योगिनामप्यगम्यानि ।
योपितां चरितान्यहो ॥ धिग् धिग् रागान्धितान् जीमान् । राज्यन्ते येऽत्र तास्वपि ॥१००॥ राक्षसीः सर्पिणीव्यर्धाघ्नीः । क्रौर्यान्ना-
योऽतिचक्रमुः ॥ विश्वसन्ति य एतासु । वरूपाः पशवो हि ते ॥१॥ ततश्चण्डां प्रचण्डां च । त्यक्त्वा विद्युल्लतामपि ॥ करिष्ये स्व-
हितं येन । संकटाच्छ्रुटितोऽस्म्यतः ॥ २ ॥

ध्यात्वैति मदनो आम्यन् । हसन्तीं नगरीमगात् ॥ श्रिया सर्वपुरीजित्वा । हसन्तीमिति सान्वयाम् ॥ ३ ॥ तत्रोद्याने दद-
र्शाऽत्र-लिहं चैत्यं हिरण्मयं ॥ प्रविश्य विधिना तत्र । भक्तिहर्षोच्छ्वसत्तनुः ॥ ४ ॥ ग्रणम्य तुष्टुवे रात्न-प्रतिमामादिमाऽर्हतः ॥
आलुलोकै च चैत्यस्य । स्वविमानजितः श्रियम् ॥ ५ ॥ धन्यमन्यस्ततोऽध्यास्त । मुदितो रङ्गमण्डपं ॥ तावत्त्राऽगमत्काश्चि-च्चारु-
वेषाङ्गयौवनः ॥ ६ ॥ नत्वा स्तुत्या च तीर्थेशं । सोऽपि तत्रैव मण्डपे ॥ दीर्घं दुःखेन निःश्वस्यो-पाविशन्मदनान्तिके ॥ ७ ॥ निः-
श्वसन्त्वं च तं प्रेक्ष्य । मदनः स्माह हे सखे ! ॥ कस्त्वं किं निःश्वसिष्येवं । दुःखितोऽहमिमाऽसि किम् ? ॥ ८ ॥ स जगौ धनदेवोऽहं ।
वणिगैव वासभाः ॥ दुःखं तु मे कथिष्येऽहं । त्वं च कः किञ्च दुःखितः ॥ ९ ॥ अवदन्मदनो मित्र ! । दुःखं लज्जाकरं मम ॥ क
थ्यमानं भवेन्नूनं । तथाप्येव वदामि ते ॥ १० ॥ यतः साधर्मिकः स्निह्यन् । प्रथमेऽप्यसि दर्शने ॥ कथितं तत्प्रवोधाय । भवेच्च

प्रायशः सताम् ॥ ११ ॥ ततः कुलस्थलग्राम-वासादारभ्य सोऽखिलं ॥ आख्यद्यथास्थितं वृत्तं । खं तत्राऽऽगमनावधि ॥ १२ ॥
 अभणद्धनदेवोऽथ । कियन्मानभिदं सखे ! ॥ गृणोपि मम वृत्तान्तं । यद्यत्याश्चर्यकारकम् ॥ १३ ॥ मदनः स्माह तद् ब्रूहि ।
 श्रोतुमुत्कण्ठुलोऽसि यत् ॥ धनदेवस्ततः सौवं [स्वीयं] । वृत्तान्तं वक्ति तद्यथा ॥ १४ ॥ अत्रैवाऽऽसीन्महापुर्णम् । श्रेष्ठी धनपतिर्गुणी ॥ श्राद्ध-
 धर्मं रतः शुद्धे । द्वेषा लक्ष्मीश्च तत्प्रिया ॥ १५ ॥ नानोपायैरजायेता-मुभयौ तनयौ तयोः ॥ प्रथमो धनसाराहो । धनदेवाभि-
 धोऽपरः ॥ १६ ॥ पाठितौ तौ कलाः सर्वाः । कन्ये च परिणायितौ ॥ सद्धर्मसुखलीनानां । तेषां कालस्त्वगात्कियान् ॥ १७ ॥ ततो
 विशुद्धधर्मेण । पितरौ स्वर्गमीयतुः ॥ सशोकौ वोधितौ पुत्रौ । मुनिचन्द्रमहर्षिणा ॥ १८ ॥ प्रिये च कलहायेते । मिथः सलेहयो-
 स्तयोः ॥ ततो विभक्तसारौ ता-चस्थातां पृथगोकसोः ॥ १९ ॥ अथो लघीयसो जाया । स्वैरिणी न समाधिकृत् ॥ वीक्ष्याऽन्यदा
 तमुद्विग्नं । ज्येष्ठोऽप्राक्षीच कारणम् ॥ २० ॥ स्त्रीकृतं चाऽसमाधान-माह तस्मै ततो लघुः ॥ विज्ञाय तद्भिन्नायं । धनसारः प्रय-
 त्ततः ॥ २१ ॥ आतृस्नेहाद्विलोक्याढ्यां । पुना रूपकलागुणैः ॥ इभ्यजां धनदेवेन । कन्यकां पर्यणीनयत् ॥ २२ ॥ युग्मम् ॥
 सोऽशुक्ल धृतिमान् भोगां-स्तया सह नवोढया ॥ भाव्यत्वात्स्वैरिणी साऽपि । प्राक्पत्नीव क्रमादभूत् ॥ २३ ॥ यदुक्तं—प्राप्तव्यो
 नियतिबलाश्रयेण योऽर्थः । सोऽवश्यं भवति नृणां शुभोऽशुभो वा ॥ भूतानां महति कृतेऽपि हि प्रयत्ने ।
 नाभाव्यं भवति न भाविनोऽस्ति नाशः ॥ २४ ॥ अन्यदा धनदेवोऽथ । जिज्ञासुश्चितं तयोः ॥ जगौ सायं भृशं मेऽद्य ।
 प्रिये ! शीतज्वरोऽचटत् ॥ २५ ॥ आस्तृतायां ततश्चाऽऽभ्यां । शय्यायां सोऽस्वपद् द्रुतं ॥ माययाऽदीदृशन्निद्रां । वासोभः पिहिते-
 क्षणात् ॥ २६ ॥ यामान्तं निशि मत्वा तं । निद्राणं घोरशब्दतः ॥ कनिष्ठामवदज्ज्येष्ठा । सामग्री कुरु हे स्वसः ! ॥ २७ ॥ ततो द्राग्गु-

हकृत्यानि । कृत्वा निर्याय ते उभे ॥ आरूढे च गृहोद्यान-सहकारदुभोपरि ॥ २८ ॥

निरीक्ष्य घनदेवोऽथ । निर्याते ते रहोऽन्वगात् ॥ चूतस्य कोटरे तस्थौ । वल्लेण खं वबन्ध च ॥ २९ ॥ मन्त्रे जप्ते तत-
स्त्वाम्नां । नभसोदपतत्तरुः ॥ द्रागत्वा चाम्बुधौ रत्न-द्वीपे रत्नपुरे स्थितः ॥ ३० ॥ उत्तीर्याऽस्मात्पुरस्यान्तः । प्राविक्षतां च
ते स्त्रियौ ॥ मिचित्राणि च चित्राणि । निरीक्षते यथारुचि ॥ ३१ ॥ प्राविशद्वनदेवोऽथ । पुरेऽत्राऽनुसरन्निभे ॥ तयोस्तादृक्चरित्रेण ।
भृशं चित्रीयमाणह्व ॥ ३२ ॥ अथाऽत्राऽस्ति निधिः श्रीणां । श्रीपुञ्जः श्रेष्ठिपुङ्गवः ॥ जाता पुत्रचतुष्कोप-र्यस्य च श्रीमती
सुता ॥ ३३ ॥ यस्या रूपं निरीक्ष्यैवा-ऽऽकांक्षयाप्यनवासितः ॥ दुःखात्कामः क्षयद्देहो । जज्ञेऽनङ्गः शनैः शनैः ॥ ३४ ॥ विद्याः
कलाश्च यां सर्गाः । सस्पृष्टमिव शिश्रियुः ॥ सौभाग्यैकपदं तादृक् । किलाऽवीक्ष्य पदान्तरम् ॥ ३५ ॥ जायमाने तदोद्वाहे । तस्याश्च
मिनिथोत्सवैः ॥ सार्धेश्वरमुदत्तस्य । पुत्रः सुव्रामलीलया ॥ ३६ ॥ ह्यारूढश्चलचारु-चामरैरुपवीजितः ॥ उत्तमाङ्गदृष्टस्फार-मायू-
रावपनारणः ॥ ३७ ॥ देवदूष्यनिभक्षौम-सर्गाभरणभूषितः ॥ उत्सवैः परिणेतुं तां । यावदायाति तोरणे ॥ ३८ ॥ तावदुत्सववी-
धार्थं । मिलितैरमितैर्जनैः ॥ पर्यस्ततोरणस्तम्भः । पपात सहसा तिरः ॥ ३९ ॥ तदग्राच्छीर्षवलिका । निपत्याऽऽस्फोटयच्छिरः ॥
वरस्य स ततथाऽभू-न्मर्मघावाघमातिथिः ॥ ४० ॥ पंचभिरर्थतः कुलकम् ॥ आकासिकमहाशोक-विह्वलः स्वगृहे ततः ॥ आक्रन्द-
न्नगमत्सद्यः । सार्यपः सपरिच्छदः ॥ ४१ ॥

तत्स्वरूपमिदं श्रेष्ठी । मित्राय मिधिनिमित्तं ॥ साकं स्वपरिवारेण । विचारमिति निर्ममे ॥ ४२ ॥ प्रारब्धमन्यथा कार्यं ।
दैवेन विदेधेऽन्यथा ॥ को वेत्ति प्राणिनां प्राच्य-कर्मणां विपमां गतिम् ॥ ४३ ॥ कन्येयं यदि नाद्यैव । लभेऽसिन् परिणाय्यते ॥

प्रसिद्धौ तदभाग्यस्य । जातायां सर्वतो जने ॥ ४४ ॥ सकलङ्कामिमां पुत्रीं । न कोऽपि परिणोष्यति ॥ सर्वोऽपि जीवितं प्राय-
 थिरमिच्छेन्न तु प्रियाम् ॥ ४५ ॥ युग्मम् ॥ वरेण येन केनाऽपि । यथाभाग्यं तदीयुषा ॥ उद्यौवनेन पुत्रीय-मर्धैव परिणा-
 स्यते ॥ ४६ ॥ विचार्येवं ततः श्रेष्ठी । वरं कश्चिद्विलोकितुं ॥ सर्वतः स्वान् जनान् प्रैषीद् । भ्रमन्तस्ते पुरेऽभितः ॥ ४७ ॥
 धनदेवं वराकारं । प्राप्तं तं दृष्टुमुत्सवं ॥ युवानं वीक्ष्य सन्माना-दानयन् श्रेष्ठिनोऽन्तिके ॥ ४८ ॥ युग्मम् ॥ दृष्ट्वाऽनुरूपं पुञ्ज्यास्तं ।
 सोऽभ्यर्थ्य च भृशं मुदा ॥ तेन तां सोत्सवं यूना । विधिना पर्यणीनयत् ॥ ४९ ॥ स्वरूपमीदृशं पूर्व-पत्न्योः प्रददृशे मया ॥
 तत्ते यथा तथा त्याज्ये । वाञ्छता क्षेममात्मनः ॥ ५० ॥ विना पत्नीं न निर्वाहो-ऽतिथिपूजाद्यभावतः ॥ ततः स्वयंवराभेतां ।
 सुरूपां गुणशालिनीम् ॥ ५१ ॥ पित्राऽत्यभ्यर्थनार्थनापूर्वं । दीयमानां त्यजामि किं ॥ धनदेवो विचिन्त्यैव-मुपयेमे मुदैव ताम् ॥ ५२ ॥

इत्थ तत्प्रिये स्वैरं । क्रीडित्वाऽत्र समागते ॥ श्रुत्वा नव्यप्रकारं तं । विवाहं दृष्टुमुत्सुके ॥ ५३ ॥ सुरयुग्मोपमं वीक्ष्य ।
 वधूरयुगं च तत् ॥ तद्रूपविस्मिते देवा-द्योगं तुष्टुवतुश्च तम् ॥ ५४ ॥ आर्यपुत्र इवाऽऽभाति । वरोऽयमिति लब्धवक्
 ॥ ज्येष्ठा जजल्प रूपाधैः । समानाः कति नो नराः ॥ ५५ ॥ स तु शीतज्वरात्तोऽस्ति । निद्राणो नो पतिर्गृहे ॥
 कथमत्राऽऽगातिस्तस्य । माऽशङ्किष्ठास्ततोऽत्र तम् ॥ ५६ ॥ ततस्ते प्रापतुः क्वाऽपि । क्रीडायै खेच्छया पुनः ॥ वास-
 धाम जगामाऽथ । धनदेवो वधूयुतः ॥ ५७ ॥ तत्राऽप्यूध्वर्ध्वगृहस्वाऽत्र-गवाक्षगत ईक्षते ॥ स तत्स्थानाद्यभिज्ञानं ।
 पत्न्योर्गमनशङ्कया ॥ ५८ ॥ क्व हसन्ती क्व वा रत्न-पुरं चृतोऽग्रगः क्व च ॥ स्रुवर्धनपतेर्भाग्या-द्वन-

देवोऽभ्यगात् प्रियं ॥५९॥ श्लोकमेतं लिलेखाऽयं । श्रीमत्या वसनाञ्चले ॥ कुङ्कुमेन ततः किञ्चि-त्कार्यमुद्दिश्य निर्ययौ ॥६०॥
गतथूते प्रिये वीक्ष्या-रूढे ते सोऽप्यथ द्रुत ॥ प्राग्वत्कोटरे भ्रातः । पत्न्योर्गमनशङ्कया ॥ ६१ ॥ ततः स्त्रीजसमन्त्रेण । व्यो-
म्रोत्पत्य द्रुतं ययौ ॥ चूतोऽपि तद्द्रुहोघाने । तत्र तस्यौ च पूर्ववत् ॥६२॥ ततश्च धनदेवोऽपि । र्हो निजगृहे ययौ ॥ शय्यायां
प्राग्दस्थाप्ती-न्निद्रौ च पटादृतः ॥ ६३ ॥ तत्प्रिये च गृहे प्राप्ते । निःशङ्के वीक्ष्य तं तथा ॥ शयिते शय्ययोर्निद्रा-सुखं च
क्षणमापतुः ॥ ६४ ॥ प्रातरुत्थाय चाऽर्हाणि । गृहकर्माणि चक्रतुः ॥ धनदेवोऽस्ति चाऽद्याऽपि । निद्राणो रात्रिजागरात् ॥६५॥
अथ निद्रावशात्तस्य । पाणिः प्रावरणाद्बहिः ॥ दक्षिणो निरगाद्भाव्य-वशादाचद्वकङ्कणः ॥६६॥ वीक्ष्य तं चकिता लब्धी ।
प्रिया ज्येष्ठामदीदृशत् ॥ साऽपि स्माहाऽऽर्यपुत्रो नु । वरोऽयमिति यत्नया ॥ ६७ ॥

अनादि तदभूत्सत्य-मावाभ्यां कथमप्यहो ॥ रहस्तत्राऽयमागत्य । तामुपायंस्त कन्यकाम् ॥ ६८ ॥ तदनेनाऽवयोस्तादृग् ।
वृत्तान्तो नुनुधेऽरिलः ॥ मनागपीति मा भैषीः । करिष्येऽत्र प्रतिक्रियाम् ॥ ६९ ॥ इत्युदित्वा प्रदायाऽथ । ग्रन्थीन् सप्ताभि-
मन्य च ॥ वनन्ध धनदेवस्य । वामे दनरकं पदे ॥ ७० ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ यावत्तत्पाणिसंस्पर्शा-द्धनदेवः प्रबुध्यते ॥ ददर्श
वावदारमानं । शुक्नीभूतं सविस्मयः ॥ ७१ ॥ दध्यौ चाऽग्रे प्रियां वीक्ष्य । कङ्कणच्छोटनं मम ॥ विस्मृतं तेन तत्पाणौ । वीक्ष्या-
ऽमी शङ्किता धुरम् ॥ ७२ ॥ कथंचिन्नैशुदृचान्तं । ज्ञात्वा कीरीचकार मां ॥ नास्यामीदृग्चरित्राया-मसंभाव्यं हि किञ्चन ॥७३॥
युग्मम् ॥ धिगमया हारितं नृत्वं । पद्मभूतः करोमि किं ॥ ध्यात्वैवं दुःखितो भीत्या । यावदुडुहयते स च ॥ ७४ ॥ करेणाऽऽक्रम्य

तं तावत् । कोषाद्दुष्टा जगाद् सा ॥ रे रे ज्वरच्छलं कृत्वा । चरित्रं नौ विलीकसे ? ॥ ७५ ॥ युग्मम् ॥ न तद्भवाद्दशां गम्यं । स-
हस्रं छलजं फलं ॥ अथ तं पञ्जरे क्षिप्त्वा । गृहकार्येषु साऽलगत ॥ ७६ ॥ प्रशंसन्ती कलां तस्या-स्तथैवाऽन्याऽपि संमदात् ॥
सोऽपि शोचति पश्यन् स्वं । गृहं परिजनादि च ॥ ७७ ॥ अथ ते सच्छमत्कारं । पचन्त्यौ भजिकां तदा ॥ शुक्रं नीत्वाऽह्वधारायां ।
न्यस्य भापयतश्च तम् ॥ ७८ ॥ रे ! शृणोषि छमत्कारान् । निहत्यैवं त्वमप्यथ ॥ पक्ष्यसे सच्छमत्कारं । कदापीत्यादिभाषितैः ॥ ७९ ॥
अर्थतो युग्मम् ॥ ताभ्यामित्यन्वहं नीय-मानो जीवितसंशयं ॥ कथञ्चिदुःखितः कीरो । व्यतिक्रामति वासरान् ॥ ८० ॥

अथ रत्नपुरे श्रेष्ठी । श्रीपुञ्जी निर्गतं वरं ॥ अनायातं च विज्ञाय । सर्वत्राऽप्यगवेपयत् ॥ ८१ ॥ अलब्ध्वा च प्रगे तेन ।
लिखितं श्लोकमैक्षत ॥ अजानाच्च धियां धाम । तस्य वासपदादि सः ॥ ८२ ॥ तथाहि—पुयां हसन्त्यभिल्यायां । स्रुवर्धनपते-
रयं ॥ कथञ्चिद्धनदेवाहो । नाशाऽत्राऽगाज्जगाम च ॥ ८३ ॥ तदुदन्तमुदित्वैवं । रुदन्ती स्थापिता सुता ॥ वरमाकारयिष्यामि ।
द्रागित्याश्वासनाकृते ॥ ८४ ॥ हसन्त्यां यान्तमन्येद्युः । सार्थवाहं निवुध्य सः ॥ श्रेष्ठी सागरदत्ताह्व-मर्थोपार्जनहेतवे ॥ ८५ ॥
आपिपद्मनदेवाय । तस्य रात्र्या अलङ्कृतिं ॥ सन्दिष्टं च यथा पत्नी । संभाल्या द्रागिहागतेः ॥ ८६ ॥ ततः सागरदत्तोऽपि । पोते-
नोच्छ्रद्ध्य वारिधिं ॥ हसन्त्यां प्राप्तवान् सधो । धनदेवगृहेऽजगत् ॥ ८७ ॥ तमदृष्ट्वा प्रिये तस्याऽग्राक्षीत्क्वाऽऽस्ते पतिर्नु वां ॥
ताभ्यामृचे गतो देश-न्तरे द्रव्यार्जनाय सः ॥ ८८ ॥

सोऽथाऽवादीदलङ्कारं । श्रीपुञ्जः प्राहिणोदिमं ॥ जामात्रे धनदेवाय । शीघ्रमाजृह्वच तम् ॥ ८९ ॥ ऊचे ताभ्याभिदं साधु ।
धनदेवः प्रियां हि तां ॥ दृष्टुमत्युत्सुकोऽप्याशु । देशेऽगाद्वाढकार्यतः ॥ ९० ॥ गच्छतोक्तं च तेनैति । कोऽपि रत्नपुराद्यदि ॥

तद्वस्तेन शुक्रः पत्न्यै । प्रेष्यो ग्राहं तदर्पितम् ॥ ९१ ॥ इत्युदित्वा शुक्रस्ताभ्यां । तस्याऽपि स सपञ्जरः ॥ आत्ता चालङ्कृतिः
सोऽथो-चारके कीरगुण्ययौ ॥९२॥ क्रमात्क्रयाणकानां स । विधाय क्रयविक्रयौ ॥ आगाद्रत्नपुरे नावो-हृद्यय वारिनिधिं जघात् ॥९३॥
निवेद्य श्रेष्ठिने सर्वं । धनदेवप्रियोदितं ॥ आर्षिपत्तं शुक्रं सोऽपि । स्वपुत्र्यै सुमुदे च सा ॥ ९४ ॥ भर्तुः प्रसादं सा मन्य-माना
तं स्मयत्यलं ॥ दृष्ट्वा दवरकं पादे-ऽनुबुटाद्विस्मिताऽन्यदा ॥ ९५ ॥ धनदेवः स्वभानस्थ-स्ततोऽभूत्तं निरीक्ष्य सा ॥ विस्मिता
मुदिता चाल्य-त्स्वामिन् ! किमिदमद्भुतम् ॥ ९६ ॥ यत्पश्यसि तदेवेति । पृच्छ्यं न त्वधुनाऽधिकं ॥ इत्युक्तेऽनेन सा गत्वा ।
पितुरेतन्न्यवेदयत् ॥ ९७ ॥

मुदितो धनदेवाय । सोऽथ सन्मानपूर्वकं ॥ स्वविमानाभमावासं । धनं चोपस्करं ददौ ॥ ९८ ॥ तत्राऽस्थाद्भनदेवोऽथ ।
सह पत्न्या नरोढया ॥ भोगान् सस्नेहया स्वरं । भुञ्जानः पुण्यदत्तदृक् ॥ ९९ ॥ कर्मभिर्व्यनसायाद्यै-र्लक्ष्मीमर्जति चाद्भुतां ॥
उदीर्णप्राच्यपुण्यानु-भावात्पुण्यानुगा हि सा ॥ १०० ॥ काले कियत्यतिक्रान्ते । श्रीपुञ्जे स्वर्गमीयुषि ॥ आरूणां स्नेहदौर्वल्यं ।
ज्ञात्वा जनकवेश्मनि ॥११॥ यियासुः संगता पत्या । श्रीमतीत्यथ दध्युषी ॥ कीदृशो गृहवासोऽस्य ? । कीदृशौ च पुरात्रिये ? ॥१२॥
शुगमम् ॥ इति तदर्शनोत्कण्ठा-यती तं श्रीमती जगौ ॥ स्वामिन् ! स्वपितुरागतं । सकृदर्शयसे न किम् ? ॥३॥ पितृश्वसुरयोर्गोहे ।
वासः श्लाघ्यो हि नृत्त्रियोः ॥ व्याहरद्भनदेवोऽथ । ज्ञास्यते समयेऽप्यदः ॥ ४ ॥ ततो धृतिमती साऽपि । तस्थौ भोगैकदत्तदृक् ॥
पुनः कालान्तरेऽन्येषु-र्व्याहार्पिता पतिं प्रति ॥५॥ स्मामिंस्त्रैवा मनुष्याः स्यु-र्जघन्योत्तममध्यमाः ॥ श्वसुरस्वपितृस्वीय-गुणेभ्यः
ख्यातिधारिणः ॥ ६ ॥ तत्राऽत्रस्यस्य तन्नाथ ! । समृद्धिः श्वसुरोद्भवा ॥ उत्तमत्वाय नैषा तु । तद्यावस्ते पितुर्गृहम् ॥ ७ ॥

पत्न्या प्रोक्तमिति श्रुत्वा । धनदेवो जगाद तां ॥ भद्रेऽद्यापि छमत्कारान् । भर्जिकायाः सरामि तान् ॥ ८ ॥ पत्युरित्यु-
 क्तमाकर्ण्य । साऽप्राधीत्के नु ते प्रिय ! ॥ आदितोऽपि स्वदृचान्तं । सम्यक् सोऽप्यवदत्ततः ॥ ९ ॥ श्रुत्वा तं श्रीमती हास्याऽवज्ञे
 निदधती जगौ ॥ कियन्मात्रमिदं स्वामिन् ! । मा भैपीरीदृशात्ततः ॥ १० ॥ तत्र नूनं भलिष्येऽहं । निःशङ्कं स्वगृहं व्रज ॥ मया
 सह न ते बाधा । भवित्री क्वाऽपि कर्हिचित् ॥ ११ ॥ इति पत्नीगिरा दत्ता-वलम्बात्साहसं भजन् ॥ आपृच्छथ स्नजान् सोऽगा
 द्भ्रसन्तीं सप्रियः क्रमात् ॥ १२ ॥ विशन् स्त्रीरुसि पत्नीभ्यां । तदवस्थोऽप्ययं कथं ॥ खं रूपं प्रापदित्यादि । ध्यायन्तीभ्याम-
 दर्शय सः ॥ १३ ॥ ततोऽभ्युत्तस्थतुस्ते तं । दर्शयन्त्यौ युदं वहिः ॥ कृत्वाऽऽचमनदानादि-प्रतिपत्तिं सर्गौरम् ॥ १४ ॥ सप्रियं
 चित्रशालायां । तं नीत्वा न्यस्य चाऽऽसने ॥ निवेश्य स्वागतप्रश्ना-धैरमूद्युदतां पतिम् ॥ १५ ॥ युग्मम् ॥

ततो ज्येष्ठा गिरा लब्ध्याऽऽनीय १पाद्यं वरोदकं ॥ सभक्तिक्षालितौ तस्य । चरणौ ताम्रभाजने ॥ १६ ॥ गृहीत्वा तज्जलं
 ज्येष्ठाऽभिमन्य च ततो युवं ॥ तेनाच्छोटयदेतच्च । वदुषे तद्गृहेऽभितः ॥ १७ ॥ भीतोऽयं वर्द्धमानेऽस्मिन् । श्रीमत्या मुख-
 मीक्षते ॥ साऽभिधत्ते च मा भैपी-रित्येवं तु सुहृद्युहुः ॥ १८ ॥ ततो गुल्फौ क्रमाज्जानू । उरू नाभिसुरो गलं ॥ नासां च यान-
 दायातं । वर्द्धमानं च तज्जलम् ॥ १९ ॥ श्रीमतीमभ्यधाऽद्रीत-स्ततोऽयं त्वत्प्रतिक्रिया ॥ कस्मै कार्याय मन्नायां । नासायाम-
 प्यतः परम् ॥ २० ॥ ततः सा धेनुवत्सर्वं । मुखेन तदपात्पयः ॥ सद्यस्तथा यथा नाऽस्य । क्वाऽपि विन्दुरपीक्ष्यते ॥ २१ ॥

पूर्वपत्न्यौ ततस्तस्याः । पादयोर्द्रागपसतां ॥ त्वया जिग्यिवहे आनां । निजविद्याकलागुणैः ॥ २२ ॥ आवामाराधयिष्याव-

स्ततस्त्वां स्वामिनीमिव ॥ ततस्ताः स्वस्वकार्येषु । लम्बाः प्रीतिजुषो मिथः ॥ २३ ॥ अहो तिस्रोऽप्यमूः क्षुद्र-विद्याभिः समता
ययुः ॥ मिलिताश्च मिथः ग्रीत्या । शीलसाम्ये हि सौहृदम् ॥ २४ ॥ ततः स्वैरित्वमेवाऽस्या । अपि ज्ञात्वाऽऽद्ययोरिव ॥ आयान्ति
खलु संसर्गा-दस्तन्तोऽपि गुणेतरा ॥ २५ ॥ ददृशे प्राच्ययोर्भक्ति-स्तृतीयस्या अपीदृशी ॥ मयि चेद्भविता तत्कः । शरणं मे भवि-
ष्यति ॥ २६ ॥ तिस्रोऽपि तदमृत्युक्त्वा । प्रत्यक्षा राक्षसीरिव ॥ करोमि स्वहितं किञ्चि-द्येन स्यान्न पुनर्भयम् ॥ २७ ॥ विचि-
न्त्यैवं गृहात् किञ्चित् । कार्यमुद्दिश्य निर्ययौ ॥ उद्याने चाऽत्र चैत्येऽस्मिन् । धनदेवः समाययौ ॥ २८ ॥ स चाऽहं धनदेवाख्यो ।
दुःखमित्यवदं निजं ॥ शुक्रत्वादौ त्वन्वभूवं । यत्तत्तदुःखतोऽधिकम् ॥ २९ ॥ उपागताऽपि यद्देवा-दुलिता पशुता तव ॥ नान्वभू-
र्वपुषा तेन । दुःखं तद्भ्राग्यवानसि ॥ ३० ॥ मदनोऽथ निशम्यैवं । विसितो व्याजहार तं ॥ भवं दुःखमयं मत्वा । कुर्व आत्म-
हितं सखे ! ॥ ३१ ॥ एवं वार्त्तयतोस्तुल्य-वृत्तयोः प्रीतितस्तयोः ॥ गुरुविमलवाहाह-सत्राऽऽगात्सपरिच्छदः ॥ ३२ ॥ नत्वा स्तुत्वा
युगादीशं । सोऽपि तत्रैव मंडपे ॥ प्राप्तुकं कम्बले शिष्यै-र्दौकिते समुपाविशत् ॥ ३३ ॥ स भक्तिवन्दितस्ताभ्यां । धर्मलाभाशिपं
ददौ ॥ देयनां विदधे धर्म्यां । पुरथासीनयोस्तयोः ॥ ३४ ॥

“शरदन्नसमाः श्रियोऽरिला-स्तटिनीपूरसमं च जीवितं ॥ नटपेटकवत्कुडुम्बकं । ननु को मुह्यति धर्मकर्मसु ? ॥ ३५ ॥ शरण
न विपत्यु कथन । स्वजनाः स्वार्थपरा वपुः क्षयि ॥ ललनाः कुटिलाः कुतः परा-भवभीविमभृते भवे सुखम् ॥ ३६ ॥ अणुवैप-
यिकं सुखं भवे । तदपि स्याल्ललनाद्यसाधनं ॥ ललना त्वखिलापदां सखी । न बुधोऽसिन्नरुज्यते ततः ॥ ३७ ॥ परमे तदगतवरे
सदा-प्यपमर्गस्य सुखेऽनुरज्यतां ॥ स च सयमसाधनो मतः । प्रतिपद्यधमतः सुसंयमम् ॥ ३८ ॥” गोभिर्गुरुविधोस्तस्य । संवेगा-

गृह्यः ॥ मरुत्पामने तापे । गले प्राव्रजतामिमौ ॥ ३९ ॥ संविप्रौ गुरुणा तेन । सह व्यहरतां सुनी ॥ नानातर्पांसि कुर्वाणौ ।
 द्वादशाह्नयाम र्गतिनी ॥ ४० ॥ मिदयोगी मिथः प्रीत्या । सदा सह विहारिणौ ॥ विधिना पूरितायुक्तौ । नारमत्यजतां वपुः ॥ ४१ ॥
 उद्भूतां च मीषमं । पञ्चग्न्यापुषी सुरौ ॥ सुक्त्वा गुरुसुरान्येता-बुत्पन्नौ नृपु तद्यथा ॥ ४२ ॥ विजयपुराढे नगरे । पुत्रोऽभूत्स-
 मरगेनभूरस्य ॥ रिजयाग्न्यां जातो । मणिप्रमाहो मदनजीवः ॥ ४३ ॥ पित्रार्पितराज्यभरो । सुक्त्वा राज्यश्रियं बहुकालं ॥
 म्यानमवेस्याऽञ्जननं । प्रतिबुद्धो राज्यमङ्गजे न्यस्य ॥ ४४ ॥ सैप जिनेश्वरधरेः । पाशै दीक्षासुपादादे भूपः ॥ बहुतपसा लब्धावधि-
 रिज्ञानाऽऽस्नाद्यगमनश्चिरभूत् ॥ ४५ ॥

अथ वैताल्यगिरीन्द्रे । रथनूपुरचक्रवालवरनगरे ॥ धनदेवस्य च जीवः । पूर्णायुः स्वर्गतश्चयुत्वा ॥ ४६ ॥ नाम्ना महेन्द्र-
 मिहो । रिषाघरचक्रार्थभूत्स महान् ॥ पत्न्यस्य रत्नमाला । पुत्रावपि रत्नचूडमणिचूडौ ॥ ४७ ॥ पत्नी तस्याऽन्येष्टु-स्त्रातुम-
 नुक्ता महामयादमृत ॥ तच्छोसुर्तो व्यल्प-न्मोहयथात् खेटचक्रवर्त्येयः ॥ ४८ ॥ ज्ञानेन तमवबुध्य च । मणिप्रमो सुनिपतिर्ग-
 गनगामी ॥ पूर्वमस्नेहयथा-चत्राऽगात्खेटनायकेन नतः ॥ ४९ ॥ उक्त्वा पूर्वभवक्षी-चरितमयं तेन बोधितो सुनिना ॥ प्राव्रज-
 दस्य नमीपे । राज्यभरं न्यस्य रत्नचूडसुते ॥ ५० ॥ अखिलाऽऽगमेष्वधीती । चरन् सदा बहुविधं तपोऽस्युग्रं ॥ अमवल्लिन्धिनि-
 पानं । क्रमादयं खेटराजर्षिः ॥ ५१ ॥

द्वात्रयपि तौ राजर्षी । शुचिरमयाऽष्टाङ्गयोगसाधनया ॥ क्षिप्ताऽखिलकर्ममलौ । शिवपदसुखमापतुः क्रमतः ॥ ५२ ॥ समदन-
 पनदेवन् पुरा ये । निपयश्रुतं परिभाष्य दुःखहेतुं ॥ विदधति चरणं ततो विरक्ताः । शिवसुखसंपदमिपूति क्रमात्ते ॥ ५३ ॥ खेन्दु-

शरभूमितेऽन्दे १५१० । मुनिसुन्दरद्वरिमिस्तपाचार्यैः प्राकृतसुमतिचरित्रा-न्मोहारजियश्रिये सतां विदधे ॥५४॥ मदनचरितमेतत्सं-
निशम्य प्रवीणो । धनपतिसुतवृत्तं चाऽपि सम्पग्ं विचिन्त्य । इह च परभवे चाऽत्यन्तदुःखप्रदाभिः । कलयति
रमणीभिः को नु सौख्याभिलाषम् ॥ ५५ ॥

धुत्वं निस्मिताः सर्वे । चातुर्यं तस्य तुष्टुषुः ॥ विचार्य मन्त्रिभिः साकं । राजोचे स्वेष्टसिद्धये ॥ ५६ ॥ वृत्तं सम्यगिदं
स्त्रीणां । गृहस्थैस्तास्तु दुस्त्यजाः ॥ नैकान्ताबाऽखिला निन्धा । यान्ति मुक्तिं हि ता अपि ॥ ५७ ॥ गुणा दोषाश्च जीवेषु । भवन्ति
कर्मणां वशात् ॥ भवन्ति हेतवशैषां । मिथ्यात्वाद्याः किलाऽऽश्रवाः ॥ ५८ ॥ आकारो नैति पुंसो वा । स्त्रियो वेत्यत्र हेतुतां ॥
आश्रवा एव तन्निन्धाः । किमाकारस्य निन्दया ॥ ५९ ॥ प्रागेव तु त्वया प्रोक्तं । नाऽधिका युज्यते प्रिया ॥ सामान्यस्य जनस्येति ।
ब्रह्म'स्तस्य स्मराऽयुना ॥ ६० ॥ न सामान्यो जनो हि त्वं । स्त्रीभिर्यः शक्यतेऽर्द्धितुं ॥ पाणौ कुरु सुतां तन्मे । सन्तो भञ्जन्ति
नार्यनाम् ॥ ६१ ॥ तवो विप्रोऽवद्राजं-स्तवादेशो यदीति मे ॥ अधुना तत्प्रतीक्षस्वाऽवसरेऽहं तु भोत्स्यते ॥ ६२ ॥ प्रतिज्ञा मम
काऽप्यस्ति । यावत्सा तु न पूर्यते ॥ तावद्वाव्योऽत्र नैवाऽहं । ज्ञास्येयाऽवसरे च ताम् ॥ ६३ ॥

इति द्विजगिरा भूप-मन्त्र्याद्या जह्नुर्मृशं ॥ उत्तस्थुरथ विज्ञप्ते-ऽवसरेऽत्राऽधिकारिणा ॥ ६४ ॥ चक्रुश्च द्युनिशोः कृत्या-न्य-
खिलानि यथोचितं ॥ द्विजेनोरीकृतं स्वं च । श्रुत्वा कन्याऽप्यमोदत ॥ ६५ ॥

अथ भूपः कुतप्रातः-कृत्यः संसद्युपाविशत् ॥ पूर्णायां राजवर्गीयैः । स्वर्णसिंहासने वरे ॥ ६६ ॥ अथ तत्र प्रतीहारः । क्षमापं

नत्वा व्यजिज्ञपत् ॥ स्वामिन् ! पद्मरथस्याऽस्ति । राज्ञो दूतः समागतः ॥ ६७ ॥ गोपुरे स्थापितं तं च । मुञ्चे मध्यसमं न वा ॥
 मुञ्चेति भृशुजा शोक्ते । सोऽपि गत्वा सुसोच तम् ॥ ६८ ॥ दूतोऽथ पर्षदि प्राप्तो । भूपं रूपतिमन्मथं ॥ द्योतयन्तं सभां सर्वां ।
 रत्नाभरणरश्मिभिः ॥ ६९ ॥ धृतस्वर्णमणिच्छत्रं । वीज्यमानं च चामरैः ॥ सर्वतो मन्त्रिसामन्त-श्रेष्ठिसेनेश्वरादिभिः ॥ ७० ॥
 ब्रह्मवैश्रवणाद्यैश्च । सुहृद्भिः पीठमर्दकैः ॥ अन्यैरप्यमितैर्मार्ग्यैः । पौरैर्वैश्रवणैः श्रिया ॥ ७१ ॥ कविभिः कथकाद्यैश्च । पण्डितैर्वि-
 विधैरपि ॥^१ कङ्कटैः संकटांगैश्च । विविधायुधदुर्धरैः ॥ ७२ ॥ प्रवीरैरंगरक्षैश्च । सेव्यमानं समन्ततः । ददर्शैश्वर्यलीलाभि-र्जयन्तं
 पितृजित्वरम् ॥ ७३ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ भ्रूमेहेन्द्रं ततो नत्वा । विस्मितस्तत्समृद्धिभिः ॥ आसामासासने राज्ञा । दापिते
 संज्ञया श्रुवः ॥ ७४ ॥

अथौच्यत नृपेणैप । कचिच्छुशलवानसि ? ॥ भद्रं पत्युर्भगिन्या नः ? । कोऽर्थश्चाऽऽगमने तव ? ॥ ७५ ॥ नमयित्वा शिरः सोऽपि ।
 जगाद रचिताञ्जलिः ॥ क्षेमं मे त्वत्प्रसादेन । भद्रं ते भगिनीपतेः ॥ ७६ ॥ आकर्णय सकर्णेन्द्र ! । गृणाम्यर्थमथागमे ॥ अस्मि पद्मपुरेन्द्रेण ।
 प्रहितः सन्निधौ तव ॥ ७७ ॥ सन्दिष्टं चाऽस्ति तेनैवं । पुत्री विजयसुन्दरी ॥ दत्ता भिक्षाय कस्मैचिद् । दैवतः सहसा क्रुधा ॥ ७८ ॥
 विलोकितौ तु तौ प्रात-र्नाप्तौ खिद्ये ततोऽज्वहं ॥ ततस्त्वमपि सर्वत्र । यथाशक्ति विलोकयेः ॥ ७९ ॥ अन्यच्च तव कन्याऽस्ति । रम्या
 कमलसुन्दरी ॥ यत्सौन्दर्यजिता लक्ष्मी-रेकदृश्ययि रज्यते ॥ ८० ॥ ततः सा पद्मदत्ताय । मम पुत्राय दीयतां ॥ अनुरूपो ह्ययं योगः ।
 सरत्त्योरिवाऽनयोः ॥ ८१ ॥ कर्णाऽध्वन्यध्वगीकृत्य । दूतोदितमिदं नृपः ॥ किञ्चिद्द्वयचिन्तयचिन्ते । दातुं तदुचितोत्तरम् ॥ ८२ ॥

स्वसा 'कौलाय चेदत्ता । तदीदृग् प्रागपि ह्यभूत् ॥ पुनस्तस्य कुले पुत्री । ददेऽभीष्टां ततः कथम् ? ॥ ८३ ॥ भूपस्त्वेष भृशं शूरः । कोश-
सैन्यबलोत्तरः ॥ साश्रोपायेन तत्कार्यो । निषेधोऽत्र नयानुगः ॥ ८४ ॥

विमृश्यैवं नृपः साह । भद्र ! प्रागप्यशुश्रुधं ॥ भिन्नं विजयसुन्दर्या । युतं प्रापं न तु क्वचित् ॥ ८५ ॥ पुत्रीं पुनरिमां प्राग-
प्यदां कमलसुन्दरीं ॥ कुमारप्रगुणीकार-महोपकृतिकारिणे ॥ ८६ ॥ ब्रह्मवैश्रवणायाऽस्मै । प्रतिज्ञातवशात्तथा ॥ अन्वरज्यत कन्या-
ऽपि । कौशुदीव 'कलामृति ॥ ८७ ॥ सकर्णः सोपकर्ण्यं । दूतोऽजादीत्सुतां प्रभो ! ॥ राजराजाङ्गजं मुत्त्वा । दत्से भिक्षाचराय
किम् ? ॥ ८८ ॥ राजोचे त्वत्प्रभुः पुत्री । दत्त्वा भिच्छाय नाऽदुपत् ॥ ददद्वर्णोत्तमायाऽहं । दुष्यामीत्येष को नयः ? ॥ ८९ ॥ दूतो-
ऽभापत भूपेन । कृतं क्रोधमग्नाददः ॥ राजाऽवोचत्प्रतिज्ञात-यथाद्भद्र ! मयाप्यहो ? ॥ ९० ॥ दूतोऽवोचद्विधिर्वाहो । वाध्यते 'नान्त-
रेण किं ? ॥ विप्रदानं तथा राज-मृतदानेन वाध्यताम् ॥ ९१ ॥ आन्तरोऽयं नृपस्ते यत् । श्रौढिस्वाजन्त्यविक्रमैः ॥ राजंस्त्वर्जिमा
कोऽयं । यन्मोहः प्राध्वरेऽघ्यनि ॥ ९२ ॥ विदर्पीकृतकन्दर्प-रूपो भूपसुतः क्व सः ॥ क्व चाऽयं नटविधाद्यै-द्विजातिरुदरम्भरिः ॥ ९३ ॥
चहृपकारिणेऽप्यर्हा । गोघनादिप्रदानतः ॥ दक्षिणैव हि विप्राय । न तु राजमुता क्वचित् ॥ ९४ ॥ बहुभारवहस्याऽपि । चा-
रिरेव विश्रेयतः ॥ युक्ता 'चक्रीयतः कण्ठे । न वद्धं मणिषण्टिका ॥ ९५ ॥ नृपः साहाऽकृते कार्ये । युज्येताऽर्हादिचिन्तनं ॥ निर्वाहस्तु
प्रपन्नस्य । सतां वसिन् कृते सति ॥ ९६ ॥ यदुक्तं-दिग्गजकूर्मकुलाचल-फणिपतिविधृताऽपि चलति वसुधेयं ॥
प्रतिपन्नममलमनसां । न चलति पुंसां युगान्तेऽपि ॥ ९७ ॥ प्रपन्नेऽस्मिस्ततः कार्ये । विदुषां संमते मया ॥ मा विचारान्तरं

कार्पी-दूत! कृत्यान्तरं कुरु ॥ ९८ ॥ उज्जगर ततो दूतः । स्वहितं विमृशाऽऽयतौ ॥ प्रौढेन सह यद्राजन् ! स्वाजन्यं सर्वकार्यकृत् ॥ ९९ ॥
 घनवे राजराजस्य । यदि दास्यसि नो कर्णी ? ॥ ततस्तां गृह्णतस्तस्यु । बलाद्वारयिताऽस्ति कः ? ॥ १०० ॥ स्वयं पद्मरथः क्षमासृ-
 द्वीरः सोऽस्ति युदाह्वे ॥ प्रतिवीरास्वर्णायन्ते । वृणीयन्ति च जीविषुम् ॥ १ ॥ तस्य सैन्यांबुधौ च त्वं । ससैन्यः सकथुमुष्टिवत् ॥
 भवित्वा न च ते त्राणं । तदाक्रान्तस्य कश्चन ॥ २ ॥ तद्राज्यं जीवित्रं चाऽसि । स्पृहयालुः क्षितीश ! चेत् ॥ ततस्तत्त्वन्वे कन्यां ।
 दत्त्वा त्वं तिष्ठ शुभ्रणा ॥ ३ ॥

श्रुत्वेत्युज्जगरक्रीध-मानोऽभाषिष्ट भूपतिः ॥ साधु दूत ! त्वमेवाऽसि । धुरीणः सर्ववाग्मिनाम् ॥ ४ ॥ पुरो ममाऽपि यो
 वक्तु-मेवं धृष्टः प्रगल्भसे ! ॥ परं स्वस्वामिनः किं न । ह्यपदेशं ददास्यहो ! ॥ ५ ॥ नास्तिकत्वेन यः क्षत्र-कुलं मलिनयत्यलं ॥
 आन्तरः स कथं ज्ञेयः । क्षत्रपक्तेर्बहिष्कृतः ॥ ६ ॥ समं तेन कुलीनानां । स्वाजन्यं ह्यास्पदं हियाः ॥ पापेऽस्मिंश्च चिरं प्रौढि-र्न
 स्यास्तुः सुखसंपदाम् ॥ ७ ॥ यतः—तरुत्तद्भिनीतदोदृगतः । प्रमदाहृद्गुह्यमन्त्रवत् ॥ जलवच्च सृदामभा-
 जने । न चिरं स्थास्यन्ति पापियु रमा ॥ ८ ॥ शौर्यं चाऽस्य स्वधाम्न्येव । प्रभूतं न तु संगरे ॥ तत्राऽप्येव गल-
 च्छक्ति-स्त्वृणीयिष्यति हि स्वयम् ॥ ९ ॥ अन्ये ते तस्य सैनाब्धौ । ससैन्याः सकथुवन्ति ये ॥ तस्य सैन्याम्बुधिं पातु-महं तु वड-
 वानलः ॥ १० ॥ को विभेति ? ततः कौला-दस्मात्क्षत्रकुलोद्भवः ॥ चेद्राज्यजीवितोद्भिन्नः । सन्नह्यतु स तद्युधि ॥ ११ ॥ निप्रा-
 लोऽयं हि मे ज्ञामि-जाम्नेय्योरपमाननात् ॥ ॥ पुराऽप्यासीत् परं तत्र । स्वाजन्यं विभ्रकार्यभूत् ॥ १२ ॥ ऐश्वर्यमदमत्तोऽयं । स्वयं

चेत्त्रादिलुपति ॥ तत्रापं क्षुधितो भोज्यं । क्षेरेयीघृतशर्कराः ॥ १३ ॥ याहि दूत ! द्रुतं ब्रूयाः । प्रथं स्वमिति मदिरा ॥ कन्यां
कौलकुले नैव । दास्ये कुर्या यथारुचि ॥ १४ ॥ इति वादिनि भूपेज्वक् । ब्रह्मवैश्रवणः क्रुधा ॥ अहो उक्तौ रसो राज्ञो । भटानां
च क्षमाञ्ज्यता ॥ १५ ॥ इत्युक्तेरपि दूतो य-न्नाद्याऽपि गलहस्त्यते ॥ श्रुत्वां कोऽपि वीरोऽज-गलहस्तत क्रुधाऽऽशु तम् ॥ १६ ॥
दूतोऽपीत्यपमानोत्थ-भृशक्रोधोद्धुरो द्रुतं ॥ ततो गत्वाऽवदत्सर्वं । राज्ञः पद्मरथस्य तत् ॥ १७ ॥

अथ दूतगिरा तस्य । मध्वाहुत्येव हव्यधुक् ॥ दिदीपे भूपतेः क्रोधो । भृशं द्रागभिमामिनः ॥ १८ ॥ द्राक् च मेलयितुं सैन्यं ।
रणभेरीमवीनदत् ॥ त्यजन्ति हि भटाः प्राणान् । सहन्तेऽभिभवं न तु ॥ १९ ॥ सुमुहूर्त्ते गजारूढः । सर्वमङ्गलपूर्वकं ॥ अत्युत्सा-
होच्छ्रयसदेह-शुत्रचामरभासुरः ॥ २० ॥ गर्जयन्नम्बरं वाद्य-नादैर्घोषैश्च सैन्यजैः ॥ शकुनैर्वार्यमाणोऽपि । प्रेर्यमाण इवाऽधिकम् ॥ २१ ॥
नृपः पद्मरथः पद्म-पुराद्भूरिचमूढतः ॥ निर्ययौ जेतुकामोऽथ । भूपालं कमलप्रभम् ॥ २२ ॥ क्रमाच्च चलतस्तस्य । कदके
सर्वतोऽमिलन् ॥ सहस्रा दन्तिनां त्रिशत् । तावन्तश्च रथा अपि ॥ २३ ॥ त्रिशल्लक्षास्तुरङ्गाणां । तावत्यः पत्तिकोटयः ॥ अकम्पन्त
चलत्यस्मिन् । द्वैघा अपि च' भूशृतः ॥ २४ ॥

अथ सर्वाऽभिसारेण । समायान्तं निशम्य तं ॥ चक्रे मन्त्र्यादिभिर्मन्त्रं । भूपतिः कमलप्रभः ॥ २५ ॥ अहो बलीयसा
सार्द्ध-मस्माभिर्विरमादधे ॥ सहसा कोपमानास्यां । निर्वाहं तत्कथं ततः ? ॥ २६ ॥ राज्ञेत्युक्तेऽवदन्मन्त्री । कृतं स्यादकृतं न हि ॥
पद्मभवो हि नो सोढुं । शक्यः क्षत्रकुलोद्भवैः ॥ २७ ॥ दृष्टदोषे कथं कौल-कुले कन्या च दीयते ॥ ततो व्यतिकरेऽत्राभू-न्न

किमप्यविचारितम् ॥ २८ ॥ तत्सजीक्रियते वप्रो । अ्रियते च कणादिभिः ॥ मेलयित्वा च सैन्यानि । दुर्गस्थैरेव युध्यते ॥ २९ ॥
 नृपः साह भवत्वेवं । परं निर्गत्य योत्स्यते ॥ भंक्ष्यते शत्रुसैन्यं च । साहसाल्कि न सिद्ध्यति ? ॥ ३० ॥ युद्धयमानं च दुर्गेण ।
 बाधते मां तृषा भृशं ॥ सहते वीरमानी कः । स्वदेशक्रमणं द्विषा ? ॥ ३१ ॥

ब्रह्मवैश्रवणोऽथाऽऽख्य-स्सत्यमेतन्नराधिप ! ॥ त्यज वैरिभयं दुरा-न्मा कार्ष्णिर्दुर्गसञ्जताम् ॥ ३२ ॥ 'अभिषेणयितुं शत्रुं ।
 पुरात्रिर्याहि सत्वरं ॥ जेष्याम्येकोऽहमेवाऽमुं । स्थेयं सर्वैः समाहितैः ॥ ३३ ॥ यथा मे नाटकं दृष्टं । विसयानन्दमेदुरैः ॥ तथैवा-
 ऽऽयोधनं दृश्यं । निःशङ्कं भवदादिभिः ॥ ३४ ॥ श्रुत्वेवं मुदितो राजा । मेलयित्वा निजं चलं ॥ विधाय मंगलाचारान् । स्तुत्वा
 देवगुरु क्रमात् ॥ ३५ ॥ परमेष्ठिनमस्कारं । सर्वविघ्नहरं स्मरन् ॥ आरूढ प्रौढदन्तींद्रं । छत्रवित्रासिताऽऽतपः ॥ ३६ ॥ चामरैर्वी-
 ज्यमानोऽन्नं । वाधनादैश्च पूरयन् ॥ शकुनैर्वद्धितोत्साहः । ससैन्यो निर्ययौ पुरात् ॥ ३७ ॥ ब्रह्मवैश्रवणोऽप्याशु । विविधाऽऽयुधदुर्द्धरः ॥
 सहग्रामोचितसामग्र्या । रथारूढस्तमन्वगात् ॥ ३८ ॥

प्रागेवोचेऽथ तं यान्तं । कमला कृतमङ्गला ॥ पति मे मा वधीयुद्धे । त्वमलक्ष्यो हि कोऽप्यसि ? ॥ ३९ ॥ तत्प्रियाप्यवदद्
 युद्धे । समुखीनोऽपि मे पिता ॥ न वध्यः सापराधोऽपि । तद्वचः सोऽप्यमन्यत ॥ ४० ॥ अथ पद्मरथोर्वीश-सैन्यात् शूराग्रणी-
 नृपः ॥ अर्द्धसैन्योऽप्यभिद्वेषि । चचाल कमलप्रभः ॥ ४१ ॥ गत्वा स्वदेशसीमिन्नि द्राग् । तस्यौ स स्वस्थमानसः ॥ न युद्धे हि विल-
 म्बन्ते । ससत्त्वोत्साहशक्तयः ॥ ४२ ॥ सरःकूपसरिद्विषीः । शोषयन्नथ मार्गगाः ॥ राजा पद्मरथोऽप्यागा-चदाऽऽसन्ने च तस्थिवान् ॥ ४३ ॥

उत्सवामं रणं प्राप्तं । मन्यमाना भटा निशि ॥ शस्त्रजागरिकां चक्रुः । सैन्ययोरुभयोरपि ॥ ४४ ॥

रणेक्षाकौतुकी चाऽथाऽऽ-रोहत्पूर्वाचलं रविः ॥ प्रतापोऽस्य भटानां च । मिथःस्पृद्धाच्चवर्द्धत ॥ ४५ ॥ विलुप्त^१वसवश्चण्ड-
१करश्चण्डरुचेः किल ॥ ताराः क्वाऽप्यगमन् लुब्ध-नृपस्येव पुराजनाः ॥ ४६ ॥ स्वकरैः पद्मिनीस्पर्श-दोषादोपाकरः किल ॥ ३पाद्म-
नीपतिना लुप्त-चमुर्लानतमोऽभवत् ॥ ४७ ॥ कूजन्तः श्रीतितथक्रा । न विना^२ वान्धवं सुखं ॥ नैशस्त्रविप्रयोगोत्तया । वदन्ती-
वीव भास्यते ॥ ४८ ॥ प्राप्तोदये भास्यति भूधु [मि] जीवो-चमे तमोऽशेषमपि प्रजासु ॥ व्यलीयताऽनीतिसमूहवद् द्राग् । नयौधवच्च
प्रसृतः प्रकाशः ॥ ४९ ॥

अथ ढका हुडुक्काश्वाऽ-नेकाः शङ्खाश्च भेरयः ॥ पटहाः खरमुख्यश्च । काहलादीनि चाऽभितः ॥ ५० ॥ प्रणेदू रणतूर्याणि ।
सुगपत्सैन्ययोर्द्वयोः ॥ प्रलयाम्भोधरघ्वान-मदध्वंसि घ्वनिप्रथम् ॥ ५१ ॥ तन्नादग्रसरैस्त्रस्ता । बिलेषु फणिनोऽविशन् ॥ गुहासु
च वने सिंहा । गह्वरेषु च दन्तिनः ॥ ५२ ॥ अमिलन्नभसि श्रेत-भृताद्या राक्षसा अपि ॥ कौतुकेक्षणमांसासि-धिया हर्षप्रनत्तिनः ॥ ५३ ॥

अथ तूर्योत्थनादैस्ते-र्वद्धितोत्साहमानसाः ॥ भटाः सैन्यद्वयेऽप्याशु । ससज्जू रणकर्मणि ॥ ५४ ॥ अथाऽश्वरथपत्नीभ-पङ्क्त-
योऽत्र यथास्थिताः ॥ खं खं स्यं स्यानममुच्चन्त-थलन्त्यभिमुखं मिथः ॥ ५५ ॥ मिथोऽग्रसैनिकाः शीघ्र-ममिलन् बलयोर्द्वयोः ॥
दूरादप्युपलक्ष्याङ्कै-र्धृष्वन्तः सुभटा भटान् ॥ ५६ ॥ मिथः सैन्यद्वयसंभ्राः । पर्वता इव जङ्गमाः ॥ रथा भूस्पृग्विमानाभा । हयाश्च
गरुडा इव ॥ ५७ ॥ मिलित्वास्तेषु वीरोधा । मिथो योर्दुं हुढौकिरौ ॥ उत्पतन्तः पतन्तश्च । सिंहा इव च पत्तयः ॥ ५८ ॥ गजानां

१ किरणाः २ पर्वतस्य ३ सुर्येण ४ सूर्ये ५ रात्रिनिर्दृष्टस्य स्वर्णिगुप्तस्य दन्धनेन

गतिभिर्वाङ्मि-हंशमी रथचीत्कृतः ॥ सुमदानां युजास्फोटै-र्वाधानां पदुभिः स्वर्नैः ॥ ५९ ॥ अन्योऽन्यास्फुलदस्त्राय-निषायश्च
 समन्तः ॥ मृतादिहाज्जृहागैश्च । पुस्फोटैश्च नमन्तदा ॥ ६० ॥ गजाः वसुगताऽप्राद्धै-र्वीरवाणैः समन्ततः ॥ जातपक्षाः पुनः शैला ।
 इमाऽप्यिन्द्रा वधुः ॥ ६१ ॥ पतन्वो हस्तिनः केचि-द्राहता वीरसुह्रैः ॥ अन्यकार्युः पुरा जात-पक्षच्छेदाभ्रगान् क्षणम् ॥ ६२ ॥
 विडा दूगर्तवाणै-र्जातच्छिद्रा गजा वधुः ॥ मदस्य कृतनिर्याण-मार्गा इव, महाभटैः ॥ ६३ ॥ गजेन । पतताः वक्षः-स्थलेऽकम्प
 त मेदिनी ॥ दयती नधिस्सेदं । पत्येव नरकामिनी ॥ ६४ ॥ जितेषु । प्रतिवीरेषु । वीरा सुमुदिरे परे ॥ हर्षादिनिमिषाः-शीपै-
 र्वाप्यां पुष्पाण्यर्षिपुः ॥ ६५ ॥ अमज्यन्त रथाः वीरै-र्नदाभिः । पर्पटा इव ॥ अपात्यन्त भटाः साऽस्थाः । बालक्रीडाकृता इव ॥ ६६ ॥
 पत्नयश्चाऽप्यल्लोठयन्त । युनि चञ्चानरा इव ॥ उचिष्ठन्तस्त्वपात्यन्त । रथचक्रगजाब्जिभिः ॥ ६७ ॥ सर्वतः-प्रसृतैर्वीरै-र्वाणैः खे
 मण्डपोऽभवत् ॥ वार्यते प्रसतो येन । द्विषां रविरुचामपि ॥ ६८ ॥

जते न गर्वतो घ्नान्ते । शस्त्रसंघर्षजाऽनलेः ॥ सर्वत्रोद्योत एवाऽऽसी-द्वीरास्येषु विशिष्यन्त ॥ ६९ ॥ एवमायोधने योधैः ।
 क्रियमाणेऽतिभरवे ॥ कमलमभभूनेतुः-प्रसैन्यमभज्यत् ॥ ७० ॥ अपसर्पत्तदालोक्य । यावदुचिष्ठति स्वयं ॥ धात्रीयत्रोऽयुधे क्रोध-
 दूर्द्धरो द्राग्यनुशरः ॥ ७१ ॥ राजन् । समाससुम्भः । कोऽयं ते मया । सत्यपि ॥ एवं निषिष्य तं तावद् । ब्रह्मवैश्रवणो रणे ॥ ७२ ॥
 उदस्याद्रयमारूढो । निविधाऽयुधवन्धुरं ॥ कृण्वलीकृतकोदण्ड-थण्डदोर्दण्डचक्रमः ॥ ७३ ॥ युग्मम् ॥ सोऽवपत् । सर्वतो व्याणान् ।
 शिरस्त्राणादिमेदिनाः ॥ इव धाराधरो धारा । निराधारान् रिपूनां सृजन् ॥ ७४ ॥ विव्याध । सा । गजान् । साम् । व्याणान् । समक्षरान् हृयान्
 पत्नीन् । सरुवचांशाऽपि । युगपत्सर्वतः शरैः ॥ ७५ ॥ अपीपत्तद्रजादींश्च । युगपत्स । सहस्रशः ॥ अलक्षितागमैर्वाणैः । कल्पपान्ता-

ऽनिलप्रदुद्रुमान् ॥ ७६ ॥ सरथान् विरथांश्चक्रे । सगजानगजान् क्षणात् ॥ सजीवानपि निर्जीवान् भटान् ॥७७॥
 गजादीनप्यभयोधांश्च । स जवाद्विधायुधैः ॥ अशीर्षाऽद्भिकरान् कांस्क्रान् । योधानपि च नाऽसृजत् ॥७८॥ यथा वैधकविधावित् ।
 पथ्यैः सोऽप्युपजानान् ॥ तथा वैरिगणप्राणैः । कृतान्तमपि सङ्गरे ॥ ७९ ॥ तस्मिन्शक्रगदाखड्ग-चाणालीसुहरादयः ॥ मुक्ताः श-
 खगणा वीरैः-स्तूलायन्तेस्म सर्वतः ॥ ८० ॥ प्रन्तमेवं द्विपत्सैन्य-मायुधैरौपधैरिव ॥ वीक्ष्याऽसाध्यमिव व्याधि । युद्धं मुक्त्वाऽ-
 व्रसन् भटाः ॥ ८१ ॥ गह्वरेषु न्यलीयन्त । केचित्केचिज्जलाशये ॥ नारीरूपेण केऽप्यस्थुः । केऽपि भट्टादिरूपिणः ॥ ८२ ॥ वृणं
 दत्वा मुखे केचित् । केऽपि मुक्तायुधाः स्थिताः ॥ तमेव शरणीचक्रुः । केचित्केऽपि जिनक्रमौ ॥ ८३ ॥ त्यक्त्वाऽस्त्राण्यक्षमालां
 च । केऽप्यलुः श्राद्धदम्भतः ॥ ७८० नमो अरिहंताण-मित्युच्चैर्घोषोपयोषिणः ॥ ८४ ॥

इति व्रस्तं वलं वीक्ष्य । निरिलं स्वं विसंस्थुलं ॥ युद्धे पद्मरथः क्षमाभृ-द्दधावे क्रोधदुर्द्धरः ॥ ८५ ॥ ब्रह्मवैश्रवणं प्रोचे ।
 हंमि किं रे द्विजशुभ ! ॥ उपेक्षितो द्विजत्वेना-ऽनाथामिव विरूथिनीम् ॥ ८६ ॥ अस्या नाथोऽस्म्यहं हन्मि । तत्त्वां सम्प्रति
 सागसं ॥ लजन्ते निपतन्तस्तु ।? भिक्षादाने शरा मम ॥ ८७ ॥ सुभिक्षं साम्प्रतं भूयः । प्राप्यन्तेऽनुगृहं कणाः ॥ ताप्रपात्रं
 गृहाणेदं । भिक्षामट सुखं यदो ! ॥८८॥ त्रियसे परकार्येण । किं मुथा रे ! श्वदुद्रुव ! ॥ कथं गृह्णाम्यहं ब्रह्म-हत्यां राजसुनिन्दिताम् ॥८९॥

इति तद्विष्कृतिरुद्धो । जगाद कपटाद्विजः ॥ क्षत्रत्वं ब्राह्मणत्वं वा । हेतुर्न हि पराक्रमे ॥ ९० ॥ यः स्यां स स्यामहं
 राज-चथमा किं कुलेन ते ॥ परनिन्दा त्वदापत्ता । मदायत्तः पराक्रमः ॥ ९१ ॥ भ्यच सैन्यस्य नाथत्वं । तव लोप्स्यामि तद्

१ इति व्रस्तं अद्वितीति भिक्षादा भिक्षाचारा इत्यर्थे ३ ब्राह्मणाऽधम ! ४ यच्चाऽनाथामिवेत्याहयद् ध्रुव लोप्स्यामि तन्न नु इति प्र०

द्रुतं ॥ मुभिर्धं च करिष्यामि । यमौकसि तवाऽसुभिः ॥ ९२ ॥ ताम्रपात्रेण मे कोऽर्थ-स्तव राज्यं गृहीष्यतः ॥ प्राणावधि च ते
 मर्ग-भिक्षां मे दास्यति त्रिधिः ॥ ९३ ॥ कौले पुत्रीविधाऽमीरौ । ब्रह्महत्या भिये कुतः ॥ उयेक्षा तु द्विजत्वेन । कातर्यस्यैव स्र-
 चिन्ना ॥ ९४ ॥ परकार्यार्थमेव स्यात् । सतां सर्वोऽप्युपक्रमः । रवीन्दुद्रुममेघाद्या । दृष्टान्ताः सुलभास्त्वह ॥ ९५ ॥ ददे पुज्या-
 स्वयाऽन्ध्र्यं य-त्तत्ते चित्तेप्सितं ध्रुवं ॥ यत्कौलोऽपीहसे श्राद्ध-पुत्रीं लुप्तविकदृक् ॥ ९६ ॥ युधा तदर्थयाऽऽत्मीयं । पौरुषं क्षत्रि-
 योऽमि चेत् ॥ द्रुवते हि फलेनैव । स्वान् गुणाञ्च गिरोत्तमाः ॥ ९७ ॥

इति तद्वीर्घृताहुत्यो-दीप्तक्रोधाऽनलो नृपः ॥ अढौकत युधे चाढं । कुण्डलीकृतकार्मुकः ॥ ९८ ॥ मर्मवर्मभिदो चाणान् ।
 ब्रह्मणे श्रतशोऽभुचत् ॥ १ अकाण्ड एव १ तत्काण्डान् । काण्डैर्द्राक् सोऽप्यखण्डयत् ॥ ९९ ॥ अथ स्वस्वामिना दत्ता-वष्टम्भा नृपसै-
 निन्नाः ॥ युद्धेऽढोक्त सन्नह । युगपत्कोटिशः पुनः ॥ ६०० ॥ तावद्भूप इवैकोऽपि । ब्रह्मवैश्रवणश्च तान् ॥ युगपत्कोटिशो चाणै-
 विव्याघ व्याघ्रान्मृगान् ॥ १ ॥ गृह्णन्मुञ्चन्नसौ वाणा-न्न च कैरपि लक्ष्यते ॥ लक्षयन्ति भटा द्रागाऽऽ-त्मानं तैर्विद्धमेव तु ॥ २ ॥
 शक्तिमित्यद्भुतां तस्य । वीक्ष्य सर्वं त्रिसिन्धिमये ॥ अहो ! भाग्यं बलं चाऽस्य । सर्वरिति च तुष्टुवे ॥ ३ ॥

निषिद्धा अपि तेनाऽथ । तद्युद्धोत्साहवर्द्धनात् ॥ कमलप्रभभूपाल-सैन्यान्यप्यलग्न युद्धे ॥ ४ ॥ कुमारक्षमापयोरेवं ।
 पलयोधोभयोरपि ॥ रणः प्रवृत्ते शूर-शौर्यहेमकपोपलः ॥ ५ ॥ भटैश्छिन्नानि शीर्षाणि । भटानां खे तथाऽत्रमन् ॥ यथा राहु-
 मयं जज्ञे । तदुत्पातभयङ्करम् ॥ ६ ॥ भयमलगदाचक्र-शूलशक्तयसिमुद्रराः ॥ त्रेमुर्दलद्वयात् खे नु । वातोद्भूतवनात् खगाः ॥ ७ ॥

याहि शत्रुं विमुच्यारै ! महाराभि न भीरुके ! ॥ तिष्ठाऽस्ति चेद्धि क्षत्रत्वं । धिग्वाचाट ? 'निनङ्क्षसि ॥ ८ ॥ कृपालुर्हन्मि किं
 बालं ? । नश्य रे ! मा मृथा वृथा ॥ किं नु सुप्तोऽसि हा ! वीर ! । रिपुस्तेऽयं प्रगल्भते ॥ ९ ॥ साधु वीरस्त्वमेकोऽसि । शरैर्विद्वोऽपि
 सुघ्नसे ॥ उचिष्टोचिष्ठ किं भयो ? । नद्यो नद्यो हतो हतः ॥ १० ॥ मिथ आहूयमानानां । नामग्राहं रणाथिनां ॥ गर्जतां सर्वतो
 वाचो । भटानामभवन्निति ॥ ११ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥

' - कुमरोऽथ चिरं युध्वा । शरै राक्षोऽच्छिदद्धनुः ॥ छत्रं च चामरालीं च । शिरस्त्राणं च । वर्म च ॥ १२ ॥ राजा पद्मरथो-
 ऽप्याऽऽशु । गृहीत्वाऽभिनवं घनुः ॥ चिच्छेदाऽस्य बटोर्षाणं । नलिनीनालवच्छरैः ॥ १३ ॥ सोऽपि कोपोत्कटोऽभाङ्क्षी-द्गदया
 भृशुजो रथं ॥ राजाऽपि मुद्गरेणाऽस्य । स्यन्दनं खण्डयो व्यधात् ॥ १४ ॥ गदां चाऽचूर्णयचूर्णं । चर्णज्येष्ठस्य निष्ठुरं ॥ उत्प्लु-
 त्याऽथाऽसिना विप्र-धापं राक्षोऽकरोद् द्विधा ॥ १५ ॥ तस्मै राज्ञा ददे खड्ग-धातस्तेनाऽप्यवशि सः ॥ कोपोत्कटश्च विप्रोऽसौ-
 तं दातुं यावदुद्यतः ॥ १६ ॥ तावत्खड्गेन तत्खड्ग-भाजधान नृपस्तथा ॥ द्वावप्यन्योन्यमास्फाल्याऽ-जायतां कणशो यथा ॥ १७ ॥
 ततोऽमर्षाधिकक्रोधा-त्कुमारोऽप्यधरं दशनं ॥ आह्वास्त मल्लयुद्धाय । भूवीरं वीरमानिन्म् ॥ १८ ॥ बध्वा परिकरं सोऽपि । तद्यु-
 द्धार्यमुपस्थितः ॥ सिंहोऽपि हि किमाऽऽहूतो । युद्धे स्यादलसस्थितिः ॥ १९ ॥ द्वावप्येतौ भुजास्फोटैः । स्फोटयन्तौ नमस्तथा ॥
 'कम्पयन्तौ भुवं पादा-धातैरास्फुलतां मिथः ॥ २० ॥ उत्पतन्तौ पतन्तौ च । कुकुटाविव तो भटौ ॥ गर्जन्तौ तर्जयन्तौ च-
 मिथधिवाप कस्य न ? ॥ २१ ॥ मिथोज्ज्वलतत्रममनु-भ्राम्यन्तौ तौ महाभटौ ॥ लुठन्तावुत्थितौ पृथ्व्या-मदृश्येतामनन्तरौ ॥ २२ ॥

' १ जप्यमिच्छति

दुतमासिष्टत्रिंशदौ । पृथ्व्यां चोपर्यधो मियः ॥ पतितौ खे च तौ क्षितौ । न ज्ञातौ कर्तुर्मणी ॥ २३ ॥ महौजस्को महावीरा-
वन्यो न्यजपकाद्दधिणौ ॥ अगृध्वेतां चिरं भूप-स्ततः श्रान्तिमगाद्भृशम् ॥ २४ ॥ अविश्रमणेऽप्याप । मायाविप्रः श्रमं न तु ॥
गजेन गह युष्प्या हि । मिहः श्राम्यति जातु न ? ॥ २५ ॥

प्राप्याऽयाऽऽसरं वीरः । कुमारो मिप्ररूपशृत् ॥ मुष्टिनाऽताडयत्प्रभ-रथं भूपं तथोरसि ॥ २६ ॥ मूर्च्छितो भ्रान्तनेत्रोऽसौ ।
मुग्गेन रुधिरं वमन् ॥ अपतत्स यथा पृथ्व्यां । वातोद्भूतजरद्भुवत् ॥ २७ ॥ तं तथा पतितं वीक्ष्य । सञ्जीकतुं जिघृक्षवः ॥
अथायन्त भटास्तस्य । भक्ताः शक्ताश्च लक्षयः ॥ २८ ॥ गृहीत्वा धनुरास्फाल्य । ब्रह्मवैश्रवणः शरान् ॥ अवर्षत्सर्वतस्तेषु । तथा-
ऽगर्जय सिंहवत् ॥ २९ ॥ चक्रशक्तिशूलानि । गदामह्लादिकानि च ॥ भित्त्वा तदायुधान्याशु । तान् विव्याध मृगानिव ॥ ३० ॥
तद्राणैर्व्याकुलाः सर्वे । जीवितार्कणोधताः ॥ शहीतुं च विमोक्तुं च । न श्रेकुः किञ्चिदायुधम् ॥ ३१ ॥ तेनैवं क्रियमाणेऽरि-क्षय-
काल इवाऽऽहवे ॥ रुद्धेषु स्वामिनं नेतुं । वीरेऽप्यप्रभविष्णुषु ॥ ३२ ॥ कमलप्रभभूनेता । भ्रूसंज्ञाप्ररितैर्भटैः ॥ भूपं पद्मरथं बध्नाऽथाऽऽनाग्य
स्वरथेऽक्षिपत् ॥ ३३ ॥ गृहीतं तं भटास्तस्य । वीक्ष्य स्वाम्याशयोज्जिताः ॥ मुधा म्रियामहे कस्य । कार्ययेति व्यचिन्तयन् ॥ ३४ ॥

ततो मुक्त्या रणं सर्वे । गतिमन्यामनाप्य ते ॥ तमेव शरणं भेलु-द्विजेन्द्रं जीवितार्थिनः ॥ ३५ ॥ कुमारस्तांस्तथा वीक्ष्य ।
मा भीष्ट त्रायकोऽसि वः ॥ एवमाश्वासयामास । हस्तोत्क्षेपं प्रसन्नदृक् ॥ ३६ ॥ ततो जयजयाराव-मुखरा व्यदधुः सुराः ॥ त-
च्छीपे कौसुमीं शृष्टि । नेर्दुर्दुन्दुभयश्च खे ॥ ३७ ॥ जयतूर्याण्यवाधन्त । शिबिरे कामलप्रभे ॥ जयसाराधिणं चक्रे । सर्वतोऽपि

महामैटः ॥३८॥ यस्याऽस्ति देवो हृदि मोहजेता । गुरुश्च पञ्चेन्द्रियवैरिजैत्रः ॥ धर्मश्च दुःकर्मजयैकतानः । स एव
युद्धेऽपि जयं लभेत ॥३९॥ भक्तिर्न यस्याऽहति सद्गुरौ च । जिनोक्तधर्मं च रुचिर्न काचित् ॥ भवे भवे सर्व-
पराभवाणां । सुदुस्सहानां भवनं भवेत्सः ॥ ४० ॥

अथ श्रुत्वाथ वध्ध्याथ । कुमारः संस्मरन् गिरः ॥ औषध्या सजयांचक्रे । नृपं पद्मरथं जवात् ॥ ४१ ॥ कृत्वा निगडितं
तं च । कुमारः पञ्जरेऽक्षिपत् ॥ विना नास्तिकतात्यागं । न मोक्ष्यामीति सन्धया ॥ ४२ ॥ रिपोः स्वस्य च सैन्येऽपि । शस्त्रघात-
व्यथादितान् ॥ सैन्यानसजयत्सर्वा-नौषधीजलसेकतः ॥ ४३ ॥ ततस्ते मुदिताः सर्वे । तुष्टुवुस्तं द्विजोचमं ॥ अहो स्वाऽन्याऽवि-
शेषेण । सन्तः स्युरूपकारकाः ॥ ४४ ॥

अथाऽऽनन्दमयीभूय । भूपतिः कमलग्रभः ॥ कुमारद्विजमालिङ्ग्य । तोष्टवीतिस्म चन्दिवत् ॥ ४५ ॥ अहो ! शौर्यमहो धैर्य-महो
अन्योपकारिता ॥ अहो ! गम्भीरिमा नेदृग् । त्वचोऽन्यत्रेक्ष्यते क्वचित् ? ॥ ४६ ॥ एकैवैपाऽभवत्सृष्टि-जगन्ति सृजतो विधेः ॥ मन्ये
घूणाधरन्यायात्त्रैलोक्येऽप्रतिमत्वतः ॥ ४७ ॥ त्वया वत्स ! कृतार्थाः स्मः । पूर्वपुण्यानुभावतः ॥ जातसङ्घटनेनैवं । तं प्रोच्याऽऽरो-
हयद्गजम् ॥ ४८ ॥ नृपोऽपि गजमारूढः । सह तेन पुरं प्रति ॥ ससैन्यः प्राचलद्वाघ-निनादैर्नादयन् दिशः ॥ ४९ ॥ कुमारब्राह्मणः
सैन्यं । तत्पत्नरथभूपतेः ॥ सहाऽऽकार्यं पुरासन्ने । सुस्थानेऽस्थापयत् क्वचित् ॥ ५० ॥ तस्मात्सारान्नरान् कांश्चि-न्मंत्रिसेनेश्वरादि-
कान् ॥ महाऽऽरूपीरस्वसेनां तैः । कारयन् निपुलाश्रयः ॥ ५१ ॥ पदे पदे तोरणधोरणीधरं । सुमौक्तिकस्वस्तिकपंक्तिभासुरं ॥
ध्वजाऽऽलिप्राजितमन्दिरापणं । स्फुटं नटीपेटरुनायबड्कटम् ॥ ५२ ॥ इन्द्राङ्गनानिर्मितनैकमङ्गलं । पतिः पृथिव्या द्विजराजस-

दानः ॥ सनामरच्छत्रनिराजितोविद्यन् । महामहः स्वं 'पुरमादरान्वितः ॥ ५३ ॥ युग्मम् ॥
 त्रिशुष्टा भूभुजा मन्त्रि-सामन्ताद्या निजं निजं ॥ जग्धुर्धाम द्विजेन्द्रोऽपि । गृहेऽगात्सपरिच्छदः ॥ ५४ ॥ कर्मणि चक्रिरे
 खान-भोजनादीनि तेऽरिलाः ॥ वासरं गमयामासु-र्धनं रणकथादिभिः ॥ ५५ ॥ राजवर्ग्याश्च पौराश्च । विचित्रालापपेशलाः ॥
 ब्रह्मवैश्रवणादीना-मस्तुवन् विविधान् गुणान् ॥ ५६ ॥ ब्रह्मवैश्रवणादेशा-द्राजा पद्मरथोऽपि सः ॥ रथे पञ्जरगो न्यस्य । सहैवा-
 ऽऽजायि रथैकैः ॥ ५७ ॥ व्यापितस्त्वैर्यथादेशं । भोजितश्च स तिष्ठति ॥ शोचन् स्वं कर्म तद्विग्र-विक्रमाऽतिचमत्कृतः ॥ ५८ ॥

अथ सिंहासनं हेमं । सदस्यास्तीर्य संसदि ॥ प्रातर्द्विजेन्द्रमध्यास्याऽर्द्धासनेऽध्यास्त भूपतिः ॥ ५९ ॥ आनाग्य पुरूपैः पद्म
 रथं निष्कास्य पञ्जरात् ॥ तं प्रति व्याहरद्ब्रह्म-कुमारः सुकुमारगीः ॥ ६० ॥ सुताविडम्बनापाप-स्यैक्षिष्टाः फलमित्यरे ! ॥ पुनः
 पश्य न तस्याऽन्तः । स्याद्यस्मादियताऽधम ! ॥ ६१ ॥ उत्सवैर्मौपधीं तस्य । शीर्षे दत्त्वा च नैपुणात् ॥ विप्रसं मर्कटं चक्रे ।
 पुनश्चित्रमयीं सभाम् ॥ ६२ ॥ आनाग्य गृह्णन् लौहीं । तस्य चाऽचिक्षिपद्गले ॥ जगाद च नरान् रे ! रे ! दुष्टमेतं पुरान्तरे ॥ ६३ ॥
 प्रत्यङ्गं प्रतिगोहादि । प्रतित्रिकचतुःपदं ॥ ताडंताडं कशार्थतै-र्दंढं अमयताऽभितः ॥ ६४ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ विग्ररूपकुमारस्य ।
 प्रोक्तं श्रुत्वेति तन्नराः ॥ प्रपद्येदं तथाकर्तुं । तं धृत्वा यान्ति यावता ॥ ६५ ॥ रुदती कमला तावद् । दृष्ट्वा पत्युर्विडम्बनां ॥
 दुःखिता भूभुजं स्माह । कर्मेदं वारयाऽग्रज ! ॥ ६६ ॥ जने लज्जापवादश्च । स्यादेवं मे तवैव च ॥ प्रतिव्रताभिराराध्यः । कृता-
 गस्कोऽपि यत्पतिः ॥ ६७ ॥ ब्रह्मवैश्रवणं सा च । प्रोचे वत्स ! कृपां मयि ॥ कृत्वा शुश्रूष्य पतिं । मातुर्वचनं मा कृथा वृथा ॥ ६८ ॥

जगौ राजाऽपि हे ब्रह्मन् ! दीनेऽस्मिन् कृपणे नते ॥ क्रोधं नाऽर्हसि येन स्युः । प्रणामान्ताः सतां क्रुधः ॥ ६९ ॥ विमुञ्च तदिमं भूपं । स्वभावस्थं कुरुष्व च ॥ अद्राक्ष्म कोपशक्तिं ते । प्रसादं दर्शयाऽधुना ॥ ७० ॥

श्रोत्रे विप्रकुमारोऽय । मुञ्चाम्येनं ततो यदि ॥ त्यक्त्वा नास्तिकतावादं । जैनं धर्मं प्रपद्यते ॥७१॥ करिष्यस्येतदुक्तं भोः । पृथग्रैवं तं भूभुजा ॥ मर्कटः साह चेष्टाभिः । करिष्ये सर्वमप्यदः ॥ ७२ ॥ ततः कृपालुतां प्राप्तो । ब्रह्मवैश्रवणोऽकरोत् औपध्या तं स्वभावस्थं । निगडाद्यप्यभञ्जयत् ॥७३॥ ततश्चाऽऽश्वासनापूर्वं । तमुपाविशदासने ॥ चित्रानन्दमयाश्वासं-स्तथा दृष्ट्वा नृपादयः ॥७४॥ कमलप्रभभूपाद्याः । प्रणेमुस्तं गतक्रुधः ॥ स्वाजन्यात्प्रौढिमत्वाच्च । स्वाधीने हि न वैरिता ॥ ७५ ॥ मंत्रिसेनाधिपाद्याश्च । द्विजे-नाऽऽकारितास्तदा ॥ सुक्तं स्वं स्वामिनं मत्वा । प्रणेमुर्मुदिता भृशम् ॥ ७६ ॥

अथ पद्मरथः क्ष्माशृ-हृजानप्राननोऽब्रवीत् ॥ दुःखाशुविप्लुताक्षस्तान् । नृपादीन् गद्गदाक्षरम् ॥ ७७ ॥ नाऽहं प्रणामयो-म्योऽस्मि । महापापकलङ्कितः ॥ अदृष्टाश्रुतपूर्वं य-द्व्यदधां कर्म गर्हितम् ॥७८॥ अलभे तत्प्रभावेण । दुःखमत्रैव तादृशं ॥ सत्य-मेतद्भूदने-चोग्रपुण्याघयोः फलम् ॥ ७९ ॥ पुत्री भिष्टाय या दत्ता । दुःश्रूर्णेनान्धिता च हा ! ॥ मृता जीवति वा साऽस्ति । कुत्र याऽऽस्थया कया ॥ ८० ॥ पुत्रीहत्याभवं पाप-मिति दुःखाकरोति मां ॥ तदम्बाऽगाद्वियोगार्त्ता । रुष्टा चेत्यपि मे विपत् ॥८१॥

मान्यमानस्तृणायपि । न वीरान् खौजसाखिलान् ॥ भटकोटिसमक्षं द्राग् । जितोऽहं बहुनाऽपि यत् ॥ ८२ ॥ यच्चाऽपि प्रापितः काञ्चि-न्मर्कटत्वादिदुर्दशां ॥ तत्पराभवदुःसान्तं । गन्तुं कः क्षमते पुमान् ॥८३॥ यस्मात्तस्मादुपायात्तत् । श्रेयो मरण-मेव मे ॥ प्रवेक्ष्यामि ततो बहौ । सञ्जीकुरुत् तं भटाः ॥ ८४ ॥ गिरः पद्मरथस्येति । श्रुत्वा स्वभगिनीपतेः ॥ तस्य खेदभिदेऽवा-

दीत् । भूप्रभुः कमलप्रभः ॥ ८५ ॥ बडुनाऽपि जितोऽसीति । मा म्लानोभूर्नरोत्तम ! ॥ पराभवादिदुःखानि । नाऽऽपुः किं भरता-
दयः ॥ ८६ ॥ बडुमात्रं न चिन्त्योऽयं । दिव्यः कोऽपि पुमान् ध्रुवं ॥ चेष्टितैरीदृशैर्ज्ञेयो । ज्ञास्यते समये त्विदम् ॥ ८७ ॥

अथो मायाद्विजोऽवादी-तदेतत् पापफलं कियत् ॥ यद्दत्ते नारकं दुःखं । मनोवाग्गोचराऽतिगम् ॥ ८८ ॥ पापमूलं
ततस्त्यक्त्या । राजन्नास्तिकताऽऽग्रहं ॥ जैनधर्मं प्रपद्यस्व । लोकद्वयसुखावहम् ॥ ८९ ॥ दृष्टवानसि पापस्य फलमेवं नरोत्तम ! ॥
आद्रियस्वाऽय पुण्यानि । सर्वदुःखक्षयो यतः ॥ ९० ॥ भ्रुद्स्व सर्वं निजं राज्यं । रुष्टामनुनय त्रियां ॥ कुरुष्व चाऽहताद्धर्मात् ।
कृतार्थं मानुजं जनुः ॥ ९१ ॥ अथोवाच नृपः किञ्चित् । तद्रितैवं समाहितः ॥ विज्ञाय तनयाशुद्धिं । करिष्ये सर्वमप्यदः ॥ ९२ ॥
याचित्वा भर्तुरादेशं । तस्य मायाबटोः प्रिया ॥ तत्राऽगत्याऽवदद्भूषं । त्रीडामन्मनया गिरा ॥ ९३ ॥ तुंहि संकर इत्यादि-सम-
स्यापूर्विका नृप ! ॥ तव स्तवेन सत्योक्तिः । किं भवेज्यसुन्दरी ॥ ९४ ॥ किंवा' जस हियेत्यादि-धर्ममाहात्म्यवादतः ॥ समस्या-
पूर्विका सत्य-गीः स्याद्विजयसुन्दरी ॥ ९५ ॥

मह्नीवचद्विरा मर्म-प्याविद्ध इव भूपतिः ॥ दध्वौ स्वाऽकृत्यसंस्मृत-लज्जादुःखनताननः ॥ ९६ ॥ कथमेतदियं वेत्ति ।
किं श्रुतं ज्ञानिनो मुखात् ? ॥ सैव रूपान्तरस्थैषा । किं वा विजयसुन्दरी ? ॥ ९७ ॥ अथवा कमलाराश्या । मुखान्द्राव्यनया श्रुतं ॥
आसन्नवर्चिनी ह्येषा । तस्याः प्रीतिपदं सदा ॥ ९८ ॥ राजाऽवादीन्मया सर्वाः । प्रजाः स्युः सुखिता यदि ॥ तत्किमाऽऽत्मानमेवाऽहं ।
नाऽऽसं संकटादतः ? ॥ ९९ ॥ ततः सुखात्मकाः पुण्यै-र्ब्रह्मवैश्रवणादिवत् ॥ दुःखिताश्च निजैः पापैः । सर्वेऽपि स्युर्मदादिवत् ॥ १०० ॥

साऽनोचद्भूप! यद्येवं । तत्किं पुण्यं करोषि न? ॥ सुतार्चिर्यदि भ्रिन्नाय । तत्पृच्छेन्नं पतिं मम ॥१॥ सर्वशास्त्रकलाविज्ञो । निमि-
त्तादिवलैर्हयं ॥ अतीताऽनागतं वेत्ति । यथार्थं वक्ति चाऽखिलम् ॥ २ ॥

तत प्रपच्छ भूपस्तं । मिलिष्यति सुता मम ॥ कदा वा किमवस्था वा? । ब्रह्मन्निति वद स्फुटम् ॥३॥ सोऽपि चाऽडम्बरं
कृत्वा । लग्न्यासादिविस्तरैः ॥ द्राग् मेलिनी सुरात् त्वां सा । मा शङ्किष्ठा जगाविति ॥४॥ परं राजनिर्मां मां चो-पलक्षयसि
किञ्चन? ॥ भूपः स्माह व्यधाग्यात्मा । स्रपलक्ष्यस्त्वया गुणैः ॥५॥ अधिकं न हि जानेऽह-मन्वयाह्लादि वां पुनः ॥ ततो विजय-
सुन्दर्या । मिनाहे यादृशं निजम् ॥ ६ ॥ रूपभासीद्वयथाऽङ्गैश्छ-मौषध्या तादृशैव सः ॥ पत्न्या विजयसुन्दर्या । रूपं स्वामाविकं
पुनः ॥ ७ ॥ अहो! ईदृक्कुरूपाय । कथमीदृग्गुणा सुता? ॥ ददे भूपेन धिक्क्रोध-मानौ विश्वविडम्बिनौ ॥८॥ यथा रूपवती-
ष्वेषा । सीमा विजयसुन्दरी ॥ तथा सीमा कुरूपेषु । भिद्योऽयमिति चाऽवदत् ॥९॥ सा जगद च मां भूपो-पलक्षयसि सम्प्रति ॥
लज्जानम्राननः सोऽपि । व्याहार्योदुपलक्ष्ये ॥१०॥ सुताऽसि मम दुर्बुद्धि-सीम्नो विजयसुन्दरी ॥ तादृक्कुकर्म तु स्मृत्वा । नाऽऽस्यं
दर्शयितुं क्षमे ॥ ११ ॥ ततश्च विस्सयानन्द-खेदचिन्तादिमी रसैः ॥ विविधैर्व्याकुलस्याऽस्य । सा निपत्य पदोर्जगौ ॥ १२ ॥
मा सिधास्तं नृपोचंस! । मयेयं तनया कुधा ॥ निडम्बितेति यत्तेऽभूत् । क्रोधोऽपि मेऽद्भुतद्वये ॥१३॥ नाकरिष्यस्तदा क्रोधं ।
यदीदृग्मे रुयं ततः? ॥ अभनिष्यत्यतिर्यस्य । शौण्डीर्याऽनुभवस्तव ॥ १४ ॥ सुवर्णभूमिप्रभवं रजोऽपि । स्वर्णात्मतां याति यथाऽ-
ग्नियोगात् ॥ बभूव रोपोऽपि पितुस्त्वैवं । हिताय तादृक्पतियोगतो मे ॥ १५ ॥ ततस्तद्वचसा हृद्यः । स्नेहादालिङ्ग्य तां नृपः ॥

अङ्गे न्यवीविशङ्गनं । यस्तातस्तात एव सः ॥ १६ ॥

तथा दृष्ट्वाऽभ्यधाद्भिन्नो । राजन् ! पुत्र्युपलक्षिता ॥ उपलक्षयसे किञ्चिन्मामप्यथ नृपोऽवदत् ॥ १७ ॥ लक्ष्याऽलक्ष्यस्वरू-
पोऽसि । जिनेन्द्रोदितवस्तुवत् ॥ विश्वं मोहयसे नाना-रूपकद्विकलादिभिः ॥ १८ ॥ तदेवं सर्वथा कस्त्वा-मुपलक्षयितुं क्षमः ॥
मुधीरप्यसुधीस्तन । प्रवेशो यत्र नो धियाम् ॥ १९ ॥ रूपेण यादृशा कन्याऽ-दायि ते तदवेदिषं ॥ वेत्ति स्वाभाविकं कस्तु । स्थान-
वंशाह्वयादि च ॥ २० ॥ कमलप्रभभूपाद्या । उपकर्णं जगुमिथः ॥ यथाऽस्य कृत्रिमं भैल्लं । रूपमेतदवेक्ष्यते ॥ २१ ॥ वैप्रमप्येव-

भवेतत्-प्रणयिन्याश्च मन्महे ॥ लक्षणैश्चरितैरेभिः कथं विप्रो भवेदयम् ? ॥ २२ ॥

ततः स्माह नृपो भद्र ! । भैल्लं रूपं कृथा यथा ॥ कुरु स्वाभाविकं तद्व-न्मोहयिष्यसि नः कियत् ? ॥ २३ ॥ मायाभिहस्ततो-
ऽवादीद् । दुश्चूर्णेनाऽन्धिता यथा ॥ भ्रूभुजा निजपुत्रीयं । सज्जनेत्रा मया कृता ॥ २४ ॥ तदा च प्रत्यज्ञासीति । त्वदनौचित्य-
जक्रुधा ॥ यावत्कुर्वेऽस्य कौलस्य । शिक्षां बोधं च नो भृशम् ॥ २५ ॥ तावन्नाऽऽविर्भविष्यामि । स्वस्वरूपेण कुत्रचित् ? ॥ क्षन्तव्यं
तदहो ! पूज्या । यद्विमोहेन दुःखिताः ॥ २६ ॥

अथ पूर्णप्रतिज्ञोऽसि । ततः प्रादुर्भवाम्यहं ॥ इत्युक्त्वा स स्वमौपध्या । रूपं स्वाभाविकं व्यधात् ॥ २७ ॥ परं स्वस्य पर-
स्याऽपि । नानारूपाणि कुर्वतः ॥ नाऽस्याऽलक्ष्यौपधी कैश्चि-द्धस्तलाघवनेपुणात् ॥ २८ ॥ भूपादयोऽथ तद्रूपं । दिव्यं जितहरिसरं ॥
वीक्ष्य व्याहारपुरन्योन्यं । चित्रानन्दाऽऽद्यात्मकाः ॥ २९ ॥ अहो संवाद्यदो रूपं । गुणलक्षणाविक्रमैः ॥ विभ्राम्यति चिरलो हि ।

नाऽनुरूपविधौ विधिः ॥३०॥ नाटके योऽभिनिन्दे प्रा-गनेन नृपनन्दनः ॥ दिव्यरूपः स एवाऽयं । नानाप्रौढावदातभूः ॥ ३१ ॥
एवं स्तुवन्ति तं यावत् । सर्वे भूपद्वयादयः ॥ तद्दृष्टान्तं तथा श्रुत्वा । तावत्कमलसुन्दरी ॥ ३२ ॥ तत्र हर्षोच्छ्वसदेहा । प्राप्ता
तद्रूपमोहिता ॥ अधिपद्विस्मृतग्रीडा । तत्कण्ठे वरमालिकाम् ॥ ३३ ॥

अहो ! साधु धृतं सर्वे-ऽपीति स्माहुः समासदः ॥ नेदुर्मङ्गलतूर्याणि । पेटुर्भद्राणि वन्दिनः ॥ ३४ ॥ हर्षकोलाहलं श्रुत्वा ।
तत्स्वरूपं निबुध्य च ॥ तत्राऽगात्कमला राज्ञी । द्राक् प्रमोदोच्छ्वसचतुः ॥ ३५ ॥ वीक्ष्याऽऽम्बामपतचस्याः पदोर्विजयसुन्दरी ॥
साऽपि चाऽऽलिङ्ग्य तां लेहात् । कण्ठे लग्ना स रोदिति ॥ ३६ ॥ स्नेहोच्छ्वासेन हार्देन । किञ्चिद्भ्रूजाताऽसि हे सुते ! ॥ छत्रा रूपान्तरा-
ऽत्रेण । नोपलक्षीन्दुकान्तिवत् ॥ ३७ ॥ अद्य नः सफलं जन्म । पूर्णाः सर्वे मनोरथाः ॥ प्रणेशुर्विपदो दूरं । त्वत्संगमसुखाद्-
यात् ॥ ३८ ॥ कुमारोऽप्यनमत् श्वश्रुं । साऽपि चाऽऽशीःशतं ददौ ॥ मङ्गलानि च कुर्वाणा । स्वसंवेद्यां शुदं दधौ ॥ ३९ ॥

कुमाराऽनुज्ञया साऽथ । सह पुत्र्या गृहेऽगमत् ॥ ससर्ज स्वजनानां च । तां प्रदर्श्य शुदद्वयम् ॥ ४० ॥ कमलप्रभभूपोऽपि ।
भवद्भद्रांपनोत्सवः ॥ सर्वतोऽचीकरन्नाना-महोत्सवमयं पुरम् ॥ ४१ ॥ कुमारः श्वशुरं नत्वा । क्षमयित्वा च भूपतिं ॥ तद्विशेषप्रबो-
धार्थ-मथो एवमुपादिशत् ॥ ४२ ॥ त्वं राजा सेवकाश्चाऽन्ये । त्वं दाताऽन्ये च याचकाः ॥ त्वं भर्ताऽन्ये च भर्तव्याः । सर्वे
पुण्यफलं षदः ॥ ४३ ॥ स्फुरन्ति वेस्मन्यभितः अत्रियोऽर्थिता । मुखे गिरः श्लाघ्यतमा धियो हृदि ॥ तनौ च सौभाग्यरमां-
सयोर्वलं । यशांसि दिक्ष्वार्हतधर्मतः सताम् ॥ ४४ ॥ वसूनि पृच्छ्यः खनयो मणीन् दुमाः । फलानि शुक्ताः किल ताम्रप-
र्णिका ॥ लताः प्रसूनानि गजांश्च विन्ध्यभूः । पुण्यात्मनां बिभ्रति सुक्तयेऽङ्गिनाम् ॥ ४५ ॥ भवन्ति शिल्पानि कृतानि

शिल्पिनां । विशिष्टकर्माण्यपि २ कर्मकारिणां ॥ सुशिक्षिताश्चाऽपि कलाः कलावतां । श्रेयस्विनामेव सुखोपशुक्तये ॥ ४६ ॥ नीचैः कुले जनि-
 रपारदद्रिभावो । दीर्घायमामयततिः कुकुडुम्बयोगः । वाग् निष्ठुरा वधपराभवदुर्यशांसि । स्वैष्टिवियुक्तिरिति पापतरोः फलानि ॥ ४७ ॥
 अयीतशास्त्रः सुदुलोन्नवोऽस्यहो ! । विवेकिधुर्यो विपुलाशयोऽसि च ॥ राजन् ! कृतार्थं कुरु जन्म मातुषं । हितादिहाऽसुत्र च धर्मत-
 स्ततः ॥ ४८ ॥ तवेदं दक्षिंतं पुत्र्या । साक्षारुण्यफलं च यतः । आपदि क्षिप्यमाणाऽपि । संपधारुहतेस्म सा ॥ ४९ ॥ ततो दृष्टफले

धर्मे । को नु मन्दायते सुधीः ? । तदुक्तमुपकर्ण्यं । राजा पद्मरथोऽब्रवीत् ॥ ५० ॥

कुमार प्रतिपुद्गोऽस्मि । धर्मं जाने च शाल्वतः ॥ गुरुपार्श्वे प्रहृष्ये च । मा कृथाश्चाऽत्र संगमम् ॥ ५१ ॥ कुमारः स्माह
 धन्योऽसि । स्वल्पादपीत्यबुद्ध्यथाः ॥ आपद्यपि चिरेणाऽपि । न दुष्यन्ते च दुधियः ॥ ५२ ॥ ततश्च खेहहर्षाभ्यां । क्षमापा-
 लः कमलप्रमः ॥ महता गौरवेणैतं । नृपतिं भगिनीपतिम् ॥ ५३ ॥ परिच्छद्युतं खान-भोजनादि व्यदीघपत् ॥ सत्कृत्य बहुधा
 वस्त्रा-लंकारादिप्रदानतः ॥ ५४ ॥ युग्मम् ॥ कुमारानुमतथैष । त्रैपीच्छन्नाद्यलङ्कृतं ॥ अथ पद्मरथं भूषं । तत्सैन्याऽन्तः सगौरवम् ॥ ५५ ॥
 अभ्यर्च्य मानयित्वा च । तदेकान्तानुरागिणीं ॥ सुमूहते कुमारेण । स तां कमलसुन्दरीम् ॥ ५६ ॥ कमलप्रमभूमिन्द्रः । कुर्वन्
 हर्षोत्सवाद्द्वयं ॥ कृतैर्भोगवतीराश्या । मंगलैः पर्यणीयत् ॥ ५७ ॥ युग्मम् ॥ ददौ देशं कुमाराय । बलात्कारादिलाधिपः ॥ सोऽपि
 नव्यप्रियासात्तं । चक्रे नैच्छद्भजादि च ॥ ५८ ॥ आवासे भृष्टजा दत्ते । प्रियाभ्यां विलसत्ययं । प्राग्वन्नित्यागमै रत्नै-दर्शनादि
 मुकृतं सृजन् ॥ ५९ ॥

अथ पद्मरथो भूपो । जामातुरखिलां व्यधात् ॥ प्रतिपत्तिं सुतायाश्च । विवाहसमयोचिताम् ॥ ६० ॥ देशमेकं ददौ चाऽसौ ।
कुमारश्च तमग्रहीत् ॥ नृपखेदभिया पूर्व-प्रेयसीसाचकार च ॥ ६१ ॥ युग्मं ॥ कमलाऽनुमता भ्रात्रा । सस्नेहं सत्कृताऽथ च ॥
सन्मान्य शिक्षयित्वैव-मापृच्छथ च वधूवरम् ॥ ६२ ॥ अनुनीता भृशं भर्त्रा । स्वागःक्षामणपूर्वकं ॥ मिथः स्नेहाऽतिरेकेण । मुदि-
ताऽनुससार तम् ॥ ६३ ॥ युग्मं ॥ कमलप्रभभूपाल-कुमाराभ्यां नृपोऽर्चितः ॥ ससैन्यः सप्रियश्चाऽऽप । निजं पद्मरथः पुरम् ॥ ६४ ॥
समये सद्गुरोः प्राप्तात् । प्रपेदे शुद्धभागतः ॥ मत्वा तदुपदेशेन । श्राद्धधर्मं यथाविधि ॥ ६५ ॥ चिन्तामणिमिव प्राप्तं । मन्यमा-
नश्च दुर्लभं ॥ सम्यग्वाक्कायचेतोभि-रनुतिष्ठति सुखुधीः ॥ ६६ ॥ युग्मं ॥ नरकप्रदनास्तिक्य-त्यागात्सद्दर्मलाभतः ॥ २ तद्धन्धाद्या-
पदं लेभे । तत्ततः सम्पदं नृपः ॥ ६७ ॥ स्नेहयौवनरम्याभ्यां । रमणीभ्यां सह कामवत् ॥ रतिप्रीतिसमानाभ्यां । क्रीडत्येव कुमा-
रराद् ॥ ६८ ॥ यथाऽस्य वेत्ति मौलाहां । स कोऽप्यत्र न लभ्यते ॥ स्वयं न चाऽयं तां वक्ति । गौणाख्याऽऽख्यायतेऽस्य तत् ॥ ६९ ॥
दानलीलाधनैर्धन्य-चलरूपकलागुणान् ॥ अत्युत्कृष्टतमांस्तेजः । क्षात्रं च प्रेक्ष्य विसिताः ॥ ७० ॥ क्षत्रवैश्रवणेत्याह्वा-मस्य राजा-
दयोऽनदन् ॥ एतत्प्रभावतो राज्यं । वष्टुधे च समन्ततः ॥ ७१ ॥ त्रिभिविंशेपकं ॥ परिच्छदस्तस्य बहुः सुभक्तः । स्निग्धाश्च नैके
सुहृदो बभूवुः ॥ तत्राऽन्वरज्यन्त जनाश्च सर्वे । परोपकारादिगुणैस्तुल्यैः ॥ ७२ ॥ गृहे रमा सर्वजनाननेषु । गुणस्तुतिर्दिष्टु यशश्च
भेजे ॥ स्फाति जयश्रीः समरे च तस्य । कुमारनेतुः सुकृताऽनुभावात् ॥ ७३ ॥

इति श्रीमत्प्राणेश्वरपूज्यश्रीदेवमुन्दरस्वरिश्रिज्ञानसागरस्वरिशिष्यः श्रीमुनिसुन्दरस्वरिभिवरचिते श्रीजयानन्दराजपिकेवलच-

रिते जयश्रूयंके गगनगतिपल्यङ्कबलसकलरुमलपुरप्राप्ति—कमलप्रमभूपुत्राद्युपकार—स्वपत्नीविजयसुन्दरीपितृपत्न्यथजय-पूर्यप्रतिबो-
ध-कमलसुन्दरीपरिणयनवर्णनो नाम नवमः सर्गः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥ ग्रन्थाग्रं श्लोकसंख्या ७८५ ॥

॥ अथ दशमः सर्गः प्रारभ्यते ॥

सुदृग्ते तृप्यति चाऽन्य एव नियतं, मिथ्याऽपि सत्यैव गी-र्यः प्राग्धन्यभवे ह्यदात् सुगुरवे शुद्धं हविः श्रद्धया ॥
चित्रं तज्जनिपु त्रयोदशसु बद्धायुस्तदेवाऽजनि । प्रत्येकं सुखबोधिबुद्धिमहसां सार्वर्षभोऽव्यात्स वः ॥ १ ॥

अन्यदा चैत्रमासेऽथ । क्रीडोद्याने स सप्रियः ॥ कुमारः सहमित्रोऽगात् । चिक्रीड च यथारुचि ॥ २ ॥ ततः स दृष्टवान्
देवा-निव विद्याधरान् बहून् ॥ मानाऽतीतविमानद्वर्या । गगने गच्छतस्तदा ॥ ३ ॥ यान्ति दिव्यद्वयः कैते । यावचित्तयती-
त्ययं ॥ तावदुचीर्णानेको । वाप्यां खेटः प्रियान्वितः ॥ ४ ॥ तत्र गत्वा कुमारोऽथ । पाययन्तं जलं प्रियां ॥ तमप्राधीद् ब्रज-
न्त्येते । किमर्थं क्व च खेचराः ? ॥ ५ ॥ ततः खेटो जगौ चैत्राऽ-ष्टाहिकाऽर्चामहोत्सवं ॥ कर्तुं नन्दीश्वरे यान्ति । शाश्वताऽर्हतस-
ब्रह्म ॥ ६ ॥ शाश्वताऽष्टाहिकार्षव । धन्या द्वाराधयन्त्यमी ॥ क्रीडया गमयाम्येतत् । किमित्यथ स दधियवान् ॥ ७ ॥ ततो गत्वा
गृहे पत्न्यो-र्जगौ विद्याधरैः सह ॥ नत्वा नन्दीश्वरे देवान् । सद्यो यावदुपैम्यहम् ॥ ८ ॥ युवाभ्यां वृद्धनारीभिः । सह धर्मकथा-
दिभिः ॥ चिचं समाधयन्तीभ्यां । तावत्स्थेयं यथासुखम् ॥ ९ ॥ सभक्तिविनयं ताभ्यां । पत्यादेशे मतेऽथ सः ॥ पल्यङ्केनाऽचल-
त्साद्ध । खेटेर्नन्दीश्वरं प्रति ॥ १० ॥ जम्बूद्वीपजगत्यां च । पल्यङ्कोऽस्याऽस्खलत्पुनः ॥ शक्त्यभावाद्गतावुचै-र्जग्मुः प्रोचैश्च खेचरा ॥ ११ ॥

खिन्नो धर्मान्तरायेण । कुमारो बबले ततः ॥ काङ्क्षन् खगामिनीं विद्यां । स्वष्टसिद्धयै कुतश्चन ॥ १२ ॥

अथ क्वाऽपि पुरोधाने । हैमं चैत्यं ददर्श सः ॥ अत्रलिहशिरोदीप्र-मणिकलशमण्डितम् ॥ १३ ॥ स तीर्थलङ्घनोद्भृताऽशा-
तनाया भयादिव ॥ कुमारोऽथोत्तारोर्व्यां । चैत्ये च विधिनाऽविशत् ॥ १४ ॥ नत्वा स्तुत्या च नाभेय-प्रतिमां रत्ननिर्मितां ॥

हर्षरोमाञ्चिताङ्गोऽथ । निर्ययौ चैत्यतो बहिः ॥ १५ ॥ अपश्यद्राजपुत्रान् स । रूपयौवनशालिनः ॥ कृतहस्तान् स्वहस्तात्त-वीणा-
वंशाद्युपस्करान् ॥ १६ ॥ गीतनृत्यकलाभ्यास-रसिकान् रसकोविदान् ॥ प्रत्यक्षानिव गन्धर्वान् । प्रकुर्वाणान् गतागती ॥ १७ ॥ युग्मं ॥

ततः पुरः पुरं दृष्ट्वा । नरं पौरं च कञ्चन ॥ तत्स्वरूपं पुरादेश्चा-ह्वादि सोऽपृच्छदच्छधीः ॥ १८ ॥ पुरं लक्ष्मीपुरं ह्येत-
द्वचे यदुपमानतां ॥ स्वर्गादीनां श्रियो नैवो-पमेयत्वं तु कैश्चन ॥ १९ ॥ अस्ति श्रीपतिनामाऽत्र । राजा राजत्पराक्रमः ॥ बुधा

वीक्ष्य यदैश्वर्यं । महेन्द्रे विभ्रते घृणाम् ॥ २० ॥ कन्याऽस्तिस्त्रोऽभवंस्तस्य । पृथग् राज्ञीत्रयोद्भवाः ॥ त्रैलोक्यीस्त्रैणरूपेभ्यः । सारैर्धा-
त्राऽशुभिः कृताः ॥ २१ ॥ तासां सुभगतां प्राप्तुं । देव्यस्तप्तुं तपः पुनः ॥ काङ्क्षन्ति मानुषं जन्म । प्रागतपोन्यूनताविदः ॥ २२ ॥

ताश्च जैनादुपाध्यायात् । कलावेदिष्वनुचरात् ॥ विभ्रात्कलाविलासाह्वा-द्राम्भीर्योदिगुणोत्तरात् ॥ २३ ॥ अध्वैपन्त कलाः सर्वा ।
नृपदत्तमहाधनात् ॥ स्वल्पैरपि दिनैः प्रज्ञाऽ-तिरेकाद्भाग्यसंभवात् ॥ २४ ॥ ताः पित्रोरार्हतत्वेन । पाठकादपि चाऽर्हतात् ॥ बभूवुः

परमार्हत्यो । धर्मानुष्ठानतत्पराः ॥ २५ ॥ तासु चाऽऽद्यां भृशं नाट्ये । वैशारद्यं रुचिं तथा ॥ विभ्रणां भूपतिर्नाट्य-सुन्दरीत्याह्व-
याऽह्वयत् ॥ २६ ॥ यो मां जेष्यति नाट्येन । जैनधर्मक्रियारुचिः ॥ तमेवाऽहं वरिष्यामि । प्रतिज्ञामिति साऽकरोत् ॥ २७ ॥

द्वितीया चाऽधिकं गीत-कलायां रुचिनैपुणे ॥ दधत्यभिदधे गीत-सुन्दरीति महीश्रुजा ॥ २८ ॥ जैनो जेष्यति यो गीत-कलया

मा स एव हि ॥ वरिष्यते मया भर्चा । प्रतिज्ञेति तथा कृता ॥ २९ ॥ शृशं वीणादिनादेषु । दधती रतिकौशले ॥ सा नाद-
 सुन्दरीस्याह्वा । तृतीयाऽध्यान्वृपोदिताम् ॥ ३० ॥ यो नादकलया जैनो । जेता मा स वरो मम ॥ भविता नाऽपरश्र्वं । प्रत्यज्ञा-
 स्त च सा मुदा ॥ ३१ ॥

एतत्कन्यास्वरूपं च । पटहेन न्यवेदयत् ॥ निजे राज्ये नृपो दूतै-स्तथा राज्याऽन्तरेष्वपि ॥ ३२ ॥ सर्वोत्तमानि कन्यानां
 श्रुत्वा रूपाणि त्रिष्टपे ॥ आजगुर्वह्नः क्षत्र-कुमारा गुणशालिनः ॥ ३३ ॥ ते च नाट्यगीतवाद्य-कलाः स्वाः स्वा अदर्शयन् ॥
 न कोऽप्याभिः कनीना तु । समतामात्रमप्यघात् ॥ ३४ ॥ ततो धनं ददद्भूरि । तानध्यापयितुं कलाः ॥ नृपः कलाविलासाह-
 मुपाध्यायं समादिशत् ॥ ३५ ॥ ततः क्षत्रकुमारास्ता-नुधाने सोऽत्र निर्जने ॥ अध्यापयति नाट्यादि-कला नित्यं शृशाऽऽदरात् ॥ ३६ ॥
 मासे मासेऽत्र भूपाल-स्तान् कनीश्व परीक्षते ॥ अद्य यानर्दजैपीचाः । कलाभिर्न च कश्चन ॥ ३७ ॥ ततः केऽपि हतोत्साहा । यान्त्या-
 यान्ति च केचन ॥ स्वरूपं च यदग्राधी-स्तत्सर्वं विद्धि महिरा ॥ ३८ ॥

आकण्ठ्यं नरात्तस्मात् । कुमारोऽथ सविस्मयः ॥ पल्यङ्कं क्वाऽपि संगोप्य । मुक्त्वा वज्रादि चाऽऽयुधम् ॥ ३९ ॥ औपध्या
 वामनीभूय । रूप हास्यास्पदं दधत् ॥ दिव्यालङ्कारनेपथ्यो । गत्वा पाठरुमाऽऽनमत् ॥ ४० ॥ कस्त्वं? कुतः किमर्थं वाऽ-गात्ते-
 नेत्युदिते च सः ॥ वामनः साह नेपाल-देशे विजयपत्तने ॥ ४१ ॥ भूपप्रसत्तिपात्रस्य । क्षत्रियस्याऽङ्गोऽस्म्यहं ॥ नाम्ना कुङ्कुणकः
 कर्म-वशादीदृक्कुरूपभारू ॥ ४२ ॥ पित्रा मदेकपुत्रेण । धनाढ्येनाप्तयौवनः ॥ वर्यालङ्कारनेपथ्यै-र्दत्तैरिष्टोऽस्म्यलङ्कृतः ॥ ४३ ॥

परमेवं कुरूपत्वा-त्रिष्कलत्वाच्च कोऽपि मे ॥ न दृत्ते तनयां तेन । निर्विण्णो निरगां गृह्णात् ॥४४॥ कलानां पिपठीत्रोम्य-न्नाना-
देशपुरादिषु ॥ श्रुत्या च त्वां कलाचार्यं । कन्याश्चाऽत्राऽऽगमं ततः ॥४५॥ अतः पाठय नाट्यादि-कला मामाऽऽदराद्गुरो ! ॥
जित्वा राजकनीस्ताभिर्यतः परिणयाम्यहम् ॥ ४६ ॥ उपकर्ण्येति राजादि-कुमारा जहसुस्ततः ॥ अहो कलागुरोर्भाग्यं । छात्रोऽयं
यदुपस्थितः ॥ ४७ ॥ पाठकः पाठयित्वैनं । कन्याभर्तृप्रदानतः ॥ तोषयित्वा धराधीशं । लब्धा चाऽप्रमितं धनम् ॥४८॥ कन्या-
नामपि भाग्येन । वरोऽयं समुपस्थितः ॥ नहीदृग् रूपवान् काऽपि । लभ्यो विश्वे यथा तथा ॥ ४९ ॥

इति नर्मगिरः श्रुत्या । छात्राणां लजितो गुरुः ॥ तमुवाच कुमार ! त्वं । कलाः कन्याश्च नाऽर्हसि ॥५०॥ सपादलक्षमूल्यं
स । गुरोः पूजाकृते ततः ॥ उत्तार्य कङ्कणं पाणे-लीलया श्रीद्वहदौ ॥५१॥ सानन्दः सचमत्कार-स्ततः शिक्षयते गुरुः ॥ नाट्यं
यत्नात्परं वेत्ति । न पदन्यासमप्ययम् ॥ ५२ ॥ कुम्भकारवदुच्चैश्च । मृत्तिकां मर्दयन्निव ॥ दृढं कठोरवक्राद्भि-घातैः कम्पयति
क्षमाम् ॥ ५३ ॥ उच्छलन् गोलवद्भूमौ । गिरिप्रस्तरवत्पतन् ॥ बाढं धवक्कनिर्घोषै-र्हासयत्यभितो जनान् ॥ ५४ ॥ कृत्वा द्वि
त्रान् दिनानेवं । तस्य शिक्षां प्रयत्नतः ॥ पदन्यासेऽप्यनायाते । ततो निर्विन्दिदे गुरुः ॥ ५५ ॥

अन्यदा गुरुरुचे च । नाट्यं नाऽऽयाति वत्स ! ते ॥ पठ गीतं ततः सोऽवक् । पुराप्याऽऽयाति तन्मम ॥५६॥ पठ की-
दृग् किमायातीत्युक्तगुरुभिस्ततः ॥ निकृत्तघनिः सोऽपाठी-चेष्टा वैदूषिकीः सृजन् ॥ ५७ ॥ तथाहि-पंच^१ नियद्वा हु चणं
पविद्वा । कविद्वस्स हेद्वातउ संन्निविद्वा ॥ पडिअं कविद्वं भगं एगस्स सीसं । अब्धो हसन्ती किल तेह सेसा ॥५८॥

^१ पद्य निकृष्टा खउ वने प्रविष्ण । कपित्यस्याऽधस्तत सन्निविद्य ॥ पतित कपित्य भ्रममेवस्य शीर्षम् । अहो ! हसन्ति विल त शेपा ॥५१॥

श्रुत्वेदमग्निराग्नात् । जहसुर्जगदुत्साया ॥ अद्भुतत्वमहो ! गीत-स्याऽहो ! गानस्य सौष्ठवम् ॥५९॥ अनेनैव हि गीतेन । परिणेष्यति भूषजां ॥ किं करोत्यधिक्रान्दास्यं । गीतेन पठितेन तत् ॥६०॥ तथाऽप्यद्भुतदानेन । प्रीतस्तं पाठको रहः ॥ यत्नात् शिष्ययते गीतं । ग्रामगादि बोधयन् ॥ ६१ ॥ भूयसाऽपि प्रयत्नेन । न च किञ्चन वेत्स्यं ॥ निर्विण्णः पञ्चर्षभैस्त्वतो गुरु-
 न्नान तम् ॥ ६२ ॥ न त्वं गीतरूलायोग्यः । पठ वीणाकलां ततः ॥ आनाय्य चाऽर्पयद्वीणां । तस्य वादयितु गुरुः ॥ ६३ ॥
 यागदायितुं तां तं । किञ्चित् शिष्ययते गुरुः ॥ तन्त्रीमुत्पटत्तस्याः । स तावत्पाणिलाघनात् ॥ ६४ ॥ ततोऽन्यामार्पिपद्वीणा-
 मान्नाग्याऽम् कलागुरुः ॥ तामादाय मुदा प्रागन्त । स तनुम्बं वभञ्ज च ॥ ६५ ॥ पुनस्तदर्पितायाथ । परस्या दण्डमप्ययं ॥
 पाठमर्हसि नो उत्स ! । गिन्नः स्माहेति तं गुरुः ॥ ६६ ॥

श्रुत्वेति कौतुकी सोऽपि । गत्वा गेहे कलागुरोः ॥ आर्पयत्कङ्कणं पत्न्या । द्वितीयं साप्यमोदत् ॥६७॥ तदानविस्मिताऽप्राक्षी-
 त्या भक्तिः क्रिमियं मम ॥ न स्माहं पतिं त्रया । मां यथा पाठयत्ययम् ॥ ६८ ॥ अदृष्टाऽश्रुतपूर्वेण । तदानेन वशीकृता ॥ सा
 स्माहं करिष्यामि । नूनं मोचारकेऽजामत् ॥ ६९ ॥ भाटकोपात्तसौधे स । तिष्ठन् कृतपरिच्छदः ॥ जिनाधर्चापरः पाठ-कालेऽ
 भ्येत्युपपाठरुम् ॥७०॥ गृहाऽजतं पतिं चाऽल्यत् । साऽपि पाठयसि प्रिय ! ॥ न किं वामनमेवैकं ? । यस्यैतदानमद्भुतम् ॥७१॥
 छात्रा मन्त्यप्यनेकेऽत्र । दाता कोऽपि न चेदशः ॥ संभूयैतद् द्वितीयं मे । सर्वे ददतु यद्यलम् ॥ ७२ ॥ बहुभिः पाठितैस्तत्कि-
 मयमेव हि पाठ्यतां ॥ उपाध्यायस्त्वतोऽवादी-न्नास्तीदृक् कङ्कणं भुनि ॥ ७३ ॥ अनेनैवाऽपि तं चाऽस्ति । गृहाण तदिदं प्रिये !
 ॥ इत्युग्रा मोऽर्पिपत्तस्यै । प्राक्तनं तत्तदर्पितम् ॥ ७४ ॥ करद्वयेऽपि तत्क्षिप्त्वा । सा स्वं मेनेऽप्सरोऽधिकं ॥ उपाध्यायः पुनः

स्माह । त्रियेऽसुं पाठयाम्यहम् ॥७५॥ कृते बहौ प्रयत्नेऽपि । परं किञ्चिन्न वेत्त्यसौ ॥ साऽप्युवाचाऽऽङ्गलालित्या-न्नाढ्यं साध्यं
भवेत्प्रिय ! ॥ ७६ ॥ सौष्टनाच्च धनेर्गीतं । देवाभ्रास्त्यस्य तद्द्वयं ॥ सुखसाध्यां ततो वीणां । किञ्च नाऽध्यापयस्यस्युम् ? ॥७७॥
ततो वीणात्रयीभङ्ग-स्वरूपे तेन भाषिते ॥ साऽथाऽख्यदुर्बला तन्त्री । जीर्णं तुम्बकमप्यभूत् ॥ ७८ ॥ दण्डश्च शटितस्तासु । सब-
लेन त्वया ततः ॥ वीणाऽस्याऽर्प्या करिष्येऽदः । पाठकोऽप्येवमब्रवीत् ॥ ७९ ॥ छात्रोपहासमीत्या च-रहस्तं पाठयत्ययं ॥ एवं
पूर्णेऽथ मास्यागात् । परीक्षासमयः क्रमात् ॥ ८० ॥

परीक्षामण्डपेऽथाऽगा-द्भूपालः सपरिच्छदः ॥ पौराश्च मिलिता नैके । विविधाश्च कलाविदः ॥ ८१ ॥ भूपादेशादुपाध्याय-
स्तत्र छात्रगणैः मह ॥ यावच्चलति तं ताव-दुज्जगारेति वामनः ॥ ८२ ॥ महाकार्योऽहमप्यत्राऽ-ध्यासनीयः स्वसंनिधौ ॥ आदे-
ष्टव्यश्च नाट्यादि-कलां दर्शयितुं क्षणे ॥ ८३ ॥ गुरुराऽऽख्यत्कुरुपत्वाच्छ्रेज संनिहिते त्वयि ॥ उपहासपदं ते च । कला तत्राऽऽ-
दिशामि किम् ? ॥ ८४ ॥ कोटिमूल्यमदाद्वारं । पाठकायाऽथ वामनः ॥ प्रत्यपद्यत तत्सर्वं । स स्तुत्या मुखरस्ततः ॥ ८५ ॥ बहून्
पाठयता छात्रान् । यदवापि मया न हि ॥ जन्मनाऽपि धनं तन्मे । तेनाऽद्वयीति को न्वयम् ? ॥ ८६ ॥

इति चिन्तामुदाऽऽश्चर्य-व्याकुलो वामनान्वितः ॥ परीक्षामण्डपे गत्वा । सोऽध्यास्तोचितमासनम् ॥ ८७ ॥ कुमारश्च नृपा-
दीनां । सर्वेऽपि सपरिच्छदाः ॥ परेऽपि राजवर्याद्या । यथास्थानमुपाविशन् ॥ ८८ ॥ राजादेशात्प्रतीहारो । निवार्य तुमुलं ततः ॥
उर्गर्कभुजसुरिधिष्य । जगाद वदतां वरः ॥ ८९ ॥ भो भोः क्षत्रांगजा नाढ्य-कलां दर्शयताऽऽरमनः ॥ पाणौ कुर्यात्तिया जित्वा । काश्चि-
षार्था नृपाङ्गनाम् ॥ ९० ॥ गीतनाद्यादिमामग्न्या । कुमारा बहवस्ततः ॥ चटप्रकर्षविज्ञाना । ननुतुर्बहुधा क्रमात् ॥ ९१ ॥

रश्मिगापगुणेऽनृत्यद् । वाणाऽग्रे कोऽपि कोऽपि भ्रष्टाग्रे । विविधैः करणादिभिः ॥ ९२ ॥ शीर्षस्थि-
 ताम्बुपात्रोऽन्य-शालयन् करगोलक्रान् ॥ पादाभ्यां भ्रमयंश्चक्रा-प्यनर्त्तित् हस्तकादाभिः ॥ ९३ ॥ रदैर्गृहीत्वा त्रीन् खड्गान् । क-
 राभ्यां चतुरः स्वयं ॥ भ्रमन् ननर्त्त करणै-र्भ्रमयंस्तानलातवत् ॥ ९४ ॥ कोऽपि चाधोमुखः प्रोच्चैः । पादाभ्यां मुश्लौ दधत् ॥
 पाणिभ्यां रमयन् गोलान् । ननर्त्त शिरसा श्रुति ॥ ९५ ॥ स्थितश्च कश्चित्पाणिभ्यां । युताभ्यां भ्रमयन्नसीन् ॥ चक्राण्यङ्घ्र्यङ्गु-
 लीभिश्च । दधत् शीर्षेऽम्बुभाजनम् ॥ ९६ ॥ भुङ्गलं वादयन्नाभौ । स्कन्ध-बाहुस्थदीपकः ॥ जिह्वाप्रोतमणित्रातो । नृत्यतिस्म
 त्वनुत्तरम् ॥ ९७ ॥ युग्मं ॥

नाटयान्येयं कुमाराणां । वीक्ष्य भूपादयोऽखिलाः ॥ पृथग् पृथग् प्रशंसन्त-श्चित्रैः शीर्षाण्यधूनयन् ॥ ९८ ॥ दर्शयन्ती परं
 नाटय-मुन्दरी हस्तमादिषु ॥ तद्वेषेषु विपर्यासान् । सर्वेषां तान्यदूपयत् ॥ ९९ ॥ मोटयन् वामनोऽप्यास्यं । दोषेषु स्मेरयंश्च तत् ॥
 गुणेषु कैश्चित्कन्याद्यैः । समभाविविदांवरः ॥ १०० ॥ कैश्चिद् घृणाक्षरन्याया-त्तथात्वं तस्य कल्पितं ॥ रूपे झत्वमसम्भाव्यं ।
 तस्मिंश्चैकह्यदृश्याभिः ॥ १ ॥

अथ भूपाऽऽज्ञया तादृग्-वेषसर्गोद्गतसंभृता ॥ प्रारंभे शुद्धसामग्रया । नर्त्तनं नाटयमुन्दरी ॥२॥ हरन्ती त्रिश्चचेतांसि । दम-
 यन्ती विदां मदान् ॥ रम्भाद्याश्चानुकुर्नन्य-नर्त्तीत्सा विविधं चिरम् ॥ ३ ॥ कुमारकृतनाट्येषु । विपमा या भिदोऽभवन् ॥ सर्वा-
 स्ताः साऽपि नर्त्तित्वा । नृत्यतिस्साऽथ हस्तकैः ॥ ४ ॥ शास्त्रीरत्या चतुःषष्टिं । हस्तकान् सा विधाय च ॥ चलत्कपोल-नासाऽक्षि
 ताराऽधरपयोधरान् ॥ ५ ॥ विपर्यस्तौ कपोलाऽक्षि-तारभङ्गौ ततो व्यधात् ॥ वामनस्तौ तथा दृष्ट्वा । निषिद्धतुमुलोऽवदत् ॥६॥

भद्रे! पूर्वं यथास्थानं । शास्त्ररीत्या त्वया कृताः ॥ हस्तका भ्रूकपोलादि-भङ्गाश्च निखिला अपि ॥ ७ ॥ सम्प्रत्येतौ तु हे मुमुक्षु ! ।
 नितथावकथाः कथं ? ॥ शास्त्राजुक्तौ कपोलाऽक्षि-तारभङ्गौ विदांवरैः ॥ ८ ॥ अस्ति वैपोऽपि किं भावः । शास्त्रे क्वाऽपि प्ररूपितः ? ॥
 चमत्कृताऽथ सा स्माह । भरतेऽस्त्येष वामन ! ॥ ९ ॥

सोऽथ स्माहेति मा वादीः । कण्ठस्थं भरतं हि मे ॥ न भावं क्वाऽपि तत्रैवं । जागद भरतो मुनिः ॥ १० ॥ श्लोकांस्त-
 स्याऽधिकारेऽस्मिन् । वामनोऽधोदचीचरत् ॥ भ्रान्ता तर्हि भविष्यामि । कन्याप्येवं ततोऽवदत् ॥ ११ ॥ वामनः स्माह नेदृश-
 विद्वाने भ्रान्तिसम्भयः ॥ मन्ये समापरीक्षार्थं । त्वयैतद्विदधे परम् ॥ १२ ॥ परमत्र मृगा एव । सभायां सन्ति केवलं ॥ नहीद-
 शस्य दृक्षस्य । विज्ञाता कोऽपि संभवी ॥ १३ ॥ दध्युः सम्या निशम्यैतद् । गुरुः शिष्याद्यनुग्रहात् ॥ अवीवदिदिमं त्वेतद् ।
 ज्ञानं त्वस्मिन्नसंभवि ॥ १४ ॥ कन्या स्वस्खलितस्यैवं । तत्समर्थनयाऽपुत् ॥ ननर्त्त चाऽग्रतः कृत्वा । सनर्थमुखमोटनम् ॥ १५ ॥
 भङ्गाऽग्रन्यस्तपुष्पस्यो-परि वामेतरैरियं ॥ ननर्त्त करणैर्दक्षा । ततो द्वादशभिः स्फुटम् ॥ १६ ॥ अजैपीच्चाऽखिलान् राज-कुमा-
 रान् कलयाऽनया ॥ अभूजयजयारावो । वाघनादोल्बणस्ततः ॥ १७ ॥ वरचिन्तातुरो भूप-स्तूपाध्यायमभापत ॥ कोऽप्यघाप्य-
 वशिष्येत । त्वच्छात्रेष्वपरीक्षितः ॥ १८ ॥

उपाध्यायोऽथ तद्दान-प्रीणितो वामनं ततः ॥ अदीदृशद्यतो दानं । वशीकरणमग्रिमम् ॥ १९ ॥ सम्भवित्री कुरूपेऽस्मिन् ।
 न कला क्षतिशायिनी ॥ संभवेऽपि च मा जैपी-त्तयाऽयं तनयां मम ॥ २० ॥ माभूद्दामनेनाऽस्याः । कन्याः पत्या विडम्बना ॥
 तथापि वर्द्धतां चित्रं । सन्देहः शल्यतीह यत् ॥ २१ ॥ शल्यं वा शक्यते सोढुं । न संदेहस्त्वसम्भवे ॥ विद्वोक्तसंभवोत्थोऽय-

मिति प्यारता नृपोऽद्भुत् ॥२२॥ यदि वेत्ति ततो नाटय-कला दर्शय वामन ! ॥ सोत्कण्ठास्तव ता दृष्टुं । सर्वे ह्येते सभासदः ॥२३॥
मधुः परमानेन । निमन्त्रणसमाप्ततः ॥ नृपादेशान्मुदोचस्यौ । वामनो नर्तितुं जनात् ॥ २४ ॥ प्राग्व्यैक्षि कला ते ता । का
नयां दग्नीष्यसे ? ॥ मृत्ना नास्त्यत्र दक्षो य-न्मर्द्दनेजसि जुलालत् ॥ २५ ॥ तमित्युपाहसंब्रह्मात्राः । केऽप्युचुः किं निषिध्यते ? ॥
निगुप्यतामय लोकै-ऽप्युपहामश्च वर्द्धताम् ॥ २६ ॥

श्री अत्रविचित्रोक्ती-स्वरायाऽथ वामनः ॥ ससज्ज नर्तितुं नत्वा । पञ्च श्रीपरमेष्ठिनः ॥२७॥ परीक्ष्याऽसज्जयत् स्वाभि-
मतान् गायनरादरान् ॥ ननर्त्त सर्वमामग्या । ततो विश्वैकमोहनम् ॥ २८ ॥ न च कुत्राऽपि तन्नाटये । हस्तकादिषु द्रूपणं ॥ कि-
ञ्चिरं कृष्णशकृन् प्राप्तुं । सेष्यादोषदृशोऽप्यहो ! ॥ २९ ॥ सभासदश्च तन्नाटयं । पश्यन्तोऽनन्यचेतसः ॥ देवानामपि नाटयेषु ।
गुणियो दधिरे पृणाम् ॥ ३० ॥ नृचैः कुमारनाटयाना । नर्त्तित्वाऽथ ननर्त्त सः ॥ मह्यग्रन्यस्तपुष्पस्थ-सूच्यग्रकुमुभोपरि ॥३१॥
ददौ च ररणान् वामे-तरान् द्वादश तत्र सः ॥ वृसुमं चाददेऽक्ष्णा तत् । जगुः सम्या जितं जितम् ॥३२॥ विसृष्टे च ततो नाटये ।
जर्ननयप्यनिः प्रद्वैर्द्विदधे वाद्य-नादकोलाहलस्तथा ॥ ३३ ॥ बन्दिनस्तद्गुणान् पेटु-रगायन् गायका मुदा ॥ ददौ तेभ्योऽ-
र्धितं दानं । ततो निश्चाद्भुतं स च ॥३४॥ जगदद्भुतया नाटय-कलया रञ्जिता तथा ॥ हर्षार्थव्यवशाद्येन-मवृणोन्नाटयसुन्दरी ॥६५।
पूतं मापु दूतं मापु । जुयोपति च देवता ॥ वाधादितुमुलथाऽत्रा-ऽभून्नभोव्यापकः परः ॥ ३६ ॥

धिर्दवममरस्युन्या । एषस्या वामनो वरः ॥ उभयोः शेषयोथाऽथ । भूयात्कोऽपि नृपाङ्गजः ॥३७॥ खेदादिति नृपो ध्या-
त्वा । प्रविहारमथाऽऽदिशत् ॥ निषिध्य तुमुलं सोऽपि । प्राग्मुदुर्चैर्जुषोप च ॥३८॥ भो भो राजाङ्गा गीत-कलया गीतसुन्दरी ॥

जित्वा पाणौ क्रियात्कश्चि-द्युष्मास्वेकस्त्वपोनिधिः ॥ ३९ ॥ ततो गीतकलाविज्ञा । जिनधर्मानुसारतः ॥ कुमाराः स्वस्वसामड्या ।
 ऋमाद्रीवान्यगासिपु ॥ ४० ॥ यं यं ते पुपुग्रीतै । रसं चारु यदा यदा ॥ सर्वे तन्मयतां प्रापु-स्तद्भ्रावज्ञास्तदा तदा ॥ ४१ ॥
 वद्रीवरसलीना ज्ञाः । क्षुत्तृदशीतातपादिजां ॥ वेदयन्तेस्म नो वाधां । ह्येकसंवेदनी रसः ॥ ४२ ॥

रसैश्चटप्रकर्षंस्ते । गीत्वा च व्यरमन् क्रमात् ॥ भूपादिष्टा स्वसामग्या-थाऽगायद्रीतसुन्दरी ॥ ४३ ॥ गायन्त्यां च रसै-
 स्तस्यां । निद्राणेनाऽभनत्समा ॥ पूर्वसङ्केतिता दास्यः । पिहितश्रुतयस्ततः ॥ ४४ ॥ भूपादीनां करादिभ्यः । खड्गादीन्यायुधान्यपि ॥
 गृहीत्वा व्यमुचन् क्वाऽपि । किञ्चित् कोऽप्येव न त्वैवत् ॥ ४५ ॥ गीत्वाऽस्यां विरतायां च । तेषां मार्गयतां तद्दुः ॥ द्रीणानां
 ससितास्तानि । मानयित्वा धनानि ताः ॥ ४६ ॥ जिताः सर्वेऽनया राज-कुमारा इति सम्यगीः ॥ प्रासरज्जयघोषश्च । वाद्यनिर्घोष-
 युक् ततः ॥ ४७ ॥ भूपः खिन्नो वराऽप्राप्त्याऽ-प्राक्षीत् प्राग्च पाठकं ॥ वामनं वरमालाढ्यं । सादरं सोऽप्यदीदृशत् ॥ ४८ ॥
 प्राग्दृ ध्यात्वा नृपोऽवादीद् । गीतं चेद्वेत्सि वामन ! ॥ तर्हि सर्वोत्तमं गाय । तत्स्वरूपं निवेद्य नः ॥ ४९ ॥

वामनः स्माह तत्किञ्चित् । प्रसादाद्देवि सद्गुरो ॥ तत्स्वरूपं तु संक्षेपा-द्वच्चि राजन्निशम्यतां ॥ ५० ॥ तथाहि—
 “गांधर्वं त्रिसमुत्थानं । तं त्री-श्वेषु-भरोद्भवं ॥ बीणा त्रिसरिका सार-ङ्ग्याद्या तन्त्रीस्त्वनेकया ॥ ५१ ॥
 रागो विचृम्भमाणो नु-र्हदि मन्द्रादिभेदतः ॥ तस्याश्छिद्रकंसस्पर्श-वशेनोत्पद्यते किल ॥ ५२ ॥
 एवं वशेऽपि बीणायां । नालशुद्धिस्तु वर्जनात् ॥ शल्यादीनां तथा तुम्ब-शुद्धिर्दृष्टादिकैर्गुणैः ॥ ५३ ॥
 तन्त्रीशुद्धिर्बलिलायु-चालायुज्झिततत्कृतैः ॥ इत्यादि वेणु-सारङ्गी-त्रिसर्यादिष्वपीष्यते ॥ ५४ ॥”

इत्यादि विन्तरो लघु-मितः शार्ङ्गः प्रम्पितः ॥ क्रियान् कथयितुं शक्यो । राजनौत्सुक्यतोऽधुना ॥ ५५ ॥ अथ गन्धर्वमु-
 मुच्येत् । मिथिन्मानुषमंत्रं ॥ गाता स्यादकृत्योऽस्थूलो । गले स्यादामयोऽज्झतः ॥ ५६ ॥ सर्वथा वाऽपि नीरोगो । शुद्धितो यौव-
 नान्वितः ॥ निलयुरतैलकुल्माष-गुडाद्याहारनर्जकः ॥ ५७ ॥ शर्करामधुयुग्दुग्ध-पानीयात्युप्याशीतशुक्र ॥ तांबूलसुविशुद्धास्यो ।
 नगो नार्यपि वेदनी ॥ ५८ ॥ प्रयत्नश्रितस्तस्य । नाभिना वायुरुत्थितः ॥ अयं गीतरुलाविज्ञैः । प्राणाह्वः कथितः पुनः ॥ ५९ ॥
 मूर्ध्न्युत्थितो मूत्रे श्राम्प-सिद्धादन्तोष्ठवालुनि ॥ परावर्तवशाद्दर्णा-न्नादं च जनयेत्ततः ॥ ६० ॥

स मन्द्रमध्यताराहः । स्थानादिवशतः पुनः ॥ सप्तथा स्वरभेदेन । भिद्यन्ते ते स्वराः पुनः ॥ ६१ ॥
 मामान्यतो विशेषाद्य । त्रयो ग्रामा भवन्ति च ॥ स्वरग्रामेष्वथो संसृ-च्छनाश्चैवैकविंशतिः ॥ ६२ ॥
 उत्पद्यन्ते स्वरैर्वेषु । रागास्ते सप्त पद्गुणाः ॥ तेषु गीतं द्विधा चाऽऽग-मिकं स्याद्देशजं तथा ॥ ६३ ॥

यदुक्तं—तेसुय सरेसु बाधालीसं रागा उपज्जंति, तेसुय रागेषु दुहा गीयं उपज्जइ, तंजहा-आगमियं
 वैमिजं च. तत्याऽऽगमियं सत्तसीगडा सत्त भाणियाओ भाणय भाणय दुविलियाओ य, तत्थ देसिजं च एला-
 माद्वियवुडंभेयमणेगविहं इत्यादि.—रागाश्च पंचाशत् द्विचत्वारिंशद्वा लोकप्रसिद्धा एव, तथाहि—

१ श्रीरागो चसंतद्य । पंचमो भैरवस्तथा ॥ भैरवरागस्तु विज्ञेयः पष्ठो भद्रनरायणः ॥ ६४ ॥
 १ गौरी कोलाहलां धारी । द्रविडी भालकैशिकी ॥ पष्ठी स्याद्देवगांधारी । श्रीरागस्य विनिर्गताः ॥ ६५ ॥
 १ हिंडोला कोशिकी चैव । रामत्री द्रुममंजरी ॥ गुंडकृतिर्हि देशालीः । संबदान्ति वसंतके ॥ ६६ ॥

भैरवी गुर्जरी चैव । भ्राया भ्वेलाकुला तथा ॥ 'कर्णाटी रक्तहंसा च । पडेटा पञ्चमे स्मृताः ॥ ६७ ॥
 'त्रिगुणा संस्तभतीर्थो च । आभीरी ॥ 'ककुभा तथा ॥ 'विष्परीडी वसंबेरी । पडेटा भैरवे मताः ॥ ६८ ॥
 'धंगाला 'मथुरी चैव । 'कोमोदा 'दोषशाटिका ॥ 'देवग्री चैव 'देवाला । पडेटा मेघरागतः ॥ ६९ ॥
 'तोडी 'मोटकरी चैव । 'श्रीभूपालप्रिया तथा ॥ 'नट्टा 'धनाश्री 'मल्ली च । पडेटाश्च नरायणात् ॥७०॥ इति ३६
 श्रीरागे मालवो 'गुरु, वसंते 'द्याणगुरु, पंचमे 'पूर्विओगुरु, भैरवे 'केदारओगुरु, मेघरागे 'सालिगुरु,
 नटनरायणे 'कल्याणगुरु इति. गुरुपट्टकं ॥

एतत्कालेन चाऽधीतं । वक्तुं कालेन शक्यते ॥ राजन् ! स्तुतिश्च निन्दा च । प्रायो गीति प्रवर्त्तते ॥ ७१ ॥ न सञ्जनशु-
 रान्निदा । निर्यातीति न वच्मि तां ॥ स्तुतिः पुनर्भवेद् द्वेषा । सदसद्गुणकीर्त्तनात् ॥ ७२ ॥ असद्गुणा विवाहादौ । नीचैर-
 न्यत्र चेष्यते ॥ मृषावादी तु दोषाढ्यः । सद्भिस्तु क्रियते न सा ॥ ७३ ॥ सन्तोऽपि द्विविधाः साधा-रणाऽसाधारणा गुणाः ॥
 साधारणा जनेव्याप्याः । प्रायः सर्वेष्वपीह ये ॥ ७४ ॥ तद्यथा—

कैलासालयभाललोचनरुचा निर्वर्त्तितालत्ककं-व्यक्तिः पादनखद्युतिर्गिरिसुवः सा वः सदा त्रायतां ॥
 स्पद्वापिंथसभिद्धयेव सुहृदं रूढा यया नेत्रयोः । कांतिः कोकनदानुकारसरसा सद्यः समुत्सार्यते ॥७५॥इति.का.प्र.
 तथा-परिहाणयसणकट्टण । करकमलनिहितअच्छिञ्जुअलस्स ॥ रुहस्स तइयनयणं । पावइपरितुंविअं नमहा ॥७६॥
 इत्यादि. ईदग्राणादिचेया हि । सर्वसिन्नाऽऽप्यते जने ॥ तस्याः स्तुत्या विशेषः को । देवस्य कथितो भवेत् ॥ ७७ ॥ दोषाः प्राणा-

निपाताया । निन्या येऽष्टादशोत्तमैः ॥ स्तुतिस्तीरेव देवादौ । या सा निन्दैव तत्त्वतः ॥ ७८ ॥ अचमत्कारिणी वा सा । काचित्-
 न्नेष्यते युधैः ॥ अप्यसाधारणा द्वेषा । कल्पिताऽकल्पिता गुणैः ॥ ७९ ॥ कल्पितास्ते ह्यसन्तोऽपि । ये शास्त्रादौ प्ररूपिताः ॥
 रागद्वेषनिमोहादि-दोषैर्व्यामूढयुद्धिभिः ॥ ८० ॥ तद्यथा-

गिरिसिन्धुचारिधियन-ग्रामाकरनगरसंगता वसुधा ॥ उदरे निवसति यस्य । प्रणमत तं देवमथ भक्त्या ॥ ८१ ॥
 तथा चोक्तं-कृष्णेनांबुगतेन रन्तुमधुना मृद्भक्षिता स्वेच्छया । सत्यं कृष्णक एवमाह सुशाली मिथ्याम्ब पश्याननं ॥
 व्यादेहीति विफाशिते शिशुमुले माता समस्तं जगत् । हृष्ट्या यस्य जगाम विस्मयपदं पायात्स वो माधवः ॥ ८२ ॥
 संहारगृष्टिसत्ताः । प्रजापतिर्यः करोति जगतोऽपि ॥ हरिनाभिकमलनिलयं । तं सावित्र्याः पतिं प्रणुमः ॥ ८३ ॥

तथा—विधेरगस्त्योऽगस्तिरथ-स्वकमंडलुगे बटे ॥ दलसुप्तहरेः कुक्षौ । नष्टां सृष्टिमदर्शयत् ॥ ८४ ॥
 तथा चोक्तं मुरारिनाटके—चिरमति महाकल्पेनाभिपथैकनिकेतन-खिसुवनपुनःशिली यस्य प्रतिक्षणमात्मभृगः ॥
 किमधिकरणा कीदृक् फाऽस्य व्यवस्थितिरित्यसा-धुदरमविशद् हृष्टुं तस्मै जगन्निधये नमः ॥ ८५ ॥ इत्यादि—
 एवं समुद्रमथनरामधनुरादिष्वपि ज्ञेयं

स्तुतिरेषाऽपि नो सद्भिः । कार्यो मिथ्योक्तिपातः ॥ को हि मुह्यति मिथ्याद्गु । शार्ङ्गैर्जनोक्तिरत्त्ववित् ॥ ८६ ॥ यत्तव्य-
 माणं सहते न युक्ती-धिर्हृद्यते वाऽनुभवप्रमाणैः ॥ स्वदृष्टिरागग्रहिलान् विमुच्य । रमेत कस्तत्र सुधीर्हितार्थी ॥ ८७ ॥ ततोऽसा-
 धारणाः स्तुत्या । गुणा ये स्युरकल्पिताः ॥ ते च संसारिजीवेषु । मिथ्यादद्भु विशिष्य च ॥ ८८ ॥ असन्तः परमब्रह्म-दोषत्यागा-

दयो मताः ॥ लभ्यास्तेऽर्हति सङ्घे वा । प्रायो नाऽन्यत्र कुत्रचित् ॥ ८९ ॥ युग्मं ॥ कृपा पङ्क्तिविधिषु । सम्यग्ज्ञानमरागिता ॥
त्यागोऽष्टादशदोषाणां । कुतोऽर्हच्छासनं विना ॥ ९० ॥ तद्राजन् ! जिनगुर्वादि-गीतं गायन् पुनाम्यहं ॥ रसनां स्वां सदस्यानां ।
थुतीथ शृणुताऽऽदरात् ॥ ९१ ॥ इत्युक्त्या मत्सग्रस्त-कुमाराणां समन्ततः ॥ उपहासगिरो नाना-भिदोऽवज्ञाय पूर्ववत् ॥ ९२ ॥
स्वप्रादानवशाऽशेष-सामग्या स्वेष्टया ततः ॥ यत्नादवहितो गातु-मुपाक्रमत वामनः ॥ ९३ ॥ गायत्यस्मिन् सदस्याश्च । हाहा-
हृह्लादिगायनान् ॥ न वृणायाऽप्यमन्यन्त । तद्गीःश्रोतृन् सुरानपि ॥ ९४ ॥ न कश्चिद्भापते किञ्चि-न्नेक्षते चित्रमप्यथ ॥ न ध्या-
यतीति तत्सम्याः । श्रुत्येकाशा इवाऽभवन् ९५ ॥ कोटिप्राप्तेऽथ तद्गीत-रसे सर्वाऽतिशायिनि ॥ सुप्तेव निखिला जज्ञे । शापमुप्तेव
सा ममा ॥ ९६ ॥

नृपादीनामयाऽस्त्राणि । दास्योऽलंकरणानि च ॥ गृहीत्वा मुमुक्षुः क्वाऽपि । प्राग्वच्छन्नश्रुतिद्वयाः ॥ ९७ ॥ प्राक्संकेताद-
थाऽऽगत्य । वामनोऽत्युपहासिनां ॥ मौलीन् पञ्चकुमाराणां । धुरिणो द्रागमुण्डयन् ॥ ९८ ॥ कश्चित्किञ्चित्परं नैव । तदा चेतयतेस्म
च ॥ स हि नाम रसो यत्र । न वेद्यान्तरवेदनम् ॥ ९९ ॥ स्थिते तस्मिन् प्रगायाऽथ । सम्या मत्वाऽखिलं च तत् ॥ हृष्टा जुष्टुपु-
रित्युचै-र्वाग्मनेन जितं जितम् ॥ १०० ॥

घोपोऽभूञ्जयतूर्याणां । स्फीतो जयजयारवैः ॥ स्वर्जैत्रं वामनं मत्वाऽथाऽष्टुणोद्गीतसुन्दरी ॥ १ ॥ प्राग्वज्जुघोष च व्योम्नि ।
नरेन्द्रकुलदेवता ॥ पुष्पवृष्टिं वितन्वाना । मौल्योर्वाग्मनकन्ययोः ॥ २ ॥ नष्टेषु धुरिषु च्छन्न-कर्णेषु प्राक् कुमारकाः ॥ जनहासैः स्वशी-
र्षाणि । तथा मत्वाऽन्नश्रन् द्विया ॥ ३ ॥ प्राग्वद्राजादयोऽप्यस्त्राऽलङ्कारान् जगृहूर्धनैः ॥ दास्योऽप्यथार्थागमप्रीतावाग्मनायाऽऽशिषो ददुः ॥ ४ ॥

दृश्यौ नृपोऽथ कन्ये द्वे । वामनः परिप्यति ॥ देवाद्द्विडम्बना चाऽगा-देतयोर्लघिमा च मे ॥ ५ ॥ एकाऽपि राजपुत्रेण ।
परिर्णयित् केनानिन् ॥ कथञ्चिद्यदि पूत्री मे । निर्द्यतिः स्यात्ततो हृदि ॥ ६ ॥ ध्यात्वैवं भृशुजाऽऽदिष्टो । वेत्री प्राग्वज्जुघोष च ॥
निर्लिप्य बहुया कोला-हलमुर्गैस्तरामिति ॥ ७ ॥ भोभोः ! गृणुत भूयांसो । भवन्तो नृपनन्दनाः ॥ कन्ये द्वे वप्रतुः संधा-वशात्
वामनं पतिम् ॥ ८ ॥ एवं वोऽभिभवव्रीडे । तत्कश्चिन्नादसुन्दरीं ॥ भवत्सु वृणुतां नाद-कलयाऽस्या विजित्वरः ॥ ९ ॥

वामनेनाऽथ घृष्टं स्वं । मन्यमाना विशिष्य ते ॥ दाक्ष्याद्याऽवीवदन् वीणा । नानारागैरनुक्रमात् ॥ १० ॥ तन्नादैश्च सभा
सर्गा । स्तब्धेव समजायत ॥ परिहृत्याऽरिलाश्रेष्ठा-स्तदेकलीनमानसा ॥ ११ ॥ सर्वोचमकलेष्वेषु । कस्मिंश्चिद्वाद्यत्यसुं ॥ अन्ति-
मेऽनमरे प्राप्ते । पूर्वपूर्वजयक्रमात् ॥ १२ ॥ पूर्वसङ्कतितैराधो-रणैर्मुक्ते महागजे ॥ सगर्जे धावमानेऽत्र । क्रुद्धे निकटमागते ॥ १३ ॥
महामयङ्करे मीत्या-ऽरिलास्रंसुः सभासदः ॥ बह्वभं सर्वनादादि-रस्तेभ्यो जीवितं यतः ॥ १४ ॥

अथ भूपाऽऽज्ञया वीणां । नादसुन्दर्यवीवदत् ॥ कर्णाऽमृतकिरा तस्या । नादेन प्रसरीस्रता ॥ १५ ॥ स्तब्धः सोऽपि गजः
मयै । स्तम्भिताश्च सभासदः ॥ तथा विरमिते नादे । गजे चात्ते निपादिभिः ॥ १६ ॥ युग्मम् ॥ कन्यया जितमित्यादि । प्राग्व-
ज्जने जयारवः ॥ अप्राधीत्पूर्ववत् रिन्न । उपाध्यायं ततो नृपः ॥ १७ ॥ वरमालाद्वयीरम्यं । वामनं सोऽप्यदर्शयत् ॥ ध्यात्वा प्राग्व-
न्तृपो वीणा-चादनाय तमाऽदिशत् ॥ १८ ॥ मुदितः स नृपादेशा-द्वीणां वादयितुं ततः ॥ अयाचत नैरापि । सैका भूपाऽऽज्ञ-
योत्तमा ॥ १९ ॥ तां विलोक्याऽवदत् सोऽस्या । दण्डान्तः कीटकोऽस्ति भोः ! ॥ राज्ञा कौतुकिनाऽऽदिष्टो । भङ्क्त्वा तं तमद-
र्शयत् ॥ २० ॥ ततः परार्जपिता तस्याः । कडुतुंबमयं जगौ ॥ तत्खण्डं च मुखे क्षिप्त्वा । कश्चित्तत्समवीवदत् ॥ २१ ॥ अन्यस्यां

स च तन्त्र्यन्तः । स्रक्ष्मवालमदर्शयत् । परस्यां चाऽब्रवीद्दण्डं जलमध्ये स्थितं चिरम् ॥ २२ ॥

वह्नीश्च दूपयित्वैवं । ताः काञ्चन परीक्ष्य च ॥ सुविशुद्धामथाऽऽदाय । वीणां सम्यग्वीवदत् ॥ २३ ॥ किमिदं सुखसर्वस्वं ।
स्वर्गलोकादुपागमत् ॥ किं श्रवस्सु सुधावृष्टि-रित्यौहृत तद्ध्वनिर्जनैः ॥ २४ ॥ किमयं त्रैपि शक्रेण । तपस्तुष्टेन वादकः ॥ सुखा-
कर्तुं महीलोकं । वामनश्चोहितो बुधैः ॥ २५ ॥ प्राप्ते नादरसे चाऽस्मिन् । अकर्षं परमं क्रमात् ॥ लयानन्दसुखाऽद्भूता । निदद्रौ
सकलाः समा ॥ २६ ॥ पूर्वसङ्केतित्तिर्बाढं । पिहितश्रवणैरथ ॥ पीतमद्यो महामात्रैः । प्रेर्याऽमोचि सरुद् गजः ॥ २७ ॥ स प्राप्तोऽपि
समासचौ । केनाऽपि विविदे न तु ॥ स्तब्धथाऽऽसीत्तथाऽऽशासीद् । घातान्नऽङ्कुशजान् यथा ॥ २८ ॥ घातं घातं च निर्विण्णै-
स्ततो जयजयारवः ॥ चक्रे हस्तिपैकः पूर्वं । सर्वैरपि जनैस्ततः ॥ २९ ॥ बाधैर्ध्वनति खे मुक्त-विपश्चीवादनं मुदा ॥ अष्टुणोद्वा-
मनं नाद-सुन्दर्यप्याशु तञ्जिता ॥ ३० ॥ जुषोप पूर्ववद्देवी । वर्पन्ती कुसुमोच्चयं ॥ स्तुवद्भ्यो याचकेभ्यश्च । वामनः प्रार्थिता-
न्यदात् ॥ ३१ ॥ अहो ! कला अहो ! दानं । लीलाचार्यमप्यहो ! ॥ इत्यादिवामनस्तुत्या । मुखरा जनताऽभवत् ॥ ३२ ॥ पुमानी-
दृग्गुणाधारो । वामनत्वेन दूषितः ॥ किं ब्रूमस्तदनौचित्यं । हतकस्य विधेरिति ॥ ३३ ॥ यदुक्तं—

शशिनि खलु कलङ्कः कण्टकाः पद्मनाले । प्रिययुवतिवियोगो दुर्भगत्वं सुरूपे ॥

जलधिजलमपेयं पण्डिते निर्धनत्वं । धनवति कृपणत्वं रत्नदोषी कृतान्तः ॥ ३४ ॥

अथवा वामनत्वेनाऽ-न्तर्हितः कोऽपि संभवी ॥ दिव्यमूर्तिरयं नून-मप्रच्छन्नाऽर्कवत्पुमान् ॥ ३५ ॥ विश्वोत्तरान् गुणान्
क्षेतान् न कुर्याद्वाग्ने विधिः । मृदामभाजने कञ्चिदमृतं प्रक्षिपेत किम् ? ॥ ३६ ॥ स्वरूपं गहनं ह्यस्य । वेत्ति सर्वविदेव वा ॥ इत्यादि

त्रिविधाऽऽलापान् । मिथो विदधिरे जनाः ॥ ३७ ॥ अर्थतः पञ्चभिःकुलकं ॥ धिक्कनीनां प्रतिज्ञानं । धिग्विधिं गहिंतक्रियं ॥
धिक्कृमारान् कलान्यूनात् । धिग्मामादिष्टवादिनम् ॥ ३८ ॥ न्यक्कृताऽप्सरसां रूपैः । कनीनां तिसृणामपि ॥ ममाऽसुभ्योऽप्य-
भीष्टानां । वामनोऽयमभूद्भरः ॥ ३९ ॥ प्रारब्धमन्यथा कार्य-मिदं निर्व्यूढमन्यथा ॥ तद्भवेद्यदसंभाव्यं । दैवं को लङ्घितुं क्षमः ॥ ४० ॥
तदुक्तं—अवश्यमब्धेऽप्यनवग्रहग्रहा । यया दिशा धावति वेधसः स्पृहा ॥

तृणेन वात्येव तयाऽनुगम्यते । जनस्य चित्तेन तथा भृशाऽवशात्मना ॥ ४१ ॥

तथा—यन्मनोरथगशतैरगोचरो । यत्स्पृशन्ति न गिरः कवेरपि ॥

स्वप्नवृत्तिरपि यत्र दुर्लभा । हेलयैव विदधाति तद्विधिः ॥ ४२ ॥

इति चिन्तातुरो भूपः । पप्रच्छाऽथ कलागुरुं ॥ किदेशो ? वामनः कोऽयं ? । किंकुलश्रेति मे वद ॥ ४३ ॥ व्याजहार गुरु-
मांसा-न्न्यूनात्प्रागयमागमत् ॥ पृष्टः स्वरूपमित्याख्य-द्वहं नेपालदेशतः ॥ ४४ ॥ कलार्थमागमं क्षत्र-पुत्रो विजयपत्तनात् ॥
स्वरूपं नाऽधिकं त्वस्य । वेत्ति कोऽपि सुधीरपि ॥ ४५ ॥ युग्मं ॥ दिव्यालङ्करणो दिव्य-दानोऽयं पाठितः कलाः ॥ प्रयत्नेन मया
सौव-मूर्खिमाणं प्रदर्शयन् ॥ ४६ ॥ इयन्तं समयं नाऽवेत् । कलानामाप्ययं पुनः ॥ साम्प्रतं युगपत्सर्वाः । कला दिव्यास्त्वदर्श-
यत् ॥ ४७ ॥ तदलक्ष्यस्वरूपोऽयं । कश्चित्संभाव्यते पुमान् ? ॥ गुरोरिति गिरा भूशृ-द्विकल्पान् बहुधा दधौ ॥ ४८ ॥

अथ राजकुमारास्ते । भृशं खिन्ना व्यचिन्तयन् । अहो मायाविनाऽनेन । घृष्टाः सो वामनेन ही ! ॥ ४९ ॥ मूर्खत्वं दर्श-
यित्वैत-त्कालमेकपदेऽधुना ॥ कलास्त्वेप प्रदर्शयैव-मग्रहीच कनीत्रयम् ॥ ५० ॥ अमुमोघदथाऽऽसाक-मियत्पाठश्रमादि च ॥

प्रागित्यन्नास्यधेमं चेत् । तत्तदैवाऽहनिष्यथ ॥ ५१ ॥ सम्प्रत्यप्यथवा हत्वा । रङ्गमेतं निराश्रयं ॥ कनीर्ग्रीहीतुं दातुं च । शक्नुमः
स्वेच्छया न किम् ? ॥ ५२ ॥ अज्ञातकुलशीले हि । कुरूपेऽस्मिन् कनीत्रयीं ॥ न सहामोऽन्यथा हास्या-भिभृती नः सुनिश्चिते ॥ ५३ ॥
सबलानां बहूनां च । किं नः क्ष्माभृत्करिष्यति ॥ न रङ्गस्याऽपि पाते तु । दोषो मायाकृताऽऽगसः ॥ ५४ ॥ यद्वा घातोघतान्न-
श्रेव । दृष्ट्वा नश्यति वामनः ॥ न रङ्गहतिदोषश्च । भावी कार्यं च सेत्स्यति ॥ ५५ ॥

विमृश्यैवं मिथः सर्वाऽ-नुमतिग्रहणादथ ॥ छरपालाभिधस्तेषु । मुख्यः साह कुमारराट् ॥ ५६ ॥ वामनैकगुरुत्वेन । स्वो-
ऽसि तद्वितद्युच्यते ॥ सुलभं संभवेन्नाट्यं । केकिमर्कटकादिषु ॥ ५७ ॥ गीतं कोकिलचाण्डाला-दिष्वपि प्राप्यते वरं ॥ चाण्डा-
लैरपि वीणादि-नादः साधु विधीयते ॥ ५८ ॥ न च राजकनीस्तेषु । कथिदर्हति वामन ! ॥ तथा त्वमपि नाऽर्होऽसि । तासां किं
नेति बुध्यते ? ॥ ५९ ॥ न खरोऽर्हति रैषट्ठां । न च श्वा क्षीरभोजनं ॥ नोष्टश्च मणिहारं त्वं । ताश्च नाऽर्हसि भूपजाः ॥ ६० ॥
इमास्त्यक्चानुरूपां त-द्दामां तां भज काञ्चन ॥ सुखं कलाजितैर्द्रव्यै-राजीवं च नटादिवत् ॥ ६१ ॥ मरिष्यस्यन्यथेत्युक्ते ।
वामनोऽप्यत्रवीत्कुथा ॥ निर्भाग्यं निष्कलं स्वं रे ! । किमद्याऽपि न बुध्यसे ? ॥ ६२ ॥ अनायिध्वं कलावादे । न किञ्चित्करतां
यथा ॥ तथैव प्रापयिष्यध्वे । रणे निर्जीवतां मया ॥ ६३ ॥ यः कटाक्षयिताप्येता । मत्प्रियास्तु भवन्तु भोः ॥ नेतुं द्राग् खाल्यं
नूनं । यमेन स कटाक्षितः ॥ ६४ ॥ यधेवं तद्गृहाणाऽन्नं । चेद्युद्धेऽपि प्रागल्भसे ? ॥ इत्युक्ते छरपालेन । वामनोऽव्यज्ञयाऽत्रवीत् ॥ ६५ ॥
दैत्यारिर्वा हरो वा सुरपतिरपि वा संभृतः स्वाखपंकल्या ॥ विश्वस्याप्यंतकृद्वा स महिषगमनोऽन्योऽपि वा लोकपालः ॥
तिष्ठेच्चैत्संख्यसंख्यावदतुलबलतां ख्यापयन् मद्गृहगत्रे । गृहीयां किञ्चिदन्नं तदिह मुजयुगस्योजितं दर्शये च ॥ ६६ ॥

अत्रस्तोमपरिश्रमभरोर्नीर्विश्रमं काम्यथाऽस्माद्युद्धजिगीषयाऽतिविकटैः किं रे भटा दुर्घटैः ॥ ६७ ॥
 नास्मानं प्रकटं च पादमपि यन्सोढं सुरेंद्रोऽप्यलं । तद्युष्मासु शशेषु मे गजपतेः शखग्रहः कीदृशः ॥ ६७ ॥
 तद्भुजावेन मे शङ्खं । विक्रमार्थैव कङ्कटः ॥ भाग्यमेव सहायश्च । किं रे ! नाद्याप्यलक्षिपि ॥ ६८ ॥ सन्नहत ततः सर्वे । संभू-
 याऽस्त्राणि संयुगे ॥ यूयमादद्घ्नमेतद्वः । कौतुकं दर्शये पुनः ॥ ६९ ॥ दुर्लक्ष्यं तं गिरा मत्वा । समनहन्ते तेऽखिलाः ॥ परीक्षा-
 ज्वसरे चाऽऽका-रितैः स्वस्वैलैः सह ॥ ७० ॥ प्रकमन्ते परेऽप्येत्य । यावद्योद्धुं रणावनौ ॥ तावन्मुण्डितशीर्षस्ते । दोषाच्छादि-
 तर्मालयः ॥ ७१ ॥ ज्वलत्क्रीधामयः पञ्चा-प्याकर्णयोधनोत्सवं ॥ सहस्तेन हनिष्यामो । वामनं दुष्टचेष्टितम् ॥ ७२ ॥ प्रति-
 क्षायेति दर्पाद् द्रा-गग्रसैन्ये समापतन् ॥ वामनस्तानथो वीक्ष्याऽ-वादीदुपहसन्मुदा ॥ ७३ ॥ किं नु भो मुण्डितैः शीर्षै-र्लज्जमाना
 इहाऽऽगताः ॥ साध्वेतद्वयपनेष्यामि । लज्जां छित्त्वैव तान्यहम् ॥ ७४ ॥ इत्युत्थयात्युद्धतक्रीधा-स्तेऽमुञ्चन् ब्राणधोरणीं ॥ शेषा
 अपि व्यधुर्व्योम । शरापूर्णं समन्ततः ॥ ७५ ॥

अथो वामनसिंहोऽपि । स्मृत्वा श्रीपरमेष्ठिनः ॥ उन्मूल्यैकं महास्तम्भं । दधावे तान्मृगान् प्रति ॥ ७६ ॥ अपातयद्भुजानद्रि-
 गृङ्गाणिव वपुष्मतः ॥ सादिनोऽभ्रमयत् खे चो-च्छाल्य पारापतानिव ॥ ७७ ॥ उदलालयदुच्चैश्च । पत्नीन् दन्तीव गोलकान् ॥
 अनिधांसन् कृपालुत्वाद्भटान् कांश्चिदमूर्च्छयत् ॥ ७८ ॥ पर्पटानिव केपांचि-दभाद्दक्षीञ्च रथांस्तथा ॥ धनुर्मुद्गरभलाजसि-गदा-
 घृत्वाण्यचूर्णयत् ॥ ७९ ॥ क्षणाद्भुवि तथाऽऽक्राशे । सैन्यस्याऽग्रे क्षणाद् भ्रमन् ॥ क्षणान्मध्ये क्षणादन्ते-ऽप्याजघान रिपूजयम् ८० ।
 स्तम्भेन मुष्टिभिः पादा-घातैश्चाऽऽहृत्य सर्वतः ॥ निपादिसादिपदाति-स्थथट्टान्यपातयत् ॥ ८१ ॥ नोत्पतन्निपतन् दूरा-दायान्

यांश्च स लक्षितः ॥ पतितानेन तद्घातै-र्घोरांश्च ददृशुर्जनाः ॥ ८२ ॥ मृदाहत्यास्य दण्डेन । सोऽजिघांसुरमूर्च्छयत् ॥ ह्यरपालान्वि-
तान् पञ्च-कुमारान् मुण्डमुण्डकान् ॥ ८३ ॥ कक्षयोः स्कन्धयोः पाद-द्वयान्तस्तानुभातुभौ ॥ क्षिप्तवोत्प्लुत्य च पत्नीनां । स
द्राग् न्यासमिनाऽपर्यत् ॥ ८४ ॥ ताश्च तान् प्रेष्यदासीभि-र्बन्धयित्वा दृढं जवात् ॥ पत्यादेशात्कृतैः शीतो-पचारैरुदजीवयन् ॥ ८५ ॥
तेषु चैवं गृहीतेषु । रिपुसैन्यानि सर्वतः ॥ अभज्यन्त मणेशुश्च । सर्वेषां ह्यसवः त्रियाः ॥ ८६ ॥ कनीनां तादृशा पत्या । खिन्नः
श्रीपतिभूपतिः ॥ उपैक्षिष्ट कुमारान् प्राग् । निम्नतो वामनं भटम् ॥ ८७ ॥ भयेष्वेषु च सेनान्यं । स्थितं शस्त्रैर्भृते रथे ॥ सारसे-
नान्वितं त्वेषां । सैन्यैः स खं व्यमिश्रयत् ॥ ८८ ॥ कुमारो अपि तद्दत्ता-वष्टभाः खवलान्विताः ॥ चंडपालादयः क्रुद्धाः । पुन-
र्योद्धुं इदौकिरे ॥ ८९ ॥ वामनोऽप्यभितः स्वाङ्गे । स्तम्भमभ्रमयत्तथा ॥ नटो भल्लमिवार्यखं । नैकमप्यलगद्यथा ॥ ९० ॥ निम्नन्
शस्त्राणि सेनान्यं । यावद्गत्वा तमंग्रिणा ॥ गृहीत्वा भ्रमयित्वा चाऽ-लातवत्क्वाऽप्युदक्षिपत् ॥ ९१ ॥ दूरे तं पतितं काऽपि । भूम्या-
ऽऽहत्या च मूर्च्छितं ॥ आनाय्य पुरैर्भूयो । द्राक्किञ्चिदचिकित्सयत् ॥ ९२ ॥ आस्थाय तद्रथं शस्त्र-भृतमात्तशरासनः ॥ वामनो-
ऽभ्रमपदैरि-सैन्ये सारथिना जगत् ॥ ९३ ॥

दुर्नन्तोऽथ शरासारं । चंडपालादयो स्यात् ॥ तमरुत्सन्त गर्जन्तो । बलदर्पोत्कटा भटाः ॥ ९४ ॥ शरैर्निरन्तरैर्दूरा-पाति-
भिर्वामनोऽभितः ॥ गजांश्च भटमंघातान् । द्राग् विध्वन् युयुधे चिरम् ॥ ९५ ॥ उरस्योरव्यपदैश्च । तद्घ्राणैर्व्रणिता द्वियः ॥ तस्मि-
न् हान्तं श्रयत्याशु । वार्कं शिश्रियुर्भटाः ॥ ९६ ॥ भट्त्वा रथं धनुश्छित्वा । क्षुरग्रेणाऽथ वामनः ॥ चंडपालकुमारस्य । तुण्डमु-
ण्डममुण्डयत् ॥ ९७ ॥ तथापि सोऽपि शूरत्वात् । सङ्गमादाय वामने ॥ तद्घातं मुष्टुचे वेगा-दुत्प्लुत्याऽऽगत्य तद्रथम् ॥ ९८ ॥ वामनो

वञ्चयित्वा तं । खड्गं चाऽऽच्छिद्य तत्करात् ॥ मुष्टिघातान्मूर्च्छयित्वा । तद्वह्नैस्तमबन्धयत् ॥ १९ ॥

अथो दृढरथो वीरो । युद्धायाऽऽह्वास्त वामनं ॥ युयुधाते चिरं तौ च । तिरयन्तौ मिथः शरैः ॥ १०० ॥ वामनोऽथ क्षुरप्रेण ।
मुण्डं तस्याऽप्यमुण्डयत् ॥ लज्जयाऽस्मिस्ततो नष्टे । योद्धुं रणवलोऽलगत् ॥ ११ ॥ गति तस्याऽपि तामेव । कृतवानथ वामनः ॥ ससै-
वमनया रीत्या । प्राणशंस्ते कुमारकाः ॥ २ ॥ वामनेन हतानां नः । पाश्चात्येषु न संभवः । ग्रासदृद्धेर्न च ग्राप्या । कीर्तिरप्यनु
तादृशी ॥ ३ ॥ मुधा त्रियामहे तत्कि-मित्यालोच्याऽपरेऽप्यथ ॥ कुमाराः सबलास्त्रिसुः । सर्वे जीवितमिच्छवः ॥ ४ ॥ तान् ससै-

न्यान् समग्राश्च । वामनः समधीरयत् ॥ पुष्पवृष्टिरभूच्चाऽसिन् । रणदृग्बन्तैरैः कृता ॥ ५ ॥

तथा दृष्ट्वा नरेन्द्रोऽथ । श्रीपतिः स्वैरधीः कुधीः ॥ यावत्सर्वाभिसारेण । स्वयं सञ्जाति संयति ॥ ६ ॥ आगत्य धीसखा-
स्ताय-चतुर्मुहुर्हितकाद्दक्षिणः ॥ राजन् ! किमिदमौद्धत्य-मसमीक्ष्य विधानतः ॥ ७ ॥ किं मुमूर्षसि ? मूर्खिम्णा । निशुभयसि किं चमूं ॥
पुरो हि वामनस्याऽस्य । जगतोऽपि भटास्तृणम् ॥ ८ ॥ का ससैन्यस्य कीर्तिश्च । वामनेन हतस्य ते ? ॥ जीवन्मुक्तोऽप्यस्याऽऽस्य ।
किं जामातुर्दर्शयिष्यसि ? ॥ ९ ॥ एकेनाऽपि निरखेण । कुद्धेनैवं विडम्बिताः ॥ कुमाराः सबला येन । शत्रोऽप्यस्य पुरो नु कः ? ॥ १० ॥
ईदृक्कलाचलाभोगः । कनीना लभ्यते वरः ॥ भाग्यैरवेति किं मोहात् । हर्षस्थाने विपीदसि ? ॥ ११ ॥ किञ्च-शौर्यमेतत्कला-
श्रीता-स्ते च दानकृपादयः ॥ वामने संभवेयुर्न । न गुणा ह्याकृतिं विना ॥ १२ ॥ तदिव्यप्रकृतिः कश्चि-दयं विधादिशक्तिभिः
यथाकामं कृतै रूपैः । क्रीडत्युर्व्यां महान् पुमान् ॥ १३ ॥ वर्पन्ती चाऽसकृत्पुष्पा-प्यसिस्त्वत्कुलदेवता ॥ उद्धोपन्ती तथा चैव ।
नूनमर्थं समर्थयेत् ॥ १४ ॥

अथाऽर्थितो हि दाक्षिण्यात् । सहजं रूपमप्ययं ॥ कला इव स्फुटीकर्त्ता । ततस्तद्विषयेऽर्ध्यताम् ॥ १५ ॥ नयमार्गानुगास्तेषां ।
परिणामहिता गिरः ॥ प्रतिपद्य नृपः सद्यो । जयतूर्याण्यवीवदत् ॥ १६ ॥ सहाऽऽमात्यादिभिर्यावत् । सोऽभियाति च वामनं ॥ वन्द्यु-
द्वेष्यगुणस्तावद् । गीयमानश्च गायनैः ॥ १७ ॥ ददत्तेभ्यो महादानं । सोऽप्येत्योत्तीर्णवान् स्यात् ॥ प्राणमत् श्वसुरं राजा-प्याशी-
र्वादालिलिङ्ग तम् ॥ १८ ॥ हैमासनमथाऽध्यास्ताऽ-ध्यासयद्दामनं च सः । आसीनेऽहं समाजे चाऽ-प्राक्षीत्सुखजयं नृपः ॥ १९ ॥
तं वामनः साह कलासु वादात् । रणं हि नजैपमहं महीन्द्र ! ॥ किन्तु स्थितो मे हृदि यः प्रशुः सो-ऽजैपीदिमान् श्रीपरमेष्टि-
मन्त्रः ॥ २० ॥ ग्रहा प्रसन्नाः स्युरथामरा वशा । दुष्टा न भूषा न खलाः प्रभ्रूणवः ॥ नश्यन्ति विघ्ना विलसन्ति
संपदो । हृदि स्थिते श्रीपरमेष्टिपञ्चके ॥ २१ ॥

श्रुत्वैवं पार्षदा जैनं । तुष्टुवुस्तमगर्वितं ॥ तथा दृष्टप्रभावं च । श्रीमन्त्रं परमेष्ठिनम् ॥ २२ ॥ वद्वानमृषुचद्वीरां-स्तत्राऽऽना-
य्यास्य वामनः ॥ दृष्ट्वा ते प्राग्मुण्डमुण्डा-श्रण्डपालमुपाहसन् ॥ २३ ॥ सोऽपि तान् ग्रहसन् स्माह । न दुःखं पञ्चभिः सह ॥
प्रावर्त्तत तदाघेप । श्लोकपादो जनेऽपि ॥ २४ ॥ अथौषधीजलात्सर्वं । भटेभाश्चादि वामनः ॥ अपि कण्ठगतप्राणं । घातार्त्तमु-
दजीमयत् ॥ २५ ॥ स हि प्रायः कृपालुत्वा-दजिघांसुर्भटादिषु ॥ सापेक्षो व्यमुचद् घातान् । बहवो न मृतास्ततः ॥ २६ ॥
भूषाघाथ जगुर्वत्स ! । यथा प्रादुर्भूता गुणाः ॥ तथा प्रादुर्भूत्वादी-ऽनुरूपं रूपमप्यहो ! ॥ २७ ॥ तदाक्षिण्यात्स चौपध्या ।
दधौ रूपमकृत्रिमं ॥ चित्रानन्दमयाधासन् । सर्वे तद्वीक्ष्य विश्वजित् ॥ २८ ॥

जयकोलाहलश्चासी-द्वाघगीतादिनादयुक् ॥ उपलक्ष्यास्य तं कश्चिद् । बन्दी दूरागतोऽपठत् ॥ २९ ॥ दिष्ट्या दृष्टोऽस्ये ? आम्यन्

धत्रवैश्रणोऽब्दवत् ॥ स्वर्णश्रीसारवर्षेण । ग्रीणन् सर्वजनान् भुवि ॥ ३० ॥ क्षत्रवैश्रवणः कोऽय-मिति पृष्टोऽथ भूभुजा ॥ बन्दी
 पद्मरथोर्नीशि-पुत्रीपाणिग्रहादितः ॥ ३१ ॥ कमलप्रभभूपाल-सुतापरिणयाज्वधि ॥ प्रौढाऽवदातचित्रं त-च्चरित्रं सकलं जगौ ॥ ३२ ॥
 युग्मं ॥ श्रुत्वा तच्च निशिष्याऽभू-न्सुदाश्वर्यमयी सभा ॥ न सामान्यो जिगायाऽस्मान् । कुमाराश्चेति हपिताः ॥ ३३ ॥ सर्वे सं-
 भूय ते चेत्य-वदन् विश्वाऽद्भुतोऽपि यत् ॥ अज्ञानादपराद्धोऽसि । क्षमस्वाऽलक्ष्यरूप ! तत् ॥ ३४ ॥ सोऽपि चाऽक्षमयत्स्वाग-
 स्तान् ग्रीतिश्च मिथोऽभवत् ॥ कन्याश्च मत्वा तत्सर्वं । स्वसंवेधां मुदं दधुः ॥ ३५ ॥

क्रियत्कृत्तपरीवार-मस्थापयदथो नृपः ॥ स्वाघासे चित्रशालायां । कुमारं बहुमानतः ॥ ३६ ॥ भूपोऽभ्यर्थयताऽन्येद्युः ।
 कन्यापाणिग्रहाय तं ॥ सोऽवग् नार्थः कलत्रैर्मे । सन्ति तानि पुराऽपि हि ॥ ३७ ॥ कलारणजयस्त्वेप । केवलं कौलुकाय मे ॥
 अज्ञातकुलशीलाय । दातुं पुत्रीश्च नाऽर्हसि ? ॥ ३८ ॥ केम्यश्चिद्राजपुत्रेभ्यः । कलावद्भ्यः प्रयच्छ ताः ॥ कृतार्थय श्रमं चैषा ।
 कलासु विहितं चिरम् ॥ ३९ ॥ राजाऽवादीद्बृहत् साधि-त्युक्त्वा तेऽदात्कनीः सुरी ॥ आख्यच्च कुलशीले ते । मा कृथास्तद्दृथाऽऽ-
 र्थनाम् ॥ ४० ॥ प्रतिपाद्य बलाचेन । भूपोऽथ विविधोत्सवैः ॥ तदेकरागिणीः पुत्रीः । सुलभे पर्यणीनयत् ॥ ४१ ॥ यौतके च ददौ
 देश-दन्तिपत्तिरथार्षणः ॥ ग्रासादं सुन्दरं चाऽस्मै । सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ ४२ ॥ नवोढाभिर्नवलेह-रम्याभिस्ताभिरेप च ॥ वसंस्त-
 सिन् सुखं स्वैरं । प्रियाभिः सह खेलति ॥ ४३ ॥ दत्ते च गुरुदेवादि-सप्तक्षेत्र्या तथार्थिषु ॥ यथेष्टद्रविणं तादृ-श्याये युक्तो
 ह्ययं व्ययः ॥ ४४ ॥ अस्य भाग्यबलादिभ्यो । राज्यं राज्ञोऽप्यवर्द्धत ॥ अवर्द्धन्त च लोकेषु । सर्वतोऽस्य गुणस्तवाः ॥ ३५ ॥

एवं विदेशेऽपि नरोऽसहाये । भजति सर्वत्र जयश्रियं यत् ॥

पुण्याश्रियां पूर्वविनिर्मितानां । स्फुटोऽनुभावस्तदहो विभाव्यः ॥ ४६ ॥

इति श्रीतपागच्छाधिराजपूज्यश्रीदेवसुन्दरसूरिश्रीज्ञानसागरसूरिशिष्यश्रीमुनिसुन्दरसूरिविरचिते श्रीजयानन्दराजपिकेवलचरित्रे नाट्यसुन्दरी-गीतसुन्दरी-नाट्यसुन्दरीपरिणयननामा दशमः सर्गः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथैकादशमः सर्गः प्रारभ्यते ॥

वितरतु शिवशार्मापूर्वधन्वंतरिश्री-खिजगति फलिनीवच्छयामलः पार्श्वनाथः ॥

समपनयति बाह्याभ्यन्तरानामयौधान् स्मृतिमपि गमितो यः सर्वविघ्नापहारी ॥ १ ॥

अथाऽयं श्रीजयानन्दः । क्रीडन् क्रीडावनादिषु ॥ धर्मशर्ममयं निन्ये । कियन्तं समयं सुधीः ॥२॥ व्रजन्नन्येद्युरुधाने । कुमारः क्रीडितुं हर्यैः ॥ पराद्भुखं खारूढं । मुण्डमुण्डं च सप्तधा ॥ ३ ॥ आक्रोशयुखरैस्ताड्य-मानं पुम्भिर्मुहुर्मुहुः ॥ कोलाहल-करोडिम्बै-श्चाऽपि कर्करघूलिमिः ॥ ४ ॥ मस्मना गुण्ठितं मध्या । लिप्ताऽऽस्यं व्रणजर्जरं ॥ पुरः कटुध्निनकारि-काहलं क्षामकुक्षि-कम् ॥ ५ ॥ वणिक्कां नरकस्येव । काञ्चित्पापमिवाऽङ्गवत् ॥ नीयमानं नरं हन्तु-मद्राक्षीद्वध्यभूमिकाम् ॥ ६ ॥ पत्रच्छ च तलार-क्षान् । कोऽयं? किं वा विडम्ब्यते ॥ तेऽप्युच्चुनिश्चयं दस्यु-रीश्वरश्रेष्ठिनो गृहे ॥ ७ ॥ खात्रेणाऽऽदाय सर्वस्वं । नश्यन् जागरि-तैर्जनेः ॥ कृते कोलाहलेऽस्माभि-र्धृतो लोचनं च मोचितः ॥८॥ वधोव्यां नीयते हन्तुं । नृपादेशात्ततोऽधुना ॥ गतिरैषेव चौरस्य ।

पापस्येदृशफलं च यत् ॥९॥ मय्यत्र वहमानेऽपि । दातृशब्दं यदेप कः ॥ कुरुते व्यथितो दौःस्थ्या-चौर्यं दोषो ममैव सः ॥१०॥ इति ध्यात्वा कृपापूर्णे । राजपुंभ्यो विमोच्य तं ॥ कुमारः स्वगृहे नीत्वा । त्वानभुक्त्याघचीकरत् ॥११॥ क्षणेनाऽऽकार्यं पप्रच्छ । कस्त्वं ? चौर्यं करोषि किं ? ॥ कुमारं चोपलक्ष्यैप । नीचास्यो वक्ति नो भिया ॥ १२ ॥

दत्ताऽभयः कुमारेण । सोऽथ गद्रदवागवक् ॥ पाप्मनश्चितं श्रव्यं । न मेऽस्त्याख्यामि किं ततः ? ॥ १३ ॥ कुमारः स्व रूपाभ्या-भुपलक्ष्याऽथ तं जगौ ॥ अये ! सिंहकुमारोऽसि । वन्धोऽवस्था किमीदृशी ? ॥ १४ ॥ खेहात्किञ्चिदथाऽऽलिङ्ग्यो-प-वेश्य च तमभ्यधात् ॥ पल्लीराज्यं कथं तेऽगात् ? । कथं च व्रणिता तनुः ? ॥१५॥ निगूहन् स्वापराधं सो-ऽप्युवाच कपटे पटुः ॥ कुमार ! मन्दिरे देव्या-स्त्वयि सुप्ते तदा निशि ॥ १६ ॥ यामिकत्वमहं विभ्र-दायान्तं सिंहमैक्षिपि ॥ तं विव्रासयितुं दूर-मगां त्वद्रक्षणीघतः ॥ १७ ॥ युग्मं ॥ प्रत्यागच्छंस्ततो भ्रान्तो । नैवाऽध्वानमलप्सि च ॥ भ्रान्त्या भ्रान्त्या दिने जाते । देव्यालयमु-पागमम् ॥ १८ ॥ चिन्तामणिमिव न्यासं । त्वामद्राधं न तत्र तु ॥ अश्लुधाम तच्छैले-ऽखिलेऽहं पत्तयोऽपि मे ॥ १९ ॥ अल-भामहि न त्वां तु । भ्रष्टं रत्नमिवाऽभ्युधौ ॥ पल्लीं च पालयामि त्व-द्वियोगार्चोऽप्यहं ततः ॥ २० ॥ त्वां विनाऽथ महासेनः । क्रमाद्व्यापन्ममाऽवर्नी ॥ अन्धकार इवोद्योत-मन्तरेणांऽशुमालिनः ॥२१॥ ततश्चेर्ष्यविशात्सर्व-बलस्तन्निजिघृक्षया ॥ गत्वा पल्ली-मसुभ्याऽऽशु । युयुधेऽहं सहाऽसुना ॥ २२ ॥ बलेनाऽभ्युष्य भग्ने मे । सैन्ये संग्रामयन्नहं ॥ ग्रहारजर्जरो बध्वा । तेनाऽक्षेपि च चारके ॥ २३ ॥ ततः पल्लीद्वयं राज्यं । निरातङ्को भुनक्ति सः ॥ चर्मणा च मढित्वा मा-मद्रिशृङ्गादधोऽक्षिपत् ॥ २४ ॥ पला-लपर्णजाले च । कर्मणा न्यपतन् क्वचित् ॥ नाऽभ्रिये तच्छिलाघर्षै-र्ब्रणिताऽङ्गोऽपि सर्वतः ॥२५॥ मेघो भाव्यवशाद्रात्रा-वकाले-

ऽपि वर्ष्य च ॥ तदा तच्चर्मोत्थगन्धा-दागतेः क्रोष्टुभिस्ततः ॥ २६ ॥ तच्चर्माऽभक्षि वातैश्च । चेतनां मूर्च्छितोऽप्यगाम् ॥ अमा-
ग्याद्भाविदुःखानां । यन्मृत्युरपि दुर्लभः ॥ २७ ॥

क्रमादुल्लङ्घ्य तं शैलं । आस्यन् ग्रामपुरादिषु ॥ इहाऽऽगां भिक्षया जीवन् । कालेन व्रणजर्जरः ॥ २८ ॥ पुरेऽस्मिन् स्वःपु-
रामेऽपि । नाऽऽपं भिक्षामपि त्र्यहं ॥ अकार्यं निश्चि चौर्यं तत् । किं न कुर्यात्क्षुधातुरः ? ॥ २९ ॥ अग्रतो विदितं ते चाऽऽसकृज्जीवि-
तदायिनः ॥ कथं स्यामनृणो ! आत-दीस्येनाऽप्याऽभवं ततः ॥ ३० ॥ वाचामगोचरं किञ्चि-द्विगमे पापं पुरार्जितं ॥ पदं दुरा-
पदां येन । भवाम्येवं पदे पदे ॥ ३१ ॥ अघमसंगतिदुर्मतिदुःस्थताः । प्रतिपदं वधवन्धपराभवाः ॥ प्रियचियुत्स्यरि
भीतिदुरापदः । खलु फलानि हि दुष्कृतशास्त्रिनः ॥ ३२ ॥

आकर्ण्येवं कुमारोऽथ । तं कृपालुतयाज्वदत् ॥ आतर्मा विपीद का हि ? । केषां स्युर्नाऽऽपदो भवे ? ॥ ३३ ॥ राज्यं चैतद्धनं चैत-
घन्ममाऽस्ति तवैव तत् ॥ इति जानीहि लक्ष्मीहिं । सैव या भोज्यते निजैः ॥ ३४ ॥ कुमारोऽथौषधीनीरै-स्तद्व्रणानि व्यपानयत् ॥
कल्पद्वुरिव तुष्टोऽदा-द्वह्नालंकरणानि च ॥ ३५ ॥ आठुत्वं ख्यापयन् लोके । स्वपार्थेऽस्थापयच्च तं ॥ मानयन् सर्वकार्येषु । मराल
इव मौकुलिम् ॥ ३६ ॥ धनार्थैः प्राप्यते सर्वं । न तु आता कथञ्चन ॥ ध्यात्वेत्यनुमतो दारैः । स्वदेशेऽध्यकरोच तम् ॥ ३७ ॥
कुमारदत्तमानाच्च । विलसन् स धनादिभिः ॥ मनस्यतीव दूनोऽभूत् । शृङ्गाल इव पाशितः ॥ ३८ ॥ तथा स्वस्याऽऽपदः स्मृत्वा । कुमा-
रस्य च संपदः ॥ दर्शं दर्शं स शुष्येषु । वारीवाऽब्दं यवासकः ॥ ३९ ॥ स्वयं स कीकटं सर्वाङ्गीणतेजोऽतिभास्वरं ॥ कुमारं
वीक्ष्य तस्याऽस्त-भीहतेऽर्कस्य घूकवत् ॥ ४० ॥ स दध्यौ यन्न मे संपत् । तद्दराम्यस्य किं न तां ? ॥ द्विपं को नाम विश्वस्त ।

नन्दमानमुपेक्षते ? ॥४१॥ घाल्याश्रायं तथोपाया-द्यथाऽस्य निरिलोन्दरा ॥ ममव स्यात् सका प्रायः । साध्या भूपालसधया ॥४२॥
 न ध्यात्वैवं कुमारेण । सह यान् भूभुजं तथा ॥ अप्रीणाघाति तस्याऽग्रे । यथैकोऽपि यथा तथा ॥ ४३ ॥ दुष्टस्यैतानभि-
 प्राया-न्न वाऽऽऽत्तस्य कथन ॥ निगूढान् कर्दमस्याऽन्तः । को हि जानाति कण्टकान् ॥ ४४ ॥ विज्ञास्त्वज्ञासिपुस्तस्य । दुष्टत्वं
 चैष्टितः प्रियाः ॥ कुमारस्तु तदुक्तं न । श्रद्धौ स्वाऽनुरूपदृग् ॥ ४५ ॥ शिष्टदुष्टा हि मन्यन्ते । गुणदोषवतः परान् ॥
 पश्यत्यालोकमेवाऽर्कः । काकाऽरिस्तम एव च ॥४६॥ दध्यौ लोकश्च चौरस्याऽ-प्येवं मानं कुमारराद् । दत्ते किं वाऽसादृश्या-
 द्वि । श्राताऽयं संभवेन्ननु ? ॥४७॥

कुमारमन्यदाऽप्राक्षी-दुभूषोऽनेकान् गुणाधिकान् ॥ त्यत्त्वं मानयस्येनं । किं शृगालमिव द्विपः ॥ ४८ ॥ श्रातृत्वादथ
 सोऽप्युचे । भूनेता तच्च लोकन्त् ॥ अश्रद्धद्रहोऽप्राक्षीत् । कौतुकार्त्सिहमन्यदा ॥ ४९ ॥ स चाप्ताऽवसरो मायी । जगाद स्वा-
 शयाऽनुगं ॥ मयोपकारि बह्वस्य । प्राक् तन्मां मानयत्ययम् ॥ ५० ॥ वक्तु निशेपहेतुं तु । नार्हः शपथदानतः ॥ कुमारेण
 निषिद्धत्वाद् । दुःसकृत्चात्तवाऽपि च ॥५१॥ ततो राजाऽधिकाऽऽक्षेपा-दाशंकाशतसंकुलः ॥ वदैतदपि चेत्किञ्चि-न्मन्यसे मामपी-
 त्यक् ॥ ५२ ॥ आज्ञातो हि कुमारस्य । तवाऽऽज्ञा बलवत्तरा ॥ स्वामिद्रोहो महत्पाप-मुभाकर्णी ततः शृणु ॥ ५३ ॥

विजयादिपुरे राज्ञो । जयनाम्नः सुतोऽस्म्यहं ॥ द्यूतेऽतिव्यसनी तेन । कुर्वे चौर्यादिकं नृप ! ॥ ५४ ॥ नृपो दध्यावहो !
 सत्य-वाग् न स्वस्थाऽप्यपह्नुते ॥ दोषमेप ततोऽवादीत् । सोऽग्रतो भूधवाऽऽज्ञया ॥ ५५ ॥ राज्ञः प्रसादपात्रं च । मधुगीतोऽस्ति
 गायकः ॥ चण्डालकुलभूर्गति-कलाविन्छार्करस्वरः ॥ ५६ ॥ तस्याऽऽस्ते सुरगीताह्वः । सुतः पुण्याऽनुभावतः ॥ बाल्यतः सुभगः

शूः । त्रिलः सुस्वराग्रणीः ॥ ५७ ॥ क्रमात्कुलजेऽप्यसिन् । सौभाग्यादिगुणोच्चयः ॥ सर्वातिशायितां प्रापत् । सौगन्ध्यमिव
पदने ॥ ५८ ॥ तमध्यजीगपत्प्रीतः । कला सर्वोत्तमा पिता ॥ गायत्येव मद्दग्ने च । दानं चाऽस्मै ददेऽर्थितम् ॥ ५९ ॥ अन्या-
मामपि नाटयादि-कलाना पिपठीर्नहून् ॥ सोऽभ्यर्थयत नो कश्चि-ददुल्यं पाठयेत्तु तम् ॥ ६० ॥ ततो देशान्तरेऽध्येतुं । कला
निगमिपन्नयं ॥ विना द्रव्यं न पाठः स्या-दिति तन्मामयाचत ॥ ६१ ॥ ममैव ह्युपयोगिन्यो-ऽनेनाऽधीताः कला भ्रुवं ॥ विचि-
न्त्यैव मया चाऽस्मै । ददे कोटिमितं धनम् ॥ ६२ ॥ ततो देशान्तरे प्राप्तः । स विशालपुरे क्रमात् ॥ ततो विद्याविलासाह-स्यो-
पाध्यायस्य मन्निधौ ॥ ६३ ॥ मद्दत्तधनदानेन । वशितस्योपचारित् ॥ क्षत्रत्वं ख्यापयन् लोके । स्वस्याऽल्पैरपि वासैः ॥ ६४ ॥
वीनप्रनामशात्मभ्यर् । पपाठ सरुलाः कलाः ॥ दु साध्यं धनधीदम्भैः । किं निदेशे विशिष्य च ॥ ६५ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ तदुक्तं-

दम्भस्याऽद्वं पद्मृपाभापणादेः पट्ट्याष्टर्थस्य द्वौ क्रियावैद्ययोश्च ॥

एकौ भागो भण्डतायाश्च देयः पृथगौ वक्ष्यामिप योगः करोति ॥ ६६ ॥

दास्यात्कस्माच्चिन्दाराद्वा-दिष्टरूपादिकारिणीः ॥ सौषधीः कतिचिच्चाप । आम्यता किं न सिध्यति ? ॥ ६७ ॥ ततो
ग्राम्यन् रिङ्गेषु । कलौपध्यादिभिर्जनान् ॥ रञ्जयन्पुङ्गुंश्च । लभते सोऽर्थितं धनम् ॥ ६८ ॥ कथञ्चन विमोहैप । नृपती अपि
नत्युने ॥ परिणिन्ये कलाभाग्य-गुणा नो हि कुलेक्षिणः ॥ ६९ ॥ दानं दत्ते च मत्सङ्गा-च्छन्नं तेनाऽपि दुष्कुलं ॥ मालिन्यं चिन्त-
यत्यब्दे । स्वर्णश्रीमर्षुके हि कः ? ॥ ७० ॥ यच्चाऽस्याऽगगतस्याऽऽसी-त्तत्सर्वं ज्ञातपूर्वमि ॥ अभाग्योऽथ स्ववृत्तान्तं । त्रीडा
वरमपि भुवे ॥ ७१ ॥

श्रन्त्येयुग्य भूपस्य । देवोपद्रवकारिणं ॥ पक्षीराजं महारसेनं । सपलं गिरिगं रिपुम् ॥ ७२ ॥ निग्रहीतुं प्रयान्तं तं । निवार्य
 निनयादहं ॥ गर्गन्योऽद्रितटे गत्वा । मंगराय तमाह्वयम् ॥ ७३ ॥ सोऽप्युत्तीर्य गिरेर्भिन्न-सेनायुक् गवितशिरं ॥ युयुधे च मया
 शृंग-नादौर्षनादयन् गुहाः ॥ ७४ ॥ म भद्रश्च मयाज्जेदशत् । पक्षीं ज्वालयितुं ततः ॥ मौग्ध्याघावद्विशाम्यद्वि-कटकं विपमोपले
 ॥ ७५ ॥ तावद्गुहानिलीनोऽरि-रकम्माद्भिन्नमैन्वयुक् ॥ समुत्तस्थौ शरासारं । कुर्वन् क्रूरः कृतान्तवत् ॥ ७६ ॥ अत्रसन्मे चलं
 भद्रं । रिपमे भज्यते न कः ? ॥ प्रहारजर्जरो वदध्वा । पक्षीं नीतोऽमुना त्वहम् ॥ ७७ ॥ अन्यदा गिरिशृङ्गाच्च । पातितश्चर्म-
 णाऽऽवृतः ॥ अत्राऽऽजां यावदित्यादि । श्रुतं भावि त्वया प्रभो ! ॥ ७८ ॥ मोचितोऽनुपलक्ष्य प्राग् । नीतो धाम्नुपलक्षितः ॥
 गरुडस्य धनदानार्थं-र्षुया बहुमानितः ॥ ७९ ॥ मत्कुलादि प्रकाश्यं न । क्वाऽपीति शयथैर्दृष्टैः ॥ अस्यां नियन्त्रितोऽनन्य-
 गणित्वादुपतत्पदम् ॥ ८० ॥ बहु मां मानयत्येषो-ऽप्यविश्वासाच्च सर्वदा ॥ स्यापयन् स्वसमीपस्थ-मेव क्षपक्रियावशम् ॥ ८१ ॥
 इति गोप्यमपि स्वामि-स्त्वदाज्ञैकशोऽदं ॥ कार्योऽस्मिन्नाऽप्रमचित्तु । कुलं नेह्यं हि सद्गुणे ॥ ८२ ॥

इति श्रुत्वा नृपः रोद-विस्मयक्रोधसंकुलः ॥ व्यस्राधीद्रुमानाचं । हर्षितं स्पृष्टसिद्धितः ॥ ८३ ॥ तस्मिन् दुर्बलकर्णत्व-
 मत्रिमृश्यपिथापिता ॥ स्त्रैरित्वं चेति जनेऽपि । सन्ति दोषास्त्रयो नृपे ॥ ८४ ॥ दध्यौ ततो नृपः क्रुद्धो । ही ! जामात्रा विटालितं ॥
 मदादीनाभनेकानां । कुलमेतेन पापिना ॥ ८५ ॥ अकृत्वं कुलादीनां । निर्णयं रमसान्मया ॥ दत्ताः स्वपुत्र्यस्तत्पत्न्यौ । बुभुजे
 चाऽस्य हा ! कथम् ? ॥ ८६ ॥ क्षत्रवैश्रवणं स्वं च । माय्ययं ख्यापयन् नृपौ ॥ तौ पद्मरथपद्माभा-ववञ्चयत धूर्त्तवत् ॥ ८७ ॥
 प्रगरिष्यति चेद्बार्जा । निन्द्या राज्यान्तरेष्वियं ॥ तन्मां भूषा हसिष्यन्ति । कुलं त्यक्ष्यन्ति वा मम ॥ ८८ ॥ घाल्यस्तत्सद्य एवा-

स्यं । खोऽर्धेन निशि ध्रुवं ॥ घ्यात्वेत्याकार्यं भूमिभृ-दाप्तं पत्तिद्वयं जगौ ॥ ८९ ॥ निशीथेऽद्य ह्यारूढो । राजाऽध्वन्येति यः
 पुमान् ॥ हन्त्वप्यः स भनद्भूम्यां द्राक् । प्रकाश्यं क्वाऽपि न त्विदं ? ॥ ९० ॥ प्रतिपद्य तमादेश-मविचारं शुनाविव ॥ तस्थतुस्तौ
 यथास्थानं । राजाच्चेऽवहितावय ॥ ९१ ॥

किञ्चिन्न्यूने निशीथेऽद्य । कुमारं भृभृदेकरं ॥ आलोचकार्यमुद्दिश्य । नरेणाऽऽजूहज्जवात् ॥ ९२ ॥ सरलः सोऽपि भूपाले ।
 विधामनिनयादिष्टृत् ॥ सद्यो निहाय शय्यां यान् । वैश्यात्पत्नीभिरौच्यत ॥ ९३ ॥ स्वामिंस्त्वजिमा कोऽयं ? । नीतिशास्त्रविदो-
 ऽप्यहो ॥ आलोचाऽनमरः कोऽयं ? । कोऽयं चाऽऽकारणक्षणः ? ॥ ९४ ॥ एकान्तसरलत्वं हि । नुर्नार्याश्च न शस्यते ॥ कार्यसिद्धिर्न
 तेन स्यात् । पथात्तापस्तु निश्चितः ॥ ९५ ॥ अकालाऽऽकारणं राज्ञो । न विना दुष्टकारणं ॥ किमरिष्टमृते पुण्यो-द्गमः स्याद्भू-
 र्हां क्वान्ति ॥ ९६ ॥

अन्यचित्तं नचश्चाऽन्यत् । क्रियाऽन्याऽन्यच्च तत्फलं ॥ वेद्याजन इव क्षमाभृद् । दुर्ज्ञानचरितो जने ॥ ९७ ॥

विश्रामं तन्मृपे कर्तुं । मिश्रिष्याऽस्मिस्तु नार्हमि ॥ अस्मत्ताते त्रयो दोषाः । ख्यताः सर्वगुणेऽपि यत् ॥ ९८ ॥ सिंहं
 त्रपय तन्मान्यं । तत्र सर्वत्र सोऽन्यथा ॥ पोष्यमाणः सदाऽप्येवं । कस्मिन् कार्ये समेप्यति ? ॥ ९९ ॥ ध्रियते ह्यनुगस्ताद्य-प्रस्ता-
 नायं यथा पुरः ॥ यातरदाकृते दाहा-पोहार्ये दारहस्तरुः ॥ १०० ॥ नयमार्गानुगाभिस्त-द्रीभिः प्रीतः कुमारराट् ॥ आकारयति
 भूपन्ना-मित्युक्त्वा[ग मुमोच] प्रविषाय तम् ॥ १ ॥ यातोपायं कुमारस्य । नूनं प्रक्ष्यति मां नृपः ॥ वक्ष्ये स्वेष्टमिति हर्षाद् । ह्यारूढः स
 चग्मिमान् ! २ ॥ अर्द्धमार्गे गतस्ताभ्यां । पुंभ्यां बाणद्वयेन सः ॥ पपात युगपद्भविद्धो । प्रावृद्धोहफलं ह्यदः ॥ ३ ॥ तत्कार्यं

हृत्पमर्त्तानि । गन्या ताभ्यां निवेदिते ॥ जहर्षं च नृपः प्रायो । विवेकः क्षमापत्नौ न यत् ॥ ४ ॥ यदुक्तं—विवेको दुर्लभः प्रायो, विद्विष्य महतामिह । धनाद्यन्तृपदैवेषु, स मनागपि नैक्ष्यते ॥ ५ ॥

तद्वयमथाऽऽरुण्य—ऽध्यायन्ताऽऽरुणा नराः ॥ जातं कोलाहलं श्रुत्वाऽर्षीन्च व्याहरां नृपः ॥ ६ ॥ नरैः कैथित्कुमारस्य । तन्मन्ये निवेदिते ॥ जगुः पत्न्यः प्रभोऽर्शुश्चि । नृपे विद्यासजं फलम् ॥ ७ ॥ नाऽकारिष्यस्तदा स्वच्छ-प्रकृतेऽस्मद्भवो यदि ॥ अभिष्यग्नोऽस्मारु-मधुना का गर्तिर्हहा ! ॥ ८ ॥ स्थेयं नाथाऽवधानेन । तदतः परमप्यलं ॥ प्रविष्टो हि खलः कश्चि-द्राज्ञः को वेत्ति वाऽऽग्रयम् ॥ ९ ॥ कुमारोऽवर्क सजातित्वाद् । 'त्राली वो हस्तु खेलति ॥ परं पुंस्पर्शमीतिव । मां च सा नो स्पृशत्यपि ॥ १० ॥ मूयं तन्मे प्रमाणं यत् । श्रियो दक्षाः पतिव्रताः ॥ सहचर्यः श्रियः पुसां । सदा रक्षा धृतिर्मति ॥ ११ ॥ इत्युक्त्याऽऽनन्द्य ताः सोऽथ । मिहो जीमन् भवेद्यदि ॥ आनीयतां तदा चाऽत्रे-त्युक्त्याऽर्षीन्निजान्नरान् ॥ १२ ॥ श्वसन्तं ते तमानिन्युः । कुमारशौषधीजलैः ॥ उदजीमयदं हि । कृपालुत्वं परीक्ष्यते ॥ १३ ॥ यदुक्तं—उपकारिणि वीतमत्सरे वा । सदयत्वं यदि तत्र कोऽतिरेकः ॥ आहृते सहसाऽपराभलुब्धे । सदयं यस्य मनः सतां स धुर्यः ॥ १४ ॥

दध्यौ सोऽथापदो ही ! मे । मृत्यन्ताः स्युर्मुहुर्मुहुः ॥ हस्ते चैप एर्विताः । कोऽभिभूतिरतः परम् ॥ १५ ॥ तन्मन्येऽन्यत्पदं धाता-ऽनाप्य मर्यान् परामभान् ॥ न्यास्थन्मन्येव निष्पुण्ये । सच्छिद्रा वा कृशा दृतिः ॥ १६ ॥ अस्यैव वा प्रपञ्चोऽय-मेतदर्थेव मत्क्रिया ॥ निन्त्यो धूर्तोऽतः परं तु । मा मां च च्छलतु ह्ययम् ॥ १७ ॥ नीचः सोऽथ कुमारस्यो-पक्रियां वेत्त्यपक्रियां ॥ भास्वरा

अपि भार्गवो-धूकः पश्येत्तमोमयीः ॥१८॥ तमुजीव्याऽथ निश्चिन्तः । कुमारोऽशेत निर्भयः ॥ शयानोऽपि हि सिंहः किं । मृगेभ्यो
वेभ्यीति वा ॥ १९ ॥ तस्य पत्न्यस्तु साशङ्का । आहूय कियतो भटान् ॥ तदावासप्रतोल्यादि । सुरक्षितमकारयन् ॥ २० ॥

अथाऽपात्यरिणा सिंहः । केनाऽपि व्याहरागतैः ॥ कैरपीत्युदिते भूपः । खेदसंभ्रमसंभृतः ॥ २१ ॥ दृष्यौ किमेतत्संजात-
महो ! देवं पराद्भुतं ॥ प्रारब्धमन्यथा कार्यं । देवेनाऽकारि चाऽन्यथा ॥ २२ ॥ युग्मं ॥ घात्यो नैवाऽऽययौ धूर्तः । पाल्योऽत्रि-
यत मे हितः ॥ गोप्योद्घाटो जने जज्ञे । न च कार्यं ममाऽसिघत् ॥ २३ ॥ उक्तं च-विहितो गोत्रविध्वंसो । राज्यं च रिपुभिर्हृतं ॥
अभश्यवतलोपोऽभून्न च शान्तिं ज्वरोऽगमत् ॥ २४ ॥ दाहोऽभूत्करयोर्ब्रथाः । पूषकाथाऽपि निश्चितं ॥ अथोद्घाटस्य जातत्वाद् ।
पाल्योऽयं स्फुटमेव हि ॥ २५ ॥ नृपो ब्यात्वेति सन्नदान । शूरान् प्रैपीत् सहस्रशः ॥ सुप्तोऽसुप्तोऽपि वा घात्यो । जामातेति
च तान् जगौ ॥ २६ ॥ ततस्ते सर्वसामग्या । कुमारावासमभ्यगुः ॥ प्रतोलीं चाऽस्य भञ्जन्ति । यावदायसमुद्गैः ॥ २७ ॥ कुमा-
रस्य भटैस्त्वान-चासुद्घाट्य वलोत्कटैः ॥ युध्यमानैरन्यरुध्यन्त । महैर्भस्त्रि 'सैरिभाः ॥ २८ ॥ योधयित्वा च तैर्भगा । नष्ट्वा नृप-
भटाः प्रगे ॥ प्राविशन्त्युपगोहान्तः । कुञ्जान्तरि 'फेखः ॥ २९ ॥ स्वामिन् ! देववशाद्भगाः । कुमारस्य भटैर्वयं ॥ अंधकारान्न किं
मन्ति । मास्करस्य करा अपि ॥ ३० ॥ तैरित्यावेदिते क्रुद्धो । युद्धभेरीमवीवदत् ॥ मेलयित्वाऽखिलं सैन्यं । युद्धे चाऽसञ्जयन्नृपः ॥ ३१ ॥
प्रदुद्भोज्य कुमारोऽपि । प्रातःकृत्यान्यधीकृत् ॥ प्राग्भे देमित्तुं शरैः । सह दारैर्देरोज्जितः ॥ ३२ ॥ श्रुत्वा पत्न्यः श्रुति-
स्फोटं । 'रुटकस्य कडुं घ्वनिं ॥ ममैन्यं भूपमायान्तं । सम्भाव्याऽथ भिया जगुः ॥ ३३ ॥ नाऽयं केलिकलाकाल-स्तद्गलं मेलयाऽ-

मित्रं ॥ कृतज्ञानं च दुष्टान्-चरं भृगुश्रियां प्रियं ॥ ३४ ॥ निग्रहीतुमुर्षति त्वां । कोपाटोपरुदुर्नृपः ॥ त्वद्भ्रटेस्तद्भ्रटा भद्रा ।
 दुर्नृपः भृगुश्रियम् ॥ ३५ ॥ मीत्रानां च तदस्माकं । न स्त्री रमते मनः । इत्यारुण्यं तुमारोऽपि । सलीलः सस्मितं जगौ ॥ ३६ ॥
 शिनायुः शिञ्जिा पाग्या । पुनागः प्रपला पलेः ॥ प्रगल्भेने भुञ्जी ती मे । निर्भया दीव्यत प्रियाः ॥ ३७ ॥ ततस्ता अपि दीव्यति ।
 भृगुश्रियाणु मानने ॥ भृगुं जहति नो त्पृ-संज्ञायामजयद्वलम् ॥ ३८ ॥ अय संग्रामसामग्या । नृपं कौमारमन्दिरं ॥ वीक्ष्या-
 ः निचानं शंकेन्दु-गौरात् ॥ ३९ ॥ आगत्य मचियाः मद्यो । भृपं नत्वा व्यजिजपन् ॥ समन्यः प्रस्थितः कस्माद् ? ।
 शः गि इनुं च कं दिपम् ? ॥ ४० ॥

मित्रेणैव ग्राहये चोपा-रुण्यं रात्राय ग्रामिने ॥ तेऽप्युः किमिदं स्वामिन् । बलगीरिखधारणम् ? ॥ ४१ ॥ सला हि निःका-
 र्णमिनिः सर्पा । ममनि दोषानगोऽपि मत्सगन् ॥ स्वामारिकुः भोगपि परद्विदूहमन् । ग्रसे हि हेतुस्तममोऽस्ति भास्वतः ॥ ४२ ॥
 न्नोऽपि तस्मान्परदृशानि यो । 'पयत्रा गमं भोगपि पतत्यथोऽहमा ॥ तत्राऽपि दोषान्महतां तु चक्ति य-स्ततोऽप्ययं पापतमः नृ-
 षोऽपि ॥ ४३ ॥ गत्वो मत्सगमायाऽऽर्चो[र्धो] । महतां व्यमनीयति ॥ मधिकोद्वेजितः कृष्ठी । नाऽकस्याऽस्तं किमीहते ॥ ४४ ॥ महत्-
 त्पदिच्छस्य । तस्तुभ्ययान्भुयं युधीः ॥ उपानत्कृष्टरुस्यैव । नृत्नं तुदतः पदोः ॥ ४५ ॥ तदुक्तं—कंठकानां बलानां च ।
 मत्सगैर प्रतिश्रिया ॥ उपानद्भुगभद्रो वा । दूरतो वा विसर्जनम् ॥ ४६ ॥ शृणुयान्न बलोरं तत् । श्रुतं वा
 नाऽगारयेत् ॥ भुजगानां गरैः किं वा । घटवद्भाज्यते सरः ॥ ४७ ॥ पूज्यस्तेजोमयोऽप्यग्नि-स्ताड्योऽयःसंगतो

यथा ॥ मृद्वेपसंगमात्सुम्भं । यथा चाऽम्भसि मज्जति ॥ ४८ ॥ महानप्यापदां पात्रं । खलसंगात्तथा भवेत् ॥
यात्यतः श्रीश्च वारीव । कर्करच्छिद्रिताद् घटात् ॥ ४९ ॥

तत्र वाच्यमसंभाव्यं । न चोक्तं गृणुयाद्बुधः ॥ न चाऽवधारयेत्तद्वा । युक्ताऽयुक्तं विचारयेत् ॥ ५० ॥ ईदृग्गुणोऽपि जामाता ।
दुष्कूलः सुकूलः पुनः ॥ वध्यश्चैरोऽपि सिहोऽयं । कः श्रद्दध्यात्सचेतनः ॥ ५१ ॥ वासुदेवः समो वाऽस्य । कोऽप्ययं संभवी ध्रुवं ॥
गुणलक्षणभाग्यानी-त्येतस्य द्रुवते प्रभो ! ॥ ५२ ॥ समवीवददर्थं च । तवैतं कुलदेवता ॥ पुष्पघृष्टिं तथा घोषं । कृत्वा मा तां वृथा
कृथाः ॥ ५३ ॥ यथा नरेषु राजा त्वं । विवेको हि गुणेऽस्ति ॥ अविवेकश्च दोषेषु । किं मुह्यसि मुहुर्मुहुः ॥ ५४ ॥ अविवेकः
किमारब्ध-स्तद्राजन्नसमञ्जसं ॥ अविमृश्य कृतं कार्यं । दुःखकृञ्जीवितावधि ॥ ५५ ॥ यदुक्तं—सगुणमपगुणं वा कुर्वता कार्यं
जातं । परिणतिरवधार्या यत्नतः पण्डितेन ॥ अतिरभसकृतानां कर्मणामाविपत्ते-र्भवति हृदयदाही शल्यतुल्यो
यिपाकः ॥ ५६ ॥ सहसा विदधीत न क्रिया-मविवेकः परमापदां पदं ॥ वृणुते हि विमृश्यकारिणं । गुणलुब्धाः
स्वयमेव संपदः ॥ ५७ ॥ इति

त्वं च संरमसे वाढं । स च खेलति लीलया ॥ तद्भ्रटेस्त्वद्दलं भग्नं । भाग्यं निर्णय तस्य तत् ॥ ५८ ॥ त्वया वीराग्रणी-
श्रेय । मर्मन्येनाऽपि दुर्जयः ॥ इभाऽरिः किं महेमेन । सयूथेनाऽपि जीयते ? ॥ ५९ ॥ तथा चोक्तं—हेलाऽपि कस्यचिदचिन्त्य-
फलमस्त्यै । कस्याऽपि नाऽलमणवेऽपि फलाय यत्नः ॥ दिग्दन्तिदन्तचलनं घरणो धुनोति । स्वात्संपतन्नापि
लतां चलयेन्न भृङ्गः ॥ ६० ॥ इममर्थं कुमारणां । त्वत्सैन्यमजुषां रणे ॥ नाऽभून्वः किं तथा दृष्ट्वा । स्वसेनाग्यं चमूपतिम् । ६१ ॥

कृपां यद्यपि नाऽप्याम्यत् । जीर्णानेषु रुस्तदा ॥ आयास्यदभनिप्यंश्च । राजंस्त्वं राज्यभास्करः ॥ ६२ ॥ विडम्ब्यन्तां कुमारान् ॥
 दद्याद्भुञ्जा च चन्द्रितः ॥ भृगिकोटिमटस्याऽपि । राज्ञः पद्मरथस्य च ॥ ६३ ॥ अनेन वडुरूपेण । कृतं जानन्नपि प्रभो ! ॥ एवं
 सिंष्टमानोऽनु-स्त्रोप्यथुतिहृत्परलम् ॥ ६४ ॥ युग्मं ॥ यदुक्तं—आगतश्च गतश्चैव । दृष्ट्वा सिंहपराक्रमं ॥ अकर्णहृदयो
 मूर्ध्नी । यो गत्वा पुनरागतः ॥ ६५ ॥ गहां प्राप्स्यसि भूपेषु । हतेऽनेनाऽखिले बले ॥ कुद्वेऽस्मिन् जीविते तेऽपि । मनः
 मंदं गिन नः पुनः ॥ ६६ ॥ मय्याऽऽस्माकं च तत्क्षेमं । कांश्चान् कर्मदकं त्यज ॥ हते स्वामिनि भक्ता हि । किं जीवन्त्यनुजीविनः । ६७ ॥

इति तेषां गिरा भीत्या । निम्मृताऽनुशयाश्रयः ॥ आरेक्यन्मृषा सिंह-प्रोक्तं भूपो जगाद तान् ॥ ६८ ॥ वदथ सचिवा
 वानं । स्वामिभक्ता नयानुगां ॥ इमां युक्तां हि वः सम्यक् । श्रोतुमर्हामि चाऽप्यहम् ॥ ६९ ॥ तथापि तेन पापेन । तथोक्त्या मे
 विनाशितं ॥ ग्रहं घत्ते मनो नाऽस्मिन् । पयोगत्तयेव वश्रुणा ॥ ७० ॥ तद्यदि स्वामिभक्ताः स्थ । पृष्ट्वा जामातरं ततः ॥ द्यूत
 मग्मरुत्लाघस्य । मनो यन्मे निशुद्धयति ॥ ७१ ॥ उत्तमाः स्वस्य नामाऽपि । स्वयमाख्यान्ति नैव ये ॥ कथं कुलादि ते द्यूयुः ।
 श्रुगार्थं विप्रोक्तः ॥ ७२ ॥ गत्वा तथाप्यनुच्छिद्य्या-त्तवादेशात्प्रयत्नतः ॥ कुलाघस्य वदिष्यामः । पृष्ट्वा वक्ष्यति यद्ययम् ॥ ७३ ॥

इत्युत्तरा ते नृपं नत्वा । कुमारस्याऽन्तिकेऽगमन् ॥ विनयात्तं प्रणम्यैत-मवोचन् रचिताञ्जलि ॥ ७४ ॥ दुर्विनीतद्विषां शा-
 स्त्रा । द्विषा गुरुषु भक्तिमान् ॥ प्रणम्रेषु कृपालुस्त्व-माश्रितेष्वतिवत्सलः ॥ ७५ ॥ सर्वं सर्वार्थिनां दत्से । कल्पद्गुरिषि जङ्गमः ॥
 ब्रूहि तानकुलादि मं । मा भादृक्षीः प्रार्थनां च नः ॥ ७६ ॥ दुरात्मा कोऽपि भूपस्य । विश्लेषमुदपीपदत् ॥ त्वयोक्तेऽस्मिन् । गते तस्मिन् ।
 श्रमणधामहे वयम् ॥ ७७ ॥ कुमारः साह नाऽस्मापं । न करिष्ये च कस्यचित् ॥ सचिवाः प्रार्थनाभङ्गं रङ्गं घत्त निजे हृदि ॥ ७८ ॥

यथा ॥ मृद्वेपसंगमातुम्बं । यथा चाऽम्भसि मज्जति ॥ ४८ ॥ महानप्यापदां पात्रं । खलसंगात्तथा भवेत् ॥
यात्यतः श्रीश्च वारीव । कर्करच्छिद्रिताद् घटात् ॥ ४९ ॥

तत्र वाच्यमसंभाव्यं । न चोक्तं शृणुयाद्बुधः ॥ न चाऽवधारयेत्तद्वा । युक्ताऽयुक्तं विचारयेत् ॥ ५० ॥ ईदृग्गुणोऽपि जामाता ।
दुष्कुलः सुकुलः पुनः ॥ वध्यश्चैरोऽपि सिंहोऽयं । कः श्रद्दध्यात्सचेतनः ॥ ५१ ॥ वासुदेवः समो वाऽस्य । कोऽप्ययं संभवी ध्रुवं ॥
गुणलक्षणभाग्यानी-त्येतस्य द्रुवते प्रभो ! ॥ ५२ ॥ समवीवददर्थं च । तवैतं कुलदेवता ॥ पुष्पवृष्टिं तथा घोषं । कृत्वा मा तां वृथा
कृथाः ॥ ५३ ॥ यथा नरेषु राजा त्वं । विवेको हि गुणेष्विति ॥ अविवेकश्च दोषेषु । किं मुहासि मुहुर्मुहुः ॥ ५४ ॥ अविवेकः
किमारब्ध-स्त्राजन्नसमञ्जसं ॥ अविमृश्य कृतं कार्यं । दुःखकृजीवितावधि ॥ ५५ ॥ यदुक्तं-सगुणमपगुणं वा कुर्वता कार्यं
जातं । परिणतिरवधार्या यत्नतः पण्डितेन ॥ अतिरभसकृतानां कर्मणामाविपत्ते-र्भवति हृदयदाही शल्यतुल्यो
विपाकः ॥ ५६ ॥ सहसा विदधीत न क्रिया-मविवेकः परमापदां पदं ॥ वृणुते हि विमृश्यकारिणं । गुणलुब्धाः
स्वयमेव संपदः ॥ ५७ ॥ इति

त्वं च संरभसे चाढं । स च खेलति लीलया ॥ तन्द्रैस्त्वद्गलं भग्नं । भाग्यं निर्णय तस्य तत् ॥ ५८ ॥ त्वया वीराग्रणी-
श्रेय । ससैन्येनाऽपि दुर्जयः ॥ इभाऽरिः किं महेभेन । सयूथेनाऽपि जीयते ? ॥ ५९ ॥ तथा चोक्तं-हेलाऽपि कस्यचिदचिन्त्य-
फलप्रसृत्यै । कस्याऽपि नाऽलमणवेऽपि फलाय यत्नः ॥ दिग्दन्तिदन्तचलनं धरणीं धुनोति । त्वात्संपतन्नापि
लतां चलयेन्न भृङ्गः ॥ ६० ॥ इममर्थं कुमाराणां । त्वत्सैन्यसजुषां रणे ॥ नाऽभून्वः किं तथा दृष्ट्वा । स्वसेनायं चमूपतिम् । ६१ ॥

कृपां यद्येप नाऽद्यास्पत् । जीर्णैतेषु कस्तदा ॥ आयास्यदभविष्यथ । राजंस्त्वं राज्यभास्करः ॥ ६२ ॥ विडम्बनां कुमाराणां ।
 दृष्ट्वा धुत्वा च वन्दितः ॥ भूरिकोटिभटस्याऽपि । राज्ञः पद्मरथस्य च ॥ ६३ ॥ अनेन वदुरूपेण । कृतं जानन्नपि प्रभो ! ॥ एवं
 निचेष्टमानोऽनु-चरोप्यश्रुतिहृत्तरालम् ॥ ६४ ॥ युग्मं ॥ यदुक्तं—आगतश्च गतश्चैव । दृष्ट्वा सिंहपराक्रमं ॥ अकर्णहृदयो
 मूर्खो । यो गत्वा पुनरागतः ॥ ६५ ॥ गह्रौ प्राप्स्यसि भूपेषु । हतेऽनेनाऽखिले बले ॥ कुद्वेऽस्मिन् जीविते तेऽपि । मनः
 संदेग्धि नः पुनः ॥ ६६ ॥ स्वस्याऽऽस्माकं च तत्क्षेमं । कांक्षन् कर्मेदकं त्यज ॥ हते स्वामिनि भक्ता हि । किं जीवन्त्यनुजीविनः । ६७ ॥

इति तेषां गिरा भीत्या । विस्तृताऽनुशुयाशयः ॥ आरेकयन्मृषा सिंह-प्रोक्तं भूपो जगाद तान् ॥ ६८ ॥ वदथ सचिवा
 वाचं । स्वामिभक्ता नयानुगां ॥ इमां युक्तां हि वः सम्यक् । श्रोतुमर्हामि चाऽप्यहम् ॥ ६९ ॥ तथापि तेन पापेन । तथोक्त्या मे
 विनाशितं ॥ स्नेहं धत्ते मनो नाऽस्मिन् । पयोगत्थेव वशुणा ॥ ७० ॥ तद्यदि स्वामिभक्ताः स्थ । पृष्ट्वा जामातरं ततः ॥ व्रूत
 सम्यक्कुलाद्यस्य । मनो यन्मे विशुद्ध्यति ॥ ७१ ॥ उत्तमाः स्वस्य नामाऽपि । स्वयमाख्यान्ति नैव ये ॥ कथं कुलादि ते ब्रूयुः ।
 शूराधैर्यं विशेषतः ॥ ७२ ॥ गत्वा तथाप्यनुच्छंघ्या-चवादेशात्प्रयत्नतः ॥ कुलाद्यस्य वदिष्यामः । पृष्ट्वा वक्ष्यति यद्ययम् ॥ ७३ ॥

इत्युक्त्वा ते नृपं नत्वा । कुमारस्याऽन्तिकेऽगमन् ॥ विनयात्तं प्रणम्यैत-मवोचन् रचिताञ्जलि ॥ ७४ ॥ दुर्विनीतद्विषां शा-
 स्ता । द्विधा गुरुषु भक्तिमान् ॥ प्रणम्रेषु कृपालुस्त्व-माश्रितेष्वतिवत्सलः ॥ ७५ ॥ सर्वं सर्वार्थिनां दत्से । कल्पद्रुखि जङ्गमः ॥
 ब्रूहि तातकुलादि स्वं । मा माद्धीः प्रार्थनां च नः ॥ ७६ ॥ दुरात्मा कीऽपि भूपस्य । विश्लेषमुदपीपदत् ॥ त्वयोक्तेऽस्मिन् । गते तस्मिन् ।
 शर्मणैधामहे वयम् ॥ ७७ ॥ कुमारः साह नाऽकार्यं । न करिष्ये च कस्यचित् ॥ सचिवाः प्रार्थनामङ्गं रङ्गं धत्त निजे हृदि ॥ ७८ ॥

बुलं मे वक्ष्यतः [युद्धे] संख्ये । द्विण्मूललविनौ भुजौ ॥ द्रुवते हि फलेनैव । सन्तः कण्ठेन तन्नतु ॥७९॥ क्षेप्स्यन्ते वैरिणः सर्वे ।
वर्दिष्यन्ते भवादृशाः ॥ सुहृदः शर्मणा चैवं । कर्मतद्वर्त्यमेव यत् ॥८०॥ सजीभूय तदभ्येतु । पार्थिवः सैन्यशस्त्रयुक् ॥ भुजावे-
च तु मे सैन्य-शस्त्रे सज्जोऽसि तत्सदा ॥ ८१ ॥

इत्यारुण्यं सकर्णास्ति । नत्वा तं भूपमभ्यगुः ॥ तदुक्तमखिलं चाऽऽख्यन् । विपसाद् नृपस्ततः ॥ ८२ ॥ इत्याद्याडम्बरं
कृत्वा । लज्जे मुञ्चन् यथातथा ॥ न युद्धे कार्यसिद्धिं तु । यशो वाऽपि विभावये ॥ ८३ ॥ कुर्वे किमुभयभ्रष्टो । गतिं कामप्यना-
प्नुवन् ॥ इति चिन्तातुरं बुधा । धीसता नृपमभ्ययुः ॥ ८४ ॥ अयं वज्रिणमप्याजौ । तृणायाऽपि न मन्यते ॥ आक्रान्तस्त-
त्किमाख्याति । स्वहुलाद्यकुतोभयः ॥ ८५ ॥ कुलस्य पृच्छया किं वा ? । गुणैराख्यातमेव तत् ॥ मह एव मणीनां यद् । ब्रूते रत्ना-
करोद्भयम् ॥ ८६ ॥ ततो यथादिशेदेवः । सन्निवाऽदीर्घरोषणं ॥ तं प्रसाधानयामोऽत्र । कुमारं जगदुत्तमम् ॥ ८७ ॥ वक्ति याव-
त्ततः किञ्चि-न्नानाचिन्ताकुलो नृपः ॥ कुमाराऽनुमतिं प्राप्य । पुत्र्यस्तावदुपागमन् ॥ ८८ ॥ ताः ग्रणम्य पितुः पादौ । संभ्रान्ता
निपुणं जगुः ॥ तात ! सैन्यस्य संरम्भः । कोऽयमाकस्मिको युधे ? ॥ ८९ ॥

राजाऽयाऽऽरम्य मिहोक्ताद् । वृत्तान्ते ज्ञापितेऽखिले ॥ श्रोत्रुस्ताः कोऽप्ययं दिव्य-प्रकृतिर्जगदुत्तमः ॥ ९० ॥ संपन्नः
मरुलः सत्य-शौर्यस्थैर्यादिकैर्गुणैः ॥ बाहीकाऽभ्यन्तरैश्चक्रि-लक्ष्णैर्लक्षितो यदि ॥ ९१ ॥ अकुलीनो भवेद्विश्वे । कुलीनः कोऽपि
नानि तत् ॥ तशौररखलवाचैवं । किं मूर्खिण्या मुमूर्षसि ? ॥ ९२ ॥ नरचिन्तामणिं भाग्यात् । प्राप्य सर्वार्थसाधकं ॥ प्रतिकूल-
यमि स्मापा-ऽविवेकाद्ग्रहिलोऽसि किम् ? ॥ ९३ ॥ दुरात्मा दुर्जनः सिंहे । ज्ञातोऽस्माभिः पुराऽप्ययं ॥ ज्ञापितश्च कुमाराया-ऽसकृ-

द्विनयभक्तिः ॥ ९४ ॥ परं स्वाजन्यतः किञ्चिद्भद्रभावं समाश्रितः ॥ कुमारो न त्यजत्येनं । कलङ्कमिव चन्द्रमाः ॥ ९५ ॥
 त्वयाऽपि मानितस्वाम-प्येवमापद्यपीपतत् ॥ किल शुष्यति सा शाखा । यां कपोतोऽधिरोहति ॥ ९६ ॥ तदिच्छन् स्वपरक्षेमं ।
 सान्त्वयैनं नरोत्तमं ॥ विमृश्य विविधं तत्ते । भक्त्यैव हितमुच्यते ॥ ९७ ॥ कटवोऽपि हि गिरो मान्या । आयतौ हि हितावहाः ॥
 सेव्यान्याऽऽमयहारीणि । कटून्यप्यौषधानि यत् ॥ ९८ ॥

पार्थिवः साह सरम्भं । सहसा कृतमप्यमुं ॥ मोक्तुं लज्जाभि मानाद्यै-रेवमेव न हि क्षमे ॥ ९९ ॥ तत्पुत्र्यो यदि भक्तिर्व-
 स्ताते पत्युः कुलादि तत् ॥ पृष्ट्वा कथञ्चनाख्यात । सर्वं साधु भवेद्यतः ॥ २०० ॥ ऊरीकृत्य वचः पैत्रं । ताश्च गत्वा कुलाद्यथ ॥
 पप्रच्छुः स्वं पतिं गाढ-विनयत्नेहभक्तिभिः ॥ १ ॥ सोऽप्युवाच मम भ्राता । सिंहस्तकथयिष्यति ॥ ताश्च श्रोचुरनेनैवाऽकारी-
 दमसमञ्जसम् ॥ २ ॥ नाम गृह्णासि तत्पाप-स्याऽस्याऽश्रव्यं किमु भिय ! ॥ ततस्ताः पार्थिवाद् ज्ञातं । तदुक्तमखिलं जगुः ॥ ३ ॥

तत् श्रुत्वाऽचिन्तयचाय-माः ! किमीदृग्लोऽस्त्यसौ ॥ एवं सत्क्रयमाणोऽपि । दुष्टोऽचेष्टि किं न्विति ? ॥ ४ ॥ तदयं
 दूरतस्त्याज्यो । मान्याः पत्नीगिरश्च ताः ॥ ध्यात्वैवमवदत्कान्ता ! । एवं चेद्दूर्यतां खलः ॥ ५ ॥ गृह्यतामौपधी चैषा । पुत्रिकायाः
 शिरस्यमुं ॥ न्यस्य पृच्छत तामिष्टं । सम्यग् सा वक्ष्यतेऽखिलम् ॥ ६ ॥ साश्चर्यास्तां मुदादाय । पतिदत्तां महौपर्धी ॥ उपभू-
 मथाऽऽगत्य । समर्थं सर्वपर्यटः ॥ ७ ॥ पप्रच्छुः पुत्रिकां तस्या । न्यस्य शीपे महौपर्धी ॥ कुमारकुलपित्रादि । मानुषीवाऽथ सा
 जगौ ॥ ८ ॥ तद्यथा—^३विजयपुराहिविजयसुभ । सिरिजयानंदाभिहाणुं ॥ वरस्वत्तिअनिचवंसमणि । गुणानिहि महि-

मानिहाणुं ॥ ९ ॥ श्रुत्वां जह्युः सर्वे । पार्थिवाद्याश्चमत्कृताः ॥ आसन्मंगलतूर्याणां । नादा जयारवोऽधुराः ॥ १० ॥ सरम्भं तं
 नृपो युत्वा । कुमारेन्द्रमचिक्षमत् ॥ पुन्योऽपि क्षमिता जग्मुः । स्वं पदं मुदिता हृदि ॥ ११ ॥

अथाऽन्तरं सदोऽध्यास्त । नृपोऽप्राक्षीच मन्त्रिणः ॥ किमेतदिन्द्रजालं ? कि । क्वाऽपि पाश्चालिका वदेत् ? ॥ १२ ॥ तेऽप्य-
 योचन् कुमारस्य । भाग्याढासौपधीवलात् ॥ देवतानुश्रवेशाच्च । निगदन्यप्यचेतनाः ॥ १३ ॥ तथापि यदि सन्देग्धि । दुर्विदग्धं
 मनस्तम ॥ मन्त्रिणः शतनुद्रेस्त-च्यंद्रयुद्धि सुतं द्विजम् ॥ १४ ॥ ज्योतिपादिषु मर्मज्ञं । निपुणं त्वयि भाक्तिकं ॥ विजयादिपुरे
 श्रेय्य । सम्यग् मंत्रं विनिर्णय ॥ १५ ॥ युग्मं ॥ श्रुत्वेति मुदितः शिक्षा-पूर्वं तं प्राहिणोन्नृपः ॥ नवमेऽह्वयागमं सोऽपि । प्रति-
 ज्ञायाऽचल्द् द्रुतम् ॥ १६ ॥ सप्तभिः पुरैर्युक्तः । करभैवैगत्रैः ॥ स योजनशताऽग्रस्थे । पुरेऽगात्र सत्वरम् ॥ १७ ॥ नैमि-
 चिकस्य वैषेण । स हस्तन्यस्तपुस्तकः ॥ वेत्रिणा पार्थिवाऽऽदेश-द्राजसन्न प्रवेशितः ॥ १८ ॥

मभायामथ सौधर्म्या-भिव रत्नमयाऽवनौ ॥ स्फटिकोद्दीप्रबुद्ध्याया । सर्वतः सुपमाश्रुपि ॥ १९ ॥ मन्त्रिसामन्तसेनानी-
 महैम्यथेष्टिपत्तिभिः ॥ सेव्यमानौ सुपर्वाभैः । सरालङ्करणाऽऽयुधैः ॥ २० ॥ मणिसिंहासनासीनौ । चामरच्छत्रराजितौ ॥ अभि-
 तोऽप्यङ्गरक्षत्र । रक्ष्यमाणायुदायुधैः ॥ २१ ॥ मिलितानि सौधर्मै-शानेन्द्रौ दिव्यभूषणौ ॥ नानादेशान्तरागच्छ-त्प्राप्तौ संभृतौ
 श्रिया ॥ २२ ॥ मोऽपश्यद्भ्रातरौ राज-युवराजौ महश्चरौ ॥ पिण्डिताविष सूर्येन्द्रो-र्जयाह्वविजयाह्वयौ ॥ २३ ॥ वीक्षितुं नु
 तदंश्चयं । बह्वहो भित्तिमंक्रमात् विस्मयस्मेनेत्रोऽर्हा-माशियं स ददानिति ॥ २४ ॥ सर्वज्ञः शिवमातनेतु सविता चाऽऽरो-
 ग्यभिन्दुः श्रियं । भौमः शत्रुजयं बुधश्च विशदं बोधं धियं गीष्पतिः ॥ सौभाग्यं भृगुजः शनिश्च विभ्रुतां राहुः

प्रतापोच्चयं । केतुः कीर्त्तिततीः सुत्वानि च गुरुस्तुभ्यं सदा भूपते ते? ॥ २५ ॥

ततो अंसंज्ञया राज्ञा । दापितेष्व्यासनेषु सः ॥ आसाचक्रे परीवार-युतोऽप्रच्छि च भृशुजा ॥ २६ ॥ क्व वासी? त्वं कुत-
श्रागाः? । क्व गन्ता? किं च वेत्सि भोः? ॥ आचक्षेऽथ विप्रोऽयं । सुरङ्गपुरवास्यहम् ॥ २७ ॥ अमन्नैमिचित्तिको देशान्तरे वा
दृष्टुमागम ॥ यथा कलार्थमेताऽस्मि । कृतार्थो युष्मदीक्षणात् ॥ २८ ॥ सर्वं शास्त्रोदिताऽद्याग-निमित्तादिबलेन च ॥ अतीताऽना-
गताद्यर्थं वेद्मि प्रायो यथातथम् ॥ २९ ॥ ततो भूपः फलाद्यस्मै । ढौक्यन् बहुमानतः ॥ द्वि त्राणि यानि तानि प्राग् । पृष्ट्वा
पप्रच्छ तात्त्विकम् ॥ ३० ॥ आवयोः स्तः सुतौ आत्रो-दँहमात्रेण भिन्नयोः ॥ प्रथमः सिंहसारोऽन्यः । श्रीजयानन्दनामकः ॥ ३१ ॥
प्राच्यो दुर्नयकारित्वाद् । बलान्निष्कासितो मया ॥ स्वाङ्गोद्भवोऽपि किं नैव । दुर्गन्धस्त्यज्यते मलः ॥ ३२ ॥ परो नैमिचित्के-
नोक्तो । राज्यार्हः सर्वसद्गुणः ॥ आवयोरपरेषा च । जीवितादपि बल्लभः ॥ ३३ ॥ प्ररोह इव कल्पद्रो । रक्ष्यमाणोऽपि यत्नतः ॥
मिथ्या दर्शयता प्रेम । आत्रा मायाविना ऋजुः ॥ ३४ ॥ वञ्चितोऽसौ समं तेन । केनाऽप्यविदितोऽगमत् ॥ शृशं गवेषणाद् ज्ञातौ ।
श्रीविशालपुरे च तौ ॥ ३५ ॥ श्रुत्वा तत्र कलापाठं । कियत्कालमुपेक्षितौ ॥ कालान्तरे च तौ क्वाऽपि । जग्मतुस्तन्न बुध्यते ॥ ३६ ॥
नार्थस्तु सिंहसारेण । सर्वतः शोधितोऽपि यत् ॥ कुमारः श्रीजयानन्दो । न लेभेऽब्धौ तु रत्नवत् ॥ ३७ ॥ तेनाऽऽवा दुःखितौ
चाढं । निमित्तज्ञादिभाषितैः ॥ जीवावः श्वासमात्रेण । भवत्तन्मिलनाऽऽशया ॥ ३८ ॥ सर्वं निमित्तं शकुन-स्वप्नाङ्गस्फुरणादि
यत् ॥ देवतादीन्यपि श्रूयु-स्तक्षेममिलनादि नः ॥ ३९ ॥ न स चाऽऽप्याति नाऽद्यापि । शुद्धिमात्रमवाप्यते ॥ यथायाति तदा
राज्ये । न्यस्य कुर्वो वने तपः ॥ ४० ॥ सवैवेच्छंस्तपः स्नेहाद् । आता राज्यं न लात्ययं ॥ तपोवयसि यात्यस्मिन् । विपीदाव-

स्वतोऽन्वहम् ॥ ४१ ॥ गतमप्येति यद् द्रव्यं । कुटुम्बं सपरिच्छदं ॥ गजाश्वाद्यपि न त्वेति । कथंचिन्मानुषं वयः ॥ ४२ ॥ तद्
 ज्ञानिन् ! श्रीजयानन्दो । जीवन्नस्ति न वास्ति चेत् ? ॥ क्व ? कथं वा ? कदा चैते-त्यादि सम्यग् वदाऽखिलम् ॥ ४३ ॥

इत्युक्त्वा तावरोरुचां । स्मृतपुत्रवियोगतः ॥ पुनर्धूमायते किं न । दग्धोऽप्यनलयोगतः ॥ ४४ ॥ चन्द्रबुद्धिस्ततो लग्न-
 ध्यानाघाडम्बरं क्षणं ॥ मत्वा राजकुले मान्यं । तद्विधायाऽवदन्तृषौ ॥ ४५ ॥ प्राकृताविव पुत्रार्च्या । महान्तौ किं विपीदयः ॥
 अचला हि न चल्यन्ते । वायुना पादपा इव ॥ ४६ ॥ किञ्चैत्यज्ञामि हे स्वामिन् ! लग्नात्पुत्रोऽस्ति वां सुखी ॥ स्वामी योगा-
 तुरीयस्य । भग्नस्येति निश्चितम् ॥ ४७ ॥ दशमस्येद्यद्यटित्वा-द्राज्यवान् सप्तमस्य च ॥ तादृग्रहत्रयीदृष्टे-र्नृपपुत्रीत्रयीपतिः ॥ ४८ ॥
 एवं प्राट्युगित्यादि । श्रुत्वा भूषो मुदाऽवदत् ॥ तर्हि क्वाऽस्तीत्यभिज्ञाय । मुदा वद विदांवर ! ॥ ४९ ॥ स्फुरदोष्टं वदन्
 श्लोका-न्मेपराश्याधनुःक्रमात् ॥ कुर्न्नाडम्बरं लक्ष्मी-पुरेऽस्तीत्यूचिवान् स च ॥ ५० ॥ पुत्रिकाभूषवाचां च । संवादात्तस्य निर्ण-
 यात् ॥ वयःसंस्थानवर्णाधिं । सोऽभिज्ञानाय चाऽब्रवीत् ॥ ५१ ॥ ततो हर्षमयीभूय । तस्मिन् वद्वपतुर्नृषौ ॥ फलपुष्पमणिस्वर्णा-
 वस्त्रैर्नव्यानिनाऽम्बुदौ ॥ ५२ ॥

चंद्रबुद्धिरैताभ्यां । मिथ्यो निरगात्तः ॥ श्लाघमानस्तदौदार्यं । स्वभाग्यं तत्र चाऽऽजमे ॥ ५३ ॥ वाचः शौर्यादहो प्रापं
 महद्दृष्टयाद्भुतां श्रियं ॥ पिको मधुरगीर्वाण । पक्ष्यपीन्द्रादलङ्कृतिम् ॥ ५४ ॥ इत्यादि स्वानुगान् जल्पन् । प्रत्यागच्छत्तथैव
 च ॥ सोऽज्जन्मत् श्रीपति लक्ष्मी-पुरेऽहि नवमे नृपम् ॥ ५५ ॥ भूसुजा बहुमानाच्च । पृष्टो हर्षोल्लसत्तनुः दृत्तान्तं तं जगौ सर्वं ।
 तद्वानं च प्रथक् पृथक् ॥ ५६ ॥ केचिज्जगुः कुमारस्य । दानलीला न चित्रकृत् ॥ स्रजवोऽसुसरन्ते हि । पैतृकं प्रायशो यतः ॥ ५७ ॥

महागं ननिदानग्युः मंगमोऽयं किलाऽसिलः ॥ वभूव कर्मभिश्चन्द्र-बुद्धेरेवाऽर्थहेतवे ॥ ५८ ॥

भूपोज्य निम्पानन्द-खेदार्यर्षहृमी रमैः ॥ भनद्बुद्धयसहृदो । यावद्वक्ति न किञ्चन ॥ ५९ ॥ तानत् श्रीजयराजस्य ।
कुमाराज्ञानहेतवे ॥ प्रधानपुर्याः प्राप्ताः । सन्ति ते गोपुरे प्रभो ! ॥ ६० ॥ इति द्वाःस्येन निज्ञप्तो । मुञ्चेति स्माह भूपतिः ॥ दिव्या-
लंकारनेपथ्या-स्तेऽथाऽऽजगमुः सवेत्रिकाः ॥ ६१ ॥ युग्मं ॥ भूपं नत्वोपदां कृत्वा । तद्विष्टेव्यासनेषु ते ॥ आसामासुर्निजाकारा-
दिभिः पार्ययमोदिनः ॥ ६२ ॥ श्रीराजयुराजादि-क्षेत्रप्रश्नेन मोदिताः ॥ राज्ञा दर्शयता प्रीतिं । तेऽप्येवं तं व्यजिज्ञपन् ॥ ६३ ॥
राजंस्त्वत्सुहृदोर्भद्रं । सपरिच्छदपौरयोः ॥ ज्ञापितं वाचिकं ताभ्यां । शृणु खेहरसायनम् ॥ ६४ ॥ कुमारः श्रीजयानन्दो-ऽस्माकं
जीवितसन्निभः ॥ निर्निमप्रतिभामाजा । त्वयाऽनायि महोन्नतिम् ॥ ६५ ॥ नैभिचिकगिरेत्यावा-मज्ञास्वहि ततस्त्वया ॥ सहाऽ-
मत्सुल्लेः प्रीति-राचंद्रां कं स्थिरीकृता ॥ ६६ ॥ अथाऽयं प्रेष्यतां प्रीति-क्षीरे यत्स्यात् सिताऽन्ययः ॥ वियोगाऽत्तिप्रतप्तानां ।
तत्पानान्भय शीतिमा ॥ ६७ ॥ तवोपकाराऽलङ्कारो । यावजीवमविच्युतिः ॥ कुमारपोयमाणिक्य-योगात्प्राप्तो ह्यनर्घ्यताम् ॥ ६८ ॥
आवयोस्त्वं तृतीयोऽसि । अर्तव्यं च विनिश्चिनु ॥ ततोऽसत्सदृशं कार्यं । निवेद्यं सर्वदाऽखिलम् ॥ ६९ ॥

इत्याऽर्ण्याऽनदद्भृष्टु । भोभो ! भवत्कनाम्सुधा ॥ नव्या या पिवतां स्वस्मि-स्तृष्णा वर्द्धयते सताम् ॥ ७० ॥ कुमारप्रे-
षणाऽर्थे । सर्वं साधु भविष्यति ॥ इत्युत्त्वा सारत्नाद्य-मलात्तद्दौकनं च सः ॥ ७१ ॥ कृत्वाऽर्थोपचारकादि-चिन्तां सन्मान्य
चेत्रिणा ॥ समं प्रीपीत्कुमारस्य । सौधे तान् मिलनोत्सुकान् ॥ ७२ ॥ गत्वाऽन्तःसदसं सद्यः । प्रतिहारनिवेदिताः ॥ आनन्दमेदुरस्वा-
न्ता । यावत् प्रणिपतन्ति ते ॥ ७३ ॥ कुमारस्तावदुत्थायो-पलक्ष्य च पृथक् पृथक् ॥ नुदन् रोमाश्चदण्डैस्ता-नाऽऽलिलिङ्ग मुदा-

कुलः ॥ ७४ ॥ धौतान् धारालहर्यासै-रासनेपूपवेश्य च ॥ भद्रं पितृव्यपित्रादि-वर्गायाऽग्रश्चयत्स च ॥ ७५ ॥ भद्रं श्लिष्यति
 सर्वांस्तां-स्त्वद्वियोगस्तु बाधते ॥ एवं लेखेन जानीही-त्युक्त्वा तस्मै तमारपयन् ॥ ७६ ॥ मूर्ध्नारोप्य तमुन्मुद्यु । कुमारः समवा-
 चयत् ॥ पितृवर्गवियोगादि-स्मृतितुःखाशुभिः प्लुतम् ॥ ७७ ॥ तथाहि—

स्वस्ति श्रीसर्वविदेवं । नत्वा विजयपत्तनात् ॥ श्रीजयः पृथिवीभर्ता । आतृश्रीविजयादियुक् ॥ ७८ ॥ पुरे लक्ष्मीपुरे लक्ष्मी-
 विलासप्रौढमन्दिरे ॥ कुमारं श्रीजयानन्दं । खेहादालिङ्ग्य सस्मयम् ॥ ७९ ॥ आदिशत्यत्र कल्याणं । सौवं ज्ञाप्यं च तन्मुदे ॥
 कार्यं चाऽस्माकं राज्यस्य । वत्स ! त्वमसि जीवितम् ॥ ८० ॥ समं यत्सिहसारेण । केनाऽव्यविदितोऽगमः ॥ खरेणेव हरिस्तत्ते ।
 न युक्तः खलसङ्गमः ॥ ८१ ॥ यच्च स्मरसि नाऽस्माक-मधिरूढोऽपि सम्पदं ॥ जगतोऽपि सभावोऽयं । महतां तु न युज्यते ॥ ८२ ॥
 महत्त्वं हि महान् प्राप्य । प्रीणयत्यधिकं पितृन् ॥ विधुः किमुदयं प्राप्य । नोच्छासयति सागरम् ॥ ८३ ॥ नयामः कष्टतो कालं । वयं
 तव वियोगतः ॥ जरद्रवा इवाऽर्हामो । वोढुं राज्यधुरां न च ॥ ८४ ॥ महोक्ष इव वत्साऽत्र । साहाय्यं कर्तुमर्हसि ॥ यदि भक्ति-
 स्तवाऽस्मासु । दृष्ट्वाऽस्मांस्तत्पयः पिवेः ॥ ८५ ॥

इति लेखस्य तत्वार्थ-मवबुध्य कुमारात् ॥ दध्वौ मुदुःखितोऽहं ही ! ॥ पितृदुःखाकरोऽभवम् ॥ ८६ ॥ वरं ह्यचेतना वृक्षाः
 सच्छायाः पत्रपल्लवैः ॥ पान्थान् प्रीणन्ति ये ग्रीष्मे । चण्डांशुकस्तापितान् ॥ ८७ ॥ अहं तु संपदाब्धोऽपि । स्वपितृनपि वार्द्धके ॥
 न श्रुताकरवं किन्तु । दुःखाऽकारं वियोगतः ॥ ८८ ॥ तत्संप्रत्यपि गत्वाऽऽशु । सुखाकुर्वे पितृनिति ॥ ध्यात्वा खानादिकृत्यानि ।
 निर्ममेऽतिथिभिः सह ॥ ८९ ॥

धेप्रिणाञ्च स्वरूपेऽस्मि-द्विखिलेऽपि निवेदिते ॥ दध्यौ राजा कुमारो द्रा-गन्ता स्वमिलनोत्सुकः ॥९०॥ चन्द्रबुद्धयुक्ति-
 मंभादि-चाग्निजननैरस्यं ॥ कथं पितृव्यताताभ्या-माहूतोऽप्यत्र तिष्ठति ॥९१॥ अयं च मम राज्यस्य । दृद्धिशोभाकरोऽभवत् ॥
 न जनिञ्जतः परं वीरी । स्वजनो वा भविष्यति ॥ ९२ ॥ सर्वाग्यसुभगस्याऽस्य । दर्शनप्रणयोक्तिभिः ॥ सुखाकृत्कर्मभिश्चाऽभूद् ।
 या मे प्रीतिः पुनः क्व सा ? ॥ ९३ ॥ ही ! ही ! चिन्तामणिः प्राप्तो । हारितो दुधिया मया ॥ अज्ञानादमृतं चौञ्जि । यदीदृग्-
 प्रतिदलितः ॥ ९४ ॥ अहो ! महाप्रभानं यं । पुत्रिका स्तौत्यचेतना ॥ तमप्यज्ञासिपं नाऽहं पुरलं विश्वभूषणम् ॥ ९५ ॥ बहुराज-
 त्रिरोधादि-पुत्रीनिघव्यजापदः ॥ पुंचिन्तामणिहानि चो-पेक्ष्य ही ! किं कृतं मया ? ॥ ९६ ॥ इत्यादिचिन्तासन्ताप-दुःखसङ्घट्टना-
 वशात् ॥ आसनात्सहसाऽपप्तत् । मूर्च्छितः क्षितिपः क्षितौ ॥ ९७ ॥ व्याकुलैर्मन्त्रिभिः शीतो-पचारैः सोऽथ साञ्जितः ॥ घृष्टस्ता-
 द्दृक्कर्म स्वं । मुदुःखकृदजीहि तत् ॥ ९८ ॥ जगाद च स पार्षधा-नहो ! ऋरः कुरुर्मकृत् ॥ अविवेकः कृतमश्व । मत्तो नाऽन्यो
 जगत्यपि ॥ ९९ ॥ तदीदृक्कर्मणः कर्तुः । शुद्धिमृत्युं विना न मे ॥ इत्युक्त्वा खड्गमाकृष्या-शुश्चच्छेतुं निजं गले ॥ ३०० ॥
 लब्धलक्षाथ तं वेगा-दुदाल्य सचिवा ललुः ॥ शतशुद्धिस्त्वक् राजन् ! । किमेतदसमञ्जसम् ॥ १ ॥ जीवातुरसि विश्वस्याऽप्या-
 धारो नयसम्पदां ॥ धर्मस्याऽप्युन्नतेः कर्ता । किं गुमूर्पसि मोग्ध्यतः ? ॥ २ ॥ कस्य भ्राम्यति नो बुद्धिः ॥ कर्मणा को न
 गण्डितः ? ॥ नाऽशुश्चदुःप्रातरं हन्तुं । चक्रं किं भरताधिपः ? ॥ ३ ॥ शरास्त्रजोऽपि विविक्तोऽपि । को न मुह्यति कर्मणा ॥
 तस्यैव हि वशाद्विश्वं । निन्द्याऽनिन्ध्यप्रवृत्तिभाक् ॥ ४ ॥ मृत्युना न च पापस्याशुद्धिः स्यात्तपसा हि सा ॥ पापमात्मगतं कर्म ।
 मृत्युथ तनुमात्रहृत् ॥ ५ ॥ तदात्मानं गुरूक्तेन । प्रायश्चित्तेन शोधय ॥ तच्च जीवत एव स्या-त्ततो जीव चिरं ग्रभो ! ॥ ६ ॥

इत्युक्तोऽपि नृपः क्रिञ्चित् । स्वस्थीभूतोऽपि दुःखतः ॥ रुद्रभ्रानाविकल्पात्तो । भोजनाद्यपि नेच्छति ॥ ७ ॥

तत्स्वरूपमथो ज्ञात्वा । पुत्र्यस्तस्यैत्य तत्र च ॥ तातपादौ प्रणम्योचुः । कैषा तेऽनौचितिः पितः ! ॥ ८ ॥ नाऽतिहर्षवि-
पादौ हि । युज्येते महतां क्वचित् ॥ वाद्बहुंछाससद्भौचौ । चयाऽपचयजौ न हि ॥ ९ ॥ न च तेऽल्पोऽपि दोषोऽत्र । खलसैव
त्वं प्रभो ! ॥ दृढोऽपि भिद्यते ह्यद्रिनित्यं प्रवहताऽम्बुना ॥ १० ॥ नीचैर्वक्त्रो नृपोऽवादी-न्नास्यं दर्शयितुं क्षमे ॥ भवतीनां न च
दृष्टुं । तत्पुत्र्यो ! व्रत दूरगाः ॥ ११ ॥ योऽहं स्वपुत्रीविधव्य-मुपेक्ष्याऽऽरप्सि कर्म तत् ॥ जामातुर्भवतीनां च । किमास्यं दर्शयामि
सः ? ॥ १२ ॥ व्याजद्गुस्ता मुधा तात ! । कोऽयं खेदः पुनः पुनः ॥ त्वयैव सम्पदां प्रौढि-भेवमारोपिता वयम् ॥ १३ ॥ नाऽक-
रिष्यो यदि च्छान-पाठनादि धनव्ययात् ॥ तत्कोऽन्वतारयिष्यन्नः । सन्धासिन्धूः सुदुस्तराः ॥ १४ ॥ विश्वोत्तमस्य न पत्यु-
र्दानान्मोदस्व तात ! तत् ॥ स्विद्यसे हृदि कृत्वैकं । स्यलितं किं विधेर्वशम् ॥ १५ ॥ प्रजाः स्युः कुप्रजाः किन्तु । पितरः कुत्सिता
न हि ॥ इति व्यत्यासयन्तीभिर्न्युष्माभिस्तोषितोऽस्म्यहम् ॥ १६ ॥ लज्जे तथापि जामातु-रित्युक्ते भूभुजाऽथ ताः ॥ गत्वा स्वरूपं
तत्सर्ग-माख्याय त्रैपयन् पतिम् ॥ १७ ॥

उदारचरितः स द्रा-गागत्याऽऽनत्य भूपतिं ॥ लज्जानम्राऽऽननस्याऽस्य-वैलक्ष्यं हर्षुमव्रवीत् ॥ १८ ॥ राजन् ! कन्यात्रयी-
राज्य-दानप्रौढिप्रथाऽमयः ॥ मयि त्वदुपकारोऽयं । महाम्युधिरिवाऽधुना ॥ १९ ॥ स्वलितादेककादसाद् । विधितुन्नखलोत्थितात् ॥
घत्ते क्लृपता धूली-मुष्टेरिव कदापि किम् ? ॥ २० ॥ युग्मं ॥ विज्ञा अपि न के भ्रान्त्या । स्वलन्ति भत्रिनो भवे ॥ लोकेऽपि श्रूयते
ग्रम्भु-भ्रान्त्या घ्नोः शिरोऽच्छिदत् ॥ २१ ॥ विलीयतेऽनुतापाद्यै-श्चितोपक्रमजं हर्षं ॥ भ्रात्रोरन्योन्यमार्पम्यो-र्घातोपक्रमजाऽघ-

वत् ॥ २२ ॥ युधा ताम्यसि किं राजन् ! । स्वकार्याणि कुरुन् तत् ॥ सुस्थिते त्वयि सर्वाः स्युः । सुस्थिता हि प्रजा अपि ॥ २३ ॥
 इति तद्वचनैः क्रिश्चि-ज्जातानन्दो नृपोऽवदत् ॥ वत्स ! त्वद्वाक्सुधावर्षाद्-दुःखतापोऽगमन्मम ॥ २४ ॥ स्युर्मनोवाणिकर्मणि ।
 द्विरूपाणि त्वेव चेत् ॥ भवेयुः सोपमानानि । तन्मियो नाऽन्यथा भुवि ॥ २५ ॥ मत्समोऽस्त्यविवेकी न । त्वत्समो भाग्यवान्
 च ॥ तथाऽपि एतसंमर्गं । मा कार्षीरित्यनर्थदम् ॥ २६ ॥ ओमित्युक्त्वा नृपं नत्वा । कुमारोऽथ स्वधाम्न्यगात् ॥ अकामोऽपि नृपः
 स्नान-पूजाभुक्त्यादि चाऽकरोत् ॥ २७ ॥ अर्हुर्वन् राज्यचिन्तादि । शुद्धिमिच्छन् स्वपाप्मनः ॥ नृपः प्रतीक्षमाणोऽस्थाद् । गुर्वा-
 गममसक्तधीः ॥ २८ ॥ खरारोहादिना स्तेन-रीत्या सिंहवधाय च ॥ आदिदेश भटांस्तेऽपि । तथैवोपाक्रमन्त च ॥ २९ ॥ महा-
 कुलजताताव-दुःखितासम्भवादिभिः ॥ विज्ञाप्य धीसखैर्भूषं । कुमारस्तममूयुचत् ॥ ३० ॥

अन्येद्युश्च पितृव्यादि-मिलनोत्कण्ठुलो भृशं ॥ प्रधानैः प्रेरितो गन्तु-मापप्रच्छ धराधवम् ॥ ३१ ॥ सोऽप्यूचे यास्यसि त्वं
 ये-चन्मे प्राणैः समं त्रज ॥ मिना त्वां ते न तिष्ठन्ति । मत्पापोद्वेजिता इव ॥ ३२ ॥ ततो भीतः कुमारोऽवक् । मुक्त्वा त्वामस-
 माहितं ॥ न यास्यामि विशेष्यन्ते । त्वत्तः पित्रादयो हि न ॥ ३३ ॥ तं नत्वा चाऽऽगतः सौधे । दृष्यौ संप्रति यामि चेत् ॥
 तदयं त्रियते स्नेहा-द्विशिष्य नवदुःखभारु ॥ ३४ ॥ स्पृहा राज्येऽपि नैवास्या-ऽधुना तादृग् विभाव्यते ॥ परं मद्गुणवार्त्ताभि-
 स्तिष्ठत्येव समाहितः ॥ ३५ ॥ तत्रैतं मोक्तुमर्हामि । स्निह्यन्तमधुनाधिकं । सिंहसारस्तु राज्यार्थ-भैवैवमकरोदधम् ॥ ३६ ॥ पितृ-
 राज्यस्य पुत्रोऽहं । पराभाव्यं किमाददे ॥ प्रेषयाम्यमुमेवेति । दूनोऽयं मुदितो भवेत् ॥ ३७ ॥ ध्यात्वैवं सिंहमाचल्यौ । आतस्त्वं
 याहि पैतृकीं ॥ भुंश्च राज्यश्रियं नैष्या-भ्यहं तत्राऽस्पृहोऽधुना ॥ ३८ ॥ इत्युक्त्वा व्यसृजत्तं स । प्रधानानपि युक्तिभिः ॥ प्रज्ञाप्या-

ऽऽज्यं विज्ञप्तिं । पितृव्याऽर्हं समर्प्य च ॥ ३९ ॥ कुमारऋद्धिसत्कार-स्नेहवाग्वाचिकादिभिः ॥ प्रीताः सिंहयुता जग्मु-स्तेऽथो विजयपत्ने ॥ ४० ॥ नत्या नृपौ कुमारस्य । वाचिकानि च तेऽवदन् ॥ तदनागमहेतुं च । श्रीपतिक्ष्माधिपाऽऽग्रहम् ॥ ४१ ॥ तवश्च सिंहमारोऽर्हं । ताम्यामालाप्य मोदितः ॥ प्रधानापितविज्ञप्तिं । राजार्थोच्चैरनाचयत् ॥ ४२ ॥ तथाहि—

स्वस्तिश्री जिनमानम्य । विजयादिपुरे वरे ॥ भूपालं पूज्यमाराध्य । पितृव्यं श्रीजयाभिधम् ॥ ४३ ॥ निपेव्यं परिवारेण । पितृश्रीविजयादिना ॥ पुराछ्छम्भीपुराहाव् श्री-जयानन्दः कुमारकः ॥ ४४ ॥ भक्त्या प्रणम्य साष्टाङ्गं । मौलिविरचिताञ्जलिः ॥ विधिना विनयान्नम्रो । मुदा विज्ञपयत्यदः ॥ ४५ ॥ श्रेयो मे पूज्यपादाना । प्रणिधानाऽनुभावतः ॥ प्रसादो भवतां मे ह-द्वारिधवैन्दवं महः ॥ ४६ ॥ भक्ततामद्य लेखाब्दो । विप्रयोगाऽत्रितापितं ॥ स्नेहोत्पयमृतवर्षेण । सिक्त्वा मामुदजीवयत् ॥ ४७ ॥ यच्चाऽग्रतोऽपि जीगामि । प्रमात्रोऽत्र प्रगल्भते ॥ हृदयस्थितपूज्याङ्घ्रि-पद्मशैत्याऽनुभावज ॥ ४८ ॥ मद्वियोगाऽक्षमं भूपं । प्रज्ञाप्यं स्वल्पतोऽर्धरैः ॥ प्रणंस्याम्यर्च्यपादाऽब्जा-स्तदेकध्यानलीनहृत् ॥ ४९ ॥ तावत्तत्स्थानमुद्दिश्य । जातभाग्योदयोऽधुना ॥ कुमारः सिंहसारोऽस्ति । प्रहितो गुणसंपदे ॥ ५० ॥ प्रसाद्या सततं शिक्षा । पित्रादीना च मे नतिः ॥ शुभंयुः परिवारः श्री-पूज्यान्नौतीति मङ्गलम् ॥ ५१ ॥ कुमारस्येति निःशय्याऽ-नागमेन च वन्द्यवौ ॥ युगपत्प्रापतुर्हर्ष-खेदौ तौ सपरिच्छदौ ॥ ५२ ॥

अथ ते भूसुजा पृथाः । प्रधानपुरुषा जगुः ॥ श्रीपद्मरथभूपाल-पुत्रीपाणिग्रहादितः ॥ ५३ ॥ चरित्रं तत्कुमारस्य । धीरो-दात्ताऽऽनदावयुर् ॥ तादृगु-सादि सिंहस्य । यथाज्ञातं परिच्छदात् ॥ ५४ ॥ युगमं ॥ श्रुत्वैतत्तौ सपरिष्यौ । चित्रानन्दमयौ नृपौ ॥ एकं

१ ' स्व प्रणय च तन्मे ' इति प्रलन्तरे । २ धीने

श्रुतः श्रीचर्मनाड्यं निनिन्दतुः ॥५५॥ सन्मान्याऽथ विष्टास्ते । ससिंहाः स्वगृहाण्यगुः ॥ समयार्हाणि कृत्यानि । भूपालावपि
 चक्रतुः ॥५६॥ अन्येद्युर्नपराद् दृश्यौ । तपोऽहं याति मे वयः ॥ भ्राता गृह्णाति राज्यं न । नाऽदोऽहंस्त्वाययौ सुतः ॥ ५७ ॥ स्वशुजो-
 पार्जितश्रीयुक् । म राज्यायं किमेति वा ॥ न परोपार्जितं मांसं । शुङ्क्ते सिंहे हि फेल्बत् ॥५८॥ स एवाऽत्राऽथवा भावी । राजा
 पश्चादपि धुनं ॥ न ज्ञान्युक्तं विसंतादि । तद्यत्रिवाऽनुनादि यत् ॥ ५९ ॥ सिंहे राज्यार्थमेवाऽत्र । प्रहितस्तेन संभवी ॥ पापस्तद-
 र्थमेनाऽमिन् । तथा यद्दुरचेष्ट ॥६०॥ असकृन्मरणान्ताभि-त्तापद्भिश्च प्रघट्टितः ॥ भावी किञ्चिच्चदोपस्त-द्राज्यमसौ ददेऽधुना ॥६१॥
 तापदस्य सुशिश्रार्थं । स्थापयामि च वान्धवं ॥ चेतप्रजाव्यथको भावी । तत्र सोढा कुमारराट् ॥ ६२ ॥ राजेत्युरासि सन्ध्याय ।
 मिहं राज्ये न्यवीविद्यत् ॥ अस्यर्थ्याऽस्थापयत् प्राग्-द्वुभ्रातरं च कियदिनम् ॥ ६३ ॥ सिंहेऽपि राज्यस्त्वार्थ-सम्यर्थ्यं तमतास्थ-
 पत् ॥ तस्यौ सोऽपि च दाक्षिण्यात् । द्युनोश्च मिलनाऽऽशया ॥ ६४ ॥ श्रीमान् जयनृपो गत्वा । वनेऽभूत्तापसव्रती ॥ महाजट-
 गुरोः पार्थे । कृतरत्नजटाह्वयः ॥ ६५ ॥

अथ श्रीपतिभूमिभृ-द्राज्याचिन्तापराद्भुतः ॥ समयं गमयामास । कियन्तं धर्मकर्माभिः ॥ ६६ ॥ अन्येद्युर्वनपालस्तं ।
 प्रणम्यं व्यजिज्ञपत् ॥ स्वामिन् ! धर्मप्रभः ह्यरि-स्तवोदाने समाऽगमत् ॥६७॥ राजा प्रागपि संवेगी । मत्वा गुर्वगमं मतं ॥
 शर्कराक्षेपतक्षीरे । ददेऽस्मै पारितोषिकम् ॥ ६८ ॥ कृत्वा सकलसामग्रीं । गजारूढो महेन्द्रवत् ॥ कुमारश्रेष्ठिसामन्त-मन्यादिप-
 रिवारितः ॥ ६९ ॥ धृतच्छत्रथलचारु-चामरो नागैः सह ॥ अगात्सान्तःपुरो नन्तु-मंशुं वार्धैर्नदन्नभः ॥ ७० ॥ युगं ॥ गजा-
 दुर्वीर्णान् दृष्टौ । पञ्चधाऽभिगमादिकृत् ॥ स त्रिःप्रदक्षिणीकृत्य । तं नत्वा सपरिच्छदम् ॥७१॥ सपौरः सपरीवारो । यथास्था-

नमुपाविशत् ॥ धमलाभाऽऽधिपानन्ध । तं गुरुधर्ममादिशत् ॥ ७२ ॥ युग्मं ॥

“ दायकं सकलसौख्यसंपदा-भाषदा भगवद्वा भगवद्वा विनायकं ॥ हे जना ! भजत धर्ममार्हतं । तेन चाऽऽशु शिववासमर्हत ॥ ७३ ॥ विद्विपां सुहृदां चाऽपि । विभागो यत्र नाप्यते ॥ बाह्यानामान्तराणा वा । भवे तत्र कुतः सुखम् ? ॥ ७४ ॥ अन्तर्द्विपो हि मोहाद्या । जनकाद्याश्च तद्वशात् ॥ भवेऽत्राऽन्येषु चैषु स्यु-स्तत्तान् विजहितोत्तमाः ! ॥ ७५ ॥ संवेगाद्याश्च भित्राणि । सुगुर्वाद्याश्च तद्वशात् ॥ भवेऽत्राऽन्येषु चैषु स्यु-स्तत्तान् भजत सत्तमाः ॥ ७६ ॥ एवं दुःखमयोऽयं स्या-न्न भयाय भवो र्पिः ॥ निर्ममस्त्यक्तसंगश्च । शिवधर्मणि लीयते ॥ ७७ ॥ ”

इत्यादिदेशना श्रुत्वा । ज्ञानत्रयनिधेगुरो ॥ प्रबुद्धा बहवो भव्या । जिनधर्मं प्रपेदिरे ॥ ७८ ॥ केचित्तत्र श्राद्धधर्मं । यति-धर्मं परे पुनः ॥ भेषुः सम्यक्त्वमेकै-ऽन्ये तु कन्दाद्यभिग्रहान् ॥ ७९ ॥ भूपथाऽत्यन्तसंवेगा-दृष्यौ बाह्योऽपि ही ! मया ॥ द्विषन् सुहृद्य नाऽवोधि । कथं लक्ष्यौ तदन्तरौ ? ॥ ८० ॥ ततः सर्वं परित्यज्य । बाह्याऽन्तरपरिग्रहं ॥ जैर्नी दीक्षां गृहीष्ये यद् । विमुच्ये-ऽरिलशानवात् ॥ ८१ ॥ निचिन्त्येति गुहं स्माह । प्रत्रजिष्यामि वोऽन्तिके ॥ राज्यसूत्रं विधायऽऽशु । गुरुः साहेष्टकृद्भव ॥ ८२ ॥

ततोऽसौ सौधमागत्य । राजवर्ग्यान् प्रबोध्य च ॥ पुत्राऽभावात्कुमारैर्नद्रं । बलाद्राज्ये न्यवीविशत् ॥ ८३ ॥ शिक्षयित्वा च तं तेन । कृतनिष्क्रमणोत्सवः ॥ मासं चाऽमारिमुद्घोष्य । सङ्घं नाना [सृष्टुः] प्रपूज्य च ॥ ८४ ॥ चैत्येष्वष्टाह्निकापूजां । कृत्वा दीनान् प्रतर्प्य च ॥ वैराग्यैकमयैः स्ररे-देंशनानचनैश्च तैः ॥ ८५ ॥ प्रबुद्धे राजपुत्राद्यैः । सहितः पञ्चभिः शतैः ॥ प्रबुद्धानां च राज्ञीना पञ्चशतया समन्वितः ॥ ८६ ॥ निर्ममो राज्यदारादौ । विषयादिषु निःस्पृहः ॥ हृदुद्गतविवेकार्क-प्रास्तमोहतमथयः ॥ ८७ ॥ खाना-

दिमद्भलाचार-पूर्वं सर्गाङ्गभूषितः ॥ गजारूढः सितच्छत्र-चामरश्रेणिराजितः ॥ ८८ ॥ पदे पदे ददद्वानं । वाघनादनदन्वभाः ॥
 प्रदंशामुगुरैः सर्वैः । स्वर्जनः परितो वृतः ॥ ८९ ॥ गीयमानो मृगाक्षीभिः । कलैर्धवलमङ्गलैः ॥ गजाऽश्वभटकोटिभिः । सर्वतः सु-
 पमान्वितः ॥ ९० ॥ पश्यमानगुणो बन्दि-गायकैर्विचिंधं पुरः ॥ वीक्ष्यमाणः समन्ताच्च । संस्तुवज्जनकोटिभिः ॥ ९१ ॥ स्तूय-
 मानोऽपि गीर्वाणी-र्महासच्चमरठृतैः ॥ गोत्रवृद्धनरद्वीभि-राशीभिरभिनन्दितः ॥ ९२ ॥ गत्वोद्याने क्षमयित्वा । सर्वान् लोचं
 विधाय च ॥ गुरुं व्यजिज्ञपन्नत्वा । भवाब्धेस्तारयाऽऽशु नः ॥ ९३ ॥ गुरुणाऽथाऽऽजमोक्तं । भव्यभव्यासहस्रयुक् ॥ विधिना दीक्षितः
 त्रिधां । ग्राहितश्रोपदेशतः ॥ ९४ ॥ श्रीजयानन्दभूषाद्या । गुरुं नव्यमुनींश्च तान् ॥ नत्वा जग्मुर्यथास्थानं । मुखरास्तद्गुणस्तवैः ॥ ९५ ॥
 अधीयन् सोऽथ सिद्धान्तांस्तपो द्वादशधा सृजन् ॥ विहरन् गुरुणा साकं । गीतार्थोऽभूत्कमान्मुनिः ॥ ९६ ॥ योग्यं
 मत्वाऽन्यदा द्युरि-पदे न्यास्यद्गुरुश्च तं ॥ ददौ परिकरे चाऽस्मै । सहप्रत्रजितान्मुनीन् ॥ ९७ ॥ ततोऽयं बोधयन् भव्यान् । विह-
 रत्यभितो भुवि ॥ योगप्रभावतो लब्ध-चहुलब्धिसमृद्धिभिः ॥ ९८ ॥ द्युरिः प्रभावयन् जैनं । शासनं योगशुद्धितः ॥ उत्पन्नकेवलो
 भोक्ता । क्रमाच्छिष्यसुराधियम् ॥ ९९ ॥ युग्मम् ॥ अथाऽयं श्रीजयानन्द-नृपतिर्नृपसेवितः ॥ साधयन् विविधान् देशान् । बद्धते
 राज्यसंपदा ॥ १०० ॥ स प्रौढिं परमां प्रौढि-ध्वर्योऽर्हद्धर्ममानयत् ॥ भयाभावकरालपत्व-नयदानावनादिभिः ॥ १ ॥ प्रजास्तथा
 गुरुराक्षरपी-यथा स्वर्वासिनोऽप्यमृः ॥ स्वःपतिं च न मन्यन्ते । वृणायाऽपि सदोन्मुदा ॥ २ ॥ युग्मम् ॥

अन्यदोद्यानपालस्तं । भूषं नत्वा व्यजिज्ञपत् ॥ पितरौ ते नृपोद्याने । प्राप्तौ स्तोऽल्पपरिच्छदौ ॥ ३ ॥ श्रुत्वेत्याकस्मिकाऽ-
 नभ-शृष्टिन्यायात्तदागमं ॥ मन्वानोऽस्मै ददौ दानं । महद्भूपोच्छ्वसत्तनुः ॥ ४ ॥ ततोऽचालीदथो भूपः । पद्भ्यां तदर्शनोत्सुकः ॥

प्रत्येधिष्ट यथा नेमं । नाऽश्च न च परिच्छदम् ॥ ५ ॥ गत्वोद्यानेऽनमद्वस्तु-हर्षसैः क्षालयन् पदौ ॥ उत्थाप्य दृढमालिङ्ग्य ।
 घ्रातवान्मूर्ध्नि सोऽपि तम् ॥ ६ ॥ जनन्यप्येवमेवाऽस्मै । शतशोऽप्याशियो ददौ ॥ सर्वेऽप्यानन्दमापुश्च । क्षेमप्रश्नादिभिर्मिथः ॥७॥
 मत्सैवद् द्रुतमागत्य । वध्वस्तिस्तोऽप्यथाऽनमन् ॥ बुदा श्वसुरयोः पादान् । सभक्तिसपरिच्छदाः ॥ ८ ॥ ता वीक्ष्य गुणखानीस्तौ ।
 यमानन्दमवापतुः ॥ तस्य कोट्यंशमप्यावि-श्चक्रतुर्नाऽऽशिषां शतैः ॥ ९ ॥

अथाऽऽगतवलो भूप-स्तातमारोह्य सिन्धुरे ॥ बधूभिः पर्युपासांऽग्निं । मातरं तु सुखासने ॥ १० ॥ तं स्वहस्तदृतच्छत्रं । महे-
 न्द्रमिय गौरवात् ॥ पुरे जितस्वरी श्रीभिः । सौधे प्रावेशयन्निजे ॥ ११ ॥ सिंहासने तमध्यास्य । पादपीठे स्थितः स्वयं ॥ उत्सङ्गे
 तत्पदौ न्यस्य । भृशं सम्यानरञ्जयत् ॥ १२ ॥ अथो कृतोपदान् राज-वर्ग्यान् पौरान् परानपि ॥ सदालापार्हदानाद्यैः ॥ सत्कृ-
 र्याऽलं विसृज्य च ॥ १३ ॥ विभ्रसेऽवसरे तात-सुतौ तदधिकारिणा ॥ चक्रतुः खानजैनार्चा-भुक्त्यादि सपरिच्छदौ ॥ १४ ॥

सुतोऽथावसरेऽप्राधीत् । पितरं श्लेहभक्तितः ॥ किमित्याकसिकस्ताता-गमोऽल्पद्विपरिच्छदः ॥ १५ ॥ दुःखाश्रुमिश्रदृक्
 साह । जनकः शृणु वत्स हे ! ॥ राज्यं प्रदाय सिंहाय । भ्राता मे तापसोऽभवत् ॥ १६ ॥ तेनैव सह यान्तं मां । राज्यस्रवार्थ-मात्मनः ॥
 मिहोऽस्म्यर्थ्य भृश भक्ति-विनयाम्यामतास्थपत् ॥ १७ ॥ स च दर्शयते भक्तिं । मयि वात्सल्यधारिणि ॥ कालेनाऽपि तु नाऽजानां तस्य
 मायाविनो मनः ॥ १८ ॥ स मामन्येद्युरालोच-मिपादाजृह्वद्रहः ॥ एक एवाऽगमं चाऽहं । विद्यासान्निजकर्मभिः ॥ १९ ॥ स प्राग्
 रचितसामग्या । मटेर्माऽद्रागुदायुधैः ॥ वन्धयित्वाऽक्षिपद् गुप्तौ । तत्रैव च तवाऽम्बिकाम् ॥ २० ॥ मद्भक्तंश्च भटान् कान्धि-चारकेषु
 पृथक् पृथक् ॥ विद्यास्याऽचिधिपद्वद्ध्या । नष्ट्वा केऽपि त्वगुः क्वचिद् ॥ २१ ॥ सोऽल्लुण्टन्ममाऽऽवासं । देशं चक्रे तथाऽऽ-

रम्यान् ॥ विष्टामि च्योटितस्तत्र । रक्षमाणोऽभितो मटेः ॥ २२ ॥ धियाऽजानां च तद्धेतुं । प्रजां मय्यचुरागिणीं ॥ स विभाव्य
मगन्धश्री-अंशभीत्या तथाऽकरोत् ॥ २३ ॥

अयानि ग्रहदत्तो मे । वीरदत्तश्च सेनकौ ॥ अत्यन्तं मयि तौ भक्तौ । तदा नंष्ट्वा कथञ्चन ॥ २४ ॥ सुहृदो धीरराजस्य ।
मेरुस्य महीभुजः ॥ तदज्ञातं दधानस्य । भक्तिमेकान्तिकीं मयि ॥ २५ ॥ घाम्न्यस्थातां परीक्ष्येत । मैत्री काले हि तादृशां ॥ अदा-
प्यन् गुरुराज्ञां ते । यान्त्तु गुप्तिं च तद् गृहात् ॥ २६ ॥ त्रिभिर्विंशेषकं ॥ सत्रियोऽहं तथा नीत-स्त्रैर्युहे निशि नैपुणात् ॥ स्वामि-
भक्तिर्हि मा काले । या प्राणाद्यनपेक्षिणी ॥ २७ ॥ प्रागेव कृतसामग्या । सर्वे नंष्ट्वाऽगमाम च ॥ सुप्त या हि क्रियाः सर्वाः ।
मगर्वायिमा अपि ॥ २८ ॥ यदुक्त्वं—रथस्यैकं चक्रं फणिनियमिताः सप्त तुरगा । निरालम्ब्यो मार्गश्चरणरहितः
मारथिरपि ॥ रथिर्यात्येवाऽन्तं प्रतिदिनमपारस्य नभसः । क्रियासिद्धिः सत्त्वे चसति महतां नोपकर्णे ॥ २९ ॥ इति-

सद्गुरुर्म्यस्ततो पीर-श्रवरीर्भट्टः सह ॥ सङ्केतान्भिलितैः क्वाऽपि । कैश्चिदन्यैरपि द्रुतम् ॥ ३० ॥ पूर्वसञ्चितवाहादि-सामग्याऽत्रैव-
मागमं ॥ गुर्वेनैव च यद्भक्ताः । प्रायः सर्वत्र सन्ति मे ॥ ३१ ॥ केचिच्चद्यापि मे सन्ति । गुप्तिषु स्वजनादयः ॥ तेषां सारामथो कर्तुं । त्वं
चत्त । प्रभुरहसि ॥ ३२ ॥ इति श्रुत्वा कुमारोऽपि । खेदाथर्व्यग्रमोदभाक् ॥ ऊचे सिंहस्य दीर्जन्य-महो अप्युपकर्त्तरि ॥ ३३ ॥ प्रायः पाय-
यिताऽम्भोऽपि । पितेवाऽऽराध्यते सता ॥ असकृत्प्राणदाताऽपि । खलैर्वैरीव दृश्यते ॥ ३४ ॥ किञ्च-धूमः पयोधरपदं
कथमप्यवाप्य । वर्षाम्बुभिः शमयति ज्वलनस्य तापं ॥ देवाद्वाप्य खलनीचजनः प्रतिष्ठां । प्रायः स्वबन्धुजनमेव
तिरस्करोति ॥ ३५ ॥ मा विषीदस्ततः पुत्रे । त्वदाज्ञैकवशे सति ॥ सारां साधु करिष्यामि । दृतानां सत्वरं पितः ! ॥ ३६ ॥

अपरुर्तुं दास्यामि । शिक्षा भिक्षा च नी.कृतेः ॥ प्रसादं चोपकर्तॄणां । महासन्मानदानतः ॥ ३७ ॥ इत्युक्त्या तातमानन्द्य ।
 त्रीनाऽऽहूयाऽथ तान् भटान् ॥ तत्सत्त्वस्वामिभक्त्यादि-गुणास्तुष्टाव वन्दिवत् ॥ ३८ ॥ सत्कृत्य सकुडुम्बास्तान् । वस्त्रालंकरण-
 दिभिः ॥ प्रत्येकं देयदानैश्च । तुष्ट. प्रभुरपिप्रिणत् ॥ ३९ ॥ यदुक्तं-सुवर्णपुष्पां पृथिवी-मुच्चिचन्वन्ति नरास्त्रयः ॥ शूरश्च
 हूनविन्यश्च । यश्च जानाति सेचितुम् ॥ ४० ॥ ततस्तुष्टा विसृष्टाश्च । गत्वा राज्ञा भटैः सह ॥ देशास्तेऽप्यात्मसात्कृत्वा ।
 भूपौ तौ पर्युपासते ॥ ४१ ॥ अन्येषामपि भूपोऽदाइ । ग्रासं पित्रा सहेयुया ॥ निग्रहीतुं सिंहसारं । स्वाश्च मोचयितुं ततः ॥ ४२ ॥
 नित्रयादिपुरे गन्तु-कामथैः व्यचिन्तयत् ॥ राज्यभ्रंशभिया दुष्ट । पितर्येवमचेष्टत ॥ ४३ ॥ युगम् ॥ मयैवाऽस्थाप्यसौ राज्ये ।
 सम्प्रत्येन ततः कथं ॥ निगृह्णामि द्रुतं दाना-ऽऽदानाम्या स्या हि निष्कलः ॥ ४४ ॥ लेखेन ज्ञापयित्वा त-न्मोचये स्वजनादिकान् ॥
 शक्तः स्थापयितुं फेरु-हरेर्हृत्ना क्रिमाऽऽमिपम् ॥ ४५ ॥ स न मुञ्चति चेतनं । निगृह्णन् स्यां न दोषभारु ॥ श्वानोऽपि ताड्यते
 स्रोऽपि । न किं क्षीरे निटालयन् ॥ ४६ ॥

ध्यात्वं मत्पितुः प्रेष्यं । सर्वं यल्लुण्ठित त्वया ॥ विमुच्य द्राक् प्रहेयाश्च । सत्कृत्य स्वजनादयः ॥ ४७ ॥ नो चेत्त्वां नि-
 ग्रहीष्यामि । स्थेयं सजतया युधि ॥ इति लेखेन सिंहस्य । दृताऽऽस्येनाऽप्याजिज्ञपत् ॥ ४८ ॥ ज्ञात्वा तल्लेखदूतोक्तं । सिंहसार-
 स्ततो भिया ॥ सर्वं श्रीत्रिजयस्य स्वं । सत्कृत्य स्वजनादि च ॥ ४९ ॥ त्रैपीत्सग्राभृतं सद्यो । देशं विजयभूभुजः ॥ तत्सात्कृत्वा
 च निगति-दृताभ्या तद्वयजिज्ञपत् ॥ ५० ॥ युगम् ॥ दृष्ट्वागतं च तत्सर्वं । पितापुरावहृष्यतां ॥ प्राच्यं स्वं स्वजनादिभ्यो ।
 देयं श्रीत्रिजयस्त्वदात् ॥ ५१ ॥ सुतोऽन्येद्युः पितृभ्या च । प्रोचे विजयपत्तनात् ॥ आरम्य निर्गमाद्भ्रत्स ! । द्रुतं स्वं ब्रह्मशेषतः ॥ ५२ ॥

मूलनोज्य चरित्रं स्व-मस्मिन्पुरापि स्वयं ॥ पित्राऽऽनोच्छ्रद्धनमीरुः । हुमारोज्वग् यथायथम् ॥ ५३ ॥ नानाप्राढावदाताढ्य ।
 वासापरमाश्रितं ॥ निगम्य पितरौ तत्र । तमानन्दमवापतुः ॥ ५४ ॥ अमास्तद्बृहदयान्मोघौ । तद्बृहत्तोक्तिप्रणालकैः ॥ उद्-
 भान्तो यः पुरे देजे । श्रयिव्यामपि विस्तृतः ॥ ५५ ॥ ततः श्रीविजयस्तत्र ॥ पुत्रभक्त्या चमत्कृतः ॥ सत्कृतः सर्वराजन्यैः । सु-
 रामास्ते महीधरः ॥ ५६ ॥ तदङ्गजस्तु भूजानि-र्जयत्यानन्दितप्रजः ॥ सप्ताङ्गराज्यं सुप्राज्यं । युञ्जानः स्वयुजार्जितम् ॥ ५७ ॥
 धरलो यद्यत् पुञ्जो । रञ्जिताऽशेषभृतलः ॥ सर्वोत्कृष्टनर्यैश्चर्य-प्रभूतो विस्तृतो भुवि ॥ ५८ ॥

अन्यदा सुमिनीतत्वाद् । भक्त्या प्रीत्या च पूरितः ॥ स्वपित्रे तन्निजं राज्य-माग्रहाद्वयतरत्स च ॥ ५९ ॥ उत्तमत्वान्निरी-
 हता-शुगुणिनामग्रणी मणिः ॥ पुत्रैकमेवदाक्षिण्या-शुद्धंययितुमश्रमः ॥ ६० ॥ राजा श्रीविजयस्तस्याऽनिच्छयाऽपि प्रपद्य तत् ॥
 तृमारं श्रीजयानन्दं । बलादेकान्ततरत्सलम् ॥ ६१ ॥ प्रत्यपादयदानन्दा-घौरराज्यमखण्डितं ॥ सर्वथाऽपि परै सर्वे-स्तुल्लङ्घित-
 शागनम् ॥ ६२ ॥ समसिंहासनासीनौ । समवेपविभूषणौ ॥ समानरूपसौन्दर्यौ । समाननयतेजसौ ॥ ६३ ॥ भीमकान्तोन्नतत्वाद्वैः ।
 र्गर्जलोत्तोरुगुणैः ॥ समौ समौनौ पापोक्तौ । युक्तौ सर्वयशःश्रिया ॥ ६४ ॥ कृताद्विरूपदेवेन्द्रा-केन्दुस्मरसुराऽरिवत् ॥ युग्मि-
 सौन्दर्यसद्ग्राह्यौ । दृश्येते युगपजनैः ॥ ६५ ॥ त्रिभिविदोपकं ॥ एवं द्वयोर्महैश्वर्य-लक्ष्मीलालितपादयोः मिथः पृथुतमस्नेहो-ऽलौकिको-
 र्वद्धताऽनिशम् ॥ ६६ ॥ अन्येद्युर्विजिगीपुत्वाद् । राजचूडामणियुवा ॥ चिन्ता न्यस्य पितर्यस्य । राज्यस्य निखिलस्य च ॥ ६७ ॥ स्वयं च श्री
 जयानन्दः । शक्रजिद्विक्रमो नृपः ॥ भूपान्मध्यमखण्डस्थान् । लीलायाऽसाधयद्गहून् ॥ ६८ ॥ राजा चक्रपुरार्थीश-शक्रसेनो-ऽति-
 विक्रमी ॥ जयी जयपुरक्षमाभृ-द्विपक्षशोददक्षिणः ॥ ६९ ॥ जयन्तीनगरीनेता । जयन्तः शान्वाऽन्तकृत् ॥ पुरन्दरपुरत्राणं । नरेन्द्रो

नरकेश्वरी ॥ ७० ॥ शूरः ह्यर्षपुरस्वामी । नन्दो नन्दिपुरेशिता ॥ भीमो भोगवतीभर्त्ता । कोशलेशः सुमङ्गलः ॥ ७१ ॥ अन्येऽपि
 शृगिरीचन्द्र-कलाचन्द्रकृपादयः ॥ भूभुजः साधितास्तेन । विहिताः स्वस्य सेवकाः ॥ ७२ ॥ पञ्चभिः कुलकं ॥

एव प्रसाध्य भूपालान् । भूयसः सुमदोत्तमान् ॥ महासैन्याब्धिधरागात्स । सोत्सवं स्वपुरेऽन्यदा ॥ ७३ ॥ प्रणम्य पितरं
 भक्त्या । सेवमानः सुमानसः ॥ स्वीकृत्य राज्यचिन्ता स्वं । राज्यमुन्नतिमानयत् ॥ ७४ ॥ युग्मं ॥ ततोऽसौ राजराजेति । नृपेषु
 निरुदं वहन् ॥ प्रसिद्धिं परमां प्राप । गीयमानगुणो युनि ॥ ७५ ॥ श्रीशालपुरेशाद्याः । क्रमात्तद्वृत्तसंश्रुतेः ॥ जामातरमभि-
 ज्ञान-स्त्वं विज्ञाय मुदं दधुः ॥ ७६ ॥ कुमारः श्वशुरेभ्योऽथ । परिणीताः पुरा निजाः ॥ प्रेष्य लेखानभिज्ञान-गर्भानानाययत्
 प्रियाः ॥ ७७ ॥ प्रभृत्वेनाऽपि सेव्योऽयं । स्वाजन्यात्सेवितो वरं ॥ ध्यात्वेत्यानीय ते पुत्री-रार्षिपन् विहितोपदाः ॥ ७८ ॥ तथाहि-
 श्रीशालपुराणीय-स्तनयां मणिमञ्जरी ॥ श्रीशालजयः सान्तःपुरोऽभ्येत्य समार्षिपत् ॥ ७९ ॥ एवं हेमपुराद्धेम-प्रभः सौभा-
 ग्यमञ्जरी ॥ तथा पद्मरथः सान्तः-पुरो निजयसुन्दरीम् ॥ ८० ॥ कमलप्रभभूपश्चाऽ-नैपीत्कमलसुन्दरीं ॥ ता सोऽप्याश्वास्य तद्योग्या-
 चासग्रासैरार्षिप्रिणत् ॥ ८१ ॥ राज्यं स्वं पितृसात्कृत्वा । स कुमारनराधिपः ॥ इष्टैः कलाविलासाद्यै । रमते रमणीयुतः ॥ ८२ ॥
 श्वसुराः सपरीरारा । जामातृश्रीचमत्कृताः ॥ ताभ्यां सत्क्रियमाणाः स्व-निभेऽस्युस्तपुरे कियत् ॥ ८३ ॥

अन्येद्युः श्रीजयो भूपः । सह पिनादिभिर्नृपैः ॥ अध्यास्त वह्निरास्थानी-समां सम्पालिसुन्दराम् ॥ ८४ ॥ तत्र देशान्तरा-
 त्किञ्चि-दागाहायनपटकं ॥ सुररुष्ठस्तत्र मुख्योऽस्ति । गाताऽतिमधुरध्वनिः ॥ ८५ ॥ तस्य रूपाऽतिरम्भाऽस्ति । भिया सर्वकलो-
 चरा ॥ विशिष्य चाऽऽशु सद्गीत-कृतिगाढविचक्षणा ॥ ८६ ॥ सा पद्मरथभूपाल-द्विकन्याचरित्वाऽनुगं ॥ गीतं कृत्वा तदा भर्त्ता । सह

गातुं प्रचक्रमे ॥ ८७ ॥ लब्ध्या भिह्यप्रदानादि । ज्यायस्याऽस्तु करग्रहात् ॥ आरभ्य चरितं पुत्र्या । जगौ गात्रग्रहावधि ॥ ८८ ॥
ततः प्राक् सुखदुःखौघ-सस्मृत्यार्चां श्लोद सा ॥ तद्रीतरसभङ्गं च । सुकण्ठो वीक्ष्य ता जगौ ॥ ८९ ॥ तुहगीअगुणेण रंजिआ ।
सुचिरं सुंदरि ! कामदा पया ॥ कह रोइसि दुत्थिया खया । वसरे नो सुलहो खणो पुणो ॥ ९० ॥ निरुध्य रुदितं
साऽपि । कथञ्चिद्द्रुदध्वनिः ॥ गीतगानच्छलादेवे-त्यगायज्जनाचित्रकृत् ॥ ९१ ॥ तथाहि—किह पउमपुरं किह पउमरहु-
किह पिअडाभंगिण भिह्यगहु ॥ जयसुंदरि गायणघरिहिं गया । हह ! गायइ घणकाज्जि दइवहया ॥ ९२ ॥
श्रुत्यंतत स्वधवाहादि । पद्मा राज्ञी सविस्मया ॥ यावत्ता वीक्षते तावत् । स्नायुपालक्ष्यत् सुताम् ॥ ९३ ॥ वत्से ! वत्से ! कथ
क्वाऽसी-त्यादि सा ब्रुवती हुतं ॥ तामुपागात्तः साऽपि । तत्पदोरुत्थिताऽपतत् ॥ ९४ ॥ उभे अपि मिथः कण्ठे । विलग्याऽ-
रुदिता च ते ॥ राजा पद्मरथोऽप्येता-मुपलक्ष्य सुतामुपैत् ॥ ९५ ॥ एयाऽपि रुदतोऽस्याऽपि । गृहित्वाऽग्नि ततोऽरुदत् ॥ तेषा च
रुदितैर्जज्ञे । कारुण्यैरुमयी सभा ॥ ९६ ॥ अयुशुत्सन्त तद्बृष्टं । सभ्याः सर्वे सविस्मया ॥ अप्राक्षीतानथाऽऽकार्यं । किमेतदिति
भूपराद् ॥ ९७ ॥ निरुध्य रुदितं धैर्या-त्ततः पद्मरथोऽवदत् ॥ कन्ये स्वामिन्नभूता मे । समस्या चाऽर्पयं तयोः ॥ ९८ ॥ मच्चित्प्र-
तिकूलार्थ-तत्पूर्य्यादिकुघा तदा ॥ प्रादां ते कूटभिह्लाय । लघ्वीमित्यादि ते स्फुटम् ॥ ९९ ॥ स्वाऽभिप्रेतसमस्यार्थ-कथनादिजतु-
ष्टितः ॥ नरकेसरिभूपाङ्ग-शुवेऽदा जयसुन्दरीम् ॥ ५०० ॥ स्थापितः कियतो वसान् । जामाता नरकुञ्जरः ॥ सप्रियः सत्कृतोऽथ
स्वे । पुरन्दरपुरेऽगमत् ॥ १ ॥ उपालक्ष्यऽधुना चैषा । गायन्ती जयसुन्दरी ॥ जाने गीताऽनुसारेण । दुखाऽवस्थामगात्सुता ॥ २ ॥
व्यक्तं धृत्तान्तमस्या न । वेद्व्येयैव हि वक्ष्यति ॥ ततस्तातेन पृष्टाऽऽख्यत् स्मृष्टं जयसुन्दरी ॥ ३ ॥ तथाहि—

तदा वात ! समं भर्ता । प्राप्ताऽहं श्वासुरे कुले ॥ मत्पतिश्च मदासक्तो । रमते भोगशर्मसु ॥४॥ अन्यदा स वसन्तर्चौ । कुसुमा-
करनामनि ॥ क्रीडोद्याने पुरात्कोश-द्वयस्थे नन्दनोपमे ॥ ५ ॥ विधाय विविधान् केलि-गृहान् चालुकभित्तिकान् ॥ सच्छन्नान्
कुशुमसम्भ्री-रम्मास्तम्भालिबन्धुरान् ॥६॥ कामस्येव गृहेष्वेषु । नासद्वयनिवत्सया ॥ सर्वाङ्गभोगसामडया । प्रविवेश मया समम् ॥७॥
दूरस्थैः सुमटे रक्ष्य-माणथेटीगणैर्द्वृतः ॥ चारुस्त्रीगीतनाट्यादि-लीनश्चिक्रीड सोऽन्वहम् ॥८॥ नारीकुञ्जरनारी-गणैस्तस्येति खेलतः ॥
भोगासक्तस्य यदैवा-दन्यथाऽजनि तत् शृणु ॥ ९ ॥ सहस्ररुदयैलेयो । महासेनाह्वपल्लिराद् ॥ पुरं लुण्ठयितुं किञ्चि-दचलद्भ्रूल्ल-
सैन्ययुक् ॥ १० ॥ हेरिकेभ्यः सुरक्षं त-द्विज्ञाय व्यर्थेफेरकः ॥ बलमानः कुमारं तं । ज्ञात्वा वनमवेष्टयत् ॥ ११ ॥ त्वञ्जामाता
समैन्यस्ता-^१न्नाहलाश्रिययोधयत् ॥ गृह्णनादनददिकै-र्भग्नस्तैः प्रबलैस्ततः ॥ १२ ॥ नष्टे चाऽस्मिन् ससैन्ये ते । केलिगेहानलुण्ट-
यन् ॥ श्येनेन कल्पिद्वीच । भिच्छेदोनाऽहमादिपि ॥ १३ ॥ मुदा पल्लीं ससैन्योऽगा-द्विपण्णा स जगौ च मां ॥ प्रबले मयि पल्लीशे ।
पत्यौ क्रीड यथारुचि ॥ १४ ॥ शीलभ्रंश्रभियाऽरौत्सं । ततस्त्र्यहमुपोषिता ॥ अतः स स्नाह भुङ्क्ष्व त्वां । दास्ये पत्ये धनेन
यत् ॥ १५ ॥ किञ्चिज्जातसमाधाना । भोजनादि व्यधां ततः ॥ अशङ्कत सपत्न्याश्च । शल्यं भिल्लपतेः प्रिया ॥ १६ ॥ नगालि-
मुलभौपण्या-इतूर्णं सा भोज्यगं ददौ ॥ तज्जलोदरिणी जाता । प्रापं जीनितसंशयम् ॥ १७ ॥ वैद्यौपथाद्यभावेन । ^२कल्या नैपाऽत्र
गाधिनी ॥ इति ध्यात्वा सुरुण्ठाय । तत्र चाऽऽज्जगमुपेऽन्यदा ॥ १८ ॥ ददौ मामुपचर्यायै । प्रीतिदानधियाऽपि च ॥ तद्गुगीतरञ्जितो
भिल्ल-पतिः पत्नीकृतं त्रिदन् ॥ १९ ॥ युग्मं ॥ रूपलुब्धोऽग्रहीत्सोऽपि । सुवैद्यात्कल्पयताशया ॥ साऽहं विजयखेडाह्वे । पत्तने च

समागमम् ॥ २० ॥ सोऽस्मिन् सुमतिवैद्येन । द्रव्यैर्माम्चिकित्सयत् ॥ रोगमूलानि स ज्ञात्वा । विरेचाद्यैरपीपटत् ॥ २१ ॥ तं सत्कृत्य सुकण्ठो मां । चक्रे प्रणयिनी मुदा ॥ विशिष्याऽध्यापयद्गीतं । प्रागप्याप्तां कलोच्चयम् ॥ २२ ॥ गायामि सह पत्याऽहं । लभे सोऽनर्गलं धनं ॥ भूपादीन् रञ्जयन्नेवं । सुकण्ठो धनवानभूत् ॥ २३ ॥ मत्वाऽथ श्रीजयं भूपं । प्रौढं बहुनृपाऽन्वितं ॥ उपस्थिताऽद्य गानार्थं । लब्ध्वा बहुदिनैः क्षणम् ॥ २४ ॥ तातादीनत्र मत्वाच्च । जिज्ञापयिषयाऽऽत्मनः ॥ स्वचरित्रात्मकगीत-मगायं निर्मितं स्वयम् ॥ २५ ॥ विदितं तेऽग्रतः सर्व-मथो विजयसुन्दरी ॥ तादृग्भिच्छाय या दत्ता । कथमासीत्क्व चाऽस्ति च ॥ २६ ॥

ऊचे पद्मरथो भिच्छो । न सः किन्तु नृपाऽऽत्मजः ॥ निजभाग्यपरीक्षार्थं । तादृग् रूपं तथा व्यधात् ॥ २७ ॥ कृतपूर्वाऽवदाता-लि-र्मद्वन्धादिर्जगज्जयी ॥ राजेन्द्रः श्रीजयः सोऽय-मेव श्रीविजयाङ्गजः ॥ २८ ॥ इयं च वामपार्श्वस्था । भूपस्य स्नेहमानभूः ॥ सर्वपत्न्युत्तमा सा ते । स्वसा विजयसुन्दरी ॥ २९ ॥ अद्गुल्या दशितामेपा । यावत्तामप्युपागमत् ॥ साऽपि चोत्थाय तावच्च । कण्ठलग्नाऽरुदत्स्वष्टुः ॥ ३० ॥ निरुद्धय रुदितं चारुय-द्वाढं तां जयसुन्दरी ॥ स्वसर्धन्यासि या शुद्ध-शीलैवं प्राप च श्रियः ॥ ३१ ॥ श्रीदेवगुरुधर्माणां । माहात्म्योक्त्यां त्वयैव च ॥ समस्या पूरिता तात्त्वि-क्यलम्भि च फलं तथा ॥ ३२ ॥ मया नास्तिकवादीप-हृतया तु यथा तथा ॥ अपूरि पितृचाटूक्त्या । तदभूवं विपत्पदम् ॥ ३३ ॥ न प्रसादाऽप्रसादाभ्यां । राजादेः सुखदुःखभाक् ॥ किन्तु स्वपुण्यपापाभ्यां । सर्वोऽत्राऽऽवां निदर्शनम् ॥ ३४ ॥ इति श्रुत्वा निरुद्धयैत-द्दृष्टं सर्वं तयोर्नृपः ॥ श्रीजयोऽबृषुधत्सभ्यान् । धर्मा-धर्मनिदर्शनात् ॥ ३५ ॥ तुष्टुबुद्धान्तं धर्मं । जनाः सर्वेऽपि विसिताः ॥ सुकण्ठायार्थितं दत्त्वा । श्रीजयोऽमूसुचच ताम् ॥ ३६ ॥ पित्रे समर्प्य पुत्रीं तां । स्वगृहान्तर्विवेश सः ॥ शास्त्रोक्तविधिना चैतां । संशोच्याऽस्थापयत्पिता ॥ ३७ ॥ नरकुञ्जरमाकार्य ।

समये तत्पुरादथ ॥ सोपालम्भं ददौ तस्मै । नृपेन्द्रो जयसुन्दरीम् ॥ ३८ ॥ सोऽपि च श्वसुरादिभ्यो । लज्जमानः प्रियान्वितः ॥
 वीराभिधे पुरे स्वेऽगात् । पत्नीप्राप्त्या मुदा द्रुतम् ॥३९॥ मिथः सत्कारसंसृद्ध-श्रीतयोऽन्येऽप्यगुर्नृपाः ॥ नरेन्द्रानुमताः स्वस्व-
 पुरं पद्मरथादयः ॥४०॥ राज्यं स्वं पितृसात्कृत्या । कुमारोऽप्यथ सप्रियः ॥ कलाभिः क्रीडति स्वैर । निश्चिन्तो धर्मकर्मकृत् ॥ ४१ ॥
 धर्मशर्ममयेऽर्थैवं । भूभुजोर्यात्यनेहसि ॥ इमौ व्यजिज्ञपन्नत्वाऽ-न्यदा काननपालकः ॥४२ ॥ युवाभ्यामिव भूपाभ्या-मलं-
 चक्रे वसुन्धरा ॥ 'इष्यदक्षिणनाताभ्यां । वनलक्ष्मीस्तथा प्रभू ॥ ४३ ॥ अत्र वसंतवर्णनं-विलसत्कोकिलारावा । चन्दनामोद-
 नोदिनी ॥ चञ्चच्चंपकफुग्पाभा । पुन्नागश्रेणिमोहिनी ॥ ४४ ॥ रम्यरम्भोरुलक्ष्मीका । सानन्दोल्लासिविभ्रमा ॥
 मञ्जुलस्थलजोत्फुल्ल-पद्मनेत्रा कलालिभृत् ॥४५॥ जाता द्वितीयमादूरा । वर्णिनीव नवोदया ॥ भोगक्रीडाऽहतां
 धत्ते । वनश्रीरयुना प्रभू ॥ ४६ ॥ व्याजहार निशर्म्यैवं । भूपः श्रीविजयः सुतं ॥ नैवाऽर्हामो वनक्रीडां । यतो नो मध्यमं
 वयः ॥ ४७ ॥ तद्वत्स ! क्रीडितुं याहि । वने सुरभिपावने ॥ त्वां विना हि न खेलन्ति । नागराः सागराः श्रियाम् ॥ ४८ ॥
 तावाऽऽदेशमवाप्यैव-मनुल्लङ्घ्यं रुमारराद् ॥ वनेऽगात्सर्वसामग्या । सान्तःपुरपरिच्छदः ॥४९॥ मिथः शोभामहाचौराः । पौराश्चाऽपि
 तमन्वगुः ॥ क्रीडोद्यानेऽर्हसामग्या । स्वस्वऋद्धयनुरूपया ॥ ५० ॥

वाद्यन्ते वेषुवीणादी-न्यधो वाद्यानि लक्षशः ॥ मृदंगपटहाद्यानि । चाऽत्र प्रतिपदं जनैः ॥ ५१ ॥ ददते चचरीनार्य-श्वारु
 गायन्ति गायनाः ॥ मञ्जु नृत्यन्ति नर्तक्यः । खेलैः खेलन्ति खेलकाः ॥ ५२ ॥ कलयन्ति कलाकेलीः । किल केलिकिला जनाः ॥

नरेन्द्र ! यमदुर्गाद्री । पत्न्यां भिष्ठाधिपोऽभवत् ॥ चण्डसिंहाऽभिधस्तस्य । सिंहव्याघ्रौ सुतौ पुनः ॥ ७१ ॥ पितर्युपरते
 राज्य । भुञ्जाते तौ विभज्य च ॥ ललौ व्याघ्रस्य सिंहोऽथ । राजपत्न्यौ बलोत्कटः ॥ ७२ ॥ ततश्च दुःसितो व्याघ्रो । आम्य-
 नेको वनादिषु ॥ जीवन्मृगययाऽत्रागा-दध सोऽहं महीपते ! ॥ ७३ ॥ मद्भ्राता स च सिंहोऽपि । पुरम्नद्धिदिदृक्षया ॥ आगत
 कौतुकादत्रै-वाऽऽसन्ने वनगह्वरे ॥ ७४ ॥ निःशङ्कं सह मत्पत्न्या । रमते दुर्जयो मया ॥ दुर्बलस्य बलं राजे-त्यहं तु त्वामुपा-
 गमम् ॥ ७५ ॥ युग्मं ॥ मटकोलाहलं श्रुत्वा । नक्षयत्येप क्वचिच्छुधीः ॥ ततः शक्नोपि चेद्राज-न्नेकाकथेवैत्य तज्जवात् ॥ ७६ ॥
 प्रिया मोचय मे दुष्टं । हत्वा राज्यं च देहि यत् ॥ निसर्गाद्वत्सला सन्तो । विशिष्य शरणागते ॥ ७७ ॥ यदुक्तं—विपदि परेषां
 सन्तः । समधिकतरमेव दधति सौजन्यं ॥ ग्रीष्मे भवन्ति तरवो । घनकोमलपल्लवच्छायाः ॥ ७८ ॥ एतं प्रति कृपां
 कृत्वा । भूपतिः कुपितोऽवदत् ॥ रे ! रे ! दर्शय तं दुष्टं । निगृह्णामि रयाधतः ॥ ७९ ॥ मद्भूमावप्यनीतिं यः । करोत्येवं दुराशयः ॥
 न क्षमे क्षणमात्रं तं । सौजन्यस्य कलङ्कदम् ॥ ८० ॥ राजेत्युक्त्वा समं तेन । साऽसिः केनाऽप्यलक्षितः ॥ अगाद्दुर्गेऽपि कार्ये हि ।
 विचारो नैव सात्विके ॥ ८१ ॥ निकुञ्जस्य मुखे गत्वा । स भिष्णो व्याहरन्तृपं ॥ इहैवाऽन्तर्वर्णं सोऽस्ति । विभेम्यायांस्ततोऽग्रतः ॥ ८२ ॥
 ततस्तत्रैव तं मुक्त्वा । निकुञ्जे प्राविशन्तृपः ॥ व्यलोक्य च सर्वत्र । न पुनः कञ्चनैक्षत ॥ ८३ ॥ व्यावृत्तस्तत्र तं भिष्णो-मपि
 नैक्षिष्ट भूपतिः ॥ मन्वानोऽधेन्द्रजालं त-द्यावदेति पुरं प्रति ॥ ८४ ॥ तावद्रथोन्नोऽवतीर्णो द्राग् । विमानात्कोऽपि निर्गतः ॥ प्रणम्य
 खेटो भूपालं । विनयेन व्यजिज्ञपत् ॥ ८५ ॥ विकल्पान् हृदि मा कार्षी-भिष्णोरुपादिमायया ॥ मयैवाऽऽनिन्येऽत्र त्वं । तत्र
 हेतुं मृशु मभो ! ॥ ८६ ॥ तथाहि—

नरेन्द्र ! यमदुर्गाद्रौ । पत्न्यां भिष्ठाधिपोऽभवत् ॥ चण्डसिंहाशभिधस्तस्य । सिंहव्याघ्रौ सुतौ पुनः ॥ ७१ ॥ पितर्युपरते
 राज्यं । भुञ्जाते तौ विभज्य च ॥ ललौ व्याघ्रस्य सिंहोऽथ । राजपत्न्यौ बलोत्कटः ॥ ७२ ॥ ततश्च दुःखितो व्याघ्रो । आम्य-
 नेको वनादिषु ॥ जीवन्मृगययाऽत्रागा-दद्य सोऽहं महीपते ! ॥ ७३ ॥ मद्भ्राता स च सिंहोऽपि । पुरक्रद्धिदिदृक्षया ॥ आगतः
 कौतुकादत्रै-वाऽऽसन्ने वनगह्वरे ॥ ७४ ॥ निःशङ्कं सह मत्पत्न्या । रमते दुर्जयो मया ॥ दुर्बलस्य बलं राजे-त्यहं तु त्वामुपा-
 गमम् ॥ ७५ ॥ युगं ॥ भटकोलाहलं श्रुत्वा । नक्ष्यत्येप क्वचिक्वुधीः ॥ ततः शक्नोपि चेद्राज-नेकाक्येवैत्य तज्जवात् ॥ ७६ ॥
 त्रियां मोचय मे दुष्टं । हत्वा राज्यं च देहि यत् ॥ निसर्गाद्वत्सला सन्तो । विशिष्य शरणागते ॥ ७७ ॥ यदुक्तं—विपदि परेषां
 सन्तः । समधिकतरमेव दधति सौजन्यं ॥ ग्रीष्मे भवन्ति तरवो । घनकोमलपल्लवच्छायाः ॥ ७८ ॥ एतं प्रति कृपां
 कृत्वा । भूपतिः कुपितोऽवदत् ॥ रे ! रे ! दर्शय तं दुष्टं । निगृह्णामि रयाद्यतः ॥ ७९ ॥ मद्भूमावप्यनीतिं यः । करोत्येवं दुराशयः ॥
 न क्षमे क्षणमात्रं तं । सौजन्यस्य कलङ्कदम् ॥ ८० ॥ राजेत्युक्त्वा समं तेन । साऽसिः केनाऽप्यलक्षितः ॥ अगाद्दुर्गेऽपि कार्ये हि ।
 विचारो नैव सात्विके ॥ ८१ ॥ निकुञ्जस्य मुखे गत्वा । स भिष्णो व्याहरन्मृपं ॥ इहैवाऽन्तर्वर्णं सोऽस्ति । विभेम्यायांस्ततोऽग्रतः ॥ ८२ ॥
 ततस्तत्रैव तं मुक्त्वा । निकुञ्जे प्राविशन्मृपः ॥ व्यलोकत च सर्वत्र । न पुनः कञ्चनैक्षत ॥ ८३ ॥ व्याघ्रतस्तत्र तं भिष्ण-मपि
 नैक्षिष्ट भूपतिः ॥ मन्यानोऽथेन्द्रजालं त-धावदेति पुरं प्रति ॥ ८४ ॥ तावद्रथोन्नोऽवतीर्णो द्राग् । विमानाल्कोऽपि निर्गतः ॥ प्रणम्य
 खेटो भूपालं । विनयेन व्यजिज्ञपत् ॥ ८५ ॥ विकल्पान् हृदि मा कार्षी-भिष्णरूपादिमायया ॥ मयैवाऽऽनित्यियेषत्र त्वं । तत्र
 हेतुं शृणु प्रभो ! ॥ ८६ ॥ तथाहि—

नरेन्द्र ! यमदुर्गादौ । पल्ल्यां भिष्ठाधिपोऽभवत् ॥ चण्डसिंहाऽभिधस्तस्य । सिंहव्याघ्रौ सुतौ पुनः ॥ ७१ ॥ पितर्युपरते
 राज्य । शुजाते तौ विभज्य च ॥ ललौ व्याघ्रस्य सिंहोऽथ । राजपत्न्यौ धलोत्कटः ॥ ७२ ॥ ततश्च दुःखितो व्याघ्रो । आत्म्य-
 नेको वनादिषु ॥ जीवन्मृगययाऽत्रागा-दथ सोऽहं महीपते ! ॥ ७३ ॥ मद्भ्राता स च सिंहोऽपि । पुरःकृद्दिदृक्षया ॥ आगत
 कौतुकादत्रै-चाऽऽसन्ने वनगह्वरे ॥ ७४ ॥ निःशङ्कं सह मत्पत्न्या । रमते दुर्जयो मया ॥ दुर्बलस्य बलं राजे-त्यहं तु त्वामुपा-
 गमम् ॥ ७५ ॥ युगं ॥ भटकोलाहलं श्रुत्वा । नक्षत्येप क्वचिक्लुधीः ॥ ततः शक्नोपि चेद्राज-नेकाक्येवैत्य तज्जवात् ॥ ७६ ॥
 प्रिया मोचय मे दुष्टं । हत्वा राज्यं च देहि यत् ॥ निसर्गाद्भत्सला सन्तो । विशिष्य शरणागते ॥ ७७ ॥ यदुकं—विपदि परेषां
 सन्तः । समधिकतरमेव दधति सौजन्यं ॥ ग्रीष्मे भवन्ति तरवो । घनकोमलपल्लवच्छायाः ॥ ७८ ॥ एतं प्रति कृपां
 कृत्वा । भूपतिः कुपितोऽवदत् ॥ रे ! रे ! दर्शय तं दुष्टं । निगृह्णामि रयाघतः ॥ ७९ ॥ मद्भूमावप्यनीतिं यः । करोत्येवं दुराशयः ॥
 न क्षमे क्षणमात्रं तं । सौजन्यस्य कलङ्कदम् ॥ ८० ॥ राजेत्युत्त्वा समं तेन । साऽसिः केनाऽप्यलक्षितः ॥ अगाद्दुर्गेऽपि कार्ये हि ।
 विचारो नैव सात्विके ॥ ८१ ॥ निरुजस्य मुखे गत्वा । स भिष्ठो व्याहरन्मुपं ॥ इहवाऽन्तर्वर्णं सोऽस्ति । विभेम्यायांस्ततोऽग्रतः ॥ ८२ ॥
 ततस्तत्रैव तं मुक्त्वा । निरुज्जे प्राविशन्मुपः ॥ व्यलोक्त च सर्वत्र । न पुनः कञ्चनैक्षत ॥ ८३ ॥ व्यावृत्तस्तत्र तं भिष्ठ-मपि
 नैक्षिष्ट भूपतिः ॥ मन्वानोऽथेन्द्रजालं त-द्यावदेति पुरं प्रति ॥ ८४ ॥ तावद्रयोमोऽवतीर्णो द्राम् । विमानात्कोऽपि निर्गतः ॥ प्रणम्य
 खेदो भूपालं । चिन्तयेन व्यजिज्ञपत् ॥ ८५ ॥ विकल्पान् हृदि मा कार्षी-भिष्ठरूपादिमायया ॥ मयैवाऽऽनिन्यिषेऽत्र त्वं । तत्र
 हेतुं शृणु ममो ! ॥ ८६ ॥ तथाहि—

धैताढ्ये दक्षिणश्रेण्यां । पञ्चाशन्नगराऽग्रिमं ॥ रथन् पुरचक्रादि-चालाहं वर्त्तते पुरम् ॥ ८७ ॥ दक्षिणश्रेणिगैः प्रायो । मान्यो
 विघार्धरिह ॥ ईशः पवनवेगोऽहं । वज्रवेगश्च मत्सुतः ॥ ८८ ॥ साधिताऽनेकविद्योऽयं । कृतकन्याकरग्रहः ॥ हेमगृङ्गगिरौ रम्ये ।
 न्यास्यद्वेम्पुरं श्रुदा ॥ ८९ ॥ तत्र च क्रीडति स्वैरं । बहुविधाबलोन्मदः ॥ सपौरः सपरीवारः । कैलासे धनदो यथा ॥ ९० ॥
 अथाऽस्ति योगिनीवास-स्थानं तत्पीठमण्डितं ॥ जालन्धराभिधं रम्यं । पत्तनं रैमणिगृहम् ॥ ९१ ॥ कामाक्षा स्वामिनी तस्य । महार-
 ऋद्धिपरिच्छदा ॥ पूज्याऽस्ति योगिनीवृन्दै-स्तन्मध्ये भवने स्थिता ॥ ९२ ॥ आस्ते च तत्पुरः पीठं । रम्यं स्वर्णमणीमयं ॥ ध्याने-
 नाऽऽराधका यत्राऽऽराध्यं त्येतां सयोगिनीम् ॥ ९३ ॥ वसन्ति परितस्तस्य । हरित्सु चतसृष्वपि ॥ योगिन्यः सपरीवारा-श्चतुःप-
 ष्ठिर्महर्षयः ॥ ९४ ॥ इमानि च तासां नामानि, तद्यथा—चाराही १ वामनी २ गरुडी ३ इन्द्राणी ४ आग्नेयी ५ व्यामा ६ नैऋत्या ७
 वारुणी ८ वायव्या ९ सौम्या १० ईशानी ११ ब्राह्मणी १२ वैष्णवी १३ माहेश्वरी १४ वैनायकी १५ शिवा १६ शिवदूती १७
 चाशुण्डी १८ जया १९ विजया २० अजिता २१ अपराजिता २२ हरसिद्धि २३ कालिका २४ चंडा २५ सुचंडा २६ कनकदंता
 २७ सुदंता २८ उमा २९ घंटा ३० सुघंटा ३१ मांसप्रिया ३२ आशापुरी ३३ लोहिता ३४ अंबा ३५ अस्थिभक्षी ३६ नारायणी
 ३७ नारसिंही ३८ कौमारी ३९ वानरती ४० अंगा ४१ वंगा ४२ दीर्घदंष्ट्रा ४३ यमदंष्ट्रा ४४ प्रभा ४५ सुप्रभा ४६ लंबा ४७
 लंबोष्ठी ४८ भद्रा ४९ सुभद्रा ५० काली ५१ रौद्री ५२ रौद्रमुखी ५३ कराला ५४ विकराला ५५ साक्षी ५६ विकटाक्षी ५७
 तारा ५८ सुतारा ५९ रजनीकरी ६० रंजना ६१ श्वेता ६२ भद्रकाली ६३ क्षमाकरी ६४ एव—

चतुःपट्टिः समालयता । योगिन्यः कामरूपिकाः ॥ पूजिताः प्रतिपूज्यन्ते । भवेयुर्वरदाः सदा ॥ ९५ ॥ अणिमालधिमैश्वर्य-

चञ्चिता गरिमादयः ॥ विविधाः शक्तयस्तासां । कोपतोपादिकर्म च ॥९६॥ रम्याद्रिवनकासार-महासिंधुहृदादिषु ॥ ता द्वीपेषु समु-
द्रेऽपि । रमन्ते दिव्यशक्तयः ॥९७॥ नृलोकं कुर्वते क्रुद्धा । मरकादीनुपद्रवान् ॥ नाशयन्ति च तास्तुष्टा । दद्युश्चाऽनेकसम्पदः ॥९८॥
भाषयन्ति वराकांथ । महतो मोदयन्ति च ॥ तादृगरूपक्रियोक्त्याद्यै-स्तासां क्रीडा ह्यसौ सदा ॥९९॥ स च क्रीडापदं तासां ।
हेमशृङ्गगिरिः सदा ॥ तदज्ञात्वा तु मत्पुत्रः । पुरं तत्र न्यवेशयत् ॥६००॥ ततस्ताः कुपिताः क्रुप्त-मरकोपद्रवादिभिः ॥ भाषयि-
त्वा जनान् सर्वान् । पुरं तदुदवासयन् ॥ १ ॥ वज्रवेगस्ततो विधां । तद्वशीकारकारणं ॥ ऐच्छत्साधयितुं ज्वाला-मालिनीमि-
थसिद्धिदाम् ॥ २ ॥ सा च श्रीपर्णते देवी । महाज्वालाहृशोः पुरः ॥ विल्वलक्षस्य होमेन । ध्यानैर्जापैश्च सिद्धयति ॥ ३ ॥ तत्र
देवीगृहे गत्वा । वज्रवेगो यथाविधि ॥ तां साधयितुमारेभे । सामग्र्या सर्वयाऽन्वितः ॥ ४ ॥ तच्च विज्ञाय योगिन्यः । कुपिताः
सप्तमंऽहनि ॥ तत्राऽऽगत्योपसंगंस्तं । प्रतिकूलचुक्षुभन् ॥ ५ ॥ सत्त्वार्त्तैर्न स क्षुब्धः । प्रादुर्भूय ततोऽवदन् ॥ दिव्यालङ्कृत-
रूपाणि । दर्शयन्त्यो निजानि तम् ॥ ६ ॥ अहो ! साहसिकोऽसि त्वं । तुष्टास्तुभ्यं ततो वयं । नेष्यामस्त्वां पतीकृत्य । रूपल-
क्ष्मीं हृतार्थवाम् ॥७॥ उपासिष्यामहे नाथं । त्वां च दास्य इवाऽन्वहं । शुद्धश्च भोगान् नृरूपोऽपि । देवतांस्तत्सुदुर्लभान् ॥ ८ ॥
तपोध्यानादिभिः हृद्यः । किं दृष्यात्परं कृतैः ॥ क्लिश्यते बल्लपाकाद्यैः । को हि प्राप्तोऽपि मोदके ॥ ९ ॥ तदुत्थाय द्रुतं ना-
थाऽऽलिङ्गाऽस्माननुरागिणीः ॥ क्षारस्यवाम्बुनोऽज्ञासी-रसं सौधं त्वेवह्यथ ॥ १० ॥ इत्युक्त्वा ता व्यधुर्नाट्यं । कणत्कङ्कणान्पुरं ॥
गायन्त्यो मोहनं गीतं । कामोदीपनचेष्टिताः ॥११॥ श्रुत्वा तांस्तान् ध्वनीन् क्षुब्ध-स्तद्रूपाणि निरूपयन् ॥ जातस्मरद्वृत्तध्यानः ।
स यावदक्ति किञ्चन ॥१२॥ तावन्मियो हसन्तीभि-स्ताभिर्निन्ये स्वपत्तने ॥ विहस्यतेऽथ केलिभि-मन्त्रैर्निगडितः स च ॥ १३ ॥

मयं तज्जनज्ञात्वा । नानापूजास्तवादिभिः ॥ तोष्यमाणा अपीमं ता । न मुञ्चन्ति कथञ्चन ॥ १४ ॥

अथो देवाढ्यभूमीभृ-त्सुचरश्रेणिभूषणं ॥ पौराणां बल्लभं सारं । पुरं गगनबल्लभम् ॥ १५ ॥ तत्र चक्रायुधश्चास्ति । सर्व-
विद्यार्थेश्वरः ॥ राजाऽपि इहते पद्मो-ह्लासं योऽहनिशं जने ॥ १६ ॥ विभ्रतस्तत्पदाब्जेऽलि-भूयं [य] सर्वे नृपाः परं ॥ ग्राप्नुवन्ति
श्रियं युक्ताऽर्णोऽज्ज्वल्यं च चित्रकृत् ॥ १७ ॥ ज्योतिष्कृष्विव चण्डांशोऽरत्नसानोर्नगेष्विव पादपेष्विवाकल्पद्रो-सृंगेष्विव मृगद्विपः ॥ १८ ॥
समो वाऽम्यधिको वाऽस्य । विद्येश्वर्यबलद्विभिः ॥ विद्याभृत्सु न कोऽप्यस्ति । कियन्मात्रास्तु भूचराः ॥ १९ ॥ सेव्यते सोऽधुना
सुटे-रुमयश्रेणिगैरपि ॥ सर्वरप्यसमैश्वर्यो । महेन्द्र इव निर्जैः ॥ २० ॥ स्वप्रभुत्वाद्दहं तस्य । कार्यमेतन्न्यवेदयं ॥ मोचयिष्या-
म्यमं धेतत् । कियदित्याद्युवाच सः ॥ २१ ॥ विद्मसोऽप्यसकृत् किन्तु । नैव तं मोचयत्ययं ॥ विषयादिप्रमादित्वं । हेला वाऽपि
महीपसः ॥ २२ ॥ प्रभूष्योस्त्वस्य सर्वत्र । हेतुर्न ज्ञायतेऽत्र तु ॥ शस्यशक्ती तु को वेदाऽलक्ष्यशक्तेश्च मादृशः ॥ २३ ॥ मम
चाऽस्ति सुता वज्र-सुन्दरी सुसुन्दरी ॥ याः समा अपि रूपाद्यै-रियता व्यत्यरेचयन् ॥ २४ ॥ ताः स्वयं निर्निमेपाक्ष्यः । स्वस्य
दृष्टिनयं पुनः ॥ इहते निर्निमेपाक्षान् । नरयोपिद्विगान् सदा ॥ २५ ॥ युगमं ॥ अनुजा सा च पुत्रस्य । तस्य सर्वगुणोत्तरा ॥ जैनध-
र्मरुचिः काले । जग्राह सकलाः कलाः ॥ २६ ॥ अभूत्सर्वोत्तमा नाढ्य-कला चाऽस्यां विशेषतः ॥ बहुदुग्मयुजि स्वर्दु-राजिवन्नन्दना-
वनौ ॥ २७ ॥ अन्यदाऽथ गुणांस्तस्या । नृपथक्रायुधोऽगृणोत् ॥ अयाचत च तां दूत-मुखेन प्रथुरेप माम् ॥ २८ ॥ त्रिगुणाऽ-
धिकवर्षत्व-बहुपर्णीकवादिभिः ॥ न चाऽस्मै दातुमीहेऽहं । तामिथां जीवितादपि ॥ २९ ॥ यदुक्तं-चपुः शीलं कुलं चित्तं ।
धयो विद्या सनाथता ॥ एतानि यस्य विद्यन्ते । तस्य देया निजा सुता ॥ ३० ॥ मूर्त्वनिर्धनदूरस्थ-बहुभार्यशि-

५॥५१॥ ॥ त्रिगुणाधिकवर्षाणां । चाऽपि देया न कन्यका ॥ ३१ ॥ यथा तथा निषेदुं स । न शक्यश्च भ्रुवि प्रभुः ॥ ततो
व्यज्ञापयं दूत-सुखेनोत्तरमित्यहम् ॥ ३२ ॥ योगिनीभिर्धृतो मेऽस्ति । तनयो भृशदुःखितः ॥ तद्दुःखेन विवाहादि कर्मणां न
स्मराम्यहम् ॥ ३३ ॥ ततो मोचय तं स्वामिन् ! । सर्वं साधु भवेद्यतः ॥ गत्वा दूतेन तत्सोऽपि । विज्ञप्तो नोचरं त्वदात् ॥ ३४ ॥

सर्वाङ्गसुखलीनस्य । तस्य हेला हि तादृशि ॥ अन्यदाऽथ सभायां मे । कश्चिदागात्रिमिच्छति ॥ ३५ ॥ सापेक्षं तं च सत्कृ-
त्य । फलपुष्पादिदौकनैः ॥ अप्राक्षं हे निमित्तज्ञ ! । वद कार्यद्वयं मम ॥ ३६ ॥ योगिनीभिर्धृतं को नु ? । मोचयिष्यति मे सुतं ॥
अनुरूपो गुणैः पुत्रीं । कथं हस्ते करिष्यति ? ॥ ३७ ॥ सोऽप्युचे द्वयमप्येत-देक एव करिष्यति ॥ मयोचे स कथं लक्ष्य-स्ततः
स्माह निमिच्छति ॥ ३८ ॥ वध्वा पद्मरथं भूपं । यो धर्मं बोधयिष्यति ॥ श्रीपतिष्मापतेर्यथ । निजित्य स्वकलागुणैः ॥ ३९ ॥
परिणता कनीस्तिप्तो । जित्वा च स्पृद्धतो मटान् ॥ मोचयित्वा स ते पुत्रं । पाणौ कर्त्ता सुतां भटः ॥ ४० ॥ युग्मम् ॥ श्रुत्वे-
त्यमन्दमानन्दं । प्राप्तः सत्कृत्य तं भृशं ॥ फलाऽलङ्कारवस्त्राद्यै-र्व्यस्त्राक्षं गदिताऽऽशिपम् ॥ ४१ ॥ ततोऽहं शोधयित्वाऽऽशु ।
सर्वतः प्रहर्तुरैः ॥ विज्ञाय ज्ञानिना ज्ञप्तै-र्लक्षणैस्त्वामुपाऽऽगमम् ॥ ४२ ॥ यदि जानन्ति पित्राद्या । न तत्त्वां प्रेषयन्ति ते । इत्ये-
काक्येव निन्येऽत्र । मया भिष्ठादिमायया ॥ ४३ ॥ ततो मोचय मे पुत्रं । यदि शक्नोपि भूषते ! ॥ जगतो ह्युपकारार्थ-मेव
सृष्टिर्भवाद्यहम् ॥ ४४ ॥ यतः—चहन्ति नद्योऽम्बु पिवन्ति न त्विदं । फलानि वृक्षा दधते त्वदन्ति न ॥ वस्तूनि
खान्यः सुवते न भुञ्जते । परोपकृत्यै हि सतां विभूतयः ॥ ४५ ॥ सन्तः परोपकाराय । स्वक्लेशं गणयन्ति न ॥
कुर्पुर्नान्येषु किं छाया-माऽऽस्तपस्थाः स्वयं द्रुमाः ॥ ४६ ॥

दुःखितोऽहं शृशं त्वं च । परदुःसक्षयक्षमः ॥ आवयोद्याऽभवद्देवा-धोगस्तत्त्वोचितं कुरु ॥ ४७ ॥ निशम्यैवं नृपो दध्या-
 युत्साहोत्कण्ठकाङ्गभृत् ॥ दिष्टया परोपकारस्याऽवसरोऽयं ममाऽगमत् ॥ ४८ ॥ शूराणां हि रणस्पर्क-विदां वादिसमागमः ॥ करो
 इग्राहादियु स्वामि-निदेश्यथ निदेशिनाम् ॥ ४९ ॥ दुर्भिक्षे क्षुधितानां च । सत्राऽगारनिमन्त्रणं ॥ भिषजां च यथा प्रौढाऽऽतुराह्वा-
 नसमागमः ॥ ५० ॥ रोगिणां च भिषग्भ्राप्ति-दुःस्थानां च निधिस्तथा ॥ क्षणः परोपकारस्य । महतां ह्युत्सवायते ॥ ५१ ॥ एक-
 तोऽन्योपकृतिजं । सर्वपुण्यानि चाऽन्यतः ॥ देवताः फलयाञ्चक्रु-स्तत्राऽऽद्यं तु विशेषतः ॥ ५२ ॥ परोपकारपुण्याऽन्न-संविभाग-
 मितम्पचाः ॥ प्रायः सन्तो भवन्तीति । करिष्याम्येकमेव तत् ॥ ५३ ॥ पश्मादीनीव ताराया । वेष्टनादि श्रुतेरिव ॥ शोभामात्रं
 हि शूराणां । तथा सैन्याद्युपस्कृतम् ॥ ५४ ॥ विचिन्त्यैवं पतिः इमाया । हर्षोत्कर्षाज्जगाद तं ॥ एकोऽपि मञ्जुरेवाऽस्मि । परोप-
 कृतिफर्मसु ॥ ५५ ॥ इत्युक्त्वा सह खेटेन । तं विमानमिलापतिः ॥ आरुह्य श्रीनगेऽयासी-न्न सन्तश्चिरयतीदृशे ॥ ५६ ॥ खेटं
 पवनवेगश्च । सलेखं प्रेष्य कञ्चन ॥ तत्राऽऽगत्यादि भूपस्य । पित्रे धृत्यै न्यवेदयत् ॥ ५७ ॥

खेटेशोऽथ जगौ भूप ! । योगिनीवशवाकृते ॥ विद्यामादाय तां ज्वाला-मालिनीं साधय प्रभो ! ॥ ५८ ॥ सा हि क्रमाऽऽगता
 मेऽस्ति । नेत्रे साधयितुं तु तां ॥ तादृशसाहसाऽभावा-द्ब्रह्मपक्रमसाधनाम् ॥ ५९ ॥ ततस्तस्मात्कुमारस्तां । विनयादिविधेरलात् ॥
 साधनाविधिसंयुक्तां । जगौ विद्याभृतं त्विति ॥ ६० ॥ बिल्वहोमादि सावधं । कः करिष्यति लक्षशः ॥ विद्याः सत्त्वेन सिद्धयन्ति
 तत्तदेवाऽस्तु साधनम् ॥ ६१ ॥ कृत्वा त्वानादि भूपोऽथ । विधेः शुचिरूपोपितः ॥ अभ्यर्च्य विविधं देवीं । भक्त्या सार्धमकी-
 धिया ॥ ६२ ॥ क्षेत्राऽधिष्टायकादीनां । कायोत्सर्गान् विधाय च ॥ कृत्वाऽन्यमपि निःशेषं । विधिं पूर्वाग्रहः सुधीः ॥ ६३ ॥

विधाय स्वस्य रक्षां च । परमेष्ठिपदादिभिः ॥ पुरो देवीदृशोर्दभा-ऽऽसने पद्मासनस्थितः ॥६४॥ प्रारंभे जपितुं विधां । ध्यानलीनमनाः स्थिरः ॥ द्वितीयेऽष्टम्यथ योगिन्यो । विज्ञायैतदिहागमन् ॥ ६५ ॥ तद्विद्यासिद्धितो भावि-स्ववशीकारशङ्कया ॥ प्रतिक्ूलोपसर्गै- स्त-रक्षोभार्यं चोपचक्रसुः ॥ ६६ ॥ तथाहि—

महाकायाः सफृत्कारा-स्तत्कृताः शतशोऽह्यः ॥ वेष्टं वेष्टं नरेन्द्रं तं । दंशं दंशं च सर्वतः ॥ ६७ ॥ निर्विण्णा भग्नदंष्ट्रा-स्थि-मणयोऽपासरन्न तैः ॥ विभिदे चाऽस्य रोमाऽपि । जैनरक्षानुभावतः ॥६८॥ ततो गर्जद्रजा मुक्ता । विविधं विव्यधूरदैः ॥ करैः पद्भिश्च जञ्चुस्तं । न च ध्यानादचीचलत् ॥ ६९ ॥ एवं घोररवा व्याघ्रा-स्तीक्ष्णदंष्ट्रा नखैरिमं ॥ घातं घातं च निर्विण्णा । न तं रोम्णाऽप्यञ्चुभन् ॥७०॥ प्रज्ज्वलन्तं ततो वह्निं । त्रटत्कारभयङ्करं ॥ ज्वालाऽऽकुलं विचक्रुस्ता । धूमाऽन्धितहरिद्रणम् ॥७१॥ महातापेन तेनाऽभू-न्निर्गीर्ण इव सर्वतः ॥ न च ध्यानक्षतिं निन्द्ये । मनागपि महीपतिः ॥ ७२ ॥ घोररूपास्ततो भूत्वा । प्रज्ज्व-लद्भीष्मलोचनाः ॥ वर्षन्त्यो ज्वलनं वक्त्रे । रौद्रेर्नगगुहानिभैः ॥ ७३ ॥ डमडमरुकध्यानै-र्घोषयन्त्यो गिरेदरीः ॥ अट्टहासैः स-फृत्कारैः । स्फोटयन्त्यो नभस्तटम् ॥ ७४ ॥ नर्तयन्त्यो ज्वलद्ब्रह्म-सङ्गतोमसुद्गरान् ॥ कम्पयन्त्यः पदाघातै-र्नादयन्त्यथ मेदि-नीम् ॥ ७५ ॥ अरे! रेऽस्माननम्यर्च्य । विधां ध्यायसि मूढ ! किं ॥ तदुत्तिष्ठ द्रुतं गच्छ । नष्ट्वा नो चेन्मरिष्यसि ? ॥ ७६ ॥

इत्यादि प्रवदन्त्य-स्तं हन्तुं प्रदधाविरे ॥ जञ्चुश्च विविधैरसै-र्घाताः प्रावोभयुर्न च ॥ ७७ ॥ जैनरक्षास्थिरध्यान-साह-सत्वाऽनुभावतः ॥ तादृशे हि न देवोऽपि । प्रभृणुस्त्वाः पुनः कियत् ॥ ७८ ॥ एवं नानाविधान् कृत्यो-पसर्गांस्ता दिनत्रयं ॥ अस्मिन् रोम्णाऽपि चाऽशुब्धे । रिक्ता निरविदुर्भृशम् ॥ ७९ ॥

ततो दिव्याङ्गनारूपाः । सवाङ्गलं कृतियुताः ॥ सलीलं तमुपागमन् ॥ ८० ॥ पूर्णेन्दुवदनाः पद्म-
 दलाक्ष्यः कनकपमाः ॥ सर्वाङ्गसुभगाकारा । लावण्याऽमृतसंयुताः ॥ ८१ ॥ विश्वह्रीसारसौभाग्याऽ-
 शुभिरार्चितुं निर्मिताः ॥ मराल-
 गतयः कम्बु-कण्ठ्यः पीनस्तनद्वयाः ॥ ८२ ॥ वसाना दिव्यवासांसि । कुर्वन्त्यो विभ्रमाऽवल्लिं ॥
 पिकवन्मधुरारावा । मन्मनध्वा-
 नमभ्यधुः ॥ ८३ ॥ चिरं जयजय स्वामि-बहो ! ते सत्वमद्भुतं ॥ अहो ! धैर्यमहो ! शौर्य-
 महो ! ते गुणवैभवम् ॥ ८४ ॥ क्षमस्व
 यदकार्ष्मता-नुपसर्गान् सकारणान् ॥ विज्ञेयत्रणचिकित्साव-त्सहं स्वाङ्गे हि कर्चनम् ॥ ८५ ॥
 हेतुश्चाऽत्र नरं युक्तं । रूपयौवनसा-
 हसं ॥ भोगसक्ताः पतीकृत्य । क्रीडामस्तद्वशा वयम् ॥ ८६ ॥ तत्सुरूपं युवानं त्वां ।
 वीक्ष्य सत्त्वं परीक्षितं ॥ कृत्रिमैरुपसर्गैस्ते ।
 न राज्यामो ह्यसत्त्विके ॥ ८७ ॥ तदूरीकृत्य नः कान्ता । श्रुद्दक्ष्ण भोगान् सुदुर्लभान् ॥
 दैवतान्मनुजात्माऽपि । क्रीड स्वैर च
 निष्टे ॥ ८८ ॥ मा ह्येशिष्टाश्च विद्यायाः । सिद्धयै ध्यानतपोर्जपैः ॥ सतीप्नस्मासु
 कान्तासु । सिद्धयत्येषा यतः स्वयम् ॥ ८९ ॥
 पाठसिद्धाः प्रदास्यामो । विद्याथाऽन्या अपि हिताः ॥ ताभिविधं वशीकृत्य । भव
 चक्रिसमो नृपः ॥ ९० ॥ यथाभिरुचितं
 नारीः । पाणौ हुरु परा अपि ॥ आकर्षामो वयं दूरा-दपीष्टमखिलं यतः ॥ ९१ ॥
 न चैष्यति जरा नाऽक्ष-लानिर्निवाऽमयश्च
 ते ॥ भावी बलक्षयथाऽपि । नाऽस्सद्भोगाऽनुभावतः ॥ ९२ ॥ युगपद्द्रुही रूपैः ।
 क्रीड चासाभिरित्यहो ! ॥ कामसौख्यं तदाऽऽप्ता-
 ऽसि । यच्छक्रस्याऽपि दुर्लभम् ॥ ९३ ॥ इत्यादिविधास्तासां । जगन्मोहकिरो गिरः ॥
 भृतकुम्भे जलक्षेप-मनुचक्रुः क्षमाभृति ॥ ९४ ॥
 ततः स्तनोरुनाम्यादि । स्फुटयन्त्यो मिर्यंशुः ॥ चुम्बनाऽऽलिङ्गनादीनि ।
 कुर्वन्त्यश्चान्तरान्तरा ॥ ९५ ॥ मुदङ्गपटहृद्धान-चीणावंशादि-
 नादतः ॥ नतितुं प्राक्रमन्तेता । गायन्त्य इति मोहनम् ॥ ९६ ॥ तथाहि-

अम्हें आबी चउसठि जोगिणी । नित विलसो नव नव भोगिणी ॥ हुअ काममहाज्वरोगिणी । रात न लहें
 तुम्ह वियोगिणी ॥ १ ॥ इम गावे रंगें कामिणी । नवजुव्वण नचइ जोगिणी ॥ अम्हें रंभा गोरी अंगिणी । नर
 सोहगसुंदरी रंगिणी ॥ जग जोइअ जोगिणी लिंगिणी । सवि सुरनर जीतु रंगिणी ॥ इम गा० ॥२॥ तव रूप-
 सुहागिहिं राचती । इहां आबी हरलें नाचती ॥ तुंह पियतम पांमी मलपती । नवि मूंकु कहमवि जीवती ॥ इम
 गा० ॥३॥ वर चंपक सोवन गोरडी । गुण गाती भांभर भोलडी ॥ पयसेव करेस्युं तोरडी । अम्हें छइयें सो-
 हग ओरडी ॥ इम गा० ॥४॥ अम अंग सुगंधिहिं महमहिं । दिसि परिमल तेहतणो पसरे ॥ नवपउमिणी मा-
 लती केचडी । हिमवाळुअ मृगमद वेचडी ॥ इम गा० ॥५॥ अम्ह पाइं नेऊर रणझणें । करे कंचन कंकण रण-
 रणे ॥ उरि मोतीहार सुलहलहे । तुम देखी हयडां गहगहें ॥ इम गा० ॥६॥ अम्ह कानें कुंडल झलहलें । तणु
 मनमथकंडु भलहलें ॥ अम्ह माथे झलकें राखडी । गलिं झवकत माणिकपदकडी ॥ इम गा० ॥७॥ अति सोह-
 ति निलवटितिलकडी । मणिमेहलि मोहइं कडितडी ॥ भुजि अंगदजुअलि मणिजडी । अम्ह सांभल पिउडा वात-
 डी ॥ इम गा० ॥८॥ अम्ह अंगुली दीपइं सुंद्री । तुम्ह विरहें नावे निंद्री ॥ माणि-सोवन खलकत चूडला ॥
 प्रियपांमी पुण्यें सुअडला ॥ इम गा० ॥९॥ उतकटें आबी वहेलडी । घणे लाडे प्रेमें घेलडी ॥ रंगें नाचुं लोडत बांहडी ।
 तुम करिस हुं द्याथे छांहडी ॥ इम गा० ॥१०॥ अम्हें कथ तुमारी दासडी । सिर वहेस्युं तूमहरी खासडी ॥ तुम्ह लोपुं

आण न लीह्दी । उरि धरस्युं तोरी सीख्दी ॥ इम गा० ॥ १ ॥ अम्ह सांजुं जो ने सामिआ । 'पूरवपुण्यें तुम पामी-
 आ ॥ अम्हें देवि हंसगामिणी । तुमपासं आर्वाउं कामिणी ॥ इमगा० ॥ १२ ॥ उठ उठ ने कंथ करी कृपा । अम
 परणी 'तुम हवे नहीज तृपा ॥ अम्हें तेवडि तेवडि बेनडी । सवि एकमनी सवि नान्हडी ॥ इम गा० ॥ १३ ॥
 अम्हें फालधिलंपण नवि सहं । तुज आगल ए परमार्थ कहं ॥ अम्ह जीव अने धरी हाथडी । कर तेडीने आपण
 साथडी ॥ इम गा० ॥ १४ ॥ सुरसुंदरि चंग सोहागिणी । कंथ कांय उवेखे सुरागिणी ॥ अम्हें जीवीयें सरणे तूज
 तणे । हवं पडिवज्ज जोइणी इम भणे ॥ इम गा० ॥ १५ ॥

एतत्कौतुकमात्रात् । सुस्वरदुतुकार्थजनहितं विहितं ॥ नृपशीलगुणद्रुटिम-ख्यात्यै जिनधर्मदीप्तये च परम् ॥ १७ ॥ वा-
 च्यमपेक्ष्यैव सभां । सर्वत्र यथा तथा च न तु विज्ञैः ॥ द्वागाथाञ्च वसन्ता-दयो विचित्रास्तथा ढालाः ॥ १८ ॥ हावभावादिभि-
 दिश्व-मोहनैरित्यहस्रयं ॥ उज्जीमनैर्मृतस्याऽपि । श्रीशुभवः सर्वशक्तिः ॥ १९ ॥ नचं नचं तथा गांयं-गांयं निरविदुश्च ताः ॥
 रोमाऽपि नाऽचलन्स्य । वज्रे टङ्का लगन्ति किम् ? ॥ २० ॥ युग्मं ॥ ततः प्रादुरभूत्तुष्टा । सप्तमेऽह्यरुणोदये ॥ देवी पुष्पाणि व-
 र्पन्ती । महाज्वालाऽस्य मूर्द्धनि ॥ १ ॥ मूर्त्तया द्योतयन्त्याम्रं । सिद्धया विधया सह ॥ भासयन्त्यर्काजिदेह-भाभिर्दशऽदिशोऽभितः
 ॥ २ ॥ नेशुस्तां वीक्ष्य योगिन्यो । धूम्रयो भानुप्रभामिव ॥ देवी च मधुरध्वान-मम्यधाद्धरणीधवम् ॥ ३ ॥ तुष्टाऽहं वत्स !
 ते शील-ध्यानस्थैर्याजगजितः ॥ परं दातुं धरं नाऽस्मि । प्रभविष्णुविधिं विना ॥ ४ ॥ तत्कुरुष्व विधिं वत्स ! । मत्तश्चेदीहसे

१ त अलर्दि अर्दि सवि पाविआ । अम्हें देवह देवीह सामिणी, तुह आवी सयवर कामिणी इति पाठान्तरे २ न मेल्दि न हवि तृपा इति प्रत्यन्तरे

चरं ॥ भूपोऽप्यानम्य तामूचे । वद स्वामिनि ! को विधिः ? ॥ ५ ॥ साऽप्याख्येदेहि मे प्रीत्यै । मांसमेकस्य देहिनः ॥ स चोचै
हनिम नैराऽहं । जैनो जन्तुं निरागसम् ॥ ६ ॥ चेतुष्यस्याऽऽमिणैव । छित्वा स्वं तद्दाम्यहं ॥ देव्युवाच भवत्वैवं । ततः ख-
न्नेन भूपतिः ॥ ७ ॥ यावत्सौवौ छिनत्पूरु । तावत्सा खड्गमाच्छिदत् ॥ उवाच च जगद्गीर ! । नार्थो जैन्याः पलेन मे ॥ ८ ॥
दयासत्वाऽऽर्हत्त्वानि । तव पर्यंक्षिपीत्यहं ॥ सार्धमिकाय तनुष्टा । पाठसिद्धामिमां ददे ॥ ९ ॥ विद्यामार्कषिणीं योगि-न्याद्याऽऽ-
कर्षाय लाहि तत् ॥ ततो भूपो शुद्धोत्थाय । भक्त्या देवीं प्रणम्य च ॥ १० ॥ प्रदायाऽर्घं च तां विद्या-माददे विधिपूर्वकं ॥
अद्भुदावपि देवादि-त्रयोपद्रवहारिणौ । ११ । सूर्यहासमसि चक्रं । रिपुचक्रतमोऽपहं ॥ तस्मै शक्तिं च दत्तवैषा । तद्दत्त्वाऽर्घा तिरोद्भवौ । १२ ।
दिव्यमूर्तिरथो राज्ञाऽ-भ्यांचिता प्रणता स्तुता ॥ सा ज्वालाशालिनी विद्या । जगाद शृणु वत्स ! हे ! ॥ १३ ॥ लक्षादिज-
पहोमार्घः । सुकृच्छ्रैर्बद्धनेहसा ॥ सिद्धयामि कस्यचिदाहं । तव शीलगुणं सा ॥ १४ ॥ सिद्धाऽस्म्यल्पमयासेन । स हि धर्मेष्वनु-
षरः ॥ आकृष्यन्ते सुरास्तेन । निधाः सिद्धयन्ति चाऽखिलाः ॥ १५ ॥ युग्मं ॥ इत्युक्त्वा भूशुजस्तन्वां । दत्तार्घा तेन साऽविशत् ॥
संस्मृता या ददातीष्टान् । सर्वार्थान् विधिमोहिनी ॥ १६ ॥ देवीमूर्तिं ततोऽभ्यर्च्य । सुरान् संनिहिताऽऽदिकान् ॥ बल्यार्धैः प्रीणयि-
त्वा च । निरगादेवतागृहात् ॥ १७ ॥

अथेत्य सपरिवारो । नत्वाऽप्राक्षीत्स खेटराट् ॥ तं विद्यासुरसिद्धयादि । भूपोऽप्यूचे यथातथम् ॥ १८ ॥ तंतथमत्कृतैः
सर्वैः । स्तूपमानस्तदाग्रहात् ॥ जिनमभ्यर्च्य नत्वा च । गुरुन् गाम्भीर्यचारिधिः ॥ १९ ॥ ततो विद्यार्धैः पक्कै-राहारैरश्रुतोपमैः ॥
पारणं विधिनाऽकार्षी-दष्टमेश्हनि खेटयुक् ॥ २० ॥ विद्या पवनवेगोऽस्मै । नुरत्नाय परा अपि ॥ सुमुहूर्त्ते ददौ व्योम-गामि-

न्याया यथायिधि ॥२१॥ पाठसिद्धा इमा भूमान् । यामादिभिरसाधयत् ॥ अपि मासादिसाध्यास्ताः । शीलसत्त्वाऽनुभावतः ॥२२॥
अथ भूपोऽगमजाल-न्धरं पवनवेगयुक् ॥ पत्ने तत्र पीठस्थः । स्मृतविद्याऽनुभावतः ॥ २३ ॥ आकृष्य योगिनीः सर्वाः ।

जगौ रे! रे! विमुञ्चत ॥ सुतं पवनवेगस्य । न मोक्ष्याम्यन्यथा तु वः ॥ २४ ॥ युग्मं ॥ ततो विद्याऽनुभावेनाऽप्रभवन्त्योऽथ ता-
जगुः ॥ मोक्ष्यामो मुञ्च नः स्वामि-स्तन्मृक्तास्तास्ततोऽगमन् ॥ २५ ॥ द्रुतमानीय तं भग्न-निगडं पवनात्मजं ॥ तास्तयोरुप-
र्दाचक्रुः-स्तत्यादेषु च सोऽपवत् ॥ २६ ॥ पवनोऽपि तमालिङ्गयऽऽरम्य तद्योगिनीग्रहात् ॥ सर्वं दृत्तान्तमाचल्यौ । भूपस्याऽऽन-
यनादि च ॥२७॥ जगौ च त्वं न केनाऽपि । मोचितो योगिनीग्रहात् ॥ अयं तु राजराजोऽद्वात् । प्राणांस्ते वत्स ! मोचनात् ॥२८॥
निगुर्म्यवं मुदा वज्र-वेगस्तुष्टाव भूमिपं ॥ अथ ते यान्ति यावत् खे । योगिन्यस्तावदूचिरे ॥ २९ ॥ अस्माकं प्राप्तवान् भाग्यै-
रथ राजन् ! भवाऽतिथिः ॥ भूपस्तत्प्रार्थनाभङ्ग-भियाऽस्थाच स तद्द्वयः ॥ ३० ॥ योगिन्यस्तान् स्वहस्तेन । खानादिविधिना
ततः ॥ भोजयित्वा मुधाहारान् । गीतनाट्यैरपिप्रिणन् ॥ ३१ ॥ चाराह्या भवने भूपं । खेटौ ब्राह्म्याथ तौ निशि ॥ सुगंध्यति-
मृदुस्पर्श-दिव्यशय्यास्वशाययन् ॥ ३२ ॥ कामाक्षायाथ ता गत्वा । स्वामिन्यास्तं पराभवं ॥ हठात्स्वाकर्षतत्खेट-भोचनादि-
भवं जगुः ॥३३॥ साऽप्यवादीत् क्रुधा शीला-दुभ्रशयित्वा नियम्य च ॥ भवतीभ्योऽर्षयिष्ये तं । क्रियासुः स्वेप्सितं ततः ॥३४॥
हरिमिश्रशुंदेवेन्द्रा । अपि मे रूपदर्शनात् ॥ सुखन्त्यस्य नृमात्रस्य । किं शीलं मत्पुरस्तदा ॥३५॥ आश्वास्यैवं विमृज्यैताः । कामा-
क्ष्युपनृपं ययौ ॥ प्रादुर्कृत्य निजं दिव्यं । रूपं विश्वैकमोहनम् ॥ ३६ ॥ योगिनीव कृताऽनेक-स्मरोज्जागरयेष्टिता ॥ भोगाय प्रा-
र्धयन्ती तं । सर्वरात्रमचुक्षुभत् ॥ ३७ ॥ तां स भोज्यमिवोच्छिष्टं । नैच्छच्छीलाऽमृताऽशितः ॥ किं रज्यन्ति परस्त्रीषु । सन्तो जै-

नोक्तिभारिताः ॥३८॥ निविष्णा सा ततः प्रातः । स्तुत्वा शीलचमत्कृता ॥ तुष्टा चाऽसौ ददौ लोह-मुद्गरं वज्रसन्निभम् ॥३९॥
 अधयेषू च तूर्णरौ । वज्रष्टुं धनुस्तथा ॥ आश्रेयनागपाशादि-दिव्यास्त्राप्यप्यनेकशः ॥ ४० ॥ शीततपजलक्लेद-वह्निदाहव्रणा-
 दयः ॥ कुष्ठकण्डुज्वराद्याथ । यस्मिन् परिहिते न हि ॥ ४१ ॥ सर्वाङ्गसुसदस्पर्श-मभङ्गुरमनन्धरं ॥ सदोद्योतिमम्लास्तु । नेपथ्यं
 तत्र सा ददौ ॥ ४२ ॥ युग्मं ॥ भरकाद्यपहृन्मौलिः । कुण्डले च ज्वरापहे ॥ कुष्ठादिव्याधिहृत्कण्ठ-भूषा मुद्रा गरापहा ॥ ४३ ॥
 शाकिनीन्यन्तरादीनां । केयूरे दोषहारिणी ॥ घातादित्रणपीडाह्माः । माणिक्यकटकाः पुनः ॥ ४४ ॥ हारः सर्ववशीकारः । कटी-
 घट्टं च घनकृत् ॥ सर्वाङ्गालङ्कृतीरवं । सप्रभावाश्च सा ददौ ॥ ४५ ॥ तुष्टा देवा न किं दद्यु-स्ततोपः शीलतः पुनः ॥ दत्त्वं
 नृपदत्तार्था । कामाक्षास्य त्रिरोदधौ ॥ ४६ ॥ गत्वा च योगिनीः सोचे । भोभोः ! ह्ययक्रमाऽप्यहं ॥ शीलाचालयितुं तं न । क्षमे
 यात्येव भृशतम् ॥४७॥ आराध्यस्तत्स युष्माभिः । सत्कारैर्विविधैर्भुवं ॥ अयं नरोत्तमो लोके । भाग्यलभ्योऽतिथिर्यतः ॥ ४८ ॥
 योगिन्योऽय पुराप्यस्य । शीलस्थैमाऽनुभूतितः ॥ चमत्कृताश्च तुष्टाश्च । संभूय तमुपागमन् ॥ ४९ ॥ क्षमयित्वा ददुश्चा-
 ऽस्मै । सर्वाः स्याः पृथग् पृथग् ॥ नेपथ्यालङ्कृतीदिव्याः । शुद्धान्तललनोचिताः ॥५०॥ अंतर्धानादिशक्तीश्च । बह्वीदिव्याऽऽ-
 युधानि च ॥ अर्थता वज्रवेगेन । पूजास्त्रानार्चनादिभिः ॥ ५१ ॥ किञ्चिद्विमत्सरा राज्ञो । दाक्षिण्याद्ब्रह्मसाऽप्यदुः ॥ हेमकूटागिरि
 तस्मै । दत्तार्थाथ त्रिरोदधुः ॥ ५२ ॥ युग्मं ॥ चरित्रं तत्कुमारस्य । सरसै रासकादिभिः ॥ बध्ना गायन्ति योगिन्यः । क्रीडन्त्यो

१ सत्यरे स्वदितच्छुभि । द्राग् वीजानव सस्त्रेण ॥ पलन्तीदम् गुणे हि त ॥ ७२ ॥

भामित्युरीरुत तभि । दानाक्षा स्वपद ययो ॥ भूपोऽथ सह खेटाभ्यां । क्षण पीठमुपास्तिपत ॥ ७३ ॥ इति प्रबलन्तरे

नद्रचनादिषु ॥ ५३ ॥ ताम्योऽर्थात्प च सेचर्य-स्वाम्यथोर्षाचाराहनाः ॥ एवं तचरितं जज्ञे । प्रसिद्धं भुवनेऽप्यहो ! ॥ ५४ ॥
प्रयोगपि मुदितास्नेऽथ । हेमद्रुद्राद्रिमाययुः ॥ प्राग्मद्वेमपुरं तत्राऽ-चासयन् सुस्थिताशयाः ॥ ५५ ॥

एयं शीलगुणेन भूषतिरयं विद्यापधीदेवता-सत्कारस्तवनान्यथाप विपदं चैतं विना खेटभूः ॥

मर्त्ययं सुधियस्तमेव दधतामत्राऽप्यमुत्राजपि च । श्रेयःसर्वसुखप्रदं निखिलदुर्विद्विद्भुजयश्रीकरम् ॥ ५६ ॥
इति तपगच्छाधिराजपूज्य-श्रीदेवसुन्दरसूरिशिष्यैः श्रीसोमसुन्दरसूरिप्रतिष्ठितैः श्रीसुनिसुन्दरसूरिभि-
र्विरचितं श्रीजयानन्दराजपिकैवल्यचरित्रे जयश्र्यूङ्के श्रीजयानन्दराज्यावाप्ति-विद्यासिद्धि-योगिनीदेवाप्रसाद यो-
गिनीयशांकार-दिन्यात्रादिसमृद्धिप्राप्ति-निदानशीलायदातवर्णननामैकादशःसर्गःसमाप्तः।श्रीरस्तु।ग्रन्थाग्रं ८०६

॥ अथ द्वादशः सर्गः प्रारभ्यते ॥

भवतु विभवशर्मादीप्सितार्थप्रदायी । सकलभयभिन्ने श्रीपार्श्वनाथः प्रभुर्मे ॥

व्रजति खलु यदाह्राजाङ्गुलीतः फणाभू-द्व्रज इव दुरितोद्यद्विभ्रराशिसुदूरम् ॥ १ ॥

अथ स श्रीजयानन्द-चृपो गन्तुं निजे पुरे ॥ कृताथं मन्यमानः स्वं । तमापृच्छत खेटपम् ॥२॥ स तु दध्वौ कनीपाणि-
ग्रहायास्यं तु नेष्यति ॥ उपकृत्य कृतार्थत्वा-द्भीरुः प्रत्युपकारतः ॥३॥ यदुक्तं—इयमत्र सतामलौकिकी । महती काऽपि
कठोरचित्तता ॥ उपकृत्य भवन्ति दूरतः । परतः प्रत्युपकारभीरवः ॥ ४ ॥

तदुपायन्तरेणैप । नेयो देयाऽस्य वै कनी ॥ भाग्यैर्ज्ञानिगिराऽऽप्तस्य । नेदृग् ह्यन्योऽस्ति विष्टपे ॥ ५ ॥ ततः सोऽवक्
 कृत्वार्योऽपि । परोपकृत्तिकर्मणा । वैताढ्ये विनिधाः सिद्ध-जिनार्चो नन्तुमर्हसि ॥ ६ ॥ श्रुत्वेत्येति मुदा याव-त्त्र नन्तुं जिना-
 न्त्यः ॥ विमानाचानदुर्त्तार्य । खेटः कश्चिन्ननामत्वम् ॥७॥ ततस्त्वं श्रीजयोऽप्राक्षी-त्कस्त्वं ? भोः किमिहाऽऽगमः ? ॥ यावत्स चोत्तरं
 वक्ति । पवनस्तावदवर्षीत् ॥८॥ अये ! चन्द्रगते बन्धो ! । चिराद् दृष्टोऽसि खेटराट् ॥ सशोक इव किं लक्ष्यो । दक्षाऽचक्ष्वाऽस्य
 भूपतेः ॥ ९ ॥ अयं वीरो हि सर्वेषां । दुःखहृत्प्रार्थितार्थकृत् । श्रुत्वेति स नृपं स्माह । वृत्तान्तं मे शृणु प्रभो ! ॥१०॥ तथाहि-
 वैताढ्ये दक्षिणश्रेण्या-महं चन्द्रपुराधिपः ॥ नाम्ना चन्द्रमाला च मे प्रिया ॥ ११ ॥ यद्रूपनिर्मदा गौरी ।
 विरूपाक्षेऽपि रज्यते ॥ कौशिकेऽपि धवे रम्भा । लक्ष्मीश्याऽपि जनार्दने ॥ १२ ॥ भुञ्जानस्य तया साकं । भोगान्मे तनयाऽभ-
 वत् ॥ चन्द्रसुन्दर्यभिख्या सा । क्रमाद्देशेऽखिला कलाः ॥ १३ ॥ सा प्राप यौवनं स्वस्य । नाऽनुरूपं वरं पुनः ॥ तद्रूपादिगुणै-
 र्धत्ते । नेन्द्रोऽपि ह्यनुरूपताम् ॥१४॥ इत्थं तस्या वरं वीक्षे । कुमारांश्च महीभृतां । विद्याभृतां परेषां च । प्रापमहं न तं पुनः । १५।
 अन्यदा मानसे गत्वा । स्निग्धया प्रियया सह ॥ यावत्कीडामि संसार-सुखगृह्यभ्युकेलिभिः ॥ १६ ॥ तावत्त्र सुरः कश्चि-
 द्विमानादवर्तार्णवान् ॥ स्नात्वा वीक्ष्य च मत्पत्नीं । रूपेणाऽतिसुराङ्गनाम् ॥१७॥ दीप्तकामो गृहीत्वा तां । स श्येन इव वत्तिकां ॥
 आरुह्य च विमाने स्वे । जगाम गगने जवात् ॥ १८ ॥ आकृष्टाऽसिः क्रुधाऽऽकुश्य-न्नहं तं चाऽन्वधापिपं ॥ आसन्नागतमालेक्ष्य ।
 स मां क्रोधोद्भुरः सुरः ॥१९॥ विमानाद् द्रुतमागत्य । घृष्टिना मूर्ध्न्यर्थाडयत् ॥ तद्घातव्यथितो घात-विद्युत्बन्नालिकेतवत् । २०।
 अपसं पद्मिनीजाले । क्वचित्सरसि मूर्च्छितः ॥ जलाब्जशरीतवार्तथा । गतमूर्च्छो व्यलोकयम् ॥ २१ ॥ युग्मम् ॥ न चैक्षिपि क्वचि-

पाठ-मलस्यं वं गुराधमं ॥ ततः प्रियावियोगार्थो । विलक्षो ब्यल्पं बहु ॥ २२ ॥ अगां च गतचैतन्य । इव धाम्न कथञ्च
 न ॥ तत्स्वरूपमयो पृष्टो । मन्व्यादीनां न्यवेदयम् ॥ २३ ॥ तेऽपि चाऽऽश्रास्य मां पत्नी-शुद्धये प्रैपयन् भटान् ॥ ते च नाना-
 सरःगिन्यु-चनद्रीपनगादिषु ॥ २४ ॥ शोधयित्वा चिरं पत्नी । विलक्षास्तदनासितः ॥ न्यवेदयन् स्वरूपं मे । तत्ततो मूर्च्छितो-
 ऽपवम् ॥ २५ ॥ युग्मं ॥ सञ्जितो बोधितथाऽहं । ह्यपदेशस्तु मन्त्रिभिः ॥ प्रश्नविद्याबैलज्ञात्वा । कदाचिन्मोचयेत्प्रियाम् ॥ २६ ॥
 इत्याशावशगोज्येष्टु-र्गत्वा विद्याघरेथितुः ॥ चक्रायुधस्य दुःखार्तः । स्वामिनस्तन्न्यवेदयम् ॥ २७ ॥ न च किञ्चित्परित्राणं । स-
 मर्थोऽपि चकार सः ॥ पुंसां फलन्ति भाग्यानि । स्वामिसेवादयो न तु ॥ २८ ॥

तोपं नयेन्द्रमपि चक्रधरं भजस्य, मन्त्रान् प्रसाधय वशीकुरु चेटकादीन् ॥ दुर्गाण्यटाऽतिविकटांस्तर वा-
 रिराशीन्, भाग्यं धिना न हि तयाऽपि समीहिताऽऽसिः ॥ २९ ॥ विलक्षः स्वपुरोधाने । ततो यावदुपैम्पहं ॥ चारण-
 श्रमण तार-चत्र शानिनर्मक्षिपि ॥ ३० ॥ ततो शुदोहसचिच-स्तं नत्वा सपरिच्छदः ॥ उपाविशं मुनिश्चाशीः-पूर्वकं धर्ममादि-
 शत् ॥ ३१ ॥ तथाहि—देवो जिनेन्द्रो गुरवधरिथिणो । धर्मस्तदुक्तश्च दयादिपवनः ॥ सुता धिनीताः प्रणयी परि-
 च्छदो । मनोजुगाः स्युर्ललनाश्च पुण्यतः ॥ ३२ ॥ नीचैःकुले जनिरपारदारिद्रभाषो । दौर्भाग्यमामयततिः कुकु-
 दुंययोगः ॥ याग् निष्ठुरा वधपराभवदुर्यशांसि । प्रैष्टैवियुक्तिरिति पापतरोः फलानि ॥ ३३ ॥ तस्मात्पापं
 परित्यज्य । धर्मं कार्यं रतिर्धुधेः ॥ इष्टार्थप्राप्तयेऽनिष्टवियुक्त्यै च सदाहते ॥ ३४ ॥

आकर्ण्यं मुनेर्वाच-मवोचं भगवन्न मे ॥ चित्ते पत्नीवियोगार्थ्या । स्वास्थ्यं धर्मो न तद्विना ॥ ३५ ॥ तत्प्रसीद वद

ज्ञानिन् ! । केन किं मे हृता प्रिया ? ॥ कुत्र चाऽस्ति ? कथं चैतां ? । लप्स्ये लब्धा न वा पुनः ? ॥ ३६ ॥ मत्पुत्र्याश्च वरः कोऽहः ? ।
 किं च त्वां वीक्ष्य हृन्मम ? ॥ सुदाऽत्युल्लसतीत्यादि । ब्रूहि प्राप्सोऽसि भाग्यतः ॥ ३७ ॥ जगादाऽथ मुनिर्भद्र ! । शृणु पूर्वभवादि
 नः ॥ ज्ञास्यसि येन सर्वं त्वं । यत्प्रष्टं तत्सहेतुकम् ॥ ३८ ॥ तथाहि भरतेऽत्रैव । पुरे सिद्धपुरेऽभवत् ॥ पूर्णभद्राभिधः श्रेष्ठी ।
 जिनधर्मतो धनी ॥ ३९ ॥ तस्याऽभूतामुभौ पुत्रौ । नाम्ना कोशलदेशलौ ॥ बाल्येऽपि जैनधर्माढ्यौ । सम्यक्त्वव्रतशालिनौ ॥ ४० ॥
 अथाऽत्र गुणदत्तोऽभूत् । श्रेष्ठी श्राद्धगुणाग्रणीः ॥ गुणमाला प्रिया जाता । सुताऽस्य गुणसुन्दरी ॥ ४१ ॥ साऽतिरूपा कलाऽभिज्ञा ।
 गुरुदेवादिभक्तिभृत् । बाल्यादप्यहर्हतो धर्मा-सुष्ठानैकरताऽभवत् ॥ ४२ ॥ देवराजचतुस्र्याऽथ । सचिवः सागरोऽन्यदा ॥ ययाचे श्रे-
 ष्ठिनं तां तु । वीक्ष्य चैत्येऽनुरागतः ॥ ४३ ॥ स तु मिथ्यादृशे तस्मै । न दित्सति नियोगिने ॥ ते हि पापाजितद्रव्याः । प्रायः
 स्युर्गत्वरश्रियः ॥ ४४ ॥ कोशलोऽथ व श्राद्ध-सुतां गुणवती द्विधा ॥ परिणिन्ये ततः पूर्ण-भद्रोऽजाद्विधिना दिवि ॥ ४५ ॥ किय-
 त्स्वहस्सु यातेषु । भ्रात्रेऽथ कोशलः कर्नी ॥ श्रेष्ठिनं गुणदत्तं तां । ययाचे गुणसुन्दरीम् ॥ ४६ ॥ गुणैः साधर्मिकत्वाद्यै-देशलाय
 ददौ च सः ॥ जातोद्वाहौ च तौ प्रीत्या । सुखायेते सधर्मकौ ॥ ४७ ॥ सचिवस्तच्च विज्ञाय । वीक्षते तां यथा यथा ॥ देशले
 द्वेष्टयसौ रागी । सिधमानस्तथा तथा ॥ ४८ ॥

अथ तत्राऽभवत् श्रेष्ठी । श्राद्धो वैश्रमणो धनी ॥ चत्वारस्तनयास्तस्य । बभूवुर्गुणशालिनः ॥ ४९ ॥ १ धनो २ धनपतिश्चाऽपि ।
 ३ धनलः ४ सुयशास्तथा ॥ जातपाणिग्रहाः पित्रा । परिणामहिताधिना ॥ ५० ॥ स्वयं चिकीर्षुणा धर्मं । निश्चिन्तं व्यापृत्तिष्वमी ॥
 यथाहं विनियुक्तास्ते । धनमर्जन्ति सादरम् ॥ ५१ ॥ युग्मम् ॥ एवं काले बहौ याते । श्रेष्ठी प्रान्तेऽथ धर्मवित् ॥ कृत्वा मत्पु-

चितं कृत्य-भार्य स्वजनान् सुधीः ॥ ५२ ॥ सप्तक्षेत्र्या व्ययायेभ्यः । सप्तक्षीं शुदा ददौ ॥ स जगौ च सुतान् प्रीत्या । चर्त्ति-
तुर्व्यं सदा भियः ॥ ५३ ॥ क्षेप शताङ्गवोढूणा । धृषादीना निदर्शनं ॥ देवात् कदाचिदप्रीत्या । भूयते चेतृथग् पृथग् ॥ ५४ ॥
तदा गृहचतुष्प्रेण्या-मीशान्यादिनिदिक्क्रमात् ॥ कलशा निहिताः सन्ति । समभागधना मया ॥ ५५ ॥ युग्मम् ॥ तानादाय क्रमा-
द्भाव्यं । पृथक् कार्यः कर्त्तिर्न तु ॥ धनाय तं च बुर्जाणा । वार्यास्तु स्वजनैरिमे ॥ ५६ ॥ तनयान् स्वजनाश्चैवं । प्रतिपाद्य दृढं
सुधीः ॥ विधिना धर्ममाराध्य । श्रेष्ठी स्व-सुखमासदत् ॥ ५७ ॥

तनयाश्च चिरं प्रीत्या । प्रावर्त्तन्त पितुर्गारा ॥ अन्यदा प्रेरिता दारैः । पृथगेते बुभूयः ॥ ५८ ॥ कलशान् स्वस्य नामाका-
नीशान्यादिक्रमादिमे ॥ कृष्ट्वा भूमव्यर्लोकन्त । निरक्षिपत तेषु ते ॥ ५९ ॥ क्रमान्मृतखंडं १ मस्थीनि २ । लेख्यकस्य च
कागदान् ३ ॥ रमणीश्च ४ ततः खिन्ना-स्त्रयः पूर्वे व्यचिन्तयन् ॥ ६० ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ धर्मस्थेनाऽपि तातेन । वञ्चिताः साः
कथं हहा ! ॥ कृत्वैकत्रार्जपि सर्वाः श्रीः । प्रेयसेऽस्मै कनीयसे ॥ ६१ ॥ आच्छिद्याऽस्माद् ग्रहीष्यामः । प्रसङ्गता विभज्य च ॥
चत्वारोऽपि मर्ममार्गि-र्न प्रमाणं हि वञ्चना ॥ ६२ ॥ ततस्ते तामयाचन्त । विभक्त्यै भ्रातरं लघुं ॥ न दत्ते स पितुर्वाचा । स्वां-
स्तत्प्रतिष्टुवोऽवदत् ॥ ६३ ॥ ततस्तत्कलहं मत्वा । स्वजनाः सधुपागमन् ॥ भ्रातरश्च चतुष्कुम्भी-स्वरूपं तानजिज्ञपन् ॥ ६४ ॥
एकतः प्रतिभूत्वं स्वं । तेषा तातोक्तकारणे ॥ स्वरूपमन्यतश्चेदृक् । मत्वा ते संशयेऽपतन् ॥ ६५ ॥

तैरभग्रे निवादेऽथ । भ्रातरः स्वजनैः सह ॥ गत्वा राजकुले भूपं । तत्स्वरूपं व्यजिज्ञपन् ॥ ६६ ॥ नरेन्द्रः सागरादीथै-
कोनपञ्चशतीमितान् ॥ आदिशद्भीसखान् कर्त्तुं । तन्न्यायं स्वयमक्षमः ॥ ६७ ॥ बहुबुद्ध्या विमृश्याऽपि । न शेकुस्तेऽपि तद्विधौ ॥

ततः पुरे नृपोऽप्येवं । पटहेनोदयोपयत् ॥ ६८ ॥ भनक्त्येतं विवादं य-स्तं कुर्वे मन्त्रिणां धुरि ॥ तदर्थं कौशलः श्रुत्वा । पस्पर्श
पटहं सुधीः ॥ ६९ ॥ ततो राज्ञः पुरो गत्वा । भ्रातृन् प्रपच्छ तानिति ॥ भ्रूत जीवति ताते भोः । कः कं व्यापारमादधौ ॥ ७० ॥
आधोऽवोचदहं क्षेत्र-धान्यादिव्यापृति व्यधां ॥ श्रेष्ठप्राधीत्कियत् सस्य-मभवत् समये पितुः ॥ ७१ ॥ सोऽवक् सर्वाऽग्रतो लक्ष-सङ्ख्य
मृटकसन्मितं ॥ लक्षाः पञ्चदशैतस्य । मूल्यं चक्रुश्च तद्विदः ॥ ७२ ॥ द्वितीयोऽवक् सहस्राणि । दश वाज्यादिकान् पशून् ॥ अपणायं च
तन्मूल्यं । लक्षाः पञ्चदशाऽभवन् ॥ ७३ ॥ तृतीयः स्माह वृद्धयादि-व्यवहारमहं व्यधा ॥ लक्षा माण्डलिकेभ्यश्चा-लभ्याः पञ्चदशाऽमुना
॥ ७४ ॥ तुर्योऽवादीच कौशेऽहं । तातेनाऽधिकृतोऽभवं ॥ भागस्वस्याऽप्यभून्मूल्या-ह्रक्षाः पञ्चदशैव तु ॥ ७५ ॥ कौशलोऽथ नृपं स्माह ।
दक्षो यो यत्र कर्मणि ॥ पिताऽदात्सममेवांशं । तस्मै तदनुगा श्रियः ॥ ७६ ॥ तथाहि-मृदाऽदात्क्षेत्रसस्याद्य-मस्थिभिश्च चतुष्पदान् ॥
लेल्यकश्च घनं लभ्यं । साक्षात्पुर्यस्य च श्रियः ॥ ७७ ॥ कौशमात्राऽधिकारित्वात् । स हि कर्मादि वेत्ति न ॥ तत्समेष्वपि भागेषु ।
विवदन्ते मृया जडाः ॥ ७८ ॥ भ्रातरस्ते निश्चम्येवं । तत्त्वं मत्वा प्रभोदिनः ॥ नृपं नत्वा गृहे जग्मुः । शंसन्तः कौशलीं धियम् ॥ ७९ ॥
बहमाना मियः प्रीति । ताते भक्तिं च धीनिधौ ॥ स्वं स्वं भागमुपादाय । प्रावर्तन्त यथासुखम् ॥ ८० ॥

जगाद कौशलं भूप-स्तद्बुद्धयाऽतिचमकृतः ॥ नय मुद्रां मवाऽऽमाल्यै-कोनपञ्चगतीधुरि ॥ ८१ ॥ सोऽप्युचे नाऽऽदे मुद्रां
श्राद्धधर्मोरीकृतौ ॥ प्रत्यारयायि नियोगादि । एतकर्मतया मया ॥ ८२ ॥ ततो मुद्रां विनाऽपीमं । मंत्रिसुख्यं नृपोऽकरोत् ॥
पृष्टव्यं सर्वं कार्येषु । दत्ते चाऽस्मै गृहव्ययम् ॥ ८३ ॥ ईर्ष्यन्ति मन्त्रिणश्चाऽस्मै । सागरस्तु विशेषतः ॥ ईर्ष्या हि भवति प्राय । एक-
द्रव्याभिलाषिणाम् ॥ ८४ ॥

अन्पदा मन्त्रिनः स्माटु-भृपं देवगिरी बली ॥ भूपस्त्वामवजानाति । दुर्दुमो स्थिर्मर्दनः ॥ ८५ ॥ प्रेष्यतां कोशलस्तत्र ।
 मन्प्यादि दृष्टो पतः ॥ प्राप्तदानं फलत्वं ॥ ८६ ॥ तदहं प्राभृतं देही-स्युक्ते राज्ञाऽथ सागरः ॥ तदे-
 धारुं तद्भूपो-पभाग्यं च सुनस्तुवत् ॥ ८७ ॥ क्रियचदपि जाल्याश्च-चस्त्रार्थः सहितं तथा ॥ सांमत्यान्मंत्रिवर्गस्ये-र्ष्यया तस्य
 क्षपांभिनः ॥ ८८ ॥ ददौ फरुण्डकं चान्त-धूर्लीभतिरिषटं ॥ दत्ततालमथो सर्व-भार्जवाच यथापितम् ॥ ८९ ॥ गृहीत्वा कोशलो-
 ऽपाली-नृपादंशुसदः ॥ गत्या देवगिरी भूप-स्याऽग्नेऽशुश्च ढौकनम् ॥ ९० ॥ त्रिभिविंशपकं ॥ क्षेमप्रश्नादिना राज्ञा । मो-
 दितः कोशलो जगौ ॥ सन्धितसता त्वया सार्द्धे । देवराजेन भूभुजा ॥ ९१ ॥ स्वामित्रे त्वय्यतिमीति । विभ्रता बहुमानतः ॥
 प्रीषादं प्राभृतं चिषं । प्रमाणं ते त्वतः परम् ॥ ९२ ॥ युग्मं ॥ ततस्त्वत्पुरुषः कुम्भे । तसिन्नुद्घाटिते सति ॥ दृष्ट्वा धूलिं नृपः कुब्धो
 जगाद् प्रति कोशलम् ॥ ९३ ॥ उन्मत्स्त्व रे ! स्वामी । मृत एव न संशयः ॥ उपहारपदे धूलिं । भेषयन्मेऽप्यवज्ञया ॥ ९४ ॥
 क्रोपार्थोर्धलिं बुषं । त्वां तु प्राक् सपरिच्छदं ॥ अवष्योऽसि परं राज-अथानत्वात्करोमि किं ? ॥ ९५ ॥ तद्रत्वा त्वरितं ब्रूहि ।
 क्षमभोरिति षाचिकं ॥ प्राप्त एवाऽसि हन्तुं त्वां । दुर्मदं सज्ज तद्युधे ॥ ९६ ॥ दध्यौ च कोशलो धिग्मां । विश्वस्तं नीतिलङ्घ-
 नात् ॥ ईर्ष्यया बुधियथयु-र्मदथायेति मन्त्रिणः ॥ ९७ ॥ चतुर्बुद्धिनिधिर्द्राक् चो-स्पन्धीः स हसन् जगौ ॥ अहो ! ते नृप । भाग्यं
 य-दत्त्वं राज्यं धियाऽजया ॥ ९८ ॥ राज्ञोचे रे ! वदस्त्वेवं । किं सोऽप्याल्यद्रजः कियु ? ॥ क्षिपेत्कोऽपि घटे हेमे । वेत्सि नेयद-
 र्थात् ! किम् ? ॥ ९९ ॥ भूपोऽवदत्तः कोऽत्र । हेतुरूचे च कोशलः ॥ स्वामिन् ! यदि प्रसन्नोऽसि । शृणु तत्त्वं वदामि तत् ॥ १०० ॥ तथाहि-
 भार्सीत्सिदपुरं भूयान् । मरकोपद्रवोऽन्यदा ॥ राज्ञा चान्धलेरल्याहा । देव्यसाधि प्रयत्नतः ॥ ११ ॥ तुष्टया च तयाऽदायि ।

धूलिचङ्गी चतुष्पयात् ॥ अनया ऋतुपुङ्गाणां । मरकोपद्रवा ध्रुवम् ॥ २ ॥ शक्रिनीव्यंतराद्याश्च । प्रभविष्यन्ति केऽपि न ॥ इत्यु-
 च्युष्या नृपस्तस्याः । पूर्वां कृत्याऽग्रहीदिमाम् ॥३॥ तया स्वान्तःपुरादीनां । पौराणामपि भूभुजा ॥ कृत्वा पुंड्राण्वनीयन्त । क्षयं
 सर्वेष्युपद्रवा ॥ ४ ॥ क्रियत्येपोपदीचक्रे । तेन ते नृपसत्तम ! वस्तुनो हि गुणा मृग्या । नान्यन्मृगमदादिवत् ॥५॥ ततो राजा
 भृशं प्रीतो । लज्जितश्च जगाद तं ॥ भोभो ! राभसिकं नैतत् । प्रकाश्यं मे त्वया वचचित् ॥ ६ ॥ चक्रे राजा तया पुण्ड्रं । स्वस्य
 स्वान्तःपुरस्य च ॥ प्रीपीत्यरिच्छदायाऽपि । ददौ तामंशशो मुदा ॥७॥ तुष्टश्च कोशलं स्माह । भो भो ! भ्रूया निजं प्रभुं ॥ प्रीति-
 रंवाऽऽव्ययोज्जे । यान्जीवमखण्डिता ॥८॥ कार्यं तदुचितं ज्ञाप्यं । निःशङ्कसुहृदा सदा ॥ अग्राक्षीच नृपः कीदृ-श्याज्ञाशक्तिस्तव
 प्रभोः ॥ ९ ॥ कोशलः स्माह तां वक्तु-मपीष्टे को नु भूपते ! ॥ पशवोऽपि द्विपेन्द्राद्याः । स्तम्भ्यन्ते दत्तया यया ॥१०॥ ताव-
 त्कलकलं श्रुत्वा । राज्ञा पृथा नरा जगुः ॥ गजमुन्मूलिताऽऽलानं । पुरोपद्रवकारिणम् ॥ ११ ॥ यदि सत्यं वदस्येत-चतः स्तंभ
 तथा गजं ॥ वाच्यवाचकयोपेगि । क्रियवार्हां न संशयः ॥ १२ ॥ इत्युक्ते भूभुजा सोऽपि । गत्वा भूपादिभिः सह ॥ मन्त्रेणैभं
 रहोऽस्तन्नात् । स्फुटं स्वाम्याज्ञया च तम् ॥ १३ ॥

वतश्चमन्कृतो भृशुद्र । व्याहार्पित्कोशलं प्रति ॥ न त्वधृलिसमं मेऽस्ति । दिव्यं वस्त्विति तद्दे ॥ १४ ॥ इत्युक्तेवैभं तमे-
 वाऽसौ । नृपाहोपापनाजन्वितं ॥ दत्त्वा सत्कृत्य वस्त्रालं-कृत्याद्यैः सपरिच्छदः ॥१५॥ प्रेषितो भूभुजा प्राय-दुपसिद्धपुरं स च ॥
 चरन्तीत्या च तद्गृही-प्राप्तृताऽर्षणभीरुभिः ॥ १६ ॥ तत्र संसुखमागत्य । मंत्रिभिः क्षामितो भृशं ॥ प्रसादितश्च सौवागो-ऽकथनं

प्रशिक्षितः ॥ १७ ॥ कोशलोऽथ सुरसृत्य । वट्टजेन्द्राणुपायनं ॥ प्राणमद्भूपमप्राधी-त्स्वागतादि मुदा च सः ॥ १८ ॥ चतुर्भि
 ष्त्राचरं ॥ ररागलं त्वन्महिंशत्या-पुक्त्या मममनिनपत् ॥ सोऽप्युदन्तं यथामत्तं । धूलिघृत्तं त्वजोगुहीत् ॥ १९ ॥ संधिं तथोपदाघं
 प । तन्नात् प्रोटोन्कट्यान्नुपात् ॥ जगंभाव्यं निमाल्व्येन । निस्मयानन्दमंदुरः ॥ २० ॥ तुष्टस्तस्मै नृपो देश-मदित्सत् स च नाऽ-
 प्रहीत् ॥ पंचमाशुग्रते प्रत्या-ल्यतत्वात् श्राद्धपुंगवः ॥ २१ ॥ जगाम सत्तृती घाम । कोशलः सचिवाऽग्रणीः ॥ भूशक्रः प्रेषय-
 त्यस्य । मत्सग्रेदादि बह्वपि ॥ २२ ॥ निगूढमपि तेनाऽथ । धूल्युदन्तं बुतथानं ॥ भूपोऽश्रौषीन्द्रचेत्पापं । स्फुटं दुर्गन्धिमस्तुवत् ॥ २३ ॥
 यत्तुपदयाऽप्येव । गुपीः कार्यमथो व्यधात् ॥ सर्वकोशप्रदानेनाऽप्यशक्यं यत्परधुमम् ॥ २४ ॥ दानीयोऽपि न गृह्णाति । देशादि
 तु परमि किं ॥ इति ध्यायन्तुपस्तस्मिन् । प्रसचितमधिकां दधौ ॥ २५ ॥ दण्डितः सागरो मन्त्री । राज्ञा धूल्यर्पणाऽऽगता ॥ देश-
 तेन नृपस्तान्ने । मरौषः पथितः किल ॥ २६ ॥ ध्यात्येवं प्रागपि स्त्रीज-द्वेषस्तं द्वेष्टि सोऽधिकं ॥ आरोप्याज्ञाः परं स्वस्याऽप्यघ-
 मानं द्विषन्ति यत् ॥ २७ ॥

प्रीतिदानं नृपः प्रेषी-दन्त्येयुः कोशलोरुसि ॥ सहस्राणि दश खेह-रुम्भान् व्रीहिंश्च मूटकान् ॥ २८ ॥ तान् व्रताद् द्विगु-
 षान्मत्स्या । धीमांस्तद्वृक्षभीरुकः ॥ देशलं कोशलः साह । कार्योत्सृष्याद्भ्रजन् क्वचित् ॥ २९ ॥ पंच पंच सहस्राणि । वत्स
 पथात्प्रदग्निमान् ॥ सप्यो ददस्व धर्मं वा । मा भञ्ज व्रतमाययोः ॥ ३० ॥ इत्युत्तनाऽस्मिन् गते धर्माऽ-दृढो लुब्धोऽथ देशलः ॥
 पभाद्राजने प्राप्ताः । पुनर्लभ्याः कथं न्विमे ॥ ३१ ॥ विमृश्येवं ददौ स्वैम्य-स्तान्प्राप्तं नियमाधिकान् ॥ आतुः प्रत्ययहेतोरि-
 त्यकरोदन्त्यमाप सः ॥ ३२ ॥ व्रतं लुब्धोऽतिचर्येवं । प्रपूर्याथुथा देशलः ॥ अल्पद्विव्यन्तरो जज्ञे । ततो रोखुले द्विजः ॥ ३३ ॥

ततो दुःस्यो वाणिक् चाऽभूत् । क्लृश्यमानो धनाय सः ॥ बहूपार्येर्न तत्राप । व्रतम्लानिफलं हृदः ॥ ३४ ॥ कोशलो निरतीचारं ।
 श्राद्धधर्मं प्रपाल्य च ॥ धर्मगुप्तगुरोः पार्श्वे । संविभो व्रतमग्रहीत् ॥ ३५ ॥ त्रियोगी शुद्धमटाङ्गं । चिरं योगं प्रसाध्य च ॥ देवः
 सप्तदशाब्ध्यायुः । कल्पेऽभूत्सप्तमे महान् ॥ ३६ ॥ इत्याराद्धे विराद्धे चापंचमाणुव्रते फलं । श्रुत्वा तत्सम्यगाराध्य-मिहाऽभुत्र च शर्मणे ॥ ३७ ॥
 देवोऽध्याऽवधिना ज्ञात्वा । आतरं दुःखितं च तं ॥ ऋद्धिं प्रदर्श्य संविभं । भृशं दीक्षामजिग्रहत् ॥ ३८ ॥ चिरं सोऽपि तप-
 स्वत्त्वा । तत्रैव त्रिदशोऽभवत् ॥ सौमित्रं हि फलत्येवं । मिथो धर्मानुरागतः ॥ ३९ ॥ देवौ तौ प्राग्भवाभ्यासा-न्मिथःस्निग्धौ
 महासुखौ ॥ जिनेश्वरार्थयात्रादि-पुण्यान्यसृजतां चिरम् ॥ ४० ॥ महासौख्यैः प्रपूर्यायु-श्च्युत्वाऽथो कोशलामरः ॥ पूर्वाऽवशिष्ट-
 पुण्येन । वैवाढ्ये मणिमन्दिरे ॥ ४१ ॥ पुरे मणिधरस्याऽभू-द्विद्याधरनरेशितुः ॥ मणिमालाप्रियाजात-स्तनयो मणिशेखरः ॥ ४२ ॥
 सर्वविद्याकलापात्रं । यौवने परिणीय सः ॥ कन्या द्वात्रिंशतं रम्या । रमते भोगशर्मभिः ॥ ४३ ॥ च्युत्वा देशलजीवोऽथ । स
 त्वं चन्द्रगतस्त्वभूः ॥ या ते पूर्वभवे चाऽसीत् । प्रेयसी गुणसुन्दरी ॥ ४४ ॥ सा त्वन्मृतेरथोद्विधा । प्रबुद्धा व्रतमग्रहीत् ॥ तप-
 स्वत्त्वा चिरं घोरं । तुर्ये स्वरभवत्सुरः ॥ ४५ ॥ ततः श्रेष्ठकुले पुत्रो-ऽभवचंद्रसुखाभिधः ॥ रूपश्रीगुणसंपन्नो । भोगांश्च बुभुजे
 चिरम् ॥ ४६ ॥ धर्मधीगुरोः पार्श्वे । श्रुत्वा धर्मं प्रबुद्धधीः ॥ प्रत्रज्याऽधीत्य सिद्धान्तं । तप्त्वा च विविधं तपः ॥ ४७ ॥ देवोऽभू-
 त्पञ्चमे कल्पे । ततश्च्युत्वा च ते प्रिया ॥ चन्द्रमालाऽभवत्पूर्वा-भ्यासात्लेह्यं वां भृशम् ॥ ४८ ॥ सागरः सचिवः सोऽथ ।
 द्विपन्मिथ्याद्यग्रणीः ॥ दुर्व्यापारमहारंभा-भ्रके प्रथमेऽगमत् ॥ ४९ ॥ ततश्च्युत्वेभसांरंग-हयादिषु भवेष्वयं ॥ असंख्येषु समु-
 त्पद्य । जज्ञे रोरप्रणीर्द्विजः ॥ ५० ॥

पारिव्राज्यं प्रपद्याऽयं । यथोत्पन्नस्तथा शृणु ॥ वंताढ्याऽगाऽर्णवासना । मनोहरवनावलिः ॥५१॥ वज्रकूटोऽद्विरत्राऽस्ति ।
 चद्रुदवतंकलिभूः ॥ योजनत्रितयायाम-प्रथिमोच्छ्रयराजितः ॥ ५२ ॥ युग्मं ॥ तद्भ्रं भवनं चाऽस्ति । क्रोशौचत्यं प्रथायति ॥
 संपं मणिमयं भाभि-नित्यालोकं रवीन्दुजित् ॥ ५३ ॥ आस्ते चाऽर्द्धं तदुन्नत्यां । भुवि शैलोदरे पुनः ॥ वनीवापीसरोरभ्यं ।
 संपन्दिप्रयसुरारुम् ॥ ५४ ॥ नरागम्ये वसत्यस्मिन् । प्रक्रीडन् व्यंतरामरः ॥ नाम्ना वज्रमुखो देवी-चतुष्कादिपरिच्छदः ॥५५॥
 नन्नाम्रैव भवंत्यस्मि-न्नीशाः संपंऽपि सर्वदा ॥ पारिव्रज्याऽनुभावेन । मन्त्रिजीवः स च द्विजः ॥ ५६ ॥ तत्र वज्रमुखो जज्ञे ।
 देवः क्रीडंथ मानसे ॥ प्रियां वीक्ष्याऽपजने ते । पूर्वाम्यस्ताऽनुरागतः ॥५७॥ युग्मं ॥ दृढसंस्कारबीजा हि । जन्तून् जन्मान्तरे-
 ष्वपि ॥ अनुव्रजन्ति रागाद्याः । कर्पासे रक्ता यथा ॥ ५८ ॥ अथवा—विध्याता अपि रागाद्या । दृष्ट्वा सम्बन्धिनं पुनः ॥
 अलार्कनियवन्मेष-मुहसन्ति नवा इव ॥ ५९ ॥ स च त्वां द्विपमाहृत्य । प्राप्तः स्वभवनं रयात् ॥ भोगं प्रार्थयते तस्या-श्चाट्टनि
 शतशः सृजन् ॥ ६० ॥ अनिच्छती सती सा चा-ऽशुभाऽनेहोहृतीच्छया ॥ उवाच ब्रह्मचर्यं मे । मासं विद्याकृतेऽस्ति भोः ! ॥६१॥
 तावत्नसद्य चेच्छीलं । मम लोप्स्यसि दैवत ! ॥ ततो जिह्वां दन्तैश्छित्वा । मरिष्यामि न संशयः ॥६२॥ ततो भीतः सुरो मासं ।
 भोगाऽऽशंसुः प्रतीक्षते ॥ जैन्यः सत्यो हि किं शीला-चाल्यन्ते त्रिदेशरपि ? ॥ ६३ ॥

कोशलामरजीवोऽथ । विद्याभृन्मणिशेखरः ॥ सर्वाङ्गभोगसौख्येषु । लीनः क्रीडति देववत् ॥ ६४ ॥ अन्येद्य् रन्तुमुद्याने ।
 गतो धर्मरविं गुरुं ॥ नत्वा धर्मं ततोऽश्रौषीत् । संवेगाऽर्णववीचिमम् ॥ ६५ ॥ प्रबुद्धो लघुकर्मत्वात् । सद्यो दीक्षासुपाददे ॥
 धीरा न धर्मक्रौर्येषु । विमृशन्ति रणेऽग्निम् ॥ ६६ ॥ सुव्रतागणिनीपाश्वे । प्राव्रजंस्तत्प्रिया अपि ॥ क्रमान्शुनिथ योगेन ।

चतुर्धनमवाप सः ॥ ६७ ॥ स चाऽहं स्त्रीवियोगात् । ज्ञात्वा त्वा खेटभूपते ! ॥ प्रबोधयितुमत्राऽऽगां । प्राग्भवस्नेहतोऽद्य
भोः ! ॥ ६८ ॥ ततो भगन्तराम्यासा-न्मपि स्नेहस्तवाऽधिकः ॥ प्रबुध्यस्वाऽथ कामेभ्यो । विरज्य व्रतमाचर ॥ ६९ ॥ स्मर-
स्यये शक्रादिवि स्फुरन्मणी-गृहेषु देवीगणगो निवत्ससि ॥ कथं मनुष्याऽशुचिपिंडवर्त्मसु । स्मरन्नपीदं लभ-
सेऽधुना रतिम् ? ॥ ७० ॥ न देवकामैः सुहितोऽर्णवोपमै-श्चिराय मुक्तैरपि यस्तृपार्त्तवत् ॥ स बिंदुवद्भिन्नरभोग-
शर्मभिः । कथं त्वहो जंगमभिताऽऽशितंभवम् ॥ ७१ ॥ इत्याकर्षाऽऽचक्षेऽहं । सुभ्रातृसदृशं मुने ! ॥ त्वमकार्पीरदाः स्वस्य ।
दर्शन यत्सुदुष्वत् ॥ ७२ ॥ प्रबुद्धोऽहं गिरा तेऽस्मि । परं परहृता प्रिया ॥ एवमेवाऽऽशु न त्यक्तुं । प्राग्भवस्नेहतः क्षमे ॥ ७३ ॥
तत्तस्या बालनोपायं । वन्याहं च वरं वद ॥ येन स्थित्वा कियत्कालं । कृतार्थो व्रतमाददे ॥ ७४ ॥ मुनिराचष्ट यो वज्र-वेगं पवन-
वेगज ॥ मोचयिष्यति भूनेता । स्वशक्त्या योगिनीग्रहात् ॥ ७५ ॥ स ते मोचयिता पत्नी । प्रार्थितो बलिसत्तमः ॥ कन्यायाश्च
वरो भानी । स एव भुवनोऽत्तरः ॥ ७६ ॥ कियद्वाद्यापि ते भोग-फल कर्माऽवशिष्यते ॥ तद्भोगाल्मन्नत्रजेर्येन । यावो मुक्तिं
सह्य यत् ॥ ७७ ॥

श्रुत्वं प्राग्भवसृत्या-ऽनासक्तोऽपि स्मरन् प्रिया ॥ मुनि नत्वाऽऽगमं गेहे । व्यहार्पीत्सोऽपि चाऽन्यतः ॥ ७८ ॥ तदादि
चाऽहमन्यिष्यन् । वज्रवेगस्य मोचकं ॥ त्वा मत्वाऽत्र च खेटेभ्यः । स्वकार्यार्थमुपागमम् ॥ ७९ ॥ ततस्तत्प्रार्थनाभीरु-द्राग् जगाद
बुमारराद् ! ॥ प्रार्थिताः कामकुंभाद्या । ददते ह्यप्यचेतनाः ॥ ८० ॥ भो भो मेऽघोत्सवो द्वैधो । भाग्यादयमुपस्थितः ॥ एकः
परोपमरोऽयं । परो दुष्टविनिग्रहः ॥ ८१ ॥ कार्यैर्नियोगी सद्द्वैचै-र्लोभी व्यवहृतेर्वणिग् ॥ वेदया कामैर्नृपो द्रव्यै-र्द्वि-

जोऽन्याऽन्नैः खलश्छलैः ॥८२॥ आढ्यरोगिचिकित्साभिर्भिषक् द्रविणलोलुपः [स्त्री कलहैः पुनः] ॥ यथा तृप्यति
 नैवाऽन्यो-पकारैरुत्तमस्तथा ॥ ८३ ॥ युग्मं ॥

किञ्च स्वायासमीरुत्वा-सुराणामपि दुर्णयं ॥ यः सहेतुः स किं भूयः ? । किमाशास्तत्र च प्रजाः ॥८४॥ संचूर्णोऽद्रिं ततो
 जित्वा । दैवतापसदं च तं ॥ प्रिया ते बालयिष्यामि । यदस्मि विजयात्मजः ॥ ८५ ॥ उत्तैवं पवनवेग-चन्द्रगत्यादिभिर्युतः ॥
 चञ्चूटाद्रिशीपेऽगात् । सात्त्विकः सत्वरं नृपः ॥ ८६ ॥ उवाचोच्चैश्च रे देवा-धम ! हृत्वा परस्त्रियं ॥ किं पातालेऽविशः सर्प । इव
 मुक्तास्रजं बिले ॥ ८७ ॥ यदि शक्तोऽसि तद्युद्धे । सबद्धो भव मे पुरः ॥ स्त्रियं वाऽर्पय नो चेत्वा । निग्रहीष्येऽद्रिचूर्णनात् ॥८८॥
 यावदेवं त्रिरुक्तेऽपि । प्रादुःष्यत्कोऽपि नाऽमरः ॥ तावच्चूर्णयितुं लग्नो । नगं भूमान् कुयोऽधुरः ॥ ८९ ॥ तथाहि—

कामाक्षीदचवाज्रेण । मुद्गरेणाऽभिनच्छिलाः ॥ गुंगाण्यभ्रंशयद्भूरि । समूलाश्च महाद्रुमान् ॥ ९० ॥ पतच्छिलौघगुग्गु-
 निर्घोपरतिभीषणैः ॥ निश्चोत्त्रासकरैः सर्व-रोदसी प्रजगर्जतुः ॥ ९१ ॥ श्लज्जलितपाथोधि-त्रस्यत्पाठीनपेटकैः ॥ उच्छलज्जल-
 कच्छोलै-ज्योतिष्काः सर्वतः प्लुताः ॥ ९२ ॥ महानद्यो हृदोन्मिश्रा । उन्मार्गजलोच्चयाः ॥ अप्लवन् पुरग्राम-खेटादीनि समं-
 ततः ॥ ९३ ॥ वातोऽधृतैः शिलाक्षौदैः । सर्वा ध्यामलिता दिशः ॥ म्लानः क्षयोऽपि तद्भूय-प्रतापेन जितः किल ॥ ९४ ॥ तद्भुङ्गे
 गिरयोऽन्येऽपि । जातिदुःखाद्रियाऽथवा ॥ अरुदन् वेपमानागा । निर्झराऽश्रुजलप्लवैः ॥ ९५ ॥ भूधरे चूर्णमानेऽस्मिन् । भृशं भूरप्य-
 कम्पत ॥ निजाधारक्षयाद्भ्रावि-भ्रंशदुःखभयात्किल ॥ ९६ ॥ अष्टतच्छृङ्गगनिर्घोषैः । पृथ्वीं धडधडत्करी ॥ शेषः फणासहस्रेण ।
 भ्रश्यतीं कटतो दधौ ॥ ९७ ॥ पतत्तद्ग्रावसंचूर्ण-मानद्रुवनराजितः ॥ सिंहशार्दूलनागाद्याः ॥ सरावा लक्षयोऽनशन् ॥ ९८ ॥

तद्गुहादुपु खेलन्तः । किन्नरव्यंतरादयः ॥ शक्रकुक्ताश्चानिभ्रांत्या । नेशुर्हीहितिराग्निः ॥९९॥ योगिनीव्यंतराग्रेत-भृतरक्षोङ्गना
 भिया ॥ तन्निर्घोषैः कृताऽऽक्रंदा । नश्यंत्योऽक्षोभयन् जगत् ॥२००॥ एवं तं चूर्णयन् यामा-ऽर्द्धनाऽप्युपसुरालयं ॥ विद्याभाग्यबल-
 ब्रह्म-ऽग्रीढो भूशुग्धोऽगमत् ॥१॥ श्रुत्वाऽधो घोरनिर्घोषान् । वज्राऽस्यो वीक्ष्य चाऽलयं ॥ जरन्तमिव शीतेन । कंपमानं पतापतम् ॥२॥
 किमेतदिति संभ्रातो । विलोक्य द्राग् विभङ्गतः ॥ यन्नाऽभूद्भ्रावि वेत्येत-न्मत्वा स प्राज्ज्वलत्कुधा ॥ ३ ॥ युग्मं ॥ अघावत्सप-
 रीमारः । स तत्रैत्य च सत्वरं ॥ भीष्मरूपो ज्वलन्नेत्रो । जगदोन्नादयन् दिशः ॥ ४ ॥ रे ! रे ! किमकृथा मूर्खा-ऽकाले किमु सुमू-
 र्पसि ? ॥ ग्रावात्माऽभङ्गि शैलोज्य-महं त्वस्मिन् वसन्न किम् ? ॥ ५ ॥

कुमारनृपतिः स्माह । मूर्ख ! हत्वा परद्वियं ॥ छुटिष्यसि प्रनिष्टः कि ! विलेऽप्यासुरिवौषधीम् ॥ ६ ॥ रे ! न कि सांप्रतं वेत्सि ।
 मया राजन्वती ध्रुवं ॥ देवताऽधमकाऽन्यायं । यदेवं दुष्ट ! चेष्टसे ? ॥ ७ ॥ तदर्पय द्रुतं चंद्र-गतेः पत्नी त्रियस्व वा ॥ कुण्ठो मे
 नाद्रिभगेऽपि । मुद्गरस्त्व चूर्णने ॥ ८ ॥ सुरोऽधिककुधा साह । मृत एव नृडिम्भ ! रे ! ॥ त्वं मोचयिषुस्ता मत् । मृगः सिहान्मृ-
 गीमिव ॥ ९ ॥ ततो मुद्गरसुत्पाट्याऽ-धावदन्तुं स भूर्पतिं ॥ भीताः पवनवेगाद्या । नृपशृष्टेऽविशन् पुनः ॥ १० ॥

भूयोऽपि विधया सद्यः । स्वध्या तस्य परिच्छदं ॥ बाज्रमुद्गरसुत्पाट्य । द्रुतं तं प्रत्यधावत ॥ ११ ॥ मिथश्च मुद्गराघात-
 नियोपप्रस्फुटन्नभः ॥ युयुधाते चिरं योधौ । मुद्गराऽमुद्गरि स्फुटम् ॥ १२ ॥ स्वमुद्गरेण भूपेन । चूर्णितेऽमरमुद्गरे ॥ ज्वलन्तमसिमुद्य-
 म्याऽ-धानत क्रोधतः छुरः ॥ १३ ॥ भूपालः सूर्यहासेन । रंभास्तभमिनाऽस्य तं ॥ लीलया खण्डशश्चक्रे । वक्रे धीरे हि कि सुरः ॥ १४ ॥
 ततो गदानिश्लार्थ-दिव्यार्द्धाविविधश्च तौ ॥ युध्येतेस्माऽहिपाशाद्यैः । सर्वत्र च जयी नृपः ॥ १५ ॥ सम्यक्त्वं वरशीलं च । यत्राऽ

स्ति परमार्हते ॥ प्रभविष्णुर्न शक्रोऽपि । तत्र तादृक् सुरस्तु किम् ? ॥ १६ ॥ ततो दृढं नृपं मौलौ । जघान तरुणा सुरः ॥ कीर्ण-
 स्तत्कुसुमैस्तस्मिन् । पुष्पघृष्टं सृजन्निव ॥ १७ ॥ नृपोऽपि तरुभिस्तस्य । पिपेपाऽनेकशस्तरून् ॥ ततो महाशिलाभिस्ता-चयुध्येतां
 चिरं भटौ ॥ १८ ॥ नृपो मृष्टिशिलाभिश्चाऽ-चूर्णयच्चच्छिलास्तथा ॥ यथाऽपमन्युखे मौलौ । तद्बलिस्तस्य दुर्धियः ॥ १९ ॥ निर्वेदा-
 द्ब्रज्रवक्रोऽथ । हित्वाऽस्त्राण्यखिलान्यपि ॥ मृष्टासृष्टिं नृपं योधु-माह्लास्त प्रास्तर्धर्मदात् ॥ २० ॥ युद्धयमानौ मिथो मृष्टया-घातै-
 निर्घोषभीषणं ॥ अकम्पेतां समं भूद्भु-भूत्राद्यैः परितोऽभयौ ॥ २१ ॥ गर्जन्ति गर्जतोराश्याः । पततोऽथ पतंत्यगाः ॥ उत्पतन्त्युत्पत-
 तोश्च । दिवि देवाः सकौतुकाः ॥ २२ ॥ मिथोऽनुभ्राम्यतोः सद्यो-ऽनुभ्राम्यंतीक्षणान्यपि ॥ अनुवृत्तिं हीथरेषु । सुधियः के न
 विभ्रते ? ॥ २३ ॥

एवं युध्वा चिरं भूप-स्ततस्तं दुर्णयं सुरं ॥ आदाय पादयोर्मौलिं । परितोऽभ्रामयत् कुधा ॥ २४ ॥ आस्ताल्य च शी-
 लापीठे । वस्त्रं रजकवद् दृढं ॥ दत्त्वा तद्भृदि पादं च । जगाद जगदेकजित् ॥ २५ ॥ रे ! रे ! तवाऽस्ति चेत्किञ्चि-द्ब्रलमघाऽपि तत्कुरु ॥
 अन्यथा तु सरेरिष्टं । नो चेदर्पयतां स्त्रियम् ॥ २६ ॥ आक्रंदन्नवदत्सोऽपि । जगन्मह ! विमुञ्च मां ॥ दासोऽसि मे करिष्यामि ।
 त्वदाज्ञां सकलां सदा ॥ २७ ॥ ततोऽमुञ्चत्कृपालुस्तं । जयानंदो धराधियः ॥ देवैर्जयजयाराव-श्चक्रेऽसिन् पुष्पघृष्टियुक् ॥ २८ ॥

सुरः सोऽथ द्रुतं गत्वा । समानीय च तां स्त्रियं ॥ नृपायोपायनीचक्रे । नत्वा स्वागस्त्वचिक्षमत् ॥ २९ ॥ व्यधुः पवनवे-
 गाद्या । मुत्साराधिणमेव तत् ॥ सुरस्य स परिवारो-ऽव्युत्तब्धः प्राणमन्त्रपम् ॥ ३० ॥ जगाद च नृपं देव-स्त्वत्समो विक्रमी नयी ॥
 सुराऽसुरनरेष्वस्ति । दयालुश्च परो न हि ॥ ३१ ॥ विजितोऽहं न केनाऽपि । त्वया जिग्ये च लीलया ॥ मुक्तश्च कृपया तत्ते । कृतार्थः

स्यां प्रदाय किम्? ॥३२॥ व्याहार्षीत्तं नृपः किञ्चिन्न मे भो! मृग्यते परं ॥ मिथ्यात्वादि त्यजाऽनन्त-भवदुःखनिबन्धनम् ॥३३॥
मिथ्यात्वारम्भजैः पापैरन्वभूस्त्वं यथा यथा ॥ नारकादिभवेषूप्र-दुःखरार्शीस्तथा शृणु ॥ ३४ ॥ ततो मुनिगिरा ज्ञात्वा । प्रोचे
चन्द्रगतिर्यथा ॥ तथा तचरितं सर्वं । तद्वितायाज्वदन्तुपः ॥३५॥ तदाऽऽकर्ण्य सुरः स्मृत्वा । भवान् कृच्छ्रमयान्निजान् ॥ जिज्ञा-
सुधर्ममप्राधी-द्विशुद्धं दुःखभीच्छिदे ॥ ३६ ॥ तं देवगुरुधर्माणां । तत्त्वं भूपोऽप्यजिज्ञप्तम् ॥ प्रबुद्धः सोऽपि सम्यक्त्वं । तद्विरा
प्रत्यपघ्नत ॥ ३७ ॥ देवगुरोर्वादिपूजां च । प्रपद्याऽथ नृपं जगौ ॥ कथमस्यनृणो न स्यां । धर्मबोधप्रदस्य ते ॥ ३८ ॥ यतः—
योधिदानात्परं दानं । नास्त्येव दत्तया यया ॥ सर्वसौख्यत्रियां पात्रं । भवेच्छिचपदावधि ॥ ३९ ॥

तथाऽपि स्वानुरूपं ते । बोधेर्दातुर्दाम्यहं । इत्युक्त्वा नररत्नाय । देवध्विन्तामणिं ददौ ॥४०॥ रूपं स्वस्य परेषां च । स्पा-
चाह्ण् याद्वगिष्यते ॥ स्युर्बहून्यपि च स्वस्य । रूपाणि स्मृतया यया ॥ ४१ ॥ विद्यां कामितरूपां च । ससाधनविधिं ददौ ॥
भूपोऽपि विधिनादाय । तद्द्वयं तं मुदाऽस्तवीव् ॥ ४२ ॥ धन्योऽसि सुरराज ! त्वं । योऽत्यजः परयोपितं ॥ प्राप्तोऽसि बोधिरत्नं च ।
स्वल्पदप्युपदेशतः ॥ ४३ ॥ स्तुत्वं क्षमितथंद्र-गतिमैत्रीं च कारितः ॥ राज्ञा सुरः सदत्तार्य-त्तिरोऽभूत्सपरिच्छदः ॥ ४४ ॥
आर्षिपचन्द्रमालां च । तां चन्द्रगतये नृपः ॥ हृष्टः स साह नाथैहि । पाणौ कुरु कर्णी मम ॥ ४५ ॥ इत्युक्त्वा श्रीजयानन्द-
कुमारनृपतिस्ततः ॥ विष्टुष्टवांथन्द्रगतिं । सोऽपि नत्वा नृपादिकात् ॥ ४६ ॥ ब्रजन् पवनवेगेन । कर्णमूलं जगे जवात् ॥ मित्र !
स्वामानयेः कन्यां । भक्तनीपाणिपीडने ॥ ४७ ॥ नत्वा चन्द्रगतिर्भूयं । सप्रियः स्वगृहेऽगमत् ॥ श्रुत्वा तत्र नृपोदन्तं । सर्वं चकु-
र्महोत्सवान् ॥ ४८ ॥ श्रीजयोऽथ महीशक्रः । त्रैपीद्विज्ञप्तिकां पितुः ॥ धृतये योगिनीदत्ता-ल्लङ्कृत्यादि च खेचरैः ॥४९॥ ततः

पवनवेगाद्यै-युतो वैताड्यभूर्भि सः ॥ गत्वाऽवन्दत चैत्यानि । भावयुक्तहृदा मुदा ॥५०॥ ततः पवनवेगेन । गाढमभ्यर्थ्य भूपतिः ॥
 नीतो निजपुरेऽस्थापि । दाक्षिण्याऽन्धिः सगौरवम् ॥५१॥ अथो द्रुतं चन्द्रगति-खेटेनाऽनीतया रहः ॥ अन्वितां चन्द्रसुन्दर्या । स्व-
 सृतां वज्रसुन्दरीम् ॥ ५२ ॥ सुलभे गाढमभ्यर्थ्य । सोत्सवं परिणायितः ॥ चक्रायुधभयाचेन । खेटेशेनाऽल्पविस्तृति ॥५३॥ दद-
 तुश्च गजाद्यादि । तस्मै तौ पाणिपीडने ॥ अथो पवनवेगस्य । विद्यास्ते शत्रुमर्दनीः ॥५४॥ दुःसाध्यत्वाद्यो तस्या । न प्रभूष्णुश्च
 साधने ॥ एष साधयिता भाग्य-शीलसत्त्वगुणोत्तरः ॥ ५५ ॥ इति सञ्चिन्त्य तां तस्मै । ससाधनविधिं ददौ ॥ तेनाऽर्पितमणीसौधे ।
 नृपोऽस्थात्सवधूद्वयः ॥ ५६ ॥ ससैन्योऽप्याऽऽपतेः स्याचे-द्वज्रास्त्रेण सहाहवः ॥ इत्युक्त्वा पवनशंद्र-गतिं प्रैपीत्तदास्पदे ॥ ५७ ॥
 जैनधर्मविभवानुभावतः । श्रीजयोऽथ सवधूद्वयो नृपः ॥ खेचरीविरचिते वनास्पदे । खेलति त्रिदशजैत्रविक्रमः ॥ ५८ ॥ पञ्चम-
 ग्रतविशुद्धितोऽध्यगा-त्कोशलः शिवसुखावधिश्रियं ॥ श्रीजयोऽपि परदारनिःस्पृहः । संपदः प्रतिपदं समश्नुते ॥ ५९ ॥

इत्यवेत्य जिनधर्मजं फलं प्रोच्यकैरिह यतध्वमुत्तमाः ॥ द्विधा वै विजयश्रिया यतः प्राप्नुथाऽऽशु शिवशर्मसंपदः ६०

इति तपागच्छनायक-पूज्यश्रीदेवसुन्दरसूरि-श्रीज्ञानसागरसूरि-श्रीसोमसुन्दरसूरिशिष्यैः श्रीमुनिसुन्दर-
 सूरिभिर्विरचिते श्रीजयानन्दराजर्षिकवल्लिचरित्रे जयश्रुंक्ते पञ्चमव्रतनिरतिचार-सातिचारपालनविषय-कोशल-
 देशलनिदर्शनगर्भवज्रकूटगिरिचूर्णनवज्रसुखसुरविजय-तच्चिन्तामणिमहाविद्याप्रदान-वज्रसुन्दरी-चन्द्रसुन्दरी
 पाणिग्रहणवर्णननामा द्वादशः सर्गः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥ ग्रं० श्लोक २६६ ॥

॥ अथ त्रयोदशः सर्गः प्रारभ्यते ॥

शान्तिं प्रदेयादधविघ्नराशेः । श्रीशान्तिनेता स नवो विवस्वान् ॥
निहन्ति यो दुःखतमोवितानं । जगत्त्रयस्याऽप्यखिलं स्मृतोऽपि ॥ १ ॥

अथो पवनवेगेन । सहाऽष्टौ खेचराधिपाः ॥ अन्यदाऽऽगत्य नेमुः श्री-श्रीजयानन्दभूपतिम् ॥२॥ आसीनेष्वासनेष्वेषु । क्षेम-
प्रश्नादिमोदिषु ॥ ऊचे पवनवेगोऽथ । तत्स्वरूपं महीभुजे ॥ ३ ॥ अस्ति भोगपुरं १ वज्र-पुरं २ रत्नपुरं ३ तथा ॥ मणिधामपुरं
४ वीर-पुरं ५ रत्नालयं पुरं ६ ॥४॥ पुरं कनककूटाख्यं ७ । गिरिचूडपुरं ८ पुनः ॥ वैताल्ये दक्षिणश्रेणिः । पुरैरेभिरलंकृता ॥५॥
एतेषामधिपाश्चैते । क्रमाद्भोगरतिर्नृपः १ ॥ चन्द्रचाहु २ महाबाहु ३ शंद्रवेगो ४ रविग्रभः ५ ॥६॥ रत्नचूड ६ स्तडिद्वेग ७-शं-
द्राभ ८ श्रेति नामतः ॥ संति द्वाविंशदेतेषां । सर्वग्र्येण च पुत्रिकाः ॥ ७ ॥ ताश्चातस्रशतस्रशै-कैकशो भिन्नमातृकाः ॥ समानाः
प्रायशो देवाद् । वयरूपकलागुणैः ॥८॥ रूपाण्यप्सरसस्ताश्चो-क्ष्यन्तेऽन्योऽन्यं यदा तदा ॥ आधाः स्युर्निर्निमेपाक्ष्यः । सनिमेप-
द्वयः पराः ॥ ९ ॥ क्रीडाविद्याकलापाठान् । विदधत्यः सहैव ताः ॥ एकपत्यं मिथः प्रेम-वशेन प्रतिजज्ञिरे ॥ १० ॥ ज्ञात्वा स-
र्वोचमाः स्त्रीषु । चक्रायुधनराधिपः अयाचत स्वपुत्रेभ्यो-ऽन्यदा दूतैश्च तत्पितृन् ॥ ११ ॥ विलोक्य लभ्यदेयादि-मेलं विज्ञपयि-
ष्यते ॥ तत्राऽऽगत्य नृपोऽस्माभि-रिति ते चोत्तरं व्यधुः ॥ १२ ॥ मिथस्ते सुहृद्वाष्टि-कत्र भोगरतेः पुरे ॥ संभूय व्यामृशन्नेवं ।
परिणामहितावहम् ॥१३॥ दीयन्ते चक्रायुधस्यै-कस्मैचित्स्रनवेऽखिलाः ॥ तदप्यर्पन्ति परे कन्या । नेच्छन्ति च पृथक् पतीन् ॥१४॥

अदाने सर्वथाऽप्यस्य । कुले चास्मान्नयत्ययं ॥ राज्यजीवितसन्देहं । किं कार्यं सङ्कटेऽत्र तत् ॥ १५ ॥ एवं विमृशतां तेषा-मागा-
 चत्र निमिचवित् ॥ सोऽपृच्छि बहुमानात्तैः । कार्येऽत्र विपमे गतिम् ॥ १६ ॥ निमित्तैः सोऽपि विज्ञाय । जगौ चक्रायुधस्य
 भोः ॥ राज्यं स्नल्पाऽहमेवाऽस्ति । किं भोस्तस्माद्विभीथ तत् ॥ १७ ॥ मृत्युना शत्रुणा वाऽपि । तस्य राज्यं हरिव्यते ॥ इति पृष्टे जगौ
 ज्ञानी । वीक्षेऽस्याऽरेः परामरम् ॥ १८ ॥ असम्भान्यमिदं श्रुत्वा । ते प्रोचुः कोऽस्य नु द्विपन् ॥ ज्ञान्पूचे वज्रवेगं यो । मोच-
 येधोगिनीगृहात् ॥ १९ ॥ संचूर्णं वज्रकूटाद्रि । जित्वा वज्रशुखं सुरं ॥ बालयेद्यः पुनश्चन्द्रगतैः पत्नीं स तज्जयी ॥ २० ॥ तस्यैव
 च प्रदेया हि । कन्या योग्यवराय भोः ! ॥ स हि विधम्भरी ज्ञेयो । भरतादिसमो नृपः ॥ २१ ॥ आकण्ठ्येति मुदा ते तं । द्राक्
 सत्कृत्य विसृज्य च ॥ पृष्ट्वा चन्द्रगतिं त्वाऽत्र । ज्ञात्वाऽऽगुः स्वार्थसिद्धये ॥ २२ ॥ तदेतेषां कनीपाणि-ग्रहेणैतान् कृतार्थय ॥ तं
 चिकारयिपुंशक्रा-युधभीत्या रहस्त्विति ॥ २३ ॥ उक्ताः पवनवेगेन । जगुस्तेऽप्येहि नः पुरे ॥ उपयन्तुं कनीर्भाडक्षी-नोंऽर्थनाम-
 थितप्रद ! ॥ २४ ॥ युग्मम् ॥ श्रीजयः स्माह यावद्-शक्रायुधनुपाद्भयं ॥ रहस्तु तावदुद्वाहै । को रसस्तप्रतीक्ष्यताम् ॥ २५ ॥ भूभु-
 जैर्न निगद्यैतान् । विसृष्टान् पवनः खगः ॥ कर्णजापं [हं] जगादत । सानीकाशक्रभृद्रणे ॥ २६ ॥ ओमिति प्रतिपद्यैते । हृष्टाः स्वं स्वं
 पुरं ययुः ॥ पवनवेगाऽनुमतः । सिद्धकूटे नृपोऽप्यगात् ॥ २७ ॥ दत्ते सुरनभोगाम्यां । श्रीसिद्धप्रतिमापुरः ॥ तत्र साधायितुं विधे । प्रारंभे
 विधिना नृपः ॥ २८ ॥ कालेन बहुना कृच्छै-र्बहुभिर्भे तु सिद्धयतः ॥ विधे द्वे अपि ते सिद्धे । भाग्यात्तस्याऽल्पवासरैः ॥ २९ ॥
 सिद्धविद्यस्ततः प्राप । विद्याधरगणैर्द्वृतः ॥ पुरं पवनवेगस्य । खेचरीकृतमङ्गलम् ॥ ३० ॥

तत्र सैरं सभान्तर्वा । सौधान्तर्वा यथासुखं ॥ निपीदत्यथवा क्रीड-नास्ते वा सोऽपि सप्रियः ॥ ३१ ॥ द्वितीयेऽद्धि सभार्सीने ।

खेटेशे पत्रनाह्वये ॥ चक्रायुधनृपस्याऽऽगा-द्दूतो मितपरिच्छदः ॥ ३२ ॥ तमभ्युत्थाय खेटेशो-ऽप्यासयत्कनकासने ॥ क्षेमप्रश्ना-
दिनाऽऽनन्याऽ-प्राक्षीचाऽऽगमकारणम् ॥ ३३ ॥ स स्माह खेटचक्री त्वा-माज्ञापयति भो नृप ! ॥ ग्रहिणु स्वकनीं वज्र-सुन्दरीं ते
स्वयंवराम् ॥ ३४ ॥ क्षुभितोऽपि निशर्म्यैव-मवलम्ब्याऽथ साहसं ॥ ऊचे पवनवेगश्चे-दित्तीयत्कि विलम्बितम् ॥ ३५ ॥ श्री-
जयेन यतः पुत्र-मोचनादुपकारिणा ॥ सप्रतिज्ञं मया दत्त्वा । परिणिन्ये पुराऽपि सा ॥ ३६ ॥ मया बह्वपि विज्ञप्तः । पुत्रं नाऽमू-
मुच्यप्रभुः ॥ ततोऽनन्यगतित्वेन । मोचयित्रेऽद्ददां सुताम् ॥ ३७ ॥ दूतः स्माह कनीवेपां । प्रेयोढामपि ह्यमूं ॥ अन्यथा बालिनि
नुद्धे । जामातुस्ते च का गतिः ? ॥ ३८ ॥ सेतोऽवादीत्करोम्येवं । प्राणान्तेऽपि न गहितं ॥ विद्याधरकुलं ह्येवं । लज्जते सोऽपि ते
प्रभुः ॥ ३९ ॥ तत्स्वरूपमिदं गत्वा । साम्ना विज्ञपय प्रभोः ॥ तत्प्रसादनयुक्तीश्व । विष्टशाम्यहमप्यथ ॥ ४० ॥ गते दूतेऽथ पवनो ।
निष्टमय सचिरं समं ॥ तत्पुरे चारूपदुं प्रीपीत् । प्रधानैः सह पण्डितम् ॥ ४१ ॥ दूतेन तत्स्वरूपोक्त्या । कुपितं खेटचक्रिणं ॥ गत्वे-
तस्तेऽपि नेमुस्तं । व्याजहार च पण्डितः ॥ ४२ ॥

जय प्रभो! चिन्वपते! कुलीन-धुर्येन्द्रजैत्राऽदृशुतबाहुवीर्यं ॥ त्वं सर्वदुर्नीतितमोऽर्कनीति-बह्वीवनां भोधर राजराजः
खेट-किन्नर-सुराऽसुरयुग्मैर्गीयते कनकशैलवनेषु ॥ या^१निरङ्कविधुरोचिरिमां किंल्लीकृते मलिनयन्नासि कीर्त्तिम् ॥ ४४
आसते लवणिमाद्भुतरूपाः ॥ कोटिशोऽधिभुवनं कुलकन्याः ॥ ता यथेच्छमुपयम्य रमेथा ॥ मुञ्च कीर्त्तिहनों परनारीम्
^२शुद्धदेवगुरुधर्मसुतस्यः । शुद्धवंशजनिनोऽवनिशक्र ! ॥ लज्जसे कुलकलंकरां किं नैव तामभिलषन्नपरोढाम् ? ४६

हा। धिगस्तु मदनं भक्तदं श्री ज्ञान-धर्म-धृति-कीर्ति-सुखानां धीर्दधाति कुपथे पदमेवांघट्टशाद्भुवनवीर ! तवाऽपि
 तत्प्रसन्निमधुरां धर धीमन् ! । स्वां धियं नरपते ! निजयत्तौ ॥ भक्त-रत्सल ! सकारणजातं । मर्पयैकमपराधमममुष्य ॥४८॥
 इत्यादिद्वयपदंशोक्त-मधुरैस्तद्वचोभरैः ॥ किञ्चिच्छान्तप्रकोपाग्निः । खेटचक्री जगद् तम् ॥ ४९ ॥ मध्ये वयसि योचेऽहं । न का-
 मादेव ता स्त्रियं ॥ सहे भङ्गं तु नाऽऽज्ञायाः । सोऽशहो हि वधः प्रभोः ॥ ५० ॥ ततः पवनवेगोऽयं । राज्यजीवितवाञ्छया ॥
 करोत्वेव मदाज्ञप्तं । जामाता च जिजीविषुः ॥ ५१ ॥ चक्रायुधस्य दासीति-वर्णमालाङ्किते सदा ॥ परिधापयतां पुन्याः । कङ्कणे
 करयोरियम् ॥ ५२ ॥ दास्याश्चक्रायुधस्यैव । पतिरित्यक्षराङ्कितं ॥ धत्तां तस्य च जामाता । मौलौ मौलिं मदपितम् ॥५३॥ अत्रा-
 गत्य च नाट्यं मे । पुत्रिका चक्रसुन्दरी ॥ अध्याप्य यातु महत्त-कङ्कणा वज्रसुन्दरी ॥ ५४ ॥ राज्यजीवितसौख्यानि । सर्वेषा-
 मिति निमित्ते ॥ नाऽन्यथा माधिकं वादीः । सहे नाज्ञाधनो हि तत् ॥ ५५ ॥ पण्डितः स प्रधानानि । तानि श्रुत्वेति तद्भिरः ॥ प्र-
 तिपद्यैव चाऽनन्य-गतीनि स्वपुरेऽविशन् ॥ ५६ ॥ इमं पवनवेगाय । श्रीजयाय च भूभुजे ॥ चक्रायुधस्य वृत्तान्तं । सर्वं तानि
 न्यवेदयन् ॥ ५७ ॥ ततः पवनवेगः श्री-श्रीजयानन्दभूपतिः ॥ मंत्रिणश्च रहश्चक्रु-र्विचारं कार्यगोचरम् ॥ ५८ ॥ राजाऽवोचत्प्रप-
 द्यध्वं । सर्वं चक्रायुधोदितं ॥ कालं गोप्या कियन्त चाऽत्रै-वेयं वज्रसुन्दरी ॥५९॥ तस्या रूपमहं कृत्वा । कियद्योपित्परिच्छदः ॥
 उपचक्रायुधं गत्वाऽध्यापयिष्यामि तत्कनीम् ॥ ६० ॥ युग्मं ॥ अन्यदप्यखिलं साधु । करिष्यामि यथोचितं ॥ मिलिष्याम्यहमे-
 वाऽत्र । कार्या चिन्ता न कैरपि ॥ ६१ ॥ एवं निर्णयिते यात्र-त्पदं स्वं समिष्यति ॥ प्रधानपुरुषास्ताव-दैयरुः खेटचक्रिणः ॥६२॥

प्रतिपत्या यथाहं ता-नप्रीणात्पवनोऽखिलान् ॥ जगुः पवनवेगं ते । त्वामाऽऽदिशति चक्रभृत् ॥ ६३ ॥ आज्ञप्तं यन्मया सर्वं ।
तद्यथैप प्रपद्यते ॥ प्रेष्यतां मे कर्मीनाढ्या-ध्याप्तये वज्रसुन्दरी ॥ ६४ ॥ नो चेदाऽऽगत एवाहं । युद्धे सन्नह्यत द्रुतं ॥ त्यक्त्वा
राज्यानि वा यात । गतिरन्याऽस्ति वो न यत् ॥ ६५ ॥ उच्ये पवनवेगस्तान् । स्वाम्याज्ञां को न मन्यते ? ॥ प्रेषयिष्यामि सामग्री ।
कृत्वा वो वज्रसुन्दरीम् ॥ ६६ ॥ तस्मादद्य प्रतीक्षध्व-मित्युक्त्वा भोजनादिनाः ॥ युक्ति कृत्वा कृताऽऽन्दान् । प्रैपीदुत्तारके स तान् ॥ ६७
नक्तं श्रीजयरजोऽथ । परीक्षापूर्वकं भटान् ॥ शस्त्रशास्त्ररूपाभिज्ञान् । यूनः पञ्चशतीमितान् ॥ ६८ ॥ वीरांगद-महाबाहु-
सुयोप-सुमुखादिकान् ॥ स्त्रीरूपान् निघया चक्रे । समानसदलङ्कृतीन् ॥ ६९ ॥ युग्मं ॥ स्वयं च वज्रसुन्दर्या । रूपं साऽलङ्-
कृति व्यधात् ॥ चिन्तारन्तानुभावाद्या-लङ्कारादि न दुर्लभम् ॥ ७० ॥ ग्रातः पवनवेगोऽथ । गोपित्वा वज्रसुन्दरीम् ॥ प्रधानपुरुषा-
ऽध्यक्षं । मायापुत्री समादिशत् ॥ ७१ ॥ वत्से ! ग्रीणय नार्थं नस्तत्पुत्रीनाढ्यशिक्षणात् ॥ तातादेशः प्रमाणं मे । सेत्युक्त्वा सप-
रिच्छदा ॥ ७२ ॥ निमानमारुरुहस्त-दाद्याः शस्त्राणि चाऽसिलाः ॥ गुप्तमाददिरे नाढ्य-सामग्री तत्र च स्फुटम् ॥ ७३ ॥ युग्मं ॥
प्रधानाना वधूनां च । निमानामथ चेलतुः ॥ प्रापतुश्च पुरोधाने । तत्क्षणात्खेटचक्रिणः ॥ ७४ ॥ ताः संस्थाप्य च तत्रैव ।
प्रधानपुरुषा द्रुतं ॥ गत्वा न्यवेदयन् राज्ञ-स्तासामागमनं मुदा ॥ ७५ ॥ दासीवर्गं तदाहृत्यै । प्रैपीदाऽऽनन्दितः स च ॥ मायानार्यो
नगेन्द्राणि । जुगुहुर्गह्वरे क्वचित् ॥ ७६ ॥ आहूताश्च भुजिष्यामि-राययुर्भृञ्जः पुरः ॥ लज्जयाऽधोमुखी तस्थौ । सा मायावज्र-
सुन्दरी ॥ ७७ ॥ धाता न्वप्सरसो घाटं-घाटमभ्यासपाटवे ॥ जाते विज्ञानसीमानं । ससजेमा प्रयत्नतः ॥ ७८ ॥ एतद्रूपाजुसारेण ।
भानिन्योऽस्या कला अपि ॥ दृष्ट्वा तामिति निध्यायाऽऽदिशन्नाट्यकृते नृपः ॥ ७९ ॥ साऽपि ताभिः सम स्त्रीभि-र्गीतवाद्य-

मनोहर ॥ नाट्यं चक्रेऽद्भुतं सर्वे-ऽप्रीयन्त च नृपादयः ॥८०॥ नृपः समानसर्वाग्र-नेपथ्याऽलङ्कृतीथ ताः ॥ विलोक्य निस्मितो
वह्ना-कल्पदानेज्वमन्दत ॥८१॥ ग्रासदास्यादिसामग्री । स दत्त्वा बहुमानतः ॥ प्रैपीत्ताः स्वापिताऽऽवासे । समर्प्याधीतये सुताम् ॥८२॥
तिष्ठन्ती सपरीनारा । तत्र सा वज्रसुन्दरी ॥ नाटयमध्यापयत्यात्म-सरूपा चक्रसुन्दरीम् ॥ ८३ ॥ विनीता सुभगा सर्व-गुणा
सा मञ्जुभाषिणी ॥ अधीते दधती प्रीतिं । तस्या प्रज्ञाऽस्तभारती ॥ ८४ ॥ गीतैः कुमारराजस्य । श्रीजयस्य स गायति ॥ चरित्रं
योगिनीवद्धं । मायानारीपरिच्छदः ॥ ८५ ॥ प्रौढावदातसंबद्धं । गीतं श्रुत्वा च तत्कनी ॥ कुमारेऽनाऽनुरज्यन्ती । ताः पप्रच्छा-
ऽन्यदा सखीः ॥ ८६ ॥

कोऽयं श्रीश्रीजयानन्दो ? । युष्माभिर्गीयते सदा ॥ चक्री वा ? तत्समो वाऽपि ? । नावदाताः परेष्वमी ॥८७॥ जगुस्ताः केलि-
शैलेषु । गायतो योगिनीगणात् ॥ श्रुत्वैतत्पठितं गीतं । सम्यग्विब्रस्तु नैव तम् ॥ ८८ ॥ परं स वज्रसुन्दर्या । वरः सभाव्यते
गुणैः ॥ तं हि सर्वोत्तमं ज्ञानी । जगाद भरतेऽधुना ॥८९॥ कलाप्रकृतिसौजन्या-दिभिः सा रञ्जिता भृशं ॥ ऐच्छच्चद्वज्रसुन्दर्याः ।
स्वसृत्वमहवासिते ॥ ९० ॥ दध्यौ च मम भाग्यानि । भवेयुस्तानि यैर्भवेत् ॥ पतिरीदृग्गुणैश्चैषा । सदा संनिहिता स्वसा ॥९१॥
परं तं वज्रसुन्दर्या । हठपणिग्रहाद् द्विपन् ॥ कथं दत्ते पिता तस्मै । ममाऽभाग्यानि तद् ध्रुम् ॥९२॥ इति चिन्तातुरा वीक्ष्य ।
जगुस्तास्ता स्त्रियोऽन्यदा ॥ किं पतीयसि तं वत्से ? । स्त्रीरंभानृपपुरन्दरम् ॥९३॥ सा जगाद ग्रहीतुं या । चन्द्रमिच्छति पाणिना ॥
उपहासपदं सा स्या-त्तदसाध्ये वदामि किं ? ॥ ९४ ॥ ऊचुस्ता वज्रसुन्दर्या । नाऽसाध्यं किञ्चिदस्ति वै ॥ सा कलाभिर्जगज्जेत्री ।
यद्वं विक्रमादपि ॥ ९५ ॥ परं न ते मनःस्थैर्यं । सम्यग्जानीमहे वयं ॥ दृगुपान्तमित्र प्राय-श्चपलं योपिता हि हृत् ॥ ९६ ॥

कथलाचलचित्तार्थ-त्रिपमे यतते सुधीः ? ॥ सा जगाद् च वः संग-दथ तद् दृढमेव मे ॥ ९७ ॥ यथा निःस्वो निधौ रोगी ।
पीयूषे सज्जले सवृद् ॥ भोगार्थं नाऽऽद्विरे तस्मिन् । कथं विधोचमे वरे ? ॥ ९८ ॥

जगुस्ता इति तत्त्वं चै-चदा सञ्जीभव द्रुतं ॥ सञ्जीभूयाऽगमत्साऽपि । स्वाऽऽकल्पग्रहणादिना ॥ ९९ ॥ ता मायावज्जमुन्दर्याः ।
सर्वमेतन्न्यवेदयन् ॥ कृते महानिमाने सा । तास्तां चारोह्य खं ययौ ॥ १०० ॥ राजसौधोपरि स्थित्वा । जुघोप प्रोचकैश्च सा ॥
भो ! भो ! राजभटाः खेटाः । श्रूयतां वीरमानिनः ॥ १ ॥ चक्रायुधमुत्तमेता-मपहृत्य व्रजाम्यहं ॥ श्रीजयाय कुमाराय । स मोच
यतु यो बली ॥ २ ॥ छलकृन्नैव वाच्याऽह-मित्युक्त्वा पुरसीम्यगात् ॥ सा स्त्रीश्च कतिचित्त्रेण्य । गोपितास्त्राण्यनीनयत् ॥ ३ ॥
मत्पैतद्विसितो भृश-दहो ! नार्यपि निःक्रमं ॥ कुरुते दुर्णयं चेति । वदन् प्रैषीद्भटान् बहून् ॥ ४ ॥ प्रत्याहर्तुं कर्त्तुं भूयाऽऽ-दिष्टा युयु-
थिरेऽथ ते ॥ मायास्त्रीभी रयाद्भ्रा-स्ताभिः पथादपासत् ॥ ५ ॥ व्रीडादवदतः स्त्रीभ्यो । भगं तान् शोणितप्लुतान् ॥ वीक्ष्य
विस्मयरोषाभ्यां । प्रैषीत्सोऽथ महद्बलम् ॥ ६ ॥ विमानहस्तिवाजिस्थाः । पत्तयश्च महाभटाः ॥ सैन्ये तस्मिन्नयुध्यन्त स्त्रीभिः सह
महायुधैः ॥ ७ ॥ भद्रा भटस्त्रियो वीक्ष्य पातुं ता खेटसेनया ॥ सह योद्धुं कुमारस्त्री । कुटोके विविधायुधैः ॥ ८ ॥ गदयाऽचूर्णयत्तूर्णं ।
निमानान् पर्पटानि ॥ गजानलोठयद्रण्ड-शैलानि ससादिनः ॥ ९ ॥ अत्रामयद्रथानश्रे । भ्राम्यतो गरुडानिव ॥ पत्नीनपातयद्भूमौ
। चंचानृनिन लीलया ॥ १० ॥ रंभासुंढमिवेमेन । हिमेनवाञ्जिनीवनं ॥ स्त्रीरूपेण कुमारेणाऽ-भाञ्जि खेटत्रलं क्षणात् ॥ ११ ॥
शुक्ता मानं गृहीत्वाऽह-भट्वा व्यस्तद्वियाऽविशन् ॥ कुमारस्त्रीप्रतापासु । स्रवदस्रा द्रुतं पुरे ॥ १२ ॥

स्त्रीभ्यो भद्रगहिया खेट-पतेर्दर्शयितुं श्रुतं ॥ अक्षमस्य चैरस्तस्य । स्वरूपेऽथ निवेदिते ॥ १३ ॥ खेटद्वीविस्मयक्रोध-व्याकुलः

गेयंशतः ॥ स्वयं युद्धं समुत्तस्यौ । सुताप्रत्यानिर्हासिपया ॥ १४ ॥ युग्मं ॥ धुण्णखेटभटा वंषाणाः । स्त्रीषु पापंतयो मम ॥ व्रपन्ते
 ही व्रपेच्छं चेत्यालोच्योपाधिगत्युनः ॥ १५ ॥ द्विपञ्जययशःसंवि-भागधुद्रस्य भृपतेः ॥ विनाऽप्यनुमतिं माया-स्त्रीभिराहृतिति-
 मितेः ॥ १६ ॥ आगात्पवनवेगोऽथ । सार्नीकस्तत्र खेटराद् ॥ तदाहृताश्च तेऽप्यष्टौ । भोगरत्यादयो नृपाः ॥ १७ ॥ भूपशंद्र-
 गतिशेषां । गन्धन्वात्सोहृदादिजात् ॥ परेऽपि बहवः खेट-राजास्तत्राऽऽप्ययू रयात् ॥ १८ ॥ त्रिभिविशेषकं ॥ प्रायो हि दक्षिणश्रेण्यां ।
 मान्यः गेचरभूमुजां ॥ बहूनां पवनवेग-स्तदाहृत्याऽमिलन्नमी ॥ १९ ॥ समग्रयुद्धसामग्र्या । सैन्यैः प्लावयतो गिरिं ॥ तात् विलो-
 क्य नभोगेन्द्रान् । वार्धनार्दयतो दिशः ॥ २० ॥ चक्रायुधपुरे क्षोभं । महान्तं जनताखिला ॥ अत्राणैव भिया लेभे । शनाविव
 द्मपस्थिते ॥ २१ ॥ तथाहि—

ऋट् ऋट् प्रत्राघन्ते । काहला भीषणस्वनाः ॥ साक्षा युंवारवैर्षोरै-र्धोवन्ति मुखरा भटाः ॥ २२ ॥ भयकोलाहलाऽऽकीर्ण-
 मृला नश्यति कातराः ॥ तरलाक्ष्यो भियोत्वस्ताः । क्रन्दन्ति कटिगाऽर्भकाः ॥ २३ ॥ त्रासप्रोन्मूलिताऽऽलाना । भ्राम्यन्त्युच्छृंखला
 गजाः ॥ भीषणं हेपमाणाथ । हयाः पातितसादिनः ॥ २४ ॥ भ्रमन्ति भाहृकृतभीष्मा । गावस्रोऽतितरज्जवः ॥ उत्कटाक्ष्योचमुल्यश्च ।
 महिष्यो भयविह्वलाः ॥ २५ ॥ त्रसद्भिः त्रतिरथ्यं च । पादाघातैः पशुत्रजैः ॥ कम्प्रोर्वीकैः प्रपात्यन्ते । भीरुस्त्रीपुरुषार्भकाः ॥ २६ ॥
 कम्प्राङ्गयो जलहारिण्यः । स्फोटयन्ति घटान् स्फुटे ॥ स्त्रियो जानन्ति नाङ्गेश्यो । अशयंत्याभरणान्यपि ॥ २७ ॥ व्रुव्यद्वारच्युताः
 स्वर्षणां । मुक्ताः पृङ्गीभवन्ति च ॥ आगच्छति कुमारेन्द्रे । किरु स्वस्तिकपूचये ॥ २८ ॥ केऽप्याख्यान्ति स्त्रियोऽप्येत-न्नगरं क्षोभ-
 यन्त्यदो ॥ वदन्त्यन्ये स्त्रियो नामूः । स्त्रीरूपाः सुभटास्त्विह ॥ २९ ॥ केऽप्याहुः स्वर्विश्रुलोक-पालो वा कश्चिदाययौ ॥ द्विपन्

सकृदकोऽन्यस्य । गम्यथक्रायुधो न यत् ॥ ३० ॥ ब्रुवते केऽपि किं सुग्धा ? । विभ्यन्तीमे सुधा जनाः ॥ किं वीराः ? किं द्विपः ?
किं चाऽनीकाथक्रभृतः पुरः ? ॥ ३१ ॥ मत्वा चैवं पुरक्षोभं । परचक्रागमात्तथा ॥ क्रुद्धश्चायुधः प्रोचे । क एते रे सुमूर्पमः ? ॥ ३२ ॥
तवः पवनवेगादी-न्नामग्राहं जगुथराः ॥ चक्री प्रोचे पुरे स्वस्य । क्षोभं प्रेक्षेऽहमप्यहो ! ॥ ३३ ॥ अहो रण्डाऽपि सैन्यं मे-ऽभनक्
भापयते पुरं ॥ द्विपः सीमानमाक्राम-न्निति हास्याय जीवितम् ॥ ३४ ॥ चिरादोर्दण्डकंङ्कर्म । प्रयातेत्युत्सवोऽथवा ॥ दीप्यतां वा
प्रतापाऽग्नि-र्ममैभिद्विपदिन्धनैः ॥ ३५ ॥ ये वा नारीः पुरस्कृत्य । योत्स्यन्ते सुभट्टुवाः ॥ तैः किं पूरयितुं शक्यं । ममाऽपि
रणनैतुक्म् ? ॥ ३६ ॥ तथाप्येताननात्मज्ञान् । मे प्रवेभायतः प्रजाः ॥ त्रासयामि द्विकप्रायान् । कनी प्रत्याहरामि च ॥ ३७ ॥
इति ध्यात्वा चमूं सजी-कचुं भेरीमवीनदत् ॥ तन्नादेन भटाः सेर्ये । ससज्जू रणकर्मणे ॥ ३८ ॥

यावन्मत्तममारोढुं । पूर्वद्विः शृङ्गवद्रगिः ॥ समुत्सथौ नृपस्ताव-न्मूर्द्धतो मुकुटोऽपतत् ॥ ३९ ॥ दन्ती च युगपच्चक्रे ।
नीतिद्वयं भयादिव ॥ ध्रुतं चाऽभिमुख जज्ञे । पादो वस्त्रेण चाऽस्त्रलत् ॥ ४० ॥ तावचामरधारिण्याः । प्रापतचामरः करात् ॥
अकम्पताऽनिदानेऽपि । छत्रदण्डः पतन्तितः ॥ ४१ ॥ एतानि सचिवाः वीक्ष्य । खेटराजं व्यजिज्ञपन् ॥ स्वामिन्नशकुनैरेभी-
रणयात्रा न युज्यते ॥ ४२ ॥ अवधारय त्रिजगति-मध्यास्वाऽऽसनमेकशः ॥ खेटेन्द्रोऽपि तथा चक्रे । हितं को हि न मन्यते ? ॥ ४३ ॥
जगदुः सचिवाः स्वामि-स्तव वीरगणाऽऽहुलं ॥ क्वाऽप्यभग्नं पुरा सैन्यं । द्राग् ययाऽमाज्जिलीलया ॥ ४४ ॥ सा कथं संभवेन्नारी ।
नारीणा धृतिकारिणी ॥ भटायन्तेऽङ्गनाधाराः । परिवारेऽपि किं स्त्रियः ? ॥ ४५ ॥ कथं पवनवेगाद्या । भोगरत्यादयश्च ते ॥
भटमन्या महाभूपा । नारीमनुसरन्ति च ॥ ४६ ॥ ततोऽयं वज्रमुन्दर्याः । सुरीगेयगुणो वरः ॥ तवाऽभिभृतिवाक्कुङ्कुः । कुमारः

धीञ्जपो भुषम् ॥ ४७ ॥ स्त्रिया जित इति ल्यात्पा । प्रदित्सुस्तव दुर्यधः ॥ विद्यया सपरीवारो । भूत्वा स्त्रीवपुराकृतिः ॥ ४८ ॥
रसाः गेत्यति रीगाहं । संपद्यते धप्रबो हि यः ॥ स कथं सद्दते ताटग्-मौलिकङ्कणनाहनम् ॥ ४९ ॥ त्रिभिर्विधोपकं ॥

अश्चाप्येत द्योपकं । दुरदकं वचोर्जपि हि ॥ चिद्धरेवं वयं राजन् ! । जानीमथ स्वबुद्धिभिः ॥ ५० ॥ अस्यैवमवदाताऽस्तु ।
धूपन्ते अनर्गीतिगु ॥ श्रीरिशालजयोऽनेनाऽ-रञ्जि धीविकर्मर्तुषः ॥ ५१ ॥ अनेन गिरिमालिन्या-दयो देव्यो वशीकृताः ॥ गिरिचू-
टपुरः फाल-रूपो विग्वे च लीलया ॥ ५२ ॥ जितो मलयमालश्च । क्षेत्रपालो बलीयसा ॥ यथ कल्पौपधीदाने-दंवंतैराच्यनेकशः
॥ ५३ ॥ येन पप्रयो रिप्र-रूपेण भटकोटियुक् ॥ जित्वा कौलनृपो वद्धः । कपीकृत्य विह्विम्बितः ॥ ५४ ॥ क्रीडावामनरूपो
यो । जित्वा राजरुमाखान् ॥ कर्नीः श्रीपतिराजस्य । परिगिन्ये कलाजिताः ॥ ५५ ॥ अक्षोभितो योगिनीभि-र्महाविद्यां प्रसाध्य
यः ॥ ताम्यः प्रसह्य वीरेन्द्रो । वज्रवगमभूमुचत् ॥ ५६ ॥ महाज्वाला सकामाक्षा । योगिन्यश्च परीक्षया ॥ यस्मै तुष्टा दुदुर्दिव्याऽ-
र्याणि शुक्तीभ भक्तितः ॥ ५७ ॥ वज्रकूटगिरिं भट्टन्वा । जित्वा वज्रमुखाऽमरं ॥ प्रत्याहार्योत्प्रियां चन्द्र-गतैर्यः साचिनकाग्रणीः ॥
॥ ५८ ॥ गोऽयं जगत्त्रयीमल्लो । नारीरूपोऽपि दुर्जयः ॥ इति विद्धि नराधीश ! । प्रसाधं मा प्रकोपय ॥ ५९ ॥ सुताऽन्यस्याऽपि
दातव्या । तम्यो नेटग्रस्ततः ॥ मौलिकङ्कणवाचां तां । विस्मार्याऽस्मै प्रदेहि ताम् ॥ ६० ॥ सोऽयं पवनवेगेनाऽऽनीतः स्वार्थाय
सार्धनं ॥ परिणीय कर्नी याता । स्वराज्यं खेहभाक् त्वयि ॥ ६१ ॥ एवं पवनवेगाद्याः । पुराऽपि तव सेवकाः ॥ विशिष्य च भवि-
ष्यन्ति । त्वय्येवंशान्तरागिणः ॥ ६२ ॥ शुद्धश्च राज्यं निरान्तकं । नीतिं चाऽवसरे भजन् ॥ राज्ञामेकात्ततः शौर्यं । श्यापदं-
स्येव नो हितम् ॥ ६३ ॥

इति मन्त्रिगिरः श्रुत्वा । जगाद सचरेश्वरः ॥ अनिष्टाऽऽशङ्कितो यूयं । मयि लहोऽत्र कारणम् ॥ ६४ ॥ परनार्या हठाऽऽदृत्ता ।
सहं चेतनयां निजां ॥ तदा मे महिमा कः स्यात् । स्वाऽपत्यान्यप्यरक्षतः ॥ ६५ ॥ इयं पवनवेगस्य । सुता विद्याकलोन्मदा ॥
तुच्छेत्यचेष्टत स्वर्णां । कुतो धीः पारिणामिकी ? ॥ ६६ ॥ स्त्रीरूपः श्रीजयो वाऽस्तु । तथाऽप्यस्मान्न मे भयं ॥ नृपाशाद्रिभ्यतः
खेट-चक्रिता मम कीदृशी ? ॥ ६७ ॥ नृदेवाः कीटकप्राया । देव्यो वा कीटिकानिभाः ॥ यदि तेन जितास्तत्किं । स ममाऽस्त्रा
ण्यशुण्टयत् ? ॥ ६८ ॥ शिलाकुट्टाकनत्पेन । भग्नाश्चेत्कतिचिच्छिलाः ॥ नेयता मम दिव्यास्त्र-ततेः सोढाऽऽनुमीयते ॥ ६९ ॥ नृदे-
वा सुरखेटेषु । भारताद्द्विनिनासिषु ॥ दृष्टः कोऽपि श्रुतो वा किं ? । भद्राज्ञालङ्घनोन्मदः ॥ ७० ॥ न्यूनं दोष्णोर्वलं क्वाऽपि । विद्या-
दिव्यास्त्रजं च मे ॥ अद्राष्टाऽभिभवं किंवा । यन्मां भापयथ द्विपः ॥ ७१ ॥ ३पाकारिस्तारकारिर्वा । ३विरिचिर्वा ३विरोचनः ॥
द्वारारिर्वा । ३पुरारिर्वा चेज्जयामि तथापि तान् ॥ ७२ ॥ चिरं मत्सेवकीभूय । नारीमनुसृताश्च ये ॥ द्विपः पवनवेगाद्या । मच्चक्रं
तान् कथं सहेत् ? ॥ ७३ ॥ त्रासयन् लीलयाऽप्येतान् निघ्नन् । वा हरिवन्मृगान् ॥ वीक्ष्यः साक्षादहं युक्तं । सतां वाग्दम्बरं न यत् ॥ ७४ ॥

सचिमाः प्रोचिवांसोऽथ । स्वामिस्तत्त्वमिदं यदि ॥ आकारय तदा सर्वान् । ससैन्यान् खेचराभिजान् ॥ ७५ ॥ तेजस्व्य-
प्यसहायो हि । द्विपद्भिरभिभूयते ॥ एक एव भ्रमन्त्रे । राहुणा ग्रस्यतेऽशुमान् ॥ ७६ ॥ अथवा—राकायां ग्रस्यते चन्द्रो ।
राहुणाऽप्यपरिच्छदः ॥ न तु भूरिपरीमारो । द्वितीयादितिधिग्निह ॥ ७७ ॥ नृपो वक्रोष्ठिकां कृत्वा । दोषिद्याबलगवितः ॥
मान्यत्वाच्चद्वचो मेने । निःसहायजयार्थ्यपि ॥ ७८ ॥ त्रिधाय रणसामग्रीं । तृतीये-हनि योत्स्यते ॥ तावत् सज्जाः प्रतीक्षध्व-

१ मयाऽप्यधिकृतो द्विपन् इति प्रत्यन्तर २ इन्द्र कतिवया वा ३ प्रज्ञा ४ सूर्य ५ ईश्वर.

भिति चाऽऽजापयद् द्वियाम् ॥७९॥ ततोऽयं युगपद्दूतैरुभयश्रेणिगान्छुपान् ॥ आजृह्वत्वमसैन्यास्तेऽप्येयुः स्वाम्यर्थतत्पराः ॥८०॥
 प्रणम्य खेटराजं ते । शिवा संश्रुत्य तस्य च ॥ सत्कृतास्तेन साऽनीकाः । समनात्सुष्ठुदा रणे ॥ ८१ ॥

अथो संक्षेपितदिनेऽभिषेणयितुमुत्सुकः ॥ खेटेन्द्रः प्रातर्देवार्चा-श्रुतयाद्यं सुक्षणेऽकरोत् ॥ ८२ ॥ विधाय मङ्गलाचारा-
 स्ततोऽयं खेटचक्रमृत् ॥ युद्धार्हसर्नसामग्न्या । द्विपमारोहदुन्मदम् ॥ ८३ ॥ सच्छत्रधामरैर्वीज्य-मानोऽय निरगाद्गृहात् ॥ सन्न-
 द्दस्यन्दनयुक्तो । निनिधाऽऽयुधधर्तितः ॥ ८४ ॥ चक्रवेग महोवेग वीरागद महानलाः ॥ सुपण सुसुरा नन्द धीरसेन
 षट्पायुधाः ॥ ८५ ॥ चन्द्रसेन महोसेन-वज्रानन महोयुधाः ॥ सुधीर भूवीर शूरवीर १० शूरवीर १० रविप्रभाः ॥ ८६ ॥
 १० चक्राक्षो १० चक्रमाली च । १० सिंह १० शत्रुसुरो १० श्यनिः ॥ १० महाबाहु १० महावीर्य-१० शत्रुद्राम १० शत्रुकेतनः ॥ ८७ ॥
 इत्यादिनामभिः रयाता । जगदद्भुतनिक्रमाः ॥ द्वादशाऽस्य सहस्राणि । कुमारा विनिधाऽऽयुधाः ॥ ८८ ॥ गजाश्वरथशार्दूल-
 वराहाऽहिमृगादिषु ॥ बाहनेषु विचित्रेषु । भौटेष्वारोहमुद्यताः ॥ ८९ ॥ आराधकारसंहार-निघ्नास्तेजस्विनोऽभितः ॥ परिवद्भुरिभं
 भूयं । भास्वन्तं किरणा इव ॥ ९० ॥ प्रलयाम्भोधरघ्यान-तिरस्कारधुरन्धरा । युगपद्भूरितूर्याणा । प्रसन्नर्नभसि स्ननाः ॥ ९१ ॥
 भटास्तत्पुरास्तन्व्याः । सर्वे चाऽन्यपुरागताः ॥ निर्ययुर्हीलिकायेन । युद्धेऽहंपूर्निकायुजः ॥ ९२ ॥ मातरः प्रणयिन्यश्च । वीराणा
 जपहेतवे ॥ उपपाचितलक्षाश्च । देवेभ्यः प्रतिशुश्रुः ॥ ९३ ॥ मातरश्च स्वसारश्च । भ्रियाश्च खेहला व्यधुः ॥ मङ्गलानि विचि-
 त्राणि । वीराणा विजयश्रिये ॥ ९४ ॥ अम्बा भालेषु शूराणा । माङ्गल्यतिलकान् व्यधुः ॥ इन भाग्यश्रिया रेखा । गड्डिका वा
 जयश्रियाम् ॥ ९५ ॥ मङ्गलानि विधायाऽञ्जौ । पियासुं स्वसुतंप्रति ॥ काप्यम्बा स्माह तत्पादौ । स्वपयन्ती सुदश्रुभिः ॥ ९६ ॥

वीरपुत्र्यस्म्यहं वीर-पत्नी वीरस्वसाऽपि च ॥ तथा शुध्यस्व वत्स ? स्यां । यथा वीरप्रसूरपि ॥ ९७ ॥ युग्मं ॥ काऽप्युवाचाऽस्मि वीरस्य । पुत्री पत्नी स्नुषा प्रद्वः ॥ दिष्टया तु याऽद्य भूयासं । आतर्वीरस्वसाऽप्यहम् ॥ ९८ ॥ रणाय गच्छता भर्ता । श्लिष्टाऽप्या- द्वाऽथ तं प्रति ॥ प्राणेभ्योऽपि द्रियाऽसीति । यद्वोचः सदाऽपि माम् ॥ ९९ ॥ भावि तत्सत्यमेवेश ! । प्राणत्यागेऽपि संगरे ॥ यतो यद्वधघनाऽऽगत्य । द्राक् त्वां स्वर्गेऽप्यहं भजे ॥ १०० ॥ युग्मं ॥ काचित् स्माहाऽसपत्ना मे-ऽभवन् भोगाः प्रियाऽथ तु ॥ जयल- क्ष्म्याप्सरोभिर्वा । मवित्री ससपत्नता ॥ १ ॥ काऽप्यवादीन्मम खेहा-न्मा भूः प्रिय रणेऽलसः ॥ जये प्राणक्षये वाऽह-मस्मि संनिहितव यत् ॥ २ ॥ यामीत्युक्ते प्रियं काचि-दूचे किं भापसेऽनृतं ॥ न निर्यातः कदाचिन्न । त्वं निर्यास्यसि मे हृदः ॥ ३ ॥ काऽप्यूचेऽप्सरसो मेद्य । माधीर्मन्नाधिका हि ताः ॥ जयश्रीस्त्वधिका विश्व-स्तुत्या तत्तां भजे ॥ ४ ॥ किं न मत्तेऽधि- का नाथ । कीर्त्तिरप्सरसोऽथवा ? ॥ रणे यासि तदर्थी मां । त्यक्त्वा यदिति काऽप्यवक् ॥ ५ ॥ पत्याऽऽश्लिष्टा जगौ काचित् । स्नेहं दर्शयसेऽधुना ॥ जयलक्ष्म्याऽप्सरोभिर्वा । द्रुतो मामुपलक्ष्येः ॥ ६ ॥ कुम्भिकुंभस्थलोद्भिन्न-सौक्तिकान्यानयेः प्रिय ! ॥ यथा तैः स्वास्तिकान् कुर्वे । जये ते काचिदित्यवक् ॥ ७ ॥ इत्यादिवादिनीर्वाराः । संस्थाप्य स्त्रीः कथञ्चन ॥ यश एव पुरस्कृत्य । महो- त्साहा निनिर्ययुः ॥ ८ ॥

सेनानीश्राण्डवेगोऽथ । भटकोटिसमन्वितः ॥ निरगात् सिंहयुक्तेन । रथेनाऽरिद्रुमानलः ॥ ९ ॥ १ वज्रकंठ २ स्तब्दिद्वेगो । ३ भातुकंठ ४ महाशुजः ॥ ५ नरवीरः ६ कलाचंद्रः । ७ कोशलः ८ पवनां ९ गदौ ॥ १० ॥ १० हुरिबीरो ११ महाकीर्त्तिः । १२ सुयशा १३

१ मया सह २ केन प्रत्यन्तरे

लुप्याग्निवाहनाः ॥ २७ ॥ शार्दूलः शार्दूलास्यश्च । शार्दूलानन्द भूकेतनौ ॥ शार्दूलविक्रमाद्याश्च । चेलुः शार्दूलवाहनाः ॥ २८ ॥
 यराहवाहनाः केचित् । केचित्पद्मवाहनाः ॥ लुलायवाहनाः केचित् । केचिच्छरभवाहनाः ॥ २९ ॥ वाहनैर्विविधैरेव । विचित्रा-
 युधकेतवः ॥ प्रचेलुः कोटिशः सेटाः । पत्तयश्च रणोत्सुकाः ॥ ३० ॥ एवं परिश्रुतः खेट-कोटिभिः खेचरेश्वरः ॥ अवजानन् मदा-
 वेद्या-ज्ञातान्यशकुनानि सः ॥ ३१ ॥ सैन्यकोलाहलराशा । वाधनादैश्च गर्जयन् ॥ प्रतिप्रत्यर्थिचक्रं नृ-चक्री चक्रायुधोऽचलत् ॥ ३२ ॥
 ॥ युग्मं ॥ उत्साहाद् द्रुतमागत्य । सायं स्वपुरसीमनि ॥ कुमारकटकाऽदूराऽऽसन्ने ॥ तस्थौ स नीतिवित् ॥ ३३ ॥

चक्रायुधमथायातं । सचक्रं खेटचक्रिणं ॥ निवृध्य श्रीजयस्याऽपि । खेचराः कटकेऽमिलन् ॥ ३४ ॥ अक्षौहिण्यः सहस्रश्च ।
 कटकं खेटचक्रिणः ॥ सन्मिलिताः कुमारस्य । सैन्ये च शतमेव ताः ॥ ३५ ॥ अक्षौहिणीप्रमाणं चेदं—स्यात्सेनाक्षौहिणी
 नाम । त्वांगाष्टैकाद्विकैर्गजैः (२१८७०) ॥ रथैश्चैभ्यो हयैस्त्रिभिः (६५६१०) । पञ्चघ्नैश्च पदातिभिः
 (१०९३५०) ॥ ३६ ॥ सेनाकलकलत्रस्त-यानयुग्यहयः किल ॥ अपतत्पश्चिमाऽम्भोधौ । भानुमान् गगनाऽध्वमुक् ॥ ३७ ॥ नारी-
 रूपः कुमारोऽथाऽ-नुमत्या खेटभृशुजां ॥ सेनान्यं वज्रवेगाहं । न्यास्यत्पवनवेगजम् ॥ ३८ ॥ जजागरुथो धीराः । सैन्ययुग्मे-
 ऽस्त्रजागरां ॥ शस्त्रपूजोत्सवाद्यैः प्राक् । शस्त्रिणां च कथादिभिः ॥ ३९ ॥ शस्त्राण्येव जयस्याजौ । साधनेषु प्रधानतां ॥ बरी-
 अतीति पट्टेषु । चक्रादीनि न्यर्वागिन् ॥ ४० ॥ तथाहि—चक्र सुप्तो भवन्तु भवन्तु । भ्रिशूलं कुन्त ७ तोमरो ॥ ८ माधिका
 १ परशुः १ शक्ति-१ भडटमालाह १ मल्लिके ॥ ४१ ॥ १ श्चुरिका १ श्चुशलं १ सीरं । १ ६ तरवारि १ गदा १ घनाः ॥ १ ९ मुष्टि
 १ ० पट्टिस १ १ दुस्फोट-१ १ मुद्रराज १ कस्तालिका ॥ ४२ ॥ २ ४ कणपः २ ६ पाश-२ ० गुलिका २ ८ छुण्टि २ ५ शङ्खवः ॥ ३ ० ग्रह

११ गोकुल ११ सुरालाः । ११ कर्तरी ११ करपत्रिके ॥ ४३ ॥ २१ श्रुस ११ यथी च पदत्रिशु-दित्यस्त्राणि सगौरवं ॥ वारिभिद्वैवतानीवा-
 ज्मिस्रपन् शुचिभिर्भटाः ॥ ४४ ॥ आलिप्य चंदनैश्चारु-पुष्पैश्चाचंस्तदग्रतः ॥ धूपोत्क्षेपं नदद्वाद्यं । गीतनाट्यानि च व्यधुः ॥ ४५ ॥
 पद्मटास्यशिरस्त्राण-पत्नीभययातिनां ॥ व्याघ्रादीनाञ्च यानानां । संस्काराद्यैरगान्निशा ॥ ४६ ॥ शूरान् शूराभिधो मित्रा-ण्डा-
 ऽऽजिष्वीतुमिच्छतः ॥ द्युं प्रीणयितुं चेत-दुदयाऽद्विशिरोऽभ्यगात् ॥ ४७ ॥ १ भेरि ३ मर्दल ३ कंसाल-१ मृदङ्ग १ तलिमास्तथा ॥
 १ मग्मा १ टपा १ दृष्टपथा १ श्लथी १ श्लथ १ काहलाः ॥ ४८ ॥ १ पटहाः १ शरशुल्यश्च । १ शृङ्गला १ भरकान्यपि [डमरान्यपि] ॥ १६
 परटाः १ पानवा १ भान-कादिकान्यप्यनेकरुधा ॥ ४९ ॥ १ ज्यम्बक ३ दर्दरी ३ निस्वा-नादिभान्यप्यनेकशः ॥ निनेदू रण-
 तूर्याणि । विरूथिन्योर्द्वयोरपि ॥ ५० ॥ मेरुशुब्धपयोर्धना । प्रलयाऽनिलवायुर्चां ॥ यच्चाहतगिरीन्द्राणामिव नादेन तद्भुवा ॥ ५१ ॥
 चक्षुषुषार्द्धयस्तस्य ध्वानः प्रोच्छलदम्बवः हस्तिकरदिनस्त्रसु महाशैला विवेपिरे ॥ ५२ ॥ श्रुवोभ्रंशभिया शेषः । चकम्पे नागरा-
 ढपि ॥ कच्छपोऽपि हठीकृत्य [नादरिव च सैन्ययोः] कृच्छ्रेण कम्पितः शेषो ॥ प्रत्यन्तरं] निजे पृष्टे चभार गाम् ॥ ५३ ॥ जगजुर्हरितः सर्वा ।
 निनेदुर्गिरिकन्दराः ॥ पुस्फोटव नभः पृथ्वी । सर्वतोऽस्रसंतव च ॥ ५४ ॥ दरीषु विविशुः दूराः । शार्दूलशरभादयः ॥ भीता-
 स्त्वथा जवाद्दूरं । पातालेषु महोरगाः ॥ ५५ ॥ अभांधुः सर्वतस्त्रस्ता । वनद्रून् वन्यसैरिभाः ॥ व्यन्तरादिसुराश्रागु-दूराद्राणदिदृ-
 क्षया ॥ ५६ ॥ स्फुर्जता तेन नादेनाऽ-नीकिन्योरुभयोरपि ॥ स्फीतोत्साहोच्छ्वसदेहाः । ससज्जुः १ समिते भटाः ॥ ५७ ॥
 ३ शारीरारोपयन् वीरा । निकणत्किदृकिणीगणाः ॥ पीतमद्योन्मदंभेषु । पक्षानिन महाद्रिषु ॥ ५८ ॥ वबन्धुः सर्वतोधारान् । र-

ज्ञान् दन्तेषु दन्तिनां ॥ दन्तानेन च केपाञ्चि-त्तेषां लोहैरशस्त्रयन् ॥ ५९ ॥ वज्रभास्वरसन्नाह-वृत्तैः करटिनां करै ॥ सुद्वरान्
ग्राहयामासु । कुन्तभट्टादिकानपि ॥ ६० ॥ गजानां पार्श्वयोर्विद्ध-लोहपञ्जरमध्यगाः ॥ तस्थुर्धनुर्धृतो वीरा । वटशाखास्खिवोरगाः । ६१ ।
सबद्धः पृष्टर्गैर्रा-धोरणैः सिन्धुरा दधुः ॥ श्रियं सपक्षभूत्राणां । शीर्षासीनगरुत्सताम् ॥ ६२ ॥ स्फुरद्घण्टारणत्कारान् । रणच्चरण-
चतुरान् ॥ गजानन्दंशयन्नेनं । वीराहारैर्द्धनर्मभिः ॥ ६३ ॥ बाजिनः प्रक्षरोपेताः । सन्नद्धा रूढसादिनः ॥ घण्टाङ्किकिकणयो
वयुः । सगोनिन्दसुपर्णताम् ॥ ६४ ॥ चपलाः श्रोच्छलन्तश्च । वसुः प्रक्षरिता हयाः ॥ नलिनीदलसेवालाऽऽवृता वाध्धूर्मयः किल
॥ ६५ ॥ केष्यरोचकिनो नागान् । हयांश्च समनेहयन् ॥ भूषाः स्वैनैव वाञ्छन्तो । यानरक्षां सततोऽधिकाम् ॥ ६६ ॥ केचित्स-
न्लक्षमानांश्च । गजानूर्जस्त्रिगजितान् ॥ बाजिनो हेपमाणांश्च-नर्चुः शबुनमानिनः ॥ ६७ ॥ चर्मभिर्वर्मभिश्चाऽपि । दृढीचक्रू रथान्
भटाः ॥ क्रीडागेहानिनाऽऽयान्त्या । निलासाय जयश्रियाः ॥ ६८ ॥ साराथिभ्यो ददुः केचित् । सन्नाहान् स्वाधिकदृढान् ॥ भवन्ति
रथिनां युद्धे । जयप्रतिभुजो ह्यर्मीः ॥ ६९ ॥ शीर्षेषु न्यस्तशीर्षित्राणाः । सुभटाः कङ्कटोत्कटाः ॥ यमेनैव यथा वीराः । ग्रहिताः स्वा
निरजिरं ॥ ७० ॥ ममुर्मसु वीराणां । मानेनैव कृतेष्वपि ॥ केषांचित्संगरोत्साहो-च्छ्वसितानि वपूपि न ॥ ७१ ॥ रणोत्साहाद्
दुतं केचित् । सन्नद्धा वीरपुङ्गवाः ॥ प्रतीक्षमाणा मित्राणि । तावच्छस्त्रैरशिश्नमन् ॥ ७२ ॥ केचित् सिंहान् महाकायान् । सर्पांश्च
समनाहयन् ॥ तौ हि सप्रक्षरोत्पक्षा-विति सत्यापनाय नु ॥ ७३ ॥ अदंशयन् यथौचित्यं । बाहनान्यपराण्यपि ॥ शार्दूलकिरि-
भल्दकाऽऽर्दनि सेचपुङ्गवाः ॥ ७४ ॥ मित्रिन्नाऽङ्कान् घ्वजस्तम्भान् । योधा यानेऽप्यदृढान् ॥ दूराद् ज्ञापयितुं स्वं यत् । स्फुटा

एव महामटाः ॥७५॥ शस्त्ररूपं वीरा । रथान् बहुविधिर्भटाः ॥ रणाऽघ्नानि व्रजतां हि । तान्येवाऽधयश्शुभ्वलम् ॥७६॥ अथवा
 शस्त्रसज्जपन् पूर्णान् । रथकासरवेसतान् ॥ वीराणां दानवीरत्वे । शस्त्रदानं हि पुष्कलम् ॥७७॥ वीरा लातुं समित्युष्टान् । कङ्क-
 टार्धरूपं पुन ॥ दानवीरत्वमप्याप्तुं । तदानः सन्तुष्टुत्तदा ॥७८॥ अनुगैरर्प्यमाणान-प्यजहुः केऽपि कङ्कटात् ॥ तैर्हि वीराधिबी-
 रत्वं । स्वस रङ्गं कलङ्कयते ॥ ७९ ॥ अस्त्राण्यह्नासिपुः केचि-च्छोभायै प्राग्धृतान्यपि ॥ पादमुष्टिनखैरेव । गर्वात्वस्यास्त्रिमा-
 निनः ॥ ८० ॥ केष्यस्त्राणि ललुनंता-ऽसमवीरव्रतोन्मदाः ॥ प्रतिवीरान् हनिष्याम-स्तेषामेवाऽयुधैरिति ॥८१॥ आरोहितान्महा-
 योधा । गजनाजिरथादिकान् ॥ अनुचालयितुं सञ्जी-चक्रिरे तान् बहूनापि ॥ ८२ ॥ प्राच्यश्रान्त्यादिना माऽभू-द्रणविघ्नोऽनया
 थिया ॥ महायुद्धरसस्तेषा-मेकैर्कन हि पूर्यते ॥ ८३ ॥ युग्मं ॥ जलपूर्णां तुलायास्ते । सञ्जिता जङ्गमाः प्रपाः ॥ अद्भुटद्रणवृष्णा-
 नां । माभूत्तृष्णाऽन्तरं त्विति ॥ ८४ ॥ खाद्यस्वाधादिभिः शूराः । शकटादीनसज्जयन् ॥ स्वयमक्षुधिता मृत्योः । क्षुधं हन्तुं तु
 योद्भिः ॥ ८५ ॥ औषधीभृतगोणीका-नसिसज्जन् भटा वृषान् ॥ स्वपरोपकृतेः सन्तः । स्मरन्त्येवोत्सुका अपि ॥ ८६ ॥ न ल-
 म्यते या निविधेस्तपोऽपे-र्गतैर्न मुद्रासनयोगसाधनैः रणानले स्वामिहिताय ये जना-वनाय वा यान्ति हुतासवो ह्यमी ॥८७॥
 नटानामिव किं तेषां । निविधैरायुधश्रमैः ॥ ये रणे ददते पृष्टं । द्विषां वंशस्य चाऽयशः ॥ ८८ ॥ नास्ति सङ्ख्यसमं तीर्थ-मुभ-
 यत्राऽपि सत्फलं ॥ श्रीर्यशो जीवतां यत्र । मृतानां स्वःसुखं द्रुतम् ॥ ८९ ॥ क्षणं विद्योतते दीपो । दिने मानुषिद्युर्निशि ॥ युगा-
 न्तस्थायिनी कीचि-र्दीप्यते त्वाजिर्शौर्यजा ॥ ९० ॥ एभिरुत्साहवीरत्व-स्वामिमक्तिप्रजाहितैः ॥ विघ्नाभिवारयिष्यन्ति । देवां

दास्यन्ति वो जयान् ॥ ९१ ॥ उपश्लोकयतो वीरा-निति वैतालिकानमी ॥ दानैरपिप्रिणन्निष्टैः । स्वाभीष्टार्थभिधायिनः ॥९२॥
 इति वैतालिकप्रौक्तैः । पूज्यादीःशुक्लनादिभिः ॥ योधा युध्यौत्सुकायन्त । द्विगुणोत्साहशक्तयः ॥९३॥ नामग्रहमथो कांश्चि
 नृपस्त्रीकटकं भटान् ॥ कीर्त्तयामि महाकीर्त्तान् । रणसंवर्माणोद्यतान् ॥ ९४ ॥ वज्रवेगवलेशाघाः । सिंहयुक्तरथस्थिताः ॥ रणैक-
 रसिका वीराः । समनात्सुः सहस्रशः ॥ ९५ ॥ अखर्वलर्गविंशः । खेटाश्चन्द्रोदयादयः ॥ व्याघ्रयुक्तरथासीनाः । सन्नेहुः सङ्करे
 मुदा ॥ ९६ ॥ खेटाः पवनवेगाघा । गजयुक्तै रथैर्द्रुतं ॥ ससज्जू रणकृत्याय । तृणीयन्तो द्वियद्भटान् ॥ ९७ ॥ भोगरत्यादयो
 भूषा । वाजियुक्तरथेषु च ॥ आसीनाः शस्त्रपूर्णेषु । समभूवन् रणोत्सुकाः ॥ ९८ ॥ चन्द्रगत्यादयश्चापि । भूभुजः सपरिच्छदाः ॥
 साभिमाना विमानेषु । सभारोहन् रणोत्सुकाः ॥९९॥ श्रीधरः श्रीपतिः ३कान्तो ४-ऽरिजयो ५दत्त ६विक्रमौ ॥ १नन्दा २नन्दौ
 ३नरव्याघ्रौ-४जयो ५विजयसज्ञकः । ३००॥ १३मणिचूडा १३चलाघाश्च । १४सबद्धगजवाहनाः ॥ मुदा महोत्सवायेव । रणाय
 समवर्मयन् ॥ १ ॥ गजवाजिहरिव्याघ्र-शार्दूलमहिषादिकान् ॥ सन्नाहितान् यथौचित्यं । वाहनान्यपराण्यपि ॥ २ ॥ सहस्र-
 लक्षसहस्रव्याश्च । प्रत्येकं खेचरेश्वराः ॥ संवमिताः समारुहन् । श्रीकान्तश्रीधरादयः ॥३॥ श्रीजयोऽथ कुमारन्द्रः । स्त्रीरूपो मोह-
 यन् द्वियः ॥ त्वात्वा श्रीजिनमभ्यं र्यं । स्तुत्वा तुत्वा च भक्तितः ॥ ४ ॥ परमेष्ठिनमस्कारं । स्तुत्वा च ध्यानलीनहृत् ॥ पर्यधा-
 द्रमसभाहं । सर्वतो मणिभास्वरम् ॥ ५ ॥ तस्याऽङ्गे सङ्गरोत्साहा-दुच्छिश्वासिपु वर्म तत् ॥ शुशुमे गाढतां प्राप्तं । किल हैमत्व-
 गन्तरम् ॥ ६ ॥ लोहनद्वमणीदीपं । शिरस्त्रं च शिरस्यधात् ॥ मेरुङ्कमिवाऽमाच । सविद्युद्धारिदैर्दृष्टम् ॥७॥ अक्षय्यशरतूणीरा-
 यत्रभारत्पार्श्वयोर्दियोः ॥ आदेद वज्रपटं च । धनुः सव्येन पाणिना ॥ ८ ॥ उक्तयुद्धारहिसामग्यां । सञ्चितं मत्सिन्धुरं ॥ अञ्जना-

गिरिमृदाश-मारोहद्राजबुद्धर ॥९॥ सन्नाहितगजारूढः । सन्नद्धैः शूरपुङ्गवैः ॥ चने पञ्चशतीसद्वल्यैः । स्त्रीरूपस्त्वैथ शोभितः ॥ १० ॥
 सजीभूतो युधेऽथाऽस्य । कटकी भटकोटिशृत् ॥ समन्तात्सकलस्तस्था-चागत्य परिवृत्य तम् ॥ ११ ॥ विचित्रवाहनस्थेन । विवि-
 धापुधेयंनुना ॥ धृतः सैन्येन तेनाऽयं । कुमारक्षितिपोऽशुभम् ॥ १२ ॥ सुराद्रिरिव संयुक्तो । गजदन्ताचलादिभिः ॥ चनेन भद्रशा-
 लेन । सर्वतः परिवेष्टितः ॥ १३ ॥

अय चक्रापुषः खेट-चक्री चक्रेऽर्हदर्चनां ॥ नुतीः सृतीथ विधिना-ऽस्मार्पाच परमेष्ठिनम् ॥ १४ ॥ मणिदीप्रसशीर्षण्य-
 सन्नाहाशृत्प्रहः ॥ सोऽभाचाराशृतो राहु-च्छायांऽतःस्थांऽशुमानिव ॥ १५ ॥ निपद्गद्वयरोचिष्णु-पार्श्वः कोदण्डभृत्करः ॥
 युद्धार्हं सज्जितं श्वेत-गजमारोहदिन्द्रवत् ॥ १६ ॥ परिवश्रुः कुमारालं । सन्नद्धा बहुवाहनाः ॥ महाजम्बूतरं मध्यं । जम्बू-
 पलयगा इव ॥ १७ ॥ सहस्रैः स कुमाराणां । धृतो वीरैश्च लक्षशः ॥ सैन्येन चाजिसज्जेन । चतुरङ्गेण सर्वतः ॥ १८ ॥ बभ्राजे
 धेष्टितो जम्बू-द्वीपमध्यगमेरुवत् ॥ वादिनेवेभवाज्यादि-यादःकळोलमालिना ॥ १९ ॥ संनद्धौ नृपखेटेन्द्रौ । तौ स्वस्वानीकम-
 प्यगौ ॥ रंजाते घातकीरुण्ड-मेरु इव वनाशृतौ ॥ २० ॥ अर्थिभ्यः प्रार्थितं दानं । ददतौ सुरशाखिवत् ॥ सर्वतेजस्विनां तेजो ।
 विलम्पन्तौ रारांऽशुवत् ॥ २१ ॥ दुरीक्ष्योग्रमहामूर्त्तौ । कल्पान्तसमयार्कवत् ॥ पश्यन्तौ दूरतोऽपि स्वान् । लिग्धदृष्टया निजान्
 भटात् ॥ २२ ॥ प्रतिवीरांस्त्वर्णीयन्तौ । महौजस्कौ मृगेन्द्रवत् ॥ शत्रुपूल्कानिभा दृष्टीः । क्षिपन्तौ दारुणा रुचः ॥ २३ ॥ कुमार-
 नृपखेटेन्द्रा-यन्योन्याभिमुखं ततः ॥ सच्छत्रचामरौ स्वस्व-सैन्यांस्तर्गं प्रचेलतुः ॥ २४ ॥ अयुध्यमाने मुक्तास्त्रे । दीने नश्यति
 पंतुषि ॥ प्रहर्चव्यं न चैवेति । तयोश्च समयोऽभवत् ॥ २५ ॥

समपङ्क्तिस्थितौ स्वस्व-स्वामिनोराज्ञयाऽथ तौ ॥ दुर्धर्वाद्यनिर्घोषैः । प्रेरितौ कटकावपि ॥ २६ ॥ आहत्य स्फोटयन्तौ क्ष्मां ।
सुदुराभैः कक्रिमः ॥ दारयन्तौ शृताङ्गानां । संक्रीडच्चक्रनेमिभिः ॥ २७ ॥ चाटं निर्घोषयन्तौ च । वाजिक्रमगदाहतैः ॥ तुद-
न्तौ भूरिभारेण । सहस्रं फणिराफ्णाः ॥ २८ ॥ कमठं पृष्ठकृठिनं । नयन्तौ प्राणसंशयं ॥ दाढां बाढं बराहस्य । रुजन्तौ सुदृढा-
मपि ॥ २९ ॥ कदाप्यप्राप्तमाप्तुं तौ । मिथः सद्गमजं सुखं ॥ अन्यो न्यमम्यधावेता-मिव पूर्वापरार्णवौ ॥ ३० ॥ अहंपूर्विकया
सुदौत्सुक्यादिसुख्य तद्भटान् ॥ बहिर्भूत्वाप्रतो यातः । प्रतीहारा न्यवारयन् ॥ ३१ ॥ चेलुः सैन्योद्धताः पूर्व-रणौत्सुक्यादिवा-
प्रतः ॥ द्विपदान्ध्यप्रदाः प्रोचैः । सुभटा इव पासवः ॥ ३२ ॥ बराहहरिशार्दूल-करिव्याघ्रमहादिभिः ॥ हयाहिकपिसारङ्ग-शिखि-
भेषद्रुमादिभिः ॥ ३३ ॥ विनिधैरुपलक्ष्योप-लक्ष्य दूरेऽपि केलुभिः ॥ वृष्णन्तः सुभटा नाम-ग्राहं प्रतिभटान् स्फुटम् ॥ ३४ ॥
प्रोचराह्वयमानांस्ता-धिरप्राप्तान् तु चान्धवान् ॥ सोत्कण्ठमुभये प्रोचै-रग्रसैन्या मिथोऽमिलन् ॥ ३५ ॥

परस्परस्यो नागाः । सपथा इव पर्वताः ॥ ताक्ष्यास्ताक्षर्या इव रथा । भूविमाना इवाऽङ्गिनः ॥ ३६ ॥ ते च युग्मैर्गजव्याघ्र-
तुरगार्धमियः समाः ॥ तथैव सिंहशार्दूल-किरिव्याघ्रादिवाहनाः ॥ ३७ ॥ विमानाथ महावासा । इव व्योमगमा द्रुतं ॥ द्वयोरपि
निरुचिन्यो-मिथोर्मिमिदुराजये ॥ ३८ ॥ तदाग्रस्फोटकैः पृथ्वी-कम्पनैर्दिक्रप्रतिस्वने ॥ चलकैरचलादीनां । गिरिगह्वरनादिभिः
॥ ३९ ॥ दुर्द्वरैर्भवेध्वानै-रणतूर्यगणोजनदत् ॥ मम्भाभेरीमहाढका-हुडुकाहलादिकः ॥ ४० ॥ युग्मं ॥ ततो डुढौकिरे योद्धुं ।
प्रतीरा निनिघायुधैः ॥ औत्सुक्यात्क्षुधिता प्रेता । इन मांसानि भक्षितुम् ॥ ४१ ॥ अस्माकं स्वामिनामेते । मा कार्षुधिन्नमाहवे ॥

इतीवाऽऽच्छादयन् १पांशुन् । महेशा मदवारिभिः ॥ ४२ ॥ भान्ति घञा योधयाने-घ्ननिर्लौघिथलाचलाः ॥ नृत्यन्तीव निजस्वामि-
 रणदोर्यप्रभोदिनः ॥ ४३ ॥ अन्योन्यं भटकोटीना-माह्वानैर्गजितोर्जितैः ॥ भुजास्फोटोत्कटहार्सै-र्बूत्कारैर्हक्कनादिभिः ॥ ४४ ॥
 युच्यमानैर्मियः क्रोधाऽ-मर्षदुर्द्वर्षभीषणैः ॥ सिंहव्याघ्रादिभिर्भृक्तैः । सिंहनादादिभिः स्फुटैः ॥ ४५ ॥ कोटिशो गजगर्जाभि-दुद्धरै-
 हंपहेपितैः ॥ चीत्कारै रथचक्राणां । खल्लाघायुधखण्डकृतै ॥ ४६ ॥ धतुरास्फालनस्नानै-र्जयसाराविणोच्चयैः ॥ द्रष्टृणामद्दहासौघैः ।
 सहर्षं फरतालिकैः ॥ ४७ ॥ हरिद्विदिरीस्फुर्जत्प्रतिनादैः प्रसृत्तरैः ॥ ब्रह्मण्डनपशुवाता-क्रन्दरानैश्च भैरवैः ॥ ४८ ॥ स्फायमा-
 नोऽतिनिर्षेपो । चाघलधोद्भ्रजोऽभितः ॥ ब्रह्माण्डस्फोटसदृशो । रोदस्योलदरम्भरिः ॥ ४९ ॥ निदधे जगतां क्षोभं । सुराणामपि
 भैरवः ॥ आह्वानमिव कुर्वाणो । रणेक्षाकौतुकार्थिनाम् ॥ ५० ॥ सप्तभिः कुलकं ॥ आगच्छाऽऽगच्छ रे तिष्ठ । तिष्ठ युध्यस्व वीर ! हे ॥
 नश्य नश्याऽऽशु वा मूढ ! । तिष्ठन्नसि हतो हत ॥ ५१ ॥ त्यज त्यजाऽऽयुधं जीव-जीन चक्त्रे वृणं दधन् ॥ गिरा माघसि कि मूढ ! ।
 पाणिभ्यां दर्शयोजितम् ॥ ५२ ॥ विशन् लज्जसे रे शत्रौ । धुनं रुष्टोऽद्य तेऽन्तरुः ॥ इत्यादिदारुणाः शब्दाः । प्रावर्तन्त भटे
 भटे ॥ ५३ ॥ त्रिभिर्विदोषकं ॥ आयुधानि विचित्राणि । बह्वपुः सुभटा मियः ॥ उत्पातसमयाऽम्भोदाः करकानिव समन्ततः ॥ ५४ ॥
 प्रासीसरन्महावीराः समन्ताद्ग्राणधोरणीः ॥ सर्वतः प्रसरद्दारा । नव्या धाराधराः किल ॥ ५५ ॥ अत्रेऽस्त्राणि विचित्राणि । समुत्पे-
 तुश्वमूढयाव् ॥ समन्तात्पक्षिद्वन्दानि । वातोऽधूतननादिव ॥ ५६ ॥ अत्रे भ्रान्त्वा पुनस्तानि । प्रपेतुर्वीरवर्त्मसु ॥ फलितेऽपि
 धृक्षेपु । सर्वतोऽपि पत्रिणः ॥ ५७ ॥ क्वचिद्ग्राणमयः क्वाऽपि । स्वङ्गकुन्तगदामयः ॥ चक्रश्रेणिमयः क्वाऽपि । शूलशक्तिमयः क्वचित् ॥ ५८

सुष्ठिष्ठिमयः काऽपि । सुह्रौरौघमयः क्वचित् ॥ विविधैरायुधैरेवं । दारुणोऽसौ रणोऽभवत् ॥ ५९ ॥ युग्मं ॥ क्षणाच्च पत्तयः पेतु-
स्ताडिताः शानवाऽऽयुधैः ॥ सुलन्तो ध्रुव्यदृश्यन्त । वीराणां केलिकन्दुकाः ॥ ६० ॥ वगचिदुःसञ्चरा जज्ञे । रणोर्नी पतितैर्गजैः ॥
पुञ्जीभूर्तैर्हयैश्चाऽपि । मरुधूमिरिव स्थलैः ॥ ६१ ॥ क्वचिच्छीपैः क्वचिद्धस्तैः । क्वचित्पादादिभिश्च भूः ॥ मनुष्यघाटशालेन । विधि-
घ्ननमृतोऽभवत् ॥ ६२ ॥ क्वचिद् दूरादरीन् हन्तु-मुपलक्ष्य घ्वर्जैर्भटाः ॥ स्फोटयन्तोऽनिशन् सेनां । जलकान्ताद्वाऽम्बुधिम् ॥ ६३ ॥
ममै रथ(रट) दलै कृत-कुसुमप्रकरेव सा ॥ शुशुभे कुम्भिकुम्भोत्थ-मौक्तिकस्त्रस्तिकाऽङ्किता ॥ ६४ ॥ रणकौतुकवीक्षार्थं । मिलिता
न्यन्तरादयः ॥ अशुरश्रेऽमितो वीर-संस्वर्गमुखरा रणे ॥ ६५ ॥ लसद्गुरुगोदण्ड-डमत्कारैर्मृताऽम्बराः । उर्ध्वप्रचण्डदोर्दण्डा ।
नवृत्तुः क्षेत्रपालकाः ॥ ६६ ॥ शाकिनीडाकिनीकाकिन्योऽपि प्रोच्छासिहासिकाः ॥ अनृत्यन् कौतुकोचालाः । केलीकिलकिलो-
ल्यणाः ॥ ६७ ॥ योगिन्यधिनरूपिण्यः । मोचालकरतालिकाः ॥ अद्दू रासकान् हर्षा-त्कौतुकोचानितेक्षणः ॥ ६८ ॥ विकटैर-
दृहासौधैः । स्फुटद्विरिनभस्तटं ॥ अशुर्मक्ष्यासिहर्षेण । राक्षसा राक्षसीयुताः ॥ ६९ ॥ वप्रभु सर्वतो गृध्रा । रुधिरामिपगृध्रवः ॥
वीरान् प्रदक्षिणीकृत्य । सत्रागारनिमानिव ॥ ७० ॥ मुदा जयेषु वीराणां । पुष्पवर्षाणि देवताः ॥ कुर्वाणा विस्मयस्मेरा । नाना-
याधान्यवीवदन् ॥ ७१ ॥ अपाकर्तुं च शस्त्रार्तिं । कुमारैन्द्रो दयाऽम्बुधि ॥ यान् पुराप्यादिशत् खेटां-स्ते तदाजौ भ्रमम् भ्रमम्
॥ ७२ ॥ दशं दशं च सुभटान् । हयादींश्चाऽश्वशल्पितान् ॥ तदर्षितौषधीनीरै-र्द्वयोश्चन्धोरसज्जयन् ॥ ७३ ॥ युग्मं ॥ पतिता अपि
ते वीरा-स्त्विर्यञ्चोऽपि हि तैर्दृष्ट ॥ सञ्जिता द्विगुणोत्साहाः । पुनर्युधिरे भृशम् ॥ ७४ ॥ दोषाः क्रोधाभिमानाद्या । अभ्यस्ताः

१ घट्टे दास्यच्छवति । कुमारैरु कृपाम्बुधि इति प्रत्यन्तरे ।

प्रतिजन्म ये ॥ प्राणाऽन्तेऽपि न ते प्रायो । विरमन्तीति धिग्भवम् ॥ ७५ ॥ तेषां यत्साहसं युद्धे । सुलभं सर्वजन्तुषु ॥ अर्हद्धर्मे भवेत्तथैव । कानि कर्माणि को भवः ॥ ७६ ॥ केचिदङ्गक्षयं केचिन्मृतिं केचित्पराभवं ॥ प्राणुः पापाऽनुभावेन । हेतुः सर्वो-
शुभे हि सः ॥ ७७ ॥

पोरंश्चेवं रणे केचि-दक्षताऽङ्गा हतद्विषः ॥ प्राणुः पुण्याजयं सैव । हेतुः सर्वशुभेषु हि ॥ ७८ ॥ यशांसि पूर्ववीराणां । लिप्सवो जयगृह्णवः ॥ स्वामिग्रासाऽनृणीभाव-कुलोद्योतान् विधिस्तसवः ॥ ७९ ॥ क्रोधाऽमर्षाऽभिमानादि-वशाद् वशितशात्रवाः ॥ ततो युयुधिरे चीरा । विविधाऽऽयुधदुर्दराः ॥ ८० ॥ युगं ॥ हत्या सप्तरथीन् योधान् । मुक्त्वा च कृपया हयान् ॥ तद्रथैरेव फेचिषु । जग्मुः प्रतिभटान् भटाः ॥ ८१ ॥ अनाचाऽङ्गा मदात्केचि-त्कराभ्यां पादयोर्द्विपः ॥ गृहीत्वाऽन्योन्यमास्फाल्य । जेम्नीयाञ्चक्रिरे भटाः ॥ ८२ ॥ उत्पतन्तः पतन्तश्च । कुङ्कुटा इव पचयः ॥ अन्योन्यं निहता बाणै-रुभयेऽप्यपतन् युवि ॥ ८३ ॥ व्योम्न्युदस्ता भर्तृर्गर्वा-न्मदनिर्झरिणो गजाः ॥ इतस्त्वतो बभ्रुवर्दिः । कंसालकनहा इव ॥ ८४ ॥ रथान् भङ्क्त्वा गदाद्यस्त्रै-स्त-
न्चर्कर्जप्रतो द्विपः ॥ चक्रिणो बहुचक्रास्त्रा । इव बभ्राजिरे भटाः ॥ ८५ ॥ युजगर्वोधुरवीरै-र्नभस्युच्छालिता गजाः ॥ रथपत्न्य-
श्वादीन्यपिपन् । पतन्तः शैलगृह्णन्त् ॥ ८६ ॥

एवं महारणे घोरे । कुमारनृपसैनिकाः ॥ अमाद्दुहुरग्रसैन्यान् द्राग् । नभोगभूपचक्रिणः ॥ ८७ ॥ चटन्ती वाद्विवेलेव । सम्प्लान्य कियतीं ध्रुवं ॥ अपासरद्रिपृदस्ता । चमूः खेचरचक्रिणः ॥ ८८ ॥ जैत्रतूर्याण्यनाद्यन्त । कुमारकटकैऽभितः ॥ भटाः

सांराविणं चक्रु-र्जयप्राप्तिममोदिनः ॥ ८९ ॥ निजाह्वासुहृदां शूरः । शूराणां तु पराभवं ॥ अप्रभृष्णू रणे द्रष्टुं । न्यपतत्पथिमाऽ-
 म्बुधौ ॥ ९० ॥ तवो मुत्तवाऽऽहवं वीराः । स्वस्वसेनाधिपाज्ञया ॥ स्वस्वानुचारकानीयु-नीडानिव विहङ्गमाः ॥ ९१ ॥ कृपयाऽथ कुमा-
 रेन्द्रः । स्वौषधीजलसेकतः ॥ अपि कण्ठगतप्रणान् । पचिदन्तिहयादिकान् ॥ ९२ ॥ पतिताऽपतितान् भूमौ । शस्त्रघातनिपीडि-
 तान् ॥ संशोध्य पुरुषैः सम्यग् । चिह्नैर्विज्ञाय जीमतः ॥ ९३ ॥ द्वयोरपि विरुथिन्योः । स्वपराऽप्रनिभागतः ॥ सर्वानुजीवयां चक्रे ।
 भूया हि महतामियम् ॥ ९४ ॥ रणोर्वीमिति संशोध्य । प्रेष्य खेचरचक्रणे ॥ प्रचुरं स्वौषधीवारि । परोपकृतिकर्मठः ॥ ९५ ॥
 कुमारैन्द्रीजगत्सौधो-चारके सपरिच्छदः पठ्यमानजयोत्कर्ष-गुणो हृषितवन्दिभिः ॥ ९६ ॥ मङ्गलानि व्यधीयन्त । वृद्धरुहीभिः
 प्रमोदतः ॥ भटानां रणजैत्राणां । कटके नृपतिद्वियः ॥ ९७ ॥ चक्रायुधनरेन्द्रोऽपि । संशोध्य रणभूमिकां ॥ जगाम सपरीवारो ।
 निजोचारकधामनि ॥ ९८ ॥ निजविद्याजलेनाऽयं । नृपदत्ताऽम्बुनाऽपि च ॥ सद्यल्यान् सज्जयामास । जीमतो निखिलान्निजान्
 ॥ ९९ ॥ अथो संन्यद्वयेऽप्याप्त-रणश्रान्ता भटा निशि ॥ सुखस्वापं गजाद्याश्च । कृताहारा यथोचितम् ॥ १०० ॥

॥ इति श्रीजयानन्दचरित्रे चक्रायुधखेटचक्रवर्तियुद्धाधिकारे सामान्यतः प्रथमदिनयुद्धस्वरूपम् ॥

निद्रा भटान् समालिङ्गय । विलसन्ती सुखं ततः ॥ निशासीन्नि सपत्येव । अनिरासे रणचिन्तया ॥ १ ॥ विघ्नमद्या-
 प्यसम्पूर्ण-रणकौतुकचेतसां ॥ कथं कुर्वे प्रवीराणा-मित्यक्षीयत यामिनी ॥ २ ॥ के भग्नाः ? के मृताः ? के वा । नष्टाः ? के वाऽध्यगु-
 र्वयं ? ॥ इतीर वीक्षितुं भानु-रोरोहदुदयाचलम् ॥ ३ ॥ पूर्वमद्रणतूर्याणि । नेदुधम्वोर्द्वयोरपि ॥ ससज्जतुथ ते युद्धे । प्रौढोत्साह-

क्लमे ऋषि ॥८॥ अग्रसितम्बसंनान्यौ । मध्यस्थात्मीयनायकौ ॥ प्राग्गतौ भिलितौ युद्ध-मकाष्टौ कटकाशुभौ ॥ ५ ॥ वीरशुक्ताः शरा
 रेणु-ध्वान्मुन्तो नभोगभितः ॥ उत्पातसमयोत्पन्नाः । सपथा इव पन्नगाः ॥६॥ केषाञ्चिद्वीरधुर्याणा । रिपून् भित्वाऽपि पङ्क्ति
 गान् ॥ गच्छतोऽग्निसलन् शूल-शृङ्गाण्येव शिलीमुसान् ॥ ७ ॥ व्योम्नि भुव्यभितो दिक्षु । धृक्षेन्चलमूर्द्धसु ॥ भटवाणोत्करैः
 प्राप्तै-विषमार्सीनु तन्मयम् ॥८॥ वाणरेणाऽऽच्छिदन् केचि-दंकेकशस्त्रता भटाः ॥ गदाशुद्धरचक्रादी-न्यप्यस्त्राणि द्विषामहो ॥९॥
 पाशुशस्त्रच्छिदोद्विषाः । शूराः केचिच्छरद्वयां ॥ करानेनाऽऽच्छिदन् शस्त्रा-दानमोक्षमान् क्रुधा ॥१०॥ केचिद्वथाकुलिता वीरा ।
 वाणैः केचिदग्नाशुः ॥ नास्त्रं मोक्तुं ब्रवीतुं वा । सुलस्त्वलुस्त्वृणानि तु ॥ ११ ॥ केऽप्येकेनाऽपि वाणेन । समपङ्क्तिस्थितान्
 पातन् ॥ निमिषुर्गजनाज्यादीन् । समतालानिनाऽच्युतः ॥ १२ ॥ केचिन्मुञ्चत एवेषून् । न्यपेधन् विद्विपः शरैः ॥ च्छित्वा तत्कार्मु-
 काण्यासा-^१हत्येवोद्गुणतः सलान् ॥ १३ ॥ प्रवीराः प्रतिवीराणा । शरानागच्छतः शरैः ॥ चिच्छिदुर्धादिनस्तकं-स्तर्कान्नु प्रति-
 चादिनाम् ॥ १४ ॥ पृषत्कः कलया मुक्तः । केचिद्वीरधुर्नरैः ॥ द्विषो हत्वा गतैरे । नेशुः कष्टाद्विया सुराः ॥ १५ ॥ व्योम्नि
 वीरैरुभिद्विषाः । प्रययुर्मटमौलयः ॥ सुलेन्दून् ग्रसितुं द्रष्टु-दंक्वस्त्रीणा नु राहवः ॥१६॥ वीरवाणैर्वपुर्लेभै-रुत्पतन्तो रणे भटाः ॥
 कृतपथा इव स्वर्गं । सशरीरा यियासवः ॥ १७ ॥ वाणाः सन्नद्धवीराणां । वपुर्लेभा विरेजिरे ॥ सम्भूय ग्रसितुं वैरात् । सर्पारा-
 तिमिनाऽहयः ॥ १८ ॥ वीरमुक्तैर्वपुर्लेभैः । शरं रेजुर्महागजाः ॥ समन्तोद्गतदुर्नाकाः । शूला इव चलाचलाः ॥ १९ ॥ वीरवाण-
 हता. पंत । रुधिरश्रावणो गजाः ॥ निर्द्वरैर्गैरिकोन्मिथै-र्भ्राजमाना इनाऽद्रयः ॥ २० ॥ भुजालोच्छालिता खेऽगु-^२स्ताक्षर्यास्ताक्षर्य-

ध्वजस्य किं ॥ चाण्डेहगताद्वैस्तु । सपक्षाः सङ्गमाशया ॥ २१ ॥ वीरेषुभिविभ्रानां । विमानानां दिवोऽपतन् ॥ दलानि कुसुमा-
 नीव । तुष्टैर्घृष्टानि देवतैः ॥ २२ ॥ पूर्वभङ्गभवामर्षा । योधाः खेचरचाक्रिणः ॥ तथा डुढौकिरे योद्धुं । विविधायुधघर्षिणः ॥ २३ ॥
 यथा नृपट्टमारस्य । भग्नाः सैन्याः समन्ततः ॥ १ अपासरन्नदीवारा । इवाब्धेर्वेलया हताः ॥ २४ ॥ वीक्ष्याऽपसरतस्तांश्च । सुहृदोऽष्टौ
 शुधोद्धुराः उत्तस्थुर्भोगरत्याघाः । ससैन्याः खेटपा युधे ॥ २५ ॥ अमर्षात्ते तथा वीराः । समन्तात् शरधोरणीः ॥ व्यमुञ्चन्त यथा
 चक्रुः-राथर्ष महतामपि ॥ २६ ॥ निरन्तरैः शरासारै-र्वीरैर्युक्तैर्द्विपां वलं ॥ तिरश्चक्रेऽभितो वादै- र्गर्जद्विरिव पुष्करम् ॥ २७ ॥ आयान्तो
 यश्चिताः कैथि-नैः पुण्यात्सुभटेऽप्यंभः ॥ न्यमन् पुढ्स्वररीन् प्रत्या-वृत्ताः प्रास्फलय भृश्रुति ॥ २८ ॥ द्विपां वर्मत्वचं भित्त्वाऽ-विशन्
 हस्तु भटेऽपमः ॥ च्छित्वा मिथ्यात्वदुस्तन्द्रां । सतां गुरगिरो यथा ॥ २९ ॥

कंचिद्वीरपमः पार्श्वे-दृशां श्रुत्यकयाऽविशन् ॥ निरीयुश्चाऽन्ययाऽरीणां । दुधिपां वा गुरोगिरः ॥ ३० ॥ केचिदप्योजसा
 युक्ता । वीराऽरीणां भटेऽपव ॥ अभिन्दन्वैव रोमाऽपि । सलानामिव सद्भिरः ॥ ३१ ॥ दिदृक्षा तु दृशोः सह्यं । मनो
 मीत्या निनदक्षति ॥ वीरवारणैर्गैर्व्योम्नि । निरोधोऽभृसुरेष्वपि ॥ ३२ ॥ भोगरत्यादयस्तेऽथाऽऽस्तुणन् शत्रून् दिशोऽपि च ॥ शरैः
 प्रसृत्वर्यद्व-द्रजोभिः प्रलयानिलाः ॥ ३३ ॥ युध्यमानेषु तेऽवासी-द्वीरधुर्येषु विद्विपां। भङ्गो रथवरूथानां । केषाञ्चन मदैः सह ॥ ३४ ॥
 केषाञ्चित्केतवोऽपसन् । सहैव प्रचलैर्धुजैः ॥ शिरांस्यपि च केषाञ्चित् । समं पितृमनोरथैः ॥ ३५ ॥ ध्वंसन्ते स्म समं सत्त्वैः । कामु-
 फाणि दृढान्यपि ॥ केषाञ्चन पलायन्ते । सृताः प्राणैः सह द्विपाम् ॥ ३६ ॥ केषाञ्चिद्विक्रमैः साकभासन् शस्त्राणि खण्डशः ॥

भियान्जेषां च पार्थानि । शून्यानि हृदयः समम् ॥ ३७ ॥ करभ्योऽस्रंसदस्त्रालिः । सहाऽन्येषा जिगीपया ॥ नेशुः केचिद् समं
 व्रीटा-यशोरीरत्रतादिभिः ॥ ३८ ॥

एवं तभोगरत्त्याद्यं-युध्यमानंरपटुते ॥ अभव्य इव धमेभ्यो-ऽपासरच्चत्रिणो बलम् ॥ ३९ ॥ समीक्ष्याऽपसरत्तच्च । चण्ड-
 वेगधमृपतिः ॥ अन्वितो मटकीटीभिः । सिंहयुक्तरथोद्भरः ॥ अन्वितो मटकीटीभिः । सिंहयुक्तरथोद्भरः ॥ ४० ॥ निजं सन्धीर-
 यन् संन्यं । रणभूमिसुपरिथतः ॥ अर्होऽयत्त च युद्धाय । भोगरत्त्यादिभिः समम् ॥ ४१ ॥ मदन १ स्तपनो २ मीमः ३ । प्रतापाऽ ४ क्षोभ ५
 फासराः ६ ॥ जलगन् रमणाद्याश्च ७ । सिंहयुग्यरथा युधे ॥ ४२ ॥ सेनान्यि सर्वगवाणै-र्युध्यमाने च भूपतेः ॥ अकम्पत बलं
 चण्डे । चात्ते वाति वनं यथा ॥ ४३ ॥ हृदि केऽपि युखे केऽपि । नामौ केऽपि शितैः शरैः ॥ करयोः केऽपि केऽप्यंध्योः । से-
 नान्या जग्निरं द्विपः ॥ ४४ ॥ ततो भोगरतिरि-ऽश्रौत्सीत्सेनापति युधे ॥ चन्द्रचाहुमहाबाहू । मदनं तपनाऽन्वितम् ॥ ४५ ॥
 चन्द्रवेगमटो मीमं । प्रतापं चन्द्रचूडराट् ॥ रत्नचूडनृपोऽक्षोभं । तडिद्वेगश्च कासरम् ॥ ४६ ॥ चन्द्राभथाहवौत्सुक्या-दाह्वास्त
 रमणं नृपं ॥ एवं परेऽप्यटोक्वन्त । मिथो वीरयरा रणे ॥ ४७ ॥ मिभिविशेषकं ॥ वीरप्राणानिलान् पीत्वा । भटवाणमुजङ्गमाः ॥
 चक्रुः प्राप्तचला दंशं-दंशं निशेतनान् द्विपः ॥ ४८ ॥ सेनान्यथण्डवेगस्याऽ-च्छिदद्भोगरतिः शरैः ॥ चापं मिथ्यात्ववत् स्रप-देशै-
 र्भव्यस्य सद्गुरुः ॥ ४९ ॥ सोऽपि चापं नवं लात्वाऽ-च्छेत्सीद्भोगरतेर्धनुः ॥ नव्येन धनुषा सोऽपि । तामसास्त्रममुञ्चत ॥ ५० ॥
 तदन्धमारिताऽनीकं । सेनानाथोऽप्यनीनशत् ॥ स्फुरादिनकरास्त्रिणाऽ-स्तुणाद्वाणैश्च वरिणम् ॥ ५१ ॥ तद्वाणैर्व्याकुलो भोग-रतिजल-
 धरायुध ॥ व्यमुचत्पवनारत्रेणा-ऽमुमोघ तचमृपतिः ॥ ५२ ॥ अच्छिदच्च धनुस्तस्याऽ-भैस्तीत्कङ्कटमप्ययं ॥ शरैर्जजरयित्वा त-

ममभाच्याहिपाशकैः ॥ ५३ ॥ यानद् गृह्णाति तं सेना-नाथस्तावदसुं शरैः ॥ उरस्यताडयद्वज्र-वेगः क्ष्मापचमूपतिः ॥ ५४ ॥
तद्ग्राणव्यथितः सोऽपि । सुक्त्वा भोगरति क्रुधा ॥ वेगेन वज्रवेगेन । समं योधुमधावत ॥ ५५ ॥ द्वयोरप्यथ सेनान्योः । शरा-
शरि वितन्वतोः ॥ जयश्रीरन्तरालेऽस्थाव् । कं वृणोमीति संशयात् ॥ ५६ ॥

अथ छित्वा धनुरादि । चन्द्रबाहु निरायुधं ॥ श्रान्तं च मदनथक्रे । नागपार्श्ववन्ध च ॥ ५७ ॥ स रुद्धश्चन्द्रगतिना ।
चन्द्रबाहुग्रहोद्यतः ॥ सोऽपि तेन समं क्रोधा-दसङ्ग्रामयत द्रुतम् ॥ ५८ ॥ वधन्ध तपनोऽप्येवं । महाबाहुं शरादितं ॥ तं गृह्णा-
नथ सो-रोधि । चन्द्रोदयमहीशुजा ॥ ५९ ॥ तयोः प्रवृत्ते घोरः । सङ्ग्रामश्च शराशरि ॥ विभ्युश्च प्रशशंसुश्च । यं पश्यन्तः
सुरा अपि ॥ ६० ॥ अवभाच्चन्द्रवर्गं च । भीमो भीमपराक्रमः ॥ प्रतापोऽपि प्रतापार्क-चन्द्रचूडं तथैव च ॥ ६१ ॥ अरुत्सातां च
तौ चूड-भीष्माभ्या तद् ग्रहोद्यतो ॥ प्रावर्त्तत रणश्रीपा शराशरि धनुर्भृताम् ॥ ६२ ॥ रत्नचूडतडिद्वेग-चन्द्राभानपि दैवतः ॥
क्रमादवभन्नक्षोभः । कासरो रमणस्तया ॥ ६३ ॥ गृह्णतोऽमून्यपेधंस्तान् । शरासाराश्चरिः ॥ चित्रवीर्यमहावीर्य-भद्रवीरास्तथैव च ॥ ६४

एवं कर्मनशादष्टा-त्रापि तान् सुहृदोरिभिः ॥ वद्वान् पवनवेगो द्राग् । लात्वा भूमर्तुरार्पयत् ॥ ६५ ॥ छित्वा सोऽप्यहि-
पाशान् द्राम् । तेषा गारुडानिघया ॥ सज्जतामौषधीनाभि-थके सेनकनत्सलः ॥ ६६ ॥ नरनाथकरस्पर्शाऽ-नुभावाचे च लेभिरे
पूर्णाधिचलोत्साह-तेजोर्धर्यादिसम्पदः ॥ ६७ ॥ ग्रावाणोऽपि न चण्डाशु-करस्पर्शाज्जलन्ति कि ॥ प्राच्याभिभूतिजामर्पा-दथा-
वन्त पुनर्युधे ॥ ६८ ॥ अथ युद्धपरो दृष्ट्वा । सेनान्यौ समसैन्यकाः ॥ प्रावर्त्तन्त विशिष्याऽऽजौ । पताकिन्योर्द्वयोरपि ॥ ६९ ॥
प्रसमृव्योस्त्रि वीराणा-मिपमो दूरपातिनः ॥ गदितुं ज्योतिषा स्वस्व-स्वामिशौर्यगुणानिव ॥ ७० ॥ अमोघा वैरिदंहेषु । वीराणा

पत्रिणोऽपतन् ॥ न त्यजन्त्यल्पमप्यायं । कथं लक्षं तु र्भार्गणा ! ॥७१॥ परवाणान्निराचक्रुः । केपाञ्चन शिलीमुखाः ॥ करान्
हिमकरादीनां । भास्करस्य करा इव ॥७२॥ केपाञ्चिन्मोघतां प्रापुः । खेटकैः स्वलिताः शराः ॥ खेटकैः स्वलिताः शराः । धर्मकर्म-
मनोरथाः ॥ ७३ ॥ प्रपत्कैः केचिदच्छन्दन् ॥ द्विपां खेटककङ्कटान् ॥ तच्छेदे सुजयास्ते हि । भवन्तीति विचार्य तु ॥ ७४ ॥
यथा कर्मरिपून् जेतुं । विवेकादिमहायुधैः ॥ पूर्वं मिथ्यात्वलोभादीं-च्छिन्दन्त्यासन्नसिद्धिकाः ॥ ७५ ॥ अर्थतो युग्मं ॥

द्वयोयुद्धेऽथ सेनान्यो-रभूद्भ्राणमयं नभः ॥ क्वचिदह्नीवांशुमयं । रवीन्द्रोरुदयास्तयोः ॥७६॥ वज्रवेगस्याऽथ चापं । चण्ड-
वेगोऽच्छिदच्छरैः ॥ सोऽप्यादायाऽन्यदस्यैत-दमाङ्क्षीच शितैः शरैः ॥ ७७ ॥ ततो दर्पोऽधुरथण्ड-वेगो लात्वा नवं धनुः ॥ धुर-
प्रैरभिद्वज्र-वेगस्य स्यन्दनं रयात् ॥७८॥ स्रुतं चापीपतद्युगौ । सिंहौ चाऽऽहत्य सार्यकैः ॥ वज्रवेगस्ततो यावद्-गृह्णात्यभिन्नवं
रथम् ॥ ७९ ॥ उरस्यताडयत्ताथ-च्छलान्मर्माधिषुणा ॥ क्रोधान्धथण्डवेगस्तं । स मूर्च्छाविह्वलोऽभवत् ॥ ८० ॥ जिघांसुथण्ड-
वेगस्तं । यावद्धन्त्यपरेषुणा ॥ अकस्मात्तावदापत्य । तत्र भोगरतिर्नृपः ॥ ८१ ॥ प्राक्पराभववैरेण । भिन्दिपालेन मूर्ध्न्यहन् ॥
चण्डवेगं तथा गाढं । यथाऽसौ मूर्च्छितोऽपतत् ॥ ८२ ॥ युग्मं ॥ यावद्गृह्णाति तं भोग-रतिर्व्यत्याऽऽग्रहीष्ट तं ॥ मणिमाली ताव-
दंत्य । सुतः खेचरचक्रिणः ॥८३॥ ततस्तेनाऽपितखेट-चक्रिविद्याम्बुसेकतः ॥ तं सजीकृतवान् वीर-चक्राग्रथं चमूपतिम् ॥८४॥
ततो भोगरतिर्वज्र-वेगं भूमर्तुरापयत् ॥ स तं महौपच्यम्भोभि-र्भटाग्रथमपीपटत् ॥ ८५ ॥ उपकर्त्रपकर्त्रो-पकृत्यपकृती द्रुतं ॥
विधाय सुमुदे भोग-रतिर्मानफलं ह्यदः ॥ ८६ ॥ चन्द्रबाहुरपि प्राच्य-बन्धाभिभवैरतः ॥ भूत्वा चन्द्रगतेरग्रे-ऽयोधयन्मदनं

द्विपम् ॥ ८७ ॥ विदधच्च शरासार-मजवृन्दमिडाञ्जुदः ॥ वैरिणं व्याकुलीचक्रे । मदनं सपरिच्छदम् ॥ ८८ ॥ धनुश्छित्वा रथं
 भित्त्वा । रणश्रान्तं बन्ध च ॥ मदनं चन्द्रवार्युर्ध्व-चन्द्रि सत्कर्मणः फलम् ॥ ८९ ॥ ग्रहीतुं मणिमाली त-मधावत्खेटचक्रिभूः ॥
 दुर्गता स शरासारं । रूढे चन्द्रबाहुना ॥ ९० ॥ तावच्चन्द्रगतिनिन्दे । मदनं शिविरे निजे ॥ निषिध्याऽथ महाबाहुः । श्रान्तं
 चन्द्रोदयं रणात् ॥ ९१ ॥ तपनं योधयामास । प्राग्गैरेण तथैव च ॥ तावसर्पातिदुर्द्वेषो । भीषणं चक्रतू रणम् ॥ ९२ ॥ अहाष्टां
 निदिपां प्राणान् । वीरोजितमदः सह ॥ अकार्पाञ्च यशःधीरैः । प्रक्षाल्य प्रोज्ज्वले कुले ॥ ९३ ॥ बन्ध च महाबाहु-स्तपनं
 तापनं द्विपां ॥ तपनोऽपि पराभृत्यै । भयते भरणीशुभः ॥ ९४ ॥ बद्धं मोचयितुं तं चाऽधावच्चित्रायुधो भटः ॥ तमरौत्सीन्महा-
 बाहु-र्नदीपूरमिवाऽचलः ॥ ९५ ॥ निन्देऽथ तपनश्चन्द्र-गतिना स्वनेले मुदा ॥ महारम्भभरेणेन । दुर्गतिं दुर्गतो धिया ॥ ९६ ॥
 वैरीपुताडितं चण्डं । चन्द्रवेगोऽथ वारयन् ॥ योधयित्वा पुनर्भीम-मवधादहिपाशकैः ॥ ९७ ॥ उपस्थितेन युद्धार्थं । चित्र-
 वीरेण वैरिणा ॥ युयुधे च समं भीमं । निन्दे चन्द्रगतिर्वले ॥ ९८ ॥ युग्मं ॥ भीष्मं निरायुधीभूतं । चन्द्रचूडः समीक्ष्य च ॥
 प्रतापं रूढे युद्धे । भवे मोह इमाऽङ्घ्रिणम् ॥ ९९ ॥ योधयित्वा चिरं छिन्न-चापं भयस्थं च तं ॥ अहिपाशैरवधात्स । लोभो
 मूढमिवाऽशुभं ॥ १०० ॥ तं जिघृक्षो च चन्द्राङ्गे । रूढे तेन दलेऽनपत् ॥ प्रतापं तं चन्द्रगति-गुप्तौ चौरं चरा यथा ॥ १ ॥
 रत्नचूड १ तडिद्वेग २-चन्द्राभा ३ अपि भूशुजः ॥ चित्रवीर्य १ महानीर्य २-भद्रवीरान् ३ रणोद्यतान् ॥ २ ॥ निषिध्य छिन्न-
 चापादीन् । स्वयं युध्वा चिरं शृणुं ॥ शून्यं बन्धुश्लोभ-कासरो रमणं क्रमात् ॥ ३ ॥ युग्मं ॥ तान् जिघृक्षुश्च युद्धेन । न्यपे-
 धन् भटसत्तमाः । चन्द्रप्रभ १ यशश्चन्द्र २-चन्द्रकीर्ति ३ नमश्चरान् ॥ ४ ॥ प्राग्वच्चन्द्रगति संन्ये-ऽनपीद्विद्वान् भूशुजः ॥ ज्ञाना-

द्विरहितान् जन्तून् । मिथ्याचं संसृताविव ॥ ५ ॥ विना भोगरति सप्ता-प्येवं ते सुहृदो नृपाः ॥ बद्ध्वा प्रतद्विषः प्राच्याऽभि-
भयान्निश्वासयन् ॥ ६ ॥ य एव प्राग् रणे बद्धा-स्तैरेव मदनादिषु ॥ यद्बन्धस्तत्र हेतुः स्या-द्रणश्रान्तः बुकर्म च ॥ ७ ॥
कर्मणा जीयते युद्धे । हन्यतेऽपि च कर्मणा ॥ जयोऽरेश्च श्रियो वाऽपि । कर्मणैव भवन्ति हि ॥ ८ ॥
एवं शुभाशुभं कर्म । शुभाशुभफलप्रदं ॥ विज्ञाय शुभमेवैत-दर्जनीयं सुबुद्धिभिः ॥ ९ ॥

चन्द्रबाह्यादयो वीरा-स्तथाऽयुध्यन्त भूयसाः ॥ अभज्यत यथा खेट-चक्रिणः पृतना पृथुः ॥ १० ॥ वीराणामाह्वश्रान्तिवीक्ष्य तत्सङ्क्रमा-
दिव ॥ चण्डाशुः पथिमाऽम्भोधौ । खत्वा श्रान्ति किलाऽच्छिदत् ॥ ११ ॥ सेनान्योराज्ञया वीराः कर्मलब्धजयाजयाः ॥ रणकर्म विमुच्यथा
स्वं स्वं पदमुपागमन् ॥ १२ ॥ किञ्चिन्मन्दयितोत्साहा । वीरसप्तकबन्धनात् ॥ अपासार्पित्समिद्भूमे-श्चमूः खेचरचक्रिणः ॥ १३ ॥
गर्जद्वीरगणातोद्यं । स्तुत मङ्गलपाठकैः ॥ अमोदत बलं राज्ञो । यथा कैरविणीवनम् ॥ १४ ॥ औपधीवारिणा भूपो । भटान् सर्वान्
पशून्पि ॥ पूर्ववत्सज्जयामास । निजान् खेचरचक्रयपि ॥ १५ ॥ भूयास्ते मदनाद्याथौ-पधीपानीयसज्जिताः ॥ क्षिप्ताः पवनवेगे-
न । पञ्जरेऽप्यासदियु ॥ १६ ॥ आलिङ्गितान् रणश्रान्त्या । वीरानीर्ष्यावशादिव ॥ आलिङ्ग प्रमीला द्राग् । सर्वाङ्गसुखकारिणी ॥ १७ ॥
इति श्रीजयानन्दचरित्रे युद्धाधिकारे द्वितीयदिने भोगरत्यादिसुहृदष्टकाद्विजयनामा वार्णरेव युद्धाधिकारः ॥

अहो जयश्रियो भूपः । स्वाद् युद्धं न विना च सा ॥ इति युद्धावकाशायाऽऽरोहर्ष्याऽचलं रविः ॥ १८ ॥ पराभववशा-
त्केचित् । केचिदर्द्धजयाद्भटाः ॥ केचिच्चमङ्गलातोद्यै-रसुध्यन्त रणोत्सुकाः ॥ १९ ॥ पूर्ववत्सजतां कृत्वा । पताकिन्योद्भयोर-
पि ॥ सेनान्योराज्ञया वीरा । रणार्थमुपतस्थिरे ॥ २० ॥ मर्यैः शौण्डा धनैर्भूपाः । परान्नैरिव वाडवाः ॥ न तृपन्ति

पुराप्यस्ति । वहामोम्युधटान् तत् ॥ ५५ ॥ बन्धाय वैरिणां सूत्र । बहूनामपि बह्वपि ॥ प्रगुणं वर्ततेऽसाकं । कर्त्तव्यामस्ततः क-
 धम् ॥ ५६ ॥ स्वकीचिद्धीवधान्नलं । स्त्रीहत्या वो भविष्यति ॥ बन्धे यलायने चाऽपि । जातेऽस्मत्तोऽधुना रणे ॥ ५७ ॥ मर्मा-
 विद्धिर्वचोपाणी-रेवं ते व्यथिता भटाः ॥ मायास्त्रीस्ताः शरासारान् । सारान् हन्तुं प्रणिन्यिरे ॥ ५८ ॥ ताश्च तानहरन् बाणो-त्कर्षैर्वा-
 तोर्षयति ॥ कुतः सिध्यन्त्यभाग्यानां । हता विमैर्मनोरथाः ॥ ५९ ॥ स्त्रीभटा विद्विषां दर्पान् । सुप्रयुक्तैर्महायुधैः ॥ निजघ्नू-
 रोगिणो रोगान् । भिषजो भेषजैरिव ॥ ६० ॥ तेषां सहस्रसङ्ख्यानां । ससिन्यानां रणो महान् ॥ कृतान्तस्यैव पोषाय । तोषाय च तदाऽभवत्
 ॥ ६१ ॥ महान् वीराङ्गदो वीरः स्त्रीरूपोऽपि तदाहवे ॥ कुर्वन् वै वैरिसंहारं । कृतान्तोपमतां दधौ ॥ ६२ ॥ सायकैर्गजासिंहोऽपि नाय-
 कैर्विद्विषां धयं ॥ ३ वीराङ्गदमनेनापी-द्वयकुलत्वं चिरं युधा ॥ ६३ ॥ वीराङ्गदस्ततः शैलं । मुमुचे नागविधया ॥ गजसिंहोऽपि तं
 चूर्णी-चकाराऽशनिविधया ॥ ६४ ॥ गजसिंहस्ततो विद्या-सिंहं वीराङ्गदेऽमुचत् ॥ योधयानगजं चाऽत्ति । यावत्क्रोधोद्भुरः स
 च ॥ ६५ ॥ तावच्छरभविधां सो-ऽस्सार्पादीराङ्गदो द्रुतं ॥ प्रादुर्भूतस्तया निमग्न । शरभो रभसाद्रिपून् ॥ ६६ ॥ शरभंगजसिंहस्तं ।
 हन्तुं बाणान् निरन्तरान् ॥ मृमुचेऽसिगदादीन्य-प्यायुधानि सहस्रशः ॥ ६७ ॥ उत्पतन् व्योम्नि गर्जन् स । भित्त्वा सर्वायुधो-
 धयं ॥ नखैराहत्य दुर्दर्यो । गजसिंहमपीपवत् ॥ ६८ ॥ घतितं नागपाशैस्तं । बध्वा वीराङ्गदोऽग्रहीत् ॥ वाराविव गजं रज्जु-
 बद्धं गजनिपन्थकृत् ॥ ६९ ॥

स्त्रीरूपोऽय महाबाहु-थिरं कृत्वा शराशरि ॥ गजानन्दाय मृमुचे । शक्तिं ज्वलनवर्षिणीम् ॥ ७० ॥ जघान प्रतिशक्त्या

तां । गजानन्दोऽपि लीलया ॥ भवतृष्णां यथा सर्वाऽनित्यभावनया सुधीः ॥७१॥ मोहनास्त्रं महाबाहु-रसुचद्वैरिणस्ततः ॥ तेनाऽऽ-
 सादितमोहं च । बद्धं जग्राह तं पुनः ॥ ७२ ॥ एवं वीराः सुघोषाद्या । अपि स्वान् प्रतियोधनान् ॥ खेदयित्वा चिरं युद्धै-ल्लोह-
 दिव्यास्त्रभीषणैः ॥ ७३ ॥ नानास्त्रजर्जरान् श्रान्तान् । नागपाशादिभिर्जवात् ॥ निबध्य युगपर्देवा-बिन्यिरे शिविरे निजे ॥७४॥
 ॥ युगं ॥ बद्ध्वा शतानि पञ्चैवं । वीक्ष्य नीतान्निजान् भटान् ॥ त्रस्तं व्यस्तं समस्तं द्राग् । विद्याभृच्चक्रिणो बलम् ॥ ७५ ॥
 खेटचक्री च तद्वीक्ष्य । क्रोधमानाभिभूतिभिः ॥ युगपद्बधयितो याव-दायाति समरावनीम् ॥ ७६ ॥ तृतीयस्तत्तनूजस्तं । सतृष्णः
 समरे भटः ॥ भक्त्या व्यजिज्ञपत्ताव-न्मणिमाली कृताञ्जलिः ॥७७॥ तात ! रण्डासु कोऽयं ते । कीटिकास्विव 'काश्यपेः ॥ सद्ग्रा-
 मोपक्रमः स्फूर्ज-दोजसाऽस्तचिडौजसा ॥ ७८ ॥ स्त्रीत्वेनोपेक्षितास्ता हि । मयोच्छृङ्खलतामगुः ॥ समन्तूर्निग्रहिष्येऽथ । ग्रहिष्ये
 तद्दृष्ट्वाद्भटान् ॥ ७९ ॥ निषिध्य तातामित्युक्त्वा । कुम्भिकुम्भस्थलस्थितः ॥ मणिमाली द्विपन्मालां । दलन्नरिबलेऽविशत् ॥८०॥
 गाहमाने बलं तस्मिन् । कासारामिन्न कासरे । योर्धैर्मुमुचिरे मार्गा । स्वद्विर्दुर्दुरेखिव ॥८१॥ सोचे चायात रे रण्डाः ! करण्डाः ।
 कपटश्रियां ॥ करोम्यनक्रतुण्डा वो । मुण्डमुण्डाः क्षुरग्रकैः ॥ ८२ ॥ स्वाधिक्षेपमिति श्रुत्वा । स्त्रीभटास्तो दधाविरे ॥ सहन्ते
 वीरधिकारं । वीराथ हरयथ न ॥ ८३ ॥ तेषु वीराङ्गदो वीरो । स्त्रोध मणिमालिनं ॥ तस्मिन् वर्षन् शरश्रेणी-धाराश्रेणीनिगेऽ-
 ब्दवत् ॥ ८४ ॥ वीरं वीराङ्गदं युध्य-मानं रूपेण योषितः ॥ मणिमाल्यप्युदग्रौजाः । प्रास्तृणोद्विशिखालिभिः ॥ ८५ ॥

अथो किरणमाल्याद्या । आतरोऽस्य परेऽपि च ॥ पञ्चैकोनानि युद्धाय । शतानि प्रदधाविरे ॥८६॥ तेऽपि वीराङ्गदादन्यैः ।

स्त्रीरूपं लशालिभिः ॥ आहूयन्ताऽऽहवाय द्राण् । पत्रवाहीघर्षिभिः ॥ ८७ ॥ न दिशो विदिशो नाऽपि । नाऽऽकाशं न च भूरपि ॥
सदृश्ये तेषामलक्ष्यन्त । शरा एव तु सर्वतः ॥ ८८ ॥ अथ ज्वालाकुला शक्ति-सुमुचे मणिमालिना ॥ अभैत्सीत्प्रतिशक्त्वा तां । वीरो
वीराङ्गदो रयात् ॥ ८९ ॥ ततो वीराङ्गदो घीरो । वैरिप्राणापहारिणः ॥ शूकरान् विधयाऽमुञ्चद् । घोरघुरधुर्दुर्धरान् ॥ ९० ॥ इमाना-
पतवो दृष्ट्वा । मणिमाली महाभटः ॥ अमुचद्विधया सिंहं । सहसा तान् जघान सः ॥ ९१ ॥ तं वीक्ष्याऽभ्यापतन्तं च । सिंहं
वीराङ्गदो द्रुवं ॥ शरभं प्रागिवाऽमुञ्चत् । स हर्यक्षममलयत् ॥ ९२ ॥ शरभं रभसाऽऽयान्तं । मणिमाली विलोक्य तं ॥ विधाऽवता-
रिवाऽन्देन । गर्जता मृतिमापिपत् ॥ ९३ ॥ मणिमाली गजं वीराङ्गदस्याऽपीपत्च्छरैः ॥ रथं पवनवेगोऽस्य । सिंहयुक्तमथाऽर्पयत् ॥ ९४ ॥
तमास्थाय सुदा वीराङ्गदोऽपि मणिमालिनः ॥ पृथक्पक्ष्किभिर्मत्तं । मतङ्गजमपीपत्त् ॥ ९५ ॥ मणिमाल्यप्यथाऽऽस्थाय । नव्यं-
निघाहृतं रथं ॥ कुद्धो न्याचुकुलद्वारं । वपुष्याऽऽपतिपत्रिभिः ॥ ९६ ॥ वीराङ्गदस्य सोऽच्छैत्सीत् । क्रमात्सप्तधनूपि च ॥ न
ग्रहीतुं न मोक्तुं च । शशांकस्य ततः शरान् ॥ ९७ ॥ ततः प्रस्थापनाऽस्त्रेण । मणिमाल्याश्चक्षुपुत् ॥ वीराङ्गदं परंश्चाऽपि । स्त्री-
भटाभिरिलानपि ॥ ९८ ॥ निद्राणं नागपादैश्चाऽ-चक्ष्माद्वीराङ्गदं भटं ॥ मणिमाल्यङ्गिनं मूढ-मारम्भ इव कर्मभिः ॥ ९९ ॥

एवमेव महाबाहुं । चिरयुद्धश्रमाकुलं ॥ निद्राणान्मालिनोऽस्त्रेण । निवबन्धु पृथक् पृथक् ॥ ६०० ॥ मणिमाल्यपि तान्
पदृष्ट्वा । निघाहृतमहापटे ॥ यावद्गृह्णाति कैवर्त्तं । इव जाले विमिङ्गिलान् ॥ १ ॥ तावत्पवनवेगाद्या-स्तमाह्वासत संयते ॥ कुडौकं
स्त्रीभटान्मुक्त्वा । स सदग्राभयितुं पुनः ॥ २ ॥ वीराणामाहवाऽऽह्वानं । भुक्त्याऽऽह्वानं द्विजन्मनां ॥ सर्वेषामपि कार्याणां-अन्त-

१ व्याजुजी पद्यार

अयोवशाः
सर्गः

धानं हि गीयते ॥ ३ ॥ बहनो भोगरत्याधाः । खेटवीराः परेऽपि च ॥ अयूयुधन् त्रिचित्रास्त्रै-स्त्वं द्विपारिमिव द्विपाः ॥ ४ ॥
 म चसोऽप्यमदांश्चक्रे । वीरः शस्त्रैर्बहूनापि ॥ मितत्वियो ग्रहानेको-ऽप्यर्कः सृजति निस्त्वप्यः ॥ ५ ॥ आत्रा अृतसब्ज्या जुन्नो ।
 युध्यमानेन तेन च ॥ यान्त्किरणमाल्येति । बद्धानादाय तान् भटान् ॥ ६ ॥ तान् चद्ज्ञापनाचन्द्र-गतिना भूभुगाऽपतत् ॥ स्त-
 म्भिन्या विद्यया द्राक् चाऽस्तम्नात्किरणमालिनम् ॥ ७ ॥ नष्टाहिवन्धनांश्चक्रे । तांश्च गारुडविद्यया ॥ प्रावृषुधुत्प्रबोधिन्या ।
 विद्यया च निजान् भटान् ॥ ८ ॥ ततः सञ्जाः पटं भित्तो-द्गीय तेऽप्यभूपति ॥ आययुः स्त्रीभटाच्छिन्न-जालतथटका इव । ९ ।
 यानास्त्रादिद्रवदान्श । सचक्रे तांश्च भूपतिः ॥ उदस्तम्नाच्च कारुण्या-त्ततः किरणमालिनम् ॥ १० ॥ स्वस्य स्तम्भाद्बन्धमोक्षात् ।
 शुद्धः किरणमाल्यथ ॥ अनात्मज्ञो नृपं हन्तु-मुद्यम्यासिमथावत ॥ ११ ॥ यावत्प्रहरते भूपं । वीरस्मानी स चाऽसिना ॥ तावन्तु-
 पोऽसिशुद्धान्य । तं श्रुष्टया मृद्वताडयत् ॥ १२ ॥ सोऽपस्रन्मूर्च्छितो भूमा-च्चहत्तोऽपि कृपालुना ॥ मृद्वीमपि चेपटां किं । मृगाऽरेः
 सहते मृगः ? ॥ १३ ॥ तं च चन्द्रगतिर्वध्वौ-पधीनीरेण सञ्चितं ॥ गृहीत्वा भूभुगादेशात् पूर्ववद्वेष्वमीमिलत् ॥ १४ ॥

अथ नामप्रतापाभ्यां । समं किरणमालिनं ॥ बद्धं मत्वा निलिल्येऽर्कः । पथिमाऽब्धौ भयादिव ॥ १५ ॥ बन्धात्सुनोर्भटानां
 च । खेटचक्री चमूपुतः ॥ क्षर्याकान्तकश्चन्द्र । इव विच्छायतां ययौ ॥ १६ ॥ बहूनां वैरिणां बन्धाद् । भूपसैन्यममोदत ॥
 काव्ये कविरिवार्यानां । बन्धाऽर्हणां निवन्धनात् ॥ १७ ॥ इति श्रीजयानन्दराजर्षिचरित्रे खेचरचक्रित्रीजयानन्दचट्टप-
 युद्धाऽधिकारे तृतीयदिनशुद्धविस्तरः ॥

सम्युज्य महरान् द्विवान् । भर्तनिद्राभिसारिकाः ॥ विस्मृष्टा द्राक् पलायन्त । भानुमत्युद्गमोन्मुखे ॥ १८ ॥ त्रियमाणैर्भटैः

सहस्ये । पुत्रं तोषयितुं किल ॥ कृतान्तजनको युद्धा-रम्भवारणमुज्ज' हे ॥ १९ ॥ द्वयोरपि विरुथिन्यो-रदीपिष्ट भटोच्चयः ॥
रणोत्साहैस्तदोद्यद्भिः । कौरिव दिवाकरः ॥ २० ॥ अथो समग्रसामग्या । स्फुरितोदग्रतेजसी ॥ अनीके ते ३समीकाय । डुढौ-
क्वाते दृढौजसी ॥२१॥ उड्डिडिरे सपत्रेभ्यो । दधद्भयः फलसंहतीः ॥ पत्रिणः शूरवर्गेभ्य-स्तरुभ्यश्च पत्रत्रिणः ॥२२॥ पत्रवाहैर्मिथो
मुक्तै-र्द्रणिता रुधिरारुणाः ॥ प्रवीरास्तुलयाञ्चक्रुः । प्रफुल्लान् किंशुकद्रुमान् ॥ २३ ॥ खेडभितः पत्रिणो वीर-मुक्ताः सङ्घट्टिता
मियः ॥ पक्षोचाला इव व्याला-स्तुण्डातुण्डयचरीकरुः ॥ २४ ॥ असिभिर्युगपच्छिन्नाः । केषाञ्चिन्मौलयो मिथः ॥ व्योमन्यु-
च्छलिता दन्ता-दन्ति चक्रुर्बु राहवः ॥ २५ ॥ एवं घोरे रणे चक्रि-सुभटैर्भूपसैनिकाः ॥ अपासार्यन्त कल्लोलै-रिवाब्धेः सरिदू-
र्भयः ॥ २६ ॥ वीक्ष्याऽपसरतस्तांश्च । द्वेषिकक्षदवानलः ॥ सिंहयुग्यरथो वज्र-वेगः सह्याममास्थितः ॥ २७ ॥ योधून् यतो
यतोऽद्राक्षीत् । स जघान ततस्ततः ॥ ततस्ततो हि दावाग्नि-दैर्देहत्क्षो यतो यतः ॥ २८ ॥

अथो पवनवेगोऽपि । रणपारियासया ॥ विपक्षवाहिर्नी क्षेप्तु-मुपास्थित रथस्थितः ॥ २९ ॥ तद्व्राणैर्व्यथमानाश्च । वैर-
मेवादितो भटाः ॥ दुर्भोवैरिव धर्मज्ञा । निनिन्दुः कलिकारणम् ॥ ३० ॥ वीरश्चन्द्रगतिश्चाऽपि । स्पृहयालुवर्यशःश्रियं ॥ प्रासत्
प्रहरन् वीरान् । रणे तैरस्खलद्भ्रतिः ॥ ३१ ॥ भोगरत्यादयश्चाऽपि । रतिं यशसि चित्रतः ॥ द्विपत्सर्वकपै रोपै-र्युद्धे युयुधिरे
भटाः ॥ ३२ ॥ सर्वे ते ऽतस्तरुश्चाक्रि-सैन्यं दैन्यद्विपद्भ्रतं ॥ बाणैर्निजचमूत्राणै-र्धैरिप्राणैककौणैपैः ॥ ३३ ॥ युध्यमाना विचि-
प्रास्त्रै-ररीणां प्रबलं बलं ॥ उपदुष्टुयुरेते च । कपाया इव संयमम् ॥ ३४ ॥ केषाञ्चित्तेऽच्छिदंश्चापान् । केषाञ्चिद्धन्वसिञ्जिनीः ॥

केषाश्चन् दृषान् बाणः । फेषाश्चिन्मृत्युसंशयान् ॥ ३५ ॥ ततो युधोऽपसृत्यैते । खेटेन्द्रं शरणं ययुः ॥ मिथ्यात्वादिव सम्यक्त्वं ।
 मयिनो भयभीतः ॥ ३६ ॥ भद्रां पवनवेगाद्यै-निजां वीक्ष्य त्रिरुथिनीं ॥ भृशमुज्जागरक्रोध-श्रुक्नी विद्याभृतां जगौ ॥ ३७ ॥
 षात्वाद्यपि भुजिष्या ये । मर्मवाऽऽज्ञकजीविनः ॥ तेऽपि भञ्जन्ति मे सैन्यं । यन्नन्ति ष सुतादिकान् ॥ ३८ ॥ तथाऽप्येवं परा-
 भूति । हहा ! जीमन् सहाभ्यहं ॥ यहामि खेटचक्रित्वाऽभिमानं तद्विगस्तु माम् ॥ ३९ ॥ दुष्टाः पवनवेगाद्या । वध्यास्तद् द्रुतमेव
 मे ॥ इत्युक्त्वा स रथं याव-दारोहति युयुत्सया ॥ ४० ॥ सुतानां प्रथमस्ताव-घक्रवेगः सभक्ति तं ॥ वृणीयितद्विपचक्रः । खेट-
 शुकं व्यजिज्ञपद् ॥ ४१ ॥ शेषः पातालमूले तव शरचक्रितः सांस्थितो नाऽऽहवाहो । भृताथारा धरित्री न विशिखनिकरैः स्फोट-
 मर्हत्यसौ च ॥ क्रन्दन् भीत्या त्वदत्राञ्जलनिधिरपि नो शोपयोग्यो विशेषात् । शक्रेण प्रागपीमेशनिफठिनतैश्छिन्नपक्षाश्च शैलाः
 ॥ ४२ ॥ वद्विप्सानाः सुरोकःस्थितिकृतरतयो देवताः किं विजेयाः ॥ शीर्णाहित्वादवध्वो जगदनभिमतोऽप्येप नूनं कृतान्तः ॥
 स्याता वीरश्च कश्चिचव समिति पुरो वर्त्तते न त्रिलोक्यां । तत्कं जेयं विजेतुं रणरणकरकं तात ! शस्त्रं च धत्से ॥ ४३ ॥ निःसारा
 भटमानिनोऽपि न नरा गाढापराधेऽपि ते । वध्याः सम्प्रति कोऽपि नाऽस्ति च हरिश्रुक्नी च युद्धोद्यतः ॥ दैत्येन्द्रा विविशू रसा-
 तलपिले देवास्त्वनन्ते वने । कस्तत्ते रणकौतुकाय भविता पर्याप्तवीर्योऽधुना ॥ ४४ ॥ तर्चभग्नेषु हीनेषु । कः खेदस्तात योष्ट्यु ॥
 काकोला अपि किं कीटान् । कृपणास्त्रासयन्ति न ॥ ४५ ॥ तत्किं संरभसे तेषु । रभसेन जयाम्यमून् ॥ पशुरेव लताच्छेत्तु-मर्हति
 न्वगभिद्भिदुः ॥ ४६ ॥ त्वपि विश्वत्रयीजेत्रे । सति नो सुलभो रणः ॥ स्वपुत्रस्याऽपि तच्छौर्यं । पश्याऽऽद्याऽवसराऽगतम् ॥ ४७ ॥
 धार्त्रा किं प्रविभिय पन्नगततीरुत्त्रासयामि द्रुतं ? किं भूमौ परिपातयाम्युद्दुगणान् बाणैः प्रपक्काऽऽब्रवत् ? किं शक्त्या परिशोप-

यामि जलधि ? किं वा गिरीधूर्णया-स्येवं विद्धि समग्रशक्तिकलितं मा स्वाऽनुरूपं सुतम् ॥४८॥ इत्युक्तयाऽऽनन्दितं तातं । निषिध्या-
ऽनुमतोऽनुता ॥ चक्रवेगो द्विषा चक्रं । निग्नान्नाकामत क्रमात् ॥ ४९ ॥ न पाद्रार्तेन रव्याभि-र्नाथीर्येन च हास्तिकैः ॥ इना-
पगामहापूरः । सोऽस्त्वालि प्रसरन् रणे ॥५०॥ तद्द्वारैः सर्वतो देह-प्रविष्टाद्देहमाभटा . ॥ शल्या इव शरव्याप्त-तनयः सर्वतो वयुः ॥५१॥

अथो पवनवेगस्त-मह्वास्त तस्तशान्वं ॥ रणार्थिनं तमालोक्य । चक्रवेगोऽप्यवम्भणीत् ॥ ५२ ॥ बुद्धिस्त्यजति दर्पान्धं ।
किं रे मूर्ख ! सुमूर्षसि ? ॥ मदस्यग्रे यदस्यग्रे-त्तनस्तिष्ठन् सुदुर्धिया ॥५३॥ आवाल्यान्मम तातस्य । मूढ भूत्नाऽपि सेवकः ॥ विप-
क्षत्वं भवन् यस्या । बलान्नार्याः प्रगल्भसे ? ॥ ५४ ॥ हन्यमानं मयाऽद्य त्वा । न सा तु त्रास्यते ध्रुवं ॥ प्रथमानं हि सिंहेन ।
मृगं रक्षति किं मृगी ? ॥५५॥ रक्षन्त्या च तयाऽऽत्मानं । क्षिप्तोऽसि त्वं रणे मम ॥ व्यधैर्व्याघ्रमुत्से श्वान । एव प्राक् क्षिप्यते
न किम् ? ॥ ५६ ॥ त्वा च ता च भटमन्या । निग्रहीष्यामि लीलया ॥ उष्णाशुर्वा शीताशुर्वा । स्वभाणोर्भक्ष्यमेव हि ॥ ५७ ॥
जगौ पवनवेगोऽपि । त्वत्तातः प्रभुरेव मे ॥ परिणीता यधूमिच्छ-ब्रह्मरुत्युत्पथगः पुनः ॥५८॥ नासाहीनो न देवोऽर्च्यः । सेव्यो
न नयश्चर प्रभुः ॥ अन्यायिना च नैव श्रीः । स्थानीत्यनुभविष्यसि ॥ ५९ ॥ सैन्यस्याऽस्य प्रसिद्धा या । स्वामिनी भामिनी न
सा ॥ अमर्ल क्षयकाला सा । परं दुदवमेव वः ॥६०॥ त्वन्मे मत्सेधवा मृत्यु-युद्धेनैव हि भोत्स्यते ॥ तद् युध्यस्व विशुच्यैत-द्वचोडिण्डिमड-
म्बरम् ॥६१॥ प्रज्ज्वलन्निति तद्वाचा । वात्येव दवानलः ॥ दग्धुं वैरिवनं चक्र-वेगोऽभुञ्चच्छराचिपः ॥६२॥ एता. पवनवेगोऽपि ।
गर्जन्नन्द इवोन्नतः ॥ शरधोरणिधाराभि-रायन्तीनिरारयत् ॥ ६३ ॥ ज्यायासं आतरं हृष्ट्वा । युध्यमानं महायुधैः ॥ महावेगो
युधेऽधावद् । द्वितीयः सेतचक्रिभूः ॥ ६४ ॥ स चन्द्रगतिनाजरोधि । त्रिरोधिघ्नान्तमास्यता ॥ शराशरि तयोश्चाऽऽसी-दसीमो-

त्साहृगोर्ययोः ॥ ६५ ॥ मणिमाली वृतीयोऽपि । चञ्चिभूः सुमटाग्रणीः ॥ द्राग् भोगरतिवीरेण । युधे धावन्नरुध्वत ॥ ६६ ॥
 चण्डवेगं च सेनान्यं । घान्तं घन्घारिणं ॥ वज्रवेगचमूनाथः । स्थिरं योधुमुपास्थितः ॥ ६७ ॥ ततोऽष्टावपि ते काष्ठा-गजा
 इव महाहवे ॥ गर्जन्तो गर्जतो पोर-मज्जर्जन्मरुत्पथम् ॥ ६८ ॥ उदडीयन्त तद्राणा-स्तनुत्राणादिभेदिनः ॥ केषाञ्चिच्च भया-
 त्राणा । निस्त्राणाः पश्यतामपि ॥ ६९ ॥ अन्येऽपि सैनिकाः सैन्य-रन्योऽन्यं सैन्ययोर्द्वयोः ॥ आह्वयग्राहमाह्वयि-पताऽऽहवम-
 हाप्रहाव् ॥ ७० ॥ सुमटाः कोटिशोऽप्येवं । शरकार्मुकपाणयः ॥ मिथः कटकयुग्मस्थाः । समीकायोपतस्थिरे ॥ ७१ ॥ पवनेन
 समं चक्र-वेगस्याऽथ सुदुर्दरः ॥ अभूद्भूमिर्निथ्रान्तेः । समरोऽसमरोपतः ॥ ७२ ॥ चक्रवेगो द्वियो घन्नाऽभिदद् हृदिव मर्म-
 याग् ॥ तदादाय नवं सोऽपि । तस्यैतत्कर्मवत्तपः ॥ ७३ ॥ युगपद्भिन्दिपालेन । तानभदृक्तां परस्परं ॥ स्पन्दनं दुधियो वन्धु-
 स्नेहं दुर्वचसा यथा ॥ ७४ ॥ गदामुद्यम्य चक्रोऽथ । दधावे पवनं प्रति ॥ गदयैवाऽञ्जुचूर्णत्तां । सोऽप्यश्मानमिवाऽश्मना ॥ ७५ ॥
 ततो योधावपुष्येतां । मुद्गराभ्यामिभामिन ॥ आस्फल्यास्फलय तावेवा-भज्येतां नत्विमौ भटौ ॥ ७६ ॥ चक्रवेगः शिलासेकां ।
 व्योम्नुरच्छुल्य महीपतीं ॥ मुमुचे पननाय द्राग् । मोहस्त्वृष्णामिवाऽङ्घ्रिने ॥ ७७ ॥ आहत्य मुद्गरेणैता । पवनोऽप्यपिनद् द्रुते ॥
 सुधीः सम्पक्वलाभेन । दीर्घाभिव भनस्यित्तिम् ॥ ७८ ॥ आरुखाऽथ रथौ द्विधा-र्पितौ द्वावपि तौ भटौ ॥ चिरं व्यामुञ्चतां वीर-
 मदञ्जरहरान् शरान् ॥ ७९ ॥ शूलं जयश्रियो मूलं । चक्रवेगास्ततोऽमुचत् ॥ कदलीकाण्डवत्काण्डः । पवनस्तदसृण्डयत् ॥ ८० ॥
 यैस्त्वरंस्तरजग्रं च । चक्रवेगोऽनगत्य तं ॥ भीष्मामर्चिष्मतां शक्ति-मस्मार्पीद्घसरं द्विषाम् ॥ ८१ ॥ अमयित्वा च तां ग्रास्तां ।

श्रुत्कारकर्त्री करे ॥ वेगात्पवनवेगायाऽचत्प्राणापहारिणीम् ॥ ८२ ॥ पवनोऽन्येऽपि वीराश्च । तां मेतुं शस्त्रसंहतीः ॥ व्यमुञ्चन्
तु फेणुस्ताः । सत्क्रिया इव दुर्जने ॥ ८३ ॥ तथा हृद्याहतः सद्यः । पवनः स्यन्दनेऽपतत् ॥ सा च मोक्तुः करेऽयासीच्छयेनीव
चटकार्दिनी ॥ ८४ ॥ ज्ञात्वा पवनवेगं च । मूर्च्छालं नागपाशकंः स्त्री-मूढं डिम्भैरिव स्मरः ॥ ८५ ॥

अधेन्दुगतिना साकं । चिरं युध्ध्वाऽपि सायकं ॥ नाऽर्जपीचं महावेग । इव मिथ्याक्रियो भवम् ॥ ८६ ॥ आप्रेयास्त्रं
ततोऽमुञ्चन्महावेगोऽतिदारुणं ॥ वारुणास्त्रेण तच्चन्द्र-गतिद्राक् निरवीवपत् ॥ ८७ ॥ त्रिशूलं वैरिणां मौलिशूलकृद्दर्शनादपि ॥
महावेगोऽधुचच्चाऽच्छिनच्चन्द्रगतिः शरैः ॥ ८८ ॥ अयोगोलं महावेगो । यन्त्रेण व्यमुचत्ततः ॥ शस्त्रैरस्खलता चन्द्र-गति-
स्तेनाऽऽहवो हृदि ॥ ८९ ॥ मूर्च्छया स्यन्दनेऽपतत् । किम्पचान इवाऽर्थितः ॥ तं वेगेन महावेगः । सर्पपाशैर्बन्ध च ॥ ९० ॥ अयो-
विधोद्भवाद् द्वैर्द्वै-विधैरारयुर्धैधिरं ॥ युध्ध्वा भोगरतिं भूरि । मणिमाल्यप्यशिश्रमत् ॥ ९१ ॥ अहिपाशैस्ततोऽवभात् । स च
भोगरतिं तथा ॥ न यथाऽशाशक् श्वास-प्रश्वासादिविधावपि ॥ ९२ ॥

चण्डवेगोऽथ सेनानीर्विज्वेगं चमूपतिं ॥ चक्रवेग इवाऽवभाच्छ्रान्तं सुचिरसङ्गैः ॥ ९३ ॥ भूपस्येति मटा च्छ्रान्त-
रथाक्रियो भटः ॥ कपाया इव मोहस्य । धर्मस्योपश्रमादिभिः ॥ ९४ ॥ चक्रवेगादयश्चाऽमी । पवनादीन्त्रियन्त्रितान् ॥ यावत्क्र-
धासु निधिष्य । यान्ति स्वस्वरथस्थिताः ॥ ९५ ॥ तावद्दीराङ्गदेनाऽऽशु । तत्स्वरूपे निवेदिते ॥ आगत्य श्रीजयः क्षमापः । शंरा-
सारं स्लोथ तान् ॥ ९६ ॥ तद्गार्णव्यथितास्ते च । समं सर्वेऽप्यरुन्दुदः ॥ चक्रवेगादयो योधुं । चद्धान्मुक्त्वा डुढौकिरे ॥ ९७ ॥
युध्यमानः संहतैश्चाऽऽकर्षिण्या विद्यया नृपः ॥ चद्धान् पवनवेगादी-नाऽऽकृष्य स्वरथेऽनयत् ॥ ९८ ॥ त्रोटयित्वाऽहिपाशांश्च । तेषां

गारुडविधया ॥ वीराङ्गदेन चौपध्याः । पाथसा तानसज्जपत् ॥ १९ ॥ आस्थाय स्वरथास्ते चा-ऽधावन्त समिते पुनः ॥ परा-
 भवो हि वीराणा । वायुस्तेजोऽग्निष्टद्धये ॥ ७०० ॥ वीक्ष्याऽथ पवनश्चण्ड-वेगं भूपेन योधिन ॥ पुत्राभिभूतिवैरेणाऽऽह्वास्त पिप्रन्
 रदान् दुधा ॥ १ ॥ सोऽपि सिंह इवाऽऽगत्य । कुधा पवनमृचिवान् ॥ प्राणसन्देहमप्याऽऽप्या-न्योजसा किं प्रगल्भसे ? ॥ २ ॥
 न नन्दति चिरं प्रायः । पराछुर्योजसा मदः ॥ उष्णभानुकरात्पद्वा । कियत्पति बालुका ? ॥ ३ ॥ बध्वाऽहं त्वां न मोक्ष्यामि ।
 शिथिलं चक्रवेगवत् ॥ यदि वेत्ति न मे शक्ति । तत्पृच्छ निजमङ्गजम् ॥ ४ ॥ तव मोचयिता कोऽपि । सोऽप्यथ प्राणसंशयं ॥
 नीतोऽस्ति चक्रवेगेन । यस्य वीर्यं त्वमन्वभूः ॥ ५ ॥ तथाहि त्वा विमुञ्चामि । चिरं स्वार्थैकसौहृदात् ॥ स्वयं शालभवल्भेतात् ।
 स्वामिद्रोही म्रियस्व वा ॥ ६ ॥ पवनोऽप्यन्वभापिष्ट । सकृदन्यकृतं जयं ॥ स्वयं बालजयं वा किं । वदन् गर्वेण गर्जसि ? ॥ ७ ॥
 सकृन्मज्जयदर्पाऽन्ध्यात् । स्वयं शालभमार्गंगं ॥ जिघांसुरप्यहं वैरा-चक्रवेगमुपेक्षिपि ॥ ८ ॥ ततो बालार्हनेन त्वां । पापिनं हन्तु-
 मागमं ॥ पञ्चास्यः सहते किं वा ? । निजडिम्भार्दिनं किरिम् ॥ ९ ॥ उक्तिप्रत्युक्तिभिः किं वा ? । शास्त्रवादे ह्यमूर्वरं ॥ समरे त्वस्त्र-
 मेवेति । तत्तुरुन्व भटोऽसि चेत् ॥ १० ॥ इत्युक्त्या कुपितश्चण्ड-वेगश्चण्डपराक्रमः ॥ विशिखैस्तिरयामास । पवन सोऽपि तं स्यात्
 ॥ ११ ॥ शराशरि चिरं कृत्वा । चण्डवेगं श्रमातुर ॥ आजघान त्रिशूलेन । पवनो हृदि तं दृढम् ॥ १२ ॥ मूर्छया पापति नाग-
 पाशैर्बध्वा च तं स्यात् ॥ वैरनिर्यातनाहृष्टः । पवनः शिबिरेऽनयत् ॥ १३ ॥

अथ श्रीश्रीजयानन्द-श्चक्रवेगादिभिः समं ॥ युध्यमानोऽभनक् तेषा । बन्धूनां युगपद्रथान् ॥ १४ ॥ उत्प्लुत्योत्प्लुत्य

तान् सर्वान् । धनुर्मुक्तशरार्दितान् ॥ भूपीठेऽच्छुद्धुठद्धानैः । स्रवत्तद्विस्रपङ्किले ॥ १५ ॥ अतिशौर्यात्समास्थाय । पुनर्विधाकृतान्
रथान् ॥ युध्यमानांस्तथैवोर्व्यां । लीलयाऽलोठयन्तुः ॥ १६ ॥ अभूदित्यसकृद्भूषे कृपालौ ताननिघ्नति ॥ प्रशशंसुः सुरा राज्ञः । कृपां
तेषां च साहसम् ॥ १७ ॥ नागपाथैस्ततोऽवभात् । नृपत्नीरपि तान् समं ॥ निर्वहन्ति कियद्युद्धं । सुपर्णेन सहाऽहयः ॥ १८ ॥ निन्ये चन्द्र-
गतिस्तांश्च । स्कन्धाऽऽनारे नृपाज्ञया ॥ दृष्ट्वा किरणमाली च । मुमुदं बन्धुसङ्गमात् ॥ १९ ॥ आरात्स्रक्षतवीराङ्गो-च्छलितैः शोणि-
तैरथ ॥ २० ॥ आक्तो रक्तश्च सूर्योऽगात् । स्नातुं त्वपरवारिधौ ॥ २० ॥ स्वस्वस्वाम्याज्ञया जज्ञे-ऽवहारः सैन्ययोर्द्वयोः ॥ द्विधाऽपि
सुकृतसङ्घयाश्च । भटा जग्मुनिजं पदम् ॥ २१ ॥ जयाऽजयभवानन्द-शोकाभ्यां दधतुर्वले ॥ दिनरात्र्युज्ज्वलश्याम-मेरुषाम्श्वद्वयो-
पमाम् ॥ २२ ॥ शुशोच तनयान् बद्धान् । खेटचक्री भृगं निशि ॥ तद्रक्षायै युधे स्वस्य । मन्यमानः प्रमादिताम् ॥ २३ ॥ सेनान्यं
प्राक्तनं बद्ध । ज्ञात्वा चक्री निजात्मजं ॥ द्विधा महाबलं न्यास्थ-त्तपदे राजकाशयात् ॥ २४ ॥ अपि कण्ठगतप्राणा । भटहस्त्या-
दयोऽखिलाः ॥ सज्जिता मज्जनं नदां । रणश्रान्तिच्छिदे व्यधुः ॥ २५ ॥ निद्रालिङ्गनसौल्येन । देवानपि तदुज्झितान् ॥ नि-
निन्दुः सुभटाः सौव-प्रियाणां च न सस्मरुः ॥ २६ ॥ इति श्रीजयानन्दराजार्पिचरित्रे श्रीजयानन्दखेचरचक्रिमहायु-
द्धाधिकारे चतुर्थदिनयुद्धविस्तरः ॥ अ० १०९ ।

दानादिशुभनस्तूनां । ज्ञान्वा सौप्तिककृतमः ॥ तन्नासायाऽरुणः क्रोधा-दिवाऽक्रामत् भानुमान् ॥ २७ ॥ सर्ववाहनशस्त्रादि ।
भटेभ्यो निखिलं तदा ॥ यथेष्टमददाद् भृशु-चिन्ताएलानुभान्तः ॥ २८ ॥ अथ सूर्यकरान् वीरा । वीक्ष्याऽन्यतमसं मृतः ॥ तैर्नु पा-

स्पन्दतो हन्तु-मौल्युत्पापन्त शत्रुवम् ॥ २९ ॥ प्राग्वत्समग्रसामग्या । पृतनाद्वितयस्थिताः।योधा इडौकिरे योद्धुं । वोढुं स्वस्वपरा-
 क्रमम् ॥ ३० ॥ शूरनिरन्तरापातैः । विहिते हि मभापतौ ॥ उद्योतोऽभून्मिथो वीर-शस्त्रसङ्घट्टजानलैः ॥ ३१ ॥ खेटचक्रिवले
 भ्रमे । पननादिभट्टस्य ॥ महाबलः समुत्तस्थौ । वीरः शक्रपराक्रमः ॥ ३२ ॥ स युद्धे प्रतियोधृणां । सायकानां च वीरराट् ॥ पृष्ठा-
 न्येन ददर्शाऽऽजौ । केषाञ्चिन्नाननानि तु ॥ ३३ ॥ शूरैर्ध्वस्तभट्ट^१ तेन । भूपस्याऽतुलुद्धलं ॥ लुलायगाहनम्लान-कमलावलि-
 ष्पल्वलम् ॥ ३४ ॥ तमन्यसुभटाऽज्ययं । ह्यत्वोपास्थित भूपतिः ॥ द्विपट्टध्वान्तरवियोद्धुं । किरन् शरकरावलीः ॥ ३५ ॥ समरै-
 कधृतो धीर-स्वमरौत्सीन्महाबलः ॥ प्रबलं धनुरास्फाल्य । सबलं तिरयन् शरैः ॥ ३६ ॥ काण्डान् भूपः^२ प्रकाण्डं च । ^३काण्डी-
 राकाण्टयातिनः ॥ सुञ्चन् व्याकुलतां निन्ये । सेनान्यं सेनयाऽन्वितम् ॥ ३७ ॥ सायका दायका भीते-स्तस्य पेतुर्यतो यतः ॥
 योद्धारः स्पद्धयैर्नया-मपतंथ ततस्ततः ॥ ३८ ॥ तद्भाणघातभीतानां । वीराणां नश्यतां द्रुतं ॥ स्रस्तान्यस्त्राणि पाणिभ्यः । श्रेणि-
 भ्यो वसनानि च ॥ ३९ ॥ निम्नत्यसिन् द्विपत्सैन्यं । कुमारा युगपद् द्रुतं ॥ द्वादशाऽपि सहस्राणि । पञ्चोनानि परेऽपि च ॥ ४० ॥
 वीरवर्गाग्रणिम्मन्या । नानापानापुथाः क्रुधा ॥ अधावन्त मुधामाना-स्तमुपद्रोतुमुद्यताः ॥ ४१ ॥ युग्मं ॥ सर्वेऽपि युगपद्भूयं ।
 स्त्रीरूपं चापधारिणः ॥ सत्वरं तिरयामासु-र्वपन्तः शरधोरणीः ॥ ४२ ॥ सोऽपि तान् सुबहून् दृष्ट्वा । मुमुदे रणकौतुकी ॥ सुनोद
 प्रति तान् बाणान् । वरिभ्राणान् जरीहूतः ॥ ४३ ॥ एकोऽपि विकिरन् विष्वग् । बहून् शरकरान् दधौ ॥ रवीन्द्रोर्गुगपत्साम्यं ।
 स्वान्यसैन्याब्जएण्डयोः ॥ ४४ ॥ जघानकोऽप्ययं वीरान् । युध्यमानाननेकशः ॥ प्रयस्यति न पञ्चास्यो । मृगाञ्चिन्नन् बहुनपि

॥४५॥ रथस्थो गगनस्थो वा । भूमिस्थो वा क्षणादपि ॥ धुरि मध्ये तथा चाऽन्ते । सेनाया नृपतिर्भ्रमन् ॥४६॥ कांश्चिद् दृढपदाघातैः ।
कांश्चित्करतलाहवैः ॥ वज्राभैर्मृष्टिभिः कांश्चिद् । कांश्चित्कठिनकूर्पैः ॥ ४७ ॥ गदासुहरदण्डाऽसि-प्रभृतीनां पृथक् पृथक् ॥
अन्योन्यास्फालनैः कांश्चिद् । द्विपद्वीरानपीपतव् ॥ ४८ ॥ ततो जातकृपस्तेषु । रथ एव स्थितो नृपः ॥ स्वैनैव योधिनः सार्ध-
मायुधैरप्यजर्जरव् ॥ ४९ ॥

विविधैरायुधैरेवं । योधयित्वा कियन्तुपान् ॥ निस्त्राणाञ्चिस्तनुव्राणा-भिरत्त्रांश्च व्यधादिमान् ॥ ५० ॥ पुरोगांस्तेषु सर्वेषु ।
रणश्रान्तान् कुमारकान् ॥ शतं महाबलादीन् स । नागपाशैर्बन्ध च ॥ ५१ ॥ तांश्च वीरप्रधानानि । बद्धानि वशशादनात् ॥
वीक्ष्याऽशेषाऽपरं नेशुः । कुमाराराधटका इव ॥ ५२ ॥ उपैक्षिष्ट नरेन्द्रस्तान् । कुमारान्बन्धयतो भिया ॥ कणेष्वात्तेषु सर्वेषु । प्रोङ्का-
यन्ते न किं तुपाः ? ॥ ५३ ॥ बद्धान् पवनवेगोऽथ । राज्ञा भ्रूसंज्ञैरितः ॥ कारागारं इव स्तेनान् । स्कन्धवारैऽनयद्रयात् ॥ ५४ ॥
अपान् वीक्ष्य तनूजान् स्वान् । मत्वा बद्धांश्च कांश्चन ॥ तान् विमोचयितुं चक्री । क्रुधाऽऽध्मातोऽभ्यधावत ॥ ५५ ॥ शीर्षिच्छेद्या
क्व सा रण्डा ? । क्व ते बद्धाः कुमारकाः ? ॥ इत्यादि प्रलपन् सोऽरि-सेनामस्खलितोऽविशत् ॥ ५६ ॥ स च धन्वी निपङ्गी च ।
संस्थितोऽतिरथी रथे ॥ मूर्ख्यन्तरं कृतान्तस्या-तर्कं भीष्मक्रुधा भटैः ॥ ५७ ॥ वीक्ष्य तं संहितैकेषु-मनेशनं सर्वतो भटाः ॥
सञ्जातकल्पास्तान् स । शक्रजिद्विक्रमोऽवदत् ॥ ५८ ॥ मङ्गलानि दधतां भटवर्गाः । सुस्थिताश्च रिपवोऽपि भवन्तु ॥ एष यद्युधि
निहन्मि न हीनान् । यो जगत्सु च समोऽस्त्याधिको वा ॥ ५९ ॥ उग्रोज्जाग्रदकालकालवलम्बद्बलद्भुजास्फालनो-चालव्याल-
र्करालकालपद्बुलव्यालोलवालालयः ॥ प्रावग्रन्थिमिदृजिगर्जितसृजः स्फुर्जद्भुजाला भटाः । सर्वे नः समरे सजन्ति कल्पाकिञ्च

मनथेष्टितः ॥ ६० ॥ तस्मिर्भिकाः स्य रण्डां तु । तां मे दर्शयताऽधुना ॥ यदस्या गर्भतः पुत्रा-नाऽऽकर्षाभि निजानहम् ॥ ६१ ॥
 भुत्स्येति स्त्रीतनुर्भृष्ट । द्रुतमेत्य जगाद तं ॥ साऽहं रण्डाऽस्मि भो ! भो ! या । रण्डयिष्यति ते प्रियाः ॥ ६२ ॥ चेत्सजिगंससे पुत्र-
 स्वन्नो युष्यस्व सत्वरं ॥ यच्चां संगमयाम्येष । तैर्नीत्वा तत्समां दशाम् ॥ ६३ ॥ इति मर्मवचोऽख्येण । विद्धः खेचरचक्रयथ ॥
 युर्ध्वोचरपिप्यामि । निहत्येतां नत्कृत्तमिः ॥ ६४ ॥ चिन्तयित्स्वमास्फाल्य । घर्तुर्नव्याऽम्बुदधनि ॥ चक्रे शिलीमुखान् वर्षन् ।
 नममभ्रमयं स तैः ॥ ६५ ॥ स्वषाणवात्यया भूयो-ऽप्येतद्गणाऽब्दसंहृतेः ॥ दिग्मुखाऽनुज्ज्वलीचक्रे । सुदा वीराननान्यपि ॥ ६६ ॥
 सृ-र्जत्येवं तयोर्युद्धे । युगपद्यक्रिसनिकाः ॥ इव प्रदीपने लग्ने । सर्वेऽन्येऽपि दधाविरे ॥ ६७ ॥ युधे पवनवेगाद्यै-श्चन्द्रगत्यादि-
 भिभ्र तं ॥ आह्वापिपत खेटेन्द्र-सुताघाः सुभटाऽग्निमाः ॥ ६८ ॥ वीराऽख्यहृतपर्य-श्च-गर्जौधरुधैरैरिदिवि ॥ विश्वगुच्छलितैः सन्ध्या-
 रागोऽकाले व्यनृन्मत ॥ ६९ ॥

एवं सर्वाऽभिसारेण । समीकेऽनीकयोस्तयोः ॥ जायमाने चकम्पे भू-विष्वक् प्रलयशङ्किनी ॥ ७० ॥ उद्वेलाः सागराश्चाऽऽ-
 सन् । शैलाः कम्पात्पतापताः ॥ चलाचलानि विश्वानि । दिशश्चाऽस्त्रान्धकारिताः ॥ ७१ ॥ दम्भाद्घोराहवस्यैवं । जयाऽजयफर्लापि-
 णात् ॥ भटानदीदृशद्वेधाः । प्रव्यक्ति पुण्यपापयोः ॥ ७२ ॥ विश्ववीरगणाग्रण्यो-रथो चक्रिमहीभुजोः ॥ रणोऽभूत्परमो यद्भवत् ।
 शुरेशदितिजेशयोः ॥ ७३ ॥ द्वयोरपि तयोरिष्टो । जयोऽनिष्टः पराजयः ॥ तौ चान्योऽन्याऽविनाभावौ । तदहं समथेग्विधिः ॥ ७४ ॥
 भ्रन्त्याऽभेधवज्रपृष्ठ-मक्षत्येषू च वाणधी ॥ कामाक्षा दददे यस्मै । स भूपः केन जीयताम् ? ॥ ७५ ॥ यथेष्टं यस्य शस्त्राणि । चापे-
 ष्व्याधानि विधया ॥ भूयो नवनवानि स्यु-र्दुर्जयो हि स चक्यूपि ॥ ७६ ॥

अथ काण्डैर्नृपथापं । चक्रिणः खण्डशोऽसृजत् ॥ विधया तन्नवं लात्वा । तथैव युयुधे स च ॥७७॥ भूपस्तदपि चिच्छेदाऽ
 विच्छेदादिति चक्रिणः ॥ एवं नवनवांश्चापान् । सोऽच्छैत्सीद्विद्ययाऽपितान् ॥७८॥ रणसिधोस्ततः कूलं । शूलं खेटेश्वरोऽसृचत् ॥
 शूलैर्नवाऽभिदद्भूप-स्तच्च दार्धिव दारुणा ॥ ७९ ॥ अयोभारसहस्रीयं । गोलं चक्री द्विपेऽसृचत् ॥ सोऽभिनत्त च तेनैव । मोदके-
 नेव मोदकम् ॥ ८० ॥ वभञ्जाऽथ रथं भूपो । गदया खेटचक्रिणः ॥ तथैव तस्य तं सोऽपि । यत्कृतं भुज्यते हि तत् ॥ ८१ ॥
 व्यर्थासाऽसिमुधम्य । दधावे खेटचक्रयपि ॥ चन्द्रहासं नरेन्द्रोऽपि । व्यधत्तां तौ ततोऽस्यसि ॥ ८२ ॥ विदधाते चिरं तौ च ।
 दण्डादण्डि गदागदि ॥ सुहरामुहरि वीरौ । सुष्टामुष्टि पदापदि ॥ ८३ ॥ परमेतेषु युद्धेषु । नाऽर्जपीत्कोऽपि कञ्चन ॥ दुर्लभो हि
 जयः सद्यः । रसहृल्ये पञ्चास्ययोर्मिथः ॥ ८४ ॥ अस्थाद्धन्वी ततश्चक्री । पुनर्विधाकृते रथे ॥ व्यमुञ्चच्च शरासारं । नरेन्द्रोऽपि
 तथैव च ॥ ८५ ॥ ततोऽसुञ्चत्तथा चाणान् । क्रुद्धः क्ष्माभृन्महौजसा । रथादुत्पाद्य तैश्चक्री । भूर्पीठे लोठितो यथा ॥ ८६ ॥ रथं
 चाऽस्याऽभनक् शौर्यं-चदानेन गदाहर्तः ॥ चक्री श्रान्वद्रथे स्थित्वा । युयुधे विशिखैः पुनः ॥ ८७ ॥ भूयोऽपि भिन्नसन्नाहं । विशि-
 खैर्व्रणितं च तं ॥ तथैव स्यन्दनं भित्त्वा । रक्ताक्तं भुव्यच्छुठत् ॥ ८८ ॥ ततो विधावलैनेप । ब्रमर्धन्वरथान्नवान् ॥ निधाय
 युयुधे क्रोध-दुर्द्धपो दुर्द्धरं पुनः ॥ ८९ ॥ तथैव च धराधीशो-ऽप्याऽऽहत्याऽऽशु तमाशुगैः ॥ भङ्गेन स्यन्दनस्योव्यां । स्रवदस्रम-
 पीपत् ॥ ९० ॥ एकविंशतिकृत्वथ । कृतोऽप्येवं महीधुजा ॥ विराम रणान्नायमहो वीरत्रताग्रहः ॥ ९१ ॥ अथ वीक्ष्य रथान्
 ममां-श्चक्रिणोऽपीति भूधुजा ॥ स्वतद्भङ्गभियेवाऽर्क-स्तिरोधादस्तभूमृति ॥ ९२ ॥ ततो विरेमतुः सैन्ये । स्वस्वेशादेशुतो रणात् ॥

स्वन्ध्यायारागमास्त्रार्च-सजनादि च पूर्ववत् ॥ ९३ ॥

अथ चक्री निजं स्थान-मामतः स्वाङ्गजन्मनां ॥ बन्धाच्छोककालोऽप्राधी-न्मोक्षोपायं स्वर्धासखान् ॥ ९४ ॥ परिणाम-
हितं तेऽपि । जगद्गुः खेटचक्रिणं ॥ बद्धाऽयं श्रीजयो भूप-स्त्वत्पुत्राणां न चाऽऽङ्गना ॥ ९५ ॥ मुक्त्वा कदाग्रहं तादृग्-मौलिकंक-
णधारणे ॥ कन्यां दर्याऽप्यदच्चाऽपि । दुरुक्तं क्षमयस्व तम् ॥ ९६ ॥ उत्तमत्वात्कृपास्तुत्वात् । सैवं मोक्षयति ते सुतान् ॥ तव राज्याऽ
सृष्टो याता । कृतार्थः स्वपदं पुनः ॥ ९७ ॥ श्रुत्वैवममुद्गुः स्यां । सन्धां मानी विसृज्य तान् ॥ चक्री सुशिक्षितं दूतं । ग्राह-
पीत्पन्नाऽन्तिकं ॥ ९८ ॥ स गत्वा तमभाषिष्ट । शिष्टाऽऽदिष्टोऽसि चक्रिणा ॥ त्वज्जामाता सुतानां मे । बद्धेत्यज्ञास्यहं जनात् ॥ ९९ ॥
ततः सन्धेय वस्मान्नं । बद्धान् मोचय मे सुतान् ॥ दास्यामि स्वकर्णीं तस्मै । कन्यापञ्चशतीयुताम् ॥ ८०० ॥ प्रदास्ये चार्धैव-
ताढ्यं । मौलिं सप्ताहमेव च ॥ धचां स तादृशं प्रीति-रस्तु चाऽभवमावयोः ॥ ११ ॥ पवनोऽपि निश्चम्यैत-द्रत्वाऽऽचख्यौ क्षमापति ॥
तदुक्तं च प्रतिश्रुत्याऽऽगत्य चोत्राच दूतकम् ॥ २ ॥ याहि दूत ! चद स्वेशं । वक्ति त्वत्सुतवन्धकृत् ॥ नैवार्थस्तव कन्याभि-र्वैता-
ढ्याद्धेन चाऽस्ति मे ॥ ३ ॥ त्वं तु तादृग्मदाह्लाङ्कं । सप्ताहं मुहुटं वह ॥ दास्यामि भरताद्धं ते । सन्धिथाऽऽस्त्वावयोः सदा ॥ ४ ॥
दूतो गत्वेदमाचख्यौ । क्रुद्धचक्री त्वचिन्तयत् ॥ विधाता नाऽधुना सन्धि । गविंती जितकाश्ययम् ॥ ५ ॥ अथवा चक्रमुन्नाऽयं ।
न शक्री न भ्रिविक्रमः ॥ नृमानो मेऽस्रमुद्गीक्ष्या ऽमन्दाक्षो मद्गु नदक्ष्यति ॥ ६ ॥ शस्त्रान्तरैरजय्यं तत् प्रातर्विद्यायुधैरमुं ॥
हत्वा स्वान् मोचयिष्यामि । सुतान् भावि यशश्च मे ॥ ७ ॥ ततोऽयं सुभटाथापुः । स्वापथर्माऽखिला निशि ॥ निशाशेषेऽगम-

चचाऽ-नित्यं विषयसौख्यवत् ॥ ८ ॥ इति श्रीजयानन्दराजपिकेवलचरित्रे श्रीजयानन्दनृपविद्याधरचक्रियुद्धाऽ-
धिकारे पञ्चमदिनयुद्धविस्तरः अ०—८१

कौशिकंस्त्रासयन्तं मां । वीक्ष्य वीराः स्वशत्रवान् ॥ सस्पृष्टं त्रासयन्त्वेवं । ध्यात्वेवोदगमद्रविः ॥ ९ ॥ युगान्ताम्भो-
धरध्यान-तिरस्कारधुरन्धरः ॥ रणतूर्यप्रणादोऽभूत् । पृतनाद्वितये ततः ॥ १० ॥ तेन संवद्धितोत्साहाः । पृतनाद्वयोयोधनाः ॥ न-
दा नान्दीश्रुतेर्यद्-द्रङ्गाङ्गणमुपागमन् ॥ ११ ॥ सामग्या कृतसामग्या । युध्यमाना भटा ययुः ॥ अल्पशोऽस्त्रैर्वहून् शत्रून् ।
मन्तः कीनाशतां द्विधा^१ ॥ १२ ॥

भग्रेऽथ चक्रिणः सैन्ये । भूपरीरै र्णोन्मदैः ॥ कुमारा युगपत्सर्वे-ऽप्यथान्त क्रुधा युधे ॥ १३ ॥ वीरैः पवनवेगाद्यै ।
रुद्धा मन्तो भटानिमे ॥ दुर्विकल्पाः शुमध्यनै-रिव धर्मान् जरिहतः ॥ १४ ॥ वक्रीभृता इव क्रूर-ग्रहाः सर्वभयप्रदाः ॥ सुवीच-
वैरिसैन्ये ते-ऽभूवन् भूपभटास्तदा ॥ १५ ॥ तथा दृष्ट्वाऽथ तैश्चक्रि-कुमारैः स्फारविक्रमैः ॥ अक्रमं तैः समं योद्धुं । सक्रुद्भिरुप-
चक्रमे ॥ १६ ॥ क्वचिदकमयं चक्रैः ? । क्वाऽपि चोल्कात्म शक्तिभिः ? ॥ मिथः सद्धिताऽनेक-शस्त्रोत्थाऽग्निमयं क्वचित् ? ॥ १७ ॥
नीरन्त्रमिलितासद्दृष्य-शरत्राताऽत्रकृत्वचित् ? ॥ मुद्गराद्यैः क्वचिद्द्रुआम्य-द्रुगृत्रपद्च्यभवन्नभः ॥ १८ ॥ युग्मं ॥ विषक्षांश्चक्रि-
वीरास्ते । व्यजयन्त युधाऽवनौ ॥ अनेकानुद्गिरन्तोऽस्त्र-त्रातान् धर्मानिनाऽऽहताः ॥ १९ ॥ ततः स्वमटसंहार-शंकया श्रीजयो नृपः
॥ सिंहयुग्यरथारूढः । स्त्रीतनुः प्राऽविगद्रणे ॥ २० ॥ तस्य प्रतीपगामिन्योऽभूवन् वैरिभटालय ॥ रणे प्रसरतः स्वैरं । तरुच्छाया

^१ दृष्ट्वाऽथ यस्मत्त्वं चिति द्विधा

रवेरिव ॥ २१ ॥ आह्लासत सुतास्ते तं । चक्रिणो रणकर्मणि ॥ हसन् सोऽपि जगौ बद्धान् । बन्धून् कि रे विसस्मरुः ? ॥ २२ ॥
 मुग्धा द्रुत नश्यत नश्यताऽद्य रे ? । सुरक्ष्यता वीरजयाऽर्जितं यशः ॥ यतो न वीक्षे नृशुरासुरेषु तं । सकृच्चपेटामपि मे सहेत यः । २३ ॥
 मृत्पिण्डत्वमि भाः पुरो मम ह्याः काष्ठात्मता चाऽखिला । योधा विभ्रति लेप-पुत्रकतुलां लौहा रथाः पर्णतां ॥
 शस्त्रौघास्तृणतां सुराऽसुरनराधीशास्त्वधनुग्राह्यतां । तत्कैः केन कदा क्व वाऽहृत् ! कथं जेयोऽहमप्याऽऽह्वे ? ॥ २४ ॥
 ये शूरा भटकोटिकुट्टनमदोचाला भिये स्वर्णिगां । ते नः सख्यरसार्थिनां ग्वल्ल सुदे दिष्ट्या स्थिता हृक्पथे ॥
 स्फूर्जत्फुत्कृतिदुद्धरोत्फणगणा भेकोन्दुराणां दरं । चे दद्युः प्रमदं हि ते फणभृतस्ताक्षर्यस्य भक्ष्यैषिणः ॥ २५ ॥
 अत्रस्तोमपरिश्रमभैरिनिविश्रमं क्लाम्यथा-स्माह्वयुद्धजिगीपयाऽतिविकटैः कि रे ! भटा दुर्घटैः ॥ नाऽस्माकं प्रकटं चपेटमपि यत्सोढुं
 सुरेन्द्रोऽप्यल । तत्कि यूयमुपस्थिता मम रणे मूर्खां सुमूर्पावशात् ? ॥ २६ ॥ इति तद्वचनैः कुट्टा । युद्धाऽनुत्ताश्च ते भटाः ॥ मुमु-
 चुस्तृणितप्राणान् । बाणान् सर्वे सहस्रशः ॥ २७ ॥ अभादक्षीतक्षोणिपालश्च । केषाञ्चित्स्यन्दनान् रयात् ॥ कानप्यल्लुठडूभूमौ ।
 वाधिद्वयोमन्युदलालयत् ॥ २८ ॥ युध्यमान नियुध्यैवं । तं खेचरचक्रमृत् ॥ स्वपुत्राणा वधाशङ्की दधावे योद्धुमुद्यतः ॥ २९ ॥
 स च धावन् विदुद्रान् । शैररिपताकिनी ॥ सर्वतो दद्रवद्वीरान् यश्ननिव दवानलः ॥ ३० ॥ तमाह्लास्त निजाऽनीकं । क्षितिरक्षी
 रिरक्षिपुः ॥ मिथो विदधतुस्तौ च । रोषादिष्विपचि द्रुतम् ॥ ३१ ॥ सर्वे सर्वाभिसारेण । पृतनाद्वयगा मिथः ॥ योधा युयुधिरे
 स्वामि-युद्धवृद्धदुधस्ततः ॥ ३२ ॥ धनुर्धनुषि दोर्दोषि । मुष्टासुष्टि गदागदि ॥ शक्ताशक्ति भटास्ते च । चक्राचक्रि चिर व्यधुः ॥ ३३ ॥
 अथ कौतुकोक्तिः—नीसाण घमघमइं, ढोल ढमढमइं, दमामा दमदमइं, झल्लरि छमछमइं, योगिणी डमरु डम-

दमं, विसि गमगमं, वयरी कोपे धमधमं, झुझुवाटमटमटं, कायरकमकमइं, जिम जिम भट भीडे तिम तिम रस चडे,
 एके हपथा पडे, बीजा गाढे राजडे, काह्ला त्रडत्रडे, दर्दरी दडदडे, खाण्डां खडखडे, सन्नाह कडकडे, भडप-
 डतां धडधडे, पडिआ फडफडं, एके वडवडइं, भूमि धडहडे, गिरिशिखर खडहडे, शिला रडवडे, पाताले
 सुर भडहडे, भोगीओ दडवडे, प्रेततो हडहडे, गज गडगडे, वृक्ष कडकडे, त्र्यम्बक त्रहत्रहे, धीर गहगहे,
 तेहना जस महमहे, महाधज लहलहे, दिगिरि टलवले, सायर हलहले, नगर खलभले, वीरहाथ चलवले,
 पडिआ टलवले, भह्य झलहले, रुधिर खलखले, लोक कलकले, नारी चलवले, जूझार घाय न चूके, नासतां
 पाण मूके, हाथी चाले हलके, पगे नेउर खलके, एकना अङ्ग लटके, एक तेजे झलके, रथ भाञ्जे, जयनाद वाजे,
 नीच नासत न लजे, एक एक हुइ ताजे, बलिआ हरखे गाजे ॥

एतत्कौतुकमात्रा-छिप्रितं वाच्यं न चैव सर्गत्र ॥ सम्भ्याऽपेक्षगिरो यत् । कवयो व्याख्यातुविज्ञाश्च ॥ ३४ ॥ ततो याना-
 न्ययानानां । विचित्राद्वाण्यशस्त्रिणां ॥ साद्यानि क्षुधितानां च । वृषितानां जलानि च ॥ ३५ ॥ अमम्भ्रं चमूमध्ये । दीय-
 न्तेऽधिकृत्तैः ॥ श्रान्तानामनहाराथ । तन्यन्ते सुहृदादिभिः ॥ ३६ ॥ युगं ॥ आयसैः सुचिरं शस्त्रै-र्युध्येतामथो मिथः ॥
 रुराणानद्भुतं चक्रि-भूभुजौ मरुतामपि ॥ ३७ ॥ अथो मियो गदायातै-स्तौ भग्नस्यन्दनौ भटौ ॥ बाहुवाहव्ययुध्येतां । मुष्टा-
 मुष्टि च रोपतः ॥ ३८ ॥ ततो महातरुं चक्री । व्यमुञ्चद्भूविडौजसि ॥ रोपात् पिपत् रदान् सोऽपि । पिपेप तरुणैव तम् ॥ ३९ ॥

च । शृष्टिलोकरतकपत ॥ ४२ ॥ षष्टम्यश्च तरुम्योऽस्य । पतन्तः कुसुमोत्कराः ॥ सुरावनिमितां हृष्टै-दृष्टिं पौष्पीमचीवृधन् ॥ ४३ ॥
 अर्थतो निशपकं ॥ द्विपं रौद्ररणाऽजग्र्यं । झत्वा विधाकृते रथे ॥ स्थितोऽमुञ्चन्महाशक्ति-मग्निज्वालाभयङ्करीम् ॥ ४४ ॥ विधाऽ-
 पितरथस्थायी । प्रतिशक्त्या विभेद तां ॥ भवदृष्यामिवाऽनित्य-चिन्तया मुनिवन्तुपः ॥ ४५ ॥ ततो ज्वालाऽऽकुलं चक्रं । व्यमु-
 श्चत्संघटकरुशृत् ॥ यद् दृष्ट्वाऽपि भयात्सैन्याः । सर्वे नेत्रे न्यमीमिलच् ॥ ४६ ॥ दैवतं भूमिनेताऽपि । प्रतिचक्रं व्यमुञ्चत ॥ प्रल-
 याऽम्भोदिनिर्घोषे । ते चापस्फलतुमिथः ॥ ४७ ॥ यथा यथा च युध्यते । आस्फल्याऽऽस्फलय ते मिथः ॥ तथातथाऽग्निकीलाभि-ज्व-
 लतीन नमस्तयोः ॥ ४८ ॥ कार्शानिवः स्फुल्लिङ्गैश्च । तदुत्थैर्दाहिभीरवः ॥ सारावं देवता नेशु-र्विमुक्तरणकौतुकाः ॥ ४९ ॥ उत्प-
 तन्तौ पतन्तौ च । गृध्राविव पुनः पुनः ॥ आस्फलन्तौ मिथश्चक्रौ । चक्रते कान्न विस्मिताच् ॥ ५० ॥

एवं ते सुचिरं युध्वा । दलितारे गताऽचयी ॥ विरम्याऽभजतामीशं । मिथः प्रतिहतौजसी ॥ ५१ ॥ तामसाऽङ्घं तत-
 श्चक्री । व्यसृजद्भूयुजो बले ॥ तेन जज्ञे कुहूरात्रि-मैघान्धतमसाश्चिता ॥ ५२ ॥ ततः स्वान्याऽविभागेन । युध्यमाना महाभटा ॥
 यावन्मिथो द्विपद्भिश्च । हन्यन्ते दुर्दरायुधैः ॥ ५३ ॥ आस्फल्याऽऽस्फलय चाऽन्योन्यं । पतन्ति च महागजाः ॥ मर्द्यते चाऽश्व-
 माश्वेन । भज्यन्ते च रथा रथैः ॥ ५४ ॥ मानवीयेन शस्त्रेणो-द्योतं तावन्त्रुपोऽतनोत् ॥ सहस्रभानुरप्येष । यत्पुरः स्यात्त्रपाऽऽस्प-
 दम् ॥ ५५ ॥ निजतन्त्रतिरस्कारात् । कुद्धो भूपस्ततो भृशं ॥ तथा चक्रे शरासारं । सर्वतोऽयं महौजसा ॥ ५६ ॥ यथा चक्री धनु-
 लतुं । सन्धातुं वा शरान्न हि ॥ अशाशग् भिन्नसन्नाह-शिरस्त्राणखसन्महाः ॥ ५७ ॥ द्विपः सैन्येऽपि वीराणां । तच्छिन्ना मौ-

लयोऽपतन् ॥ क्षुधितस्य कृतान्तस्य । कवला इव सञ्जिताः ॥ ५८ ॥ केषाञ्चिद्विधिनां सत्त्वाऽऽलम्बात्तं प्रति धावतां ॥ तत्पातित-
गजस्थल्यो । विभं त्राणं च चक्रिरे ॥ ५९ ॥ पतिताः सुभटाः केचित् । मूर्छया तच्छराहताः ॥ उत्तस्थुर्वीजिता मास-गृत्रगृत्र-
च्छदाऽनिलैः ॥ ६० ॥ नीरन्ध्रे सर्वतोगामि-शरधोरणिनिमिते ॥ महाकाराग्रहेऽनीकं । तेन क्षिप्तमिव द्विपः ॥ ६१ ॥ न नृपो न
च पत्तिर्वा । न वाजी न च सामजः ॥ खेटचक्रिचले सोऽभू-इभूपवर्णनं योऽङ्कितः ॥ ६२ ॥ निन्दन्तः स्वामिनं तेन । बलिना
वैरकारिणं ॥ तं च मुक्त्वाऽनशन् सैन्याः । प्रियं सर्वस्य जीवितम् ॥ ६३ ॥ खेटेन्द्रोऽप्यतिशूरत्वा-च्छतशस्तेन पातितः ॥ उत्था-
योत्थाय नानाऽस्त्रै-स्युध्यत पुनः पुनः ॥ ६४ ॥ चक्रेऽस्त्रेणाऽपि भूपोऽय-सुद्योतं मद्भिजित्वरं ॥ इतीव सत्रपो भानु-निलिल्येऽ
स्तगिरौ क्वचित् ॥ ६५ ॥ यद्वा-मदुद्योतायं भूयः । प्रतापसृष्टदं मम ॥ माऽवधीचक्रिणं भानु-धर्यात्वेत्यस्तमासदत् ॥ ६६ ॥
ततो रणधिरामादि । शस्त्राचोर्जीवनादि च ॥ बभूव पूर्ववत्सर्वं । सैन्ययोर्मुच्छुगादि च ॥ ६७ ॥ अहिसादीनि पुण्यानि । जयारो-
ग्यमुत्सोचयान् दृष्टुर्हिसाधयान्यन्या-चीति १व्याजित्त्वा रणः ॥ ६८ ॥ विद्याहेतीस्ततो रात्रा-वस्खलन्मुक्तयेऽसिलाः ॥ चक्री
सस्मार तर्कोक्ति-युक्तीर्वादीन धीयनः ॥ ६९ ॥ निद्राश्लिष्टास्ततो वीराः । सुसदु-खादि नाऽविदुः ॥ कुरङ्गाक्षीनशाः कृत्याऽ-कृत्या-
दीन नराधमाः ॥ ७० ॥ इति श्रीजयानन्दराजपिंकचलिचरित्रे श्रीजयानन्दभूपखेटचक्रियुद्धे षष्ठदिनयुद्धचिस्तरः ॥
३अरुणोऽथोदितः सुप्तान् । गोभिर्निरानवूयुधत् ॥ गुरुधर्मोपदेष्टेव । शयितान् मोहनिद्रया ॥ ७१ ॥ किं कलिविध्वदुःखाकृत् ।

१ प्रपटीषकार २ आघक्रायुषलक्षचक्रियुध वर्णना नाम षष्ठदिनान्तर्गता-युद्धाधिकार-पठ ३ अरुणोऽथोदित सुप्तान् । प्रवीरानुदताऽस्थपत्ता ॥
द्वेव जाऽपुल्लिक्त्वा स्वट-मूर्च्छया पतितान् जनान् ॥ ७२ ॥ (इति वा पाठ)

सुहृदोरपि तत्पतः ॥ तत्रं शान्तिमिवाऽऽनेतुं । जगत्साक्षुदयं ययौ ॥ ७२ ॥ अहो जयश्रियो भूपः । स्याद्युद्धं च विना न सा ॥
 इति युद्धावकाशायाऽऽरोहत्पूर्वाचलं रविः ॥ ७३ ॥ प्रणेद् रणतूर्याणि । ध्वजिनीद्वितये ततः ॥ मध्यमानाम्बुधिध्वान-धिक्कारैकधुर-
 ध्वनि ॥ ७४ ॥ तन्नादः प्रघनोत्साहं । वीरान्निच्ये विशेषतः ॥ शुद्धधर्मोद्यमं भव्यान् । गुरूणाद्युपदेशवत् ॥ ७५ ॥ ऊरीचक्रु रणं
 शूरा । चट्ट युध्याऽप्यवृत्तितः ॥ 'भुक्तवाऽपि बहुशः श्राद्ध-भोजनं वाडवा इव ॥ ७६ ॥ आमन्तः सुभटांश्चक्रि-कुमाराः प्रासरन्
 रणे ॥ बलाका इव कासारं । भक्षयन्तो झपाऽर्भकान् ॥ ७७ ॥ पवनेनाऽङ्गनारूप-वीरपञ्चशतीयुजा ॥ बहुधा योधयित्वा ते ।
 निरिधैरायुर्धधिसम् ॥ ७८ ॥ नागपाशैरबध्यन्त । विंशतियोधिनोऽग्रिमाः ॥ जालिकेन दृढैर्जालै-स्तिमिङ्गिलगिला इव ॥ ७९ ॥ युग्मं ॥
 चन्द्रगत्यादयश्चाऽपि भोगत्त्यादयोऽपि च ॥ अभाइल्लुलक्षसङ्ख्यां च । शूराश्चक्रिविरुथिनीम् ॥ ८० ॥ कुद्वोऽधायवत्तथक्त्री ।
 वैरिवीरान्निपातयन् ॥ मदान्ध इव मातङ्गः । केलिद्वृन् कदलीवने ॥ ८१ ॥

कुमारभूयुजा सोऽथ । रुरुधे धन्वधारिणा ॥ तं वीक्ष्याऽतिक्रुधाक्रान्त-श्चक्रयभापिट तुष्टधीः ॥ ८२ ॥ रे रण्डे ! न किम-
 घाऽपि । मत्तो यासि दवीयसी ॥ स्त्रीत्वेनोपैक्षिपि त्वां च । प्राच्येऽह्नीति प्रगल्भसे ? ॥ ८३ ॥ वैधाः सन्ति पदे पदे गदगणान्
 हन्तुं क्षमा भेषजै-दानैर्दुर्गतदौःस्थयसन्ततिहृतोऽसङ्ख्याः पुनर्लक्ष्मणाः ॥ न त्वेषोऽस्ति जगत्सु यो व्यपनयेद्दोर्दण्डकण्डूचयं ।
 शस्त्रैर्मे स्थितर्वांश्च यो युधि यशो दत्तेऽथवा दुर्यजः ॥ ८४ ॥ मृगेऽमृगारिर्धुजगैर्गरुत्मान् । सुरेन्द्रस्तपनस्तमोभिः अग्निः
 पतङ्गैर्मुंरजिच दैत्यै-र्यद्वत्तथाऽहं सुभटैर्न साध्यः ॥ ८५ ॥ जेतुं काचिद्रणे माम-प्यहो युग्ध प्रगल्भसे ? ॥ न जानीपि वृणं

शक्रोऽप्यग्रे नः के पुनः परे ॥ ८६ ॥ याहि मुक्ताऽसि नारीणां । वधान्मे दुष्यसे बलं ॥ यदि स्थास्यसि विद्यास्त्राऽनले त्वं
 शलभिम्यसि ॥ ८७ ॥ भूपोऽवक्त् त्वत्सुतावाचा । न हतो बहुशो भुवि ॥ लोठितोऽपीति वक्षि त्वं । तत्ते वाक्शूरता न वा ? ॥ ८८ ॥
 नारीणां त्वं वधेऽशक्त-स्तत्किं च दुःप्यसे बलं ॥ याहि तन्मे प्रपद्याऽऽज्ञां । दयया मुच्यसे जरन् ! ॥ ८९ ॥ भटानामथवैक्षिष्टा ।
 बलं तनुभुवामपि ॥ शस्त्राणां स्वभुजानां च । पूर्वयुद्धेषु पदस्त्वपि ॥ ९० ॥ यद्वाऽवशिष्यते विद्या-शस्त्राणामयुना बलं ॥ चक्रिन् ।
 माघसि येनैवं । तदप्याशु विलोकय ॥ ९१ ॥ यतः-शूराः सन्ति सहस्रशो भुजचलप्रोत्सर्पिदर्पोधुराः । शस्त्राणि
 प्रतिवीरजीवितरमालुण्टाकवृत्तीन्यापि ॥ कोदण्डाघितसायके मयि पुनर्निःशूरजन्मा मही-शस्त्राङ्कस्तृणमेकमेव
 च हितं वक्ष्ये घृतं तद् द्विपाम् ॥ ९२ ॥

इति तस्य गिरा क्रुद्धो । भृशुजा सह खेटराद् ॥ शराशरि कियत्कृत्वाऽ-सुश्वद्वाराधारायुधम् ॥ ९३ ॥ धारासारैर्गजेन्द्राश्व-
 पत्याघां पृतनामिदं ॥ उपद्रवज्जहाराऽऽशु । वायव्यास्त्रेण भूपतिः ॥ ९४ ॥ वायव्याऽस्त्रं ततश्चक्री । गिरिशृङ्गाणि पातयत् ॥
 श्शुचे विद्विषां सैन्यं । । सहसा येन पात्यते ॥ ९५ ॥ विचक्रे लक्षशः सर्पान् । भूपस्ते पिप्यिरेऽनिलं ॥ चक्री भुमोच नागाऽस्त्रं ।
 चभूः कोटिशोऽहयः ॥ ९६ ॥ स्वानुपद्रवतः सेनां । सुपर्णाऽस्त्रेण भूपतिः ॥ तानप्यनीनशचक्री । वृथिकाऽस्त्रं ततोऽमुचत् ॥ ९७ ॥
 तत्कृत्वान् लक्षशः सेनां । दशतो वीक्ष्य वृथिकान् ॥ मयूरस्तान् व्यनाशयत् ॥ ९८ ॥ ततः क्रोधोद्धतो भूप-
 विद्याशक्त्या चमत्कृतः ॥ चक्री विद्यामृतां सद्यो-ऽसुचत्प्रस्वापनाऽऽयुधम् ॥ ९९ ॥ तेनाऽप्रभुष्णुना भूषु-ज्यंगदाघानुभावतः ॥
 निद्राणः कटको याव-द्वन्यते तस्य वैरिभिः ॥ १०० ॥ तावत्प्रयोवनाऽस्त्रेण । भूपस्तमजजागरत् ॥ युयुधे चक्रिचम्बा च । सह

रोषाद्विनिष्य स ॥१॥ आग्नेग्याऽर्धं ततोऽमुञ्चत् । ऋटत्रटितिकारि सः ॥ तद्व्यध्यापि दहत्सैन्यं । वारिदाऽऽऽरेण भृशुजा ॥२॥
 नागर्षाद्यस्तवोऽयथा-चक्री फूत्कारिभिर्द्विपं ॥ अतुट्ट-नृपस्ताश्च । द्रुतं कमलनालनत् ॥ ३ ॥ ते परे ये निबद्धास्तै-स्तिष्ठन्त्येव-
 मनेन स ॥ यथा जाले निबध्यन्ते । इषा नैन तथा गजाः ॥ ४ ॥ गारुडाऽर्धं ततोऽमुञ्च-द्यतोऽत्ति गरुडो रिपुं ॥ गोविन्दा-
 ऽऽरेण भूपालः । सत्सरं तदनीनशत् ॥ ५ ॥ द्रुमोच मोहनाऽर्धं त-द्विद्याभृद्वाप्तवस्ततः ॥ वीरा निजा निजैरेव । येनाऽऽयुध्यन्त
 मोहिताः ॥ ६ ॥ न चास्त्रग्रहमोक्षादौ । निभागाऽज्ञाप्रभूष्णयः ॥ तच्च व्यपीफलज्ज्वाला-मालिन्या त्रिधया नृपः ॥ ७ ॥ विद्याऽ-
 स्त्राऽर्धमन्याऽन्य-प्यमुञ्चत् खंचरेश्वरः ॥ नाऽमुचत्साहसं त्वेकं । तद्वि धीरस्य जीवितम् ॥८॥ फलप्राहाणि नाऽभूवत् । विद्या-
 शस्त्राणि तानि च ॥ नृपे भाग्यनिधौ बीजा-न्युत्तानीयाऽद्रिमूर्द्धनि ॥ ९ ॥ नृपः स्वभुजयोः शौर्यं । घचे यो जगदुत्तरं ॥ विद्या-
 ह्यदौर्षपीना च । बलं जेयः कथं ह्ययम् ? ॥१०॥ विभाव्याऽभिजितं भूष-मेरं विद्याऽऽयुधैरपि ॥ विषण्ण खेटराद् दध्यौ । जेयोऽ-
 यं शान्तः कथम् ? ॥११॥ दृश्यते-स्याऽङ्गनारूपं । शौर्यं शत्रादितिपुनः ॥ अलक्ष्यः कोऽप्ययं विश्वे-ऽजेयो जेताऽपि तं न तव
 ॥ १२ ॥ राज्यमेतच्छृते तत्किं । वैताड्यस्य मयाऽऽर्ज्यदः ॥ सञ्चितं कीटिकाभि किं । धान्य नैवाऽत्ति तित्तिरः ? ॥१३॥ निस्स-
 चमयना धिग्मा-भिति दुष्टनिकल्पिनं ॥ दैवतो मुद्गरो ह्यस्ति । ममाऽसाध्यः पराऽऽयुधैः ॥ १४ ॥ ततो युद्धान्तरैरेतं । श्रमयित्वा
 चिरं रिपुं ॥ द्रुतं तेन हनिष्यामि । निद्याऽऽनैः किं न सिध्यति ? ॥१५॥ ततश्चक्री रथाऽऽरूढो । निर्घोषध्वनिताऽम्बरं ॥ धन्याऽऽ-
 स्फाल्य शरसांरं । व्यधत् धरणीधवे ॥ १६ ॥ भूमिपालोऽपि दम्भोले-रपि घाणैभिर्देलिमै ॥ उपद्रुद्राव तं तस्य । सुजम्
 सेनामनुवताम् ॥ १७ ॥

एवं चिरं युधा श्रान्तं । सर्वाङ्गियणितं शैरः ॥ भृशक्रथक्रिणं चक्रे । स्रग्द्विद्विष्णुशोणितम् ॥१८॥ ततश्चत्री क्रुधाऽऽक्रान्तो ।
दुतमुत्पाद्य मुद्गरं ॥ लब्धलक्षो धवं धात्र्या । जघानाऽनेन मूर्द्धनि ॥ १९ ॥ तद्वातव्यथितः क्ष्मापः । क्षणं मुकुलितेक्षणः ॥
अचेतयत् क्रिञ्चिन । हाहारवपरे बले ॥ २० ॥ ततस्तं निहतं मन्य-श्चक्री यावदमोदत् ॥ लब्धसंज्ञो नृपस्ताव-न्मुद्गरं सद्युपाददे
॥ २१ ॥ स च कामाऽध्या दत्तो । वच्चाऽऽत्मा सर्वशत्रुभित् ॥ अधस्तं वीक्ष्य चक्री च । यावद्वन्ति पुनर्नृपम् ॥ २२ ॥ ताव-
चेन जघानप । तथा मूर्द्धनि चक्रिणं ॥ यथाऽसौ मूर्च्छितोऽपप्त-द्वञ्चिच्छन्नच्छदाद्रिवत् ॥ २३ ॥ युग्मं ॥ सर्पपाशैस्ततोऽवभा-
दुभूपविस्तं तथा दृढं ॥ यथोच्छ्वसितुमप्येप । नाऽशशकृणस्पर्दम् ॥ २४ ॥ गृह्वतस्तं भटांस्तस्य । न्ययेधत् कोटिशः शैरः ॥
ज्वलनो ज्वलयन् ज्वाला-मालाभिः कि किलाऽऽप्यते ॥२५॥ १घट्टं स्वंगं तथा दृष्ट्वा । तद्दुःखार्च्या मुमूर्षवः ॥ विरेषुर्न रणा-
धीरा-स्ते हि स्वाम्यनुकारिणः ॥२६॥ सैनिकांस्तानथो हन्य-मानांश्चाऽवेत्य भूपतिः ॥ विद्ययोभयरक्षार्थं । मोहिन्याऽमूनमूहुहत् ॥२७
तेऽथ स्वाऽन्यविभागाऽज्ञा ॥ गत्वाऽगन्नाऽनवेदिनः ॥ मिथो गजरथाद्यैश्चाऽऽस्फल्याऽऽपतन् भुवि ॥ २८ ॥ न्य-
पेधत्स्वभटान् भूपो । म्रतस्तांस्तु विसंस्थुलान् ॥ विध्याताऽचिपि बह्वौ किं । धूमः कैरपि कुद्यते ॥ २९ ॥ मृत्वाऽसन्नांस्त्वरीन्
वीक्ष्या-सखसत्कृपया नृपः ॥ तेऽनिनदूक्षंततः स्वस्था-स्तदवस्थाभिषा पुनः ॥ ३० ॥ आकर्षिण्या तमाकृष्य । विद्यया खेटच-
क्रिणं ॥ नृपः पवनवेगाय । सान्दायाऽर्षिपत्ततः ॥ ३१ ॥ इति श्रीमुनिसुन्दरसूरिविरचिते श्रीजयानन्दराजर्षिकेवालि-
चरित्रे खेचरेन्द्रश्रीजयानन्दभूपयुद्धाजधिकारे सप्तमदिनयुद्धं समाप्तम् ॥

पुष्पवृष्टिरभूद्भूयोः । इमारं च सुरः कृता ॥ दिवि दुन्दुभयो नेदु-नेदुतुषा मुदा सुराः ॥ ३२ ॥ महातूयाण्यघान्त ।
 नदरिदि समन्ततः ॥ मदा जयजयाऽऽरावं । सर्वतो हृषिता व्यधुः ॥ ३३ ॥ चक्राऽऽयुघनरेन्द्रस्य । सैन्यं निःस्वामिकं ततः ॥
 अत्राणमभवद्भूरि-विषादभयविह्वलम् ॥ ३४ ॥ महारथ्यतिरथ्याऽऽद्या-स्वन्मध्ये कोटिशो भटाः ॥ आसन् सर्वे विना नाथं ।
 परं गेदभयाष्टवाः ॥ ३५ ॥ सिहिरायनुना ग्रस्ते-ऽस्तमिते वा ग्रहाजधिपे ॥ कर्तुं 'घ्रासं प्रकाशं किं । प्रगल्भन्ते ग्रहाऽऽदयः' ॥ ३६ ॥
 ततः श्रीजयराजेन्द्राऽऽदंशत्पवनवेगराद् ॥ एवमाश्रासयामास । नश्यन्ती खेटराट्चमूर्म् ॥ ३७ ॥ भैष्ट मा मा पलायध्वं । सैन्या ।
 निःस्वामिका इति ॥ अस्माकं भनता चैकः । स्वामी श्रीश्रीजयो नृपः ॥ ३८ ॥ तमेव प्रतिपद्यध्वं । मुद्गध्वं राज्यसुखानि च ॥
 अयं मौक्ष्यति वो नाथ-मपि प्रणतवत्सलः ॥ ३९ ॥ एवं पवनवेगोक्त्याः । प्रपद्य श्रीजयं प्रभुं ॥ निर्भयं शर्मणा तस्यौ । सैन्यं खे-
 चरचप्रिणः ॥ ४० ॥ सज्जयित्वौपधीनीरै-र्नागपाशान् विनीय च ॥ चक्रिणं श्रीजयो भूपो-ऽचिचक्षिपद्भ्रजपञ्जरे ॥ ४१ ॥

एवं परानपि भटान् । नृपो गारुडत्रिघया ॥ निःसर्पवन्धनान् कृत्वौ-पघ्न्यन्तुभिरसज्जयत् ॥ ४२ ॥ एवं स्वान्याऽविभा-
 गेन । सैन्यं सर्वं सुखाऽऽर्कृतैः ॥ प्रणतैः सेवकीभूतैः । समन्तात्परिवारितः ॥ ४३ ॥ पठयमानगुणः श्रोत्रैः । प्रणतैर्मार्गणव्रजैः ॥
 धूर्द्धर्जयजयाऽऽराव-सुखरैः स्तुत्यविक्रमः ॥ ४४ ॥ आसन्नसेनकैर्धुक्तः । स्त्रीभटैः पञ्चभिः शतैः ॥ कुमारैन्द्रो महावाद्य-प्रणार्दिना-
 दयन् दिशः ॥ ४५ ॥ गजारूढो रथस्थेन । सहितः खेटचक्रिणा । गायनैर्गीयमानोऽलं-चक्रे स्वोच्चारकाऽऽलयम् ॥ ४७ ॥ चतुर्भिः
 कलापकं ॥ परेऽपि खेटभूपाला । विसृष्टा भूषतिस्त्रिया ॥ तद्गुणस्तवपृताऽऽस्याः । स्वस्वमुच्चारकं ययुः ॥ ४८ ॥ भोजयित्वाऽथ

सेटेन्द्रं । सदाचारदयालयः ॥ कृतस्नानजिनाञ्चर्दिः । सर्वन्यो बुभुजे नृपः ॥ ४९ ॥ विविधैर्मङ्गलाचारै-र्महित्सवमयैर्नृपः ॥
 अतिचराम त घलं । निशा च सुखनिद्रया ॥ ४९ ॥ प्रातर्मङ्गलरूप्याणा । नदैः सजातजागरं ॥ नेमुः सिंहासनाऽऽसीनं । श्रीजयं
 पनादय ॥ ५१ ॥ चन्द्रधुन्दुर्यथाऽऽगत्य । पितदुःसाद्वचजिज्ञप्तम् ॥ मुञ्च मे पितरं स्वामि-निधाय करुणा हृदि ॥ ५२ ॥ मोक्ष्या-
 मीति गदित्वा तं । वञ्चपञ्जरसंस्थितं ॥ आनीनयत्कुमारेन्द्रः । खेचरैः खेचराऽधिपम् ॥ ५३ ॥ जगाद च महाभाग ! । तं मौलिं
 त्वच कङ्कण ॥ आनायपेटनामाङ्कं । समबं येन भूभुजाम् ॥ ५४ ॥ जामाता पवनसैवं । पुत्री च परिधाप्यते ॥ ततोऽतिमहिमा
 तंऽत्र । तिष्ठत्याऽऽजीपितं तयोः ॥ ५५ ॥ न स्याता घटिते ते च । घटयस्याऽधुनाऽपि यत् ॥ क्षमस्त्वं पञ्जरस्थोऽपि नचौत्सुक्यं
 भजाम्यहम् ॥ ५६ ॥ बन्धाद्वधे सुमाघ्येऽपि । नरेश ! न हतोऽसि यत् ॥ तचे पुत्र्यर्थनाहेतुः । शक्तस्याऽपि दया च मे ॥ ५७ ॥

इति भूपगिरा खेट-चक्री निद्रः स मर्मणि ॥ अरोदीद्युधि वज्रादि-पातेभ्योऽप्यतिदुःखभाक् ॥ ५८ ॥ रुदन्तं वीक्ष्य तं
 जात-रूप . पवनवेगराद् ॥ जगौ खेटेन्द्र मा रोदी-श्चित्तस्त्रं हि नः प्रभुः ॥ ५९ ॥ तस्या द्राग् मोचयिष्यामि । कृपालोः प्रण-
 तेर्नृपात् ॥ जगाद खेटराजस्रं । नाऽर्थो मे मोचनेन भो. ! ॥ ६० ॥ जगद्विजित्य भुक्त्वा च । सुचिरं खेटचक्रिता ॥ नरदेवसमक्षं
 चाऽऽप्नुनं च धरताभनम् ॥ ६१ ॥ वीराणा श्लाफ्यते मृत्यु-र्यश . स्वर्गप्रदानतः ॥ न तु दुर्जनधिकार-पदं बन्धविडम्बना ॥ ६२ ॥
 सम्प्रत्यव्यर्पया सि तव् । स्वामिभक्तिं दधासि चेत् ॥ कुर्वे बन्धविमोक्षं खं । छित्वा तेन शिरो यतः ॥ ६३ ॥ सुमूर्धमिति तं
 खेटाऽधीशं निश्चित्य वज्रम् ॥ उमाच नाव केषं ते । शास्त्रज्ञस्याऽपि मूढता ॥ ६४ ॥ बद्धोऽसि त्वं न भामिन्या । विद्याशौर्या
 दयो गुणा . ॥ किमस्याः सम्भनन्त्येते । वेत्सि नेयदपीश ! किम् ? ॥ ६५ ॥ जेता भ्रमनरीराणा । योगिनीमानमर्दनः ॥ सर्वविद्या

निधिर्देव-देवीदचनहारः ॥ ६६ ॥ वचनस्त्रादिदेवाना । रिचयी शक्रमिममः ॥ त्रियाकृताङ्गनारूतो । भनइज्ञातेन हेतुना ॥ ६६ ॥
 अरमात् श्रीत्रयो यररा । तत्वमोदस्व भो नृप ! ॥ इन्द्रादिभ्योऽपि येन स्यु-र्यलार्धरुचरोचराः ॥ ६७ ॥ त्रिशेपकं ॥

इति तद्री-नृपासिक्तः । मिथित्सेटाऽधिपोऽभजत् ॥ शीतिमान पराभृति-यद्वितापाऽर्दितोऽपि सः ॥ ६९ ॥ पुनः पवन
 पंगोऽन्व । राजन ! फर्मय दुष्यति ॥ तवाऽपि हृदि गर्भोऽग्नि-र्विवेकं दुं यदोपति ॥ ७० ॥ जगत्ख्याताऽनदातोऽपि । ज्ञापितो-पि
 स्वमन्त्रिभिः ॥ गुरीवियापरीगीय-मानोऽपि श्रीत्रयो नृपः ॥ ७१ ॥ स्त्रीरूपेणाऽपि लीलाभि-स्त्वच्चमूभङ्गत्तोऽप्यहो ! ॥ त्वयाऽ-
 प्यापि गण । प्राप्तोऽस्मीमा दशा ततः ॥ ७२ ॥ प्रागेन स्वामिभक्त्याऽहं । प्रधाने सह पण्डितं ॥ प्रपिपसुपदेष्टार । स्त्रिग्धसे-
 पररीतिभिः ॥ ७३ ॥ तदोपदशर्षीर्षु-रपि तस्याऽपि ते नृप ! ॥ व्यध्याप्यत न गर्नाग्नि-रसमञ्जसनादिनः ॥ ७४ ॥ सामान्योऽपि
 जनो नामाङ्कुरिवा कस्याऽपि दासता ॥ सहेत नेदृगपल्त्याथ । वीरोऽयं सहेते कथम् ? ॥ ७५ ॥ ततो-ऽतिगर्भतो वीर-मेतमप्यची-
 भरः ॥ स्त्रिया भद्राज्यशो दातुं । त्वयीत्येपोऽप्यचेष्ट ॥ ७६ ॥ तत्क्रोधाऽमर्षगर्वाद्या । दोषा एव द्विपोऽङ्गिना ॥ २ मुत्तवतान्
 कुरु तस्याऽऽज्ञा । येन त्वा सोऽपि मोचयेत् ॥ ७७ ॥ खेटेन्द्रोऽपीदमाकर्ण्य । बन्धदु-खेन खेदितः ॥ अनन्यगतिकत्वेन । भूपा-
 ऽऽज्ञा प्रत्यपद्यत ॥ ७८ ॥

गत्या पवनयेगोऽथ । कुमारेन्द्रं व्यजिज्ञपत् ॥ स्वशौर्यादिगुणाः स्वाभिन् ! यथा प्रकटितास्त्वया ॥ ७९ ॥ तथा प्रकटय
 स्वाभिन् ! रूपं स्वाभाविकं निजं ॥ ताम्यन्ति निश्चनेत्राणि । तन्निभालयितुं यतः ॥ ८० ॥ कियदद्याऽपि नः स्वामिन् ! । मोह-

१ प्रेषिणे गुणदष्टार । प्रेष्य गुणदष्टार । इति वा पाठो २ मुक्त्वैत्य तान् प्रपद्यस्वाऽऽस्थाज्ञा यन्मोचयत्यय ॥

यिष्यसि मायया ॥ खेटराजः परेऽप्येवं । विनयाचं व्यजिज्ञपन् ॥ ८१ ॥ इत्यभ्यर्थनया तेषां । स्वस्न स्वाभाविकं नृपः ॥ भटानां पञ्चशत्याश्च । रूपं विद्याबलाद् व्यधात् ॥ ८२ ॥ अतिशक्रस्मरं तच्च । वीक्षितुं मिलिता द्रुतं ॥ प्रणमुर्भेटकोद्यस्तं हर्षाऽऽश्चर्यस्त-
चाबुलाः ॥ ८३ ॥ निनेदुर्मादृत्याणि । पेटुर्मङ्गलपाठकाः ॥ तत्त्वं निर्णय सन्दिग्धं । मुमुदे चक्रसुन्दरी ॥ ८४ ॥ वायुवेगादि-
खेटेशार्धनया दययाऽप्यथ ॥ विधया पञ्जरं भित्त्वा । छित्त्वा च निगडान्यपि ॥ ८५ ॥ महान् कृताऽपराधोऽपि । नाऽर्हत्यति-
विडम्बनां ॥ इति सञ्चिन्त्य भूनेता । व्यमुञ्चत्खेटचक्रिणम् ॥ ८६ ॥ सोऽपि भूपस्य तद्रूपं । वीक्ष्याऽऽश्चर्यं तदध्यगात् ॥ व्य-
सस्मरत्पराभृति-दुःखं हर्षाऽद्वयेन यत् ॥ ८७ ॥ नृपेणाऽध्यासितं सिंहासने तं खेटचक्रिणं ॥ नेमुः पवनवेगाद्याः । सर्वे भखेटे-
श्वरास्तदा ॥ ८८ ॥ दृष्ट्वा स्वं स्वामिनं मुक्त-माऽऽसीनं कनकाऽऽसने ॥ नदचूर्यगणं सर्व-सैन्यं तस्याऽत्यमोदत ॥ ८९ ॥ चक्रि-
णोऽथ सुतांश्चक्र-वेगादीनपरानपि ॥ बद्धान् परःसहस्रान् द्रा-गानाव्याऽऽशु तदा भटान् ॥ ९० ॥ त्रोटयित्वाऽहिपाशांश्च । तेषां
गारुडविधया ॥ भूपोऽमुञ्चद् व्रणात्तांश्चाऽ-सञ्जयद्वारिणौषधेः ॥ ९१ ॥ युग्मं ॥ ततस्ते मुदिता नेमु-र्भूपं खेटेश्वराऽन्वितं ॥ तथा
दृष्ट्वा च तांश्चक्री । सचक्रो मुमुदेतमाम् ॥ ९२ ॥ श्रीजयोऽथ समाहूय । नरेन्द्रश्चक्रसुन्दरीं ॥ आपिपत् खेटराजाय । बहुमाना-
दुवाच च ॥ ९३ ॥ गृहाणेमां निजां पुत्रीं । देहि स्वीरं वराय च ॥ नैवाऽर्थो मेऽनया ह्येषा । धृता कौतुकमात्रतः ॥ ९४ ॥
पादयोः पतिता साऽपि । रुदन्ती पितरं जगौ ॥ तात ! स्वीरं वरं वृत्वा । मया क्षिप्तोऽसि सङ्कटे ॥ ९५ ॥

एवं रणाधनर्थाना-मागामैषैव हेतुतां ॥ कदपत्यस्य पापस्ये-त्यागस्तन्मर्षयाऽखिलम् ॥ ९६ ॥ जगौ पिताऽपराधस्ते । न

मनागपि युन्दरि ! ॥ धेनवं प्रतिपद्यन्-स्त्वयाऽयमुपलक्षितः ॥ ९७ ॥ विघ्नोत्तमगुणो यथ । संत्रितो युक्तमेव तत् ॥ कन्या
 दद्याः धिर्ताडानां । वृन्दते हि परं स्वयम् ॥ ९८ ॥ जगत्ख्याताऽनदातोऽपि । गोपेनैव मरुत्तमणिः ॥ नोपालक्षि मया त्वेषो-ऽव-
 छापि च यथा तथा ॥ ९९ ॥ स्वस्वैव गर्वदोषेण । तदेवं विपदोऽध्यगां ॥ महतां न ह्यवज्ञाति-र्गर्वथाऽऽयतिशर्मणे ॥ १०० ॥
 गर्वाऽर्धनया युद्धे । नाऽर्थाद्रयमुच्य मां ॥ राजाऽयं द्राग् प्रमोदस्व । तद्वत्से ! पितृरक्षणात् ॥ ११ ॥ प्रमार्णाभवताञ्चैतत् । त्वया
 सापु वृत्तं मया ॥ को हि श्रापेत् नो योगं । कौमुदीकौमुदीशयोः ॥ २ ॥ इत्याद्युक्तिमुधासेकात् । खेदतापापनोदतः ॥ प्रमोघ
 वनयां प्रैर्षन् । पिता दासीशृतां गृहे ॥ ३ ॥

अथाऽर्षवृत्तामामि-भृत्या खेचरचक्रिणं ॥ सन्तापदयाऽनम्राऽऽस्य-धृवाच श्रीजयो नृपः ॥ १४ ॥ मा विपीद नृपोचंस । यदनेन
 त्रिवोऽस्म्यहं ॥ जयोऽयं बाहतालीय-न्यायतो मन्यते मया ॥ १५ ॥ त्वत्समः सुभटो नाऽस्ति । देवाऽमुरनरेष्वपि ॥ यो मां दिव्यबलो-
 पेत्-मियन्चिरमयोपयः ॥ ६ ॥ साधनादिविशेषेऽपि । कर्मणो नाऽधिकं भवेत् ॥ विद्याफलं क्वचित् किञ्चि-न्न च तेन जयोऽ-
 जयः ॥ ६ ॥ किन्त्वसामान्यतपसा । ध्रुवं प्राग्जन्मजन्मना ॥ सर्वथाऽर्थप्रतिश्रुवा । जयदाने प्रभूयते ॥ ७ ॥ जयाऽम्बुदयलाभादि-
 भाषाः सर्वे शुभावहाः ॥ प्रायः प्रकृष्टगुण्यस्य । व्यतिरेकाऽन्वयाऽऽश्रयाः ॥ ८ ॥ जयः पराजयो वाऽपि । शूर एव न कातरं ॥
 न्यातो हेमनि वेषो या । मणावेन न तूपले ॥ ९ ॥ सकृज्जितोऽपि वा वीरो । वीरतामुज्जहाति न ॥ एकशो व्यर्थफालोऽपि ।
 सिंहाो हन्त्येव हस्तिनः ॥ १० ॥ नाऽर्मर्मथितस्याऽपि । हीयते महिमाऽम्बुधेः ॥ मेरोर्मन्थानकत्वेऽपि । गरिम्वाऽखिलाऽद्रिषु ॥ ११
 प्रस्तमुक्तोऽपि नो भानुर्ज्योतिषां हन्ति नो रुचः ॥ कुहो लुप्तः सरोऽपीन्दुः । प्रीणात्येवाऽमृतैः सुरान् ॥ १२ ॥ घत्ते कणेपु गोधूमो ।

जातिराजिरपीशता ॥ अन्तःप्रतिष्ठशल्याऽपि । शर्करा मधुराग्रणीः ॥ १३ ॥ न हि घृष्टोऽपि वैदूर्य-मणिः काचमणीयते ॥ कर्द-
माऽक्तोऽपि नो हंसः । काकादिभिर्भनेत् समः ॥ १४ ॥ समं नाऽस्त्रैः परैर्गोत्रे । चक्रमप्रभविष्णवपि ॥ अप्रशुण्युरपि क्षीरे । वह्नि-
स्तेजस्विना धुरि ॥ १५ ॥ किं सक्वच्छिन्नलिङ्गोऽपि । शम्भुनाऽऽराध्यते जनैः ॥ सहस्रभगतां प्राप्तो-ऽपीन्द्र एव सुरेशिता ॥ १६ ॥
हरिदंत्यान्निहन्त्येव । नियुक्तोऽप्यृषिणा रथे ॥ हरेण छिन्नशीर्षोऽपि । सकृत् सृष्टिं सृजेद्विधिः ॥ १७ ॥ हरदग्धशरीरोऽपि । जग-
ज्ज्यो न किं स्मरः ॥ आत्रा जितोऽपि चक्रित्वं । बुभुजे भरतो न किम् ? ॥ १८ ॥ खेदं तत्काकतालीय-न्याया-भिभवजं त्यज ॥
ससैन्यः स्वपुरं याहि । भुहक्ष्ण राज्यत्रियं निजाम् ॥ १९ ॥ कर्मणा केनचिज्जज्ञे । रणारम्भोऽयमावयोः ॥ सुहृदीनेक्ष्यमाणे तु ।
त्वयि स्त्रिहति मे मनः ॥ २० ॥ तन्मन्ये प्राग्भवस्याऽसि । कोऽपि त्वं मे भृशं सुहृत् ॥ तत् क्षमस्वाऽपराधं यत् । खेदितोऽसि
रणादिभिः ॥ २१ ॥ अयस्कान्तोपमेनवं । नरेन्द्रवचसा मुदा ॥ गताऽभिभवखेदायः-शल्यः खेटपतिर्जगौ ॥ २२ ॥ कुमारनृपते !
मन्ये । सृष्टिं विदधतो विधेः ॥ त्वद्रूपाऽभमर्देकन । मूर्च्छिः सर्वगुणात्मिका ॥ २३ ॥ शूरत्वं तव सौजन्यं । नयधर्मविवेकिताः ॥
दया परोपकारित्वं । स्तोतुं नेन्द्रोऽपि शक्तिमान् ॥ २४ ॥ क्रोधाऽज्ञानाऽभिमानादि-वशात्पण्डितमन्त्रिणां ॥ पवनप्रभृतीनाम-
प्यवमन्यं गिरोऽह्नुशान् ॥ २५ ॥ गजेनेन मदाऽन्धेन । निविवेकाऽऽत्मना मया ॥ सर्वशुद्धगुणात्मत्वा-न्मान्योऽप्यवमतोऽ-
सि यत् ॥ २६ ॥ तव क्षमस्वाऽपराधं मे । न मन्तुस्ते मनागपि ॥ स्वयं हि शलभे दग्धे । नाऽपराध्यति दीपभृत् ॥ २७ ॥
नाऽव्यर्थयुधि यत्नं मा । क्षमोऽपि लघु चाऽमुचः ॥ तत्ते कृताऽपराधेऽपि । दयाधर्मो नृपाऽद्भ्युतः ॥ २८ ॥ तवेन मयि चित्तं
तु । त्वयि स्त्रिहति मेऽप्यलं ॥ निश्चितं चित्तसंवादा-चन्नो प्राग्भनसौहृदम् ॥ २९ ॥ बन्धो ! प्रसद्य तत् सद्यः । समागल्य पवि-

प्रथ ॥ पुरं शीघ्रं च मे राजन् । प्रार्थ्यसे प्रार्थितप्रदः ॥३०॥ ततः कुमारभूषणाऽ-नुमतः खेटचक्रिराद् ॥ ससैन्यः स्वपुरे गत्वा
 । तस्य शोभामर्षीरुत् ॥ ३१ ॥ अत्रव्यापिमणिस्त्वम्भ-मणिदुम्भालिर्दासिभिः ॥ दीपयन्ति नभोरत्नाऽ-भिरामाणि सहस्रशः
 ॥ ३२ ॥ पाश्यानीचान्पमानोप-पसरालीनि चक्रिरे ॥ चित्राणि चलकेतूनि । तोरणानि नभार्धरः ॥३३॥ युग्मं ॥ अभितो राज-
 रथान्त-महामन्त्र्यापलीन्यपुः ॥ सवाद्यधनिसङ्गीत-गानादिपरश्रुस्त्रियः ॥३४॥ यभू' इत्त स्वचूलाश्च । मञ्चेपू' श्लोचलम्बिनः ॥
 नृपगौभाग्यरीधार्य-मियाऽग्त्य स्थिता प्रहाः ॥ ३५ ॥ प्रतिवृक्षगृहाऽद्वादि-कृणत्किङ्किणयो ध्वजाः ॥ रेजिरे व्योमघृक्षस्य ।
 नददृष्टान्ना तु पङ्कजाः ॥ ३६ ॥ असिञ्चन्धन्दनाम्भोभिः । सर्वान्मार्गाच्चमथराः ॥ अस्मद्बद्धभूधयेऽसिन् भू-रपि स्ताच्छीतलेति
 तु ॥ ३७ ॥ प्रतापरिजिता भूप-स्वाऽखिलद्वीपमानवाः ॥ उपास्त्य त्वैयरू रत्ना-दर्शालीतोरणच्छलात् ॥ ३८ ॥ दुकूलस्वर्णमा-
 निरप-मुक्तान्छरिपद्क्तिभिः ॥ प्रोच्चैः स्वम्भावलम्बाग्नी-हृदयोभां व्यधुर्जनाः ॥३९॥ रात्नोर्वीपुमणिस्वर्ण-मौक्तिकैः स्वस्तिका
 पथुः ॥ रथायन्त्राणि भूपस्य । श्रेयःमुमगताश्रियः ॥ ४० ॥ प्रोच्चैः स्तम्भेषु सद्भूप-धत्व्यो धूमौघमसृणन् ॥ किल भूपयशः-
 शुभं । पूरं यर्णयितुं नभः ॥ ४१ ॥ रम्भास्त्वम्भावलम्बाग्नीभिः । पुष्पस्रग्भिः समन्ततः ॥ पुष्पेषो राजधानीव । पुरं संघं सुगन्ध्य-
 भात् ॥ ४२ ॥ खेन्द्रः सपतीमारः । समागत्याऽध भूपतिं ॥ विनयादाशुहाव स्व-नगरे सपरिच्छदम् ॥ ४३ ॥

कुमारनृपतिस्तस्य । गौरवाऽभ्यर्थनवद्यात् ॥ समं खेचरकोटीभि-विविधुस्तत्पुरेऽचलत् ॥ ४४ ॥ आरूढः श्वेतदन्तीन्द्रं ।
 क्लेशमभिर दशूरः ॥ शुभन् शुभ्राऽऽवपत्रेण । किल सेवागतेन्दुना ॥ ४५ ॥ वीज्यमानोऽभितथारु-चामरैः खेचरीगणैः ॥ यशो-

मिजितदुग्धाऽब्धि-दौर्किर्त्स्नभिः किल ॥ ४६ ॥ नदद्वादिव्रकोटिभिः । किल साराविणाऽऽकुले ॥ जगज्जैत्रो नृपो व्योम्नि ।
 शब्दयन्त्रसिला दिशः ॥ ४७ ॥ व्याप्तुवद्भिर्नभः सर्वं । त्रिदशार्भेर्नभधैः ॥ कुर्वन्क्यामिव द्यावा-पृथिव्योः कीर्तिभिर्यथा ॥ ४८ ॥
 स्तूयमानगुणः खेट-वन्दिगायनपङ्क्तिभिः ॥ खेटस्त्रीधनलैर्गीय-मानोऽश्रान्तं समन्ततः ॥ ४९ ॥ पश्यन्नविश्रमं नाद्य-श्रेणीः
 शृण्वन् जयध्वनीन् ॥ अधिम्यो वितरन्नर्थान् । प्रार्थितान् सुरशाखिवत् ॥ ५० ॥ सच्छत्रचामरेणेभा-रूढखेचरचाक्रिणा ॥ आ-
 जितो युवराजेन । महानिय महीपतिः ॥ ५१ ॥ युतः पवनवेगाधैः । सुरैरिव सुरर्षभः ॥ प्रतीच्छन् पाणिना द्रष्टु-जनकोटितति-
 स्तुतीः ॥ ५२ ॥ वद्वाप्यमानो विद्याभृ-द्वधूमिर्मणिमौक्तिकैः । अश्रान्तहेमवस्त्रादि-न्युञ्छन्नैरभिनन्दितः ॥ ५३ ॥ दिव्याऽलङ्का-
 ररासोभिः । त्रियं निश्चोत्तरां दधन् ॥ उल्लङ्घ्य श्रीपथान् प्राप । सौधं खेचरचाक्रिणः ॥ ५४ ॥ गजादुत्तीर्य खेटेन्द्र-दत्तहस्ताव-
 लम्बनः ॥ अन्तस्सदं क्वचिव् सख्य-स्फटिकादृश्यभित्तिकम् ॥ ५५ ॥ क्वचिद्दूर्वाततिश्रान्ति-कृद्ब्रह्मणिकरं ॥ पद्मरागमणीचक्र-
 बुद्धिमाऽभिभ्रमं क्वचिव् ? ॥ ५६ ॥ क्वचिन्मरकतावद्ध-भूमभाम्बुभ्रमात्रहं ॥ कुमारनृपतिः सार-परिवारोऽविशन्मुदा ॥ ५७ ॥
 श्रिया निजितसौधर्म्यां । सभायामेत्य निस्सितः ॥ मणिसिंहासनेऽध्यास्त । स्त्रिह्यन् खेटेधरे नृप ॥ ५८ ॥ पार्थसिंहासने त्रिधा-
 धरचक्रयपि गौरमात् ॥ आसितः शुशुभे भानोः । सविधे शीतगौरिव ॥ ५९ ॥ सर्वे स्वान्याऽविभागेन । मिलिताः खेचरामराः ॥
 नेम्बुस्तौ सङ्गतौ कार्यात् । सौधैर्मैशानपानिव ॥ ६० ॥ विमानगजपत्न्यश्वा-ऽऽदीनि विद्याधरा व्यधुः ॥ वैताढ्यसारवस्तूनि ।
 प्राभृतानि महीसृजे ॥ ६१ ॥ सर्वे पौराऽन्विताः खेटा । वैताढ्यद्वीपशैलगाः ॥ भृषा राजेन्द्रमीक्षार्थ-मेत्य नेम्बुः कृतोपदाः ॥ ६२ ॥

अर्होऽल्लापादिभिर्भूयो । निमृज्य ग्रीणिताः प्रजाः ॥ क्रियाः खानादिकाश्चक्रे । खेटचक्रियुतोऽखिलाः ॥ ६३ ॥ ततोऽत्यभ्यर्थ-
 नापूर्वं । खेटचक्रिसर्मापिता ॥ चन्द्रसुन्दरीरुन्यां ता । श्रीजयः परिणीतवान् ॥ ६४ ॥ तस्यै तदा नृपायाऽथ । खेटभूया मृदाऽऽकु-
 लाः ॥ भोगरत्यादयस्तेऽपि । कन्या द्वात्रिंशतं स्वकाः ॥ ६५ ॥ तत्राऽऽनीयोपदीचक्रुः । स्मारयित्वा प्रसन्नता ॥ तासा पाणिग्रहं
 ते चाऽऽनीरन् भूभुजा सह ॥ ६६ ॥ विशेषकं ॥ अन्येऽपि खेटपाः स्वाः स्वाः सर्वोत्तमा गुणैः ॥ ददुरभ्यर्थ्य सिन्धूना ।
 लभ्यः क्नाऽब्धिसमः पतिः ॥ ६७ ॥ इत्यष्टाऽग्रं सहस्रं ता । अमिलन्नप्सरोनिभाः भवन्ति हि न भाराय । गिरेर्बह्वधोऽपि वीरुधः
 ॥ ६८ ॥ खेटचक्रथादयस्तासा । पितरः सपरिच्छदा ॥ श्रौढप्रौढतमाः सर्वे । प्रमोदाऽद्वैतसङ्गताः ॥ ६९ ॥ ज्योतिषोपनिषद्विज्ञान् ।
 देवज्ञान् ॥ ज्ञानिनो वरान् ॥ आकार्ये कार्यमावेद्याऽऽ-पृच्छन् पूर्णकराः फलैः ॥ ७० ॥ तेऽप्यतुच्छाऽऽशयाः पृच्छाऽऽनुसारेण
 निचारिणः ॥ चारिमाणं सुहृर्चस्य । सुहृर्मुहुरचिन्तयन् ॥ ७१ ॥ निर्दूषणं दिनं कन्या-ऽऽरेन्द्वर्कादिर्गैर्बलैः ॥ सवलं सकलं शुक्ल
 पक्षस्थं वीक्ष्य दाक्ष्यतः ॥ ७२ ॥ सर्वग्रहचलोपेतं । लग्नं दृष्ट्वाऽत्र निर्मलं ॥ निष्कलङ्कधियो वृद्धाः । श्रित्यै ग्राह्यः प्रतीह तान् ॥ ७३ ॥
 तत्रध्व भोस्तरध्वं भो । नभोगप्रभनोऽधुना ॥ आसन्नमिदमेवैक । सर्वश्रेयस्करं परम् ॥ ७४ ॥ आद्रियध्वं कुरुध्वं च । साम-
 ग्रीमारिलामिह ॥ निवाहयत तास्तद् यत् । सर्वेषा व. सुखं चिरम् ॥ ७५ ॥ आकर्ण्योऽऽकर्ण्यमित्येतत् । प्रतिपद्य च ते नृपाः ॥
 वखाऽलङ्कारपुष्पाद्यै-स्तान् सत्कृत्य निमृज्य च ॥ ७६ ॥ स्वस्वाऽऽवासेषु तत्सर्व-सामग्री सङ्गमन्य च ॥ तस्मिन् पुण्यदिने चन्द्र-

१ खेटद्रस्य गिरा स तत् ॥ ६३ ॥ एव खेटचक्रिणी त । गौरवात् सेवतेऽन्वह ॥ तमेवैक पतायन्ती स्वमुता चक्रमुदराम् ॥ ६४ ॥ इस्ते कर्तुमथाऽ-
 भ्यर्थ्य राजेन्द्र प्रकृषीपदत्त ॥ भोगरत्यादयस्तऽपि कन्या द्वात्रिंशत मुदा ॥ १-१ ॥ इति प्रत्यन्तरे

स्ताद्विवाहमहोत्सवान् ॥ ७७ ॥ उपयेमे महैः प्रौढैः । खेटचक्रधादिनिर्मितैः ॥ ताः कुमारनराऽधीशो । विद्याभृदुपरोधतः ॥ ७८ ॥
 गजाश्वरथपत्न्यादि-महादानान्यनेकशः ॥ साराणि ददिरे तस्मै । खेटेन्द्राः करमोचने ॥ ७९ ॥ उपास्यः खेटचक्रधाद्यै-र्मणिसौ-
 धेषु भूपतिः ॥ रमते सह पत्नीभिः । सुरस्त्रीभिरिवेद्राद् ॥ ८० ॥ एकाकी परदेशेऽपि । स प्रायोऽन्योपकारतः ॥ प्रापैवं सम्पदः
 प्रौढा-स्वध्नोः कुरुत तं युथाः ॥ ८१ ॥

एवं नराः प्राक् सुकृताऽनुभावात् । सर्वत्र सर्वाऽरिजयत्रियाऽऽह्वयाः ॥
 स्वयं सदोपस्थितदैवताऽऽभ-सद्भोगसौख्या विलसन्त्यशङ्काः ॥ ८२ ॥

इति तपागच्छनायक-पूज्यश्रीदेवसुन्दरस्तूरि-श्रीज्ञानसागरस्तूरि-श्रीसोमसुन्दरस्तूरिशिष्यैः श्रीसुनिसुन्दर-
 स्तूरिभिर्विरचिते श्रीजयानन्दराजपिकवलचरित्रे जयश्रुङ्गे चक्रायुधविद्याधरचक्रवर्त्तिजयचक्रसुन्दर्यादिवहु-
 सहस्रकन्यापाणिग्रहणाऽऽदिपुण्यफलप्रकटाऽनुभावनोऽदिव्यावर्णनो नाम त्रयोदशः सर्गः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥
 मं० श्लोक ११८५ ॥

॥ अथ चतुर्दशः सर्गः प्रारभ्यते ॥

श्रीमान् शान्तिः स्वर्णकायः प्रधुमं । श्रेयःश्रेणीभिष्टदायौ वितन्यात् ॥
 यस्मिच्चित्तवाससंस्थे समग्रा । नश्यन्ति द्राग् दूरमापद्भुजङ्गयः ॥ १ ॥

अन्यदा तं सभासीनं । खेटचक्रयादिभिर्युतं ॥ उद्यानपालकोऽभ्येत्य द्राक् सानन्दं व्यजिज्ञपत् ॥ २ ॥ स्वामिश्रकवली
नाम्ना । जनकः खेटचाक्रिणः ॥ उद्याने समवासापी-बृगुरुभूरिपरिच्छदः ॥ ३ ॥ श्रुत्वा च भूपखेटन्द्री । हर्षोऽद्वैतोच्छ्वसत्तनु ॥
दत्तेस्माऽस्मै महादानं । निदानं द्यासनोन्नतेः ॥ ४ ॥ खेटचक्री पुराऽप्याऽऽप्त-सवेगोऽभिभवादिभिः ॥ तदा गुर्वागमं मेने ।

श्रुतपरंपु शर्कराम् ॥ ५ ॥

अथ भूपनभोगेन्द्रौ । गजाऽऽरूढौ महाद्युती ॥ सान्तःपुरपरीवारौ । विद्याभृत्कोटिभिर्द्युतौ ॥ ६ ॥ उद्घोषणाऽमिलत्पौर-
ब्ध्याप्यमानाऽम्बरावनी ॥ अगतां चन्दितुं द्यरि । वाधनादनददिशौ ॥ ७ ॥ अवरुह्य गजाद् दृष्टौ । पञ्चधाऽमिगमस्पृशौ ॥ तौ
त्रिःप्रदक्षिणीकृत्याऽ-चन्दिषातां सुदा गुरुम् ॥ ८ ॥ धर्मलाभाऽऽशिषा प्राप्ता-नन्दौ खेटेन्द्रभूशुजौ ॥ तावुपाविशतां धर्म-श्रद्धालू
च यथाविधि ॥ ९ ॥ सर्वे खेटाः परेऽप्येवं । नत्वा खेटोज्जितं गुरुं ॥ धर्मलाभाऽऽशिषा प्रीता । यथास्थानमुपाविशन् ॥ १० ॥
उपादिशत्तो धर्मं । हेतुं निर्वृत्तिशर्मणः ॥ सभामनुजिष्टुस्तं । भिदुरं भवभूधरे ॥ ११ ॥ आधारभूतो जगतां त्रयस्य यो ।
नियोजकोऽर्केन्दुपयोधिवायुचा ॥ तनोति मर्याऽ-मरसुक्तिसम्पदो । बुधा भजधं जिनधर्ममेव तम् ॥ १२ ॥ स्पृहयालुतया सुख-
श्रियां । सकलाः स्युर्भविनां प्रष्टव्यः ॥ परमेतरभेदतो द्विधा । सुखमाधं पुनरक्षराऽऽश्रयम् ॥ १३ ॥ तदनन्तममिश्रमभ्ययं ।
निरुपाधि व्यपदेशचर्जितं ॥ इतरद् विपरीतवृत्तितो । विषयाद्यौषपिकं भवाऽऽश्रयम् ॥ १४ ॥ अधिगत्य जिनेन्द्रशासनं । प्रथमे
स्युः स्पृहयालवो बुधाः ॥ अपरं च परित्यजन्त्यमी । सुखमेतत्खलु दुःखमेव यत् ॥ १५ ॥

तथाहि—विषयजसुखोपभोगा-द्चातुर्गतिके भवे च दुःखानि ॥ सहते जन्तुर्मूढो । विषयसुखं दुःखमेव

तत्तत्त्वात् ॥ १६ ॥ तथाहि—दुर्गन्धतो यदणुतोऽपि पुरस्य मृत्यु-रायूंषि सागरभित्तान्यनुपक्रमणि ॥ स्पर्शः
सरः क्रूरुचतोऽतितमो मतश्च । दुःखावनन्तगुणितौ शृशशैल्यतापजो ॥१७॥ तीव्रा व्यथाः सुरकृता विविधाश्च
यत्राऽऽप्रन्दारवैः सततमभ्रवृतोऽप्यमुष्मात् ॥ किं भाविनो न नरकाल्कुमतिर्विभेति । यन्मोदते क्षणसुखैर्विषयैः
कपायी ॥ १८ ॥ युगमं ॥ बन्धोऽनिशं बाहनताडनानि । क्षुत्तृद्दुरन्ताऽऽतपशीतवाताः । निजान्यजातीयभयाऽ-
पमृत्यु-दुःखानि तिर्यध्विति दुस्सहानि ॥ १९ ॥ युधाऽन्यदाऽस्याऽभिभवाऽभ्यस्त्या । भियोऽन्तगर्भस्थितिदुर्ग-
तीनां ॥ एवं सुरेज्वल्यसुखानि नित्यं । किं तत्सुखैर्वा परिणामदुःखैः ? ॥२०॥ सप्तभीत्यभिभवेष्टविप्लवा-ऽनि-
ष्टयोगधनदुरसृतादिभिः ॥ स्याद् युवं विरसता नृजन्मनः । पुण्यतः सरसता च धीमताम् ॥ २१ ॥ इति चतु-
र्गतिदुःखततीः कृतित्र । कृतभयास्ततमानमनेहसं ॥ हृदि विभाव्य जिनागमतस्तथा । ग्रहुरु ते न यथा स्युरिमाः पुनः ॥ २२ ॥
पराऽभिभूतिः सुलभा रिपुभ्यो । मृतेश्च भीतिर्विपिधा सदाऽपि ॥ निस्त्रयता नैव कलत्रपुत्रे-ऽप्यपीति दु खार्चिर्हिाऽपि यस्मिन् । २३ ॥
दण्डादिदण्डप्रथनाऽऽदिघोराऽऽ-रम्भाऽतिदुर्घ्यानजकल्मषैश्च ॥ परत्र यस्मान्नरकादिदुःखाऽ-द्रय सुधी. कोऽत्र रमेत राज्ये ॥ २४ ॥
॥ युगमं ॥ उदीर्यन्ते कपायाश्च । यस्मिस्तत्तन्निनन्धनाः ॥ ग्रसन्ते सततं ते च । प्राऽपुण्यं राक्षसा इव ॥ २५ ॥ मदेन्मत्तस्य
भूपस्य । चेताला त्रिपयास्तथा ॥ त्रिविकं नाशयन्त्येत-द्राज्यं नरक एव हि ॥ २६ ॥ राज्यत्रिया माद्यति मूढचेता । न भावि
दु स नरकं त्वरेति ॥ न चैहिाऽऽसुम्पिकदुविपत्सु । निह्राणमात्मानर्थकं च ॥ २७ ॥ मृत्योः कोऽपि न रक्षितो न ज-
गतो वारिद्रि-यसुत्त्रासितं । रोगस्तेन नृपादिजा न च भियो निर्णाशिताः पौष्ट्या ॥ विध्वस्ता नरका न नाऽपि

सुखिता धर्मस्त्रिलोकी सदा । तत्को नाम गुणो मदश्च विभुता का राज्यलक्ष्मीभुजः ? ॥ २८ ॥ आरम्भैर्भरितो
निमज्जति यतः प्राणी भवाम्भोनिधा-धीहन्ते कुन्तपादयश्च पुरुषं येन च्छलादुयाधितुं ॥ चिन्ताव्याकुलताकृ
तेषु हरते यो धर्मकर्मस्थितिं । विज्ञा राज्यपरिभ्रष्टं त्यजत तं भोग्यं परैः प्रायशः ॥ २९ ॥ समवेक्ष्य धनानि
सुगंधी-हंरिणाक्षीस्तनयांस्तथात्मनः ॥ सुदमावहते न धुध्यते । निखिलं गत्वरमेव सत्वरम् ॥ ३० ॥ धना-
न्यनित्यानि भिदेलिमानि । वषूपि सक्ताः स्वजना निजाऽर्थं ॥ राज्यश्रियो गत्वरपद्क्तिधुर्याः । सुधीस्तदेभिः
किमु सुख्यतीह ॥ ३१ ॥

तदेषु मोहं प्रविहाय धीमात् । सासारिक शर्म सुदुःखमेव ॥ जानन्दुपादेयतया च शैवं । तत्साधने साधु यतेत धर्मे ॥ ३२ ॥
स च द्विधा स्याद्यतिगेहिधर्म-भेदादिहाद्यश्च भवेन तेन ॥ शिवं प्रदातेत्यपरश्च नाक-सुत्कर्पतो द्वादशभिद्धनद्विम् ॥ ३३ ॥
मुक्तिं च दत्ते स भवैः कियद्भि-र्जघन्यतो द्वावपि चाऽऽदिमं स्वः ॥ निदर्शनैः स्वर्गिरितोलनाद्यै-राद्योऽल्पसत्त्वरतिदुद्धरः स्यात्
॥ ३४ ॥ तथाऽपि सद्यः शिवसौख्यदानात् । सत्त्वादिभाजो विभृद्युस्तमेव ॥ विदन्नज्ज्यं कितवैः परैः स्वं । दधाति दायं हि
महान्तमेव ॥ ३५ ॥ तथाचोक्तं—

जएअ पराजिए जहा । अक्खेहिं कुसलेहिं दीवयं ॥ कडमेव गहाय नो कली । नो तेअं नो चेव दावरम्
॥ ३६ ॥ एवं लोअम्मि नाइणा । बुइए जे धम्मं अणुत्तरे ॥ तं गिण्हहि अति उत्तमं मां । कडमिवाससवहा-
यपण्हिए ॥ ३७ ॥ इति सूत्रकृदङ्गे वैतालीयाऽध्ययने ॥

आद्याऽप्रभृणुस्त्वपरं विधत्ते । किञ्चित्सुसाध्यं विदितं हि विज्ञैः ॥ सदर्शनाऽहर्दुर्गुरुसंपूजा-तपोव्रताऽऽचश्यकभावनाऽऽ-
ख्यम् ॥ ३८ ॥ तयोरन्यतरसिस्त-घथाशक्तिमनस्विनः ॥ यतध्वं सत्वरं धर्मे । मर्माविधि भवद्विषः ॥ ३९ ॥ आन्त्वा-भवेष्वन-
न्तेषु । सामग्रीं दृभवाऽऽदिकां ॥ दुरापां कथमप्याऽऽप्य । धर्मेऽसिन् कोऽलसः सुधीः ? ॥ ४० ॥ किं निर्जितं मरणमाधिगणाः
प्रणटाः । किं व्याधयोऽप्यपुनरागमनं निवृत्ताः ॥ दुःखानि दुर्गतिभवानि न सन्ति किंवा । धर्मेऽलसो यदसुमान् विपयाऽऽदि-
सक्तः ? ॥ ४१ ॥ इत्यादिविस्तरात् श्रुत्वा । श्रीगुरोर्धर्मदेशनां ॥ प्रबुद्धा बहवो भव्या । नानाधर्मान् प्रपेदिरे ॥ ४२ ॥

गुरुं नत्वा वभाणाऽथ । श्रीजयानन्दभूपतिः ॥ न शक्नोम्यधुना धर्तुं । यतिधर्मं सुदुर्धरम् ॥ ४३ ॥ पुराऽपि मेऽस्ति स-
म्यक्त्य-मणुव्रतचतुष्कयुक् ॥ साम्प्रतं राज्यभोगाऽर्हान् । प्रपद्ये नियमानिमान् ॥ ४४ ॥ तद्यथा--कृत्वैवाऽनुदिनं पूजा-मष्टधा
परमेष्ठिनः ॥ भोक्ष्ये योगे गुरुन्नत्वा । सत्कृत्य च सधर्मणः ॥ ४५ ॥ महापर्वसु धास्यामि । ब्रह्मारम्भादि वर्जयन् ॥ अमारिं
वर्चयिष्यामि । चेत्रे चाऽष्टाऽद्विकालु च ॥ ४६ ॥ जिनप्रासादविम्बानि । कारयिष्ये सहस्रशः ॥ लेखयिष्यामि चाऽऽप्तोक्ति-पु-
स्तकानि बहून्यपि ॥ ४७ ॥ योगे चतुर्विधं सद्द्वय-मचिष्यामि यथाविधि ॥ सुमहाश्रावकेभ्यश्च । श्रहीष्यामि करं न च ॥ ४८ ॥
दीनदानादिधर्माणि । करिष्याम्यपराण्यपि ॥ बहुधा परिधास्येऽहं-च्छासने च प्रभावनाम् ॥ ४९ ॥

गुरुः स्माऽऽह नरेन्द्र ! त्वं । पालयेन्नियमानिमान् ॥ किन्त्वेतेषु मर्दमाधन् । मा प्रमादीमुह्य मा ॥ ५० ॥ यस्माद्विरति-
रूपास्ते । नियमाः कीर्त्तिता जिनः ॥ रहस्यं धर्मतत्त्वस्य । बीजं-चाऽऽद्यमिहाऽनघम् ॥ ५१ ॥ सम्यक् च पालिता एव । स्युः
कर्मधयकारणं ॥ पुण्याऽनुबन्धिषुण्यस्य । कार्यकारणतां गताः ॥ ५२ ॥ निःश्रेयसात्त्वधिःश्रेयः-श्रीयत्पुण्यमव्यक्तम् ॥ ५३ ॥

न राजराजेन्द्र-राधेस्त्वं सुनिधलान् ॥ ५३ ॥ पुनः प्रणम्य पृथ्वीन्द्रः । प्रोचे तं सद्गुरुं प्रभो ! ॥ कर्मक्षयाऽलं कर्मणां । दीक्षां
 लप्स्येऽत्र किं न वा ? ॥ ५४ ॥ क्षानाऽतिशयविज्ञात-तद्भवः स्वरिप्यवग् ॥ भुक्त्वा भोगफलं कर्म । यतिधर्मं चरिष्यसि ? ॥ ५५ ॥
 श्रुत्वेति मुदितो भूप-स्त्वथेति प्रत्यपद्यत ॥ अथ विद्याभृता चक्री । गुरुं नत्वा व्यजिज्ञपत् ॥ ५६ ॥ भगवंस्त्वद्रिरा बुद्धः ।
 किञ्चित्प्राक् चाऽभिमूर्तितः ॥ उपत्वत् प्रनजिष्यामि । राज्यभोगविरक्तधीः ॥ ५७ ॥ युक्तिं विधाय राज्यस्य । यानदेमि त्वद-
 न्तिके ॥ प्रतीक्षस्व ततस्ताव-न्मदनुग्रहकाम्यया ॥ ५८ ॥ इत्युक्त्वा स च भूपश्च । सभ्याः सर्वे परेऽपि च ॥ प्रणम्य गुरुमाज-
 ग्नुः । स्वं स्वं स्थानं प्रमोदिनः ॥ ५९ ॥

विमृश्य सह मन्त्र्याद्यै-श्चक्री विद्याभृतामथ ॥ भूपं श्रीश्रीजयानन्दाऽऽह्वयं सप्रश्रयं जगौ ॥ ६० ॥ वैताढ्याद्रेस्त्वया क्रीतं ।
 यद्राज्यं मज्जयौजसा ॥ तस्यैवाऽद्याऽनुवादाय । प्रपद्यस्वाऽभिपेचनम् ॥ ६१ ॥ नाऽर्थो वैताढ्यराज्येन । स्वराज्यश्रीतुपोऽस्ति मे ॥
 तदेहीदं स्वधनुम्य । इदमर्ह्यं ह्यमी पितुः ॥ ६२ ॥ तेषा रक्षा करिष्यामि । दूरेऽपि त्वमिव त्वहं ॥ इति श्रीश्रीजयेनोक्ते । वम्भ-
 णीत् खेचरेश्वरः ॥ ६३ ॥ ह्यनवोऽपि त्वदुत्सङ्गे । सन्ति क्षिप्ता अमी मया ॥ राज्यं चैतत्तदायत्तं । दद्यास्तेभ्यो यथारुचि ॥ ६४
 परं त्वं भरतार्द्धस्य । सैरताढ्यस्य नायकः ॥ ज्ञानिभिर्जगदे भावी-त्येषोऽश्रौपं कुतश्चन ॥ ६५ ॥ ततो राज्येऽभिपिच्य त्वां ।
 विधित्साम्यर्थमात्मनः ॥ मा माह्वीः प्रार्थनां त्वं मे । धर्मविघ्नं च मा कृथाः ॥ ६६ ॥ ततो दध्यौ धराधीशो । जोषं तोषं च खे-
 टराट् ॥ सामग्रीमभिपेकस्याऽचीकरचाऽधिकारिभिः ॥ ६७ ॥ ततः पत्रनवेगादि-विद्यामृत्कीटिभिर्बृतः ॥ मणिसिंहासनाऽऽसीनं ।
 श्रीजयं खेटवासवः ॥ ६८ ॥ अभ्यपिचन्निजे राज्ये । चक्रीत्वं इव चक्रिणं ॥ महिम्ना जितशक्रश्री-विस्तारैः सुमहामहैः ॥ ६९ ॥

॥ युगं ॥ चक्रवेगं च राज्याहं । स्वस्याद्यं पुत्रमार्षिपत् ॥ परानपि सुतास्तस्मै । कौशसेनादि चाखिलम् ॥ ७० ॥ प्रणतः खेट-
शक्रेण । विद्यामृद्धिः परैरपि ॥ श्रीश्रीजयस्तु स्रवाम्नो । मूर्त्यन्तरमिवाऽशुभत् ॥ ७१ ॥

अथ चक्रायुधक्रे । चैत्येऽष्टाऽहिकामहं ॥ चतुर्थो सङ्घमानर्च । दानैर्दीनानदीनयन् ॥ ७२ ॥ मासं चाऽभारिसुद्वेष्य ।
स प्रनिव्रजिपून्सह ॥ व्यपास्त्या प्रतिबन्धाना । घोषणाद्यैरसजयत् ॥ ७३ ॥ सहस्राः सह तेनाष्ट । खेटराजा महर्द्धयः ॥ ते च
षोडशरेचर्योऽव्याऽऽदित्साचक्रिरे व्रतम् ॥ ७४ ॥ प्रारमे श्रीजयश्चाऽथ । चक्रवेगादिभिर्भुतः ॥ शक्रस्तीर्थकरस्येव । भूपो दीक्षा-
महामहम् ॥ ७५ ॥ विधाय मङ्गलस्नान-मथ खेटपुरन्दरः ॥ वसानो देवदूष्याणि । सर्वाऽलङ्कारभासुरः ॥ ७६ ॥ महानिमानमा-
रूढः । प्रनिव्रजिपुभिः सम ॥ इन्दुपिम्बद्युतिच्छत्र-वरव्यजनराजितः ॥ ७७ ॥ पुरोगेण नरेन्द्रेण । सजुपा भटकोटिभिः ॥ विमानै-
र्गानकृत्सेटी-चोटीनामनुगामिभिः ॥ ७८ ॥ बन्दिभिर्नाटकैश्चाऽपि । विप्रैः सुपमा वहन् ॥ सुरैर्जययेत्युच्य-मानः साहस-
हर्षितः ॥ ७९ ॥ विमानैः सुरसेटाना । ज्योतिश्चक्रं नवं सृजन् ॥ दुन्दुभिप्रसृखैर्वाधै-र्नदद्भिर्वादन्य दिशः ॥ ८० ॥ पदे पदे
दददान-मुधाने गुरुपात्रिते ॥ गत्वा त्रिधाभृता चक्री । निमानादवरुह्य च ॥ ८१ ॥ कृत्वा दीक्षाधिभिः साकं । लोचमालोचमु-
ग्मुदा ॥ गुरुं व्यजिज्ञपन्नत्वा । मनाऽब्धेस्तारय प्रभो ! ॥ ८२ ॥ गुरुरप्युपबृंहस्तान् । राजादीन् विधिनाऽनुपत् ॥ सविशास्त्यक्त-
राज्यादि-भमत्वान् नतदानतः ॥ ८३ ॥ सुरा भूपादिसङ्घश्च । सुगन्धीकृतदिग्गणान् ॥ गुरुराजाऽर्पितान् वासा-स्तेषा मौलिपु
चिक्षिपु ॥ ८४ ॥ गुरुस्तान् सहलोकं च । यथाऽहं हितशिक्षया ॥ अनुजग्राह ता ते च । नतशीर्षाः प्रपेदिरे ॥ ८५ ॥ धात्री-
न्द्रोऽपि गुरुं नत्वाऽ-नंसीचक्रायुधं मृनि ॥ स्वागथाऽचिक्षमद्भरत्या । त्रियोगीशुद्विजुद् सुधीः ॥ ८६ ॥ एवं शेषान्मुनीन्धाऽपि ।

प्रणम्य सपरिच्छदः ॥ भूपोऽगास्त्वपद ते च । चक्रवेगादयोऽप्यगुः ॥८७॥ विजहाराऽन्यतः खेऽथ । गुरुर्भूरिपरिच्छदः ॥ शिक्षां ते चर्षपोऽम्यासु-द्वंधीं चक्रायुधादयः ॥ ८८ ॥

नृपोऽथ श्रीजयानन्दः । सेव्यो विद्याधराऽर्धिर्यः ॥ तैश्चक्रवेगपवना-दिभिः प्रौढचमूढृतः ॥ ८९ ॥ वैसाढ्येऽन्यनगाऽऽढ्येषु । द्वीपेषु च निवासिनः ॥ सेवार्थानागतान् गत्वा । खंडेशान् लीलयाऽजयत् ॥९०॥ एवं विद्याधरेष्वस्य । चक्रित्वं विप्रतोऽजामत् ॥ क्रियान् सुखमयः कालः । पुरे गगनवल्लभे ॥ ९१ ॥ अन्यदा शयितं कश्चि-त्तं निशीथे सुरोऽवदत् ॥ शेषे जागर्षिं वा राजन् ! । जागर्षीति नृपोऽवदत् ॥९२॥ सोऽभाणीद्विरिचूडोऽस्मि । बोधितस्त्रिदशस्त्वया ॥ अत्राऽगां हेतुना येन । गृणु तं धरणीधव ! ॥ ९३ ॥ प्रपोग्य श्राद्धधर्मं ये । ग्राहितास्तापसास्त्वया ॥ हेमप्रभगुरोस्तत्रे-युपस्ते शुश्रुवुर्गिरम् ॥ ९४ ॥ ततस्ते भृशसंविप्राः । प्रवित्रजिः पमोऽभवन् ॥ तस्थौ तापससुन्दर्याः । प्रतिबन्धानु तत्प्रभुः ॥ ९५ ॥ शुकुः प्रव्रजितुं नाऽस्ये-ऽप्यस्य च प्रतिबन्धतः ॥ द्रुतमागत्य तद्राजन् ! । स्वां प्रियां स्वान्तिके नय ॥ ९६ ॥ गतधर्मान्तरायाश्च । तापसाः प्रव्रजन्ति ते ॥ नाऽमन्तुं तादृशीं चैवं । वियोजयितुमर्हसि ? ॥ ९७ ॥ ग्रैपिभ्याऽऽराध्य तैस्त्वामा-नेतुं व्यहसुषोषितैः ॥ अहं ज्ञानिगिरा चाऽत्र । ज्ञात्वा त्वामित्यजिज्ञापम् ॥ ९८ ॥ इत्युक्त्वाऽन्तर्हिते देवे । स्मृत्वा पत्न्या गुणादि तत् ॥ मिलनोत्कण्ठुलो जज्ञे । भूपः पित्रोरपि स्मरन् ॥ ९९ ॥ ततः खेटवरान् प्रातः । समाहूय विमृश्य च ॥ न्यास्थद्राज्ये चक्रवेगं । चक्रायुधसुतादिमम् ॥ १०० ॥ ददेऽस्मै चोचरश्रेणे-राधिपत्यं धवो भुवः ॥ परेभ्योऽप्यस्य वन्द्युभ्यः । पुरादि च यथोचितम् ॥ १ ॥ चक्रे पवनवेगं च । दक्षिणश्रेणिनायकं ॥ सेवकाय ह्याऽऽन्तराय । तुष्यन्ति प्रभवोऽधिरुम् ॥ २ ॥ स कांश्चित्पाक्तनैर्ग्रासैः । कांश्चिद्याऽभिनवैर्नृपः ॥ दत्तैः प्राऽसुमुदत् सर्वा-नौचित्यं हि

निधिर्द्युदाम् ॥ ३ ॥ विरुद्धान् क्षमयित्वाऽऽर्हो-नापृच्छथाऽऽसङ्ख्यसैन्ययुक् ॥ विमानं प्रौढमारूढः । इस्मापः सर्वप्रियाऽन्वितः ॥ ४ ॥
विमानस्यैश्वक्रवेग-पवनादिकखेटपैः ॥ क्रोडिशः सहितोऽचालीत् । प्रति तांस्तापसाऽऽश्रमान् ॥ ५ ॥ यथाऽर्हप्रतिपस्याद्यै-
र्नृपैः सम्प्रीण्य तापसान् ॥ स्वां प्रियां रुदतीमाशि-ध्वसचापससुन्दरीम् ॥ ६ ॥

अथो ज्ञानेन विज्ञाय । तापसानां व्रतक्षणं ॥ हेमप्रभगुरुस्तत्राऽ-गमचेपामनुग्रहात् ॥ ७ ॥ प्रात्रजंस्तापसास्तस्यो-पान्ते
हेमजटादयः ॥ गिरिचूडाऽमरनृपौ । चक्रतुश्च व्रतोत्सवम् ॥ ८ ॥ नृपोऽपि तं गुरुं नत्वा । तापसर्पीन् मशस्य च ॥ युतस्तापस-
सुन्दर्या-ऽगमलक्ष्मीपुरे द्रुतम् ॥ ९ ॥ वीक्ष्य छन्नाऽम्बरं चम्बा । तं द्विपत्सैन्यशङ्कया ॥ अभ्यागाद्युद्धसामग्यो-द्याने श्रीविजयो
नृपः ॥ १० ॥ कुमारग्रहितं ताव-दागत्य खेचरद्वयं ॥ भूपालमववर्द्धापत् । पुत्राऽऽगमनिवेदनात् ॥ ११ ॥ पुत्राऽऽगमसमृद्धिभ्यां ।
प्रमोदाऽऽश्वर्यसङ्कुलः ॥ भूपस्तस्योचितं दत्त्वाऽ-वरुह च मतङ्गजात् ॥ १२ ॥ यावदभ्येति तावत्तं । सोत्कण्ठः श्रीजयोऽनमत् ॥
अवतीर्य विमानाद् द्राक् । सप्रियः सह खेचरैः ॥ १३ ॥ तमालिलिङ्ग भूपोऽथा-ऽऽलापाद्यैः प्रीणितौ मिथः ॥ प्राविक्षतां पुरं
शक्र-जयन्ताविव ताधिपम् ॥ १४ ॥ नत्वाऽम्बां सप्रियोऽनैयी-द्यां कुमारनृपो मुदं ॥ सैव तां-वेदयेत्स्त्रीणां । नेदृक्स्त्रुनोः समो
महः ॥ १५ ॥ पत्नीराधासयामास । तत्र पूर्वाऽपराश्च सः ॥ स्निग्धाभिर्मोदयन् गोभिश्चन्द्रः कुमुदिनीखि ॥ १६ ॥ क्षणे पवन-
वेगः श्री-विजयेशादिर्पर्यदि ॥ वृत्तं कुमाराजस्य । सर्वमाख्यद्यथातथम् ॥ १७ ॥ तेन विश्वचमत्कार-कारिणा गुणहारिणा ॥ सर्वे
तरस्तत्रमौखर्यं । हर्षाऽऽश्वर्यमया दधुः ॥ १८ ॥

अथ साधितशेषान् स । मध्यखण्डगतान्तृपान् ॥ पार्श्वखण्डद्वयस्थांश्चाऽ-जयद्राजाऽधिपोऽखिलान् ॥ १९ ॥ पूर्वं च दिशि

पूर्वस्था । सेनाभिर्बहुभिस्ततः ॥ गर्जन्तीभिः प्रतस्ये स । वेलाभिरिव वारिधिः ॥ २० ॥ क्रमात् क्रामन् स पन्थान-माक्रामंश्च
 क्रमादपि ॥ पौरस्त्यानखिलान् भूपान् । प्रापत्पूर्वाभ्युद्येस्तटम् ॥ २१ ॥ कालिङ्गबह्वपाञ्चाल-प्रभृतिदेशभूमिपान् ॥ क्रमाज्जित्वा
 यश-स्तम्भान् । न्यासीचक्रे पदे पदे ॥ २२ ॥ पूर्वे महेन्द्रनाथाद्या-श्चाऽन्येऽपि ग्राहिता बलात् ॥ स्वाऽऽशा तेऽप्यभजंश्चैतं । दत्त-
 दण्डोपदास्तदा ॥ २३ ॥ ताम्बूलीलाङ्गलीपूगा-द्यनेकद्रुमशालिना ॥ वार्द्धिवेलातेनैत्याऽ-गस्त्याऽऽशा सोऽगमन्नुपः ॥ २४ ॥
 कावेरासुरितानीकः । स पाण्ड्यादीन् जिगाय च ॥ ताम्रपर्ण्येब्धिसारथ्री-र्मुक्ताद्यस्मै ददे सुदा ॥ २५ ॥ जात्याऽश्वान् लक्षशः
 विश्व । गजान् जात्यान् सहस्रशः ॥ चन्दनैलामरिचादि-भोगं तत्सैन्यमप्यलात् ॥ २६ ॥ ददुरो मलयः सह-श्चेत्यद्रीन् स व्य-
 लङ्घयत् ॥ केरलादिनृपान् जित्वा । प्रतीची दिशमाययौ ॥ २७ ॥ तत्राऽपि पारसीकादि-भूपान् साह्वयादिजातिजान् ॥ स युद्ध्या
 ऽवश्ययेऽपि । सर्वसारोपदा ददुः ॥ २८ ॥ प्राप्तप्रतीचीदिग्भास्वान् । मन्दतेजाः प्रजायते ॥ अयं पुनर्नमो भास्वान् । महा
 तेजाः पदे पदे ॥ २९ ॥

साधयामास कौवेरी-मथ द्विट्मथनः क्रमात् ॥ हूणकाम्बोजादिभूपाः । प्राप्तयुद्धपराभवाः ॥ ३० ॥ सारानेवाऽथ हस्त्यश्च-
 द्रविणोपस्फुराथ ते ॥ उपदीकृत्य तस्याऽग्रे । नत्वा सेना प्रपेदिरे ॥ ३१ ॥ कैलासप्रभृतिभूपान् । जित्वा हिमाचलाऽवधि ॥
 त्रिखण्डाऽधिपतिर्भूत्वा । सर्वशत्रुजयादिति ॥ ३२ ॥ जिताऽऽनतैः सर्वराज-सहस्रैः सह सैन्ययुक् ॥ पथादेत्य सुखं प्रौढो-त्सवैः
 स स्वपुरेऽवशिञ्चत् ॥ ३३ ॥ त्रिखण्डी साधयित्वैनं । स नृपैः स्वपुराऽऽगत । अभिपिक्तोऽर्द्धचक्रित्वे । खेटेथन्द्र इवाऽमरैः ॥ ३४ ॥

अभिषेकोत्सवेष्वेवं । सम्पूर्णेषु नृपाऽधिपः ॥ राज्यग्रासादि सर्वेभ्यः । प्रसन्नोऽदाद्यथोचितम् ॥ ३५ ॥ कन्याः परःसहस्राश्च ।
नृपैर्दत्त्वा गुणोत्तराः ॥ परिणिन्ये समुद्रो हि । सर्वासां सरितां पदम् ॥ ३६ ॥ तासु पाणौ कृताः साऽव-दातमप्रिमतां दधुः ॥
सर्वासां च परीवार-ग्रासाद्यहं नृपो ददौ ॥ ३७ ॥ चक्रवेगाऽऽदयः खेट-राजाः सत्कृत्य भूभुजा ॥ विसृष्टाः स्वस्वराज्येषु । जग्मु-
स्तत्सेवकव्रताः ॥ ३८ ॥ अथ प्रियासहस्रैः स । सेव्यमानोऽपि भूमिराद् ॥ रतिं न रतिसुन्दर्याः । संस्मरन् लभते हृदि ॥ ३९ ॥
गणिकामातृकत्वेनाऽऽ-रेकमाणः सतीव्रतं ॥ बहुकालविद्युक्तां तां । नाऽपरीक्ष्य निनीपति ॥ ४० ॥ ततोऽयं रूपलावण्य-कलायौ-
वनशालिनं ॥ दूरदत्ताभिधं मित्रं । विश्वासस्थानमान्तरम् ॥ ४१ ॥ सतीत्यं सुपरीक्ष्य त्व-मानये रतिसुन्दरीं ॥ इत्युक्त्वा बहु
दत्त्वा स्वं । प्रैपीत्यल्पहङ्कगं घवा ॥ ४२ ॥

सोऽपि रत्नपुरे गत्वा । धनैः कृतपरिच्छदः ॥ रतिमालागृहाऽऽसन्ने । माटकात्ते गृहेऽवसत् ॥ ४३ ॥ क्व शीलं गणिका-
जाता-बहो रागोऽपदे प्रभोः ॥ क्षणेन अंशयिष्यामि । सतीत्वाद्व्रतिसुन्दरीम् ॥ ४४ ॥ ध्यात्वैति रतिमालाया । दासीं दानवशी-
कृतां ॥ अप्राक्षीद्गृहमस्याः किं । वीक्ष्यते नृगमादिमुक्त् ॥ ४५ ॥ साऽप्युचे श्रीविलासाख्यः । कुमारो रतिसुन्दरीं ॥ परिणीय
ददे तस्यै । नृपदत्तं पुराऽष्टकम् ॥ ४६ ॥ भोगान् भुक्त्वा कियत्कालं । मिपाचीर्थनमस्कृतेः ॥ जगाम काऽपि नाऽऽयाति । प्रवृत्ति
स्तस्य सो-पि च ॥ ४७ ॥ तिष्ठन्ती रतिमालाया । मन्दिरे रतिसुन्दरी ॥ कलाः स्मरति नैवाऽत्र ॥ प्रवेशं लभते नरः ॥ ४८ ॥
अहो वेश्याकुले शील-मिति चित्ते चमत्कृतः ॥ निशि मोहनगीतानि । स्मरोहीप्त्यै स गायति ॥ ४९ ॥ अपूर्वं फलपत्रादि ।

धैर्मोदयन्ती स्वं । काऽप्येषाऽस्ति धनिप्रिया ॥ ६६ ॥ नाऽधिकं वेद्म्यहं किञ्चि-दित्याऽऽख्यत् साऽप्यथो ततः ॥ तां तयाऽजू-
ह्वद्राज्ञी-निजोपांते प्रमोदतः ॥ ६७ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ मायास्त्री साऽपि तत्राऽगाद् । द्रुतमन्तः प्रहर्षुला ॥ कृत्वा प्रणामं तदासी-
दत्राऽऽसने निपेदुषी ॥ ६८ ॥ दुष्प्राप्यं प्राप्य तत्स्थानं । तद्रूपं वीक्ष्य चाऽद्भुतं ॥ मुदिता विस्मिता चोच्चैः । साऽग्रहीत् सरगु-
ह्यताम् ॥ ६९ ॥ तथाऽपि चतुरत्वेन । सा स्वाऽऽकारं तथाविधं ॥ संवृत्य तत्क्षणादेव-^१मस्याच वशिनीव सा । ७० ॥ युग्मं ॥
सन्मानयित्वा कल्याण-वात्ताप्रश्नादिनाऽथ तां ॥ रतिसुन्दर्यपृच्छत्-स्वरूपमखिलं यथा ॥ ७१ ॥ का त्वं भगिनि ! कुत्राऽसि ।
स्थिता कल्याणिनी चिरं ॥ केन वा परिणीताऽसी-त्यादि सर्वं निवेदय ॥ ७२ ॥ युग्मं ॥ ततः कृतकयोपाऽऽख्यत् । स्वरूपं शृणु
मे सखि ! ॥ राजपुत्र्यसि खेटेन । परिणीता प्रमोदतः ॥ ७३ ॥ स चाऽत्र लीलया तिष्ठ-न्नधिनः प्रीणयन् धनैः ॥ मया समं रति-
सुख-मन्वभूदन्वहं बहु ॥ ७४ ॥ तीर्थेषु देवान् वन्दित्वाऽ-भ्यमीत्युत्त्वाऽधुनाऽथ सः ॥ मां मुक्त्वा भूरिविभवा । गतोऽद्याऽपि
समैति न ॥ ७५ ॥ कोऽपि वैदेशिकथाऽस्मिन् । सन्नन्यासीत् पुरा वसन् ॥ गते तस्मिन् विदेशे च । तत्र पत्याऽस्मि वासिता ॥ ७६ ॥
मर्तुमुक्तधनेनाऽत्र । सुस्रिता सपरिच्छदा ॥ शुभंयुः शीलसौरभ्य-सुभगाऽस्मि स्थिता चिरात् ॥ ७७ ॥ श्रुत्वा तद्राजपत्न्याऽऽख्यत् ।
समानव्यसनत्वतः ॥ सधमिष्यसि मे भद्रे ! । सखीत्वं तदिहाऽस्तु नौ ॥ ७८ ॥ अथाऽन्वहमिहाऽऽगम्यं । मम पार्श्वे ससि ! त्वया ॥
स्थयं विनोदनीयं च । मन्मनः सत्कथादिभिः ॥ ७९ ॥ मायाऽप्यथो गिरा तस्या । यात्याऽऽयाति च तद्गृहे ॥ स्वगृहे च नृरूपेण ।
तिष्ठन्ती चेष्टतेऽखिलम् ॥ ८० ॥ सारं सारं सुरूपां तां । दर्शं दर्शं च तत्क्षणे ॥ कन्दर्पपारतन्त्र्यं च । पुंस्त्वाद्भवेऽधिकधिकम् । ८१ ॥

चिन्तयत्यथ चित्तेऽसौ । किमीदृगपि कर्म मे ॥ भवेद्यदेकशोऽप्यस्याः । सङ्गमात्सुखमाप्यते ? ॥ ८२ ॥ ततस्तदाथिनी साऽपि । तत्रैव बहु तिष्ठति ॥ मित्रिणाभिः कथाभिश्च । विनोदयति तन्मनः ॥ ८३ ॥ तथा धर्मकथाभिः सा । प्रथयन्ती परं रसं ॥ तास्ता कामकथाः कामं । कथयत्यन्तराऽन्तरा ॥ ८४ ॥ कदनांशसृष्टशाक्षीरा-हाराणामिव तद्विरां ॥ कामोक्तियुक्तपुण्यार्थ-जुषा साऽधात्कमादुचिम् ॥ ८५ ॥ शनैः शनैः रसै रसैः । प्रशस्यैर्धर्मसङ्गैः ॥ रुचिर्तरुचिर्तरुक्तैः-र्मायास्त्री तन्मनोऽधिनीम् ॥ ८६ ॥ राज्ञी जज्ञे हृदि प्रीता । तत्कथाभिर्यथा यथा ॥ अस्खलद्वाक्प्रवेशाऽऽसीत् । सा तन्मानात्तथा तथा ॥ ८७ ॥

श्रोचेऽन्यदा ता मायास्त्री । कामास्त्रीकृतयौग्ने ॥ वने वल्लीव किं भोगै-र्विना त्वं व्यर्थयेभवंम् ॥ ८८ ॥ कामक्रीडाननं ताम-धौवनं युवनन्दनं ॥ जितविश्ववशा रूपं । रूपं तत्र निरूप्यते ॥ ८९ ॥ त्वत्तनूदीपलेखेन । घृते ता काञ्चनश्रियं ॥ यस्यां यूना मनास्याऽऽशु । निपतन्ति पतङ्गन्त् ॥ ९० ॥ भान्ति स्वभानम्याण्य-प्यखिलाऽङ्गानि तेऽधिकं ॥ सौन्दर्येण नगानीव । दुग्धानीव सितादिभिः ॥ ९१ ॥ इत्येषा सर्वसामग्री । त्वया स्वाङ्गाऽनुगामिनी ॥ दुःप्रापाऽपि यदि प्रापि । तत्र किं सा कृताऽ-धर्यते ? ॥ ९२ ॥ सा साऽर्था स्वपतेयोगे । स च ते क्याऽस्ति कामिनि ! ॥ किं जीवन् ! वा मृतो वेति । तत्तमिष्टं नवं कुरु ॥ ९३ ॥ यतः-

पत्यौ प्रव्रजिते ह्रीवि । प्रणष्टे पतिते मृते ॥ पञ्चस्वापत्सु नारीणां । पतिरन्यो विधीयते ॥ ९४ ॥ इति शास्त्रोक्तिः ।
 क्रिञ्चि-च्चाऽयशो न च दूषणं ॥ कुलस्त्रीणामपि यत-स्तत्किमन्यमृगीदृशम् ॥ ९५ ॥ साम्प्रतं साम्प्रतं यस्मिन्-
 द्राणिकादुहितुस्तन ॥ एवं च स्वार्थसिद्धिः स्या-न्निर्वाधेति तथाऽऽचर ॥ ९६ ॥ इत्थं मियस्युक्तनव्य-पतीकरणनशील्ये ॥ ९७ ॥ इति
 व्यथिता चित्ते । सती सा धिक्चकार ताम् ॥ ९७ ॥ ततस्ता प्रत्यवग् मायानारी-नाऽरीभवामि ते ॥ ९८ ॥ इति ॥

सखीत्वादभ्यधां शुधा ॥ ९८ ॥ यदि त्वं दूयसे चित्ते । मदुक्तेनाऽधुनाऽधुनाऽसि त्वं सखीत्वं तत् । 'क्षमस्विदं' च सुन्दरि ।
 ॥ ९९ ॥ मायामहेलाहेलास्यो-दीरितानि हितानि सा ॥ सान्त्वनाऽर्थं प्रयुक्तानि । श्रुत्वा तामप्यचीधमत् ॥ १०० ॥ श्रीस्यार्थ-
 हमागत्य । प्राग्वचचिचतुष्टये ॥ पुण्याऽऽढ्या विस्मयस्मेरा-ख्यानाः साख्याति साद्विरः ॥ १ ॥ पुनर्गते बहौ काले ॥ प्रवृद्ध-
 वृतेऽन्तरान्तरा ॥ गिरः प्रकामं सा काम-केलीभिः कीलिता इव ॥ २ ॥ तथा स्थिता धसद्भ्रान्ता । पुरुषाऽऽकारधारिणीभि
 सा स्फुर्जदर्जवां राज्ञी-भावर्जायितुमुद्यता ॥ ३ ॥ सुसंस्काराद्भुताऽपूर्व-चस्तूनि प्रेपयत्यलं ॥ तस्यै मोहनगीतानि । गायत्यपि
 चिरं मुदे ॥ ४ ॥ युग्मं ॥ कामं कामार्दिता सान्तः-स्वान्तं मदितधर्मधीः ॥ राज्ञीं च नित्यं ध्यायन्ती । निध्याताऽऽङ्गानुगच्छविः
 ॥ ५ ॥ मुधाकृतक्षुधाक्षोभा । मृषाभूतवृषागमा ॥ गतनिद्रा निजस्वामि-द्रोहाद्यप्यवजानती ॥ ६ ॥ राश्यां रतसुखोपायान् ।
 निरपायान् यथायथं ॥ विमृशन्ती यथाप्रज्ञं । प्राञ्जमन्या विचेष्टते ॥ ७ ॥ कथंकथमपि ज्ञात्वा । तथा तस्या विचेष्टितं ॥ अन्येद्युः
 शुद्धधीर्द्वयौ । सा सती रतिसुन्दरी ॥ ८ ॥ एषा स्त्री यादृशान्यत्र । सदा गीतानि गायति ॥ पुंसुखात्तानि तादृशि । श्रूयन्तेऽ-
 भ्यर्णवेश्मनि ॥ ९ ॥ समाया सा समालोक्य । मां सुभाङ्गी मृगीदृशं ॥ कामाऽऽकुलितचेतस्का । तत्कालं जायते किल ॥ १० ॥
 अन्यच्च स्वगत्यङ्ग-लक्ष्मचेष्टादि च स्फुटं ॥ नृसाधारणमेवैषा । धरतीति न संशयः ॥ ११ ॥ योषित्वेनेक्ष्यमाणाऽपि । नैषा योषि-
 द्विभाव्यते ॥ हेतोः कुतोऽपि मायास्त्री-भूतः कोऽपि पुमानसौ ॥ १२ ॥ परं स्मराऽऽतुरः कश्चिद्-दुगचारः पुमानयं ॥ ममाऽपि
 शीलविध्वंसं । कर्तुकाम इवेक्ष्यते ॥ १३ ॥ तदयं हृदयं स्वीयं । मलिनं दर्शयन्निति ॥ सर्वथा साऽपराधः सन् । निग्राह्यः समये
 मया ॥ १४ ॥ सत्यग्रणीरिति ध्यात्वा । तदायतिमवेक्षितुं ॥ प्राग्वद्विनोदवाग्मिः सा । प्रीतिं प्राऽवीवृत्तच्चिरम् ॥ १५ ॥

अन्यदान्योन्यमालापे । जायमाने तयोर्मुदा ॥ मदालसा लसन्माया-मयीस्त्री सा गतत्रया ॥ १६ ॥ शृङ्गाररसशृङ्गार-तारु-
 ष्यतरुमञ्जरीं ॥ अपप्रथत्कामकर्थां । सत्यप्रतिपन्थिनीम् ॥ १७ ॥ युग्मं ॥ ता तदुक्तामथाकर्ण्य । किञ्चिदन्तर्विचिन्त्य च ॥
 नृपप्रियाऽऽख्यत् सख्यत्र । ममाऽपीष्टं तवोदितम् ॥ १८ ॥ अकृत्यमप्यहं कर्तुं । समीहे सखि ! ते गिरा ॥ यथोच्छिष्टमपि खिग्धः
 जग्धुभिर्हेहते ॥ १९ ॥ परं न दृश्यते तादृग् । युवा सर्वाऽद्भुताऽऽकृतिः ॥ सर्वाङ्गीणगुणः काश्चि-द्विपश्चित्सर्वकर्मसु ॥ २० ॥ य
 प्रियं प्रेयसीकुर्वे । प्रियेव प्राणदानतः ॥ प्रापय्य प्रेमसर्वसं । सं येन च समं रमे ॥ २१ ॥ निशम्येदं मुदं धृत्वा । मायास्त्री प्राह
 साहसात् ॥ सकलाभिः कलाभिस्ते-ऽनुरूपः पतिरस्ति मे ॥ २२ ॥ प्रज्ञया सुन्दरः स्वीय-रूपेणाऽतिपुरन्दरः ॥ मोदयन् मेदिनी
 दानै-नुरक्तधिरं त्वयि ॥ २३ ॥ युग्मं ॥ तदद्य तस्याऽऽह्वानेन । स्पृहा पूरय सत्वरं ॥ पत्युर्मेऽत्युत्सुकस्येति । प्रीतिः पल्लवित्ता
 भवेत् ॥ २४ ॥ यतः—पतिव्रताः पत्यु-रनुकूलस्थिराशयाः ॥ प्रियमेवाचरन्त्युच्चै-रुचरन्ते प्रियं वचः ॥ २५ ॥

ततः पतिव्रतात्वेन । मनाग् मम मनस्यपि ॥ सापत्नप्रत्यया काचि-दरुचिर्न च निघते ॥ २६ ॥ तस्मात्प्रादुर्भूत स्वामि-
 प्रायं प्रियसखि ! द्रुतं ॥ येन तं स्वगृहे गत्वा । प्रेपयामि तनाऽन्तिके ॥ २७ ॥ इति प्रोक्तवती माया-स्त्रियं प्रत्याह सा सती ॥
 घनलाभं विना सर्व-मेतन्मन्ये विडम्बनाम् ॥ २८ ॥ सखि ! सत्यं ममाऽप्यस्य । पत्युर्धनमनर्गलं ॥ समग्रभोगसामग्री-साधनं
 सुखसेनधिः ॥ २९ ॥ यावदिलोक्त्रयते तावद् । नृहि तत्रेपयामि यत् ॥ भोगलाभस्तथा सौख्य-लाभोऽप्येवं त्वयेक्ष्यते ॥ ३० ॥
 परं दुरन्तकामाऽर्चि-दुःखानलजलप्रभा ॥ रतिभीतिफला वेला । हले पत्यै ममाऽऽदिश ॥ ३१ ॥ साऽप्यूचे तव पत्युश्चे-दानश-
 क्तिर्भवेत्तदा ॥ स हि कोटिमितं वित्तं । दत्ता मह्यमशङ्कितः ॥ ३२ ॥ यदि न प्रत्ययस्तस्याऽप्येवं स्यात्स तदा मुदा ॥ कोट्यर्द्ध-

मेकं प्राग् दत्ता । तत्परं च परेद्यवि ॥ ३३ ॥ समादाय समायातु । समं तेन ममौकसि ॥ श्रुत्वेत्यन्तः प्रमुदिता । साऽप्यमन्यत
तद्वचः ॥ ३४ ॥ ततः कामवशा माया-वशा वेदम निजं गता ॥ स्वदास्या च करेण प्राक्-प्रपन्नं प्राहिणोद्धनम् ॥ ३५ ॥

भोक्तेऽद्वयथ तयौपध्या । नररूपं विधाय सा ॥ कोव्यर्द्धरत्नान्यादाय । तद्वेश्मद्वारमागमत् ॥ ३६ ॥ जात्यकाञ्चनमाणि-
क्य-मयभूषाभिभूषितं ॥ सर्वाऽत्यद्भुतगृह्णार-पथ्यनेपथ्यडम्बरम् ॥ ३७ ॥ शम्बराऽरिभिवाऽध्यक्षं । वीक्ष्य तं द्वारकिङ्करी ॥
राश्रये व्यजिज्ञपद् द्वारि । प्राप्तं सान्तरमसूचत् ॥ ३८ ॥ सोऽपि तद्द्वारमध्यस्थ-चित्रशालामुपेयिवान् ॥ चेत्याध्यास्यत रत्नानां
कोव्यर्द्धं तत्करेऽकरोत् ॥ ३९ ॥ गिराऽस्य साऽपि तावत्स्वं । स्वस्वामिन्यै तदर्पायत् ॥ सा सर्वमेकीकर्तुं तत् । प्राच्यमानीनयत्तया
॥ ४० ॥ सर्वमेकन सम्मील्य । यावत्पश्यति तद्धनं ॥ सतेजस्करगतास-रत्नान्येव हि केनलम् ॥ ४१ ॥ तावन्निरीक्षते तत्र ।
राज्ञी सा रतिसुन्दरी ॥ किञ्चित्प्रमुदिताऽत्यन्तं । विस्मिता च व्यचिन्तयत् ॥ ४२ ॥ युग्मं ॥ अहो ! अदृष्टपूर्वाणि । प्राग्दृष्टानीव
भान्ति मे ॥ रत्नान्यमून्यमूढंशि । यदासन् पत्युरेव मे ॥ ४३ ॥ रक्तादिवर्णवृत्ताद्या-कारैस्तेजसां भरः ॥ सान्द्रैर्विस्ता-
रिभिर्भानु-मण्डलादागतैरिव ॥ ४४ ॥ स्निग्धत्वाद्यैर्गुणैश्चाऽन्यै-रपि सद्ख्यातिर्गैर्युतं ॥ अहं पत्युर्गृहे रत्न-राशिं यादृशमक्षिपि
॥ ४५ ॥ युग्मं ॥ तन्मध्यादागतानीव । तद्दर्शनादिगुणान्यहं ॥ रत्नान्यमूनि साराणि । सर्वाण्यपि विभावये ॥ ४६ ॥ तन्मन्ये
मम पत्यैव । निश्चितं कोऽप्ययं निजः ॥ मामाकारयितुं प्रैपि । मात्रार्तीतरमात्रैतः ॥ ४७ ॥ तदर्थं तान्यवाप्याऽऽगा-दत्र कोऽ-
प्येप तद्भद्रः ॥ मा दृष्ट्वा क्षुब्धचित्तः सन् । लुब्धधैरं निचेष्टते ॥ ४८ ॥ तदयं दुर्मतिः स्वामि-द्रोही परमपातकी ॥ पातुकः
पापभूमीषु । नरकेषु नराऽधमः ॥ ४९ ॥ किं नैप धेत्ति निःशेष-मूर्खशीर्षोऽग्रशेखरः ॥ लोकेऽप्यगम्याः सर्वेषा-मशेषाः परयो-

पितः ॥ ५० ॥ तत्रापि राजदारणा । दर्शनाद्यपि नोचितं ॥ पुंसां तद्गम्यतादेः का । कथा यत्ता हि मातरः ॥ ५१ ॥ यदुक्तं—
 राज्ञः पत्नी १ गुरोः पत्नी २ । पत्नी च सुहृदस्तथा ३ ॥ पत्नीमाता ४ स्वमाता च ६ । पञ्चैता मातरः स्मृताः ॥ ५२ ॥
 त्रिधापि सत्या मन्थवं । मातृत्वमुपपत्तिम् ॥ तदप्युपेक्षते ह्येवं । यदेव पुरुषाऽधमः ॥ ५३ ॥ तथा चाऽऽद्रियते द्रोह-
 दुर्मती क्षानयोर्धृशं ॥ तत्र विध्वसनीयाः स्युः । सतीनां पुरुषाऽपि हि ॥ ५४ ॥ युगं ॥ यतः—

अन्तर्दुष्टधियः पापाः । कृपासुक्ता गतत्रयाः ॥ सततं कोपनाः केऽपि । व्रतलोपेऽप्यभीरवः ॥ ५५ ॥ गर्ता-
 शक्रवन्निर्तयं । निःशूनाः कामलालसाः ॥ सकपाया मृपावाद-विदुराः । सदुरोदराः ॥ ५६ ॥ र्व्यंसका व्यसन-
 न्यास-रसिका विकथारसाः ॥ विरसाः शुद्धधर्मेषु । निर्गुणाः स्वार्थवल्लभाः ॥ ५७ ॥ लुब्धाः क्षुब्धाः शठाः
 कुण्ठाः । परोपकृतिकर्मसु ॥ दुराचाराश्चदुवाचः-प्रपञ्चपटवः स्त्रियाम् ॥ ५८ ॥ इत्याद्यशेषदुर्दोष-दुर्दशादुपि-
 ताऽऽत्मानां ॥ अथमाऽधमशीलाना-मपि नो सद्गतिः शुभा ॥ ५९ ॥ पञ्चभिः कुलकं ॥

विचाऽयं वेत्ति नो दुर्धीः । कामान्धो धर्मवर्जितः ॥ सतीस्वरूपं त्रैलोक्य-चित्रकारि महोत्तमम् ॥ ६० ॥ ग्राणान्तेऽपि
 महासत्यः । शीलं लुम्पन्ति नैन यत् ॥ सहन्तेऽन्यकरस्पर्शं । नैताः शिखिशिला इव ॥ ६१ ॥ मृत्युमप्याऽऽद्रियन्ते ताः । सह-
 न्तेऽङ्गव्ययामपि ॥ जायन्ते जातु न स्वप्ने-ऽप्यसतीत्वकथास्पृशः ॥ ६२ ॥ जनयन्ति न मालिन्यं । कर्हिचित्कुलयोषित ॥
 स्वचलस गृहेश्वर । रत्नदीपशिला इव ॥ ६३ ॥ न सतीना बलात्कोऽपि । शीलं लुम्पयितुं क्षमः ॥ द्युपतिर्भूपतिर्वाजपि । देवा-

दन्योऽपि वा महान् ॥ ६४ ॥ किमु केसरिणः स्कन्धा-त्केसरान् फणिमस्तकात् ॥ मणि वा ऋण्डुमीष्टेऽत्र । कश्चिज्जीनत्सु तेऽप्यहो !
 ॥ ६५ ॥ शेषशीर्षमणिं किना । व्याघ्रीदुग्धमपीह वा ॥ चमर्याः पुच्छमथवा । लातुं शूरोऽपि किं क्षमः ॥ ६६ ॥ जीनन्तीषु
 सतीष्वेवं । जीनाऽलङ्करणं परं ॥ तासां कः शीलमाणिक्य-माच्छेत्तुं छेकतां भजेत् ॥ ६७ ॥ तथापि शीलसर्वस्वं । मदीयं ह्येष लम्पटः ॥
 छुष्टितुं वाञ्छति च्छेक-स्तदेनं शिक्षयाम्यहम् ॥ ६८ ॥ [तथाऽपि शीलसर्वस्वं । मदीयमपहारकः ॥ तांस्तानुपायान् निरमाद् ।
 यदेप पुरुषदुवः ॥ ६९ ॥ प्रत्यन्तरे] न च शिक्षां विना दक्षः । शठो न च हठं विना ॥ न चपटां विना मूर्खः प्रत्येत्येवमिहाऽ-
 प्ययम् ॥ ७० ॥ तदयं शिक्षणीयश्च प्रापणीयश्च सत्वरं ॥ दुर्धनि फलमित्येषा । ध्यात्वा दासीरशिक्षयत् ॥ ७१ ॥ न सहे पाप्मनः
 स्वप्नेऽप्यस्य दुर्मनसो मनाक् ॥ प्रवेशमात्रमप्येवं द्वारस्याऽग्रे कदाप्यहम् ॥ ७२ ॥

इति ध्यात्वा स्वदासीनां । श्रोवाच रतिसुन्दरी ॥ सतीशिरोमणिः स्वीय-शीलरक्षणतत्परा ॥ ७३ ॥ यूयं च व्रत गत्वाऽभुं ।
 त्वाम्मुपाऽस्माकमीश्वरी ॥ लानान्गरागभोगादिपूर्वं शृङ्गारमद्भुतम् ॥ ७४ ॥ विधाय यावदभ्येति । तावदत्र मणीमये ॥ तदर्पि-
 तेऽस्मिन् पत्यङ्के । सुखमध्यास्व सुस्वर ! ॥ ७५ ॥ तदर्पितं च ताम्बूलं । सुरभिद्रव्यसंस्कृतं ॥ गृहाणाऽऽस्वादय स्वैर-मश्रान्तं
 सुखवासनम् ॥ ७६ ॥

इत्यादिवचनान्युक्त्वा । सोपचाराणि तं नरं ॥ सम्धीणयध्नं बाहीरु-श्रीतिसम्प्रापणात्क्षणम् ॥ ७७ ॥ सर्वमेतद्विधायैवं । मह्यं
 ज्ञापयतादृताः ॥ परं तद्योग्यताम्बूले । विशेषोऽयं निरच्यताम् ॥ ७८ ॥ भूरिवृज्भूरिभूयिष्ट-सुरभिद्रव्यभावना ॥ तत्राऽतिप्रचुरा
 च्चारु-युक्त्या कार्यो विशेषतः ॥ ७९ ॥ तस्मै न ब्राह्म्यं त्वेतच्चाः । शिक्षयित्सेति दक्षधीः ॥ स्वाऽऽवासे सुखमध्यास्ते । तल्पं

सा रतिमुन्दरी ॥ ८० ॥ तचेटीभिस्तदीयास्ताः शिक्षावाचः प्रपेदिरे ॥ अथ दाह्यात्तथा कृत्वा । ताभिः स उपचर्यते ॥ ८१ ॥
 तासामनेकशस्त्रैरुपचारैर्मनोहरैः ॥ सप्रीतिविनयाऽऽल्लापैः । पादप्रक्षालनादिभिः ॥ ८२ ॥ मणिपर्यङ्कतचाटक्-तूलिकाशयना-
 ऽऽदिभिः ॥ सर्वाद्भ्रतसुगन्धाऽऽढ्य-ताम्बूलैश्चोपढौकितैः ॥ ८३ ॥ सोऽप्यन्तः श्रुतिमान् स्वर्ग-सुखं न्यूनमन्यत ॥ स्वयधू-
 भिरिवाऽध्यध-वीक्षाभिस्ताभिरादरात् ॥ ८४ ॥ कथाप्रथाभिः प्रस्ताव-सदृग्भिर्वल्युभिर्मृशं ॥ चित्रीयमाणोऽन्तश्चित्तं । रतिसर्व-
 स्वसङ्गतः ॥ ८५ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ अधरीकृतनिःशेष-स्वादस्वादुरसं परं ॥ ताम्बूलं सबलं दत्त-मास्वादयन् मृदुर्मुहुः ॥ ८६ ॥
 विषयाऽर्च्या समं सोऽपि । वृषयान्तानिपीडितः ॥ जलं पातुं ययाचे ता-श्वेटीः खेटीजितः श्रिया ॥ ८७ ॥ युग्मं ॥ मध्येसौधं
 समेत्याऽऽशु । तदास्यो विनयानताः ॥ स्वस्वामिनीं प्रति प्रोचु-स्तत्स्वरूपं वृषादिकम् ॥ ८८ ॥ तयाऽपि ताः प्रति प्रोचे । हंहो
 सायु निवेदितं ॥ अनुज्वैवाऽऽसवं स्वादु-रसं पूर्वकृतं गृहे ॥ ८९ ॥ तत्तादृग्मदकृत्त-दनेकद्रव्यसंस्कृतं ॥ महारसं महावीर्यं-महा-
 र्यगुणसञ्चयम् ॥ ९० ॥ सिताद्राक्षादिनीरेभ्यः । कथितेशुरसादपि ॥ परमाऽधिकमाधुर्य-बन्धुरं बुधरंजनम् ॥ ९१ ॥ शीतलं
 विमलं तत्त-त्सुरभिद्रव्यपेशलं ॥ पानीयमिव पानीय-स्थाने सोऽपि निपाय्यताम् ॥ ९२ ॥ भवतीभिरिति स्वामि-न्याज्ञया ज्ञास्त-
 मासवं ॥ जलभ्रमकरं स्वादु-तरं तास्तमपाययन् ॥ ९३ ॥ पञ्चभिः कुलकं ॥ प्रवर्द्धमानकामेच्छा-छायाच्छादितलोचनः ॥ वृषा-
 क्रमणसङ्क्रान्त-खेदः सोऽपि तदा मुदा ॥ ९४ ॥ नीरासवान्तराऽवेदी । नेदीयः-स्वर्णपात्रगं ॥ अपिचदिममत्यन्त-स्वादुं ताभिः
 समर्पितम् ॥ ९५ ॥ युग्मं ॥ वृषः सोऽपि निवृत्तस्त-त्पानात्पापमनास्ततः ॥ पुनः सुव्याप पल्यङ्के । क्षणादाघूर्णितेक्षणः ॥ ९६ ॥
 विष्टसर्वव्यापारः सोऽभूद् दुष्टाऽहिदष्टवत् ॥ विषेणेव मदोऽङ्गे-नैतदीयेन पीडितः ॥ ९७ ॥ मूर्च्छितश्चाऽचिरात् सोऽपि । पापप्रेत-

कटाक्षितः ॥ भगिनी दीर्घनिद्राया । निद्रामुद्रामवासनम् ॥ ९८ ॥

अथ तं तादृशं सुप्तं । मृतकल्पमवेक्ष्य ताः ॥ निःशङ्कवृत्त्या ताश्चेत्य-स्तत्सर्वाङ्गमशुशुभत् ॥ ९९ ॥ क्रमात्तदीयमूर्द्धोऽग्रे-
धमिच्छचिद्वरान्तरे ॥ गोपिता तेन तां दिव्यौ-पथी तास्तत्र लेभिरे ॥ १०० ॥ तां दृष्ट्वा हृष्टचित्तस्त-द्दास्यस्ता रतिसुन्दरी ॥
स्वस्वामिनीपुपागत्य । सत्यभानाददर्शयन् ॥ १ ॥ व्यजिज्ञंश्च तच्छामो-पायं निर्मायमाशु ताः ॥ आपिपंस्तत्कराम्भोजे । साक्षा-
च्छर्मीभिनाऽथ ताम् ॥ २ ॥ युग्मं ॥ ततस्तामात्मसात्कृत्य । क्षणं त्रेक्ष्योपलक्ष्य च ॥ त्रिस्मयस्मेरववत्राऽव्जा । साऽप्यध्यासीद्
इदन्तरे ॥ ३ ॥ इयं महोपधीदिव्य-प्रभानभवनं हि सा ॥ मम पत्युः करक्रोड-क्रोडे प्राक् क्रीडतिस्म या ॥ ४ ॥ मदीयां
जननी माया-जननी शसितुं पुनः ॥ चकार शूकरीरूपा । यया मम पतिः पुरा ॥ ५ ॥ तादृक्स्वरूपा तद्वर्णा-कीर्णाङ्गा ता-
वती तथा ॥ सयं निरीक्ष्यते साक्षा-त्तदिमा निधिनोमि ताम् ॥ ६ ॥ यदि सैव भवेन्नैपा-ऽकार्पादयं दुराशयः ॥ मुहुर्मुहुर्महेलाया ।
रूपमाशु इतस्तदा ॥ ७ ॥ स्त्रीरूपेण विना चैप । निषिद्धपुरुषाऽजगमे ॥ मम वासगृहे रम्ये-ऽलप्स्यताऽजगमनं न हि ॥ ८ ॥ पर-
मस्य करे प्रापत् । केनोपायेन सा ततः ॥ किं मे पत्याऽर्पिताऽस्मैस्या-दन्यथा वेति त्रिस्सयः ॥ ९ ॥ किमाऽनेन विमर्शेन । समये-
प्राप्तवत् स्वयं ॥ यथास्थितं हृदः सयं । वादितोऽयं वदिष्यति ॥ १० ॥ सम्प्रत्यस्याः प्रभावेन । कृत्वा तं मर्कटाकृति ॥ विभीषि-
घादिभिस्तत्त-दुपायैः शिक्षयामि तु ॥ ११ ॥ इत्याद्युचितमालोच्य । चिरं सा रतिसुन्दरी ॥ स्वदासीमुदिताः प्रत्यु-वाच श्लाघानघा
गिरः ॥ १२ ॥ साशु साशु व्यधायीदं । भवतीभिः शुभंयुभिः ॥ चक्रे यत्स्वोक्तनिर्वाह-स्तथौषध्वर्षणं मम ॥ १३ ॥ धन्याः पुण्याः
वृत्तमाथ । प्रवृत्त्या मुदिताः स्य यत् ॥ भक्ता विनीताः स्वामिन्यां । भवतीनां सजन्म तत ॥ १४ ॥

स्वामिनीदुखात् ॥ श्रुत्यो मुखाकराः श्रुत्वा । त्राः परां प्रीतिमानुबन् ॥ १५ ॥ आनन्दितोपचरिता । ताभिर्वाक्यायकर्मभिः ॥
 सुखस्वापादिना साऽपि । रात्रिं तामत्यवाहयत् ॥ १६ ॥

अथोत्थाप क्षणे ब्राह्मे । प्रातस्स्यसमयोचिता ॥ द्वेषाऽप्याऽऽवश्यकीः सर्वाः । क्रियाश्चेक्रीयतेस सा ॥ १७ ॥ ततः साऽपि
 प्रसुप्तं त-१ रचेत्वा जूहवज्जवात् । अन्तर्गेहं जवन्यं तर्हि तालापैस्त्वभूद्युदत् १८ ॥ कथंचन ततस्तस्य । कामांधस्य प्रमादिनः
 तामोपधि शिरस्येया । न्यस्य तं मर्कट व्यधात् ॥ १९ ॥ अथाऽऽनाय्य स्वदासीभि-रायसी शृङ्खलां क्षणात् ॥ तयान्यजगडच सा ।
 परस्त्रीभोगलोलुपम् ॥ २० ॥ तन्माया तादृशी दृष्ट्वा । ततः प्रकुपिता सती ॥ सा तं संसार्य संसार्य-मुहुर्मुहुरताडयत् ॥ २१ ॥
 अनीनृतच तं नित्यं । चुल्ल्यां क्षेप्याभ्यरेऽधुना ॥ इत्युचैर्भाषयन्ती च । सा चेटीभिरतीतपत् ॥ २२ ॥ चुल्लीक्षेपादिका एवं ।
 दर्शयन्ती विभीषिकाः ॥ तसै ताडननृत्ये सा । कारयन्ती च तं सती ॥ २३ ॥ निरन्तरमवादीच । रे दुराचारदुर्मद ! ॥ स्वामिद्रो-
 हपरस्त्रीच्छा-फलं भ्रूहृन्नाऽधुनाऽशशः ॥ २४ ॥ युग्मं ॥ द्रोहेष्वपि समग्रेषु । स्वामिद्रोहः सुदुस्तमः ॥ महापापमयस्तस्य । फलं
 को वक्तुमीश्वरः ॥ २५ ॥ परस्त्रीभोगरूढायाः । सम्भूतमशुभं हि यत् ॥ तद्विपाकफलान्तं कः । प्राप्तुं शक्नोति शक्तिमान्
 ॥ २६ ॥ परस्त्रीगमनाऽऽशा हि । विशा प्राशयतेऽनिशं ॥ ययाऽतिपीडिता जीवा । अयन्तेऽनन्तजन्मसु ॥ २७ ॥ तदुक्तं-
 भोगे अ भुञ्जमाणावि । केइ० कुवि० जत्ता० ॥ २८ ॥ तथा-विषयस्य विषयाणाञ्च । दूरमत्यन्तमन्तरं ॥ उपसृक्तं
 विपं हन्ति । विषयाः स्मरणादपि ॥ २९ ॥

वत्परस्त्रीगतां चान्छां । सर्वथा त्वं परित्यज । अत्राऽमुत्र च रे ! मूर्ख ! । चेत्स्वसै शुभमीहसे ? ॥३०॥ इत्याद्युपदिशत्यसौ । हितं सा बहुधा बहु ॥ एवं सन्ताप्यमानपाऽप्युद्दिशन्तीधुवद्रसम् ॥ ३१ ॥ श्रुत्वा तदुपदेशं तं । ज्ञात्वा स्वं कर्म गहितं ॥ मुहुर्मुहुर्निजात्मानं । बहुधा सोऽपि शोचति ॥ ३२ ॥ बन्धाद्यभिभवं नित्यं । सहस्र दीनाननधिंरं ॥ मुञ्चंश्चाजस्रमश्रूणि । मुञ्च मुञ्चेति तां वदन् ॥ ३३ ॥ साऽपि तं पापिनं ब्रूते । मर्कटत्वमुपागतं ॥ शृशं दुःखोपतप्तः स-चेवं वदसि रेऽधुना ॥ ३४ ॥ न त्वेवं तव वत्पाप-फलमोक्षोऽस्ति किञ्चन ॥ पापाऽन्धानां फलं यस्मात् । परत्र नरकादिषु ॥ ३५ ॥ महादुःखसहस्राणां । सहनं बहुजन्मसु अनन्तसमयं याव-द्भवतो भावि दुस्तरम् ॥ ३६ ॥ युग्मं ॥ या च ते पापवाञ्छाऽभू-त्तस्याः पश्येति वर्णिकां ॥ भयद् यैर्बध्यते याद्यत् । तर्चेत्स्ताद्यत् हि भुज्यते ॥ ३७ ॥ यैर्यदा याद्युगं स्या-त्फलधान्यलतादिकं ॥ लूयते भुज्यते चाऽपि । तैस्तदा ताद्यगेव वत् ॥ ३८ ॥ कृताऽनुसारि सर्वं यत् । सुखदुःखादिकं नृणां ॥ भवेज्जाऽमुत्र च त्वं त-न्मा विपीद मनागपि ॥ ३९ ॥ स्वरूपैव कृतस्याञ्च । शुभस्याऽप्यशुभस्य वा ॥ न हि भोगं विना मोक्षः । कैश्चिदप्युच्यते क्वचित् ? ॥ ४० ॥

एवं तदुपदेशेऽस्तु । मुहुर्मुहुरुपश्रुतैः ॥ विभीषिकावधाद्यैश्च । नित्यप्राप्तैर्विवोधितः ॥ ४१ ॥ दौर्भनस्यमपास्य द्राग् । प्रदीप्त-वदनैक्षणः ॥ शोचंश्च स स्वचेष्टाभि-र्विनयादिपुरस्तरम् ॥ ४२ ॥ निपत्य पादयोस्तस्याः । क्षमयंस्तां पुनः पुनः ॥ परस्त्रीनियमैकान्त-प्रतिषेधं व्यजिज्ञपत् ॥ ४३ ॥ त्रिभिर्विधेशकं ॥ तस्येङ्गितादिभिर्मत्वा । परस्त्रीविरतौ मनः ॥ स्वस्तिभ्रततयाऽत्यन्तं । दीनानन-तयाऽपि च ॥ ४४ ॥ दयालुः सरला शील-व्रती साऽपि सतीमणिः ॥ दासीभिर्मोचयामास । शृङ्खलाद्युग्रबन्धनात् ॥ ४५ ॥ औपध्या

कारयामास । पूर्वरूपं च तं नरं ॥ जीवन्तमप्यजीवन्त-भिव चाऽल्पाब्रदानतः ॥ ४६ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ कास्मिंश्चित्समये प्रा तं ।
 बन्धयित्वा दृढं पुनः ॥ भाले तस्य खदासीभि-स्तप्ताऽऽयसशलाकया ॥ ४७ ॥ श्रीजयानन्ददासेति । नाम नूनमलीलिखत् ॥ पुन-
 निर्भर्त्स्य चाऽक्षय्य-मनन्तं कडु दुस्सहम् ॥ ४८ ॥ तच्चादृशाऽशुभानां तत् । फलं संश्राव्य निश्चलं ॥ ग्राहयित्वा परस्व्यादि-
 नियमांस्तममुचत् ॥ ४९ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥ तं मुक्तबन्धनं स्वस्थ-चित्तं प्रमुदितं च सा ॥ निपिद्धान्यनरालोका । नेपथ्यान्तरिता
 जगौ ॥ ५० ॥ कस्त्वं ? क्वाऽऽस्ते निवासस्ते । कुतः स्थानादिहाऽऽगतः ॥ किं प्रयोजनमुद्दिश्ये-स्येतत्प्रश्नोचरं वद ॥ ५१ ॥ स
 प्रश्नेभ्यः कृतार्थं स्वं । मन्यमानो यथास्थितं ॥ उवाच वाचं प्रत्येतां । शृणु स्वामिनि ! तद्यथा ॥ ५२ ॥

विजयपुरनरपुरन्दर-राजश्रीविजयतनुजमाणिक्यं ॥ राजसहस्रनिषेव्यः । स्वामी श्रीश्रीजयानन्दः ॥ ५३ ॥ नृपतिः प्रत-
 पति सम्प्रति । निष्प्रतिमश्रीद्वितीय इव तपनः ॥ विस्मेरितकमलाऽऽकर-निकरः सर्वत्र मृदुकराधिपत्रम् ॥ ५४ ॥ परमैश्वर्यभुजः किल ।
 निजभुजहतसकलभूरस्याऽस्य ॥ सेवाहेवाकपरः । क्षत्रसुतः क्षरदत्तोऽसि ॥ ५५ ॥ निजानुपमसर्वद्वर्था । पुराणपुरपुङ्गवान् ॥ सदा
 यदाह्वयेऽत्वाञ्च । तस्मिन् लक्ष्मीपुरे पुरे ॥ ५६ ॥ वसामि स्वामिनः श्रीश्री-जयानन्दनरेशितुः ॥ राजधाने प्रधाने तत्सेवया सु-
 खितः सदा ॥ ५७ ॥ खेटादीनां मुखेभ्यः श्री-जयवृचान्तमादितः ॥ ज्ञातपूर्व्यसि भृत्यो य-त्तेनाऽहं प्रेषितोऽत्र तत् ॥ ५८ ॥
 स्वकीयदिव्यपल्पङ्क-प्रयोगेण नभोगतिः ॥ नभोग इव मातस्त्वा-माकारयितुमादरात् ॥ ५९ ॥ युग्मं ॥ रत्नादिविचं तद्वचं ।
 सहाऽऽदायु परीक्षितुं ॥ त्वां स्थितस्त्वद्गृहाऽसन्न-गृहे भुञ्जे यथेप्सितं ॥ ६० ॥ त्रदार्पितौपधीदिव्य-प्रभावात्स्त्रैणरूपभृत् ॥ पुण्य-
 वत्या महासत्या-स्त्व दर्शनमानुषम् ॥ ६१ ॥ नवं तव शचीरूप-जैत्रं रूपं निरैक्षिपि ॥ केनाऽप्यभाग्ययोगेन । भ्रान्तस्तदियती

दशाम् ॥ ६२ ॥ मातः सम्प्राप्तवान् सम्प्र-त्युद्धृतश्च ततस्त्वया ॥ परस्त्रीनियमाद्युग्र-पुण्यमार्गप्रदर्शनात् ॥ ६३ ॥ युग्मं ॥ लक्ष्मी-
पुष्टुरेन्द्रः श्री-श्रीजयानन्दभूपतिः ॥ पतिते त्वयि सोत्कण्ठ-धिरादिच्छेत्तनाऽऽगमम् ॥ ६४ ॥ तत्त्वं स्वामिनि! जामिर्मे । प्रयासं
सफलं सृज ॥ पल्पङ्कमिममारोह । यावः स्वस्वामिनोजन्तिके ॥ ६५ ॥ जत्रन्यन्तरिता साऽपि । ग्राह ते साहसं महत् ॥ मया सह
सहर्षः सन् । यदेवं गन्तुमीहसे ॥ ६६ ॥ परं परनस्पर्शं । प्रधयेऽपि न कुर्वते ॥ सत्यः शीलोज्ज्वलाः सर्वा । अपि त्रैधविशुद्धितः
॥ ६७ ॥ यदीपि प्रतिपन्नोऽसि । परस्त्रीनियमग्रवं ॥ सम्प्रत्यतः परं चाऽपि । मा त्याक्षीर्दुर्लभमत्र त्व ॥ ६८ ॥ नाऽन्यपरस्त्रीत्यागादेः ।
सदाचारः सतां मतः ॥ अयमेव निधिस्तेषां । परमं च विभूयाम् ॥ ६९ ॥ प्रवासादनु मे पत्युः । श्रीजयानन्दभूपतेः ॥ कदाऽपि
कञ्चित्कथञ्चन ॥ ७० ॥ स्वजनैरपरैर्वाऽपि । परपुम्भिः समं पुनः ॥ नाऽऽप्यं न प्रसङ्गं चाऽ-द्राक्षं
॥ ७१ ॥ नाऽन्यङ्गत्वानमाल्याङ्ग-रागसंलेपनादिभिः ॥ क्रियाभिर्नाङ्गसंस्कारं । कदाऽप्यकलं नमम् ॥ ७२ ॥ नित्यात्मो-
चितमोगाङ्गाचीराऽऽहारादिभिर्विना ॥ श्रोपितप्रियसत्यर्हा-चारं सर्वमपि व्यधाम् ॥ ७३ ॥ तथोत्पन्नेऽपि प्रायः । प्रयोजन-
शतैर्वापि ॥ स्वयमङ्गेह्वितज्ञाभि-भृत्याभिरुचितं कृतम् ॥ ७४ ॥ नाद्य यावत्प्रवेशोऽपि । विशां दत्ते मया गृहे ॥ तदन्धेभि
त्वया सार्द्ध-मृष्यास्यैकासनं कथम् ? ॥ ७५ ॥

अयं गत्वा निजं स्थानं । पत्युर्मे कथयेरिदं ॥ मुक्त्वा साक्षात्पदाह्वान-मन्यैः सार्द्धं समेति न ॥ ७६ ॥ सुमगेन त्वया
पुण्यात् । स्थाने स्थाने पुनः पुनः ॥ मद्बल्लुरुगः शतशो-ऽप्यन्याः कन्याः प्रियाः कृताः ॥ ७७ ॥ तत्रैवमेवमसंसिद्ध-भक्तिचा-

तुर्यतन्तुजात् ॥ तत्प्रीतिपटतोन्तर्ध-नीथ मां नाऽवलोक्ते ? ॥७९॥ तथाऽपि प्रार्थये नाथ ! तव दर्शनसन्निधी ॥ चिरं परं दुर्यटे
 ते । दिव्यभोगाऽग्ने इव ॥ ८० ॥ ध्यायामि नित्यं त्वामेव । त्वं तु मे न सरस्यपि ॥ सरसूर्चित्त्वं चाऽहं तु । रातमां तेन
 माऽभुचः ॥ ८१ ॥ नाथ प्राणास्त्वदापत्ता । यत्क्रीतास्ते त्वयैव मे ॥ त्वत्प्रसादप्रतिदान-शून्याऽहं निर्विहे कथम् ? ॥८२॥ त्वत्प्र-
 सादस्तु दूरेऽस्तु । यच्चिन्ताद्यपि मेऽत्यजः ॥ तन्नाथ ! मुक्त्वा त्वां नाथं । पुरः कस्य ब्रवीमि तत् ? ॥८३॥ सर्वाऽक्षसारं सारङ्ग-नेत्र
 नेतर्वृणां मनः ॥ तदेव देव ! मे नीत्वा । किं मां मुञ्चस्यथैकिकाम् ॥ ८४ ॥ त्वदेकभक्तेस्त्वदेक-शरणायाः कृपाभुवः ॥ मम नाथ
 त्वया चिन्ता । विधेया करुणानिधे ! ॥ ८५ ॥ चन्द्रस्य चन्द्रिकेवाऽर्क-प्रभेत्त द्वादशशतमनः ॥ देहच्छायेव देहस्य । तवाऽसि
 सहचारिणी ॥ ८६ ॥ इति प्रसद्य मे स्वेना-ऽकारणाऽनुग्रहं क्रियाः ॥ इति मद्बचसा वाच्यः । पतिर्मे नृपतिः स तु ॥ ८७ ॥
 अन्यत्र तत्र भूमर्तु-मर्द्भर्तुः कुशलादिकं ॥ यथा तं मम मन-स्तुष्टयै वद यथास्थितम् ॥ जगदे सादरं सोऽयि । तस्याः श्रुति-
 सुताऽऽकलं ॥ तद्भर्तुर्भूपतेः सर्वं । सम्बन्धं सत्यमादितः ॥ ८८ ॥

तथाहि-लक्ष्मीपुरनृपतिश्री-श्रीपतिकन्यात्रयीकरग्रहणं ॥ श्रीपतिदीक्षा त्वत्पति-राज्यं वैताल्यगमनादि ॥८९॥ बहुबहुविध-
 विद्यार्जन-त्रिधाभृदुपकृतितत्सुतोद्वाहः ॥ चक्रायुधखेचरजय-स्वदाद्यङ्गजा सहस्राणाम् ॥ ९० ॥ सोत्सवपाणिग्रहणं । स्वपुराग-
 मसौरराज्यभोगादि ॥ रिपुनृपविजयैवत्-नागजायाऽऽह्वानादिकं सर्वम् ॥ ९१ ॥ यद्यद्यथायथाऽभू-दाश्चर्यमयावदातशतकलिकं ॥
 तत्प्रवृत्तिव्ययधन्वा-यन्तरसम्बन्धसम्बद्धम् ॥ ९२ ॥ तत्सर्वमवेद्यत् । स स्मरदत्तो यथाश्रुतं जानन् ॥ स्वस्वामिप्रियस्यै । तस्यै
 परितोपमाधातुम् ॥ ९३ ॥ पञ्चभिः कुलकं ॥ तस्मात् स्वभर्तुर्भूमर्तुः । सम्बन्धश्रवणादियं ॥ परमानन्दनिरस्पन्द-समन्दमुदवाह

सा ॥ ९४ ॥ अथो यथोचितं युक्त्या । स्वभृत्याभितोषयत् ॥ व्यसर्जयच्च तां ब्राह्मिणी । सा रतिसुन्दरी ॥ ९५ ॥ ततस्ततः
प्रस्थितः स । प्राप लक्ष्मीपुरं पुरं ॥ राजानं श्रीजयानन्द-नामानं प्रगनाम च ॥ ९६ ॥ तत्परीक्षादिकं सर्वं । भूतपूर्वं यथातथं ॥
आमूलचूलं स व्यक्त-मालपन्तुपतिं प्रति ॥ ९७ ॥ तथा तद्वचिकं श्रोत्रे । स्वयमामन्त्रणादिकं ॥ तत् श्रुत्वा स्वप्रियायाः सत्-शी-
ललीलापितं परम् ॥ ९८ ॥ विदित्वा हृदि मोदित्वा । नृपस्त्वदर्शनोत्सुकः ॥ भृशभक्तिमतीं भार्या । तामानेतुं ततः स्वयम् ॥ ९९ ॥
दिव्यं विमानमालस्य । क्षणाद्रत्नपुरे गतः ॥ निजसौजस्काराज्य-परिवारपरिस्कृतः ॥ १०० ॥ त्रिभिर्विशेषकं । सपौरं सपरीवारं ।
श्रीरत्नप्रभभूर्पतिं ॥ तत्रिया रत्नमालाया । राक्षीश्च सपरिच्छदाः ॥ १ ॥ स्वदर्शनेन सन्तोष्य । स्वप्रियां रतिसुन्दरीं ॥ तत्ता-
दृशोचितालपि-याभिनन्दितवान् क्षणम् ॥ २ ॥ युगं ॥ आकस्मिकसुधाघट्टि-प्रायं मत्वा तदागमं ॥ अभ्युत्थानाऽऽसन्नक्षेम-
प्रभायौचित्यधिवन्तया ॥ ३ ॥ मुदा भक्तिद्विगुणितो-ह्लासया प्रेरिताऽऽश्रयः ॥ श्रीरत्नप्रभभूमीन्द्र-स्तं महीन्द्रमुपाचरत् ॥ ४ ॥
॥ युगं ॥ सामन्ताऽमात्यपौराद्या । सर्वेऽपि मुदिताः समं ॥ समन्ताद्विधैरश्व-गजरत्नाद्युपायनैः ॥ ५ ॥ तमुपासिपताऽशेष-
विनयाऽऽनप्रमस्तक्ताः ॥ कियत् कालं स्थितस्तत्र । तेषां सन्तोषहेतवे ॥ ६ ॥ युगं ॥ ततथाऽऽपृच्छ्य सत्कृत्य । श्वसुरादीनदी-
नदृग् ॥ पितृभ्रात्राद्यनुमतां । सतीचूडामणिं नृपः ॥ ७ ॥ भृत्यचेव्यादिसर्वद्वि-मतीं तां रतिसुन्दरीं ॥ आकार्यरोह च प्रौढ-
विमानं माननीयधीः ॥ ८ ॥ सारेण परिवारेण । समं समभिरह्य च ॥ मनोजुगामिना चायु-वेगजेत्रा स्वरंहसा ॥ ९ ॥ क्षणेन
व्योममार्गेण । ग्रामाकपुरादिकान् ॥ अनेकानप्यतिक्रम्य । तद्वलात् स्वपुरेऽगमत् ॥ १० ॥ स्रोत्सवं च पुरस्यान्तः । प्रविश्यान्तः
पुरान्तरे ॥ आनीयाऽस्थापयद्रम्ये । हर्म्ये तां वल्लभां मुदा ॥ ११ ॥ पञ्चभिः कुलकं ॥ स्वप्रधानैर्निजनिज-स्थानाच्छ्रेया यति मित्राः ॥

संमेल्य दानसन्मानैर्यथाहः सोऽप्यतूतुपत् ॥१२॥ ताभिः समं समन्ताद्-प्युपास्यः सुखसागरे ॥ सुभगे भोगभङ्गीभिः । स्नाति
राज्यश्रिया सह ॥१३॥ अनुशास्ति स राजेन्दुः । प्रजाः सर्वाः प्रजा इव ॥ न्यायैकनिष्ठः शिष्टोऽयं । लोकमृणुणुगुणोदधिः ॥१४॥
अथाज्येद्युम्बुखेन्दुद्युत्-घोतितशेषदिङ्मुखे । नम्राऽनेकनरेन्द्राऽलि-मौलिलालितशासने ॥ १५ ॥ श्रीश्रीजयनृपे पर्य-न्म-
ध्यमध्यर्जुनाऽऽसनं ॥ अध्यासिते सति ध्याता-हृदादिपरमेष्ठिनि ॥ १६ ॥ यथोचितहितस्वाऽन्य-तत्तत्कार्यपरायणे ॥ त्वरमाणः
प्रतीहार-स्वमम्येत्य प्रणत्य च ॥ १७ ॥ व्यजिज्ञापदिति स्वामिन् ! । विजयादिपुरात्पुरात् ॥ विश्वसिंहस्तास्तल्लोकाः । प्रतोलीद्वार-
मागताः ॥ १८ ॥ त्वां नन्तुं स्पृहयन्त्येते । यत्कृत्यं तदिहाऽऽदिश ॥ राजाऽप्याऽऽह प्रतीहार ! । तान् प्रवेशय सत्वरम् ॥ १९ ॥
ततः प्रवेशितास्तेन । ते सर्वेऽपि प्रमोदतः ॥ प्रणम्य तं च पूर्लोका । विश्वसिंह तत्पुरोऽमुचन् ॥ २० ॥ तामादाय महाऽमात्य-
प्रमुखाः पृथिवीपतेः न्यवेशयन् कराम्भोजे । हंसीमिव समुज्ज्वलाम् ॥ २१ ॥ प्रमोदयितुमात्मीय-मौलराज्याऽऽगतान् जनान् ॥
तामुन्मद्य नराऽधीशः । स्वयं वाचयति स्फुटम् ॥ २२ ॥ तथाहि—

स्वस्ति श्रीमति लक्ष्मी-पुरे पुरे सुरपुरोपमद्विद्युजि ॥ भूपाऽऽलिपालिताऽऽञ्जं । राजेन्द्रं श्रीजयानन्दम् ॥, २३ ॥ जनकश्रीवि-
जयनृप-प्रभृतिपरिच्छदपरिस्फुरच्छोभं ॥ नगराद्विजयपुराह्लाद् । राजन्याः परिजनाश्च सर्वे ॥ २४ ॥ ग्रणिपत्य विनयपूर्वं ।
विज्ञपयन्त्यञ्जलीकृतकरांजाः ॥ अवधार्यतामतः पर-मार्यहितं कार्यपदमखिलम् ॥ २५ ॥ तथाहि-त्वत्पूर्वपूर्वजनराऽधीशप्रतिपा-
लितप्रबलराज्ये ॥ विजयपुरपत्तने य-ज्जातमिदानीं शृणु त्वं तत् ॥२६॥ तत्राऽस्ति सिंहसारः । पृथिवीपतिशब्दमात्रमुदितमनाः ॥

सर्वव्यसनप्रसरप्रदः । प्रदर्शितकुमार्गमतिः ॥ २७ ॥ कपटपटुः कटुकर्मा । गतधर्माऽसन्ततोऽऽश्रयदर्शमा ॥ गुरुकर्मा मर्मावि-न्न-
मार्गधिरुगीर्जगञ्जूर्मा ॥ २८ ॥ वैरिन्धिन लोकेऽपि । विपमाक्षः खलु जितोऽश्वहयैक्षेः ॥ निःशेषान्यायगृहं । केतुः सर्वद्विद्विद्वीनाम्
॥ २९ ॥ त्रिभिविशेषकं ॥ राजन्यायप्रणणा । राजन्याः पूर्वजक्रान्पाताः ॥ मायातो विश्वसिता. सितास्तथा गुप्तिसु क्षिताः ॥ ३० ॥
विधिप्ताः स्वजनेभ्यः । कपटदशं प्रापिता विनाऽप्यागः ॥ उद्वेजिताश्च केचिद् । भोज्यादि त्याजिताश्चैके ॥ ३१ ॥ दण्डेशाद्याः
केचन । बहुधा बहुदण्डिताः पुनस्तेन ॥ इत्यादिभिः प्रकारै दुःखान्यनुभाविताः शतशः ॥ ३२ ॥ स्वहिनिहिताऽऽज्ञाजपि । तैस्ते
दुर्दोषघोषणैस्तेषा ॥ लोभान्धेन गजाश्व-प्रभृति तथाऽग्राहियत तेन ॥ ३३ ॥ अन्यच्च—राजनाजन्म त्वत्पूर्वज ४ खिताः प्रजाः
प्रजावष्टुदः ॥ स्वप्नेऽप्यनाप्तदुःखाः । प्राक् त्वत्पित्रादिलालिताः किल याः ॥ ३४ ॥ प्रजाः प्रजानन्नपि ताः पितामहा—द्यर्च्याः
गुरुव्याधयनिचसेमधि ॥ धिनोति नो किन्तु दुनोति सर्वतः । स सिंहसाः खलु दुष्करैः करैः ॥ ३५ ॥ काराश्रामी—^१दाण ^२पुञ्जी
^३हल ^४भोम ^५भाग ^६भेट ^७तलारश्च ^८वद्वापन ^९मलनरक ^{१०}चल ^{११}लञ्चा ^{१२}चारिका ^{१३}गढ ^{१४}वाडी ^{१५}छत्र ^{१६}आलहण ^{१७}घो
टक ^{१८}बुमारादिसुखभाधिका ॥ श्री आमदयकेऽप्युक्तं—

‘गो भ्रमरिसु’ १ उट ^२स्तूण । ^३छगलीणं पि अ करा मुणेअब्वा ॥ तत्तोअ ^४तण ^५पलाले । ^६भुस ^७कट्टङ्गार
कारमेव ॥ ३६ ॥ ^१सीडं ^२चर जहाए । बलि ^३१-^४वदकरे ^५घए अ ^६चम्मे अ ॥ ^७चुल्लगकरे ^८अ भणिए ।
एए अट्टारसमा करुप्पत्ती ॥ ३७ ॥ इत्यष्टादश कराः ॥ त्वन्मीलराज्यलामा-^१छोभान्धुः सबलमपि जगत्पृणवत् ॥ गणयन्नु
मन्यते स हि । मान्यान्यपि सुप्रधानानि ॥ ३८ ॥ यस्य गृहे न हि मन्त्री । मित्रं वा हितकरः परः कश्चित् ॥ स्यादात्प कम्-

कुशलः । प्रियन्दः पवनधीः स्थिरो धीरः ॥ ३९ ॥ तस्य प्रतिष्ठते न हि । राज्यं न कुलं स्थितिर्न मर्यादा ॥ न धनं न चाऽर्थ-
सिद्धि-न यशो न सुखादि न च सुकृतम् ॥ ४० ॥ प्रधानेभ्यः प्रधानेभ्यः । सर्वेऽर्थाः सर्वभूयुजां ॥ येन प्रायः प्रसिद्धयन्ति ।
तत्सद्ग्राह्याणि तानि तैः ॥ ४१ ॥

न प्रधानैर्विना राज्यं । न च दानैर्विना यशः ॥ न विना च धनैर्दानं । न पुण्येन विना धनम् ॥ ४२ ॥
प्रधानानामान्यत्वाद् । दुधिया तेन दुर्यशः ॥ स्वस्य क्रोशे कृतं सर्वानुपताप्य निजेतरान् ॥ ४३ ॥ राज्यप्राप्तिदिनादेव-द्वास-
रानीध तेन ये ॥ दुर्नयाश्चकिरे कस्तान् । वक्तुमीष्टे वचस्वयपि ॥ ४४ ॥ यच्च श्रीविजयो राजा । त्वत्पिताऽप्यन्यभूत्फलं ॥ तत्सर्वं
तन्मुखाद् ज्ञातं । भावि भूमिपुरन्दर ! ॥ ४५ ॥ जयराजा पितृव्यस्ते । त्वां नः स्वामिनमापिपत् ॥ नागास्त्वं च तदाऽस्माक-मभा-
ग्योदयतः प्रभो ! ॥ ४६ ॥ स त्वद्गन्धुरिहाऽस्सद्दुर्देवाऽऽकृष्ट इहाऽऽगतः ॥ त्वत्पितृव्याऽऽदिदत्तं च । राज्यं प्राप्येत्येचेष्ट ॥ ४७ ॥
वरं निनासोऽस्थानां । प्रवासश्च वरं तपः ॥ वरं सृतिर्वा तद्राज्य-च्छायेच्छाऽपि न नोऽशतः ॥ ४८ ॥ तस्माच्चं राजराजेन्द्र ! ।
दशौ देहि दयाऽऽत्मिके ॥ प्रसीद सीदतः सम्प्रत्यस्मान् स्वान् किमुपेक्षसे ? ॥ ४९ ॥ यशःकीर्त्युदधिः सर्व-गुणरत्नमहानिधिः ॥
परोपकारिणामाद्यः । शरण्यः शरणार्थिनाम् ॥ ५० ॥ क्षत्रत्रतभृतां राज्ञां । पूर्वजः पूर्वजस्तथा ॥ भवन् भवान् भ्रुवं धत्ते । धुरि
स्यादादिनां स्थितिम् ॥ ५१ ॥ पाप्मिनां प्रथमं दुष्टा-न्व्यायिनामाद्यमादरात् ॥ नृपनामहरं तत्तं । निगृहाण नृगन्धुवम् ॥ ५२ ॥
मा लुम्प पौर्णेजां कीर्त्तिं । मा शुञ्च पूर्वजप्रजाः ॥ मूलराज्यं गृहाण त्वं-मनुगृह्णीष्व च प्रजाः ॥ ५३ ॥

अथ बन्धो कृपा कृत्वा । यद्येवं न करिष्यसि ॥ उदसीभविता देश-स्तत्सर्वः सपुराकरः ॥ ५४ ॥ राजेन्द्र ! भवेत्तथिचे ।

पदुकं प्रतिभासते ॥ पक्षयोरुभयोर्मध्ये । तन्मध्येत्योचितं कुरु ॥ ५५ ॥ इति श्रुत्वा गिरस्तेषां । स्वर्षितुश्च पराभवं ॥ स्मृत्वा वि-
 प्रत्य च स्त्रीय-प्रजानां दुखितां हृदि ॥ ५६ ॥ भरतार्द्धपतिः श्रीश्री-जयानन्दनृपोऽनु तं ॥ अभिषेणयितुं वाञ्छन् । सद्यः सेना-
 तं प्रति ॥ ५७ ॥ ग्राह प्रयाणयाधानि । वादयस्व स्वकिङ्करैः ॥ चतुरङ्गचमूचक्र-भक्रमेणाऽपि सज्जय ॥ ५८ ॥ त्रिभिविंशेपकं ॥
 ज्ञपप्रयणस्याऽऽत्म-प्रभोरादेशमित्यमुं ॥ मृदितेन समासाद्य । पृतनापतिना द्रुतम् ॥ ५९ ॥ तथा कृते ससैन्यः श्री-श्रीजयान-
 न्द्रभूपतिः ॥ प्रतस्थे प्रति तं सिंह-सारं प्रत्यधिपाथिवम् ॥ ६० ॥ स्वल्पैः प्रयाणैः प्राप्यैत-देशमादेशवर्त्तिनं ॥ द्रुतं ग्रहित्य प्र-
 स्वानो-चितं चैतपतिस्म तम् ॥ ६१ ॥ शतशोऽपि त्वाऽन्यायाः । स्वाजन्यात् क्षमया मया ॥ उपेक्षिता इयत्कालं । आतर्नाऽ-
 वःपरं धमे ॥ ६२ ॥ धमेभ्यश्चिरोमौलि-रित्यावेद्याग्रतोऽचलत् ॥ नीतिं हि नाऽतिक्रामन्ति । महीयांसो महीभुजः ॥ ६३ ॥
 त्वेन । समेतोऽपि समं व्रजन् ॥ महीमहीलयन्नेप । तल्लोकाऽनुपतापनात् ॥ ६४ ॥ सदाऽप्युदारचित्तानां । दयावित्ता-
 परोपकारिणां प्रायः । परं किमपि नाऽस्ति यत् ॥ ६५ ॥ स्वदेशे इव तद्देशे-ऽप्याऽऽचरंस्तत्प्रजाहितं ॥ त्रिलण्डा-
 पि । तत्पुरोषान्तभागम् ॥ ६६ ॥ तत्राऽपि सर्वसामग्या-भ्यापतन्तं महाबलं ॥ तं नाम्ना सिंहसारं स । त्रासयन्
 न्यायन् वधनात् ॥ ६७ ॥ बलेन सह तं सिंहं । योधयित्वा चिरं बहु ॥ महाबलं इवाऽभाङ्क्षीद् ॥ वृधं सोऽपि महाबलः ॥ ६८ ॥
 लीलया च पृवस्तेन । सिंहः श्वेव जरन् जवात् ॥ नियम्य निगडय्याऽपि । निजपित्रे समर्पयत् ॥ ६९ ॥ तेनाऽपि स्थापितः कारा-
 चिति ॥ पीडाघनुमन् दुःखं । सेतत्पापतरोः फलम् ॥ ७० ॥ न पापव्यापजात्पापः । सन्त्वापात्कोऽपि मय्यते ॥

पापं हि पृष्ठगं काल-मनन्तमपि १दुःखदम् ॥ ७१ ॥ ततः संसारिभिर्जीविः पश्यद्भिः पाप्मनः फलं ॥ तद्भिद्रे धर्मसारं हि । सद्-
 श्रावं साग्रहं बुधैः ॥ ७२ ॥

तत् श्रीश्रीजयानन्दः । पाणौकृतजयेन्द्रिः ॥ पौरैरमात्ये राजन्यैः । कृतोत्सवपुरस्सरम् ॥ ७३ ॥ प्रविवेश पुरे तस्मिन् ।
 निजयोपपदे पुरे ॥ सममात्सीयता तेन । सोत्कण्ठं सैन्यसङ्गतः ॥ ७४ ॥ राजवर्गैर्नरैः पौरैः । परेष्युपदाकरैः ॥ गजाश्वादिपुर-
 स्कृत्य । प्रणेमे कृतमङ्गलैः ॥ ७५ ॥ तद्राज्यमान्यसामन्ता-ऽमात्यादीनपरानपि ॥ सर्वसीमालभूपालान् । पौरान् जानपदान्
 जनान् ॥ ७६ ॥ आलापदानमानाद्यै-र्यथौचित्यं यथाक्रमं ॥ ग्रीणयामास राजेन्द्र-थकोरानिव चन्द्रमाः ॥ ७७ ॥ प्रणम्य सर्वै-
 विज्ञप्तं । दुराप्यं तव दर्शनं ॥ भाग्यानुभावादस्माभिः । सम्प्राप्तं साम्प्रतं प्रभो ! ॥ ७८ ॥ तत्तादृगटुःखदौराज्य-ध्वान्तविध्वंसिनि
 त्वपि ॥ तेजोनिधौ तपत्यत्र । सच्चैर्कर्म्युदितं चिरात् ॥ ७९ ॥ कालरात्रिरिवैतावान् ॥ कालः सर्वभयङ्करः ॥ क्षयं निन्येऽथ पुण्या-
 ऽहो-दयश्चक्रे त्वयाऽर्कवत् ॥ ८० ॥ तत्त्वं चिरं जय स्वामिन् ! । मौलराज्यं कृतार्थय ॥ पवित्रयाऽस्मान् पीयूष-दृष्टिदृष्टिप्रदानतः ॥ ८१

इत्युत्त्वा विरतांस्तान् स । व्याहारैरुचिताञ्चितैः ॥ प्रमोद्य विससर्जाऽथ । तेऽपि स्वं स्वं गृहं ययुः ॥ ८२ ॥ जनैर्जानपदैः
 सर्वै-स्तत्र प्रतिगृहं महाः ॥ देहलीघृतसेकादि-पूर्वं प्रीत्या प्रचक्रिरे ॥ ८३ ॥ राजाऽपि देवपूजादि-प्रस्तावोचितकृत्यकृत् ॥ दिनान्
 गमयते तत्र । कतिचिच्छोकतुष्टये ॥ ८४ ॥ राज्यस्यान्तःस्थितः सर्वा । तच्चिन्तां कुलतेऽनिशं ॥ पित्रे तत्परिवाराय । परेभ्यश्च
 जिनोदितम् ॥ ८५ ॥ धर्मं सम्यग् समाल्याति । दयादिगुणदीक्षितं ॥ दानशीलतपोभात्र-भास्वङ्गेदचतुष्टयम् ॥ ८६ ॥ पुण्य-

पापफलव्यक्ति-हेतुकिमयुक्तिभिः ॥ मुक्ताभिरिव दीप्ताभिः । शुक्तिसम्पुटवद्भृशम् ॥ ८७ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ कार्यान्तराणामा-
पात-सन्तापिप्यनेकशः ॥ नैपुण्य, चतकृते धर्म । प्रत्यहं वक्ति तत्पुरः ॥ ८८ ॥ विविधानपि दृष्टान्तान् । सरसान् सारसद्वयद्वान् ॥
आनिर्मानितदंवादि-दृश्यप्रितयनिर्णयान् ॥ ८९ ॥ धर्मस्वर्ण्यकरान् श्रोतु-सुखकरान् हितानकरान् ॥ उपदिश्योपदिश्यैप । नित्यं
तानाहितान् व्यधात् ॥ ९० ॥ तेऽपि पुत्रगिरं सारां । श्रुत्या तन्माऽमृतोमिभिः ॥ सिक्त्वा स्वान् प्रत्यपद्यन्त । गृह्णधर्मं यथास्थि-
तम् ॥ ९१ ॥ जैनधर्मतं कृत्वा । भूजानि जनकं निजं ॥ सोऽस्यापयत् प्रजानाथ-स्तसिन् राज्ये क्रमाऽऽगते ॥ ९२ ॥ स्थ-
निरेणा-पि तेनाऽथ । नाथताऽपि तपः परं ॥ अनुल्लङ्घ्यतया पुत्र-गिरां तद्राज्यमादृतम् ॥ ९३ ॥ पिताऽपि स ततः कामं ।
गन्तुनाममपि द्रुतं ॥ गाढाग्रहाचं राजेन्द्रं । निजात्मजमविष्टिपत् ॥ ९४ ॥ दिनान् स कतिचित्तस्यौ । चित्तं तोषयितुं पितुः ॥
तस्य स्थित्याऽल्पयात्युच्चैः । प्रजा मुमुदिरे हृदि ॥ ९५ ॥

अथ श्रीनिजयो राजा । राजाऽनल्पसम्पदा ॥ राज्यत्रिया प्रजाः सर्वाः । सार्धधर्मे प्रवर्चयन् ॥ ९६ ॥ अन्येद्युर्विजयो-
र्वीशः । कारागारान्तरास्थितान् ॥ दययाल्याऽपराधादीन् । बन्दिनोऽमोचयद् द्रुतम् ॥ ९७ ॥ तथा कालेन कियता । गुप्तिदुःख-
स्थितं पुरा ॥ निनिर्धनधन्याधै-दुःखैर्दुःखैर्देहेतुभिः ॥ ९८ ॥ मुद्गुर्मुद्गुः परं दुःख-मनुभाव्य सुदुःखसहं ॥ आतृण्यत्वादवध्यं तं ।
सिंहसारं दुराशयम् ॥ ९९ ॥ स्वदुःकर्माणि शोचन्तं । स्वदेशान्निर्वासयत् ॥ 'तदा तथा च कृत्वा स्व-राज्यलीलां तनोत्यलम्
॥ १०० ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥

१ तदा साऽपि तन स्थानान् निर्गम्य भ्रान्तमधिस्म' इति प्रत्यन्तरे

अथ श्रीश्रीजयानन्दः । मस्तावे जनकं निजं ॥ विजयोर्वीर्यपतिं भक्त्या । वन्दित्वाऽऽपृच्छय चाऽऽदरात् ॥ १ ॥ प्रणामा-
 दिभिरग्यर्च्यं । स्वप्नस्रमृतीनपि ॥ परान् गिरा दृशा चान्यान् । काथिद्वात्सल्यतोऽपि च ॥ २ ॥ राज्यमान्यानमात्यादीन् ।
 पृष्टान् पौरान् परानपि ॥ प्रजा जानपदीः सर्वा-श्चाऽभिनन्द्य हितोक्तिभिः ॥ ३ ॥ तैः सर्वैधान्तरप्रीति-भक्त्युल्लासपुरस्सरं ॥
 भृशानुगम्यमानः स्व-जन्मभूमिपुरात्ततः ॥ ४ ॥ सार्द्धं द्वात्रिंशदद्धक्ष्मा-भृत्सहस्रैर्वलान्वितैः ॥ नभश्चरनराधीशै-रसंख्यैस्तत्क्षणा-
 ऽऽमृतैः ॥ ५ ॥ चतुरङ्गचमूचक्रै-श्चतुरैः स्वैः स्वपार्श्वीभिः ॥ अन्वीयमानः सानन्दं । प्रास्थित स्वपुरं प्रति ॥ ६ ॥ पद्भिः कुलकं ॥
 अन्यैः कोऽपि पृथिव्या न । नः प्रभोर्यस्तुला भजेत् ॥ इतीन घोषयद्भिस्त-द्वाद्यैः सङ्ख्याजतिगैः समम् ॥ ७ ॥ क्ष्माकुक्षिम्भ-
 रिभिर्भूरि-निर्योपैः पूरयन् दिशः ॥ त्रासयन् शत्रुघृन्दानि । नित्राण्याश्वासयन्निव ॥ ८ ॥ मयाणानि प्रयच्छन् सन् । का-प्यरण्ये
 सरिचटे ॥ भुक्त्याद्यर्थं भुवामीशः । स्कन्धावारं न्यवेशयत् ॥ ९ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ देवाऽर्चाद्यस्विलं कृत्वा । कारयित्वा च तत्र
 सः ॥ ब्यात्रर्चयचतस्तात-राज्यमान्यान् बलादपि ॥ १० ॥ उद्वसं वासयन् सैन्यैः । स्वैरशून्यं च शून्ययन् ॥ ततः स्वल्पैः प्रयाणैः
 स । प्राप लक्ष्मीपुर पुरम् ॥ ११ ॥ महद्भिरुत्सवर्मध्ये । राज्यं प्राप्तः प्रभुर्भुवा ॥ स सम्राट् पालयन् राज्यं । भोगान् भुङ्क्ते यथा-
 सुखम् ॥ १२ ॥ नत्वा नरेश्वरं संन । भूचराश्च नभश्चराः ॥ सैनिकाश्च यथा स्वस्वाऽऽवासं गत्वाऽऽभजन् सुखम् ॥ १३ ॥ असिन्
 प्रशासति भुवं भुवनैकवीर । नीरेऽपि नाऽम्बुचरजीनहरोऽस्ति काथित् ॥ प्रीतिं दधुः स्थलचराः स्वचराश्च सर्वे-ऽप्यन्योन्यमुज्झ
 तपरोत्थमयाऽतिरेकाः ॥ १४ ॥ नाऽकालजन्ममरणे न क्षणे रणे वा । काचित्कथाऽपि वितथाऽपि कदाऽपि चाऽऽसीत् ॥ ग्रामे पुरे

जनपदेऽन्यपदेऽपि यत्र । तत्राऽऽश्रमप्रभृतिनि प्रति सर्वलोकम् ॥ १५ ॥ करः प्रचण्डः करीणां रणेपु । निरीक्ष्यते नाऽत्र नृणां
रणेषु ॥ दण्डस्तु दाण्डाजनिकादिशब्द-व्युत्पत्तिहेतोः परमार्थतो न ॥ १६ ॥ सदूपणत्वं हिमवालुकौघे । सरोगताऽप्यम्बुलुहादिकौघे ॥
सकण्टकत्वं च मृणालनाले । वन्बूलुमुख्येषु न यत्र लोके ॥ १७ ॥ कौटिल्यवृत्तिस्तटिनीप्रवाहाऽऽदिष्वेव कोदण्डकुलेषु चाऽत्तिः
॥ कलङ्कमृत्त्वं सकले कलामृद्-विश्वेऽपि नो यत्र कदाऽपि लोके ॥ १८ ॥ तथा गावो महिष्यश्च । घटाद्यधिकदुग्धदाः ॥ वसुन्धरा
धान्यवृणः । स्थाने स्थानेऽतिपूरिताः ॥ १९ ॥ अम्भोधरा यथाकामं । पृथिव्यां पृथुवर्षिणः ॥ पङ्क्तुपादपाश्वाऽपि । सदा पुष्पफ-
लेर्लृणाः ॥ २० ॥ रत्नस्वर्णाद्याकराश्च शतशोऽपि गिरौ गिरौ ॥ भूम्यां च प्रादुरासन् द्राक् । तद्भाग्याद्दृचदर्शनाः ॥ २१ ॥ निध-
यथाऽपि सुप्रापाः । प्रजानां च पुरातनाः ॥ नार्यः सुशीलाः सुगुणाः । सुसानि च पदे पदे ॥ २२ ॥ न द्यूत-मद्य-वेश्यान्य-स्त्री-
चौर्यमृगयामिषः ॥ व्यसनैर्नैव सम्बन्धः । केषाञ्चित्किञ्चिदीक्ष्यते ॥ २३ ॥ न भयं स्वाऽन्यचक्राणां । नोपसर्गभयं तथा ॥ नाऽ-
विष्टेष्टरुष्टेषु । कलेर्मा डमरस्य च ॥ २४ ॥ न दंशमशकादीनां । शलमोन्दिरसंहतेः । भयं स्वप्नेऽपि नैवाऽऽसी-दसीमनृपभाग्यतः
॥ २५ ॥ तिसृभिः शक्तिभिर्न्यायै-रुपायैर्विविधैरपि ॥ बलैः प्रथानैर्मन्याद्यै-राष्ट्रैः कोशादिकैरपि ॥ २६ ॥ सम्पूर्णं सर्वतः सर्वं ।
राज्यं दीप्त्यादिभिर्गुणैः ॥ दिव्यद्विः पालयत्येव । यथा श्रीभरतेश्वरः ॥ २७ ॥ युग्मं ॥

अथ श्रीविजयः पृथ्वी-पतिर्लक्षाजघिकाः समाः ॥ समाचरंश्चतुर्भेदं । सुकृतं सुकृतशहृत् ॥ २८ ॥ सर्वतो धर्मसाम्राज्यं ।
पोपयंस्तोपपन् प्रजाः ॥ अजातशत्रुस्तद्राज्यं । निःस्पृहोऽपि ह्यपालयत् ॥ २९ ॥ युग्मं ॥ प्रजासु वत्सलः सर्वाः । स्वप्रजाः स
सुखाकरोत् ॥ जीर्णोद्वारादिभिः पुण्यैः । स्वचित्तं च कृतार्थयन् ॥ ३० ॥ स्वपुत्रश्रीजयानन्द-नरेन्द्रस्याप्यनुशया ॥ तस्याऽनुजे

निजे राज्ये-ऽतिष्ठत् स शुभे दिने ॥ ३१ ॥ सोत्सवं सर्वसामन्ताऽ-मात्याऽद्येकान्तसम्मते ॥ गुणैरुत्तरं धीरं । गम्भीरं योग्य-
 मुत्तमम् ॥ ३२ ॥ महातेजसिनामाद्यं । माघद्धर्मगुणं स्थिरं ॥ प्रजाहितं विनीतं च । शतानन्दाह्वयं सुतम् ॥ ३३ ॥ नियोज्य
 राज्यभारेऽसिन् । निधिन्तो धर्मनिश्चलः ॥ स्वान् स्वप्रजाश्च प्रज्ञाप्याऽ-नुज्ञाप्य च महोत्सवैः ॥ ३४ ॥ स्वपुत्रभूप्रार्थितैः । पथि
 तैः सह सङ्गतैः ॥ निःसङ्गताऽर्थिनक्रार्थिनामर्थितप्रदायिभिः ॥ ३५ ॥ योग्यैः परिदृतः प्रौढ-मारूढः सुखवाहनं ॥ गीतसङ्गीत-
 वादिन-नौदिरामोदयन् महीम् ॥ ३६ ॥ पुराऽन्तः सञ्चरन् सर्वाः । प्रजा दृग्भिः प्रमोदयन् ॥ प्रभावयन् जिनमतं । नमतः परि-
 तोपयन् ॥ ३७ ॥ भाग्यात्कालसम्प्राप्ताऽऽगमसागरसद्गुरोः ॥ समीपे समुपेत्याऽऽशु । स तपस्यामुपात्तवान् ॥ ३८ ॥ जज्ञे
 निजयराजपि-र्धीपताऽन्तरशात्रवः ॥ न्यक्षशिखाद्वयीदशः । क्रमात् श्रीगुरुसेवया ॥ ३९ ॥ अधीताऽशेषसिद्धान्त-स्तत्तद्भूः सत्व-
 वान्मुनिः ॥ जितेन्द्रियः प्रशान्तश्च । निपुणो विनयी नयी ॥ ४० ॥ अनगारगुणैरुद्य-स्तप-कर्मणि कर्मठः ॥ कर्माऽष्टकजयायो-
 ब्यां । ब्यहरद्गुरुभिः समम् ॥ ४१ ॥ पितृदीक्षाक्षणोत्पन्न-खेदहर्षद्वयस्ततः ॥ वन्दित्वा पितृराजपि-त्रभृतीनखिलान्मुनीन् ४२ ।
 प्रत्याहृत्य गृहं ग्रासः । ससैन्यः सपरिच्छदः ॥ श्रीशतानन्दभूपो-र्ह-द्धर्ममाराधयत्यलम् ॥ ४३ ॥ दिनान् कतिपयान् राज्ये । निजे
 स्थित्वा स पार्थिवः ॥ धीमान् विनीतः लिग्धश्च । भक्त्या स्वाग्रजभूभुजम् ॥ ४४ ॥ श्रीजयानन्दनामानं । सेवितुं स्पृहयन्मुदा ॥
 निक्षिप्य राज्यचिन्तादि । स्वप्रत्ययिकमन्त्रिषु ॥ ४५ ॥ सारसैन्यः प्रतस्थे स । पुरं लक्ष्मीपुरं प्रति ॥ प्रापदल्पैः प्रयाणैश्च । तं
 सम्राजं ननाम च ॥ ४६ ॥ नरेन्द्रचक्रवर्ती स । स्वाऽनुजं भक्तिवर्चिन बहुभिर्मानसमानैः । सत्कारैश्चाप्यपिप्रिणत् ॥ ४७ ॥ श्री
 शतानन्दभूपाल-प्रमुखैर्निजबान्धवैः ॥ परःसहस्रैरपरै-र्भूचैर, खेचरैर्नृपैः ॥ ४८ ॥ विधैर्विध्वम्भराधीशैः । शिरोभिः कुसुमैरिव ॥

जनपदेऽप्यपेदेऽपि यत्र । तत्राऽऽश्रमप्रभृतिनि प्रति सर्वलोकरम् ॥ १५ ॥ करः प्रचण्डः करीणां रणेषु । निरीक्ष्यते नाऽत्र नृणां
गणेषु ॥ दण्डस्तु दाण्डाजनिकादिशब्द-व्युत्पत्तिहेतोः परस्मार्थतो न ॥ १६ ॥ सदूयणत्वं द्विमवाङ्कौघे । सरोगताऽप्यभ्युत्सुहादिकौघे ॥
सकण्टकत्वं च मृणालनाले । बन्धूलसुर्येषु न यत्र लोके ॥ १७ ॥ कौटिल्यवृत्तिस्तटिनीप्रवाहाऽऽदिष्वेव कोदण्डबुलेषु चार्जितः ॥
कलङ्कमृत्त्वं सकले कलामृद्-विम्बेऽपि नो यत्र कदाऽपि लोके ॥ १८ ॥ तथा गावो महिष्यश्च । घटाघघिऋदुग्घदाः ॥ वसुन्धरा
धान्यवृणैः । स्थाने स्थानेऽतिपूरिताः ॥ १९ ॥ अम्भोधरा यथाकामं । पृथिव्या पृथुवर्षिणः ॥ पडर्तुपादपाश्वाऽपि । सदा पुष्पफ-
लैर्मृताः ॥ २० ॥ रत्नखर्णाद्याकराश्च शतशोऽपि गिरौ गिरौ ॥ भूम्यां च प्रादुरासन् द्राक् । तद्भ्राग्याद्दत्तदर्शनाः ॥ २१ ॥ निध-
यथाऽपि सुप्रापाः । प्रजानां च पुरातनाः ॥ नार्यः सुशीलाः सुगुणाः । सुखानि च पदे पदे ॥ २२ ॥ न द्यूत-मद्य-वेद्यान्य-क्षी-
चौर्यमृगयामिषैः ॥ व्यसनैर्नैव सम्बन्धः । केषाञ्चित्किञ्चिदीक्ष्यते ॥ २३ ॥ न भयं स्वाऽन्यचक्राणां । नोपसर्गभयं तथा ॥ नाऽ-
तिष्टेष्टवृष्टेर्वा । कलेर्वा डमरस्य च ॥ २४ ॥ न दंशमशकादीनां । शलमोन्दिरसंहतेः । भयं स्वप्नेऽपि नैवाऽऽसी-दसीमनृपभाग्यतः
॥ २५ ॥ तिसृभिः शक्तिभिर्न्यौघै-रुपायैर्विधैरपि ॥ बलैः प्रधर्नैर्मन्यौघै-राष्ट्रैः क्रोशादिकैरपि ॥ २६ ॥ सम्पूर्णं सर्वतः सर्वं ।
राज्यं दीप्त्यादिभिर्युगैः ॥ दिव्यद्विः पालयत्येष । यथा श्रीभस्तेश्वरः ॥ २७ ॥ युग्मं ॥

अथ श्रीविजयः पृथ्वी-पतिलक्षाऽधिकाः समाः ॥ समाचरंश्चतुर्भेदं । सुकृतं सुकृतज्ञहृत् ॥ २८ ॥ सर्वतो धर्मसाम्राज्यं ।
पोपयंस्तोपयन् प्रजाः ॥ अजातशत्रुस्तद्राज्यं । निःस्पृहोऽपि ह्यपालयत् ॥ २९ ॥ युग्मं ॥ प्रजासु बत्सलः सर्वाः । स्वप्रजाः स
सुखाकरोत् ॥ जीर्णोद्धारदिभिः पुण्यैः । स्ववित्तं च कृतार्थयन् ॥ ३० ॥ स्वपुत्रश्रीजयानन्द-नरेन्द्रस्याप्यनुहया ॥ तस्याऽऽजुं

निजे राज्ये-ऽतिष्ठत् स शुभे दिने ॥ ३१ ॥ सोत्सवं सर्वसामन्ताऽ-मात्याऽद्येकान्तसम्मते ॥ गुणैरनुचरं धीरं । गम्भीरं योग्य-
मुत्तमम् ॥ ३२ ॥ महतेजस्विनामाद्यं । माघद्धर्मगुणं स्थिरं ॥ प्रजाहितं विनीतं च । शतानन्दाह्वयं सुतम् ॥ ३३ ॥ नियोज्य
राज्यभारेऽसिन् । निधिनो धर्मनिबलः ॥ स्वान् स्वप्रजाश्च प्रज्ञाप्याऽ-नुज्ञाप्य च महोत्सवैः ॥ ३४ ॥ स्वपुत्रभूप्रार्थितैः । पथि
तैः सह सङ्गतैः ॥ निःसङ्गताऽर्थनिकाथिनामर्थितप्रदायिभिः ॥ ३५ ॥ योग्यैः परिवृतः प्रौढ-मारूढः सुखवाहनं ॥ गीतसङ्गीत-
वादित्र-नादैरामोदयन् महीम् ॥ ३६ ॥ पुराजन्तः सञ्चरन् सर्वाः । प्रजा दृग्भिः प्रमोदयन् ॥ प्रभावयन् जिनमतं । नमतः परि-
तोषयन् ॥ ३७ ॥ भाग्यात्कालसम्प्राप्ताऽऽगमसागरसद्गुरोः ॥ समीपे समुपेत्याऽऽशु । स तपस्यामुपात्तवान् ॥ ३८ ॥ जज्ञे
विजयराजपि-र्धपिताऽन्तरशात्रवः ॥ न्यक्षशिखाद्वयीदक्षः । क्रमात् श्रीगुरुसेवया ॥ ३९ ॥ अधीताऽशेषसिद्धान्त-स्तत्तज्ञः सत्व-
वान्युनिः ॥ जितेन्द्रियः प्रशान्तश्च । निपुणो विनयी नयी ॥ ४० ॥ अनगारगुणैरुग्र-स्तपःकर्मणि कर्मठः ॥ कर्माऽष्टकजयायो-
र्व्या । व्यहरद्गुरुभिः समम् ॥ ४१ ॥ पितृदीक्षाक्षणोत्पन्न-खेदहर्षद्वयस्ततः ॥ बन्दिता पितृराजपि-प्रभृतीनाखिलान्मुनीन् ४२ ।
प्रत्याष्ट्य गृहं प्राप्तः । ससैन्यः सपरिच्छदः ॥ श्रीशतानन्दभूपोऽर्ह-द्धर्ममाराधयत्यलम् ॥ ४३ ॥ दिवान् कतिपयान् राज्ये । निजे
स्थित्वा स पार्थिवः ॥ धीमान् विनीतः स्निग्धश्च । भक्त्या स्वाग्रजभूषुजम् ॥ ४४ ॥ श्रीजयानन्दनामानं । सेवितुं स्पृहयन्मुदा ॥
निक्षिप्य राज्यचिन्तादि । स्वप्रत्ययिकमन्त्रिषु ॥ ४५ ॥ सारसैन्यः प्रतस्थे स । पुं लक्ष्मीपुं प्रति ॥ प्रापदल्पैः प्रयाणैश्च । तं
सम्राजं ननाम च ॥ ४६ ॥ नरेन्द्रचक्रवर्ती स । स्वाऽनुजं भक्तिवर्तिनं बहुभिर्मानसन्मानैः । सत्कारैश्चाप्यपिप्रिणत् ॥ ४७ ॥ श्री
शतानन्दभूपाल-अष्टखैनिजबान्धवैः ॥ परःसहसैरपरै-र्भूचैरः खेचरैर्नृपैः ॥ ४८ ॥ विश्वैर्विधम्भमराधीशैः । शिरोभिः कुसुमैरिव ॥

पूज्यमानकमाम्भोजः । स सम्राट् जयति क्षितौ ॥ ४९ ॥

राजाऽधिराजः श्रीमान् श्री-जयानन्दोऽन्यदा मुदा ॥ यान् राजपाटिकायां श्री-शतानन्दादिभिः समम् ॥ ५० ॥ पुराद्र-
हिर्ययो याव चाग्दन्याऽध्वना जनान् ॥ दृष्ट्वैकतः परोलक्षन् १ । यातो विसितमानसः ॥ ५१ ॥ तेभ्यश्चाऽऽकार्यं कर्मपि । जन-
निजपदातिना ॥ अपृच्छद्भद्र ! ह्येतेषां । कुतः पुसा गमाऽऽगमौ ॥ ५२ ॥ नत्वाऽऽख्यत्तं वृषं सोऽपि । पूर्वोद्याने मनोरमे ॥ जय-
नामा समायातो राजर्षिस्तापसाऽग्रणीः ॥ ५३ ॥ सुदुस्तपं च पञ्चाऽग्नि-तपस्तत्र स तप्यते ॥ शमी दमी यमी चेति । तं नन्तु
थान्त्यमी जनाः ॥ ५४ ॥ तेषु श्भावपरा ह्येनं । पूजोपस्करभृत्कलाः ॥ तत्र गत्वाऽच्यन्त्येके । विवेकेन पुरस्कृताः ॥ ५५ ॥ स्वर्णा
ऽऽदिक्कुसुमैश्चाऽऽन्ये । बह्नाद्यैरपरे पुनः ॥ अङ्गसंवाहनाद्यैश्च । केचित्सत्कुर्वते मुदा ॥ ५६ ॥ युग्मं ॥ परमेप निरीहाणा मवधिस्तपसां
निधिः ॥ न हि तुष्यति सत्कारे-र्न च रुष्यति तैर्विना ॥ ५७ ॥ तथा चाऽस्य निरीहस्य । शत्रौ मित्रे वृणे स्त्रिया ॥ मणौ मृदि
तुल्यान्तः-करणस्य महात्मनः ॥ ५८ ॥ दुरन्तदु सतोदीर्ण-दुःसध्वान्तविवस्वतः ॥ स्वतः पुण्यभराद्विध्वं-भरौचि-यकारिणः
॥ ५९ ॥ त्रिर्नित्यस्नाननिर्मातु-र्जटासुकुटधारिणः ॥ त्वग्वासासि वसानस्य । कन्दमूलफलाशिनः ॥ ६० ॥ मृगचर्मभृतः सन्ध्या
विधिं नित्य विधायिन ॥ त्यक्तनिद्रस्य भद्रस्य । सुखं देहेऽप्यनिच्छत ॥ ६१ ॥ वनवासकृतः सर्व-शास्त्राभ्यासवतः सदा ॥ लेशेनाऽपि
गुणान् वक्तुं । कः शक्तः पटुनागपि ॥ ६२ ॥ पञ्चभिः कुलकं ॥ तदस्य भक्तितो भद्रं । भवन्ति भगमीरवः ॥ अतः पुरान्तरा-
दंते । यान्त्याऽऽप्यान्ति च पूजनाः ॥ ६३ ॥

१ नदिरे साहिता परान् इति प्रत्यन्तर २ ते कऽपि सं पुण्य ' प्रत्यन्तर

धराधिराजधुर्यः श्री-जयानन्दः सुदर्शनः ॥ तत् श्रुत्वाऽचिन्तयच्चित्ते । विचित्रेयं भवस्थिति ॥ ६४ ॥ तथासहो ! दुरु-
 च्छेद-मज्ञानं प्राणिना ध्रुवं ॥ अनन्तवदनन्तं तत् । सुधनं च घनाऽअनन्तं ॥ ६५ ॥ महाभयप्रदं काल-रात्रिरूपमिवाङ्गिना ॥
 सर्वसौख्यहरं मूर्तं । पाप व्यापद्विपाकभूः ॥ ६६ ॥ सर्वसन्मार्गघृचीनामावृत्तेः कारणं परं ॥ निदानं दुर्दशाना हि । तिर्यग्नरक-
 वर्त्तिनाम् ॥ ६७ ॥ प्रसव. सर्वदुःखाना । सर्वाधःकदलीगृहं ॥ आद्यः कन्दः समग्राणा । मिथ्यात्वाऽत्स्ववीरुधाम् ॥ ६८ ॥ क-
 पायत्रिपयाऽशेषो-ह्लासकूलङ्कपागिरिः ॥ सर्वकर्मग्रणीः पाट-चरः पटुसुसंविदाम् ॥ ६९ ॥ यत् सन्नयति वैचित्र्यं । भवनाटकगो-
 चर ॥ चेतनोऽपि दृपत्कल्पः । सुचिरं जायते ततः ॥ ७० ॥ पञ्चेन्द्रियाणा व्यापारे-ऽप्यपारेऽपि न पारयेत् । सम्यग् निर्वेदितुं
 जीरः । किञ्चिदेन च्युताऽश्वत् ॥ ७१ ॥ तदज्ञानमिद साक्षा-दबाधनमसंवरं ॥ प्राणिना तच्चदृग्दृष्टं । दूरापास्यतमं सताम् ॥ ७२
 तदनेन हृतज्ञानः । पितृव्यः स्तव्यधीरपि ॥ कथं ही आम्यते हीन-नेत्रवन्मार्गमन्तरा ॥ ७३ ॥ तन्मया मत्पितृव्योऽयं । विधेयः
 स्वात्सुदर्शनः ॥ ज्ञानामृताञ्जनस्याऽऽशु प्रयोगादज्ञताहरात् ॥ ७४ ॥ स्वचित्तान्तर्विचिन्त्येति । श्रीजयानन्दभूधनः ॥ स्वपितृ-
 व्यप्रबोधाय । तत्कालोत्पन्नीः सुधीः ॥ ७५ ॥ महाविद्यादिसान्निध्या ध्यासिताऽतिशयोदधिः ॥ तदुपायं स पप्रच्छ । स्मृत्वा
 प्रज्ञप्तिदेवताम् ॥ ७६ ॥ विद्यादेव्यपि सा साक्षा-द्भूता तं भूपमुत्तमं ॥ प्रत्याचक्ष न्यक्षेण । तद्बोधोपायमायतौ ॥ ७७ ॥ तथाहि-
 सैप तापसराजर्षि-र्यत्र पञ्चाधिसाधनं ॥ विधेचे तत्र पूर्वस्या । ज्योतिःस्थाने महत्तमे ॥ ७८ ॥ शुष्कातिशुपिरस्पृह-प्रल-
 म्बपृथुदारुणि ॥ भुजगो भुजगीपुक्तो । दारुणाऽभोगभोगमृत् ॥ ७९ ॥ युग्मं ॥ दक्षिणस्या पुनस्तत्र । विनस्पन् सरटः सरट् ॥
 दृष्टदिग्धनमध्येऽस्ति । ज्वालामालातपाऽऽकुलः ॥ ८० ॥ पश्चिमाया दिशि पुन-रग्निस्थाने ज्वलन्त्यलं ॥ तापाकुलचयात्यन्तं ।

तरला उपदेहिकाः ॥ ८१ ॥ उत्तरस्यां बृहद्भानु-स्थाने पुनरनर्गलाः ॥ काष्ठान्तः सन्ति मण्डूक्यः । प्रायस्तापार्दिता मृताः ॥ ८२ ॥
इत्येतान् देहिनः पञ्चेन्द्रियानभिभयद्रुतान् एथान् द्विधा विधायान्त-दर्शयित्वाऽऽशु तं तदा ॥ ८३ ॥ मृदूक्तिभिर्दयाधर्म ।
प्ररूप्य प्रतिपाद्य च ॥ पितृव्यं तापसेन्द्रं तं । नरेन्द्र प्रतिबोधयेः ॥ ८४ ॥ युग्मं ॥ इत्युक्त्वा सा तिरोघातं । पितृव्यं वाधिताऽ-
घ्नतः ॥ जिनप्रवचने नेतु-मनाश्च नरनायकः ॥ ८५ ॥ त्यक्त्वा तं मार्गमादाय । परं परमतत्त्वधीः ॥ धीरः स प्राप्तवांस्त्वत्र । दूरे
कृत्वाऽसिलान् जनान् ॥ ८६ ॥ निजं पितृव्यं निजगाद् सादरं । दरं परित्यज्य नमन् मनाग् युनि ॥ धर्मस्वरूपं शृणु रूपवद्दया ।
सम्यग् समग्रैव हि धर्मजीवितम् ॥ ८७ ॥ सर्वत्र सर्वेष्वपि दर्शनेषु । पुरस्कृता सैव पुरा पुराणैः ॥ सर्वस्य धर्मस्य रहस्यभृता ।
मभृतसम्पत्सुखसिद्धिहेतुः ॥ ८८ ॥ विधीयते सा यदि तात कल्पै-गुणैकतल्पैः सुकृताऽर्थशिल्पैः ॥ विना विकल्पैः स्फुटफलयुजल्पै-
स्त्रपस्तदा स्यात्सफलं समग्रम् ॥ ८९ ॥ तदुक्तं

ददातु दानं विदधातु मौनं । वेदादिकं वाऽपि विदाङ्करोतु ॥ देवाऽऽदिकं ध्यायतु सन्ततं वा । न चेद्दया नि-
ष्फलमेव सर्वम् ॥ ९० ॥ न सा दीक्षा न सा भिक्षा । न तद्दानं न तत्तपः ॥ न तद्ब्रह्मानं न तन्मौनं । दया
यत्र न विद्यते ॥ ९१ ॥ इत्यादि ॥ धर्मं सर्वं दयामूल-मेव बुद्ध्यस्व बुद्धिमन् ! ॥ तात ! नास्तः परं श्रेयः-सुखसर्वस्वसाधनम् ॥ ९२ ॥
दयाऽभ्युदयते यस्य । देहिनो हृदयोदरे ॥ दरेण सप्तभेदेनाऽ-प्येप नैवाऽभिभूयते ॥ ९३ ॥ दया च सर्वजीवाना-मजीवानां च
सर्वथा ॥ स्वरूपस्य परिज्ञाने । पालने च स्फुटीभवेत् ॥ ९४ ॥ तदुक्तं-

१जो जीवेवि विआणाइ । अजीवेवि वियाणाइ ॥ जीवाऽजीवे विआणतो । सो हु नाहिइ संजमम् ॥ ९५ ॥
 जीवाऽजीवस्वरूप च । सम्यग् न ज्ञापतेऽथ येः ॥ मूर्खत्वाऽऽहृतत्वादेः । कथ तैः पाल्यते दया ॥ ९६ ॥ तथोक्तं—
 २जो जीवेवि न याणेइ । अजीवेवि न याणइ ॥ जीवाजीवे अयाणन्तो । कटं सो नाहिइ संजमम् ॥ ९७ ॥

‘ नाहिइत्ति ज्ञास्यतीत्यर्थः ’

सम्यग् जिनागमाऽभ्यासं । तथा तदुपदेशकान् ॥ सद्गुरुंश्च विना नैव । दयाशोऽप्यवगम्यते ॥ ९८ ॥ निधौपधीमणी-
 खन्यो । यद्यप्युर्व्यां पदे पदे ॥ तद्देशक सिद्धनरं । विनाऽऽप्यन्ते न कैरपि ॥ ९९ ॥ दयामूलस्य धर्मस्याऽ-हृदागमगुरुन् विना
 प्रायश्चित्त्यैवमप्राप्तिः । सतामप्यल्पकर्मणाम् ॥ १०० ॥ दयाप्रकाशकं सम्यक् । शास्त्रमाप्तोदितं हि यत् ॥ तच्चाहंन्मते एवाप्यं । सद्भि-
 र्नान्यमतेष्वपि ॥ १ ॥ तच्चाऽऽधेय विनाधार । न तिष्ठति ततो गुरुः ॥ योगोत्कृष्टश्रुताधार-तया क्रियादिभाग् ध्रुवम् ॥ २ ॥
 जिनप्रवचनात् सारं । पर नाऽस्ति जगत्त्रये ॥ देवत्रिकं च ज्ञानादि-त्रिक चाऽत्रैव नाऽन्यतः ॥ ३ ॥ भावादेव हि देवादि-
 त्रिकस्याऽऽज्ञात्रिकस्य वा ॥ लाभे हि लभते जीवः । केनलज्ञानसम्पदम् ॥ ४ ॥ दयात्मकं दयासारं । दयामार्गप्रकाशकं ॥ तदेव
 योगरूप हि । तच्चद्वैश प्रकाशयते ॥ ५ ॥ न मौण्ड्येन न मौनेन । न नाग्न्येन न वल्कलैः ॥ न जटाभिर्न भस्माङ्कै-र्नोऽग्निहो-
 त्रादिभिः परैः ॥ ६ ॥ कन्दमूलफलाहारै-र्न च नानशनैरपि ॥ न मृगाद्यजिनैश्चण्डैः । पायण्डैरपि नाऽपरैः ॥ ७ ॥ पञ्चाऽग्निप्र-

१ यो जीवान् विजानाति अजीवानपि विजानाति । जीवाऽजीवान् विजानन्, स खलु शास्यति समयम् ॥

२ यः जीवानपि न जानाति अजीवानपि न जानाति । जीवाऽजीवान् अजानन्, कथं स शास्यति समयम् ? ३ च स्तानि

मुहः कष्टं च चान्द्रायणादिभिः ॥ तपोभिश्च न च ध्यानैर्न जपैर्नियमैर्न वा ॥ ८ ॥ न वेदेर्नागर्भेर्नज्यादिभिर्देवाऽर्चनेर्न च ॥
नाऽऽत्वापनाऽऽदिभिः ह्येद्यैर्नैकादश्यादिभिर्व्रतैः ॥ ९ ॥ नाऽऽस्युल्कटाभिर्विद्याभिर्न भूमिशयनादिभिः ॥ न सांन्यासिकभावेन ।
श्रमणत्वेन नाऽपि च ॥ १० ॥ बौद्धादिदीक्षया नैव । भिक्षया नाऽपि नाऽऽसनेः ॥ स्वस्य प्रसाध्यते सिद्धि-रेकां सम्यग्द्वयां विना
॥ ११ ॥ पद्भिः सुलकं ॥ तदुक्तं परसमयेऽपि—

दयामरानदीतीरं । सर्वे धर्मास्तृणाङ्कुराः ॥ तस्यां शोपमुपेतायां । कियन्नन्दन्ति ते भुवि ? ॥ १२ ॥

तस्मात्तव ! समीचीना । दयैकत्र पाल्यतां ॥ न पञ्चाऽप्रितपस्याऽसिन् । दयालेशोऽपि दृश्यते ॥ १३ ॥ तथाहि

प्रथमे ज्योतिः—स्थाने बृहति दारुणि ॥ अन्तः फणी ज्वलन्नस्ति । तात ! तं प्राग् निरूपय ॥ १४ ॥ द्वितीयादिव्यपि
सग्नि-स्थानेषु प्रमतः स्थितान् ॥ काष्ठान्तःस्थान् सरटौप-देहिकौघांश्च मण्डूकीः ॥ १५ ॥ दर्शयित्वा क्रमेणैता-नग्रितापाऽतिदुः-
खितान् ॥ सोऽद्विपीडाऽऽस्पदं हिंसां । तपस्यास्मिन्नसाधयत् ॥ १६ ॥ पृथ्वीजलाऽग्निवायूनां । बीजादीनामपि स्फुटं ॥ प्रसाध्य
हेतुदृष्टान्त-सुख्यार्गमः सजीवताम् ॥ १७ ॥ तद्विंसाऽप्यत्र जायेत । तात ! हिंसा हित्वा न सा ॥ भवाद्दशानां पूज्यानां । तच्चाऽ-
तर्चयिष्येचिनाम् ॥ १८ ॥

इत्यादिकं वचः श्रीश्री-जयानन्दमहीपतेः ॥ श्रुत्वा तापसराजर्षिः । श्रीजयः प्रत्यबुध्यत ॥ १९ ॥ श्रादेयं हि वचः प्रायो ।
महता न हि निष्फलं ॥ सुधाजीमूतधाराः किं । कदापि क्वाऽपि निष्फलाः ॥ २० ॥ तद्विरा शुद्धधर्मदु-मूलं सम्यक्त्यप्रादित ॥

१ एतन्नास्ति हि एत प्रत्यन्तरे

आदितः स भवोद्वेग-भाग्यस्तापसाऽग्रणीः ॥ २१ ॥ निःस्पृहत्वाच्च सत्त्वाऽऽढ्य-स्तत्कालं कलयन् स्पृहां ॥ यतित्वं प्रतिपत्तुं
 द्राक् । तपस्यां तापसीं त्यजन् ॥ २२ ॥ यावता श्रीजयानन्द-नरेन्द्रं प्रति जल्पति ॥ श्रीगुर्वागमनं कश्चि-त्तावत्तत्र न्यवेदयत् ॥ २३ ॥
 ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ कस्मिन् स्थाने गुरुः कोऽय-मिति राज्ञोदिते पुनः ॥ जगौ सगौरवं सोऽपि । धराधीशाऽवधारय ॥ २४ ॥
 पुरस्यैतस्य पूर्वस्या-मुद्याने चम्पकाऽभिधे ॥ नाम्नाऽर्थेन च विख्यातः । छरिरागमसागरः ॥ २५ ॥ मुनिपञ्चशतीसार-परिवार-
 स्तपोनिधिः ॥ समागमत्समं तेन । राजर्षिर्द्विजयोऽपि च ॥ २६ ॥ युग्मं ॥ इति तद्वचसा तुष्टः । श्रीजयानन्दभूविधुः ॥ पारि-
 तोपिकदानेन । द्राक् सन्तोष्य विशिष्य तम् ॥ २७ ॥ पुरान्तः सर्वतः सर्व-जनांश्च प्रत्यजिज्ञपत् ॥ स्वान्तःपुरपुरन्ध्यादीन् ।
 श्रीगुर्वागमनं मुदा ॥ २८ ॥ पुरस्ठत्य पितृव्यं स्वं । प्रबुद्धं जयतापसं ॥ ततः स्थानात्सहायाते-तैः सैवैः समन्वितः ॥ २९ ॥
 समप्रबलसर्वद्वि-शोभाभरविभासुरः ॥ सुरराज इवोर्वीन्द्रः । स तद्वनमभूपयत् ॥ ३० ॥ दूरादपि गुरुस्थाने-विधिना दत्तवन्दनः ॥
 पञ्चाऽभिगमभेदाद्यं । सर्वं सत्यापयन्मुदा ॥ ३१ ॥ दत्त्वा प्रदक्षिणास्तिस्र-स्तमस्ताथमवन्दत् ॥ श्रीगुरुं तत्परीवार-मुनींश्च विज-
 याऽऽदिकान् ॥ ३२ ॥ स्तुतिं कृत्वा भवापार-पापपारप्रदायिनीं ॥ पृथ्वीन्द्रोऽथ यथास्थान-मुपाविशदपाशनः ॥ ३३ ॥ सपि-
 र्व्यं तमुर्वीश-वासवं सपरिच्छदं ॥ धर्मलाभाशिषा छरि-विधिनानन्दयद् हृदि ॥ ३४ ॥ स्वदेशनागवां सारैः । सुधासारैः पुरः-
 स्थितान् ॥ द्रूनिषोन्निद्रयामास । सोऽद्भवत्पुण्यपल्लवैः ॥ ३५ ॥ तत्र तद्देशनां कान्तां । शान्तां सर्वरसाऽन्वितां ॥ हृदाऽऽलिङ्ग्य
 महानन्द-सुखं नाऽऽलम्बि कैर्नृभिः ? ॥ ३६ ॥ श्रुत्वा तद्देशनां भव्याः । प्रबुद्धा बहवो बहु ॥ तत्र केऽपि ससम्यक्त्व-व्रतान्यादिदिरे
 मुदा ॥ ३७ ॥ महाव्रतानि केचिच्च । केचित्सम्यक्त्वमेव तु ॥ प्रपेदिरे यथा कर्म-लाघवास्ताथवासनाः ॥ ३८ ॥ तद्देशनावशा-

षत्र । जयराजतपोधनः ॥ शार्ङ्ग प्रबुद्धोऽप्यभृद्दह-दीक्षामादातुमुद्यतः ॥ ३९ ॥ दृढवैराग्यरङ्गेण । श्रातृव्योर्वीहृकृतोत्सवः ॥ भवाऽ-
[रणभय] ध्वसाध्वसध्वंसि । सर्वचारित्रमाददे ॥ ४० ॥ स जज्ञे जयराजपि-विजयेन महर्षिणा ॥ समं हि च द्विधां शिक्षां शिक्षते च गुरो-
गिरा ॥ ४१ ॥ गुरुन् पितापितृव्यौ च । राजर्षीन् गुणसेवधीन् ॥ मुनींश्च तत्परीवार-स्थितानन्यानपि क्रमात् ॥ ४२ ॥ प्रणम्य
परमानन्दा-दाऽऽपृच्छ च महीपतिः ॥ अन्तःप्रमुदितः प्रासः । स्वसौधं सपरिच्छदः ॥ ४३ ॥ त्रिरुण्डाऽखण्डसाम्राज्यं । स्वात्मन-
मिव पालयन् ॥ लालयंश्च प्रजाः सान-जन्योपायैः प्रजा इव ॥ ४४ ॥ रुजा इव रुजन् न्यक्षा-ननयाननयाऽध्वना ॥ न्यायांश्च
सर्वतः सर्वा-नेधयन्निन वीरुधः ॥ ४५ ॥ चरितं चारु राजर्षेः । पितृव्यस्य पितुस्तथा ॥ सारं स्मारमुदारात्मा । स पुण्योधमतोऽ-
द्युतम् ॥ ४६ ॥ त्रिभिर्विदोषकं ॥ त्रिषु धर्मार्थकामेषु । स्वस्वयामेव्यवर्त्त ॥ प्रधानतश्चवित् सत्त्व-रजस्तमोगुणत्रये ॥ ४७ ॥ यतः—
धर्मोऽर्थकामेषु मिथो । व्यावाधां परिहृत्य यः ॥ प्रवर्त्तते कृती शश्वत् । तस्य लोकद्वयं शुभम् ॥ ४८ ॥

वत्प्रभावाद्भृवाऽऽस्य । सौख्यांघ्रिपफलोदयः ॥ पुत्रपौत्राद्यपत्यादि-सन्तत्यात्मा परः पुनः ॥ ४९ ॥ दक्षा लक्षमिताः पुत्राः ।
पतिना नवयौननाः ॥ सत्यसन्धा मृश्याऽधीत-सर्वशास्त्रा कलाविदः ॥ ५० ॥ धीरश्रेष्ठा धनुष्मन्तो । भक्तिमन्तो महाशयाः ॥ सुगुणाः
प्रगुणाचाराः । स्फाराकारा निरामयाः ॥ ५१ ॥ लोकप्रियाः प्रियायत्त-कामभोगप्रवृत्तयः ॥ पित्रादेशवशादेव । पुरग्रामाऽऽसृष्ट-
षयः ॥ ५२ ॥ प्रौढराजदुलोत्पन्न-कन्यापाणिगृहीतयः ॥ गृहीतयत्नाः श्रीजैन-धर्मकर्मसु सर्वतः ॥ ५३ ॥ महस्विनामर्हणीया ।
गर्हणीयाऽनघक्रियाः ॥ विनयावनमत्काया । महोत्साहा महौजसः ॥ ५४ ॥ पितृभक्ताः शुभासक्ताः । सदाचारयुतप्रियाः ॥
चिरं प्रसक्ताः पूजासु । गुरुदेवसमर्पणाम् ॥ ५५ ॥ गजाऽध्यादिवलोपेताः । समवेता भुजावैलैः ॥ कोशाद्यमितसम्पद्भिः । सुभगं

मायुका भृशम् ॥ ५६ ॥ औदार्यानुगितोर्विका । धैर्याऽघरितभृशराः ॥ गाम्भीर्याऽऽवर्जिताऽब्धीन्द्राः । सौन्दर्यजितमन्मथाः ॥ ५७ ॥
 कौमुदीशप्रभोच्छेदि-कीर्त्तिधेतीकृताचलाः ॥ स्वस्वामिभक्तिनिष्णाताः । सर्वसेवकवत्सलाः ॥ ५८ ॥ कृतज्ञाः सहजग्राहा-वज्ञाता-
 क्रित्तप्रमाः ॥ प्रभावन्तः सदा शूराः । क्रूराः शत्रुषु सङ्घे ॥ ५९ ॥ आज्ञावन्तः प्रतापाऽऽढ्याः । परिपक्वमहाधिय ॥ वीराधि-
 वीराः श्रीमन्तः । सुसंस्थानाः सुलक्षणाः ॥ ६० ॥ कुमाराः सपरीवाराः । कुमाराः किमिवापरे ॥ विश्वेश्वरस्य तस्याऽऽसन् । पर-
 मर्षर्यशालिनः ॥ ६१ ॥ द्वादशभिः कुलकं ॥

पदव्याः पितृपादस्यो-पनीर्वितः सुर्वैर्दतः ॥ सहस्रैश्च नृपाणां स । सहस्रांशुरिवोदितः ॥ ६२ ॥ सदा शुचिर्जगत्कर्म-साक्षी
 प्रक्षीणकरमलः ॥ अताड्यजाड्यविध्वंसी । सर्वदोषापहस्थितिः ॥ ६३ ॥ राजत्समग्रथीराज-ज्योतिश्चक्रत्विपां विभुः ॥ दैत्यदैन्य-
 प्रदवलः । प्रबल पारिपार्थकै ॥ ६४ ॥ परं क्रूरतमोग्रासि-दासीकृतसुरासुरः ॥ अनस्तमि तेजस्कः । सौजस्कः सर्वदा शुभः ॥ ६५
 अर्दत्योपप्लवः सर्व-सुखारकरः स्थिरः । अग्रस्तमण्डलः क्रूरा-ऽपराभूतस्तमोहरः ॥ ६६ ॥ सेरीकुर्वन् कुवल्यं । कमलावलिभिः
 समं ॥ समन्तात्प्रसृतप्रवापोऽप्यतिशीतलः ॥ ६७ ॥ धनुःशतोच्छ्रयः स्वर्ण-सवर्णतनुवर्णभृत् ॥ पूर्वलक्षद्वयायुष्कः । सदानन्दो
 निरामयः ॥ ६८ ॥ न्यायमाणिक्यभृद्राज्य-स्वर्णमुद्राविभूषणः ॥ प्राक्पुण्यद्युसदादुग्ध-त्सत्कल्याणसुरद्रुमः ॥ ६९ ॥ श्रीमत्सुवि-
 धितीर्थेश-शासनोद्योतभानुमान् ॥ श्रीजयानन्दराजाऽधि-राजः शास्ति महीं मुदा ॥ ७० ॥ दुःस्थिताऽनाथदीनेभ्यो । दानार्थं
 दानमण्डपान् ॥ सनागाराऽभिरामान् स । प्रतिस्थानममण्डयत् ॥ ७१ ॥ दीयन्ते तत्र दानानि । स्थानानि शयनाय च ॥ वैदे-
 दिकानेकलोकाः । सन्तोष्यन्ते च कोटिशः ॥ ७२ ॥ भक्त्या जिनेन्द्रप्रासादाः । प्रत्यक्षाः पुण्यराशयः ॥ अर्हद्भक्त्या प्रतिग्राम-

पुरं तेन वितंनिरे ॥ ७३ ॥ प्रतिमाः प्रतिमातुं स । स्वाहःसंहतिमार्हतीः कोटिशोऽपि विनिर्माप्य । तेषु न्यास्थत्प्रतिष्ठिताः ॥ ७४ ॥
वासा पूजाविधिं नित्यं । विधातुं त्रिभिधान् स च ॥ दायानारामवाप्यादि-ग्रामग्रासादिकान् ददे ॥ ७५ ॥ दु.खाऽऽसनानि व्यसनानि सप्ता-प्यासत्तमासीव स १सप्तसप्तिः ॥ तेजःश्रितो योऽदित राजकायेन्दुवत्परस्मै च विरश्मिकत्वम् ॥ ७६ ॥ महीमहेला महिलाभिग्राऽऽध्या । सदानवधा नवयौवना च ॥ श्रौढा वशीकृत्य कृत्स्नमौलि-धुक्त्वा नितान्तं सुखितामतानीत् ॥ ७७ ॥

अन्येदुरुधानवनाऽधिकारी । स्फारीभवच्चितरुचिः प्रमोदात् ॥ समेत्य राजन्यसहस्रजन्य-शोभा सभा श्रीजयभूमिभर्तु ॥ ७८ ॥ वं राजराजं प्रणिपत्य सत्य-भक्त्या स्वभाले तिलकायमानं ॥ कराञ्जुजन्माञ्जलिमारचय । विज्ञापनामातत सर्वसाक्षात् ॥ ७९ ॥ स्वाभिन् ! महीपालसहस्रसेव्य ! । दिव्यद्विभृच्चं गृणु वद्धर्थसेऽद्य ॥ कल्याणमालाकरणेन विध्व-प्रमोदिगुर्वागमनोत्सवेन । ८० ॥
अपृच्छपरस्त्रच्छमतिर्गवेन्द्रः सान्द्रान्तरानन्दसमुद्रचन्द्र ! ॥ पवित्रयामास वनं कदाऽत्र । कः श्रीगुरुर्विध्वगुरुगुणाब्धिः ॥ ८१ ॥

अथाऽऽचचक्षे वनरक्षकस्तं । महीनभश्चन्द्रमपारकीर्त्तिं ॥ गृणु प्रभो निःप्रतिमप्रभानः । श्लाघ्या सुवं ते समवासयत् सः ॥ ८२ ॥ यं प्रीतिपानं वसुवर्षिणात्रं । नाम्नाऽपि विनासितदुःखमात्रं ॥ उदाहरेऽहं गुणलक्ष्मीगेहं । राजर्षिचक्रायुधस्वरिराजम् ॥ ८३ ॥ उत्पन्नलोकाऽवधिकाऽवधि-ज्ञानं प्रधानश्रमणैरुपासितं ॥ माधत्पृथुधानगतानवद्य-च्छायप्रदेशं प्रतिपद्य संस्थितम् ॥ ८४ ॥ आलोक्य लोकोत्तरचारुचर्य-माचार्यवर्यं सुचरित्रघुर्यं ॥ उत्सार्य मात्सर्यमहार्यविश्वाऽऽश्चर्यं जगत्यर्यमजित्प्रतापम् ॥ ८५ ॥
सुधासुधाकारिविचःप्रपञ्च-मनेःकसृष्टिबन्धिनिधि मुनीन्द्रं ॥ निरीक्ष्य दीक्षादिषु दत्तचित्ताः । पुण्यैकचित्ताः प्रभवन्ति भव्याः ॥ ८६ ॥

अर्थतः बुद्धिः ॥ ग्राह् पुण्यानामगणधाना-श्रुदयादेव जायते ॥ अवश्यं भाविभद्राणा । सता सद्गुरुदर्शनम् ॥ ८७ ॥ सत्वरं सत्व-
रुद्रिः । पुणपरं स्तुतिः ॥ तदुपेत्य महद्द्वयं त्वं । वने वन्दस्व सद्गुरुम् ॥ ८८ ॥

इति तस्य गिरा गात्रे । पुलमाद्दृष्टरूपः ॥ स्वाङ्गाऽऽभरणनस्त्राणि । मुदा तस्मै ददे दृषः ॥ ८९ ॥ ततः समग्रसामग्री ।
पटहाद्दोषगात्रिभिः ॥ कृत्वा च कारयित्वा च । तूर्यनादभृताम्बरम् ॥ ९० ॥ स सैन्यसैन्यपाऽमात्य-सामन्तादिपरिच्छदः ॥
प्रज्ञानप्रमदः प्रमदाः । पुरस्कृत्य 'परादरात् ॥ ९१ ॥ आरुह्य पट्टहस्तीन्द्रं । चलचामरमालिकः ॥ पूर्णैन्दुजैत्रौढात-पत्रवित्रासिता-
ऽन्तपः ॥ ९२ ॥ महाद्युतिः स राजन्यै-द्युतिमद्भिः सहस्रशः ॥ सहस्राशुस्त्रिर्विस्थः । प्रतस्थे वन्दितुं गुरुम् ॥ ९३ ॥ चतुर्भिः
कलापरं ॥ राक्षसोऽपि रतिसुन्दर्या-दिकाः सर्वाः सहस्रशः ॥ तं सस्वस्वपरीनारा । नन्तुमन्वचलन्तुपम् ॥ ९४ ॥ महद्द्वयं मोह-
यन् सर्वां । मर्हा महिममारिषिः ॥ मोहद्रोहे दृढमते-र्महितस्य सुराऽसुरैः ॥ ९५ ॥ सद्गुरोर्दर्शने राज-कुञ्जरः कुञ्जरोत्तमात् ॥
अरुह्य द्विधा पञ्च-त्रिधाऽभिगमतत्परः ॥ ९६ ॥ पर-सहस्रभूपालि-पालिताऽनुगमक्रमः ॥ विवेकी विनयाऽनघो । दत्त्वा तिस्रः
प्रदक्षिणाः ॥ ९७ ॥ त्रिधिनाऽवन्ततामन्द-तारतेजाः शुभौजसं ॥ स्वरि चक्रायुधं विद्या-चारणश्रमणाग्रिमम् ॥ ९८ ॥ सोऽपि
पापाङ्गलामस्य । धर्मलामस्य दानतः ॥ प्रमुदानतमूर्द्धन । श्रीश्रीजयममोदयत् ॥ ९९ ॥ राजा श्रीश्रीजयानन्दो-ऽप्यानन्दो
छामदानतः ॥ त विद्याचारणाऽऽचार्ये । पर्यथोद्दिचिताञ्जलिः ॥ १०० ॥ क्रमेणान्येऽपि राजानो-ऽप्यन्तःपुरपुरन्त्रयः ॥ पौरा-
पाथ परेऽप्येने । वन्दित्वाऽस्तामिषुमुदा ॥ १ ॥ ततः श्रीश्रीजयानन्दा-दिषु तस्य गुरोः पुरः ॥ यथास्थानक्रमं सर्वे-ज्यासीनेषु

यथानिधि ॥ २ ॥ सुरासुरनराकीर्ण-पर्षदां हर्षदायिनीं ॥ देशनां तत्प्रबोधाय । प्रारंभे सोऽपि सद्गुरुः ॥ ३ ॥ अल्लखयनिही-
 युहाणं० सम० इत्यादि ॥ सर्वसाधारणीं धर्म-देशनां भवनाशिनीं ॥ दिशन्नपि गुरुः क्षीराऽऽ-श्रवलब्ध्या तदन्तरा ॥४॥ व्यक्त्या
 श्रीश्रीजयानन्दादीन् प्रबोधयितुं तदा ॥ तदीयप्राग्भगवानाल्य-त्रिजप्राग्भवसङ्गतान् ॥ ५ ॥

तथाक्षारामिक्रमं । देवपूजा महाफला ॥ सप्रेयसीद्वयस्यासी-चव राजप्रसादतः ॥ ६ ॥ मतिमुन्दरमन्त्रीश-भवस्तदनु-
 तेऽभवत् ॥ तत्राऽप्यभूतां भवतः । प्रारुभवस्यैव ते प्रिये ॥ ७ ॥ तत्रातिचलराजर्षे-लब्ध्वार्हद्वर्मसुत्तमं ॥ शुद्धमाराद्धवान् साद्धं ।
 प्रेयसीम्यां भगंस्ततः ॥ ८ ॥ त्वं ते पत्न्यौ च देवत्वं । प्राप्य शुक्रे सुराऽऽलये ॥ ततश्च्युत्वा त्रिखण्डोर्वी-सुर्वी भोक्ता भवान-
 भूत् ॥ ९ ॥ द्वे प्राग्भवे अजायेतां । राक्ष्यौ राजकुलोद्भवे ॥ त्वन्मान्ये रतिविजया-ग्रमुन्दर्यौ सतीमणी ॥ १० ॥ नरवीरसुराजा
 त-न्मन्त्री त्व मतिमुन्दरः ॥ त्वया स ग्राहितश्चाऽत्र । जिनधर्म महोद्यमात् ॥ ११ ॥ तमाराध्याऽऽभवं देवो-ऽभवद्भवनिरासधीः
 ततश्च्युतधमचलो । राजा चक्रायुधस्त्वहम् ॥ १२ ॥ वैताढ्यक्षोणिभृत्श्रेणि-द्वयसाम्राज्यशुक् सुखी ॥ त्वज्जयाज्जातवैराग्य-श्चतुर्ज्ञानी
 मुनित्वतः ॥ १३ ॥ मया त्वं स्वीकृते वध्वा । चारकेऽपि यत्पुरा ॥ तत्तयाऽप्यधुना वध्वा । क्षिप्तोऽहं काष्ठपञ्जरे ॥ १४ ॥
 मयाऽपि त्वं ततः शीघ्रं । मुक्त्वा प्राग्दुस्मान्तिः ॥ धर्मोपकारतः शिघ्रं । प्रीतिश्चाऽऽसीद् दृढाऽऽवयोः ॥ १५ ॥ तेनाऽत्राऽपि भवेऽमोचि ।
 त्वयाऽहं सत्त्वरं ततः ॥ कन्याराज्यादि च प्रीति-पूर्वं तुभ्यं मया ददे ॥ १६ ॥ विशिष्य वते धर्मो-पकारं कर्तुमिच्छता ॥ मयाऽ-
 त्राऽऽग्रामनं चक्रे-ऽन्यत्र त्वं प्रस्तुतं त्रणु ॥ १७ ॥ त्वया मया च यः श्राद्ध-धर्मः कल्पद्रुमोपमः ॥ मन्यूर्वृशोभवे लब्ध-स्त-
 न्महिम्नाऽद्भुताऽऽवयोः ॥ १८ ॥ राज्यसम्पदखण्डाऽभू-द्भोगसौख्यसमन्विता ॥ श्रद्धाऽऽधिक्यात्परं धर्मे । विशिष्य च तयाऽधिका

॥ १९ ॥ नेत्र गते ते नो शुद्धय-तीत्याद्युक्तया मुनेस्त्वया ॥ भवेऽस्मात्पस्याऽथ पत्न्या-द्यया तत्कुलनिन्दया ॥ २० ॥ भिह्लेभ्यो
 दीपनामन्य ! । इत्याद्युक्तयानया पुन ॥ यदज्यथाशतनारुम । भवमूल त्रिभिः क्रमात् ॥ २१ ॥ तत्कर्मणोऽश्रुतापाद्यैः-क्षेपेऽप्यंशस्य
 फस्यचित् ॥ शेषस्याऽत्रोदयाजात-स्त्व गताऽक्ष-कियत्क्षणम् । २२ । आद्या पत्न्यभवद्राज-गृह्या तु गणिकामृता ॥ पितृदापितशु-
 ष्यन्त-विषयोगात्परान्ध्यभृत् ॥ २३ ॥ तत्कर्मक्षपणादासीत् । पुनः पुण्योदयादपि ॥ दिव्यौषधेश्च सयोगा-चमिवैषा सुसज्जदृग्
 ॥ २४ ॥ तद्विह्लोक्तथाऽनपेया-द्वनाऽह भिह्लरूपता ॥ तस्या ते तद्वियाऽदायि । पित्रा विजयसुन्दरी ॥ २५ ॥ पत्नीयतःस्म ते
 च द्वे । प्राग् प्रेम्णा त्वा नरेश्वर ॥ प्राग्भगवानथ सिंहस्य । शृणु सम्प्रति भूपते ! ॥ २६ ॥ वसुसारपुरोधास्तु । नरवीरनरोशितुः
 ॥ फौलत्वन त्वया सर्व-साक्षाद्देवितरस्कृतिः ॥ २७ ॥ राज्ञा दत्तप्रवासश्च । भूरि भ्रान्त्वा भवं चिर ॥ पारित्राज्यं क्वचिज्जन्म-न्याप्य
 ज्ञेयाति सुरोऽमनत् ॥ २८ ॥ ततश्च्युत्वा भवद्भ्राता । त्वत्पितृव्यजयाङ्गजः ॥ सिंहसारोऽभवत्पापाऽ-नुबन्धिसुकृतोदयात् ॥ २९ ॥
 चण्डालेनाऽमृता यस्ते । स ह इत्युदितं त्वया ॥ प्राग्भवे यत्तत्स्तेन । तदोपस्त्वग्यपि ददे ॥ ३० ॥ सत्कर्मोदयतः प्राच्या-दथाऽ-
 प्राच्यादिहाजपि ते ॥ श्वपारन्तारुल्लङ्घोऽपि । व्यलीकत्वाद्द्वयलीयत ॥ ३१ ॥ कौलादिप्राग्भवाऽभ्यस्ता-ऽप्रशस्ताचरणोधतः ॥ स
 द्रुप्रप्रतिगाढ-नि कृतिः सर्वदोषभृत् ॥ ३२ ॥ निर्गुणो निर्धृणः कोपी । चाऽत्महृशी पदे पदे ॥ अन्यायी दुर्भगः पाप-मति-
 लोमी निरदृशः ॥ ३३ ॥ धर्मद्वेषी विशिष्यार्ह-द्धर्मनाम्नाऽप्यमर्षभृत् ॥ अधर्मपक्षपाते तु । प्रमोदी तत्समर्थकः ॥ ३४ ॥ उप-
 बुर्नत्यपि पर । स्थाने स्थानेऽप्ययं त्वयि ॥ सिंहसारो वहत्यन्त-द्वेष प्राग्भवेवरतः ॥ ३५ ॥ हेतुना तेन ते दृष्टि-ग्रहणाद्यपि पापकं
 ॥ यर्मारोदुरात्माऽमौ । तत्र तत्र च सम्प्रति ॥ ३६ ॥ पुण्यपापफलव्यक्ति-सम्बद्धान् प्राग्भानितः श्रुत्वा च हृदि धृत्वा च ।

धर्मं वार्यः सदेधमः ॥ ३७ ॥ सश्रद्धं शुद्धतमार्ह-द्धर्मं प्राग्भवे समाराध्य ॥ यूयं वयं च पुण्या-नुबन्धिपुण्यास्तदभवाम ॥ ३८ ॥
इति कर्णातिथीबुत्स्य । यावत्तिष्ठन्ति ते क्षणं ॥ सतूष्णीका मनोमध्ये । धत्तुं पूर्वभवस्थितिम् ॥ ३९ ॥ तावत् श्रीश्रीजया-
नन्द-राजेन्द्राद्याः समेऽप्यमी ॥ लघुर्मतया शीघ्रं । स्वजातीरस्मरंस्तदा ॥ ४० ॥ ग्राह्यश्च भगवन्तं ते । सत्यमेव भवद्वचः ॥
जातजातिस्मराः सर्वे । संनिभः सर्वमप्यदः ॥ ४१ ॥ प्राग्भवेषु यथाऽस्माभि-रनुभूता भवस्थितिः ॥ जातिस्मृत्याद्य दृष्टा च ।
यथादिष्टा प्रभो ! त्वया ॥ ४२ ॥ पुनर्नम्रशिवाः श्रीश्रीजयानन्दधराऽधिपः ॥ पप्रच्छ स्वच्छचिचस्तं । श्रीगुरुं भगवन्निति ॥ ४३ ॥
पूरं मदीपस्य पितुः । पितृव्यस्य च सद्गुरो ॥ दीक्षादानदिनादग्रे । यः सम्बन्धस्तमादिश ॥ ४४ ॥ पुरो गति तयोर्मोक्षाऽवधि
च सुविधेऽधुना ॥ इति राजोदिते ग्रन्थे । सत्सेहं तं गुरुर्जगौ ॥ ४५ ॥ शृणु राजन् ! यदासीत्ते । पुनः पितृपितृव्ययोः ॥ पथादीक्षादि-
नात्सादं । गुरुभिस्तौ विजहतुः ॥ ४६ ॥ तौ च द्वादशतत्सर्षा । शिक्षाद्वितयनिष्ठितौ ॥ श्रुतपाठात्प्रत्युपेक्षाऽऽदिक्रियाम्यश्च
वात्स्यतः ॥ ४७ ॥ ततः दुतार्थग्रहणात् । कुशलौ जिनशासने ॥ अजायेता जयर्षिश्च । निजयर्षिश्च सुभ्रतौ ॥ ४८ ॥ निरतीचार-
चारित्रा-चरणप्रणौ चिरं ॥ चिरन्तनमहर्षौ तौ । बोधपन्तौ वसुन्धराम् ॥ ४९ ॥ गुर्वाज्ञानिरतौ शुद्ध-क्रियाविधिरतौ सदा ॥
गुरुभक्तिपरौ गाढं । धुल्लमाधुषु वत्सलौ ॥ ५० ॥ त्रिनीतौ दृढसुनिषु । सप्रेमाणौ महर्षिषु ॥ वैयादृत्योद्यतौ नित्य-तपस्करणत-
त्सरो ॥ ५१ ॥ अनगारुणः सप्त-विशत्या कलितौ सदा ॥ शमिनौ दमिनौ राग-द्वेषशुक्तौ महाशयौ ॥ ५२ ॥ निःस्पृहौ निर्म-
मावेतौ । ग्रामाद्यप्रतिगन्धिनौ ॥ स्वाङ्गेऽप्यप्रतिरुर्माणौ । निर्मायौ मानयजितौ ॥ ५३ ॥ परीपहोपसर्गाद्यैर्क्षोभ्यौ निर्भयौ शुवि ॥
निर्मोहौ निष्कपायौ च । तप-संयमभानितौ ॥ ५४ ॥ सदा स्वात्महितोद्युक्तौ । निहल्य सुचिरं शुवि ॥ स्वाधुः ग्रपूर्य पर्यन्ते-ऽनश-

नापैः समाहिती ॥ ५५ ॥ सनत्कुमारं महेन्द्रे । महेन्द्री तौ बभूवतुः ॥ सामानिकेन्द्रं देवाऽर्च्यौ । महर्द्धिकौ महाद्युती ॥ ५६ ॥
 सुखितौ दिव्यभोगैश्च । सप्तसागरसम्मिमत् ॥ क्रमात्तदधिकं किञ्चित् । प्रपाल्य स्वायुुरुत्तमम् ॥ ५७ ॥ ततश्च्युतौ विदेहेषु । पृथग्दे-
 नेषु भूपती ॥ भूत्वा तौ द्वात्रापि प्रौढौ । सद्राज्यं पालयिष्यतः ॥ ५८ ॥ तत्राऽर्हतः करैरेतौ । प्रतिपद्य सुसंयमं ॥ चिरं प्रपाल्य
 लप्स्येते । कृतकमधयौ शिवम् ॥ ९५ ॥

भुत्विति चरितं घरे-र्मुखात्पितृव्ययोः ॥ हृदि प्रमुदितः क्षमाभृत् । नत्वा पप्रच्छ तं पुनः ॥ ६० ॥ मदादीनां च सर्वेषां ।
 स्वस्य सिंहस्य चाऽग्रतः ॥ भवस्वरूपं सम्यग्मां । प्रसादय मुदेऽधुना ॥ ६१ ॥ अहं भव्योऽस्म्यभव्यो वा । भव्यश्चेत्तद्भवेत्त्र किं ॥
 अन्यस्मिन् वा शिष्यं गन्ताऽस्मीति मस्यं मुदे वद ॥ ६२ ॥ अन्येऽपि मम पत्न्याद्याः । कदा प्राप्स्यन्ति निर्द्विचिं ॥ यदिवा न हि
 यास्यन्ती-त्यादि चाऽऽदिद्य मेऽखिलम् ॥ ६३ ॥ सिंहसारः कथम्भूतः । कथंभावी पुनः पुरः ॥ इदं स्वस्य शिवाप्तिं च । प्रभो!
 प्रथय मेऽग्रतः ॥ ६४ ॥ इमान् राज्ञोदितान् प्रश्ना-न्वचार्य्य मुनीश्वरः ॥ ह्यरिश्चक्रायुधो राज-ऋषिरेवमभापत ॥ ६५ ॥

राजन् ! शृणु त्वं त्वत्पत्न्या-न्दयः श्रेयोऽर्थिनोऽत्र ये ॥ आसन्नसिद्धिकाः प्राय-स्ते भव्या एव निश्चितं ॥ ६६ ॥ तत्राऽपि
 त्व त्वदीये च । प्राग्भवीये उमे प्रिये ॥ अहं चाऽऽराध्य चारित्रं । गन्तारोऽस्मिन् भवे शिवम् ॥ ६७ ॥ केवलं केवलज्ञानो-द्योता
 दुपोतयन् जगत् ॥ संहृत्य सर्वमज्ञान-ध्वान्तमध्वान्तकारिणम् ॥ ३८ ॥ भवान् भवान्तकृद्भास्वान-निव नव्यः सदोदयः ॥ प्रदश्ये
 जीराऽजीरादीन् । सत्पद्मान् बोधयिष्यति ॥ ६९ ॥ पवित्रीकृत्य सुचिरं । धरित्रीं स्वैः पदाम्बुजैः ॥ किञ्चिन्मूनुशरल्लक्षं । केव-
 लित्वं प्रपाल्य च ॥ ७० ॥ पूर्णं च लक्षं सम्पूर्य्य । यतिपर्यायमुत्तमं ॥ लक्षाश्चतुरशीतिं तु । सर्वायुः शरदां मुदा ॥ ७१ ॥ सर्वा-

मयादिव्यावाधा-विधुरां गमनङ्गजित् ॥ विजित्याऽखिलदुष्कर्म । क्षयमानीयमुत्तमाम् ॥ ७२ ॥ लप्स्यसे श्रीजयानन्द ! । त्वं महा-
नन्दसम्पदं ॥ अहं चाऽप्याऽऽप्तपर्यन्त-कैवलः कियतीः समाः ॥ ७३ ॥ सिंहस्तु गुरुकर्मत्वात् । प्रजापीडादिहेतुभिः ॥ राज्यअं-
शादिदुःखान्य-न्वभूद् यच्चतथा शृणु ॥ ७४ ॥

यदाऽथ भवतः पित्रा । सिंहो निष्कसितः पुरात् ॥ ततः सोऽपि ततः स्थाना-न्निर्गत्य भ्रान्तवांश्चिरम् ॥ ७५ ॥ यत्र यत्र
पुरे ग्रामे । देशे वा दिशि वाऽसकौ ॥ सकौतुकं स्वनिर्वाहा-द्यर्थं वाऽपि गतः स्थितः ॥ ७६ ॥ तत्र तत्राऽपतत्रायः । श्रेयःश्रेणी-
सुभिर्घट्ट ॥ दुर्मिहं भीषणं लोके । प्रादुरासंस्तथेतयः ॥ ७७ ॥ निमित्तैः शकुनेर्ज्ञानि-गरा वाऽस्य ^{५.२१} ; ॥ दुर्भिक्षादिनिदानं
च । युद्ध्या निर्भर्त्स्य ते शृशम् ॥ ७८ ॥ तथा निर्वास्यते लोकैः । कुपितैः सोऽपि दासवत् ॥ यं यं भूपं भजेद्भक्त्या । प्रायः स
प्रियते तदा ॥ ७९ ॥ स्वकीयशरणस्वामि-मरणं तदुपास्तितः ॥ कुतश्चिदपि निर्णय । तरुनैः सोऽपि ताड्यते ॥ ८० ॥ विड-
म्ब्यते च तद्भक्तैः । कर्ष्यते च सदाऽऽस्पदात् ॥ एवं पापफलं घोरं । स्थाने स्थाने स लब्धवान् ॥ ८१ ॥ युग्म ॥ तथा पापोदयाद्
दुर्ग-सर्वव्यसनसेवनात् ॥ क्वचिचौर्ये रतः पापी । पञ्चत्वं प्राप तत्फलम् ॥ ८२ ॥ सप्तमे नरके सोऽपि । समुत्पद्याऽऽपदां पदे ॥
अन्वभूद्भूरिदुःखीपं । द्वात्रिंशत्सागरावधि ॥ ८३ ॥ तत उद्धृत्य दुर्दृष्ट-मत्स्यादिकभवान्तरैः ॥ क्षप्ताऽपि नरकानेप । समासदद-
न्तशः ॥ ८४ ॥ सर्वातयस्तु दुर्देव-दुर्नृजातिष्वनन्तशः ॥ पुनः पुनः सुजन् पापं । प्रत्येक स भ्रमिष्यति ॥ ८५ ॥ इत्युग्रदुर्गत-
दुर्न्तविपाकपाप-पापद्वयनन्तभवदुःखनिर्दर्शनं तत् ॥ सिंहस्य दृत्तमवगम्य निशम्य भव्याः । पुण्याऽध्वनि ह्यथाभिदि प्रयतध्वसुच्चैः
॥ ८६ ॥ त्वया सह प्रव्रजिता । जितोभयस्त्रिव्रजाः । सुचारित्रात्प्रियास्तेऽन्ये । भक्ता भूपमटादयः ॥ ८७ ॥ ये चाऽन्ये ते च

मुरंऽपि । भरंत्वेर्धुं ङिं ॥ गमिष्यन्ति विदंहेषु । गत्या स्वर्गादिषु क्रमात् ॥ ८८ ॥ युगं ॥ निवेदितमिदं सव । स्वमन्तपि-
 क्त्वा न हि ॥ किन्तु स्वयं विदंहेषु । नन्तुं विहरतो जिनात् ॥ ८९ ॥ प्राप्तेन पुण्डरीकिण्यां । सुखाद्बिहरतोऽर्हतः ॥ व्याख्यान्तर्भ
 व्यन्नापायं । मोक्षं त्वदृष्टमादितः ॥ ९० ॥ कात्स्येनाऽऽकथ्यं तूर्णं तव । त्वत्प्रबोधार्थमेयुषा ॥ मया महाऽनधिज्ञाना-दपि तद्
 प्रात्रचूर्विना ॥ ९१ ॥ त्रिभिर्विद्येपकं ॥ त्वया तु प्राग्भवं मद्य-मत्यन्तोपकृतिः कृता ॥ जिनधर्मस्य शुद्धस्य । प्रदानेन ततोऽप्य
 दम् ॥ ९२ ॥ कर्तुं तस्याऽऽट्टणीमादं । निहरजिनसाभिधौ ॥ सर्वं त्वदादिदृचान्तं ॥ पृष्ट्वाऽत्राऽऽगत्य सम्प्रति ॥ ९३ ॥ प्रतिबोधं
 विद्येपेन । सारप्रत्युपकारार्थीः ॥ भवते नितरांमि स्वं । तारयामि भवोदधेः ॥ ९४ ॥ तव त्वं बुध्यस्व बुध्यस्व । मा प्रमादं कुरुष्व

मोः ॥ सुप्रति विपर्ययंदाः । सन्तस्तु न कथञ्चन ॥ ९५ ॥ यतः—

विन्टमासन्नसिद्धीना-मिदमेव महात्मनां ॥ यन्न रज्यन्ति विपर्यय-र्यतन्ते स्वहिताय ते ॥ ९६ ॥

राहितं च तदंयाद्य । यद्वै स्वार्थसाधकं ॥ स्वार्थश्च सुखंहेतुर्यो । जन्मन्यत्र परत्र च ॥ ९७ ॥ व्यवहारविशुद्धयर्ह-द्गुरु-
 मक्तिदयादमाः ॥ दानशीलतपोमानाः । सत्क्रियाऽऽराधनादि च ॥ ९८ ॥ इत्येतानि शिवाङ्गत्वा-द्धर्मरूपत्वतस्तथा ॥ सम्यक्-
 गुणनिदानानि । जिनः स्वहितमूर्चिरे ॥ ९९ ॥ कामार्थयोर्विना बाधं । विहितानि हिताऽर्थिभिः ॥ फलन्त्येव फलैरिष्टै-स्तेभ्य-
 स्वानि गुटुपत्र ॥ १०० ॥ रामोऽपि विपर्ययः । दुस्त्यजोऽतिभयङ्करः ॥ विपर्येऽप्यशेषेषु । स्त्रियश्चातिसुदुस्तयजाः ॥ १ ॥ यदुक्तं-

मुग्धाभिफटिस्त्वयि माणवस्स । संसारभीरुस्स ठिअस्स धम्मो ॥ न तारिसं उत्तरमात्थि लोए । जहि-
 तिओ हन्त मणोहराओ ॥ २ ॥ एए असेहे समइक्कमित्ता । सुदुत्तरा चेव हवन्ति सेसा ॥ जहा महासागर-

सुत्तरिस्ता । नई भवे सत्त्वि दुहुत्तरा नो ॥ ३ ॥

कामः पञ्चविधोऽप्येव । तस्याज्यः स्वहितार्थिभिः यस्मादसौ स्मरन्तिस्म । शल्याद्युपमितीर्तुधाः ॥ ४ ॥

सहं कामा विसं कामा । कामा आसीविसोवमा ॥ कामे य पत्थमाणा हु । अकामा जन्ति दुग्गइम् ॥ ५ ॥
यत्कामप्रार्थनाऽप्येवं । महादुर्गतिदुःसदा ॥ सिद्धान्ते कीर्त्तिता यस्मात्तत्कामस्त्यज्यतां बुधाः ॥ ६ ॥ कामसेवापरीहारा-
दमो धः संव्यते श्रुयैः ॥ न चाऽर्थेषु स्पृहा येषां । धन्यास्ते जगतीतले ॥ ७ ॥ सेवन्ते गृहिणः काम-मनासत्स्यैव ताच्चिकाः ॥
पुत्रादिलिप्सया पर्य-दिनादौ ब्रह्मचारिणः ॥ ८ ॥ तदुक्तं—

पञ्चविद्द्विधसयसुखं । उच्यंजइ परिमियसु दिवसेसु ॥ तिन्वाभिलासविरओ । वम्भरओ पञ्चसु तिहीसु ॥ ९ ॥
ननु दिने मधुनस्याऽतिगर्हितत्वात् कथं दिवसेष्विति ? मैवं, दिवसशब्देनाऽहोरात्रं गम्यते; यथा पर्युपणाकल्पे छद्दीदिवसे-
ष्विति तीर्थस्नानाणां च्यवनजन्मनी अर्द्धरात्र एव सम्भविनी, इतिवत्समञ्जसं इति व्याख्येयं ॥ इत्याद्यागमतच्चाऽर्थं । निश्चित्य हृदि
कृत्यन्निव ॥ शुद्धमेव परं शीलं । सेवते जन्मकालतः ॥ १० ॥ तदशक्तौ च स्वदार-सन्तोपत्रतमाचरेत् ॥ पुमान् स्त्री चैत्त-
दात्मीय-भर्तृसन्तोषिणी भवेत् ॥ ११ ॥

श्रीचक्राऽऽयुधराज्यै-रिति चागविपयीकृतं ॥ सुकृतं प्राग्भवोपाच-मतिथीकृत्य कर्णयोः ॥ १२ ॥ सम्राट् श्रीश्रीजयानन्दः
परमानन्दमैदुरः ॥ वराग्यं परमं प्राप्य । चारित्र्यग्रहणोत्सुकः ॥ १३ ॥ निवेदयितुमात्प्राऽभि-सन्धि विज्ञप्तिमाननोत् ॥ तस्मै श्री
गुरवे धर्मा-चार्याय हितदंशिने ॥ १४ ॥ स्वामिन् ! मयि प्रसीद त्वं । प्रतीक्षस्व क्षणं यतः ॥ गृहं गत्वा निजे पुत्रे । राज्यं दत्त्वा

यथामतम् ॥ १५ ॥ ततः सोत्सवमत्रैत्य । तपस्यामि तवाऽन्तिके ॥ भवोद्विग्नस्य मे चित्तं । राज्येऽपीपब रज्यते ॥ १६ ॥ इति
 चित्राप्याज्ज्ञौ चान्तः-करणाभिमतं हितं ॥ राजेन्द्रस्त्वनुज्ञात-स्तपस्यार्यै समुद्यतः ॥ १७ ॥ महेन महता गेहे । गत्वा दत्त्वा स्व-
 द्यनं ॥ नवीनग्रामवप्राज्यं । राज्यं सप्ताह्नसह्रतम् ॥ १८ ॥ व्यतरत्ससां न्यक्षां । सुशिक्षामिति तं प्रति ॥ स्वसहोदर त्सर्वाः ।
 प्रजास्त्वं यत्स ! पालयेः ॥ १९ ॥ पालिताः सुखितायैताः । सर्वकामफलप्रदाः ॥ मुदा सदाऽपि स्युरैताः । सौरभेय्य इवाऽखिलाः
 ॥ २० ॥ प्रजा एव प्रजापानां जंगमः कोऽद्य उच्यते ॥ अधयार्थस्त्वतस्ताः । पालनीयाः प्रयत्नतः ॥ २१ ॥ तासां भाग्यैरनिर्विण्णै-
 रासीर्गाभिश्च लालिताः ॥ प्रवदन्ते नृपाः प्रायो । लतात्राता इवाऽभ्युभिः ॥ २२ ॥ नैव व्यभिचरन्त्यत्र । प्रजात्वं जातुचित्प्रजाः ॥
 सुखेऽपि यत्स ! दुःखेऽपि । दयाने जागरेऽपि वा ॥ २३ ॥ प्रजानामुत्सर्वदानाद्यवदातरनेकशः ॥ लक्ष्मीभिः सुखसन्तान-कुण्ड
 म्ब्रंमष्टदिभिः ॥ २४ ॥ समृद्धिभिर्यशोभिधाऽपरैरपि परैर्गुणैः ॥ मेदिनीशदिनेशा ये । मोदन्ते ते जगत्प्रियाः ॥ २५ ॥ धन्या
 मान्याः सुकृतिनः । कृतार्थाधिर्जीविनः ॥ चित्ताऽवस्थापिराज्याः स्यु-र्नैयवित्ता यशस्विनः ॥ २६ ॥ त्रिभिर्निशेषकं ॥ प्राप्तेऽ-
 पि यत्स ! साम्राज्ये । यथा धर्मो न सीदति ॥ नयेषु विनयेषु द्राग् । वचितव्यं तथा त्वया ॥ २७ ॥ धर्मेष्वप्याहृतौ धर्म-श्चिन्ता-
 मणिरियान्मृशुतः ॥ उचमः सारसम्यत्त्वः । सर्वोप्सितफलप्रदः ॥ २८ ॥ स एवाऽतः कृतज्ञेन । न्यग्रोधतरुबीजवत् ॥ यत्नतः प्राप-
 र्णापोऽयं । त्वयाऽत्र शतशालताम् २९ ॥ दुर्वात्या इव दुस्तीर्थं । प्रार्थ्यशास्त्रागिरो यथा ॥ न दूषयन्ति तं किञ्चि-द्भूयास्त्वं प्रय-
 तस्तथा ॥ ३० ॥ सप्ताऽपि व्यसनानीह । निवार्याणि प्रयत्नतः ॥ प्रागसन्त्यपि यत्तानि । पर्षयन्तेऽत्र शृक्षवत् ॥ ३१ ॥ स्वजना-
 न्भिवजनाऽभिगाऽधिकारिन्नुपसंरक्षन् ॥ पत्नीपुत्रप्रजादीध ॥ प्रति प्रीतिरती क्रियाः ॥ ३२ ॥ तथ्यं पथ्यमुदित्वेति मोदयित्वा

तदादिकान् ॥ प्रत्यहंचैत्यमानन्दा-न्निर्मायाऽष्टाहिकामहान् ॥ ३३ ॥ वस्त्राहारादिदानैश्च । विविधैर्विधिना मुदा ॥ साधर्मि-
 कणां चात्सल्य-भक्तिपत्नीविधाप्य च ॥ ३४ ॥ अमारिं सर्वजीवानां । सदाऽपि प्राग् प्रवर्चितां ॥ स्वराज्य इव सर्वाऽन्य-राज्ये-
 ष्यपि यशस्वरीम् ॥ ३५ ॥ विशिष्य च सदोद्घोष्य । पटहोद्घोषणादिभिः ॥ श्रुत्यादिविहितैत्राऽमुत्राऽप्येतां हितावहाम् ॥ ३६ ॥
 अन्यान्यपि प्रनचन-श्रीद्विद्रुडिमदान्यलं ॥ प्रभावनाङ्गकार्याणि । विरचय्य विशेषतः ॥ ३७ ॥ स्वपुत्रश्रीकुलानन्द-नरेन्द्ररचितां
 मुदा ॥ दीवाभिपक्तसामग्री-मपूर्वाश्रुत्सवोच्छ्रिताम् ॥ ३८ ॥ कृतार्थयित्वा विधिवत् । तदनन्तरकर्मभिः ॥ समं समङ्गलध्यानो-
 ष्टासनाभिः सुखश्रियाम् ॥ ३९ ॥ वासोऽलङ्कारमाल्यादि-परिकर्मपुरस्सरं ॥ आरुह्य शिविकां दिव्यां । सिंहासनमधिष्ठितः ॥ ४० ॥
 पृथापत्रस्त्वभितः प्रचलचारुचामरः ॥ सर्वाडम्बरसर्वादि-सर्वातोद्यादिदीप्तिभिः ॥ ४१ ॥ गीतगानैर्महादानैः काम्यैर्धवलमङ्गलैः ॥
 पार्श्वविचित्रनाट्यैश्चा-सहस्रैर्मङ्गलपाठकैः ॥ ४२ ॥ छत्रचामरहस्त्यश्च-ध्वजकुम्भाऽष्टमङ्गलैः ॥ पुरश्चरद्भिश्चतुरैः । पादातैश्च ग्रमाऽ-
 विगैः ॥ ४३ ॥ चतुरङ्गचमूचकैः । सर्वतोऽपि प्रसृत्वरैः ॥ कोटिसंख्यैः सुरैर्विद्या-धरैश्च परिवारितः ॥ ४४ ॥ तदा मुदाऽऽगताऽऽसन्न-
 सुरकिन्नरनिर्मितः ॥ पुष्पद्यष्टिगीतनाट्य-सङ्गीतप्रसुलैः शुभैः ॥ ४५ ॥ दुन्दुभिप्रमुखैर्वाद्यै-दिव्यैर्ध्वनिभृताम्बरैः ॥ पौरादिसमुदा-
 यैश्च । जाते शोभाभरे भृशम् ॥ ४६ ॥ सर्वोत्सवैर्नवैः सर्व-सुपमामहिमावहैः ॥ राजधान्या विनिर्गत्य । मनोरमवनं गतः ॥ ४७ ॥
 आगत्य गुरुपादान्तेऽञ्जल्य शिविकान्तरात् ॥ विधिना नामयन्नङ्गं । वन्दित्वा तान् गुरुन्मुदा ॥ ४८ ॥ आपृच्छथ स्वजनान् सर्वान्
 वंशाण्येण वरन्नितः ॥ नृपः श्रीश्रीजयानन्द-सम्राट् साहसिकाग्रणीः ॥ ४९ ॥ वस्त्रालङ्कारसुकृ पञ्च-शुष्टिलोचपरः सुधीः ॥ आच-
 चान् सत्तमां दीक्षां । श्रीगुरोर्मुनिसत्तमात् ॥ ५० ॥ सप्तदशवृत्तैः कुलकं ॥

त्रिपण्डमेदिनीभर्तु-द्वृतं तस्य तपस्यतः ॥ सार्थेशस्येव सार्थेन । लक्षशः प्राव्रजन् जनाः ॥ ५१ ॥ अन्तःपुरपुरन्द्योऽपि । सादं स्वस्वपरिच्छदः ॥ महिष्यो रतिसुन्दर्या-दिकाश्चाऽऽदिरे व्रतम् ॥ ५२ ॥ पुत्रपौत्रादयोऽप्यस्य । सह तेन सहस्रशः ॥ सहस्रं च नरेन्द्राणां । सान्तःपुरपरिच्छदम् ॥ ५३ ॥ जने जनपदे राज-बुले च प्रमदोदयः ॥ प्रससार स संसार-समुच्छेदपरः परः ॥ ५४ ॥ उपाचसंयमप्राज्य-साम्राज्यं जनकं निजं ॥ श्रीमन्तं श्रीजयानन्द-राजपिं तद्गुरुरुनपि ॥ ५५ ॥ वन्दित्वाऽऽनन्दतः पश्चा-द्गमनाऽ-वसरं स्मरन् ॥ शेषबन्धुमुताऽमात्य-सामन्तपरिवारितः ॥ ५६ ॥ प्रजाभिश्चाऽन्वितः सर्व-चतुरङ्गचमूढतः ॥ प्रविश्य स्वपुरे राज्यं बुलानन्दनृपो व्यधात् ॥ ५७ ॥ आराधयन् जैनधर्मं । प्रजास्तत्र प्रवर्तयन् ॥ पदे पदे पितुः श्रीश्री-जयानन्दऋषेः सारत् ॥ ५८ ॥

अथ श्रीश्रीजयानन्द-राजपिंः स्वरिभिः सह ॥ प्रस्थायाऽऽशु ततः स्थानात् । संयमाऽऽराधनोद्यतः ॥ ५९ ॥ विनयेन गुरोः पार्थात् । सामाचारं यथास्थितां ॥ शिक्षित्वा विधिवत् कुर्व-न्नर्घ्यः सर्वसम्मतः ॥ ६० ॥ सर्वोद्यमेन सर्वं च । श्रुतमाघादिनादपि ॥ गृह्णन्त्येन कालेन । द्वादशाह्नधरोऽभवत् ॥ ६१ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ नि सङ्गचित्तः पश्चापि । समितीः समुदीरयन् ॥ तिसृभिर्गु-प्तिभिर्गुप्त-श्याऽप्रमत्तः प्रतिक्षणम् ॥ ६२ ॥ निर्ममो निष्कपायश्च । साधुसद्गुणसङ्गतः ॥ अशठस्तपसां पात्र-भमात्रयतनापरः ॥ ६३ ॥ योग्यत्वाद्गुरुभिः स्वरि-पदे न्यस्तः प्रशस्तधीः ॥ नानाऽतिशयसम्पन्नः । पट्टत्रिंशत्सद्गुणाऽऽकरः ॥ ६४ ॥ निरतीचारचारित्रः । पाठयन् शमिनां श्रुतं ॥ श्रीगुरोर्दशतः पृथ्वी-तलं पावितवांश्चिरम् ॥ ६५ ॥

अन्यदा वन्दितुं प्रातः-श्रीजयानन्दस्वरिभिः ॥ समं समाहमाजगमुः । श्रीचक्रायुधधरय ॥ ६६ ॥ लक्ष्मीपुरपुरादूराऽऽसन्न-शाखापुरे क्वचित् ॥ चतुर्ज्ञानधरा ज्ञात्वा । प्रान्तकालं निजायुषः ॥ ६७ ॥ श्रीजयानन्दराजैर्घ्यैः । स्वरिराजस्य तत्क्षणात् ॥ गच्छ-

भारमदानेन । गणेशपदवीं ददुः ॥ ६८ ॥ त्रिभिर्विंशोपकं ॥ स्थित्वा तीर्थे क्वचिन्मुक्त-शिष्योपधिपरिग्रहाः ॥ पादपोषणं युक्त्या
ऽनशनं ते प्रपदिरे ॥ ६९ ॥ त्रिशता च दिनैः क्षीण-सकलक्लेशबन्धनाः ॥ उत्पाद्य केवलज्ञानं । क्षणात्ते मुक्तिमाप्नुवन् ॥ ७० ॥
तन्निर्वाणोत्सवध्वके । देवैरासन्नसंस्थितैः ॥ दिव्यतोद्यलक्षनादै-र्गीतसङ्गीतसङ्गैः ॥ ७१ ॥ तदाकर्णनसञ्जात-धैराग्यादप्रपातुकात् ॥
धर्मेण क्षपकश्रेणि-मारोहन् गिरिदुर्गवत् ॥ ७२ ॥ विजित्य विश्वजैत्राणि । कर्माण्यष्टाऽपि सत्त्वरं ॥ सैन्यानीचं रिपूणां श्री-श्रीज-
यानन्दसद्गुरुः ॥ ७३ ॥ राजपिपु महेन्द्रोऽसौ । केवलज्ञानमुज्ज्वलं ॥ लोकाऽलोकाऽग्रं सार-मिवाऽनन्तमवाप्तवान् ॥ ७४ ॥

तदा तन्महिमाकृष्टैः । सुरैर्वैमानिकैरपि ॥ सम्भूय बहुभिक्षेक्रे । ज्ञानोत्पत्तिमहोत्सवः ॥ ७५ ॥ तत्र च प्रथमं दिव्यं ।
विश्रुयित्वाऽभ्युजं महत् ॥ सहस्रपत्रं सौवर्णं । तस्याऽग्रेऽध्यास्य तं मुदा ॥ ७६ ॥ नत्वा तेषु यथास्थान-मासीनेषु परेष्वपि ॥ पौ-
रादिषु पुरथाऽयं । केवलज्ञानवान् गुरुः ॥ ७७ ॥ धर्मं चतुर्विधं भव्याऽनुग्रहार्थमुपादिशत् ॥ सारं सरसदृष्टान्त-हेतुयुक्तिकदम्बकैः ॥ ७८ ॥
इलानन्दश्च विज्ञात-पितृज्ञानोद्गमोत्सवः ॥ ससैन्यपरिवारस्तं । नन्तुं तत्राऽगमज्जवात् ॥ ७९ ॥ तं च केवलिनं दृष्ट्वा । गिरं
विधवन्दितं ॥ पूज्यं प्रदक्षिणाय त्रि-विधिपूर्वमवन्दत् ॥ ८० ॥ स्तुत्वा चोपाविशत् स्थाने । विनयेन कृताञ्जलिः ॥ तस्मै तं पुन-
राख्यत् श्री-श्रीजयानन्दकेवली ॥ ८१ ॥ द्वादशव्रतरूपं च । श्राद्धधर्मं सविस्तरं ॥ सम्यक्त्वपाठबन्धेन । तमजिग्रहदादरात् ॥ ८२

कांश्चित् धृनिधमं च । काश्चिन्नैकानभिग्रहान् ॥ प्रतिपाद्य जनानाशु । व्यंहरत्स ततोऽन्यतः ॥ ८३ ॥ ग्रामाऽऽरामाकरपुर-
प्रगृतिस्थानकोटिषु ॥ चिरं विदृत्य तज्जन्तून् । समन्तून्पि दुःकृतैः ॥ ८४ ॥ आलोचनाप्रदानादि-सुकृतौघैर्निरागतः ॥ कृत्वा कृतार्थ-
मन्यांस्तान् । व्यधाद्राजपिंक्वली ॥ ८५ ॥ पद्महृद् इव व्याख्या-वने हंसा इवोत्तमाः ॥ तस्य धर्मान्मृते स्वरं । क्रीडाभिः सम-

वृत्तपत् ॥ ८६ ॥ तद्धर्मदशानघां । महानोन्मज्जनादिभि ॥ चिरं भव्यमनोमीनाः । कुर्वतेस्म रतिसुखम् ॥ ८७ ॥ तत्पुण्यदेश-
 नागद्गा-प्रगाहमर्सावृताः ॥ भव्यास्तरुणौषध्या-द्याभाः स्युर्भास्वराः फलैः ॥ ८८ ॥ श्रीधर्मपत्नस्थाना-न्नानाश्रेयःऋयाणकैः ॥
 विर्तानर्चद्भिर्मन्य-लोरान् यः सुरितान् व्यधात् ॥ ८९ ॥ महासार्थेशसङ्काशः । कारुण्याब्धिरनन्तनिवृत् ॥ तत्प्रसादादवापुर्ज्ञाः ।
 प्रंचितसार्थमम्पदम् ॥ ९० ॥ वैमानिकश्रियं केचिद् । परेऽनुत्तरसम्पदं ॥ सार्धभौमादिसुद्धीश्च । केऽपि केऽपि च निर्द्वेषिम् ॥ ९१ ॥
 तद्भवे केऽलज्ञान-दुज्ज्वलं केऽप्युपार्जयन् ॥ इत्याद्यैर्बहुभिः पुण्य-लाभैः सार्धैर्नन्तरैः ॥ ९२ ॥ चिरं सुखमयं पुण्य-मयं हर्षमयं
 तथा ॥ विघ्नप्रपमप चक्रं । श्रीजयानन्दकेऽनली ॥ ९३ ॥ बलीयोऽतिशयश्रेणि-सम्प्रीणितजगत्त्रयः निर्घाणसमये प्राप्ते । श्रीशुं-
 जयमच्यगात् ॥ ९४ ॥ तत्र पद्मिभिरमक्तायैः । पादपोषणमाह्वयं ॥ सम्पूर्णाऽनशनं श्रीश्री-जयानन्दः स केऽनली ॥ ९५ ॥ वेदनीय-
 नामगोत्रा-युक्त्तुष्टपसद्दृषयात् ॥ महानन्दपदं प्रापा-नन्तज्ञानो निरञ्जनः ॥ ९६ ॥ बुद्ध सिद्धः समृद्धश्चाऽनन्तैर्मुद्दीर्यदर्शिनः ॥
 परमाऽन्तमा परज्योतिः । परं ब्रह्म ततः स्मृतः ॥ ९७ ॥ तत्कालमिलिता देवाः । कोटिशोऽपि चतुर्विधाः ॥ सशोकाऽपि सम्भूय ।
 तन्निर्गणोत्सवं व्यधुः ॥ ९८ ॥ तद्विस्तारश्च तस्याऽपि । तीर्थेशादेरिवाऽखिलः ॥ प्रायो व्यधायि सर्वोऽपि । सुदितैस्तैश्च तद्गुणैः
 ॥ ९९ ॥ यथागतमगुस्तेऽपि । स्वस्थस्थानेषु निर्जराः ॥ अष्टाऽहिकामहं कृत्वा । तीर्थे नन्दीश्वरादिके ॥ १०० ॥ इत्थं समग्रैः
 गुणैर्गतिष्ठः श्रीश्रीजयानन्दगुरोः परो न ॥ इमामोक्षसाम्राज्ययुगं द्विधा द्विद्-जयश्रिया प्राप सुदृष्टवान् यः ॥ ९९ ॥ एवं नरा
 धर्मपरा दुरापाः । मौढा गुणाऽऽध्याः सुयशःप्रतापाः ॥ सौभाग्यभार्ग्यकधनाः सनाथाः । साम्राज्यलक्ष्म्या त्रिजगत्यपाधाः ॥ ९२ ॥
 प्रष्टसौन्दर्यभृतः सदाऽपि । दानैकशौण्डाः परमोदिताश्च ॥ परैरजय्याः किल केऽप्यवाप्याः । श्रीश्रीजयानन्दवदत्र केचिद् ॥ ३ ॥

अहंमतीभत्यकराश्च भाव-द्विपज्जयश्चार्जितकेवलायाः ॥ सिद्धयन्ति धन्यास्तादिह प्रयत्नः । कार्याऽत्र धर्मोऽस्य निदर्शनेन ॥ ४ ॥
त्रिभिर्विशेषकं ॥ यच्चरितं सुगुणाऽनुविद्ध-असिद्धतच्चद्विशदाज्यदातैः । मुक्ताफलौघैरिव शोभमान-हारायमाणं न मुदेऽत्र केपाम् ॥ ५ ॥
इति तपागच्छनायक-पूज्यश्रीदेवेन्द्रसूत्रिश्रीज्ञानसागरसूत्रिशिष्यैः श्रीसोमसुन्दरसूत्रिपट्टप्रतिष्ठितैः श्री
मुनिसुन्दरसूत्रिभिर्विरचिते श्रीजयानन्दराजपिकवलिचरित्रे श्रीजयानन्दराजेन्द्रदीक्षा-केवलज्ञानादिव्यावर्णनो
नाम चतुर्दशः सर्गः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ सम्पूर्णमभूत् श्रीजयानन्दचरित्रम् ॥

^१अथ प्रशस्तिः—

षन्द्रङ्गले तपागच्छे ल्याताः श्रीसोमसुन्दरगुरूणां ॥ पट्टप्रतिष्ठिताः श्रीमुनिसुन्दरसूरिराजेन्द्राः ॥ १ ॥ [मार्याद्युपद्रव] मारीत्यवमनिवारण-
शान्तिस्त्वसहस्रधरणप्रमुखैरे । गीयन्ते स्वर्गैः—प्रर्णैः प्रति भद्रबाहुगुरोः ॥ २ ॥ मरुदेशादिषु देशेष्वमारिपट्टहप्रघोषणैः प्रथिताः
श्रीहैमचन्द्रसूत्रीन् स्मारितवन्तः स्वशक्त्या ये ॥ ३ ॥ तेषां गुरुत्वमानां । शिष्यवैश्वेन्द्ररत्नगणिविबुधैः ॥ शोधं शोधं स्वधिया ।
प्यथापि शुद्धं गुरुभक्त्या ॥ ४ ॥

॥ इति श्री जयानन्दचरित्रप्रशस्तिः ॥ ग्रन्थाग्रं ७५००

^१ प्रत्यन्तरे प्रशस्तिरेव नास्ति भद्र तु या दृश्यते सा भक्तिलब्धी

॥ श्रीजयानन्दकेवलीचरित्रम् समाप्तम् ॥

